

รายงานความก้าวหน้า
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย
พ.ศ. 2559-2563

Thailand's SDGs Report
2016-2020

รายงานความก้าวหน้า
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย
พ.ศ. 2559-2563

สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563. --กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564

480 หน้า

ISBN 978-974-9769-57-7

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2564 จำนวน 110 เล่ม

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
962 ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100

โทรศัพท์ : 0 2280 4085 ต่อ 6412 6403
โทรสาร : 0 2280 8005
Email : sdgs@nesdc.go.th
Website : http://sdgs.nesdc.go.th

พิมพ์ที่ บริษัท ซีดี มีเดีย ไกด์ จำกัด 80/21 หมู่ 5 ซอยทุ่งมังกร 15 เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10700

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

คำนำ

ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ประเทศไทยและประเทศสมาชิกสหประชาชาติรวม 193 ประเทศ ร่วมรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ให้เป็นกรอบการพัฒนาของโลกเพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี 2573 และกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) 17 เป้าหมาย เป็นแนวทางให้แต่ละประเทศดำเนินการร่วมกัน โดย SDGs 17 เป้าหมาย ประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน โดยแบ่งแยกมิได้ จึงจำเป็นต้องดำเนินการขับเคลื่อนในทุกเป้าหมายไปพร้อมกัน

ประเทศไทยได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อเป็นกลไกระดับชาติในการสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กำหนดให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการของ กพย. โดยมีอำนาจหน้าที่หลักในการเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างสมดุลและบูรณาการ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขเพื่อเสนอต่อ กพย.

ในวาระที่ประเทศไทยได้ดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเป็นระยะเวลา 5 ปี นับแต่การเข้าร่วมรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ในปี 2558 **สำนักงานฯ จึงได้จัดทำรายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559 – 2563** เพื่อนำเสนอข้อมูลความก้าวหน้าการดำเนินการในระยะ 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ได้ดำเนินการร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ความยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยรายงานฉบับนี้จะแสดงให้เห็นถึงผลความก้าวหน้า สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย อุปสรรคและความท้าทาย รวมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินการในระยะต่อไป เพื่อเผยแพร่ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนผู้สนใจรับทราบและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน ติดตาม และให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต่อไป

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สิงหาคม 2564

สารบัญ

หน้า

008 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

021 วิธีการอ่านรายงาน

023 บทนำ

060 เป้าหมายที่ 01 ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

078 เป้าหมายที่ 02 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

098 เป้าหมายที่ 03 สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

128 เป้าหมายที่ 04 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

152 เป้าหมายที่ 05 บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

174 เป้าหมายที่ 06 สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

194 เป้าหมายที่ 07 สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

208 เป้าหมายที่ 08 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

สารบัญ

หน้า

236 เป้าหมายที่ 09 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

256 เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

280 เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

304 เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิต และการบริโภคที่ยั่งยืน

330 เป้าหมายที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

344 เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

368 เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

396 เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

424 เป้าหมายที่ 17 เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟู หุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

467 ประเด็นท้าทายและการดำเนินการในระยะต่อไป

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในปี 2558 ประเทศไทยและสมาชิกสหประชาชาติรวม 193 ประเทศ ร่วมรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) 17 เป้าหมาย ให้เป็นกรอบการพัฒนาของโลกเพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) โดย SDGs 17 เป้าหมาย ประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน โดยแบ่งแยกมิได้ และกำหนดให้มี 247 ตัวชี้วัด (ผลการประชุมคณะกรรมาธิการสถิติแห่งสหประชาชาติครั้งที่ 52 เดือนมีนาคม 2564) เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนา ทั้งนี้ สามารถจัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5Ps) ได้แก่ (1) การพัฒนาคน (People) ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหยในทุกมิติ สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (2) สิ่งแวดล้อม (Planet) ให้ความสำคัญกับการปกป้อง และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป (3) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับธรรมชาติ (4) สันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และไม่แบ่งแยก และ (5) ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วนในทุกระดับ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยรวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 17 เป้าหมาย มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ "ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน" โดย SDGs ทั้ง 17 เป้าหมาย และ 169 เป้าหมายย่อย มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 6 ด้าน และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 23 ประเด็น ซึ่งในการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทย ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) เป็นกลไกระดับชาติเพื่อสนับสนุนให้แนวทางการพัฒนาประเทศ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามีความครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและบูรณาการ เป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

แผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand's SDG Roadmap) ที่คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้มีมติเห็นชอบในการประชุม กพย. ครั้งที่ 1/2562 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2562 ครอบคลุมการดำเนินการใน 6 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การสร้างการตระหนักรู้ (2) การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผน 3 ระดับของประเทศ (3) กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน (4) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (5) ความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา และ (6) การติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (แผนภาพที่ 1) โดย กพย. ได้มอบหมายให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะสำนักงานเลขานุการของ กพย. ดำเนินการตามแผนการขับเคลื่อนฯ ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ต่อไป

แผนภาพที่ 1 : แผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับประเทศไทย (Thailand's SDG Roadmap)

ที่มา: สศช.

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคเอกชน ภาควิชาการและภาคประชาสังคม ได้ร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าของประเทศในการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ โดยรายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559 – 2563 จะแสดงให้เห็นถึงผลความก้าวหน้า สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย อุปสรรคและความท้าทายรวมทั้งข้อเสนอแนะการดำเนินการระยะต่อไป โดยเฉพาะในอีก 10 ปีข้างหน้า ซึ่งสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นทศวรรษแห่งการดำเนินการอย่างจริงจัง (Decade of Action) เพื่อเผยแพร่ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนผู้สนใจรับทราบ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน ติดตาม และให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต่อไป

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การประเมินเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย พบว่า ประเทศไทยยังอยู่ระหว่างการขับเคลื่อน SDGs ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยได้แสดงสถานะของการพัฒนาและความเสี่ยง/ความเป็นไปได้ในการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้โดยสหประชาชาติหรือที่สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย ระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต (สีแดง) ระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง (สีส้ม) ระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย (สีเหลือง) และระดับบรรลุค่าเป้าหมาย (สีเขียว) ซึ่งในการประเมินความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2559 – 2563) มีหลักการและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

1. กรณีที่ประเทศไทยมีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ จะประเมินโดยอ้างอิงกับตัวชี้วัด SDGs ที่กำหนดโดยสหประชาชาติ (SDG global indicator)

2. กรณีที่ข้อมูลไม่ครบถ้วนเพียงพอต่อการประเมินโดยตัวชี้วัด SDGs ที่กำหนดโดยสหประชาชาติ จะพิจารณาใช้ตัวชี้วัดทดแทน (proxy indicator) โดยอ้างอิงกับตัวชี้วัดของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

3. กรณีที่ไม่มีข้อมูลเชิงสถิติสำหรับประเมินความก้าวหน้าของเป้าหมายย่อย (SDG Target) ได้ จะอ้างอิงกับผลการดำเนินงานของภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเป้าหมายย่อยนั้น ๆ โดยประเมินจากภาพรวมความสำเร็จและอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

4. กรณีที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของประเทศ อาทิ การให้เงินช่วยเหลือระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยไม่มีข้อผูกมัดในการดำเนินการดังกล่าว จะพิจารณาความก้าวหน้าจากกิจกรรมหรือโครงการที่ได้ดำเนินการไปและความเชื่อมโยงกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของเป้าหมายย่อย

การประเมินสถานการณ์ความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน SDGs จะยึดค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในเป้าหมายย่อย (SDG Target) หรือเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลัก โดยการบรรลุเป้าหมายได้ในช่วงเวลาที่กำหนดจะเทียบเท่ากับร้อยละ 100 และพิจารณาว่าในปี 2563 (หรือ ณ ปีที่มีข้อมูลล่าสุด) ประเทศไทยขับเคลื่อนเป้าหมายย่อยดังกล่าวไปมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับเป้าหมายสุดท้าย และในกรณีที่ยังไม่มีการกำหนดค่าเป้าหมาย จะประเมินโดยพิจารณาความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน SDGs โดยเปรียบเทียบข้อมูลปี 2563 หรือปีที่มีข้อมูลล่าสุดกับข้อมูลปี 2559 โดยมีค่าสีสถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย ดังนี้

ตารางที่ 1: การกำหนดค่าสีแสดงสถานะของเป้าหมาย

ค่าสี	สถานะ	รายละเอียด
แดง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต	สถานการณ์ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมาย
ส้ม	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 50 - 74 ของค่าเป้าหมาย
เหลือง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 75 - 99 ของค่าเป้าหมาย
เขียว	บรรลุค่าเป้าหมาย	บรรลุค่าเป้าหมายร้อยละ 100

การประเมินสถานการณ์ภาพรวมของแต่ละเป้าหมาย SDGs จะคำนวณจากสถานะของเป้าหมายย่อยในเป้าหมายนั้น ๆ โดยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินความสำเร็จของแต่ละเป้าหมายย่อย มากำหนดค่าถ่วงน้ำหนักที่เท่ากัน (equal weighting) เพื่อคำนวณเป็นค่าสีแสดงสถานะของแต่ละเป้าหมาย SDGs โดยใช้ค่าสีแสดงสถานะ 4 สีเช่นเดียวกับเป้าหมายย่อย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ผลการประเมินสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การประเมินเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย พบว่า ประเทศไทยอยู่ระหว่างการขับเคลื่อน SDGs ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยสหประชาชาติหรือแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งกำหนดกรอบเวลาในการบรรลุเป้าหมายไว้ทั้งภายในระยะ 5 ปี ระยะ 10 ปี และระยะ 15 ปี โดยมีเป้าหมาย SDGs ที่มีค่าสีแสดงสถานะเป็นสีเหลือง 10 เป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 58.8 ของเป้าหมายทั้งหมด และมีเป้าหมายที่มีค่าสีแสดงสถานะเป็นสีส้ม 7 เป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 41.2 ในขณะที่ไม่มีเป้าหมายใดมีสถานะที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต (สีแดง) สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของประเทศไทยในการขับเคลื่อน SDGs ไปพร้อมกันในทุกมิติ แต่ยังคงมีความท้าทายสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาที่จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับผลการดำเนินการของเป้าหมายอื่น ๆ อาทิ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน SDGs รูปแบบการผลิตทางการเกษตรที่ยังพึ่งพาสารเคมี อุบัติเหตุทางท้องถนน การจัดการขยะและของเสียอันตราย ปัญหามลพิษทางทะเล ตลอดจนการเข้าถึงหลักประกันขั้นพื้นฐานและความคุ้มครองทางสังคมต่าง ๆ ของกลุ่มประชากรที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง จึงส่งผลให้ประเทศไทยยังไม่สามารถขับเคลื่อน SDGs ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2: ผลการประเมินสถานะของเป้าหมาย SDGs

ผลการประเมินเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนบ่งชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในหลากหลายประเด็น โดยในมิติการพัฒนาคน (People) ภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคนทุกช่วงวัย รวมทั้งมุ่งขจัดปัญหาความยากจนอย่างจริงจัง สะท้อนให้เห็นความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน**เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพและเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ** ในมิติเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน**เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม และอุตสาหกรรม และเป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ** อันเป็นผลมาจากการดำเนินการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะที่ผ่านมาประกอบกับการลงทุนทางโครงสร้างพื้นฐาน การวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ในมิติสิ่งแวดล้อม (Planet) มีความก้าวหน้าสำคัญในการขับเคลื่อน**เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** โดยได้ดำเนินการเชิงรุกเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการวางแผนรับมือกับภัยพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนั้น ในมิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน**เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน** เป็นอย่างมาก โดยประเทศไทยมี

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

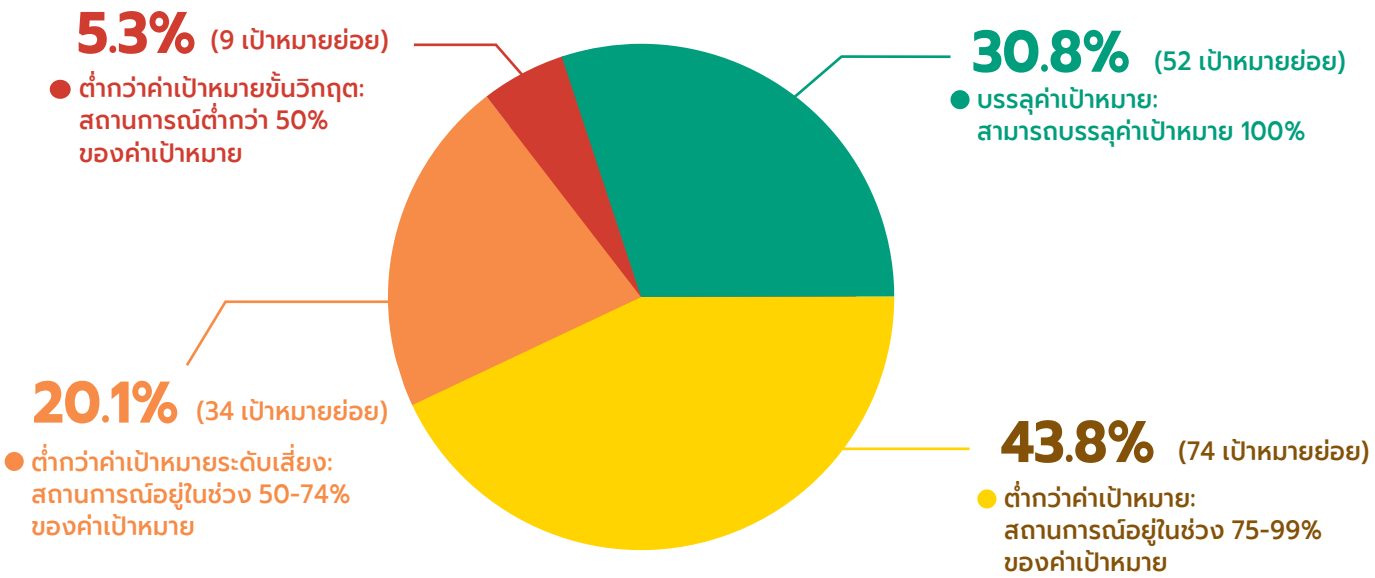
บทบาทสำคัญในเวทีโลก อาทิ การเป็นสมาชิกคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (ECOSOC) รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน แม้ว่าประเทศไทยจะไม่มีข้อผูกพันในฐานะประเทศผู้ให้ (donor) ก็ตาม

ทั้งนี้ ประเทศไทยยังคง**ต้องเร่งรัดการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายที่มีสถานะการดำเนินการอยู่ในระดับเสี่ยง ได้แก่ เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และเป้าหมายที่ 16 ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง** เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติได้ภายในปี 2573

ผลการประเมินสถานะของเป้าหมายย่อย (SDG Targets)

ในการประเมินเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนรายเป้าหมายย่อย (SDG Targets) พบว่า ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนในระดับที่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สีเขียว) จำนวน 52 เป้าหมายย่อย จากทั้งหมด 169 เป้าหมายย่อย หรือคิดเป็นร้อยละ 30.8 ในขณะที่ มีความก้าวหน้าการขับเคลื่อนในระดับที่อยู่ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย โดยอยู่ในช่วงร้อยละ 75 – 99 ของค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สีเหลือง) จำนวน 74 เป้าหมายย่อย คิดเป็นร้อยละ 43.8 และอยู่ในช่วงร้อยละ 50 – 74 ของค่าเป้าหมายที่กำหนด (สีส้ม) จำนวน 34 เป้าหมายย่อย คิดเป็นร้อยละ 20.1 ทั้งนี้ ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายสูงในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุ SDGs จำนวน 9 เป้าหมายย่อย หรือร้อยละ 5.3 ของเป้าหมายย่อยทั้งหมด เนื่องจากมีผลการดำเนินงานที่อยู่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมายที่กำหนด (สีแดง) ดังมีรายละเอียดแสดงไว้ในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3: สัดส่วนสถานะของเป้าหมายย่อย (SDG Targets)

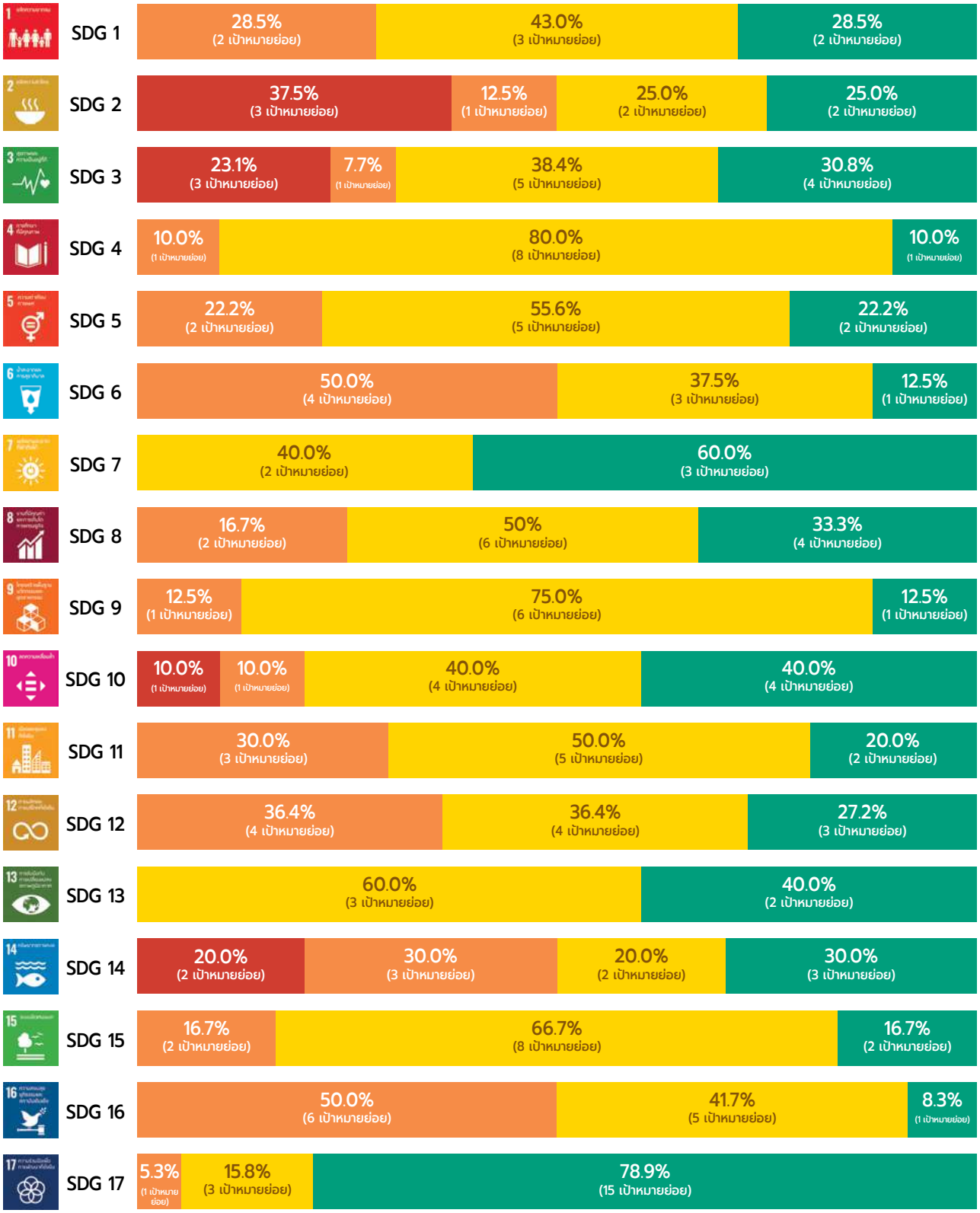
แผนภาพที่ 4: ผลการประเมินสถานะเป้าหมายย่อย (SDG Targets)

ที่มา: ประมวลโดย สศช.

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่ เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายย่อยที่บรรลุตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สีเขียว) จำนวน 15 เป้าหมายย่อย จาก 19 เป้าหมายย่อย หรือคิดเป็นร้อยละ 78.9 รองลงมา ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ (ร้อยละ 60.0 มีค่าสถานะเป็นสีเขียว) เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ (ร้อยละ 40.0 มีค่าสถานะเป็นสีเขียว) เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ร้อยละ 40.0 มีค่าสถานะเป็นสีเขียว) และเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ 33.3 มีค่าสถานะเป็นสีเขียว) ตามลำดับ ดังมีรายละเอียดแสดงไว้ในแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 5: ผลการประเมินเป้าหมายย่อย (SDG Targets)

ที่มา: ประมวลโดย สศช.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ประเด็นความท้าทาย

แม้ว่าการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทยในระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ. 2559 – 2563) จะมีความก้าวหน้าไปอย่างมีนัยสำคัญแล้วก็ตาม แต่พบว่ายังมีบางประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ โดยผลการประเมินความก้าวหน้าของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ชี้ให้เห็นว่า มี 9 เป้าหมายย่อยที่มีสถานการณ์อยู่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมายที่กำหนด ได้แก่ (1) การยุติความหิวโหยและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการ (2) การยุติภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะในประชากรกลุ่มเปราะบาง (3) การมีระบบเกษตรอาหารยั่งยืน (4) การลดการเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อ (5) การลดการเสียชีวิตและการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน (6) การลดการเสียชีวิตและการเจ็บป่วยจากสารเคมีอันตราย มลพิษ และการปนเปื้อนทางอากาศ น้ำ และดิน (7) การลดค่าธรรมเนียมการโอนเงินระหว่างประเทศ (8) การลดมลพิษทางทะเล และ (9) การอนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง ดังแสดงรายละเอียดของทั้ง 9 เป้าหมายย่อยไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 2: ประเด็นท้าทายสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ (เป้าหมายย่อยที่มีค่าสีสถานะเป็นสีแดง)

เป้าหมายย่อย	รายละเอียด
SDG 2.1	ยุติความหิวโหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มยากจนและกลุ่มที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง รวมถึงทารก ได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการและเพียงพอตลอดทั้งปี ภายในปี 2573
SDG 2.2	ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร และผู้สูงอายุ ภายในปี 2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะเตี้ยแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี 2568
SDG 2.4	สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกัน เพื่อเพิ่มผลิตภาพและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาวะอากาศรุนแรงสุดขั้ว ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่น ๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพของดินและที่ดินอย่างต่อเนื่อง ภายในปี 2573
SDG 3.4	ลดการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสาม ภายในปี 2573 ด้วยการป้องกันและการรักษาโรค และส่งเสริมสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดี
SDG 3.6	ลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจากการจราจรทางถนนทั่วโลกลงครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2563

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

เป้าหมายย่อย	รายละเอียด
SDG 3.9	ลดจำนวนการตายและการเจ็บป่วยจากสารเคมีอันตรายและจากมลพิษและการปนเปื้อนทางอากาศ น้ำ และดิน ให้ลดลงอย่างมาก ภายในปี 2573
SDG 10.c	ลดค่าธรรมเนียมการส่งเงินกลับประเทศของแรงงานย้ายถิ่น (migrant remittance) ให้ต่ำกว่าร้อยละ 3 และขจัดการชำระเงินระหว่างประเทศที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าร้อยละ 5 ภายในปี 2573
SDG 14.1	ป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงเศษซากขยะในทะเลและมลพิษจากธาตุอาหาร (nutrient pollution) ภายในปี 2568
SDG 14.5	ภายในปี 2563 อนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ 10 โดยให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศและภายในประเทศ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่มีอยู่

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2562 จนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบรุนแรงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปทั่วโลก และมีแนวโน้มที่จะทำให้ความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทยถดถอยลงในหลายด้าน โดยผลจากรายงานการประเมินผลกระทบรวมด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย[1] บ่งชี้ว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อความคืบหน้าของประเทศไทยในการบรรลุ SDGs โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ เป้าหมายที่ 8 การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และเป้าหมายที่ 16 ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง

การติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าในการบรรลุ SDGs ของประเทศไทย ยังคงมีความท้าทายในด้านข้อมูลที่ในบางตัวชี้วัดยังไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและระเบียบวิธีการที่กำหนดโดยสหประชาชาติ เนื่องจากประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการจัดเก็บข้อมูลแบบจำแนกแยกประเภท (disaggregated data) และข้อมูลสถิติสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องใช้ความเชี่ยวชาญและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย อาทิ ข้อมูลดาวเทียม ข้อมูลชีวกายภาพ และข้อมูลภูมิสารสนเทศ อีกทั้งบางตัวชี้วัดที่กำหนดไม่สามารถสะท้อนบริบทการพัฒนาของประเทศได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุม

[1] รายงานการประเมินผลกระทบรวมด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย (Socio-Economic Impact Assessment of COVID-19 in Thailand) ซึ่งเผยแพร่ในเดือนตุลาคม 2563 เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หน่วยงานสหประชาชาติในประเทศไทย นำโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะการดำเนินการในระยะต่อไป

การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วง 10 ปีต่อจากนี้ ซึ่งสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็น "ทศวรรษแห่งการดำเนินการอย่างจริงจัง" หรือ "Decade of Action" จะต้องให้ความสำคัญในหลายประเด็น โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติส่วนร่วม โดยมีข้อเสนอแนะการดำเนินการในระยะต่อไป ดังนี้

1. **เร่งดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและปรับปรุงสถานการณ์ในเป้าหมายย่อยที่มีสถานะต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต (สีแดง)** รวมทั้งดำเนินการเพื่อปรับปรุงสถานการณ์ในเป้าหมายย่อยที่มีสถานะการดำเนินการต่ำกว่าค่าเป้าหมายในระดับเสี่ยง (สีส้ม) อาทิ การขจัดความยากจนในทุกมิติ การเข้าถึงความคุ้มครองทางสังคม ความรุนแรงโดยเฉพาะต่อเด็กและสตรี การค้ามนุษย์ การเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย การจัดการขยะ การลักลอบเคลื่อนย้ายอาวุธและเงินผิดกฎหมาย การเข้าถึงข้อมูลและการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และการทุจริตคอร์รัปชัน

2. **บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน** เพื่อดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรมภายใต้งบประมาณและทรัพยากรที่จำกัด โดยเฉพาะการขับเคลื่อนเป้าหมายย่อยที่เกื้อกูล (synergy) และเป็นแรงหนุนให้เป้าหมายย่อยอื่น ๆ สามารถประสบผลสำเร็จได้ในคราวเดียวกัน เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน (เป้าหมายที่ 1) จะเกื้อหนุนให้เกิดความก้าวหน้าในการขจัดความหิวโหยและภาวะทุพโภชนาการ (เป้าหมายที่ 2) ลดความเหลื่อมล้ำ (เป้าหมายที่ 10) ตลอดจนส่งเสริมการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน (เป้าหมายที่ 3) และเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (เป้าหมายที่ 6 7 และ 11) ที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ (เป้าหมายที่ 8)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

3. สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในวงกว้าง ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันสร้างทัศนคติและจิตสำนึกความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคน ไม่ใช่หน้าที่ของภาคส่วนใดเป็นการเฉพาะ ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันวิชาการ องค์กรอิสระ องค์กรไม่แสวงหากำไร องค์กรระหว่างประเทศ หรือประชาชนทั่วไป จะต้องมีจิตสำนึกในการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน

4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางและระบบการติดตามประเมินผลให้มีมาตรฐานสากล โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูลแบบจำแนกแยกประเภท และข้อมูลที่สามารถสะท้อนบริบทการพัฒนาของประเทศได้อย่างครอบคลุม โดยนำใช้เทคโนโลยีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการเชื่อมโยงฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนให้มีการออกแบบนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและบูรณาการบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อสถานการณ์มากยิ่งขึ้น

5. เตรียมพร้อมรับมือกับทุกสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น บทเรียนจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เห็นถึงความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ส่งผลต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จะทำให้การขับเคลื่อนประเทศมีความมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น โดยใช้หลักการ “ล้มแล้ว ลุกไว” หรือ Resilience เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นเรื่องท้าทาย หากปราศจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ดังนั้น ความร่วมมือจึงเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้น ซึ่งทุกคนควรเข้ามามีบทบาทในการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและลงมือทำทันที เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ให้กับประเทศไทยและกับโลกใบนี้ บนหลักการพัฒนาที่ครอบคลุม ยืดหยุ่นและยั่งยืน อย่างไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

วิธีการอ่านรายงาน

การอ่านรายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

สาระสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

เลขลำดับของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ค่าสีแสดงสถานะการบรรลุเป้าหมาย

ค่าสี	สถานะ	รายละเอียด
แดง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต	สถานการณ์ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมาย
ส้ม	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 50 - 74 ของค่าเป้าหมาย
เหลือง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 75 - 99 ของค่าเป้าหมาย
เขียว	บรรลุค่าเป้าหมาย	บรรลุค่าเป้าหมายร้อยละ 100

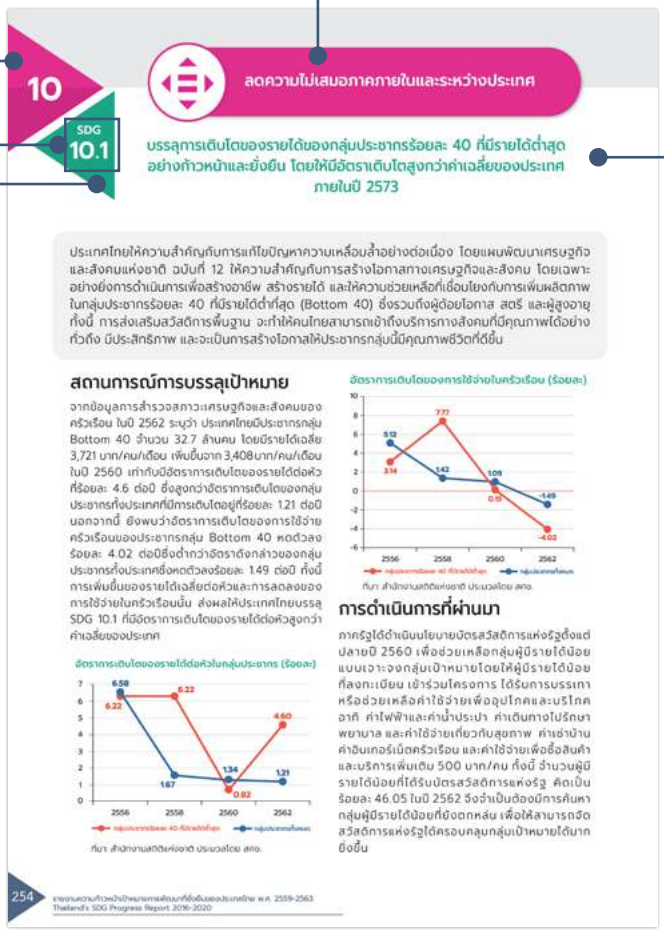

สรุปสถานะของเป้าหมาย

ค่าสี	สถานะ	รายละเอียด
แดง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต	สถานการณ์ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมาย
ส้ม	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 50 - 74 ของค่าเป้าหมาย
เหลือง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 75 - 99 ของค่าเป้าหมาย
เขียว	บรรลุค่าเป้าหมาย	บรรลุค่าเป้าหมายร้อยละ 100

วิธีการอ่านรายงาน

การอ่านรายงานความก้าวหน้าของเป้าหมายย่อย (SDG Targets)

ค่าสี	สถานะ	รายละเอียด
แดง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต	สถานการณ์ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมาย
ส้ม	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 50 - 74 ของค่าเป้าหมาย
เหลือง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 75 - 99 ของค่าเป้าหมาย
เขียว	บรรลุค่าเป้าหมาย	บรรลุค่าเป้าหมายร้อยละ 100

บทนำ

บทนำ

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลิดรอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง ดังที่ระบุในเอกสาร Our Common Future หรือรายงานบรันดท์แลนด์ (Brundtland Report) ปี 2530 ของคณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา โดยการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ความครอบคลุมทางสังคม (social inclusion) และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (environmental protection) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาคมโลกในปัจจุบันภายใต้วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่ประเทศไทยและประเทศสมาชิกสหประชาชาติรวม 193 ประเทศ ร่วมรับรองในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก เพื่อให้เป็นกรอบการพัฒนาของโลกภายหลังปี 2558 เพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) และเป็นการดำเนินการต่อยอดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งสิ้นสุดลงในปี 2558

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 17 เป้าหมาย ประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน โดยแบ่งแยกมิได้ จึงจำเป็นต้องดำเนินการขับเคลื่อนในทุกเป้าหมายไปพร้อมกัน โดยสหประชาชาติกำหนดให้มีตัวชี้วัดจำนวน 247 ตัวชี้วัด (ข้อมูลจากผลการประชุมคณะกรรมาธิการสถิติแห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 52 ณ เดือนมีนาคม 2564) เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนา ทั้งนี้ สามารถ**จัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5Ps) ได้แก่ (1) การพัฒนาคน (People)** ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหยในทุกมิติ สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม **(2) สิ่งแวดล้อม (Planet)** ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป **(3) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity)** ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับธรรมชาติ **(4) สันติภาพและความยุติธรรม (Peace)** ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และไม่แบ่งแยก และ **(5) ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)** ส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วนในทุกระดับ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยรวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ

บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ "ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน" และเป็นหนึ่งในหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565) โดย SDGs ทั้ง 17 เป้าหมาย มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 6 ด้าน และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 23 ประเด็น ซึ่งในการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทย ได้มีการจัดตั้ง**คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) เป็นกลไกระดับชาติ**เพื่อสนับสนุนให้แนวทางการพัฒนาประเทศ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามีความครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและบูรณาการ เป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย กพย. ในการประชุม ครั้งที่ 1/2562 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2562 ได้มีมติเห็นชอบแผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand's SDG Roadmap) และมอบหมายให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะสำนักงานเลขานุการของ กพย. ดำเนินการตามแผนการขับเคลื่อนฯ ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ต่อไป

แผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย ครอบคลุมการดำเนินการใน 6 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การสร้างการตระหนักรู้ (2) การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผน 3 ระดับของประเทศ (3) กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน (4) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (5) ความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา (6) การติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

แผนภาพที่ 1: แผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand's SDG Roadmap)

ที่มา: สศช.

บทนำ

ในระยะที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนการขับเคลื่อนฯ ทั้ง 6 ด้าน โดยสรุปความก้าวหน้าการดำเนินการในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านการสร้างการตระหนักรู้

ภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ได้ดำเนินการสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในภาพรวมและในประเด็นเฉพาะที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย อาทิ การจัดทำชุดสื่อวีดิทัศน์ การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ การเสวนาวิชาการ และการจัดแสดงนิทรรศการ โดย สศช. ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

1.1 ชุดวีดิทัศน์ "ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรับเปลี่ยน สู่ความยั่งยืนของไทยและโลกเรา" จำนวน 8 ตอน ความยาวตอนละ 3 - 5 นาที ได้แก่ (1) ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) SDGs ในทศวรรษแห่งการดำเนินการอย่างจริงจัง (Decade of Action) (3) SDGs กับเยาวชน (4) SDGsกับภาคธุรกิจ (5) SDGs กับความหลากหลายทางเพศ (6) SDGs กับเกษตรกร (7) SDGs กับชีวิตคนเมือง และ (8) SDGs กับอาหารริมทาง โดยได้เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ "ประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน" http://sdgs.nesdc.go.th/ และ YouTube ช่อง SDGs Thailand รวมทั้งได้ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชนเพื่อดำเนินการเผยแพร่ผ่านเครือข่ายทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

1.2 ชุดวีดิทัศน์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) จำนวน 5 ตอน ประกอบด้วย (1) SEA คืออะไร (2) ขั้นตอนการจัดทำ SEA (3) การมีส่วนร่วม (4) กลไกการขับเคลื่อน และ (5) SEA ฉบับประชาชนเพื่อใช้เป็นสื่อในการฝึกอบรมทางวิชาการและประชาสัมพันธ์งานด้าน SEA ทั้งในระดับประชาชนทั่วไปและระดับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1.3 การจัดทำเว็บไซต์ "ประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน" (https://sdgs.nesdc.go.th) เพื่อเป็นเว็บไซต์กลางในการเผยแพร่ผลงาน เอกสารวิชาการ เอกสารการประชุม ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนทั่วไปและทุกภาคส่วนในสังคมสามารถร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือเล่าเรื่องราวการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน ในแนวคิดหลัก "Share Your SDGs Story"

1.4 การจัดองค์ความรู้และการสื่อสารสาธารณะเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยถอดบทเรียนพื้นที่ที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อขยายผลไปสู่การปรับตัวสำหรับ New Normal และสามารถเสนอแนะวิธีคิดใหม่ให้กับประชาคมโลกรวมทั้งจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและกลุ่มเป้าหมายเกิดการ "รู้จัก รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง" ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมจนเป็นวิถีชีวิต

บทนำ

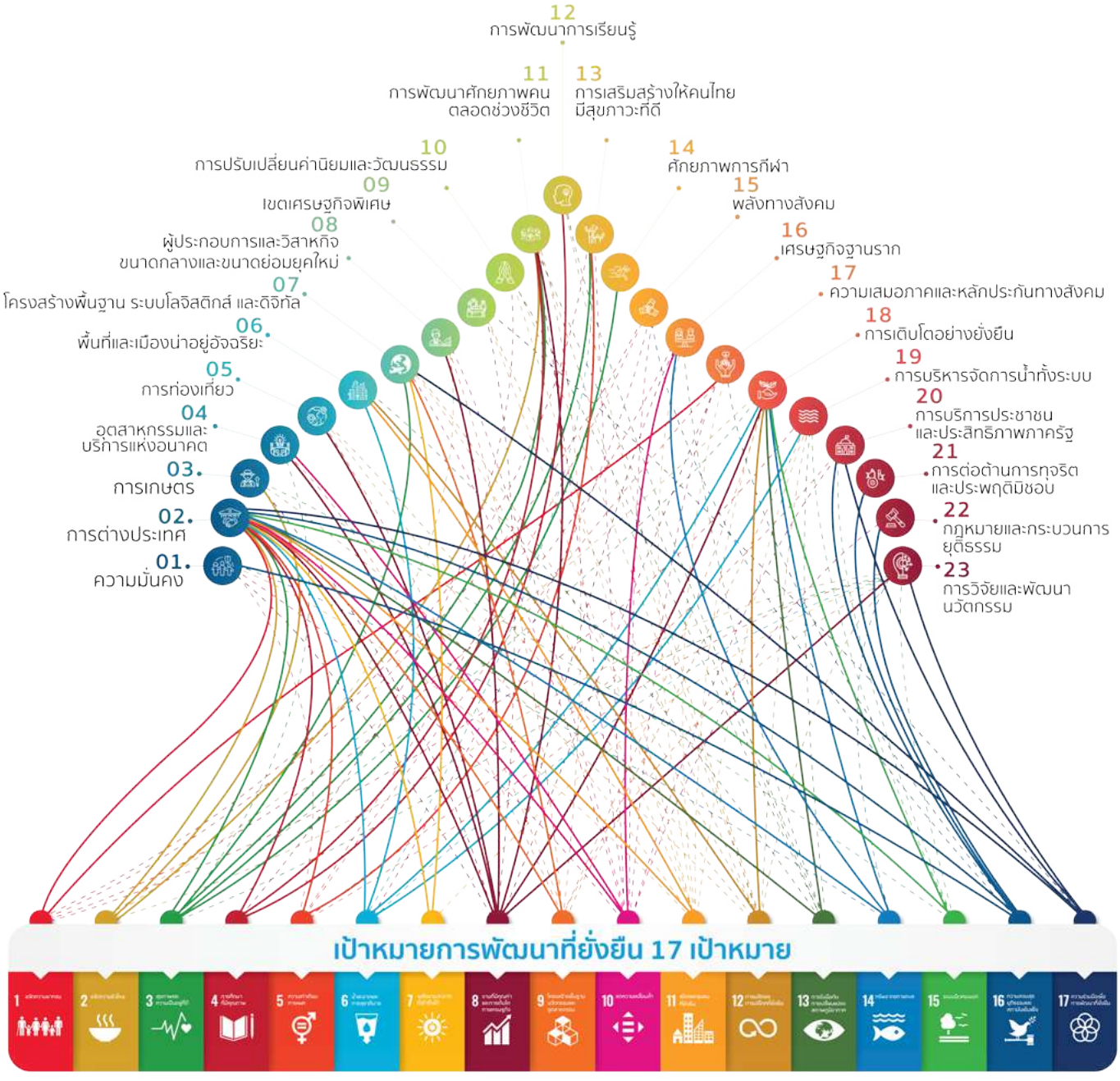

2. การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผน 3 ระดับของประเทศ

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 เห็นชอบการจำแนกแผนออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับที่ 1 คือยุทธศาสตร์ชาติ (2) ระดับที่ 2 ประกอบด้วย แผนแม่บทฯ และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง และ (3) แผนระดับที่ 3 ประกอบด้วย แผนปฏิบัติราชการ และแผนปฏิบัติการด้าน.... เพื่อให้หน่วยงานของรัฐสามารถแปลงเป้าหมายและประเด็นการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติได้อย่างบูรณาการ โดยการขับเคลื่อนของหน่วยงานของรัฐต้องสามารถนำไปสู่การบรรลุค่าเป้าหมายของแผนแม่บทฯ (Y) และเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (Z) ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาของประเทศมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นบูรณาการและเป็นระบบ สามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ตามหลักการความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal Relationship: XYZ) และทฤษฎีวงจรนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นแก่นสารของกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีข้างหน้า เพื่อให้ประเทศไทยสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนระดับที่ 2 และแผนระดับที่ 3

สศช. ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายย่อย (SDG Target) ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กับเป้าหมายระดับแผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (แผนระดับที่ 2) **เพื่อประมวลความสอดคล้องการกำหนดทิศทางการพัฒนาระดับประเทศกับระดับนานาชาติ และนำไปสู่การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ให้สามารถบรรลุทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทฯ ได้ในคราวเดียวกัน** เพิ่มประสิทธิภาพการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ โดยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง 169 เป้าหมายย่อย (SDG Target) กับ 37 เป้าหมายระดับประเด็นแผนแม่บทฯ จำนวน 23 ฉบับ และ 140 เป้าหมายระดับแผนย่อยของแผนแม่บทฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์เบื้องต้น พบว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมายหลัก และ 169 เป้าหมายย่อย (Targets) มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ทั้ง 6 ด้าน และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายระดับแผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2: ความเชื่อมโยงระหว่าง SDGs และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่
ภาคผนวก ก

bit.ly/31oguLH

3. กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

การขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยมี**คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกลไกระดับชาติเชิงนโยบาย** โดยได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ 4 คณะ ประกอบด้วย (1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืน และ (4) คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อสนับสนุนการแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติอย่างบูรณาการทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคีเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ

เนื่องจากการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะเป็นพลวัต และมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ประกอบกับบริบทเชิงนโยบายของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง โดยมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการสอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกและบริบทของประเทศที่เปลี่ยนไปมีความครอบคลุมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ส่งผลให้ต้องมีการ**ปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในส่วนของหน่วยงานรับผิดชอบการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน** โดยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการประชุม กพย. ครั้งที่ 1/2563 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2563 มีมติเห็นชอบการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบและประสานงานหลักการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนายั่งยืน 17 เป้าหมายหลัก และ 169 เป้าหมายย่อย เพื่อความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน และให้เกิดประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินผล ดังแผนภาพที่ 3

บทนำ

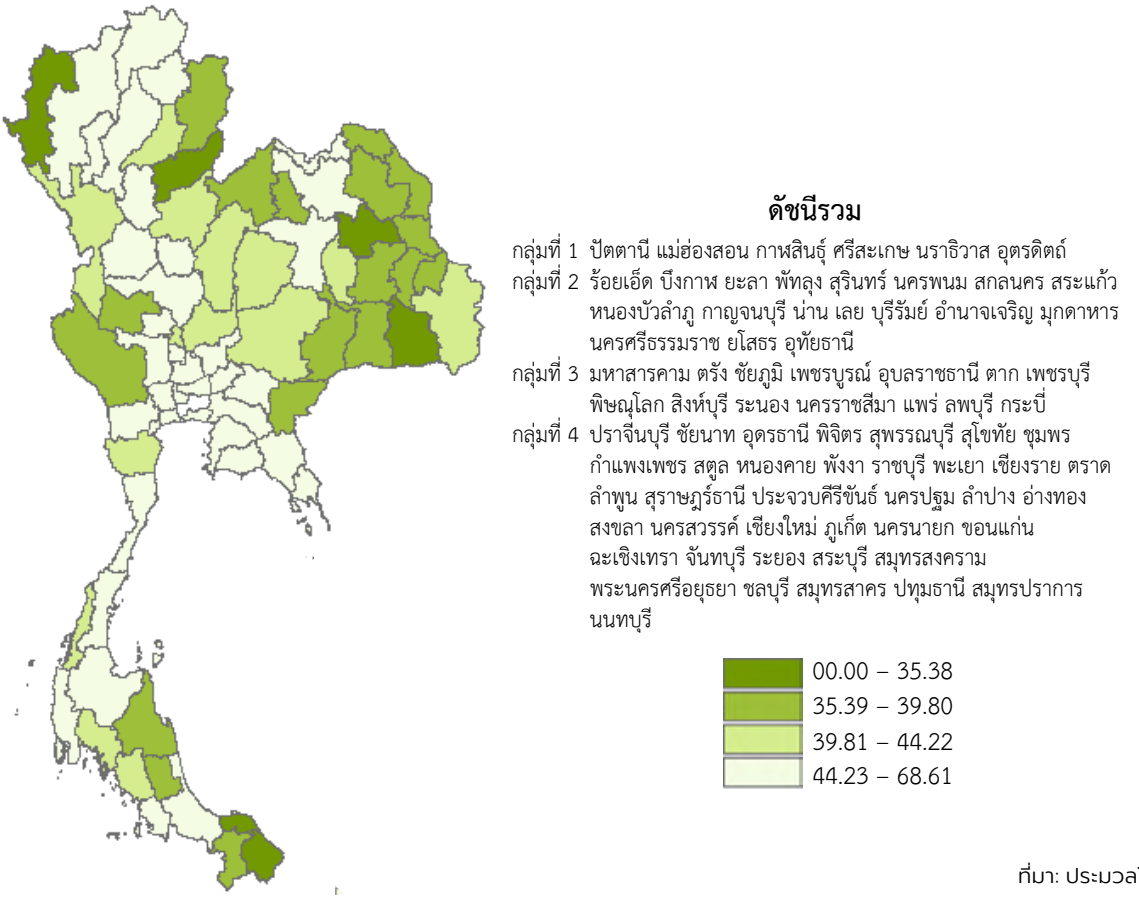
แผนภาพที่ 3: หน่วยงานรับผิดชอบและประสานงานหลักการขับเคลื่อน SDGs

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่
ภาคผนวก ข

bit.ly/31oguLH

ดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับจังหวัด

ที่มา: ประมวลโดย สศช.

4. การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.1 หน่วยงานรับผิดชอบและประสานงานหลักการขับเคลื่อน SDGs แต่ละเป้าหมายได้ดำเนินการจัดทำแผนที่นำทางการขับเคลื่อน SDGs ที่สอดคล้องกับแผนการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศ รวมถึงการนำใช้หลักการจัดทำโครงการ/การดำเนินงานภายใต้หลักการความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal Relationship: XYZ) ตลอดจนการวิเคราะห์และประมวลผลห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)ที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย โดยดำเนินการจัดทำโครงการ/การดำเนินงานสำคัญที่มีส่วนสนับสนุนต่อการบรรลุ SDGs และเป้าหมายแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อน SDGs ให้สามารถบรรลุผลตามกรอบเวลาที่กำหนดได้อย่างเป็นรูปธรรม

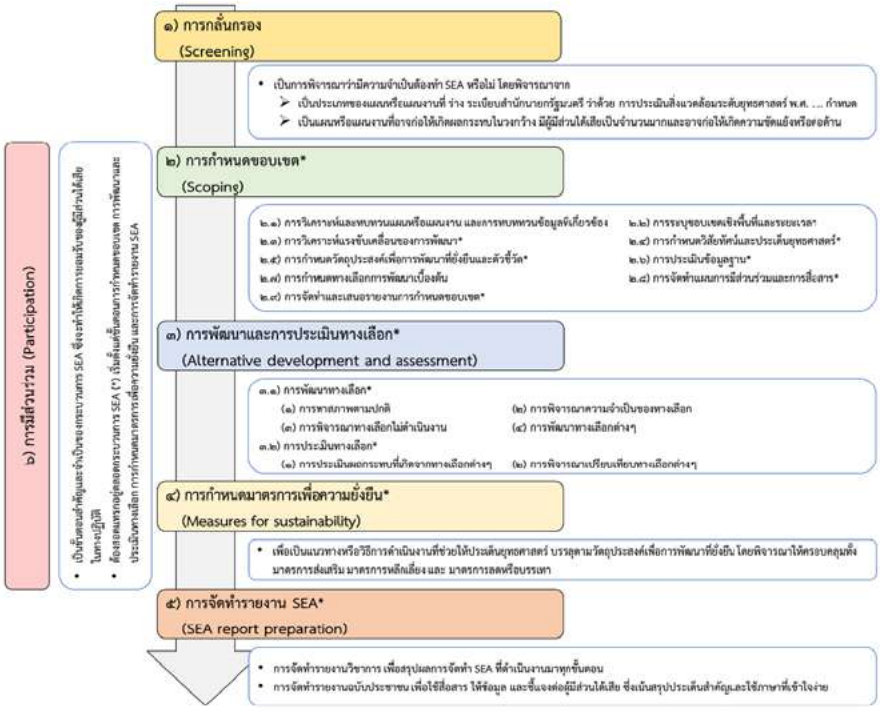
4.2 การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ (SDG Localization) ที่สามารถตอบสนองต่อบริบทการพัฒนาของพื้นที่ เป็นการดำเนินการที่จะส่งผลสำคัญต่อความสำเร็จของประเทศในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยในระยะที่ผ่านมา สศช. ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ในการดำเนินการที่ครอบคลุมมิติการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 5 ด้าน รวมทั้งจุดแข็งและความหลากหลายในการพัฒนาที่ยั่งยืนของพื้นที่ และได้คัดเลือกจังหวัดนำร่อง จำนวน 9 จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 6 ภาคของประเทศและกระจายตัวใน 4 กลุ่มระดับการพัฒนา ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดน่าน จังหวัดยโสธร จังหวัดเลย จังหวัดลพบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดฉะเชิงเทรา เทศบาลตำบลวังไผ่ (จังหวัดชุมพร) เทศบาลเมืองศรีสะเกษ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วน

ตำบลบ้านไร่ (จังหวัดอุทัยธานี) และองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ซึ่งได้ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจและหารือถึงสถานการณ์ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนกลไกการขับเคลื่อนและการประสานความร่วมมือในพื้นที่ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการขับเคลื่อน SDGs และพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สะท้อนการพัฒนาของพื้นที่ เพื่อบูรณาการเป้าหมาย SDGs ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

4.3 นอกจากนี้ ในการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) สศช. ได้พัฒนาและปรับปรุงแนวทาง SEA จากแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กพย., 2561) เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสมกับการนำไปใช้งานและทันสมัยสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย โดยแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (มกราคม 2563) ได้มีการปรับปรุงขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานใหม่ ดังนี้

- ขั้นตอนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนหลัก คือ (1) การกลั่นกรอง (Screening) (2) การกำหนดขอบเขต (Scoping) โดยมีขั้นตอนย่อยที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงานและการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่ และระยะเวลา การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด การประเมินข้อมูลฐาน การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และการจัดทำและเสนอรายงานกำหนดขอบเขต (3) การพัฒนาและประเมินทางเลือก (alternative development and assessment) โดยมีขั้นตอนย่อยที่สำคัญ คือ การพัฒนาทางเลือก และการประเมินทางเลือก (4) การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for sustainability) (5) การจัดทำรายงาน SEA และ (6) การมีส่วนร่วม (Participation)

- ขั้นตอนการติดตามและตรวจสอบ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ (1) การควบคุมคุณภาพของกระบวนการ SEA (Quality Control) และ (2) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล (Follow-up, Monitoring and Evaluation)

บทนำ

ในระยะที่ผ่านมาได้มีการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปประกอบการจัดทำแผนหรือแผนงาน ดังนี้ แผนการบริหารจัดการแร่ร่วมกับกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่และกรมทรัพยากรธรณี เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2563 ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... โดยให้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ประกอบการจัดทำแผนการบริหารจัดการแร่ ในระดับแผนแม่บทการบริหารจัดการแร่ 5 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2565 - 2569 พร้อมทั้งขอให้ สศช. สนับสนุนด้านองค์ความรู้และจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ในการทำ SEA ด้วยแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2563 ซึ่งที่ประชุมเห็นควรให้กำหนดแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นหนึ่งในแผนรายสาขา แทนแผนบริหารจัดการลุ่มน้ำในแผนเชิงพื้นที่ที่ต้องจัดทำ SEA ในร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... รวมทั้ง สทนช. ให้การสนับสนุนการขับเคลื่อน SEA เป็นเครื่องมือในการจัดทำแผนพัฒนาของประเทศ

นอกจากนี้ สศช. ได้ดำเนินการติดตามและประเมินผลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยกระบวนการ SEA ซึ่งจะเป็นการทดลองใช้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (มกราคม 2563) ในการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ และนำบทเรียนที่ได้รับมาทบทวนและปรับปรุงแนวทาง SEA ให้มีความถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ด้านการวางแผนให้เกิดการเรียนรู้กระบวนการจัดทำ SEA ที่เหมาะสม

5. ภาคีการพัฒนา

ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการเป็นภาคีเพื่อสานพลังขับเคลื่อนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่ง สศช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงภาคีเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ดังนี้

5.1 ภาคเอกชน

ภาครัฐให้ความสำคัญกับการส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนในการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืน โดยกระตุ้นให้เกิดแนวทางการบริหารธุรกิจสู่ความยั่งยืนที่สร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้า พนักงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างสมดุล รวมทั้งการเก็บข้อมูลและการจัดทำตัวชี้วัด เพื่อติดตามการดำเนินงานให้เห็นผลเชิงประจักษ์ และพร้อมขยายผลงานด้านความยั่งยืนให้สอดรับกับแนวโน้มการลงทุนทางธุรกิจและการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการเชื่อมประสานแนวทางการพัฒนาด้านความยั่งยืนร่วมกันระหว่างองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายผลการบริหารธุรกิจอย่างยั่งยืนสู่ธุรกิจเครือข่ายและธุรกิจคู่ค้าในห่วงโซ่ธุรกิจ (Supply Chain) รวมทั้งแนวทางการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการรายย่อย ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เติบโตไปด้วยกันกับสังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน

โดยในระยะที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลและพัฒนาตลาดทุนไทย ได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนไทยเปิดเผยข้อมูลและจัดทำรายงานความยั่งยืนที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลตามแนวทางการรายงานความยั่งยืนของ Global Reporting Initiative (GRI) และตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นไป ก.ล.ต. ได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนทุกบริษัทต้องจัดทำรายงานตามแบบ 56-1 One Report โดยให้เปิดเผยข้อมูลที่ครอบคลุมมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (Environmental, Social and Governance: ESG) ซึ่งรวมถึงข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การเคารพสิทธิมนุษยชน และการมีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

นอกจากนี้ ภาคเอกชนได้ประสานความร่วมมือเพื่อผลักดันการขับเคลื่อน SDGs ในภาคเอกชน อาทิ การจัดตั้งองค์กรธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Thailand Business Council for Sustainable Development: TBCSD) สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) และเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนแห่งประเทศไทย (Thailand Responsible Business Network: TRBN) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีนัยสำคัญ

5.2 ภาควิชาการ

การส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) โดยพัฒนาหลักสูตรการเรียนเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะเติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในอนาคตและพลังพลเมืองที่ได้รับการพัฒนาผ่านการเรียนรู้สามารถดำรงชีวิตให้สอดรับกับบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน อาทิ การพัฒนารายวิชาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ในหลักสูตรการศึกษาทั่วไปในระดับอุดมศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งปรับทัศนคติและพฤติกรรมของเยาวชนคนรุ่นใหม่ในฐานะผู้บริโภคที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในห่วงโซ่คุณค่าของการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

การสนับสนุนการบริการวิชาการเชิงปฏิบัติการ (Action Academic Service) พัฒนาระบบการเรียนรู้ SDGs/SEP for SDGs ออนไลน์ (E-Learning) โดยจัดการองค์ความรู้และเผยแพร่ตัวอย่างที่เป็นต้นแบบความสำเร็จเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ขยายผลการพัฒนาทั้งในประเทศ และในเวทีนานาชาติ

การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Action Research) นำงานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน/เศรษฐกิจฐานรากให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีสถาบันการศึกษาและภาคีการพัฒนาในพื้นที่ร่วมกันพัฒนาพื้นที่กลาง (Platform) ในการทำงานพัฒนาบนฐานข้อมูลและความรู้สมัยใหม่ โดยใช้พื้นที่จริงเป็นห้องปฏิบัติการที่มีชีวิต (Living Lab) เพื่อพัฒนานวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในพื้นที่

5.3 ภาคประชาสังคม

ขยายผลการขับเคลื่อน SEP for SDGs in Action ในระดับพื้นที่ โดยประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เป็นหุ้นส่วนการพัฒนา เชื่อมโยงความร่วมมือและกลไกในระดับพื้นที่เพื่อผลักดันประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้เป็นรูปธรรม อาทิ SDG Lab หรือ SEP Lab รวมทั้ง สร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีคลังสมองของพื้นที่ (Local Think Tank) เป็นกลไกในการขับเคลื่อน เพื่อปรับตัวรองรับยุคหลังโควิด-19 ที่วิถีการดำเนินชีวิต วิถีการดำเนินธุรกิจ ต้องปรับตัวสู่สภาวะปกติใหม่ที่ยั่งยืน (Sustainable New Normal)

5.4 เด็กและเยาวชน

การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนและร่วมสร้างอนาคตของตนเองและสังคมที่มีการพัฒนาอย่างสมดุลในทุกมิติ โดยหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศึกษา ได้ดำเนินการให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการขับเคลื่อน SDGs ตลอดจนพัฒนาทักษะและส่งเสริมศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับโอกาสการประกอบอาชีพในอนาคตที่ตอบสนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย รวมทั้งจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเยาวชนที่

เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้และผลักดันประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญต่อกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดทำนโยบายสาธารณะที่ขับเคลื่อนด้วยพลังเยาวชน (youth-driven public policy) ได้ต่อไป

5.5 ภาคีเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ

นอกจากการประสานความร่วมมือภายในประเทศแล้ว ประเทศไทยเล็งเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคีเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ เพื่อเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีตลอดจนเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะช่วยยกระดับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย โดยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สศช. ร่วมกับหน่วยงานของสหประชาชาติในประเทศไทย นำโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) และธนาคารพัฒนาเอเชีย จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบรวมด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย (Socio-Economic Impact Assessment of COVID-19 in Thailand) ซึ่งรวมบทวิเคราะห์ผลกระทบต่อความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการร่วมกับธนาคารโลก คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) และองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ ในการขับเคลื่อน SDGs ร่วมกันทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง การสร้างความตระหนักรู้ให้กับทุกภาคส่วนในสังคม และโครงการเชิงพัฒนาในท้องถิ่นและชุมชนทั่วประเทศ

6. การติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สศช. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการติดตามความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยมีการรายงานสถานการณ์ความก้าวหน้าของแต่ละเป้าหมายต่อคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่เป็นระยะ โดย สศช. ได้จัดทำรายงานฉบับนี้ขึ้นเพื่อติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของประเทศไทยในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2559 – 2563) รายงานผลความก้าวหน้าและประเมินสถานการณ์ของประเทศในการบรรลุเป้าหมายหลักและเป้าหมายย่อย พร้อมทั้งกำหนดค่าสีแสดงสถานะ โดยยึดหลักฐานเชิงสถิติและเชิงคุณภาพ ตลอดจนรายงานความก้าวหน้าการดำเนินการผ่านโครงการสำคัญและกรณีตัวอย่างจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย รวมทั้งวิเคราะห์ความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายหลักและเป้าหมายย่อย และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ ประเทศไทยได้นำเสนอรายงานการทบทวนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติ โดยสมัครใจของไทย (Voluntary National Review: VNR) อย่างเป็นทางการ ครั้งแรกเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2560 ในช่วงการประชุมเวทีหารือทางการเมืองระดับสูงว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (High-Level Political Forum on Sustainable Development: HLPF) ระหว่างการประชุมคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติและมีกำหนดการนำเสนอรายงาน VNR อย่างเป็นทางการครั้งที่ 2 ในการประชุม HLPF ประจำปี 2564

ในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศ ได้มีการประเมินสถานะของข้อมูลตามกรอบตัวชี้วัด SDGs ที่กำหนดโดยสหประชาชาติ รวมทั้งพิจารณาตัวชี้วัดทดแทน (proxy indicator) และตัวชี้วัดเพิ่มเติมที่มีความสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศไทย โดยจะจัดทำเป็นชุดตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย (Thailand's SDG Indicators) เพื่อให้การติดตามและประเมินผลความก้าวหน้ามีความชัดเจนและตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น รวมทั้งสามารถสะท้อนบริบทการพัฒนาของประเทศได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดกลุ่มตัวชี้วัด SDGs ตามความสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศไทย รวมทั้งยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งแบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

6.1 กลุ่มตัวชี้วัดพื้นฐาน ซึ่งคัดเลือกตัวชี้วัดที่วัดในระดับผลผลิตของโครงการ หรือกิจกรรมและเป็นตัวชี้วัดที่ไม่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยตัวชี้วัดกลุ่มพื้นฐานส่วนใหญ่จะเป็นตัวชี้วัดที่ประเทศไทยได้มีการดำเนินการและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องแล้วหรือประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่บรรลุเป้าหมายหรือสูงกว่าการชี้วัดในประเด็นดังกล่าวแล้ว

6.2 กลุ่มตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งคัดเลือกตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งพิจารณาเทียบเคียงจากทิศทางการพัฒนาและบริบทการพัฒนาของประเทศไทย โดยตัวชี้วัดในกลุ่มดังกล่าวจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

6.3 กลุ่มตัวชี้วัดที่นอกเหนือจากยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งคัดเลือกตัวชี้วัดที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ หรือมีความก้าวหน้ากว่าบริบทการพัฒนาของประเทศไทยโดยพิจารณาเทียบเคียงจากทิศทางการพัฒนา และประเด็นที่ประเทศพัฒนาแล้วให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศไทยอาจยังไม่มีความจำเป็นต้องติดตามและประเมินผลในปัจจุบัน โดยตัวชี้วัดในกลุ่มดังกล่าว เป็นการวัดระดับการพัฒนาประเทศในระดับที่ก้าวหน้าหรือสูงขึ้นกว่าบริบทการพัฒนาของประเทศไทย

นอกจากนี้ สศช. ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้พัฒนาระบบ eMENSCR ซึ่งเป็นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกลางที่เป็นเครื่องมือหลักในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ตามหลักการของความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ที่สามารถติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล (1) ความสอดคล้องของโครงการ/การดำเนินงานกับแนวความคิดหรือทฤษฎีการพัฒนา (2) กระบวนการแปลงกิจกรรม โครงการไปสู่ผลผลิต และ (3) ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการต่าง ๆ สู่เป้าหมาย ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามหลักการ ends – ways - means หรือความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) โดยหน่วยงานของรัฐต้องนำเข้าข้อมูลโครงการ/การดำเนินงาน และแผนระดับที่ 3 ทั้งในส่วนของแผนปฏิบัติราชการและแผนปฏิบัติการด้าน.... เข้าระบบ พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งระบบจะประมวลข้อมูลต่าง ๆ และแสดงรายงานผลการบรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ในรูปแบบของ Dashboard เพื่อให้สำนักงานฯ หน่วยงานของรัฐ และคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ เพื่อการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทฯ ได้อย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่การกำหนดนโยบาย โครงการและการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศต่อไป

บทนำ

สถานการณ์ความก้าวหน้าการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2559 – 2563)

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ได้ร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าของประเทศในการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ โดยสรุปสถานการณ์ความก้าวหน้าของ SDGs ทั้ง 17 เป้าหมาย ได้ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น โดยสามารถลดสัดส่วนคนจนลงจากร้อยละ 8.61 ในปี 2559 มาอยู่ที่ร้อยละ 6.24 ในปี 2562 และเมื่อพิจารณาความยากจนหลายมิติ พบว่าสัดส่วนคนจนหลายมิติลดลงจากร้อยละ 20.3 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 13.4 ในปี 2562 **ซึ่งเป็นผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายมาตรการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐแก่ผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มเปราะบาง** สะท้อนให้เห็นจากสัดส่วนของเด็กผู้พิการและผู้สูงอายุที่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม โดยในปี 2561 มีสัดส่วนเด็กยากจนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ 84.5 ของเด็กยากจนทั้งหมด และมีสัดส่วนผู้พิการที่ได้รับเบี้ยผู้พิการร้อยละ 75.6 ของผู้พิการทั้งหมด และในปี 2562 มีผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81.7 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด **และยังพบว่าคนไทยส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน** โดยในปี 2562 ครัวเรือนยากจนสามารถเข้าถึงไฟฟ้าได้ร้อยละ 98.80 น้ำประปาร้อยละ 72.30 และโทรศัพท์เคลื่อนแบบสมาร์ทโฟนที่ร้อยละ 56.99 อีกทั้งครัวเรือนไทยร้อยละ 75.3 เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน **อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนยากจนยังเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้อย่างจำกัด** โดยครัวเรือนยากจนเพียงร้อยละ 1.60 สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ขณะที่ครัวเรือนไม่ยากจนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ร้อยละ 60.87 **นอกจากนี้ ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ได้มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 รวมทั้งผลักดันให้มีแผนและกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นและชุมชน** ซึ่งในปี 2563 ร้อยละ 50 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และเมื่อพิจารณาข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ อันประกอบด้วย อุทกภัยภัยแล้ง วาตภัยและอัคคีภัย พบว่า**ในช่วงปี 2559 – 2561 ประเทศไทยมีจำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติลดลงอย่างต่อเนื่อง** โดยในปี 2561 มีประชากรที่ประสบภัยพิบัติจำนวน 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คน ลดลงจาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คนในปี 2559 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัยและภัยแล้ง ตามลำดับ

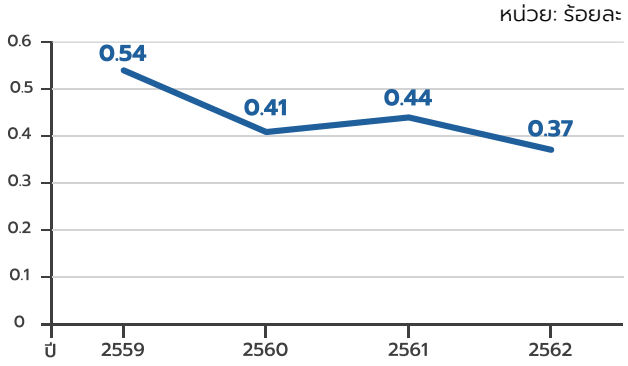
บทนำ

เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

สถานการณ์ด้านการขจัดความหิวโหยของประเทศไทยปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น ดังเห็นได้จากสัดส่วนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหาร (Food Poverty Line) ที่ลดลงจากร้อยละ 0.54 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 0.37 ในปี 2562 **อย่างไรก็ดี การเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการครบถ้วนยังเป็นความท้าทายที่สำคัญ** โดยความชุกของภาวะขาดสารอาหารในปี 2561 อยู่ที่ร้อยละ 9.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.6 ในปี 2559 เช่นเดียวกับความชุกของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีภาวะเตี้ย ผอม และน้ำหนักเกิน ซึ่งเพิ่มขึ้นในปี 2563 เมื่อเทียบกับปี 2559 **นอกจากนี้ ในมิติของการพัฒนาภาคเกษตรเพื่อบรรลุความมั่นคงทางอาหาร พบว่าการเติบโตของมูลค่าการผลิตภาคเกษตรต่อหน่วยแรงงานระหว่างปี 2559 - 2562 ยังอยู่ในระดับต่ำ** โดยเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.17 ต่อปี เช่นเดียวกับ**การขยายตัวของพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย** โดยในปี 2563 ประเทศไทยมีพื้นที่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพียง 1.15 ล้านไร่ ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน 7.5 ล้านไร่ และ 10 ล้านไร่ ภายในปี 2568 และ 2573 ตามลำดับ

สัดส่วนคนยากจนด้านอาหาร

ที่มา : สศช.

ทั้งนี้ ภาครัฐได้มีการลงทุนในภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนจากดัชนีทิศทางการลงทุนภาครัฐเพื่อการเกษตรที่เพิ่มขึ้น โดยครอบคลุมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินค้าและอุตสาหกรรมการเกษตรและการสนับสนุนกลไกตลาดสินค้าโภคภัณฑ์อาหารและเกษตรให้ทำงานอย่างปกติและเหมาะสม นอกจากนี้ **ประเทศไทยได้จัดตั้งธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ** เพื่ออนุรักษ์และเพิ่มจำนวนแหล่งพันธุกรรมพืช เห็ดและสัตว์เพื่อการเกษตรและอาหาร ซึ่งจะช่วยเป็นฐานข้อมูลสำหรับใช้ปรับปรุงพันธุ์**เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว**

บทนำ

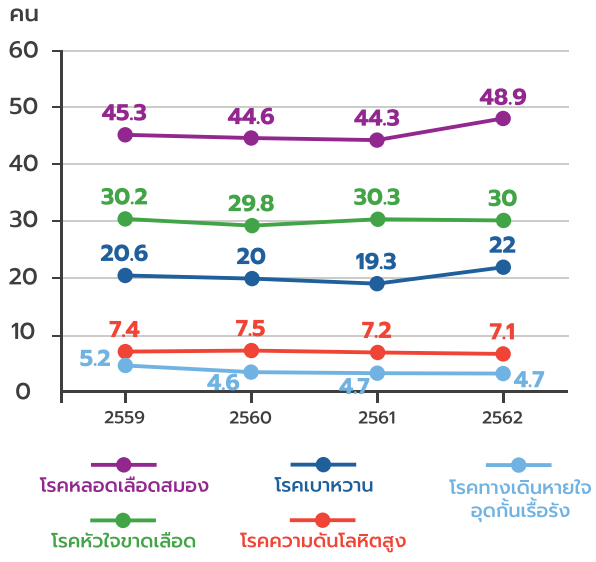
เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี สำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

ความเข้มแข็งของระบบสาธารณสุขไทย สะท้อนให้เห็นจากความก้าวหน้าของการดำเนินงานในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการลดลงอย่างต่อเนื่องของอัตราการตายของมารดา ซึ่งข้อมูล ณ เดือนเมษายน 2563 ระบุว่ามีอัตราการตายของมารดาที่ 20.24 คนต่อประชากรแสนคน **รวมทั้งอัตราการตายของทารกแรกเกิด** โดยในช่วงปี 2559 – 2560 อยู่ระหว่าง 3.3 – 3.5 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน **นอกจากนี้ จำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2558 ขณะที่การเข้าถึงบริการสุขภาวะทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิงมีแนวโน้มสูงขึ้น เช่นเดียวกับความครอบคลุมของบริการด้านสุขภาพที่จำเป็น** ที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 59 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 85 ในปี 2562 ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและความเสี่ยงทางการเงินที่เป็นผลจากการเจ็บป่วยในหลายครัวเรือน ในขณะเดียวกัน **ความหนาแน่นและการกระจายตัวบุคลากรด้านสาธารณสุขทั่วประเทศเพิ่มสูงขึ้น**

อย่างไรก็ดี อัตราการเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อ อาทิ โรคมะเร็งยังคงเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับหนึ่งของคนไทย โดยในปี 2561 มีจำนวนผู้เสียชีวิตจากมะเร็งมากถึง 114,199 ราย อีกทั้งยังมีแนวโน้มการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้น **นอกจากนี้ จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนลดลงอย่างต่อเนื่อง** แต่ยังห่างจากค่าเป้าหมายอย่างมาก **รวมทั้งอัตราการตายจากสารเคมีและการปนเปื้อนจากแหล่งต่าง ๆ ก็ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น** รวมถึงปัญหามลพิษทางอากาศ และฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงควรมีการดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขในประเด็นดังกล่าวให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

อัตราการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (30-69 ปี) ด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญ (ต่อประชากรแสนคน)

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

บทนำ

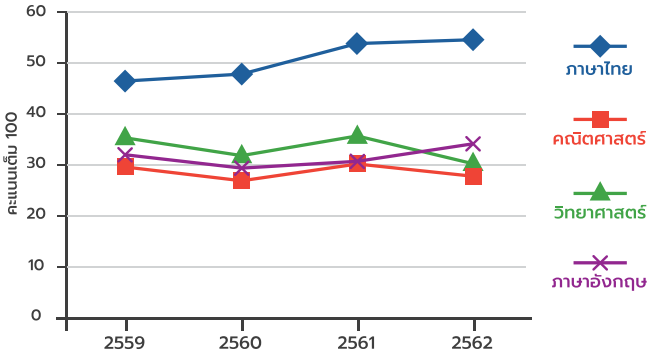

เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

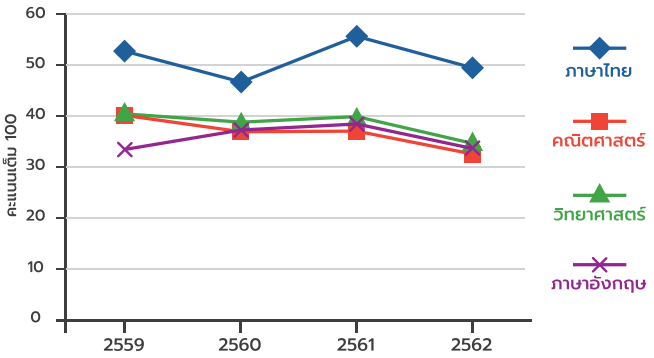
การเข้าถึงการศึกษาและสำเร็จการศึกษาของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยมีสัดส่วนเด็กที่เข้าศึกษาในระดับปฐมวัยที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 84.7 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 86.3 ในปี 2562 และในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 91.8 และร้อยละ 90.1 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 98.2 และร้อยละ 96.9 ในปี 2562 ตามลำดับ นอกจากนี้ **ความเท่าเทียมทางเพศในการเข้าถึงศึกษาของไทยปรับตัวดีขึ้น** เห็นได้จากดัชนีความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Parity Index: GPI) ที่มีแนวโน้มดีขึ้นในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมา **อย่างไรก็ดี ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของคนไทยกลับมีแนวโน้มลดลง** เมื่อพิจารณาจากผลคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น โดยในปี 2562 คะแนนเฉลี่ยของระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับที่ต่ำกว่า 50 คะแนนในเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยลดลงในทุกรายวิชา เมื่อเทียบกับปี 2559 ในขณะที่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นในวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ลดลงในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งการลดลงของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา **เป็นผลจากความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรทั้งบุคลากรทางการศึกษาอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ในขณะที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการฝึกอบรมตามเกณฑ์มาตรฐานเพิ่มมากขึ้น** โดยในปีงบประมาณ 2561 มีครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร (คูปองครู) และผ่านเกณฑ์การพัฒนา 274,264 คน คิดเป็นร้อยละ 77 ของจำนวนครูที่ลงทะเบียนทั้งหมด เพิ่มขึ้นจาก 175,987 คน หรือร้อยละ 60 ในปีงบประมาณ 2560

คะแนนเฉลี่ย O-NET ระดับชั้น ม.3 ปีการศึกษา 2559 - 2562

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.)

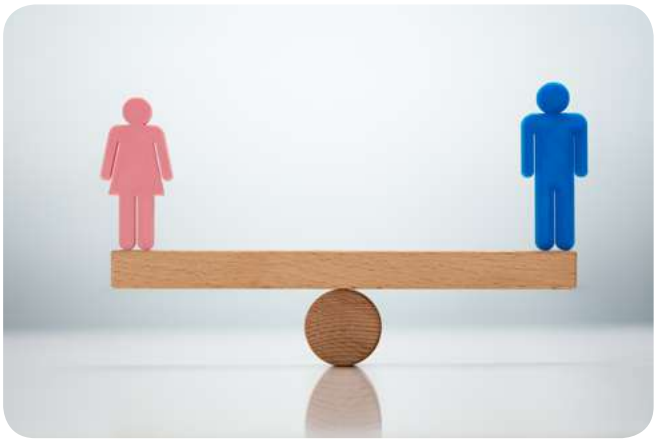
คะแนนเฉลี่ย O-NET ระดับชั้น ป.6 ปีการศึกษา 2559 - 2562

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.)

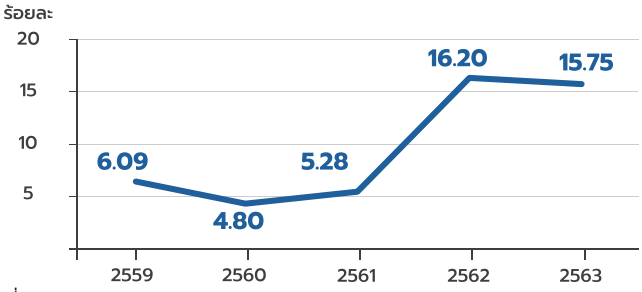

เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของสตรี และเด็กหญิงทุกคน

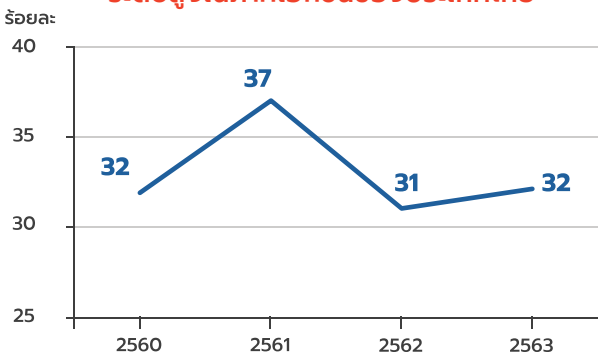
สถานการณ์ด้านความเสมอภาคระหว่างเพศชายหญิงของประเทศไทยปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น โดย**ดัชนีความไม่เสมอภาคทางเพศ (Gender Inequality Index) ในปี 2562 มีคะแนน 0.359 ดีขึ้นจาก 0.419 ในปี 2559 สะท้อนถึงพัฒนาการเรื่องความเสมอภาคทางเพศที่ดีขึ้นในสังคมไทย** ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นดังกล่าวอย่างจริงจัง โดย**ได้บรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และได้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดไว้ในแผนพัฒนาประเทศทุกระดับ** อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง**ต้องดำเนินการจัดสรรงบประมาณและสร้างนโยบายที่คำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างทางเพศ (Gender Responsive Budgeting: GRB) เพิ่มขึ้น** เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ นอกจากนี้ ยังพบว่า**ผู้หญิงมีแนวโน้มในการถือครองที่ดินเพิ่มขึ้น** โดยในปี 2561 มีสัดส่วนการครอบครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรของผู้หญิงต่อผู้ชายที่ 44.1 ต่อ 55.9 เพิ่มขึ้นจาก 36.3 ต่อ 63.7 ในปี 2556 รวมทั้งมี**บทบาททางการเมืองและภาคธุรกิจมากขึ้น** ซึ่งในปี 2563 มีสัดส่วนผู้หญิงที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร้อยละ 15.75 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.09 ในปี 2559 และสัดส่วนของบริษัทที่ผู้หญิงอยู่ในตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงอย่างน้อย 1 คนที่ร้อยละ 86 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 74 ในปี 2560 และ**สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มขึ้น** โดยในปี 2562 มีสัดส่วนผู้หญิงอายุ 6 ปีขึ้นไปใช้อินเตอร์เน็ตร้อยละ 65.6 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50.7 ในปี 2559

สัดส่วนของผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย

ที่มา: สหภาพรัฐสภา

สัดส่วนของผู้หญิงดำรงตำแหน่งด้านการบริหารระดับสูงในภาคเอกชนของประเทศไทย

ที่มา: Women in Business Report 2020 บริษัท Grant Thronton

บทนำ

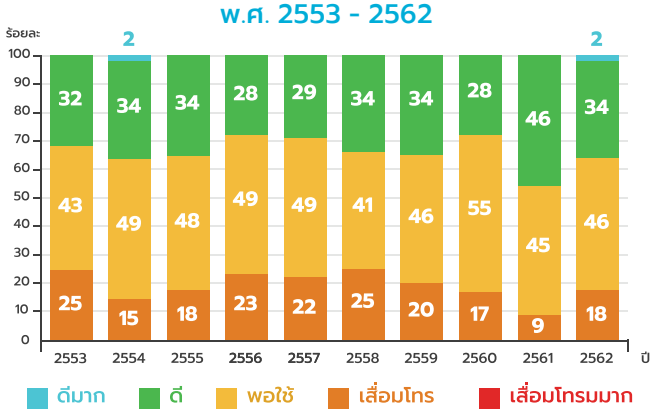
เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้ สำหรับทุกคน

คนไทยสามารถเข้าถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคมากขึ้น เห็นได้จากสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้น้ำดื่มจากแหล่งน้ำสะอาดที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 98 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 99.5 ในปี 2562 เช่นเดียวกับสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่มีสถานที่เฉพาะสำหรับล้างมือซึ่งมีน้ำพร้อมสบู่หรือผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดอื่นเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 81.2 เป็นร้อยละ 89 และสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ส้วมที่ถูกสุขอนามัยและไม่ได้ใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่นอยู่ที่ร้อยละ 97.1 ทั้งนี้ **คุณภาพน้ำยังเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการปรับปรุง** โดยระหว่างปี 2553 - 2562 น้ำบริโภคในครัวเรือนเพียงร้อยละ 34.3 มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการบริโภค ในขณะที่ร้อยละ 49.1 ต้องปรับปรุงคุณภาพก่อนการบริโภค และร้อยละ 16.6 มีคุณภาพไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภค นอกจากนี้ **การบำบัดน้ำเสียที่ไม่มีประสิทธิภาพ** ทั้งจากชุมชนและเขตอุตสาหกรรม **ส่งผลให้แหล่งน้ำบางส่วนอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม อย่างไรก็ดี พบว่าแนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินในภาพรวมดีขึ้น** ในปี 2562 เมื่อเทียบกับปี 2559 โดยมีแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี/ดีมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 2

ในมิติของการจัดการน้ำพบว่าประเทศไทยมีระดับความเครียดน้ำสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลกและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่ประสิทธิภาพการใช้น้ำปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 6.95 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตร ในปี 2559 เป็น 7.40 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตร ในปี 2561 แต่สัดส่วนของปริมาณน้ำสูญเสียยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.9 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 34.7 ในปี 2562 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ที่ร้อยละ 25 นอกจากนี้ **ประเทศไทยมีกลไกเชิงสถาบันและการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง – สูง** มีคะแนนเฉลี่ย 53 คะแนน จาก 100 คะแนน โดยมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เป็นหน่วยงานประสานหลักด้านการบริหารจัดการน้ำของประเทศ นอกจากนี้ **ยังมีส่วนร่วมกับนานาชาติในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** โดยได้ร่วมกับ 4 ประเทศในลุ่มน้ำโขง จัดตั้งคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) เพื่อส่งเสริมและประสานงานด้านการจัดการและการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน

สถานการณ์คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำผิวดิน
พ.ศ. 2553 - 2562

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

บทนำ

เป้าหมายที่ 7 สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถ ซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

ปี 2562
ครัวเรือนที่เข้าถึงไฟฟ้า

99.8%

ที่มา : การไฟฟ้านครหลวง และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ในปี 2562 **ครัวเรือนกว่าร้อยละ 99.8 สามารถเข้าถึงไฟฟ้า** และประเทศไทยมีแนวโน้มการใช้พลังงานทดแทนที่เพิ่มขึ้นและลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) ลง ซึ่งในปี 2562 ภาคพลังงานปล่อย CO_2 เฉลี่ย 1.89 พันตัน CO_2 ต่อการใช้พลังงาน 1 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ (ktoe) ลดลงจาก 1.94 พันตัน CO_2 ต่อการใช้พลังงาน 1 ktoe ในปี 2559 **นอกจากนี้ ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำที่ลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล** โดยมีเป้าหมายเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน **ซึ่งในระหว่างปี 2559 – 2563 สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น**จากร้อยละ 12.9 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 15.5 ในปี 2563 **และค่าความเข้มของการใช้พลังงาน (Energy Intensity: EI) มีแนวโน้มลดลง** โดยค่าความเข้มของการใช้พลังงานในปี 2563 อยู่ที่ 7.53 ktoe ต่อพันล้านบาท คิดเป็นผลการประหยัดพลังงานเท่ากับ 10,185 ktoe ลดลงจากปี 2559 ที่มีค่า EI อยู่ที่ 8.12 ktoe ต่อพันล้านบาท นอกจากนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีด้านไฟฟ้าเพื่อยกระดับโครงข่ายไฟฟ้าให้มีความทันสมัย สามารถรองรับและเชื่อมต่อกับแหล่งผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน โดย**ส่งเสริมระบบโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ หรือสมาร์ทกริด อย่างไรก็ดี สัดส่วนการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาด้านพลังงานยังคงน้อยกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้**

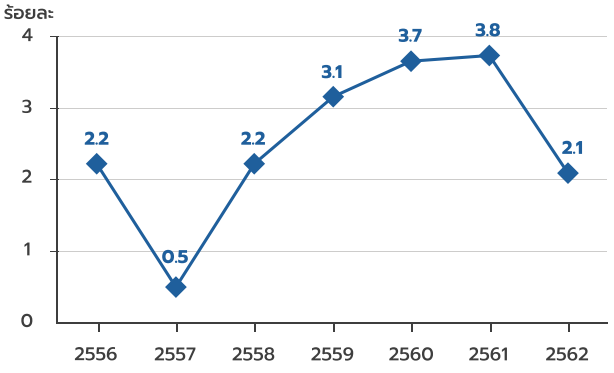

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราที่ชะลอลง โดยอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากร (Growth of real GDP per capita) ของไทยในปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 2.1 ชะลอตัวลงจากร้อยละ 3.8 และ 3.7 ในปี 2561 และ 2560 ตามลำดับ **โดยมีสาเหตุสำคัญจากการส่งออกที่ลดลงซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ดี การพัฒนาด้านผลิตภาพแรงงานของไทย อยู่ในระดับที่เหมาะสม** โดยพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากรผู้มีงานทำของประเทศไทยในปี 2562 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 3.0 เท่ากับปีก่อนหน้าและเป็นระดับที่สูงกว่าที่กำหนดไว้ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นที่ 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายผลิตภาพแรงงานในช่วงปี 2561-2565 ขยายตัวร้อยละ 2.5 ต่อปี นอกจากนี้ **สถานการณ์ในการส่งเสริมงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคนดีขึ้นตามลำดับค่าจ้างแรงงานต่อชั่วโมงการทำงานของเพศชายและหญิงมีความใกล้เคียงกัน** โดยเพศหญิงได้รับค่าจ้างสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย ในขณะที่อัตราการว่างงาน โดยเปรียบเทียบระหว่างเพศหญิงและเพศชายมีความใกล้เคียงกันมาก แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีช่องว่างระหว่างเพศในด้านเศรษฐกิจลดลง **และมีอัตราการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายแรงงานในประเทศ และสัดส่วนแรงงานเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง** ในช่วงปี 2561-2562 **อย่างไรก็ตาม อัตราผู้ได้รับการคุ้มครองประกันสังคมต่อผู้มีงานทำเฉลี่ยของไทยต่ำกว่าค่าเป้าหมาย** ตามแผนแม่บทฯ ประเด็นที่ 17 ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม โดยอยู่ที่ร้อยละ 43.41 ในด้านการเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ พบว่า **สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของ MSME (GDP MSMEs) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น** จากร้อยละ 32.8 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 34.0 ในปี 2563 **อย่างไรก็ตาม การบริโภควัสดุพื้นฐานต่อหัวยังคงสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งอาจสะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร** ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายที่ 8 เนื่องจากผลกระทบต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจและอัตราการว่างงานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการท่องเที่ยวและการบริการที่ต้องหยุดชะงักตั้งแต่ต้นปี 2563

อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากร

ที่มา: สศช. และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

บทนำ

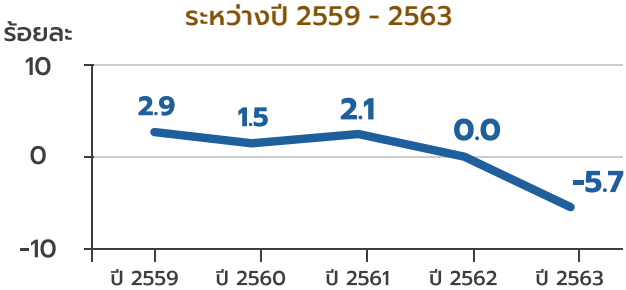
เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน (World Competitiveness Ranking) โดยสถาบัน IMD ในช่วงปี 2559 – 2563 บ่งชี้ว่า**ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น** โดยในปี 2563 ประเทศไทยมีขีดความสามารถด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในอันดับที่ 44 ดีขึ้นจากอันดับที่ 49 ในปี 2559 โดยเฉพาะในด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 26 จาก 63 ประเทศ ในปี 2563 สะท้อนถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาเครือข่ายคมนาคมขนส่งทางบก ทางรางและทางอากาศการขนส่งสินค้า ตลอดจนการขยายระบบโทรคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน โดยในปี 2562 ประเทศไทยมีค่าความหนาแน่นของโครงข่ายถนนอยู่ที่ 1.37 กิโลเมตรต่อตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นจาก 0.89 กิโลเมตรต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2559 แสดงให้เห็นว่า**มีความครอบคลุมของถนนต่อพื้นที่อยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ ได้ส่งเสริมการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีและกระบวนการทางอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม** โดยได้เริ่มดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย 15 จังหวัด 18 พื้นที่ และมีบทบาทในการช่วยลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกไปแล้วกว่า 164,473 ตัน CO_2 เทียบเท่า ระหว่างปี 2560 – 2562 รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับศักยภาพของภาคอุตสาหกรรม โดย**ค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GERD/GDP) ระหว่างปี 2559 – 2562 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น** จากร้อยละ 0.78 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 1.0 ในปี 2562 **เช่นเดียวกับสัดส่วนจำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศ**ต่อจำนวนประชากร 1 ล้านคน ในช่วงปี 2559 – 2561 ที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 1,264 คน ต่อประชากร 1 ล้านคนในปี 2559 เป็น 1,840 คนต่อประชากร 1 ล้านคนในปี 2561

อย่างไรก็ดี อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในภาคการผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) ในช่วงปี 2559 - 2563 มีแนวโน้มลดลง จากร้อยละ 2.9 ในปี 2559 หดตัวที่ร้อยละ -5.7 ในปี 2563 อันเป็นผลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

อัตราการขยายตัวของ GDP MSME ภาคการผลิต ระหว่างปี 2559 - 2563

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

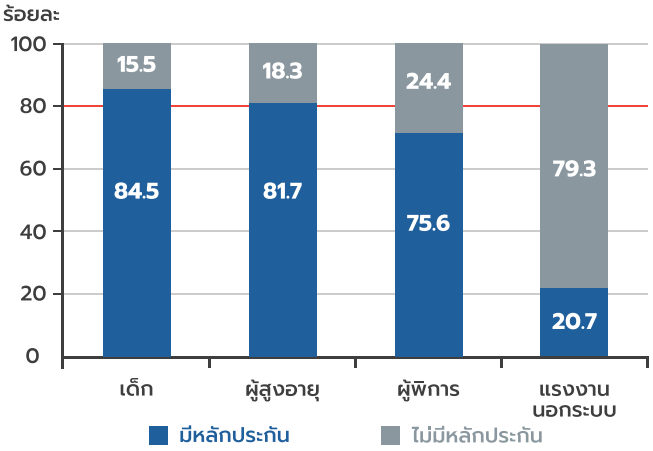
บทนำ

เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

ในช่วงปี 2559 – 2562 **สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำของรายได้** โดยรายได้ต่อหัวของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) มีอัตราเพิ่มขึ้น ทำให้ช่องว่างของรายได้ระหว่างคนในกลุ่มชั้นรายได้ต่าง ๆ ลดลง **อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สินยังคงอยู่ในระดับสูง** เนื่องจากยังไม่ได้มีการปรับปรุงระบบภาษีเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างเป็นรูปธรรม **ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ริเริ่มดำเนินการโครงการต่าง ๆ และจัดตั้งสวัสดิการสังคมจากภาครัฐเพื่อช่วยเพิ่มโอกาสความเท่าเทียมในการดำรงชีวิตและยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนและประชากรกลุ่มเปราะบาง** อาทิ เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยผู้พิการและมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

สัดส่วนของประชากรกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบาง จำแนกตามการมีหลักประกัน

หมายเหตุ : ข้อมูลเด็ก ผู้พิการ และแรงงานนอกระบบ ปี 2561 และข้อมูลผู้สูงอายุ ปี 2562

ที่มา: กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ สำนักงานประกันสังคม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

บทนำ

เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

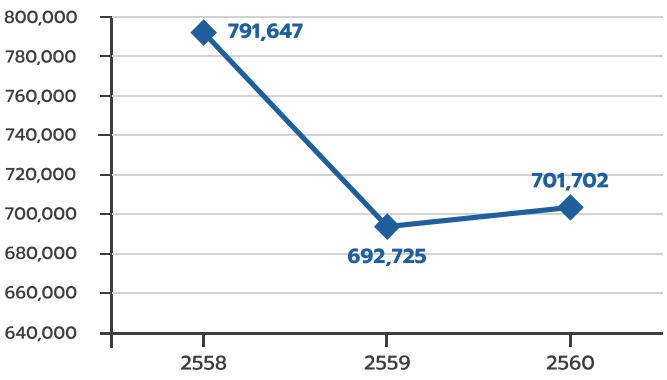
การพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย มีความครอบคลุม และมีความปลอดภัยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยผลการสำรวจครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัดที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย ในปี 2560 มีจำนวน 701,702 ครัวเรือน ลดลงจาก 791,647 ครัวเรือนในปี 2558 ในขณะที่การก่ออาชญากรรมในคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกายและเพศ ปี 2563 ได้รับแจ้ง 14,585 คดี ลดลงจาก 20,744 คดี ในปี 2559 **สะท้อนถึงสถานการณ์ความปลอดภัยของประชาชนที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับจำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติในภาพรวมที่ลดลง** โดยในปี 2561 มีจำนวน 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คนลดลงจาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2559 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัยและภัยแล้ง **ส่วนปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับไปใช้ประโยชน์และได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพิ่มสูงขึ้น** โดยปี 2562 มีขยะที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง 9.81 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 9.57 ล้านตันในปี 2559 และมีขยะถูกนำกลับไปใช้ประโยชน์ในปี 2562 ที่ 12.52 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 5.81 ล้านตันในปี 2559

นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์จากที่ดินในเมืองมีประสิทธิภาพขึ้นเล็กน้อย โดยอัตราส่วนระหว่างอัตราการใช้ที่ดินต่ออัตราการเติบโตของประชากร (LCRPGR) ในช่วงปี 2559-2562 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.958 ลดลงจาก 0.967 ในช่วงปี 2554 - 2559 สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ที่ดินได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และภาครัฐยังได้บรรจุประเด็นการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคมโดยมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการที่ดีไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ

อย่างไรก็ดี ยังมีข้อจำกัดเรื่องการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวกของประชากรในพื้นที่เมือง โดยประชากรเมืองเฉลี่ยเพียงร้อยละ 24 สามารถเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวก และมีเพียงกรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 50 ขณะที่เมืองในพื้นที่ปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรสาคร มีสัดส่วนประชากรที่เข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวกต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

นอกจากนี้ สัดส่วนพื้นที่เปิดสาธารณะต่อพื้นที่เมืองอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะสัดส่วนของพื้นที่สีเขียว ซึ่งกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวเพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่เมืองทั้งหมด อีกทั้งยังมีปัญหามลพิษทางอากาศที่พบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ โดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น

จำนวนครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัดที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย (ครัวเรือน)

ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

บทนำ

เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

ประเทศไทยได้จัดทำ**แผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560-2580 (ฉบับปรับปรุง) เพื่อวางกรอบการดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยนสังคมไทยสู่สังคมที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่าและสมดุลกับฐานทรัพยากรของประเทศ** รวมทั้งส่งเสริมให้**มีการจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 และในภาคธุรกิจ**นักลงทุนและผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนมากขึ้น** โดยในปี 2563 บริษัทจดทะเบียนไทยร้อยละ 20.14 จัดทำรายงานความยั่งยืนตามความสมัครใจและเปิดเผยข้อมูลในมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (Environmental, Social and Governance: ESG) รวมทั้ง**ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว**ที่มีกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยระหว่างปี 2554 – 2563 มีโรงงาน/สถานประกอบการได้รับใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวรวมทั้งสิ้น 40,799 ใบรับรอง และตั้งเป้าหมายให้โรงงานอุตสาหกรรมภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรมที่มีอยู่กว่า 71,130 โรงทั่วประเทศ พัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวภายในปี 2568 นอกจากนี้ ภาคพลังงานได้**ลดการอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลลงอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการใช้พลังงานหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น** สะท้อนให้เห็นจากสัดส่วนกำลังผลิตติดตั้งของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนต่อหัวประชากรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 136.90 วัตต์ต่อคนในปี 2559 เป็น 163.82 วัตต์ต่อคนในปี 2561 อีกทั้งยังเร่ง**ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**ที่ตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชน ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ **รวมทั้งเตรียมการจัดทำบัญชีต้นทุนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (System of Environmental-Economic Accounting: SEEA) ร่วมกับบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Satellite Account)** เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายสำคัญด้านการสูญเสียและขยะอาหาร โดยคาดการณ์ว่าประเทศไทยมีปริมาณขยะอาหารประมาณ 78.69 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง** และยังขาดการติดตามและจัดเก็บข้อมูลด้านการสูญเสียและขยะอาหารอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ทุกภาคส่วนควรเร่งดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะและของเสียอันตราย เนื่องจากมี**ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่สัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการกำจัดถูกต้องมีแนวโน้มลดลง**จากร้อยละ 35.37 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 34.17 ในปี 2562 **เช่นเดียวกันกับการจัดการของเสียติดเชื้อจากชุมชน** ซึ่งในปี 2562 ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 16.13

บทนำ

เป้าหมายที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

ประเทศไทยได้จัดส่งข้อเสนอการมีส่วนร่วมของประเทศในการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Nationally Determined Contribution: NDC) ต่อสำนักเลขาธิการ UNFCCC[1] โดย**กำหนดเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขั้นต่ำที่ร้อยละ 20 จากกรณีปกติ และกำหนดเป้าหมายขั้นสูงที่ร้อยละ 25 จากกรณีปกติภายในปี 2573** ในระยะที่ผ่านมาได้**มีการบูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบายและแผนระดับชาติ** อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 – 2593 และแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ (National Adaptation Plan: NAP) รวมทั้งอยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำของประเทศไทย (Thailand's Long-Term Low Greenhouse Gas Emission Development Strategy)

ในการติดตามผลการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย พบว่า**สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงไปได้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 14 หรือลดได้ทั้งสิ้น 51.72 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ($MtCO_2eq$) ในปี 2563** ซึ่งสามารถบรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ในระยะแรกแล้ว และมีแนวโน้มว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายขั้นต่ำที่กำหนดไว้ใน NDC ได้ภายในปี 2573 และได้**ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ**รวมทั้งการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ตลอดจนกำกับการดำเนินการขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 - 2573 **ซึ่งในปี 2563 ร้อยละ 50 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติระดับท้องถิ่นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับประเทศ** นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ได้**กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน เท่าเทียมและทั่วถึงหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน** เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

[1] กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC)

บทนำ

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยได้จัดทำคู่มือการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการของการจัดการที่มีระบบนิเวศเป็นศูนย์กลาง (Ecosystem-based management) และการวางแผนพื้นที่ทะเลและชายฝั่ง (Coastal and Marine Spatial Planning: CMSP) เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ทะเลและชายฝั่งให้ครอบคลุมทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และได้**ดำเนินการร่วมกับทุกภาคส่วนอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม** (Illegal, Unreported and Unregulated (IUU) Fishing) จนสามารถปลดใบเหลืองที่คณะกรรมาธิการยุโรปประเมินว่าประเทศไทยไม่ให้ความร่วมมือตามกฎระเบียบ IUU ได้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2562 โดย**ประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ** ทั้งในด้านการต่อต้านการทำประมง IUU และการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อาทิ **การผลักดันการจัดตั้งเครือข่ายอาเซียนเพื่อต่อต้านการประมงผิดกฎหมายขาดการรายงานและไร้การควบคุม** (ASEAN Network for Combating Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: AN-IUU) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทย**ยังคงมีความท้าทายสำคัญในการใช้ประโยชน์และบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะในการป้องกันและลดมลพิษทางทะเล**จากผลการประเมินดัชนีคุณภาพมหาสมุทร (Ocean Health Index: OHI) ในปี 2562 ประเทศไทยได้ 66 คะแนน จาก 100 คะแนน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลกซึ่งอยู่ที่ 71 คะแนน และถูกจัดอยู่อันดับที่ 130 จาก 221 เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zones: EEZs) โดยมีตัวชี้วัดที่ต้องเฝ้าระวังเนื่องจากมีคะแนนค่อนข้างต่ำ ได้แก่ การเป็นแหล่งอาหาร (Food Provision) 17 คะแนน และผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ (Natural Products) 44 คะแนน โดยทั้งสองตัวชี้วัดมีความเกี่ยวข้องกับปริมาณการจับปลาที่สอดคล้องกับผลผลิตการประมงสูงสุดที่ยั่งยืน (maximum sustainable yield: MSY) ตามคุณลักษณะทางชีววิทยาของสัตว์น้ำ และการวัดศักยภาพในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรทางทะเลที่ไม่ใช่อาหาร ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้สะท้อนปัญหาในท้องทะเลไทยที่ต้องเร่งจัดการให้กลับสู่ความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ **ยังต้องเร่งรัดการอนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งเพื่อคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศทางทะเล** แม้ในระยะที่ผ่านมาได้มีการประกาศพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองที่ครอบคลุมพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งรวมเป็นพื้นที่ 15,336 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 4.74 ของพื้นที่ทางทะเลทั้งหมดของประเทศ แต่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้อนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ 10 ภายในปี 2563

บทนำ

เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดิน และฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ป่าไม้ของประเทศค่อนข้างคงที่อยู่ที่ประมาณร้อยละ 32 ของพื้นที่ประเทศ โดยในปี 2563 มีพื้นที่ป่าไม้ 102.35 ล้านไร่ ซึ่งภาครัฐได้ส่งเสริมการจัดการป่าไม้โดยชุมชนมีส่วนร่วมผ่านการจัดตั้งป่าชุมชน โดยมีพื้นที่ป่าชุมชนสะสมทั้งสิ้นกว่า 7.63 ล้านไร่ และมีชุมชนเข้าร่วมโครงการ 17,442 หมู่บ้าน ในปี 2562 นอกจากนี้ **สถานการณ์ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินมีแนวโน้มที่ดีขึ้น** พิจารณาจากพื้นที่ของดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์มีขนาดลดลง จากปี 2550 ที่มีประมาณ 66.38 ล้านไร่ เหลือประมาณ 60.03 ล้านไร่ ในปี 2563 **การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่ามีแนวโน้มลดลง** สังเกตได้จากในปี 2563 มีคดีเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่า 29 คดี ตรวจยึดสัตว์ป่าของกลาง 2,099 ตัว และซากสัตว์ป่าของกลาง 60 ซาก ลดลงจาก 627 คดีในปี 2559 ซึ่งตรวจยึดสัตว์ป่าของกลางได้ 13,428 ตัว และซากสัตว์ป่า 1,204 ซาก นอกจากนี้ **ประเทศไทยให้ความสำคัญในการระดมและเพิ่มทรัพยากรทางการเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น** โดยพิจารณาจากงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมที่ในปีงบประมาณ 2563 ได้รับการจัดสรร 12,689 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 6,947 ล้านบาท ในปี 2559 และประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการด้านความหลากหลายทางชีวภาพอย่างต่อเนื่อง โดยระหว่าง ปี 2559 – 2561 ได้รับความช่วยเหลือเป็นมูลค่ารวมประมาณ 33.51 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ 1.05 พันล้านบาท **อย่างไรก็ดี สถานการณ์ด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยมีแนวโน้มแย่ลงอย่างต่อเนื่อง** โดยดัชนีบัญชีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม (Red List Index) ของประเทศไทยมีคะแนนลดลงจาก 0.810 ในปี 2553 เหลือ 0.776 ในปี 2563 ซึ่งบ่งชี้ว่าประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพลดลง และมีชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ถูกคุกคามมากขึ้น ซึ่ง**ในปี 2559 มีจำนวนสัตว์มีกระดูกสันหลังสูญพันธุ์ไปแล้ว 8 ชนิด และมีสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติอีกจำนวน 4 ชนิด** นอกจากนี้ การประเมินสถานภาพการอนุรักษ์ของชนิดพันธุ์พืชในประเทศไทยในปี 2558 พบว่า**มีจำนวนพันธุ์พืชที่สูญพันธุ์ในธรรมชาติ 2 ชนิด** อยู่ในสถานะมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ 737 ชนิด ใกล้สูญพันธุ์ 207 ชนิด และใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง 20 ชนิด

บทนำ

เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

การดำเนินงานของประเทศไทยใน**การมีส่วนร่วมในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลกอยู่ในระดับดี**โดยได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (ECOSOC) วาระปี 2563-2565 และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกคณะกรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา (CCPCJ) วาระปี 2561-2564 **นอกจากนี้ ในปี 2563 ยังได้รับการจัดอันดับจากดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index) ให้อยู่ในอันดับที่ 71 จาก 128 ประเทศทั่วโลก** ขยับสูงขึ้น 5 อันดับจากปี 2562 และยังมีความก้าวหน้าในการพัฒนาเชิงสถาบัน โดยเฉพาะการปรับปรุงการให้บริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ โดย**ในปี 2561 ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของหน่วยงานของรัฐในภาพรวม ร้อยละ 84.50** ซึ่งใกล้เคียงกับค่าเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 85 ภายในปี 2565 นอกจากนี้ ในปี 2563 ประเทศไทยได้คะแนน Corruption Perceptions Index (CPI) ที่ 36 คะแนน เท่ากับปี 2562 อยู่ในอันดับที่ 104 ลดลง 3 อันดับจากปี 2562

ในด้านการจัดให้มีอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน **ประเทศไทยมีแนวโน้มการจดทะเบียนเกิดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง** สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการควบคุมให้มีการจดทะเบียนเกิดที่ถูกต้องตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มที่ตกหล่นจากทะเบียนราษฎร์โดยเฉพาะผู้ที่เกิดในพื้นที่ห่างไกลและบุคคลไร้รัฐ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงบริการของรัฐ ภาษา และการเดินทาง ในส่วนของการส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติ **ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการไม่เลือกปฏิบัติและความเท่าเทียม** รวมทั้ง**ยังได้ระบุเรื่องความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560** ที่กำหนดให้บุคคลย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังมีความก้าวหน้าในการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นจากสถานะของประเทศไทยในปี 2563 ที่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา (The Trafficking in Persons:TIP Report 2020) จัดให้อยู่ในระดับ 2 (Tier 2) ซึ่งเป็นระดับที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2561 พัฒนาขึ้นจากปีก่อนหน้าที่เคยถูกจัดให้อยู่ในระดับ 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) และระดับ 3 (Tier 3)

บทนำ

เป้าหมายที่ 17 เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความสามารถในการระดมเงินทุนเพื่อการพัฒนาของไทยในภาพรวมอยู่ในระดับที่เหมาะสม เห็นได้จากสัดส่วนรายได้สุทธิของรัฐต่อ GDP และสัดส่วนงบประมาณภายในประเทศที่จัดสรรจากภาษีภายในประเทศที่สูงกว่าค่าเป้าหมาย ในขณะที่สัดส่วนภาระการชำระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการของลดลงอย่างต่อเนื่องและอยู่ในระดับต่ำกว่าเพดานที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิที่รวมการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Net FDI) ในปี 2562 พบว่าอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในช่วงปี 2554-2561 **ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างบทบาทความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ผ่านการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศในหลายรูปแบบ** อาทิ การให้ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแก่ประเทศกำลังพัฒนา การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในมิติการพัฒนาที่หลากหลาย ครอบคลุมการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี การสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ และการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัครไปปฏิบัติหน้าที่ยังต่างประเทศ และการปฏิบัติตามพันธะสัญญาทางด้านภาษีขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) และได้ให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ด้วยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา (Duty Free Quota Free: DFQF) แก่สินค้าที่ส่งมายังประเทศไทย นอกจากนี้ ประเทศไทย**ยังได้มีการดำเนินการภายในประเทศเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจยกระดับความสอดคล้องเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน SDGs มาอย่างต่อเนื่อง**

บทนำ

การประเมินความก้าวหน้าของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

ในการประเมินสถานการณ์ความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2559 – 2563) เพื่อสะท้อนความคืบหน้าของการดำเนินการและความท้าทายในการบรรลุ SDGs ภายในกรอบเวลาที่กำหนด มีหลักการและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

1. กรณีที่ประเทศไทยมีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ จะประเมินโดยอ้างอิงกับตัวชี้วัด SDGs ที่กำหนดโดยสหประชาชาติ (SDG global indicator)

2. กรณีที่ข้อมูลไม่ครบถ้วนเพียงพอต่อการประเมินตัวชี้วัด SDGs ที่กำหนดโดยสหประชาชาติ จะพิจารณาใช้ตัวชี้วัดทดแทน (proxy indicator) โดยอ้างอิงกับตัวชี้วัดของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

3. กรณีที่ไม่มีข้อมูลเชิงสถิติสำหรับประเมินความก้าวหน้าของเป้าหมายย่อย (SDG Target) จะอ้างอิงกับผลการดำเนินงานของภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเป้าหมายย่อยนั้น ๆ โดยประเมินจากภาพรวมความสำเร็จและอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

4. กรณีที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของประเทศ อาทิ การให้เงินช่วยเหลือระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยไม่มีข้อผูกมัดในการดำเนินการดังกล่าว จะพิจารณาความก้าวหน้าจากกิจกรรมหรือโครงการที่ได้ดำเนินการไปและความเชื่อมโยงกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของเป้าหมายย่อย

การประเมินสถานการณ์ความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน SDGs จะยึดค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในเป้าหมายย่อย (SDG Target) หรือเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลัก โดยการบรรลุเป้าหมายได้ในช่วงเวลาที่กำหนดจะเทียบเท่ากับร้อยละ 100 และพิจารณาว่าในปี 2563 (หรือ ณ ปีที่มีข้อมูลล่าสุด) ประเทศไทยขับเคลื่อนเป้าหมายย่อยดังกล่าวไปมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับเป้าหมายสุดท้าย และในกรณีที่ยังไม่มีการกำหนดค่าเป้าหมาย จะประเมินโดยพิจารณาความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน SDGs โดยเปรียบเทียบข้อมูลปี 2563 หรือ ปีที่มีข้อมูลล่าสุด กับข้อมูลปี 2559 โดยมีค่าสีสถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย ดังนี้

ตารางที่ 1: การกำหนดค่าสีแสดงสถานะของเป้าหมาย

ค่าสี	สถานะ	รายละเอียด
แดง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต	สถานการณ์ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมาย
ส้ม	ต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 50 - 74 ของค่าเป้าหมาย
เหลือง	ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย	สถานการณ์อยู่ในช่วงร้อยละ 75 - 99 ของค่าเป้าหมาย
เขียว	บรรลุค่าเป้าหมาย	บรรลุค่าเป้าหมายร้อยละ 100

การประเมินสถานการณ์ภาพรวมของแต่ละเป้าหมาย SDGs จะคำนวณจากสถานการณ์ของเป้าหมายย่อย (SDG Target) ภายใต้เป้าหมายหลักนั้น ๆ โดยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินความสำเร็จของแต่ละเป้าหมายย่อยมากำหนดค่าถ่วงน้ำหนักที่เท่ากัน (equal weighting) เพื่อคำนวณเป็นค่าสีแสดงสถานะของแต่ละเป้าหมาย SDGs โดยใช้ค่าสีแสดงสถานะ 4 สีเช่นเดียวกับเป้าหมายย่อย

บทนำ

ผลการประเมินสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ประเทศไทยอยู่ระหว่างการขับเคลื่อน SDGs ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยสหประชาชาติ หรือแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งกำหนดกรอบเวลาในการบรรลุเป้าหมายไว้ทั้งภายในระยะ 5 ปี ระยะ 10 ปี และระยะ 15 ปี โดยมีเป้าหมาย SDGs ที่มี**ค่าสีแสดงสถานะเป็นสีเหลือง 10 เป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 58.8 ของเป้าหมายทั้งหมด และมีเป้าหมายที่มีค่าสีแสดงสถานะเป็นสีส้ม 7 เป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 41.2** ในขณะที่ ไม่มีเป้าหมายใดมีสถานะที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต (สีแดง) สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของประเทศไทยในการขับเคลื่อน SDGs ไปพร้อมกันในทุกมิติ **แต่ยังคงมีความท้าทายสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาที่จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับผลการดำเนินการของเป้าหมายอื่น ๆ** อาทิ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน SDGs รูปแบบการผลิตทางการเกษตรที่ยังพึ่งพิงสารเคมี อุบัติเหตุทางท้องถนน การจัดการขยะและของเสียอันตราย ปัญหามลพิษทางทะเล ตลอดจนการเข้าถึงหลักประกันขั้นพื้นฐานและความคุ้มครองทางสังคมต่าง ๆ ของกลุ่มประชากรที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง จึงส่งผลให้ประเทศไทยยังไม่สามารถขับเคลื่อน SDGs ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4: ผลการประเมินสถานะของเป้าหมาย SDGs

ผลการประเมินเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนบ่งชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในหลากหลายประเด็น โดยในมิติการพัฒนาคน (People) ภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคนทุกช่วงวัย รวมทั้งมุ่งขจัดปัญหาความยากจนอย่างจริงจัง สะท้อนให้เห็นความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน**เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ**และ**เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ** ในมิติเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน**เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม และอุตสาหกรรม** และ**เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ**อันเป็นผลมาจากการดำเนินการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะที่ผ่านมาประกอบกับการลงทุนทางโครงสร้างพื้นฐาน การวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยในมิติสิ่งแวดล้อม (Planet) มีความก้าวหน้าสำคัญในการขับเคลื่อน**เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** โดยได้ดำเนินการเชิงรุกเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการวางแผนรับมือกับภัยพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนั้น ในมิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน**เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน** เป็นอย่างมาก โดยประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในเวทีโลก อาทิ การเป็นสมาชิกคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (ECOSOC) รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านแม้ว่าประเทศไทยจะไม่มีข้อผูกพันในฐานะประเทศผู้ให้ (donor) ก็ตาม

ทั้งนี้ ประเทศไทยยังคง**ต้องเร่งรัดการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายที่มีสถานะการดำเนินการอยู่ในระดับเสี่ยง ได้แก่ เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และเป้าหมายที่ 16 ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง** เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติได้ภายในปี 2573

ผลการประเมินสถานะของเป้าหมายย่อย (SDG Targets)

ในการประเมินเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนรายเป้าหมายย่อย (SDG Targets) พบว่า ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนในระดับที่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สีเขียว) จำนวน 52 เป้าหมายย่อยจากทั้งหมด 169 เป้าหมายย่อย หรือคิดเป็นร้อยละ 30.8 ในขณะที่ มีความก้าวหน้าการขับเคลื่อนในระดับที่อยู่ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย โดยอยู่ในช่วงร้อยละ 75 – 99 ของค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สีเหลือง) จำนวน 74 เป้าหมายย่อย คิดเป็นร้อยละ 43.8 และอยู่ในช่วงร้อยละ 50 – 74 ของค่าเป้าหมายที่กำหนด (สีส้ม) จำนวน 34 เป้าหมายย่อย คิดเป็นร้อยละ 20.1 ทั้งนี้ ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายสูงในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุ SDGs จำนวน 9 เป้าหมายย่อยหรือร้อยละ 5.3 ของเป้าหมายย่อยทั้งหมด เนื่องจากมีผลการดำเนินงานที่อยู่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมายที่กำหนด (สีแดง) ดังมีรายละเอียดแสดงไว้ในแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5: ผลการประเมินสถานะของเป้าหมายย่อย (SDGs Targets)

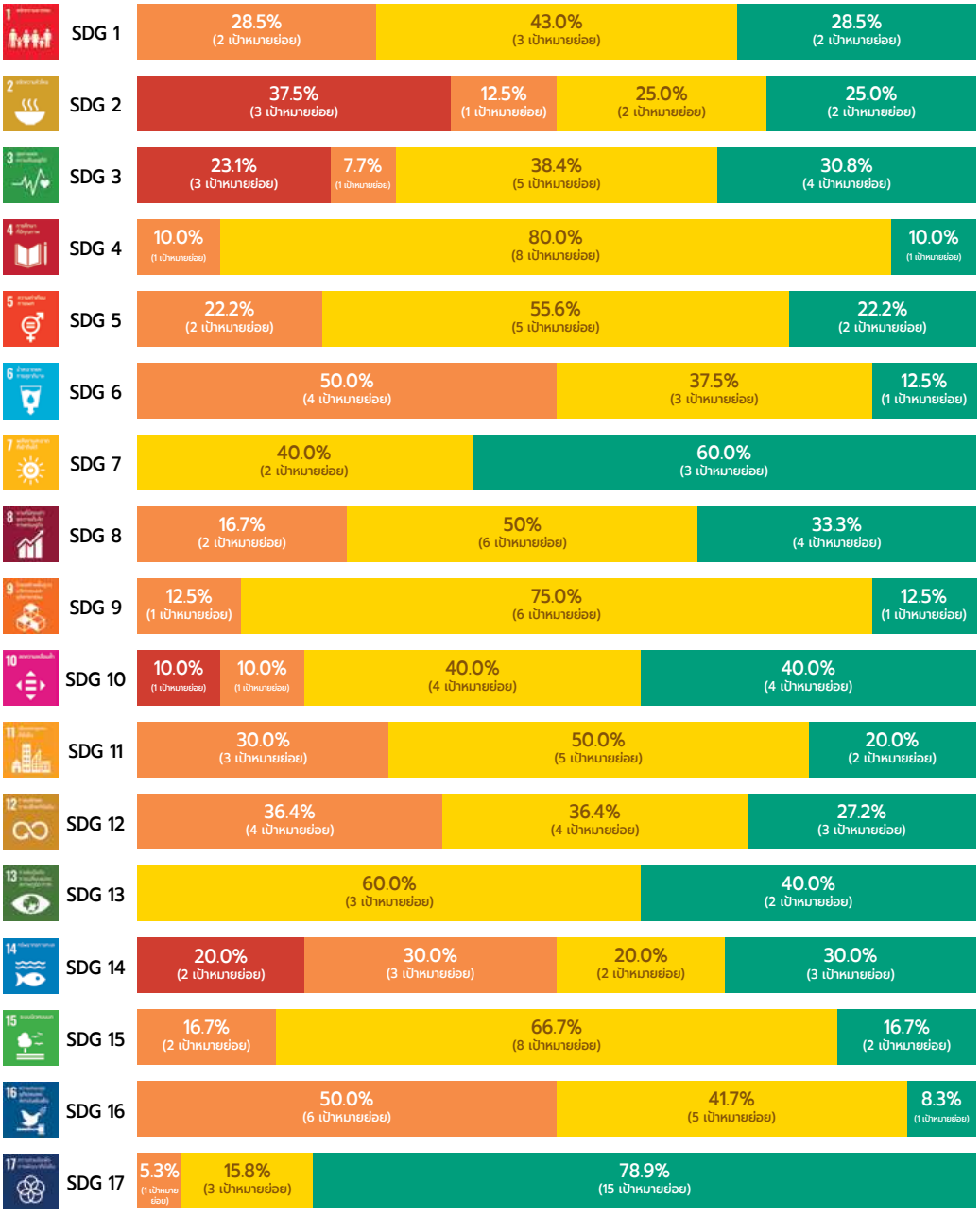

ที่มา: ประมวลโดย สศช.

บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่ เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายย่อยที่บรรลุตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สีเขียว) จำนวน 15 เป้าหมายย่อย จาก 19 เป้าหมายย่อย หรือคิดเป็นร้อยละ 78.9 รองลงมา ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ (ร้อยละ 60.0 มีค่าสถานะเป็นสีเขียว) เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ (ร้อยละ 40.0 มีค่าสถานะเป็นสีเขียว) เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ร้อยละ 40.0 มีค่าสถานะเป็นสีเขียว) และเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ 33.3 มีค่าสถานะเป็นสีเขียว) ตามลำดับ ดังมีรายละเอียดแสดงไว้ในแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6: ผลการประเมินเป้าหมายย่อย (SDG Targets)

ที่มา: ประมวลโดย สศช.

เป้าหมายที่
01

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

SDG 1: End poverty in all its forms everywhere

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

01

SDG 1

ความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากส่งผลกระทบในระยะยาวต่อการพัฒนาทุนมนุษย์และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งความยากจนไม่เพียงแต่หมายถึงความขัดสนทางด้านรายได้ในการดำรงชีพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงวิถีชีวิตและความอยู่ดีมีสุขในทุกมิติตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นวาระการพัฒนาหลักของหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย โดยการยุติความยากจนให้หมดสิ้นไปต้องดำเนินการให้ครอบคลุมอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในประชากรกลุ่มเปราะบางที่มีความท้าทายในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจและสังคม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในระยะที่ผ่านมา**สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น** โดยสามารถลดสัดส่วนคนจนลงจากร้อยละ 8.61 ในปี 2559 มาอยู่ที่ร้อยละ 6.24 ในปี 2562 และสัดส่วนคนจนหลายมิติลดลงจากร้อยละ 20.3 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 13.4 ในปี 2562 **ซึ่งเป็นผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายมาตรการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐแก่ผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มเปราะบาง**

นอกจากนี้ ยังพบว่าคนไทยส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน โดยในปี 2562 ครัวเรือนยากจนสามารถเข้าถึงไฟฟ้าได้ร้อยละ 98.80 น้ำประปาร้อยละ 72.30 และโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟนร้อยละ 56.99 อีกทั้งครัวเรือนไทยร้อยละ 75.3 เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน **อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนยากจนยังเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้อย่างจำกัด** โดยครัวเรือนยากจนเพียงร้อยละ 1.60 สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตขณะที่ครัวเรือนไม่ยากจนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ร้อยละ 60.87 **ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 รวมทั้งผลักดันให้มีแผนและกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นและชุมชน** ซึ่งในปี 2563 ร้อยละ 50 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับประเทศ **ในช่วงปี 2559 – 2561 ประเทศไทยมีผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติลดลงอย่างต่อเนื่อง** โดยในปี 2561 มีประชากรที่ประสบภัยพิบัติ 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คน ลดลงจาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2559 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัย และภัยแล้ง ตามลำดับ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มพูนรายได้และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับกลุ่มคนยากจนและกลุ่มเปราะบาง อาทิ การจัดสวัสดิการและให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การให้เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษและเงินอุดหนุนเพื่อเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเพื่อผู้มีรายได้น้อย ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพและสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปต่อยอดสร้างอาชีพและรายได้อย่างยั่งยืน เช่น การพัฒนา Smart Farmer การอบรมจัดทำแผนธุรกิจ รวมทั้ง การให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชน โดยเฉพาะด้านการจัดการหนี้สินและการสร้างกลไกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้อย่างเท่าเทียม รวมทั้งขจัดทำระบบป้องกันและเตือนภัยพิบัติ และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยนำหลักการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

นอกจากนี้ ภาครัฐได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ขึ้นในปี 2563 เพื่อเป็นกลไกเชิงนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติลดความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยการใช้ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Mapand Analytics Platform: TPMAP) ซึ่งเป็นระบบข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐที่สามารถระบุสภาพปัญหาและความต้องการที่จำแนกได้ตามพื้นที่และตัวบุคคลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความท้าทาย

ประชากรกลุ่มยากจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรและเป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบประกันสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้บริการภาครัฐ อีกทั้งภาครัฐยังมีข้อจำกัดในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญและเร่งพัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีความครอบคลุมและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น โดยคำนึงถึงทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่แตกต่างกันของประชาชนแต่ละกลุ่ม

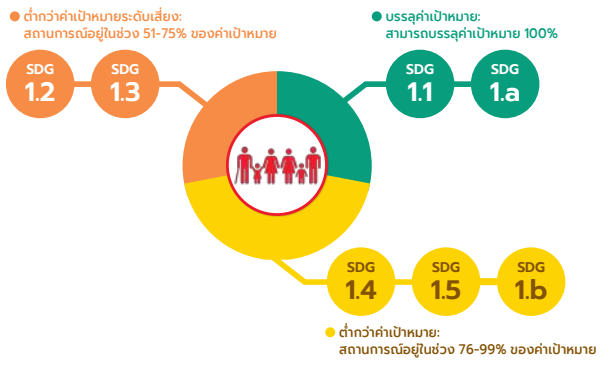
นอกจากนี้ ยังพบว่ามีปัญหาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง ทำให้ความมั่งคั่งกระจุกอยู่ตามเมืองใหญ่หรือเมืองสำคัญ อีกทั้งการแก้ปัญหาความยากจนยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นความขาดแคลนในหลายมิติ ทั้งด้านการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งดำเนินมาตรการแก้ปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากระบบ TPMAP และเร่งพัฒนาฐานข้อมูลด้านความยากจนให้ครอบคลุมประชากรกลุ่มเป้าหมายและมีความสมบูรณ์ในทุกมิติ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการออกแบบนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการของประชากรกลุ่มยากจนในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชากรกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบางรับทราบข้อมูลและสิทธิประโยชน์ที่พึงได้สามารถเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ ยังควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและครอบคลุม ทั้งด้านการคมนาคมขนส่ง และสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อกระจายการเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาอาชีพโดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ทั้งนี้ควรมีการติดตามและประเมินผลกระทบของนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนานโยบายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการประเมินสถานะของ SDG 1

กรณีศึกษา

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านชากไทย อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

บ้านชากไทย ตั้งอยู่ที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นหนึ่งในต้นแบบการบริหารจัดการหนี้สินภายในชุมชน เพื่อตอบสนองนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ผ่านการบริหารจัดการเงินทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

เดิมทีบ้านชากไทยมีกองทุนอยู่หลากหลายรูปแบบ มีแนวคิดในการจัดตั้ง การรวมกลุ่ม ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการภายในกองทุนที่แตกต่างกันไปโดยกองทุนที่ดำเนินกิจการเพื่อแสวงหาผลกำไรจะเน้นการปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ซึ่งปัญหาที่ตามมาในภายหลังคือ คนในชุมชนกู้ยืมได้หลายกองทุน และเกิดการกู้ยืมจากกองทุนหนึ่งเพื่อไปชำระหนี้อีกกองทุนเกิดเป็นหนี้หมุนเวียน หนี้ซ้ำซ้อนไม่สิ้นสุด ดังนั้น เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น จึงได้เกิดแนวคิดในการจัดระบบกองทุนในรูปแบบ การบูรณาการกองทุน ภายใต้ชื่อ "ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านชากไทย" มุ่งเน้นการบริหารจัดการกองทุนให้มีความเป็นเอกภาพลดปัญหาการเป็นหนี้ของคนในชุมชน เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหนี้ของคนในชุมชนให้เป็น 1 ครัวเรือน 1 สัญญาในที่สุด

โครงการ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา ช่วยลดปัญหาหนี้ซ้ำซ้อน หรือหนี้หมุนเวียนที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากกองทุนหนึ่งมาใช้อีกกองทุนหนึ่ง อันจะนำไปสู่หนี้เสียในท้ายที่สุด การนำระบบการจัดการหนี้ดังกล่าวมาใช้จะช่วยพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดความแข็งแรง สร้างภูมิต้านทานหนี้ สร้างมูลค่าจากทุนที่ตนกู้มาให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยในปัจจุบัน ศูนย์การจัดการชุมชนบ้านชากไทยได้ดำเนินการปลดหนี้ให้กับครัวเรือนได้สำเร็จ 2 ครัวเรือนจำนวน 50,000 บาท และดำเนินการจัดการเพื่อลดหนี้ให้กับ 27 ครัวเรือน จำนวน 571,270 บาท นอกจากนี้ หากดำเนินตามมาตรการที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องในปี 2563 จะสามารถปลดหนี้ได้เพิ่มขึ้นจำนวน 8 ครัวเรือน ในปี 2565 จำนวน 25 ครัวเรือน และในปี 2566 จำนวน 6 ครัวเรือน ตามลำดับ

01

SDG 1.1

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

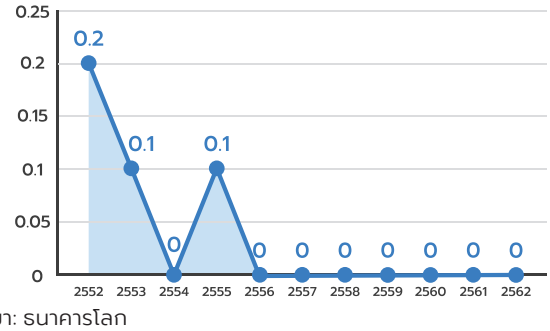
ขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนในทุกพื้นที่ให้หมดไป ภายในปี 2573 ซึ่งปัจจุบันความยากจนวัดจากคนที่มีค่าใช้จ่ายดำรงชีพรายวันต่ำกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน

ปัญหาความยากจน เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เรื้อรังมานานในสังคมและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และยังเป็นปัจจัยให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐานอื่น ๆ ดังนั้น การขจัดความยากจนจึงถูกกำหนดเป็นวาระการพัฒนาที่สำคัญของนานาประเทศ โดยเฉพาะการมุ่งขจัดความยากจนขั้นรุนแรงให้หมดสิ้นไป ซึ่งในการประเมินความก้าวหน้าของประเทศในการขจัดความยากจนนั้น นิยมวัดจากระดับความยากจนด้านตัวเงินโดยใช้เส้นแบ่งความยากจน ที่บอกระดับรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เพียงพอต่อการดำรงชีพรายวัน โดยในปี 2558 ธนาคารโลก ได้ปรับเกณฑ์ความยากจนสากลจาก 1.25 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน (2005 PPP[1]) เป็น 1.90 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน (2011 PPP) ซึ่งเทียบเท่ากับมูลค่า ณ ราคาปี 2560 ที่ 26.26 บาท/คน/วัน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สถานการณ์ความยากจนในปี 2562 ปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นโดยจำนวนคนจนลดลงจาก 5.8 ล้านคนในปี 2559 (ร้อยละ 8.61) เป็น 4.3 ล้านคน ในปี 2562 (ร้อยละ 6.24) ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายมาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยของภาครัฐ โดยในภาพรวมคนไทยมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 9,847 บาท/คน/เดือน จากปี 2560 ที่มีรายได้ 9,614 บาท/คน/เดือน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.42 และเมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) พบว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็น 3,721 บาท/คน/เดือนในปี 2562 จาก 3,353 บาท/คน/เดือน ในปี 2558 นอกจากนี้ ข้อมูลจากธนาคารโลกระบุว่าตั้งแต่ปี 2556 ไม่มีคนไทยที่มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพต่ำกว่า 1.90 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับความจำเป็นในการใช้จ่ายในการดำรงชีพของคนไทย

สัดส่วนคนไทยที่มีการดำรงชีวิต ต่ำกว่า 1.90 ดอลล่าสหรัฐฯ ต่อวัน (2011 PPP)

ที่มา: ธนาคารโลก

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาภาครัฐได้มุ่งเน้นการดำเนินการตามแนวทางการขจัดความยากจนอย่างตรงจุด (targeted poverty eradication) ได้แก่ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กที่เกิดในครัวเรือนยากจน โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ระบบคัดกรองเด็กเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษาภายใต้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) ซึ่งเป็นระบบข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐที่สามารถระบุสภาพปัญหาและความต้องการที่จำแนกได้ตามพื้นที่และตัวบุคคล นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ดำเนินโครงการเพื่อขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอีกหลายโครงการ อาทิ โครงการไทยนิยมยั่งยืน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการฝึกอาชีพเสริม โครงการเสริมสร้างความรู้เพื่อพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการอบรมการจัดทำแผนธุรกิจ การให้ความรู้ทางการเงินของครัวเรือน โดยเน้นการสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการหนี้สินและการเงิน โดยแบ่งเป็น การแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน โดยเฉพาะประเด็นหนี้นอกระบบ และการสร้างกลไกให้ครัวเรือนเข้าถึงแหล่งทุนในระบบ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่มีรายได้น้อยและเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะ

[1] Purchasing Power Parity (PPP) หรือ ภาวะเสมอภาคของอำนาจซื้อ เป็นค่าที่เกิดจากการประมาณโดยเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์เพื่อคำนวณหา ระดับการบริโภคสินค้าและบริการในแต่ละประเทศ โดยใช้ราคาสินค้าและบริการในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นฐานในการคำนวณและแสดงผลเป็นสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐฯ

ขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนในทุกพื้นที่ให้หมดไป ภายในปี 2573 ซึ่งปัจจุบันความยากจนวัดจากคนที่มีค่าใช้จ่ายดำรงชีพรายวันต่ำกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน

เผชิญกับดักความยากจน อันจะนำไปสู่การช่วยขจัดความยากจนขั้นรุนแรงให้หมดสิ้นไปอย่างถาวร

นอกจากนี้ ในปี 2563 ได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) เพื่อเป็นกลไกเชิงนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติ ลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยการใช้ข้อมูลจากระบบ TPMAP อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่

ความท้าทาย

ประชากรที่มีรายได้น้อยยังมีข้อจำกัดในด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ และขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการบริหารจัดการหนี้สิน อีกทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาทักษะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากยังกระจุกตัวในบางพื้นที่และหลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของพื้นที่ นอกจากนี้ ภาครัฐยังต้องแก้ไขกฎระเบียบบางประการเพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยมากขึ้น อย่างไรก็ดี ควรพิจารณาสถานการณ์เทียบเคียงกับเกณฑ์ความยากจนอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศในปัจจุบัน อาทิ เกณฑ์ความยากจนสำหรับประเทศรายได้ปานกลางของธนาคารโลก ซึ่งอยู่ที่ 5.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน (2011 PPP) หรือเทียบเท่ามูลค่า ณ ราคาปี 2560 ที่ 75.73 บาท/คน/วัน ดังนั้น จึงควรเร่งแก้ไขปัญหาและสร้างภูมิต้านทานให้กับประชากรกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการตกอยู่ในภาวะยากจนด้วย

นอกจากนี้ ยังประสบปัญหาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง ทำให้ความมั่งคั่งกระจุกอยู่ตามเมืองใหญ่หรือเมืองสำคัญ และการแก้ปัญหาความยากจนยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาความยากจนในประเทศ อีกทั้งภาครัฐยังมีข้อจำกัดด้านการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุดไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งให้ความรู้ด้านการจัดการรายได้และหนี้สินแก่ประชากรกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และพิจารณาปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตรายย่อยและผู้ผลิตรายใหญ่ พร้อมทั้งเร่งรัดพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รายได้ของประชากรกลุ่มที่มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ภาครัฐควรเร่งกระจายการเติบโตทางเศรษฐกิจให้ทั่วถึงมากขึ้น โดยเฉพาะการยกระดับเศรษฐกิจของพื้นที่ที่มีรายได้ต่ำ กระตุ้นการลงทุนและการจ้างงานในพื้นที่เพื่อสร้างโอกาสในการหารายได้ตลอดจนบูรณาการการทำงานและเพิ่มบทบาททั้งในด้านการบริหารและการคลังให้กับท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนติดตามตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ และอาจใช้โครงสร้างภาษีเป็นกลไกในการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ

01

SDG 1.2

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

ลดสัดส่วนชาย หญิง และเด็ก ในทุกช่วงวัย ที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติตามนิยามของแต่ละประเทศ ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2573

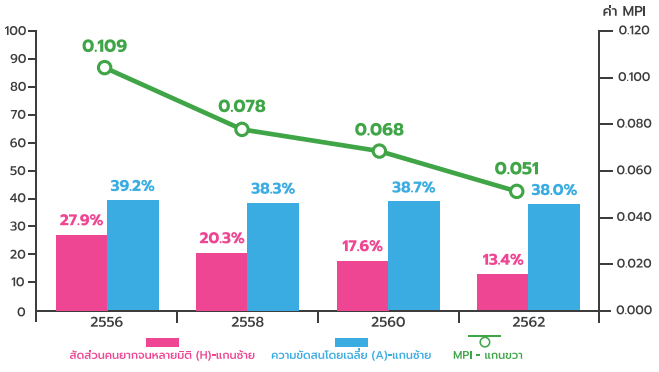
การแก้ปัญหาความยากจนให้เกิดผลสำเร็จ นอกจากพิจารณาความยากจนด้านตัวเงินแล้ว ยังควรคำนึงถึงความยากจนในมิติอื่น ๆ ของประชากรแต่ละกลุ่มที่มีบริบทการดำรงชีวิตแตกต่างกัน โดยประเทศไทยได้พัฒนาดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multi-dimensional Poverty Index: MPI) ทั้งดัชนีความยากจนหลายมิติระดับประเทศ (National MPI) และดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็ก (Child MPI) โดยเส้นความยากจนของประเทศไทยเป็นมูลค่ารายจ่ายเพื่อให้สามารถได้รับมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำของสังคม ประกอบด้วย รายจ่ายด้านอาหารเพื่อให้ได้รับสารอาหารเพียงพอต่อความต้องการแคลอรี/โปรตีนขั้นต่ำของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน และรายจ่ายที่ไม่ใช่ด้านอาหาร โดยกำหนดให้ดัชนีความยากจนหลายมิติระดับประเทศ ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ การศึกษา การใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ ความเป็นอยู่ และความมั่นคงทางการเงิน ในขณะที่ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็ก ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ การศึกษา สวัสดิภาพเด็ก มาตรฐานความเป็นอยู่ และสุขภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2562 พบว่า สัดส่วนคนจนเมื่อวัดจากเส้นความยากจนระดับประเทศเท่ากับร้อยละ 6.24 ในปี 2562 ลดลงจากร้อยละ 8.61 ในปี 2559 หรือมีคนจนจำนวน 4.3 ล้านคน ลดลงจาก 5.8 ล้านคน ในปี 2559 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความยากจนหลายมิติ พบว่า ในปี 2562 ประเทศไทยมีสัดส่วนคนจนหลายมิติเท่ากับร้อยละ 13.4 หรือมีคนยากจนหลายมิติจำนวน 9.3 ล้านคน และมีค่าความขัดสนเฉลี่ยในกลุ่มคนยากจนหรือความรุนแรงของปัญหาความยากจนที่ร้อยละ 38.0 ทำให้ค่า MPI เท่ากับ 0.051[1] ซึ่งลดลงจาก 0.109 ในปี 2556 โดยมิติที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติมากที่สุด คือ ด้านความเป็นอยู่ รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ และด้านความมั่นคงทางการเงิน และเมื่อพิจารณา Child MPI[2] พบว่าในปี 2559 มีสัดส่วนเด็กยากจนหลายมิติเท่ากับร้อยละ 21.50 และความขัดสนเฉลี่ยของเด็กที่ยากจนอยู่ที่ร้อยละ 34.73 ทำให้ค่า Child MPI อยู่ที่ 0.075 โดยเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2548 และ 2555 พบว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาแนวโน้มการบรรลุ SDG 1.2 ที่กำหนดให้ลดสัดส่วนประชากรยากจนลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่งภายในปี 2573 โดยประเทศไทยมีสัดส่วนคนจนเมื่อวัดจากเส้นความยากจนระดับประเทศในปี 2558 อยู่ที่ร้อยละ 7.21 ทำให้ค่าเป้าหมายของประเทศ คือการลดสัดส่วนประชากรยากจนให้เหลืออย่างน้อยร้อยละ 3.61 ภายในปี 2573 ซึ่งในปี 2562 สัดส่วนคนจนเมื่อวัดจากเส้นความยากจนระดับประเทศอยู่ที่ร้อยละ 6.24 ซึ่งยังห่างจากค่าเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความยากจนหลายมิติ ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายได้ โดยในปี 2558 มีสัดส่วนคนจนหลายมิติอยู่ที่ร้อยละ 20.30 ทำให้มีค่าเป้าหมายอยู่ที่ร้อยละ 10.15 ภายในปี 2573 ซึ่งในปี 2562 สัดส่วนคนจนหลายมิติได้ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 13.40

สัดส่วนคนยากจนหลายมิติ และความขัดสนโดยเฉลี่ย ปี 2556 - 2562

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำ ปี 2562 สศช.

[1] ผลของการคำนวณค่า MPI มาจากผลคูณขององค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ (1) สัดส่วน คนยากจนหลายมิติ (Headcount Ratio) และ (2) ระดับความรุนแรงของปัญหาความยากจน (Intensity of Poverty)

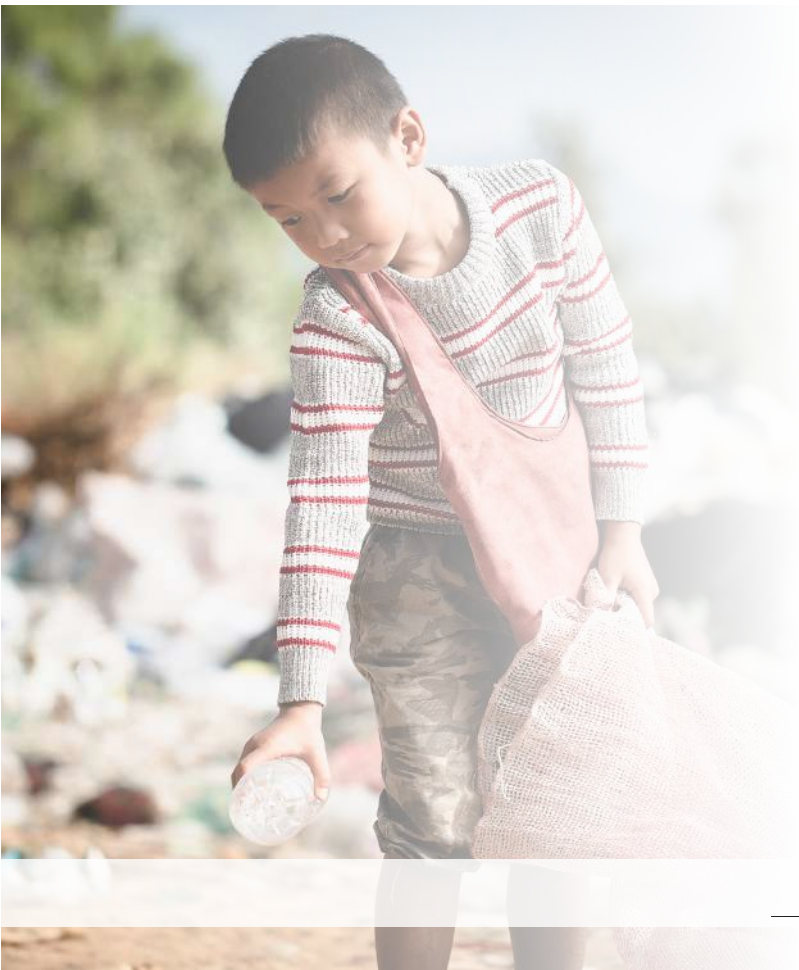
[2] จัดทำโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย (MICS) ซึ่งเป็นคนละชุดกับข้อมูลที่ใช้จัดทำ National MPI

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

ลดสัดส่วนชาย หญิง และเด็ก ในทุกช่วงวัย ที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติตามนิยามของแต่ละประเทศ ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านมาตรการต่าง ๆ อย่างครอบคลุม อาทิ (1) มาตรการแก้ปัญหาความยากจนแบบตรงจุด ได้แก่ โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจน การคัดกรองนักเรียนยากจนเพื่อให้การสนับสนุนด้านการศึกษาภายใต้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2) มาตรการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงบริการของรัฐ เช่น สร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ การปฏิรูประบบการแพทย์ปฐมภูมิในรูปแบบคลินิกหมอครอบครัว การสร้างโอกาสการมีที่ดินทำกินของตนเองตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) และ (3) มาตรการพัฒนาวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์ตามพระราชดำริและตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความท้าทาย

สัดส่วนประชากรยากจนมีความผันผวนตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ในภาคเกษตรมีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรง รวมทั้งยังมีความท้าทายจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรายได้ของบุคคล โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ และแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมเปราะบาง อาทิ ภาคการท่องเที่ยว ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้างหรือการลดชั่วโมงการทำงาน และอาจนำไปสู่การตกอยู่ในภาวะความยากจนได้

ข้อเสนอแนะ

นอกจากมาตรการเยียวยาและบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แล้วยังควรขยายมาตรการการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุม โดยควรพัฒนาระบบการคัดกรองตรวจสอบที่แม่นยำเหมาะสม และมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันภาวะตกหล่นของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงกันเช่น ข้อมูลจากระบบ TPMAP ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้สิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับและสร้างกลไกการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ดังกล่าว โดยคำนึงถึงข้อจำกัดทางเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ

01

SDG 1.3

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

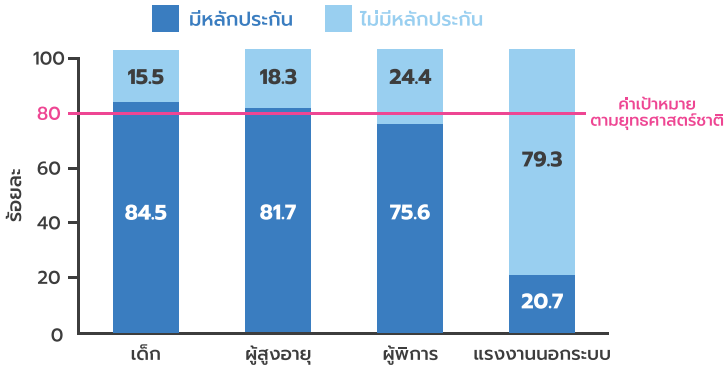
ดำเนินการให้ทุกคนสามารถเข้าถึงระบบและมาตรการการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมในระดับประเทศ ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐาน (floors) และขยายความครอบคลุมถึงกลุ่มประชากรยากจนและกลุ่มเปราะบาง ภายในปี 2573

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันทางสังคมและการสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างบูรณาการและเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ครอบคลุมประชากรของประเทศในทุกมิติ โดยเฉพาะในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมทั้งการขจัดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมสำหรับประชากรทุกกลุ่มทุกช่วงวัยและทุกเพศสภาพ โดยเฉพาะประชากรกลุ่มที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบางซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคทางสังคม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ โดยประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย โดยกำหนดค่าเป้าหมายให้คนไทยทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันทางสังคมเพิ่มขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะที่ผ่านมา กลุ่มเด็กและผู้สูงอายุมีสัดส่วนผู้ที่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม[1] สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่ร้อยละ 80 ในปี 2565 โดยในปี 2561 จำนวนเด็กยากจนที่ได้รับเงินอุดหนุนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84.5 ของจำนวนเด็กยากจนทั้งหมด และมีสัดส่วนผู้พิการที่ได้รับเบี้ยร้อยละ 75.6 และในปี 2562 มีผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81.7 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด อย่างไรก็ดี การคุ้มครองทางสังคมในกลุ่มแรงงานนอกระบบยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับค่าเป้าหมาย แม้ว่าผู้ประกันตนตามมาตรา 39 และ 40 จะมีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 20.7 จากจำนวนแรงงานนอกระบบทั้งหมด

สัดส่วนของประชากรกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบาง จำแนกตามการมีหลักประกัน

หมายเหตุ: ข้อมูลเด็ก ผู้พิการ และแรงงานนอกระบบ ปี 2561 และข้อมูลผู้สูงอายุ ปี 2562

ที่มา: กรมกิจการเด็กและเยาวชน, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, การส่งเสริมและคุณภาพชีวิตคนพิการ, สำนักงานประกันสังคม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

[1] ความคุ้มครองตามมาตรการคุ้มครองทางสังคม 9 กรณี ได้แก่ (1) เจ็บป่วย (2) คลอดบุตร (3) ตาย (4) ทุพพลภาพ/พิการ (5) เงินช่วยเหลือครอบครัวหรือบุตร (6) ชราภาพ (7) ว่างงาน (8) ผู้อยู่ในอุปการะ และ (9) การบาดเจ็บจากการทำงาน

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

01

SDG 1.3

ดำเนินการให้ทุกคนสามารถเข้าถึงระบบและมาตรการการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมในระดับประเทศ ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐาน (floors) และขยายความครอบคลุมถึงกลุ่มประชากรยากจนและกลุ่มเปราะบาง ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

การดำเนินมาตรการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มยากจนและเปราะบาง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนประกอบด้วยการให้เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ การเสริมสร้างสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้พิการหรือทุพพลภาพ โดยเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีกลไกในการบริหารจัดการโครงการอย่างชัดเจนในการเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการของกลุ่มยากจนและเปราะบางสำหรับมาตรการการคุ้มครองแรงงานนอกระบบได้มีการผลักดันให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงระบบประกันสังคม เพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์และทางเลือกในการสมทบเงินให้แก่ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เพื่อให้มีหลักประกันในการดำรงชีวิตที่มั่นคง และได้ดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้มีรายได้น้อยที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐโดยส่งเสริมให้สมัครเป็นสมาชิกประกันสังคมตามมาตรา 40 ผ่านหน่วยบริการเคลื่อนที่ประชาสัมพันธ์และให้บริการแบบเบ็ดเสร็จแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการรับขึ้นทะเบียน รับชำระเงินสมทบผู้ประกันตนและส่งเสริมให้มีการชำระเงินสมทบล่วงหน้าของผู้ประกันตนตามมาตรา 40

ความท้าทาย

ประเทศไทยมีมาตรการในการคุ้มครองทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบางอย่างต่อเนื่อง โดยนำระบบอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในการพัฒนาระบบและรูปแบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบและให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เนื่องจากแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของระบบประกันสังคมเท่าที่ควร อีกทั้งสิทธิประโยชน์จากระบบประกันสังคมอาจยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งดำเนินการพัฒนาระบบและรูปแบบคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุม โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยเร่งรณรงค์ให้แรงงานนอกระบบสร้างหลักประกันในวัยเกษียณและเห็นประโยชน์ของระบบประกันสังคม ผ่านการพัฒนารูปแบบการออมระยะยาวที่จูงใจให้ประชาชนสนใจการออมมากขึ้น การพัฒนาทักษะการวางแผนทางการเงินให้กับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินมาตรการเชิงรุกในการผลักดันให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคม และการคุ้มครองทางสังคม รวมถึงการปรับปรุงรูปแบบผลประโยชน์จากระบบประกันสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการมากขึ้น

01

SDG 1.4

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะในกลุ่มยากจนและเปราะบาง มีสิทธิเท่าเทียมกันในทรัพยากรทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การเป็นเจ้าของและควบคุมเหนือที่ดินและอสังหาในรูปแบบอื่น มรดก ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม และบริการทางการเงิน ซึ่งรวมถึงระบบทางการเงินระดับฐานราก (microfinance) ภายในปี 2573

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือความสามารถทางการผลิตสูงไม่สามารถนำมาเป็นเครื่องบ่งชี้ในการดำเนินนโยบายเพื่อขจัดความยากจนได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากปัญหาความยากจนมีความซับซ้อนในหลากหลายมิติ และเป็นผลกระทบสืบเนื่องมาจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจและการบริการขั้นพื้นฐาน อาทิ การมีที่อยู่อาศัยและการถือครองที่ดิน และการเข้าถึงสาธารณูปโภคต่าง ๆ ดังนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อการพัฒนาและขจัดปัญหาความยากจนในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเท่าเทียมในสังคม ซึ่งเริ่มมีบทบาทสำคัญในการวัดประสิทธิภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย พบว่า ครัวเรือนไทยสามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียมและครอบคลุม รวมถึงครัวเรือนที่ยากจน โดยในปี 2562 ครัวเรือนยากจนสามารถเข้าถึงไฟฟ้าและน้ำประปาได้ถึงร้อยละ 98.80 และร้อยละ 72.30 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังสามารถเข้าถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้อย่างกว้างขวาง โดยมีสัดส่วนการเข้าถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบปุ่มกดและสมาร์ทโฟนอยู่ที่ร้อยละ 53.86 และร้อยละ 56.99 ตามลำดับ อย่างไรก็ดี ครัวเรือนไทยทั้งที่ยากจนและไม่ยากจนยังคงเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้อย่างจำกัด โดยครัวเรือนยากจนมีคอมพิวเตอร์ในบ้านเพียงร้อยละ 0.71 และเข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 1.60 ในขณะที่ครัวเรือนไม่ยากจนมีคอมพิวเตอร์ร้อยละ 18.10 และเข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 60.87

ด้านการครอบครองที่อยู่อาศัยพบกว่าประชากรมีแนวโน้มในการเป็นเจ้าของบ้านและที่ดินเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 72.6 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 75.3 ในปี 2562 อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินอยู่ในระดับสูงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนอกจากนี้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2562 พบว่าร้อยละ 8.58 ของประชากรทั้งหมด มีความต้องการกู้ยืมเงินแต่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้และในกลุ่มนี้เป็นประชากรที่มีระดับรายจ่ายต่ำที่สุด (decile 1) กว่าร้อยละ 12

การเข้าถึงบริการพื้นฐาน ปี 2562

หน่วย: ร้อยละ

บริการขั้นพื้นฐาน	ครัวเรือนไม่ยากจน			ครัวเรือนยากจน		
	เทศบาล	นอกเขตเทศบาล	รวม	เทศบาล	นอกเขตเทศบาล	รวม
ไฟฟ้าภายในบ้าน	100.0	99.90	99.90	99.40	98.40	98.80
น้ำประปาภายในบ้าน	96.90	84.10	91.50	83.10	64.30	72.30
โทรศัพท์เคลื่อนที่ (ปุ่มกด)	24.28	41.96	31.72	49.26	57.25	53.86
โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart phone)	87.46	78.03	83.49	58.50	55.88	56.99
คอมพิวเตอร์	22.90	11.40	18.10	0.72	0.71	0.71
อินเตอร์เน็ต	65.73	54.41	60.87	1.30	1.98	1.60

ที่มา: รายงานสถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำของประเทศไทย สศช.

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย ปี 2559 และ 2562

หน่วย: ร้อยละ

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย	2559	2562
เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน	72.9	75.3
เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน	3.9	2.6
บ้านเช่า	17.2	14.2
อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	6.3	7.9

ที่มา: รายงานสถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำของประเทศไทย สศช.

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

01

SDG 1.4

สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะในกลุ่มยากจนและเปราะบาง มีสิทธิเท่าเทียมกันในทรัพยากรทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การเป็นเจ้าของและควบคุมเหนือที่ดินและอสังหาในรูปแบบอื่น มรดก ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม และบริการทางการเงิน ซึ่งรวมถึงระบบทางการเงินระดับฐานราก (microfinance) ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ขยายบริการพื้นฐานของรัฐให้ครอบคลุม โดยที่ผ่านมามีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ (1) การสร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อย โดยการจัดสรรที่ดินทำกินตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ในลักษณะของแปลงรวม แต่ยังคงไม่ให้กรรมสิทธิ์แก่เกษตรกรอย่างเบ็ดเสร็จและการพัฒนาที่อยู่อาศัยกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้มีรายได้น้อย อาทิ โครงการบ้านธนารักษ์ประชารัฐ โครงการบ้านคนไทยประชารัฐและโครงการบ้านล้านหลัง (2) การจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมให้ประชากรกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อให้เข้าถึงบริการของรัฐและโอกาสทางสังคมได้อย่างเท่าเทียม อาทิ จัดทำพื้นที่ต้นแบบที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการและคนทั้งมวล (universal design) (3) การส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ผ่านโครงการอินเทอร์เน็ตประชารัฐเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมไปยังหมู่บ้านเป้าหมายในพื้นที่ห่างไกล สร้างโอกาสให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของภาครัฐได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และ (4) การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ประกอบด้วย โครงการสินเชื่อ 1 ตำบล 1 SMEs เกษตร การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและโครงการสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความท้าทาย

ประเทศไทยยังคงมีความท้าทายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้มีความครอบคลุม เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน ขณะที่ด้านการถือครองที่ดิน แม้ว่าครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินประเภทโฉนดในระดับสูง นอกจากนี้ แม้ว่าครัวเรือนไทยจะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างกว้างขวาง แต่หนี้ครัวเรือนไทยมีโครงสร้างหนี้ที่ต้องเฝ้าระวัง เนื่องจากครัวเรือนไทยมีสัดส่วนหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคอยู่ในระดับสูง ในขณะที่หนี้ครัวเรือนของประเทศส่วนใหญ่สัดส่วนมากกว่าครึ่งเป็นการกู้เงินเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย โดยหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคนั้นมีเวลาการผ่อนชำระคืนสั้นและอัตราดอกเบี้ยสูงทำให้ครัวเรือนไทยมีภาระในการชำระหนี้สูงก่อให้เกิดความเปราะบางต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งดำเนินโครงการอินเทอร์เน็ตประชารัฐและการขยายบริการโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้มีความครอบคลุมประชากรอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะประชากรที่ยากจนและเปราะบาง เร่งดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ผู้ยากไร้ไม่มีที่ดินทำกินในรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างและกฎหมายด้านที่ดินเพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินมีประสิทธิภาพมีการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินทำกินสู่ประชาชนมากขึ้น รวมทั้งสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเป็นธรรมและเป็นมาตรฐานเดียวกันกับประชาชนทุกกลุ่ม นอกจากนี้ ภาครัฐยังต้องเร่งดำเนินการเสริมสร้างวินัยทางการเงินและการวางแผนทางการเงินเพื่อช่วยให้ครัวเรือนสร้างสมดุลทางการเงินอย่างยั่งยืน

01

SDG 1.5

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

สร้างภูมิต้านทานให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง รวมทั้งลดการเผชิญหน้าและความเสี่ยงต่อสถานการณ์รุนแรง อันเนื่องมาจากภูมิอากาศ รวมถึงภัยพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ ภายในปี 2573

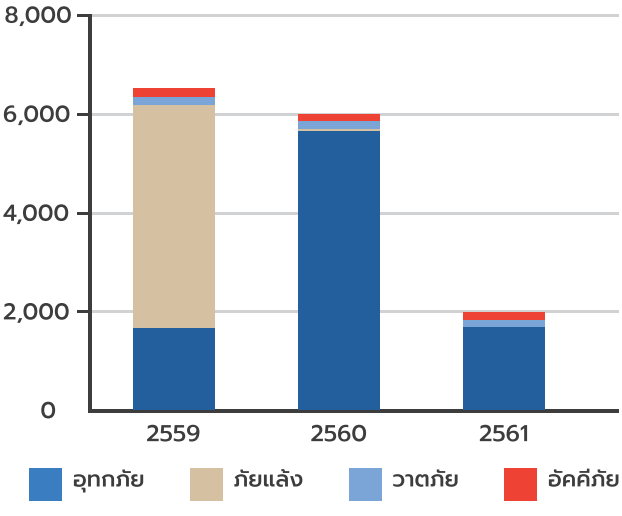
ประชากรผู้มีรายได้น้อยและประชากรกลุ่มเปราะบางมักจะเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากภัยพิบัติและวิกฤตทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมและต้องใช้เวลานานในการฟื้นฟู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่แรงงานส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาคเกษตร ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเผชิญความเสี่ยงและได้รับผลกระทบรุนแรงจากสภาพอากาศที่ผันผวน อาทิ ภัยแล้ง น้ำท่วม และคุณภาพดิน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเร่งสร้างภูมิต้านทานและเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติและวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่ยากจนและกลุ่มเปราะบาง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า ในช่วงปี 2559 – 2561 ประเทศไทยมีผู้จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ (รวมทุกประเภท) ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 ประเทศไทยมีประชากรที่ประสบภัยพิบัติ 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คน ลดลงจาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2559 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัยและภัยแล้ง ตามลำดับ นอกจากนี้ ประเทศไทยได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ที่มีความสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเซนได เพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573 หรือกรอบเซนได โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เร่งบูรณาการแผนระดับชาติสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งในปี 2563 องค์กรส่วนท้องถิ่นร้อยละ 50 ได้จัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับท้องถิ่น รวมทั้งได้มีการแต่งตั้งผู้ประสานงานหลักด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (DRR Focal Point) ในระดับกระทรวง กรม จังหวัด และในระดับคณะทำงานย่อย เพื่อทำหน้าที่ประสานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขับเคลื่อนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ต่อประชากร 100,000 คน

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในภาพรวม มีการดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยจัดทำระบบป้องกันและเตือนภัยธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อมและธรณีพิบัติภัย จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการพยากรณ์อากาศสำหรับเฝ้าระวังติดตามสภาวะอากาศตลอด 24 ชั่วโมง พัฒนาระบบติดตาม เตือนภัยมลพิษ และภัยพิบัติทางทะเล ติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยและดินถล่มในพื้นที่ลาดชันและพื้นที่ราบเชิงเขา รวม 1,095 สถานี ใน 4,046 หมู่บ้าน จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564) และบำรุงรักษาสถานีโทรมาตรตรวจวัดสภาพอากาศอัตโนมัติให้มีความเสถียรมากขึ้น ขณะเดียวกันได้

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

01

SDG 1.5

สร้างภูมิต้านทานให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง รวมทั้งลดการเผชิญหน้าและความเสี่ยงต่อสถานการณ์รุนแรง อันเนื่องมาจากภูมิอากาศ รวมถึงภัยพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ ภายในปี 2573

มีการสร้างภูมิต้านทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเพื่อเตรียมพร้อมรับเหตุรุนแรงให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง โดยดำเนินการผ่านโครงการพัฒนาตำบลเข้มแข็งที่ส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลครบทุกมิติ โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีกลางในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ พัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

ความท้าทาย

การดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เป็นภารกิจของหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในกระบวนการดำเนินงาน อีกทั้งขั้นตอนกระบวนการทำงานและกฎระเบียบของภาครัฐยังไม่เอื้อต่อการให้ประชาชนในพื้นที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมประสานการขับเคลื่อนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเป็นฐานกลาง โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบฐานข้อมูลให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้าและไม่ซ้อนทับกัน นอกจากนี้ ยังควรเร่งปรับปรุงกฎระเบียบและกระบวนการการทำงานของหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อาทิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วโดยขาดการควบคุมและการวางแผนที่ดี การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน โดยเฉพาะ กลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบาง ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับวิกฤตในด้านต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาทักษะทางการเงิน และทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

01

SDG 1.a

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

สร้างหลักประกันว่าจะมีการระดมทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญ จากแหล่งที่หลากหลาย รวมไปถึงการยกระดับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด มีเครื่องมือที่เพียงพอและคาดการณ์ได้สำหรับการดำเนินงานตามนโยบาย และแผนงานเพื่อยุติความยากจนในทุกมิติ

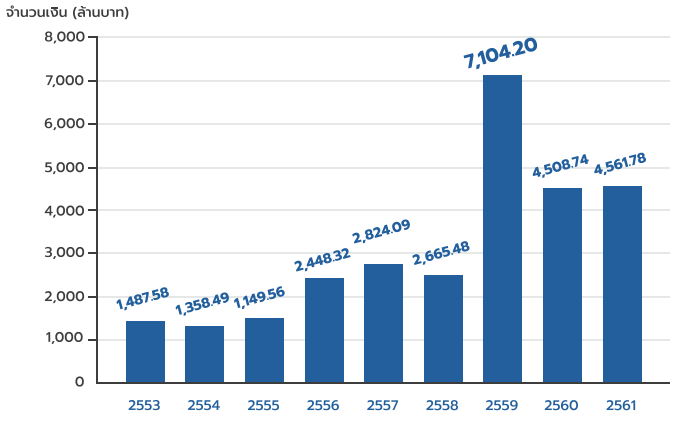
ประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุดมักจะมีความท้าทายในด้านงบประมาณ กำลังคน และองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานเพื่อยุติความยากจนให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ความช่วยเหลือจากต่างประเทศผ่านความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA)[1] และความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ จึงเป็นปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญที่จะทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยประเทศไทยมีบทบาททั้งเป็นผู้รับความช่วยเหลือ และเริ่มมีบทบาทเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดอื่น ๆ ทั้งในด้านวิชาการและเงินสนับสนุน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยมีการดำเนินงานเพื่อมุ่งเน้นการยุติความยากจนมาอย่างต่อเนื่องทั้งการดำเนินงานภายในประเทศเองและการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ โดยในส่วนของความร่วมมือระหว่างประเทศ พบว่า มูลค่าที่ประเทศไทยให้ความช่วยเหลือเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ โดยในปี 2559 มีมูลค่าสูงถึง 7,104.20 ล้านบาท และในปี 2561 ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือเป็นมูลค่า 4,561.75 ล้านบาท จำแนกเป็นเงินกู้ 447.01 ล้านบาท (ร้อยละ 9.8) เงินให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการ 1,662.45 ล้านบาท (ร้อยละ 36.4) และเงินบริจาคให้แก่องค์การระหว่างประเทศ 2,452.32 ล้านบาท (ร้อยละ 53.7) ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงที่ไม่มีข้อผูกมัดในการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ แต่ประเทศไทยก็ได้ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการดำเนินงานภายในประเทศ พบว่า สัดส่วนงบประมาณของภาครัฐในด้านการศึกษา การสาธารณสุข และการสังคมสงเคราะห์ เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากสัดส่วนเฉลี่ยในช่วงปี 2551 – 2557 ที่ร้อยละ 38.3 เป็นร้อยละ 39.5 ในช่วงปี 2558 - 2562 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสัดส่วนงบประมาณตามลักษณะงาน พบว่า สัดส่วนงบประมาณด้านการสังคมสงเคราะห์เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่งบประมาณด้านการศึกษามีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ ยังพบว่าสัดส่วนงบประมาณด้านสวัสดิการสังคมก็เพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา

มูลค่าการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย พ.ศ. 2553-2561

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการดำเนินภารกิจความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศในทุกด้าน ดังเห็นได้จากการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในส่วนของการบริหารงานภายในประเทศ ก็ได้มีการจัดสรรงบประมาณและดำเนินโครงการในการจัดบริการภาครัฐที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมุ่งเน้นการดำเนินโครงการที่เจาะจงกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเพิ่มมากขึ้น อาทิ โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อ

[1] องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) กำหนดให้ ODA ประกอบด้วย 3 ประเภท ได้แก่ (1) เงินให้เปล่า (grant) และความร่วมมือทางวิชาการ (technical assistance) (2) เงินกู้ผ่อนปรน (soft loan) และ (3) เงินบริจาคให้แก่องค์การระหว่างประเทศ

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

สร้างหลักประกันว่าจะมีการระดมทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญ จากแหล่งที่หลากหลาย รวมไปถึงการยกระดับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด มีเครื่องมือที่เพียงพอและคาดการณ์ได้สำหรับการดำเนินงานตามนโยบาย และแผนงานเพื่อยุติความยากจนในทุกมิติ

การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย โครงการคัดกรองเด็กยากจนและเด็กยากจนพิเศษเพื่อจัดสรรทุนการศึกษาภายใต้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ความท้าทาย

ประเทศไทยส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำในอนุภูมิภาคและในภูมิภาคเพื่อการพัฒนาและขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม บริบทการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ อาจทำให้การดำเนินงานของประเทศไทยได้รับผลกระทบในอนาคต เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวซึ่งอาจส่งผลต่อความสามารถในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมทางการคลังและระบบสวัสดิการของรัฐให้สามารถรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้จะทำให้รัฐบาลสามารถรักษาบทบาทในการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศได้ตามเป้าหมาย อีกทั้งยังควรจัดทำฐานข้อมูลกลางโครงการการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลแต่ละโครงการให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ไทยสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ไทยมอบให้กับต่างประเทศได้อย่างเป็นระบบ

01

SDG 1.b

ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

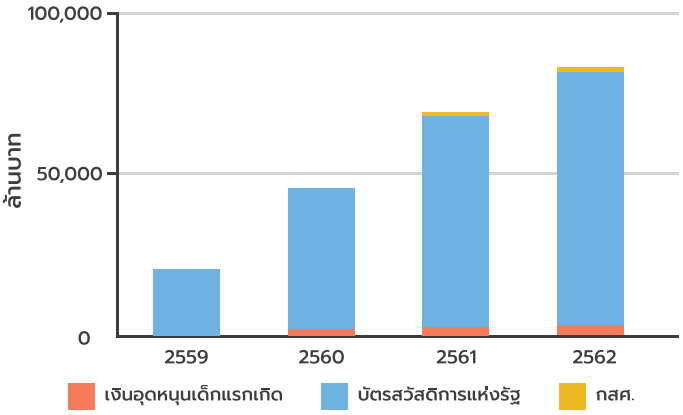
สร้างกรอบนโยบายที่เหมาะสมในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ บนฐานของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เอื้อต่อกลุ่มยากจน (pro-poor) และคำนึงถึงความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะ (gender-sensitive) เพื่อสนับสนุนการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในการขจัดความยากจน

การเติบโตอย่างทั่วถึงและยั่งยืนที่จะช่วยขจัดความยากจนได้นั้นต้องให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การขจัดความยากจนที่มีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเจริญเติบโตที่ยั่งยืนและเอื้อต่อคนยากจนนั้น ควรคำนึงถึงความแตกต่างของโอกาสในการหาเลี้ยงชีพของกลุ่มคนยากจนเพศชายและหญิง และกลุ่มคนยากจนที่อาศัยในเมืองและในชนบท ในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยให้ความสำคัญกับการขจัดความยากจนโดยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง โดยกำหนดให้มีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก เป็นกรอบการดำเนินการในการส่งเสริมเศรษฐกิจและเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นเพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยดำเนินนโยบายและมาตรการเพื่อลดความยากจนมาอย่างต่อเนื่อง ในระยะที่ผ่านมาภาครัฐได้ดำเนินโครงการที่เจาะจงกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะ อาทิ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจน โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ และโครงการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาซึ่งได้มีการขยายความครอบคลุมของแต่ละโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างครบถ้วน เมื่อพิจารณางบประมาณรายจ่ายภาครัฐสำหรับสามโครงการข้างต้น พบว่ามีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 17,747.6 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 82,253.6 ล้านบาท

รายจ่ายภาครัฐเพื่อโครงการที่เจาะจงกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ปีงบประมาณ 2559-2562

ที่มา: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการคลัง และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

สร้างกรอบนโยบายที่เหมาะสมในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ บนฐานของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เอื้อต่อกลุ่มยากจน (pro-poor) และคำนึงถึงความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะ (gender-sensitive) เพื่อสนับสนุนการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในการขจัดความยากจน

การดำเนินการที่ผ่านมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 71 วรรค 4 กำหนดให้รัฐจัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัย และสภาพบุคคล ซึ่งเป็นแนวทางการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ (Gender-Responsive Budgeting: GRB) เพื่อส่งเสริมโอกาส และการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติด้านโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สะท้อนถึงความพยายามของประเทศไทยในการขจัดความยากจน โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) เป็นกรอบการพัฒนาระยะกลาง โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งมุ่งแก้ปัญหาความยากจน โดยการเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ ได้รับการขยายความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการที่เหมาะสมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และมีนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งเป้าเจาะจงกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเป็นกลไกถ่ายทอดกรอบยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 12 สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ความท้าทาย

แม้ว่ารัฐบาลได้พยายามดำเนินนโยบายและมาตรการเชิงรุก เพื่อขจัดความยากจนอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงาน ผ่านโครงการและการดำเนินงานต่าง ๆ ของภาครัฐ ยังมีข้อจำกัดของการมองเป้าหมายร่วมกันของหน่วยงาน ถึงแม้กลไกภาครัฐจะมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดการบูรณาการส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ นอกจากนี้ การวางแผนและออกนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐยังขาดมุมมองในมิติความแตกต่างทางสังคมระหว่างเพศ และความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างกรอบนโยบายการพัฒนาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรร่วมกับทุกภาคส่วนในการกำหนดกลไกการบูรณาการ ทั้งการดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย และการเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่าง ๆ จากภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำเป็นต่อการออกแบบและดำเนินนโยบายตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมทุกระดับ นำไปสู่การดำเนินงานการพัฒนาบนหลักฐานเชิงประจักษ์ แก้ไขภาวะตกหล่นได้อย่างประสบผลสำเร็จ อีกทั้งภาครัฐควรมีกระบวนการในการผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากส่วนกลางและระดับพื้นที่ในการนำฐานข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ภาครัฐควรเร่งจัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความยากจนแบบจำแนกประเภท (disaggregated data) อาทิ จำแนกตามเพศ และอายุของประชากร เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบาย รวมทั้งมาตรการในการขจัดความยากจนแบบชี้เป้าที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เป้าหมายที่

02

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

SDG 2: End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

02

SDG 2

ความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน โดยอาหารที่บริโภคต้องปลอดภัยและมีโภชนาการจำเป็นในระดับที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการเกิดภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจน และผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง อาทิ คนพิการ คนชรา และทารก นอกจากนี้ ภาคเกษตรที่เป็นแหล่งผลิตอาหารมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร จึงควรส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ความปลอดภัยของผู้บริโภค การเพิ่มผลิตภาพของภาคเกษตร ความสมดุลของระบบนิเวศ ความมั่นคงของฐานทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ และความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในระยะที่ผ่านมา**สถานการณ์ความหิวโหยของประเทศไทยปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น** ดังเห็นได้จากสัดส่วนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหาร (Food Poverty Line) ที่ลดลงจากร้อยละ 0.54 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 0.37 ในปี 2562 **อย่างไรก็ดี การเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการครบถ้วนยังเป็นความท้าทายที่สำคัญ** โดยความชุกของภาวะขาดสารอาหาร (Prevalence of Undernourishment) ในปี 2561 มีสัดส่วนฯ อยู่ที่ร้อยละ 9.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.6 ในปี 2559 เช่นเดียวกับความชุกของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีภาวะเตี้ย ผอม และน้ำหนักเกิน ซึ่งเพิ่มขึ้นในปี 2563 เมื่อเทียบกับปี2559 นอกจากนี้ **ในมิติของการพัฒนาภาคเกษตรเพื่อบรรลุความมั่นคงทางอาหาร พบว่าการเติบโตของมูลค่าการผลิตภาคเกษตรต่อหน่วยแรงงานระหว่างปี 2559 - 2562 ยังอยู่ในระดับต่ำ** โดยเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.17 ต่อปี เช่นเดียวกับ**การขยายตัวของพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย** โดยในปี 2563 ประเทศไทยมีพื้นที่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพียง 1.15 ล้านไร่ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน 7.5 ล้านไร่ และ 10 ล้านไร่ ภายในปี 2568 และ 2573 ตามลำดับ

ทั้งนี้ ภาครัฐได้มีการลงทุนในภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนจากดัชนีทิศทางการลงทุนภาครัฐเพื่อการเกษตรที่เพิ่มขึ้น โดยการลงทุนในภาคเกษตรครอบคลุมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินค้าและอุตสาหกรรมการเกษตร และการสนับสนุนกลไกตลาดสินค้าโภคภัณฑ์อาหารและเกษตรให้ทำงานอย่างปกติและเหมาะสม **นอกจากนี้ ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ** เพื่ออนุรักษ์และเพิ่มจำนวนแหล่งพันธุกรรมพืช เห็ด และสัตว์เพื่ออาหารและการเกษตรซึ่งจะช่วยเป็นฐานข้อมูลสำหรับใช้ปรับปรุงพันธุ์**เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว**

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ดำเนินโครงการสำคัญเพื่อให้เกิดการเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนอาทิโครงการดูแลสารอาหารของทารกแรกเกิดโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิตเพื่อเด็กปฐมวัยสูงดีสมส่วน และโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของภาครัฐ รวมถึงโครงการอาหารดี พี่ให้น้อง และโครงการเลี้ยงไก่ไข่เพื่ออาหารกลางวันของภาคเอกชน นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการป้องกัน/ควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) และป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องโภชนาการแก่เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขเพื่อนำไปเผยแพร่ในระดับพื้นที่

ในด้านการพัฒนาภาคเกษตรภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกรผ่านการดำเนินโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการ

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

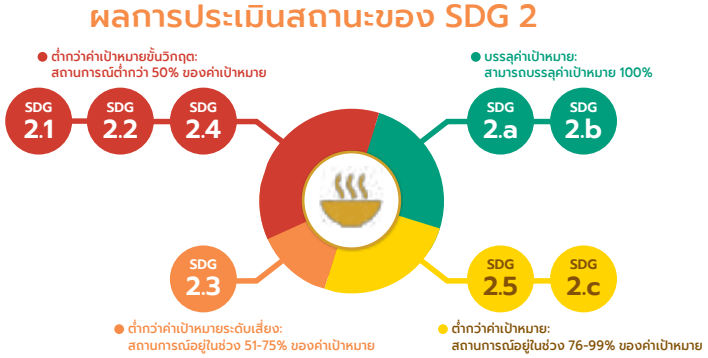
ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) และโครงการพัฒนา Smart Farmer ในขณะเดียวกันได้ทำการพัฒนาฐานข้อมูลบนระบบดิจิทัล เพื่อเสริมประสิทธิภาพการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้านการเกษตร ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาฐานข้อมูลด้านการเกษตรแห่งชาติ ซึ่งมุ่งจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่ภาคเกษตรโดยจะบูรณาการฐานข้อมูลด้านการเกษตรของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์และให้คำแนะนำแก่เกษตรกรได้อย่างเหมาะสม

ความท้าทาย

แม้ว่าภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินการส่งเสริมการเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยและมีโภชนาการอย่างเพียงพอในกลุ่มประชากรยากจนและเปราะบางมาอย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศไทยยังมีความท้าทายในส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านโภชนาการที่ถูกต้องเพื่อให้ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเลือกบริโภคอาหารที่มีโภชนาการจำเป็นอย่างครบถ้วน ส่งผลให้ประชากรจำนวนมากยังมีภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะภาวะโภชนาการเกินซึ่งมีความชุกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในกลุ่มประชากรที่มีรายได้ปานกลางถึงสูง ทั้งนี้ ในด้านการสร้างระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน พบว่าพื้นที่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนของไทยยังมีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่การเกษตรทั้งหมดในประเทศ อีกทั้งการเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรยังต่ำกว่าระดับศักยภาพ โดยมีสาเหตุหลักจากข้อจำกัดในด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตตลอดจนข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการวางแผนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังขาดเครื่องมือที่จำเป็นต่อการกำกับและติดตามสถานการณ์ในตลาดสินค้าเกษตร ทำให้การจัดการความเสี่ยงด้านราคาซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรจำนวนมากยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรดำเนินการส่งเสริมการเข้าถึงอาหารในกลุ่มประชากรยากจนและเปราะบางอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านโภชนาการแก่ประชาชนทุกกลุ่มอย่างจริงจัง โดยให้ภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านโภชนาการผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้โดยตรงและใช้ต้นทุนในการเผยแพร่ในวงกว้างไม่สูงมากนักในขณะเดียวกันภาครัฐควรเร่งดำเนินการส่งเสริมการทำระบบเกษตรยั่งยืนการสร้างแรงจูงใจผ่านมาตรการช่วยเหลือทั้งด้านการเงินและวิชาการและการสร้างความตระหนักรู้ถึงประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนไปสู่การทำระบบเกษตรยั่งยืน นอกจากนี้ การสนับสนุนให้เกษตรกรให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตจะเป็นการเพิ่มผลิตภาพและยกระดับความมั่นคงทางอาหาร และจะเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับรายได้เกษตรกรอย่างมีเสถียรภาพ

กรณีศึกษา

โครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิต

การได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยแรกเกิด ถือหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะผลส่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายรวมถึงการมีร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีความพร้อมทางด้านจิตใจ และสติปัญญา สหประชาชาติจึงกำหนดให้ประเด็นการเข้าถึงสารอาหารที่เพียงพอในกลุ่มหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์และให้นมบุตรเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

รัฐบาลโดยสำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าว จึงได้เริ่มดำเนินโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิตในปีงบประมาณ 2561 เพื่อสร้างความความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมสุขภาพสตรีและเด็กปฐมวัยเนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าว (ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิในครรภ์มารดาจนถึงอายุ 2 ปี) เป็นช่วงที่โครงสร้างสมองมีการพัฒนาสูงสุด ทั้งการสร้างเซลล์สมองและการเชื่อมโยงระหว่างเซลล์สมอง ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ จดจำ นอกจากนี้ ยังเป็นช่วงที่มีการเจริญเติบโตด้านร่างกายอย่างรวดเร็ว ผลการศึกษาวิจัยระบุว่าในช่วง 1,000 วันแรกของชีวิตมีความสำคัญมากถึง 80% ของการกำหนดภาวะสุขภาพไปตลอดชีวิต ดังนั้น การลงทุนในช่วงเวลาดังกล่าวของชีวิตจึงมีความคุ้มค่าที่สุด และจะให้ผลตอบแทนกลับมา 18 – 50 เท่าของเงินที่ลงทุนไป ที่ผ่านมาโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิตได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการของหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร เด็กทารกตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ไปยังสถานบริการสาธารณสุขของรัฐทุกแห่ง ขณะเดียวกันได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการฯ เพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินงานแก่เจ้าหน้าที่และผู้รับผิดชอบงานด้านสตรีและเด็กปฐมวัยทั่วประเทศเพื่อนำไปถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องไปยังกลุ่มเป้าหมายต่อไป ทั้งนี้ โครงการเน้นการดำเนินการผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยให้ท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมลงทุนในการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการผ่านคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ

ผลจากการขับเคลื่อนโครงการมาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้สถานการณ์ด้านโภชนาการและสุขภาพของแม่และเด็กในภาพรวมของประเทศดีขึ้น โดยเห็นได้จากสัดส่วนของหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับยาเม็ดเสริมไอโอดีนในปี 2561 เพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ร้อยละ 70.58 ของจำนวนประชากรหญิงที่ตั้งครรภ์ทั่วประเทศ จากร้อยละ 56.39 ในปี 2557 สอดคล้องกับข้อมูลสภาวะโลหิตจางของหญิงตั้งครรภ์ที่ลดลงจากร้อยละ 17.44 ของจำนวนหญิงตั้งครรภ์ทั่วประเทศ ในปี 2557 เป็นร้อยละ 16.06 ในปี 2561 ขณะที่สัดส่วนของเด็กอายุ 0 - 2 ปีที่สูงดีสมส่วนในปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 59.1 ของจำนวนประชากรเด็กอายุ 0 - 2 ปี ทั่วประเทศ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 57.2 ในปี 2559

ที่มา: กรมอนามัย

02

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

SDG 2.1

ยุติความหิวโหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มยากจน และกลุ่มที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง รวมถึงทารก ได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการ และเพียงพอตลอดทั้งปี ภายในปี 2573

การเข้าถึงอาหารในปริมาณที่เพียงพอมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน เนื่องจากการมีสุขภาพที่ดี การมีพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัย ตลอดจนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ล้วนต้องใช้พลังงานที่ได้จากอาหาร นอกจากนี้ อาหารที่มนุษย์บริโภคยังต้องปลอดภัยและมีโภชนาการในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้การบริโภคอาหารไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยการดำเนินการเพื่อบรรลุความมั่นคงทางอาหาร จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มคนยากจน และผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง อาทิ คนพิการ คนชรา และทารก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความท้าทายในการเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยและมีโภชนาการในปริมาณที่เพียงพอ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

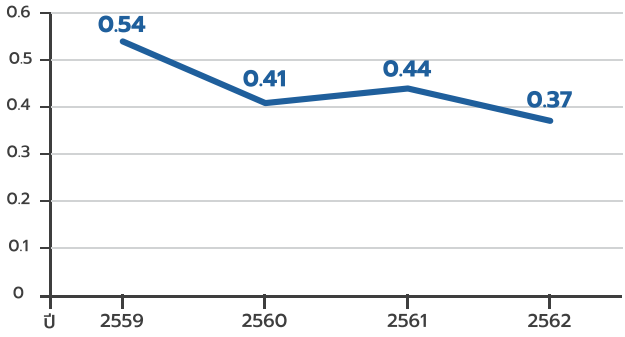
ในระยะที่ผ่านมาคนไทยสามารถเข้าถึงอาหารได้มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจน ดังเห็นได้จากจำนวนคนยากจนด้านอาหาร ซึ่งวัดจากจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหาร (Food Poverty Line) ในปี 2562 ซึ่งอยู่ที่ 254,100 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.37 ลดลงจากปี 2559 ซึ่งมีสัดส่วนคนยากจนด้านอาหารอยู่ที่ร้อยละ 0.54

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาดัชนีความมั่นคงทางอาหารโลก (Global Food Security Index: GFSI) ซึ่งรวมปัจจัยด้านการมีอาหารที่เพียงพอ ด้านความสามารถในการซื้ออาหาร และด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารพบว่าประเทศไทยมีคะแนนดีขึ้น โดยในปี 2562 ประเทศไทยอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ย 65.1 จาก 100 คะแนน เพิ่มขึ้นจาก 59.5 คะแนน ในปี 2559

อย่างไรก็ดี การเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการครบถ้วนของประชากรไทยยังไม่ดีนัก โดยสัดส่วนความชุกของภาวะขาดสารอาหาร (Prevalence of Undernourishment) ที่ประเมินโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization: FAO) มีแนวโน้มแย่ลง โดยในปี 2561 มีสัดส่วนฯ อยู่ที่ร้อยละ 9.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.6 ในปี 2559

สัดส่วนคนยากจนด้านอาหาร

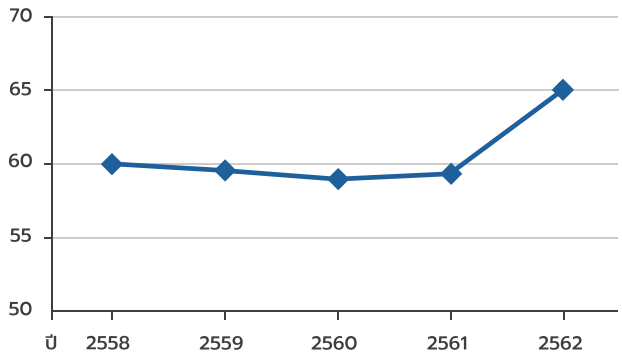
หน่วย: ร้อยละ

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดัชนีความมั่นคงทางอาหารโลก (Global Food Security Index: GFSI)

หน่วย: ร้อยละ

ที่มา : The Economist Intelligent Unit

ยุติความหิวโหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มยากจน และกลุ่มที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง รวมถึงทารก ได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการ และเพียงพอตลอดทั้งปี ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ดำเนินโครงการสำคัญเพื่อให้เกิดการเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการได้อย่างทั่วถึง โดยโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมีส่วนสำคัญในการทำให้นักเรียน โดยเฉพาะในถิ่นทุรกันดารได้รับอาหารเพียงพอ มีสารอาหารครบถ้วน มีสุขภาพดีขึ้น และเจ็บป่วย จากภาวะขาดสารอาหารลดลงซึ่งโครงการดังกล่าวส่งเสริมให้นักเรียนครูและผู้ปกครองร่วมทำการเกษตรและเก็บเกี่ยวผลผลิตมาเป็นอาหารกลางวันให้เด็กนักเรียนในปัจจุบันมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 747 แห่งครอบคลุมพื้นที่ 50 จังหวัดทั่วประเทศ อีกทั้ง ยังมีโครงการดูแลสารอาหารของทารกแรกเกิด ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมให้ทารกได้รับสารอาหารที่เพียงพอ เพื่อการเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้ ภาคเอกชนยังมีส่วนสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าว โดยเครือห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัสได้ดำเนินโครงการอาหารดีพี่ให้น้อง เพื่อสนับสนุนให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนยากไร้ระดับปฐมศึกษาทั่วประเทศ ได้เข้าถึงอาหารที่ดีและมีประโยชน์ และในปัจจุบันได้ประกาศเชิญชวนให้ลูกค้าร่วมบริจาคสมทบทุนโครงการดังกล่าว ส่วนบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) และมูลนิธิเจริญโภคภัณฑ์พัฒนาชีวิตชนบท ได้ดำเนินโครงการเลี้ยงไก่ไข่เพื่ออาหารกลางวัน และ โครงการซีพีเอฟ อิ่มสุข ปลูกอนาคต เพื่อสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนไทยในพื้นที่รอบโรงงานและฟาร์มของบริษัทเข้าถึงอาหารปลอดภัยและมีโภชนาการ รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้ โดยปัจจุบันโครงการเลี้ยงไก่ไข่เพื่ออาหารกลางวันมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการดังกล่าวจำนวน 777 แห่ง และโครงการซีพีเอฟ อิ่มสุข ปลูกอนาคตมีโรงเรียนในความดูแล 79 แห่ง

ความท้าทาย

แม้ว่าในปัจจุบันพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศตลอดจนการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงอาหารในหลายพื้นที่ จะทำให้สถานการณ์การเข้าถึงอาหารของคนไทยในระยะที่ผ่านมาดีขึ้น แต่สัดส่วนความชุกของภาวะขาดสารอาหารที่เพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของประเทศไทยในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการในระดับที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนยากจนและเปราะบาง ซึ่งมีข้อจำกัดด้านรายได้ทำให้มีสัดส่วนผู้ขาดสารอาหารมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังทำให้สถานการณ์การเข้าถึงอาหารของคนกลุ่มดังกล่าวแย่ลง โดยการปิดภาคเรียนที่ยาวนานขึ้น ตลอดจนการเรียนจากที่บ้าน ส่งผลให้เด็กนักเรียนบางส่วนที่ต้องพึ่งพาอาหารที่มีประโยชน์จากโรงเรียนได้รับสารอาหารไม่เพียงพอจนนำไปสู่ภาวะขาดโภชนาการได้

ข้อเสนอแนะ

การแก้ไขปัญหาการเข้าถึงอาหารควรมุ่งเน้นมิติเรื่องการได้รับอาหารที่มีโภชนาการเหมาะสมในกลุ่มคนยากจนและเปราะบาง โดยอาศัยเครื่องมือการดำเนินนโยบายแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย (targeted policy instruments) ซึ่งอาจใช้กลไกที่มีอยู่แล้ว อาทิ ฐานข้อมูลผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ตลอดจนเครือข่ายผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการค้นหาและเข้าถึงกลุ่มผู้ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อให้การดำเนินการส่งเสริมการเข้าถึงอาหารเป็นไปอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม นอกจากนี้ ควรจัดให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในด้านอาหารและโภชนาการแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไปเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเลือกบริโภคอาหารได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

02

SDG 2.2

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์ และให้นมบุตร และผู้สูงอายุ ภายในปี 2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันว่าด้วยภาวะเตี้ย แคระแกร็น และผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี 2568

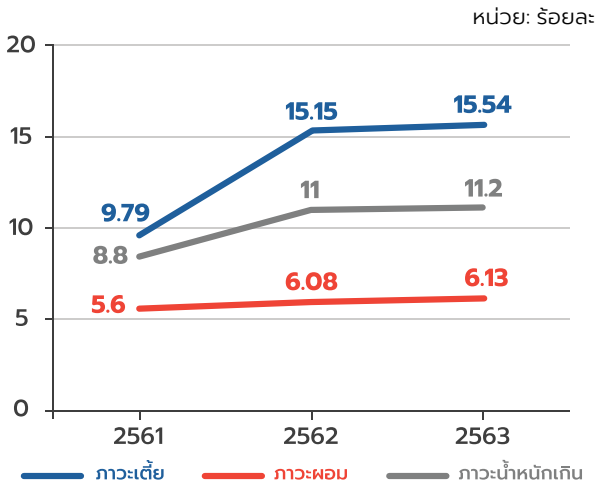
ภาวะทุพโภชนาการเกิดจากการที่ร่างกายมนุษย์ได้รับสารอาหารหรือพลังงานในปริมาณที่ไม่เหมาะสม ซึ่งครอบคลุมทั้งภาวะเตี้ย ภาวะแคระแกร็น และภาวะน้ำหนักเกิน โดยภาวะทุพโภชนาการเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เนื่องจากจะส่งผลต่อสุขภาพของประชาชน ตลอดจนคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาว ทั้งนี้ การยุติภาวะทุพโภชนาการ จำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่คนบางกลุ่มเป็นพิเศษ อาทิ หญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตรเนื่องจากการขาดสารอาหารบางประเภทสามารถนำไปสู่ภาวะโลหิตจางซึ่งส่งผลกระทบต่ออนามัยการเจริญพันธุ์ของแม่ ตลอดจนพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาของเด็กอีกด้วย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

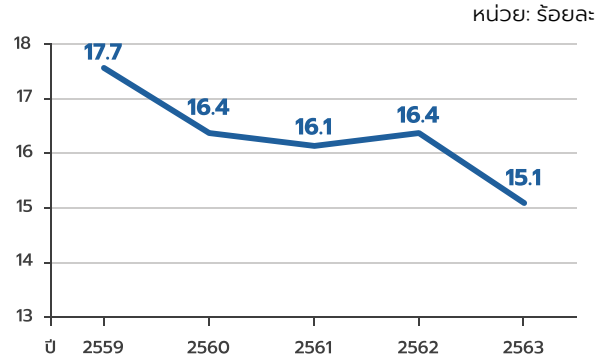
สถานการณ์ด้านภาวะทุพโภชนาการในประเทศไทยยังห่างจากค่าเป้าหมายของประเทศ ซึ่งกำหนดให้สัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีภาวะเตี้ย ภาวะผอมและภาวะน้ำหนักเกิน อยู่ที่ร้อยละ 8 ร้อยละ 5 และร้อยละ 8 ตามลำดับ ภายในปี 2568 นอกจากนี้ เมื่อเทียบกับปี 2559 พบว่าสถานการณ์ดังกล่าวแย่ลงอย่างต่อเนื่อง โดยสัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีภาวะเตี้ยในปี 2563 อยู่ที่ร้อยละ 15.54 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.14 ในปี 2559 ในขณะที่สัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีภาวะผอมเพิ่มสูงขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 6.13 ในปี 2563 จากร้อยละ 5.74 ในปี 2559 เช่นเดียวกันกับสัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีภาวะน้ำหนักเกิน ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 11.2 ในปี 2563 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.8 ในปี 2561

อย่างไรก็ดี ในส่วนของสถานการณ์ด้านความชุกของภาวะโลหิตจาง (anemia) ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดสารอาหารที่จำเป็น อาทิ ธาตุเหล็ก วิตามินบี 12 และกรดโฟลิก ในหญิงที่ไม่ได้ตั้งครรภ์อายุระหว่าง 15 – 49 ปี ปรับตัวดีขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 15.1 ในปี 2563 ซึ่งลดลงจากร้อยละ 17.1 ปี 2559 แต่ยังสูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 10 ในปี 2568

ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีภาวะเตี้ย ผอม และอ้วน

ความชุกของภาวะโลหิตจางในหญิงอายุระหว่าง 15 - 49 ปี

ที่มา : สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหาร ของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์ และให้นมบุตร และผู้สูงอายุ ภายในปี 2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันว่าด้วยภาวะเตี้ย แคระแกร็น และผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี 2568

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ดำเนินการส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการในแต่ละช่วงวัยเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีขึ้นโดยมีการดำเนินงานสำคัญ ได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านโภชนาการระดับชาติ 5 ปี พ.ศ.2562 – 2566 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการขับเคลื่อนงานด้านโภชนาการที่ชัดเจนและสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนงานสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ ลดภาวะขาดสารอาหาร ควบคุมภาวะน้ำหนักเกินไม่ให้เพิ่มขึ้นและการจัดทำฐานข้อมูลโภชนาการระดับประเทศ

ขณะเดียวกันได้ดำเนินโครงการสำคัญเพื่อบรรลุเป้าหมายการทำให้ประชาชนเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการครบถ้วน อาทิ โครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิตเพื่อเด็กปฐมวัยสูงดีสมส่วน โครงการเด็กวัยเรียนสูงดีสมส่วน แข็งแรง และฉลาด โครงการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนแห่งชาติ ปี 2562 และโครงการควบคุมและป้องกันภาวะโลหิตจาง ปี 2562

นอกจากนี้ภาครัฐยังได้ดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการป้องกัน/ควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) และป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ ซึ่งมุ่งเน้นการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องโภชนาการผู้สูงวัยแก่เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขระดับพื้นที่ รวมทั้งจัดทำสื่อเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการแก่ผู้สูงวัย

ความท้าทาย

สัดส่วนที่สูงขึ้นของเด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการ ทั้งภาวะเตี้ยแคระแกร็น ผอมแห้ง และอ้วน สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีโภชนาการเหมาะสมยังเป็นความท้าทายสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการยุติความหิวโหยและการยกระดับโภชนาการของไทยโดยเฉพาะการสนับสนุนให้ครัวเรือนยากจนและเปราะบางสามารถเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งเกิดจากการที่โครงการให้ความช่วยเหลือของรัฐยังเข้าไม่ถึงครัวเรือนที่ต้องการความช่วยเหลือทั้งหมด นอกจากนี้ สัดส่วนเด็กที่มีภาวะอ้วนที่เพิ่มมากขึ้นแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ยังเป็นความท้าทายสำคัญอีกประการที่ไทยต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากภาวะอ้วนในเด็กมักนำไปสู่ปัญหาสุขภาพในระยะยาว โดยเฉพาะโรค NCDs ที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเด็กกลุ่มนี้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีโภชนาการเหมาะสมในครัวเรือนยากจนและเปราะบาง ซึ่งยังไม่สามารถเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการเพียงพอจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ครัวเรือนที่ต้องการความช่วยเหลือรับทราบและสามารถเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการตามกลุ่มวัยได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมบทบาทของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น รวมถึงเครือข่ายต่าง ๆ อาทิ เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งมีข้อได้เปรียบในด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ ควรมุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในด้านโภชนาการแก่ประชาชน ทั้งในโรงเรียนสถานพยาบาล และในชุมชน เพื่อให้สามารถเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และถูกหลักโภชนาการได้มากขึ้น ตลอดจนพิจารณาใช้มาตรการหรือกลไกทางเศรษฐศาสตร์และกฎหมายที่เหมาะสมในการควบคุมอาหารที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ และส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก

02

SDG 2.3

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง ครัวเรือนเกษตรกร เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากร และปัจจัยการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการจ้างงานนอกภาคการเกษตรอย่างมั่นคงและเท่าเทียม ภายในปี 2573

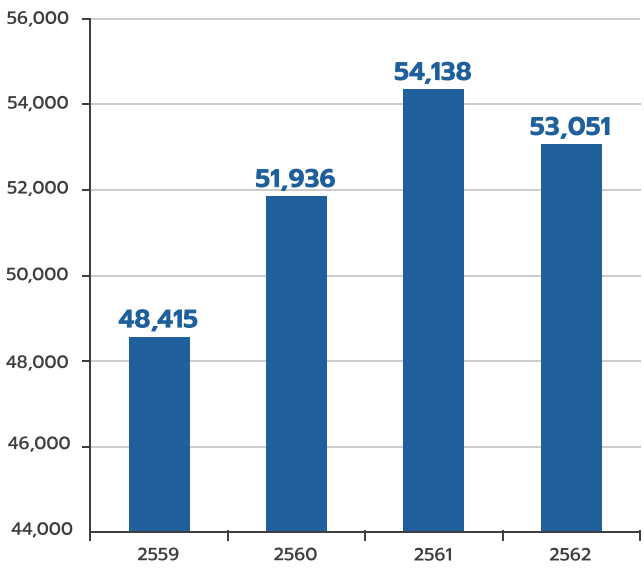
การเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและยกระดับรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ที่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งทุนในระบบ ตลาด องค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงและมีความถี่มากขึ้น และการแข่งขันที่สูงขึ้นในตลาดสินค้าเกษตรโลก

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรในประเทศ ปี 2562 มีมูลค่ารวม 673,220 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจาก 608,581 ล้านบาท ในปี 2559 และมีการจ้างแรงงานภาคเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น จำนวน 12.69 ล้านคน ในปี 2562 จาก 12.57 ล้านคน ในปี 2559 นอกจากนี้ มูลค่าการผลิตภาคเกษตรต่อหน่วยแรงงานเพิ่มขึ้นเป็น 53,051 บาท ในปี 2562 จาก 48,415 บาท ในปี 2559

แม้ว่าผลิตภาพทางการเกษตรของไทยมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ยังไกลจากการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตรายย่อยเป็น 2 เท่า หรือต้องมีอัตราการเติบโตร้อยละ 7.1 ต่อปี ซึ่งการเติบโตของมูลค่าการผลิตภาคเกษตรต่อหน่วยแรงงานระหว่างปี 2559 - 2562 มีอัตราเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.17 อย่างไรก็ดี ระดับรายได้ของแรงงานภาคเกษตรเติบโตเกินกว่าค่าเป้าหมาย โดยมีอัตราเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 11.5 ในช่วงเวลาเดียวกัน

มูลค่าการผลิตภาคเกษตรต่อหน่วยงาน (บาท/คน/ปี)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและเพิ่มรายได้ของเกษตรกรผ่านการดำเนินโครงการต่างๆ อาทิ โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อย โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกันเพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยเน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โครงการการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนการผลิตตามศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ โครงการพัฒนา Smart Farmer และ Young Smart Farmer ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการให้สามารถใช้เทคโนโลยีและวิธีบริหารจัดการธุรกิจเกษตรที่ช่วยยกระดับวิธีการผลิตให้เข้าสู่มาตรฐานสากล ตลอดจนช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร รวมถึงโครงการพัฒนาฐานข้อมูลด้านการเกษตรแห่งชาติซึ่งมุ่งจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่โดยจะบูรณาการ

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง ครัวเรือนเกษตรกร เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากร และปัจจัยการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการจ้างงานนอกภาคการเกษตรอย่างมั่นคงและเท่าเทียม ภายในปี 2573

ฐานข้อมูลด้านการเกษตรของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่ภาคเกษตร เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์และให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม และศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลและนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการเกษตรมาใช้ในการวางแผนการผลิตและการตลาด นอกจากนี้ ยังได้มีระบบประกันภัยพืชผลทางการเกษตร โดยจัดให้มีโครงการประกันภัยข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีช่วยคาดการณ์สภาพภูมิอากาศและปริมาณผลผลิตเพื่อลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียรายได้ของเกษตรกร

ความท้าทาย

การผลิตในภาคเกษตรมีความท้าทายและอ่อนไหวเนื่องจากราคาและปริมาณผลผลิตทางการเกษตรขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศและความผันผวนของตลาดสินค้าการเกษตรโลก นอกจากนี้ ระดับของผลิตภาพทางการเกษตรของประเทศยังค่อนข้างต่ำ เนื่องจากยังมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการเกษตรที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนามาตรฐาน และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และยังไม่สามารถบริหารจัดการผลผลิตทั้งก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งการเข้าสู่สังคมสูงอายุของแรงงานในภาคเกษตรยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของภาคเกษตรไทย

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเสริมสร้างการเรียนรู้แก่เกษตรกรให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร รวมถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการเกษตร เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer และสามารถยกระดับไปสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ และอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมีเสถียรภาพ รวมทั้งยกระดับการสนับสนุนการรวมกลุ่มทางการเกษตรเพื่อลดต้นทุนการผลิตและการใช้เทคโนโลยี และให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการบริหารจัดการการผลิตและการตลาดตลอดจนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรแปรรูป และผลักดันให้มีการผลิตตามมาตรฐานเกษตรปลอดภัย และเกษตรกรรมยั่งยืนมากขึ้น

นอกจากนี้ การยกระดับผลิตภาพและรายได้ในภาคเกษตรยังควรให้ความสำคัญกับการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยพัฒนาการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ พัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าถึงระบบประกันภัยพืชผลเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ได้ข้อมูลการเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กที่สะท้อนความเป็นจริงในระดับพื้นที่มากขึ้น ควรมีการจัดเก็บข้อมูลมูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงานที่จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์ และรายได้เฉลี่ยของผู้ผลิตอาหารขนาดเล็กในระดับพื้นที่ไว้ด้วย

02

SDG 2.4

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

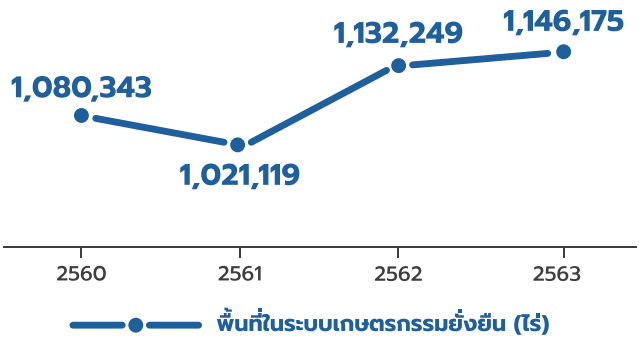
สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน และดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกัน เพื่อเพิ่มผลิตภาพและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ สภาวะอากาศรุนแรงสุดขั้ว ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่น ๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่อง ภายในปี 2573

ภาคเกษตรเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบและอาหาร รวมทั้งเป็นแหล่งจ้างงานหลักและช่วยสร้างรายได้ให้ประเทศจากการส่งออก ซึ่งการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนและยุติความหิวโหยได้นั้น ต้องคำนึงถึงการสร้างความมั่นคงทางอาหารทั้งการมีอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการในราคาที่เหมาะสมและมีปริมาณอาหารเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ นอกจากนี้ การทำเกษตรกรรมควรคำนึงถึงการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและความมั่นคงของทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน[1] และดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันเพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิต ตลอดจนเสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ จะช่วยสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภคอีกด้วย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงปี 2560 - 2563 ประเทศไทยมีพื้นที่ที่ทำระบบเกษตรกรรมยั่งยืนมากขึ้น ทั้งการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร และเกษตรธรรมชาติ โดยในปี 2563 ประเทศไทยมีพื้นที่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนประมาณ 1.15 ล้านไร่ ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 1.08 ล้านไร่ในปี 2560 อย่างไรก็ดี ขนาดพื้นที่ดังกล่าวยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่กำหนดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน 7.5 ล้านไร่ และ 10 ล้านไร่ ภายในปี 2568 และ 2573 ตามลำดับ

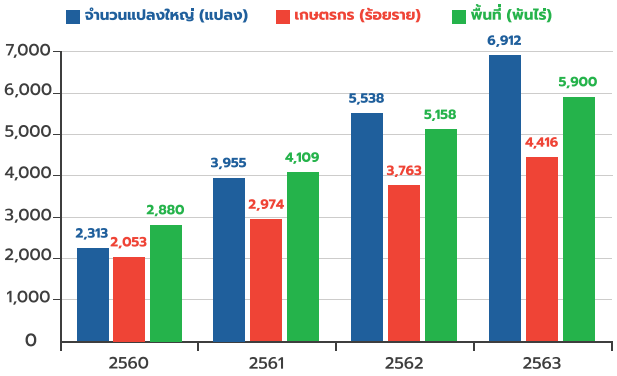
พื้นที่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน (ไร่)

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นอกจากนี้ ประเทศไทยมีนโยบายการทำเกษตรแปลงใหญ่ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรร่วมกันบริหารจัดการและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยระหว่างปี 2560 - 2563 มีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ซึ่งในปี 2563 มีพื้นที่แปลงใหญ่รวม 6,912 แปลง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 5.9 ล้านไร่ และมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 441,611 ราย ทั้งนี้ โครงการเกษตรแปลงใหญ่สามารถเพิ่มผลิตภาพการผลิตทั้งจากการลดต้นทุนและเพิ่มปริมาณผลผลิต โดยในปี 2561 สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ 6,836.87 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 4,747.04 ล้านบาท ในปี 2560 และเพิ่มผลผลิตได้ 15,241.62 ล้านบาท ในปี 2561 จาก 6,438.80 ล้านบาท ในปี 2560

ผลการดำเนินงานเกษตรแปลงใหญ่

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร ประมวลโดย สศช.

[1] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ. 2554 ระบุว่าเกษตรกรรมยั่งยืน คือ ระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

SDG 2.4

สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน และดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกัน เพื่อเพิ่มผลิตภาพและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ สภาวะอากาศรุนแรงสุดขั้ว ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่น ๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่อง ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

นอกจากการส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรแปลงใหญ่ ประเทศไทยได้ประกาศใช้มาตรการควบคุมการใช้สารเคมีการเกษตรที่เป็นอันตราย ได้แก่ พาราควอต และคลอร์ไพริฟอส เพื่อลดการตกค้างของสารพิษในดินซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์อยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อประยุกต์ใช้เครื่องมือสำหรับประเมินความยั่งยืนของระบบการผลิตอาหารในระดับนานาชาติ ซึ่งพัฒนาโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) เพื่อวิเคราะห์ระบบการผลิตอาหารในภาพรวมและระบุปัจจัยสำคัญสำหรับการเพิ่มผลิตภาพการผลิต

ในมิติของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภาคเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศด้านการเกษตร (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อส่งเสริมให้ภาคเกษตรของไทยมีภูมิคุ้มกันและมีส่วนร่วมในการบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ได้ประยุกต์ใช้ข้อมูลด้านสภาพภูมิอากาศเพื่อสนับสนุนเกษตรกรรมยั่งยืนและเตรียมความพร้อมรับมือกับผลกระทบจากภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ การจัดทำระบบเตือนภัยล่วงหน้า การพยากรณ์ทางการเกษตร การจัดระบบโซนนิ่ง และการใช้แบบจำลองประเมินผลกระทบในภาคเกษตร

ความท้าทาย

การปรับเปลี่ยนมาสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนมีต้นทุนทางการเงินและเวลาสูง ทำให้เกษตรกรบางส่วนไม่มั่นใจถึงความคุ้มค่าของการเปลี่ยนจากการเกษตรแบบเดิม รวมทั้งยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคในวงกว้างเนื่องจากสินค้าอาจมีราคาสูงกว่าสินค้าเกษตรทั่วไปและมีช่องทางการจำหน่ายที่จำกัด นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเทคโนโลยีด้านเกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรกรรมที่มีภูมิคุ้มกันต่อสภาพภูมิอากาศยังไม่เป็นที่แพร่หลาย อีกทั้งแนวทางการประเมินระบบเกษตรกรรมยั่งยืนของไทยยังไม่สอดคล้องกับแนวทางสากล ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันทางการค้าและการส่งออกในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ควรสร้างแรงจูงใจแก่เกษตรกร อาทิ การใช้มาตรการพักชำระหนี้เพื่อสนับสนุนเกษตรกรที่ต้องการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรกรรมยั่งยืน รวมถึงการให้เงินสินเชื่อสีเขียวเพื่อเป็นเงินทุนให้เกษตรกรใช้เป็นค่าใช้จ่ายหมุนเวียนในการทำเกษตรแบบยั่งยืน โดยให้อัตราดอกเบี้ยแบบพิเศษหรือการลดหย่อนภาษีให้ผู้ประกอบการที่สนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรยั่งยืนและการใช้มาตรการภาษีสารเคมีเกษตรเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเปลี่ยนมาใช้สารชีวภาพ เพื่อกำจัดศัตรูพืชควบคู่ไปกับการสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนไปสู่การทำระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรกรรมที่มีภูมิคุ้มกันต่อสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งพัฒนาแนวทางการประเมินระบบเกษตรกรรมยั่งยืนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จากระบบเกษตรกรรมยั่งยืน รวมถึงสามารถขยายตลาดการส่งออกได้มากขึ้น

02

SDG 2.5

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

คงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นา และที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติ รวมถึงให้มีธนาคารพืช และเมล็ดพันธุ์ที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลาย ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศ ภายในปี 2563

ความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนิเวศที่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ความมั่นคงทางอาหาร และการบรรเทาความยากจน รวมถึงการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการอนุรักษ์ไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของพันธุ์พืชและสัตว์ เป็นการสร้างหลักประกันว่าคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปจะสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างทั่วถึง เป็นธรรม และเท่าเทียม รวมทั้งเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและการดำรงชีพอย่างยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง โดยมีจำนวนพรรณไม้ประมาณ 11,000 ชนิด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3 ของพรรณไม้ทั่วโลก ซึ่งรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ระบุว่าในช่วงปี 2557 – 2561 มีการค้นพบพืชชนิดใหม่ของโลกในประเทศไทย จำนวน 202 ชนิด 110 สกุล 55 วงศ์ และสัตว์ชนิดใหม่ของโลก จำนวน 18 ชนิด 7 วงศ์ อย่างไรก็ดี การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของธรรมชาติ ได้ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย โดยในปี 2558 พบว่าพันธุ์พืชที่ถูกคุกคาม 964 ชนิด (ร้อยละ 8.76 ของชนิดพืชที่จำแนกระบุแล้วทั้งหมดของประเทศไทย) มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง 20 ชนิด ใกล้สูญพันธุ์ 207 ชนิด และมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ 737 ชนิด อีกทั้งยังพบพืชที่สูญพันธุ์ในธรรมชาติ จำนวน 2 ชนิด นอกจากนี้ การประเมินภาพรวมชนิดพันธุ์สัตว์ในประเทศในช่วงปี 2548 – 2559 พบว่าสัตว์มีกระดูกสันหลังอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามเพิ่มขึ้น จาก 548 ชนิดเป็น 569 ชนิด หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.7 โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

จำนวนชนิดพืชพรรณ และสถานภาพชนิดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคาม ปี 2558

กลุ่ม	ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง	ใกล้สูญพันธุ์	มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์	รวม
เฟิร์น	-	-	15	**15**
พืชเมล็ดเปลือย	2	-	7	**9**
พืชใบเลี้ยงเดี่ยว	-	142	275	**417**
พืชใบเลี้ยงคู่	18	65	440	**523**
รวม	**20**	**207**	**737**	**964**

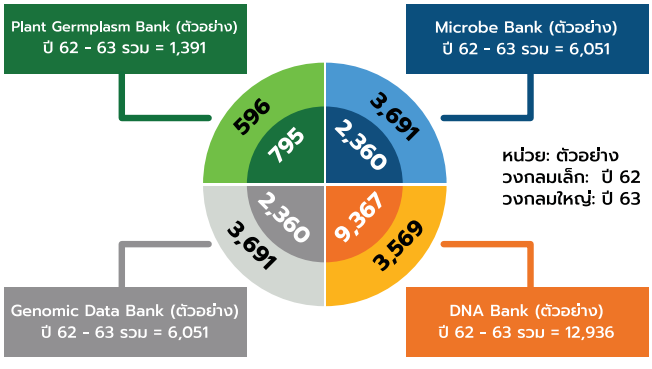
ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จำนวนชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามในประเทศไทย

ชนิดพันธุ์	จำนวน (ชนิด)	
	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2559
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	116	123
นก	180	171
สัตว์เลื้อยคลาน	32	49
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	5	18
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	215	208
รวม	**548**	**207**

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้จัดตั้งธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ (National Biobank of Thailand: NBT) เพื่อจัดทำข้อมูลการศึกษาพรรณไม้และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์ระยะยาว โดยระหว่างปี 2562 – 2563 ได้จัดเก็บทรัพยากรชีวภาพที่สำคัญของไทย จำนวน 26,429 ตัวอย่าง ประกอบด้วย ธนาคารพืช (Plant Germplasm Bank) 1,391 ตัวอย่าง ธนาคารจุลินทรีย์ (Microbial Culture Bank) 6,051 ตัวอย่าง ธนาคารข้อมูลจีโนม (Genomic Data Bank) 6,051 ตัวอย่าง และธนาคารสารพันธุกรรม (DNA Bank) 12,936 ตัวอย่าง

ที่มา: รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม 2562
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

SDG 2.5

คงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติ รวมถึงให้มีธนาคารพืชและเมล็ดพันธุ์ที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลาย ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศ ภายในปี 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

ธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ ได้จัดเก็บรักษาทรัพยากรชีวภาพ นอกสภาพธรรมชาติและจัดทำข้อมูลทางชีวภาพเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดย NBT ได้ทำงานแบบบูรณาการร่วมกับเครือข่ายภาครัฐมหาวิทยาลัยหน่วยงานเครือข่ายจีโนมิกส์ประเทศไทยและหน่วยงานภาครัฐต่างประเทศ

นอกจากนี้ อยู่ระหว่างการจัดตั้งศูนย์ทรัพยากรพันธุกรรมพืชแห่งชาติเพื่อเก็บรักษาเชื้อพันธุกรรมพืชและเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลพันธุกรรมพืชของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงได้อย่างเป็นระบบและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความท้าทาย

การขยายตัวของเมือง พื้นที่เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ทำให้ป่าไม้ซึ่งเป็นศูนย์รวมความหลากหลายทางชีวภาพมีพื้นที่ลดลง ทั้งยังมีการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่า รวมทั้งขาดการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันการคุกคามพันธุ์พืชและสัตว์อย่างจริงจัง นอกจากนี้ มาตรการด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในปัจจุบันเน้นการสร้างจิตสำนึกของประชาชน แต่ยังขาดมาตรการและกลไกที่สร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ซึ่งควรดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศให้เกิดผลเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ส่งเสริมให้มีมาตรการและกลไกการนำผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมาสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อาทิ การใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าให้เหมาะสม และการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายด้านความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ ควรสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพต่อการดำรงชีพ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพันธุ์พืชและสัตว์ในหมู่ประชาชน อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดวิธีการและแนวทางดำเนินมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูและปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ

02

SDG 2.a

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

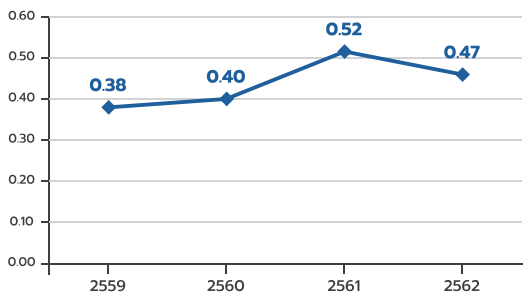
เพิ่มการลงทุน รวมถึงการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ ในด้านโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยและการส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารเชื้อพันธุ์พืชและสัตว์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

การระดมทุนเพื่อพัฒนาภาคเกษตร ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการวิจัยและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่คุณค่า มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและยุติความหิวโหย ตลอดจนเพิ่มรายได้และการจ้างงานในภาคการเกษตร อย่างไรก็ดี การลงทุนจากภาคเอกชนยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนผ่านกลไกต่าง ๆ รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา ซึ่งในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาด้านการเกษตรแก่ประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ในรูปแบบความช่วยเหลือทางวิชาการ การฝึกอบรม และทุนการศึกษา

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สัดส่วนของการลงทุนภาครัฐในภาคการเกษตรของประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาจากดัชนีทิศทางการลงทุนภาครัฐเพื่อการเกษตร (Agriculture Orientation Index for Government Expenditure: AOI)[1] เพิ่มขึ้นจาก 0.38 ในปี 2559 เป็น 0.47 ในปี 2562 นอกจากนี้ ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในภาคเกษตรแก่ประเทศกำลังพัฒนาและพัฒนาน้อยที่สุดอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 มูลค่าความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ในภาคเกษตรอยู่ที่ 35.6 ล้านบาท โดยมีโครงการที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ อาทิ โครงการพัฒนาความสามารถด้านการประมงแก่วิทยาลัยกสิกรรมและป่าไม้แขวงจำปาสัก (สปป.ลาว) และโครงการพัฒนากลุ่มเกษตรกรปลูกผักและผลไม้เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร (กัมพูชา) โครงการสนับสนุนโรงสีข้าวให้รัฐยะไข่ (เมียนมา) และโครงการเพาะเลี้ยงปลานิลแดง (โมซัมบิก)

ดัชนีทิศทางการลงทุนภาครัฐเพื่อการเกษตร (AOI)

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ทั้งการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านชลประทานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบกระจายน้ำและเชื่อมโยงเครือข่ายน้ำ/ลุ่มน้ำ ทั้งในและนอกเขตชลประทานและการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินค้าและอุตสาหกรรมการเกษตรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตและการแข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรโลก ควบคู่ไปกับดำเนินโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร โครงการทะเบียนสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โครงการเชื่อมโยงระบบศูนย์กระจายสินค้า และโครงการพัฒนาฐานข้อมูลและระบบเชื่อมโยงการลงทะเบียนเพื่อออกใบอนุญาตนำเข้า–ส่งออกผลิตผลและปัจจัยการผลิตทางการเกษตรให้สามารถรองรับการเชื่อมโยงข้อมูล E-Phyto Certification ในกลุ่มประเทศอาเซียน

[1] ดัชนีทิศทางการลงทุนภาครัฐเพื่อการเกษตร (AOI) คิดจากสัดส่วนค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านการเกษตร (agriculture share of government expenditures) ต่อสัดส่วนมูลค่าเพิ่มต่อ GDP ของภาคเกษตร (agriculture value added share of GDP)

เพิ่มการลงทุน รวมถึงการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ ในด้านโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยและการส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารเชื้อพันธุ์พืชและสัตว์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคภายใต้แผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (GMS) ในการจัดทำโครงการด้านเกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ โครงการควบคุมมาตรฐานการผลิตอาหารปลอดภัย โครงการผลิตอาหารอินทรีย์ และโครงการพัฒนาการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการเกษตรรายย่อย และภายใต้แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) มีการดำเนินโครงการเมืองยางพารา และโครงการพัฒนาการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ได้แก่ (1) การบำรุงรักษาพืชผล สำหรับปาล์ม น้ำมัน มะพร้าว และพืชพื้นที่ชุ่มน้ำ และ(2)การพัฒนาฟาร์มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับระบบการผลิตพืชพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้าว ไม้ผล ไม้ยืนต้นพืชผสมผสาน และปาล์มน้ำมัน

อีกทั้ง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดการฝึกอบรมเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้แก่ประเทศสมาชิกศูนย์พัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (CIRDAP) จำนวน 9 ประเทศ ประกอบด้วย บังกลาเทศ มาเลเซีย ศรีลังกา ฟิจิ อิหร่าน อินเดีย ปากีสถาน เมียนมา และไทย ในช่วงเดือนสิงหาคม 2562 ณ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และฉะเชิงเทรา

ความท้าทาย

การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีภาคเกษตรมีต้นทุนที่สูง และใช้เวลานานในการถึงจุดคุ้มทุน ทำให้ภาคเอกชนขาดแรงจูงใจในการเข้ามาลงทุนและพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตร นอกจากนี้ แม้ว่าภาครัฐจะให้การสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตร แต่เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยก็ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่จะช่วยเพิ่มผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอาทิ การใช้ประโยชน์จากดาวเทียมในการพยากรณ์สภาพภูมิอากาศ และจัดทำระบบเตือนภัยล่วงหน้า นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เข้าถึงง่ายและมีต้นทุนต่ำ รวมทั้งตอบสนองต่อโครงสร้างแรงงานภาคเกษตรที่เปลี่ยนไป ควบคู่ไปกับการกระตุ้นให้เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยรวมกลุ่มเพื่อลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่มีราคาสูง เช่น เครื่องจักรกลทางการเกษตร และการสร้างความเข้มแข็งและองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาสู่การเป็น Smart Farmer รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านวิจัยและนวัตกรรมของภาคเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูป

02

SDG 2.b

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

แก้ไขและป้องกันการกีดกันและการบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงการขจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบและมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกัน โดยให้เป็นไปตามอาณัติของรอบการพัฒนาโดฮา

การส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศมีความเสรียิ่งขึ้นบนพื้นฐานของการแข่งขันที่เป็นธรรม อันจะเป็นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงอาหารและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของแต่ละประเทศ ถือเป็นประเด็นที่นานาประเทศเห็นพ้องว่าเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันโดยมีองค์การการค้าโลก (WTO) ทำหน้าที่ในการกำหนดกฎกติกาการค้าระหว่างประเทศและเป็นเวทีการเจรจาเพื่อลดอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนสนับสนุนให้การค้าระหว่างประเทศมีความเสรียิ่งขึ้นบนพื้นฐานของการแข่งขันที่เป็นธรรม โดยกลไก WTO จะช่วยแก้ไขและป้องกันการกีดกันและการบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการขจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิก WTO ซึ่งมีพันธกรณีห้ามอุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตร ยกเว้น กรณีที่อุดหนุนค่าการตลาดและการขนส่ง ซึ่งเป็นข้อยกเว้นให้ประเทศกำลังพัฒนาทำได้ โดยที่ผ่านมาได้ปฏิบัติตามพันธกรณีเรื่องการอุดหนุนส่งออกสินค้าเกษตรภายใต้ WTO มาโดยตลอด ทั้งนี้ สมาชิก WTO ทั้งหมดได้ตกลงยกเลิกการอุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตรทุกรูปแบบในการประชุมระดับรัฐมนตรี WTO ครั้งที่ 10 ณ กรุงไนโรบีเมื่อปี 2558 ซึ่งกำหนดให้สมาชิกทุกประเทศยกเลิกการอุดหนุนส่งออกสินค้าเกษตรภายในปี 2561 และยกเลิกข้อยกเว้นสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเรื่องการอุดหนุนค่าการตลาดและการขนส่งสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกภายในปี 2566

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังแสดงบทบาทร่วมกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในการผลักดันการเจรจาเพื่อปรับปรุงกฎเกณฑ์เรื่องการค้าสินค้าเกษตรเพื่อป้องกันการกีดกันทางการค้าและบิดเบือนการค้าสินค้าเกษตรในตลาดโลกภายใต้กรอบ WTO มาอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ร่วมกับนานาประเทศดำเนินการในลักษณะกลุ่มเพื่อผลักดันการเจรจาในประเด็นการอุดหนุนสินค้าเกษตร ประกอบด้วย สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (APEC) กลุ่มเคนส์ (Cairns Group) ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตร 19 ประเทศ และกลุ่มประเทศสมาชิก G20 โดยเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2562 ได้มีการประชุมกลุ่มย่อยรัฐมนตรีองค์การการค้าโลก (WTO Informal Ministerial Meeting: IMM) ณ นครเซี่ยงไฮ้ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมผลักดันการเจรจาเรื่องการอุดหนุนประมงและการปรับปรุงระเบียบการอุดหนุนภายในสินค้าเกษตรสำหรับใช้ในการประชุมระดับรัฐมนตรี WTO ครั้งที่ 12 และการประชุมระดับรัฐมนตรีกลุ่มเคนส์ ณ สมาพันธรัฐสวิส

ที่มา: กรมการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

แก้ไขและป้องกันการกีดกันและการบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงการขจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบและมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกัน โดยให้เป็นไปตามอาณัติของรอบการพัฒนาโดฮา

นอกจากนี้ ในการประชุมรัฐมนตรีองค์การการค้าโลกอย่างไม่เป็นทางการ (Informal WTO Ministerial Gathering: IMG) และการประชุมที่เกี่ยวข้อง ระหว่างวันที่ 23 – 24 มกราคม 2563 ณ สมาพันธรัฐสวิส ประเทศไทยในฐานะสมาชิกได้ร่วมผลักดันข้อเสนอให้มีการลดการอุดหนุนสินค้าเกษตรที่บิดเบือนตลาดร้อยละ 50 ของปริมาณการอุดหนุนสินค้าเกษตรที่บิดเบือนตลาดของประเทศสมาชิก WTO ทั้งหมด 164 ประเทศ ภายในปี 2573 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยและจะทำให้สินค้าเกษตรของไทยมีราคาดีขึ้น เนื่องจากประเทศที่มีการอุดหนุนสินค้าเกษตรสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก จะต้องลดการอุดหนุนตั้งแต่ร้อยละ 47 – 82 ของการอุดหนุนในปัจจุบัน

ความท้าทาย

แม้พันธกรณีภายใต้ WTO จะผลักดันให้ลดการอุดหนุนการส่งออก แต่ในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนายังมีการยกเว้นการอุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตรบางชนิดที่แจ้งไว้กับ WTO แล้ว ไปจนถึงปี 2565 และยังสามารถอุดหนุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการตลาดและการขนส่งสำหรับการส่งออกสินค้าเกษตรได้จนถึงปี 2566 ดังนั้น จึงเป็นความท้าทายของประเทศไทยในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ที่มียังมีการอุดหนุนสินค้าเกษตรที่บิดเบือนราคาในตลาดโลก และไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรแสดงบทบาทอย่างต่อเนื่องในฐานะสมาชิกของกรอบความตกลงการค้าเสรีต่าง ๆ โดยร่วมกันแก้ไขและป้องกันการกีดกันและการบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลกในทุกรูปแบบ เพื่อให้การแข่งขันของสินค้าเกษตรในตลาดโลกเป็นไปอย่างเสรีและมีความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

02

SDG 2.c

ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

ใช้มาตรการเพื่อสร้างหลักประกันว่าตลาดโภคภัณฑ์อาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาด รวมถึงข้อมูลคลังสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

ราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวนสูง เนื่องจากมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนของอุปสงค์และอุปทานในตลาดโลก รวมถึงปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ อาทิ วิกฤติเศรษฐกิจ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยผู้ได้รับผลกระทบจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรมากที่สุดมักจะเป็นกลุ่มคนยากจน กลุ่มเปราะบาง และเกษตรกรรายย่อย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินนโยบายเพื่อสร้างเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรผ่านกลไกและเครื่องมือต่าง ๆ อาทิ การแทรกแซงราคา รวมถึงการใช้ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าเพื่อบริหารความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา นอกจากนี้ การพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตลาดสินค้าเกษตร รวมถึงข้อมูลคลังสำรองอาหารให้แม่นยำ ทันการณ์ และเข้าถึงได้ จะช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อลดความเสี่ยงและผลกระทบจากความผันผวนของราคาได้มากขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้ใช้ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร ผ่านการดำเนินงานของบริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) (TFEX) ภายหลังจากการควบรวมกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (AFET) เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559 อย่างไรก็ดี พบว่ามีสินค้าเกษตรที่ซื้อขายในตลาดล่วงหน้าเพียง 1 ชนิด คือ ยางแผ่นรมควันชั้น 3 ซึ่งปริมาณการซื้อขายสินค้าดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2563 มีทั้งสิ้น 17,253 สัญญา เฉลี่ย 71 สัญญาต่อวัน และมีสถานะคงค้างจำนวน 150 คู่สัญญา ปรับตัวสูงขึ้นจากปีแรกที่ทำการซื้อขาย (ปี 2559) ที่มีปริมาณเพียง 202 สัญญา เฉลี่ย 1 สัญญาต่อวัน และมีสถานะคงค้างจำนวน 37 คู่สัญญา แม้ว่าจะปรับตัวลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติในปี 2562 ที่มีปริมาณการซื้อขายสูงถึง 54,565 สัญญา เฉลี่ย 224 สัญญาต่อวัน

สถิติการซื้อขาย RSS3D Futures

ปริมาณ: สัญญา สถานะคงค้าง: คู่สัญญา

ช่วงเวลา	ปริมาณ		สถานะคงค้าง
	รวม	เฉลี่ยต่อวัน	
2563	17,253	71	150
2562	54,565	224	-
2561	34,482	141	60
2560	1,0613	43	521
2559	202	1	37

ที่มา: บริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในปัจจุบันประเทศไทยได้จัดทำดัชนีที่เกี่ยวข้องกับตลาดโภคภัณฑ์อาหารอยู่ 2 ดัชนี ประกอบด้วย (1) ดัชนีราคาสินค้าเกษตร เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงรายเดือนของราคาสินค้าเกษตร โดยแบ่งย่อยออกเป็น 3 หมวด ประกอบด้วย หมวดพืชผลสำคัญ หมวดปศุสัตว์และหมวดประมง และประมวลเป็นดัชนีราคาสินค้าของภาคเกษตรในภาครวม และ (2) ดัชนีราคาผู้บริโภคพื้นฐานหมวดอาหารสดเพื่อติดตามอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคา และใช้วัดภาวะค่าครองชีพของประชาชน รวมทั้งอัตราเงินเฟ้อของประเทศ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการนำข้อมูลจากทั้งสองดัชนี มาประมวลผลร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการทำงานของตลาดโภคภัณฑ์อาหารของไทย

[1] สถานะคงค้าง (Open Interest: OI) หมายถึง จำนวนของคู่สัญญาซื้อขายล่วงหน้าคงค้าง (หรือที่ยังมีการเปิดสถานะอยู่) ที่มีการจับคู่ซื้อขายตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายของช่วงเวลาที่เก็บสถิติ โดยยังไม่ได้ปิดสถานะ

SDG
2.c

ใช้มาตรการเพื่อสร้างหลักประกันว่าตลาดโภคภัณฑ์อาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาด รวมถึงข้อมูลคลังสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

นอกจากนี้ กระทรวงพาณิชย์ได้จัดทำโครงการพัฒนาปรับปรุงระบบสารสนเทศเชิงลึกด้านเศรษฐกิจการค้า (Trade Intelligence System) ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) รวมถึงระบบที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตร ได้แก่ (1) ระบบกำกับและติดตามนโยบายด้านการบริหารจัดการสินค้าเกษตร โดยมีพืชนำร่อง 6 ชนิด คือ ข้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และทุเรียน และ (2)ระบบกำกับและติดตามนโยบายด้านการรับฟังเสียงสะท้อนภาคประชาชนเพื่อยกระดับการบริหารจัดการด้านการค้า ผ่านการพัฒนาข้อมูลใน 4 เรื่องหลัก ได้แก่ การติดตามระดับราคาสินค้ารายวันตลอดห่วงโซ่อุปทานของพืชแต่ละชนิด การคาดการณ์สถานการณ์สินค้าเกษตรและแจ้งเตือน ในกรณีที่สินค้าขาดหรือล้นตลาดการวิเคราะห์โอกาสทางการค้าเพื่อทำการเจรจาการค้าเชิงรุก และการวิเคราะห์เสียงสะท้อนจากสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที

ความท้าทาย

ตลาดสินค้าเกษตรได้รับผลกระทบจากปัจจัยด้านลบ อาทิ ความแปรปรวนของสภาพอากาศ ภัยแล้ง รวมทั้งการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ส่งผลให้ผลผลิตภาคเกษตรในภาพรวมลดลง ประกอบกับราคาสินค้าเกษตรยังได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ อีกทั้งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกลไกตลาดโดยรวม ทำให้การตัดสินใจผลิตสินค้าเกษตรไม่สอดคล้องกับอุปสงค์ของตลาดทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากตลาดสินค้าล่วงหน้า ซึ่งเป็นเครื่องมือในการลดความเสี่ยงจากการผันผวนของราคาสินค้าเกษตร ยังไม่แพร่หลาย ทั้งนี้ สินค้าเกษตรไทยบางชนิดที่มีศักยภาพ อาทิ ข้าวพันธุ์ต่าง ๆ ยังไม่มีราคาอ้างอิงที่เชื่อถือได้ เนื่องจากไม่มีการซื้อขายในตลาดสินค้าล่วงหน้าในต่างประเทศ ทำให้ข้าวยังไม่ได้รับการบรรจุในตลาดสินค้าล่วงหน้าของไทย นอกจากนี้ ยังขาดข้อมูลสินค้าเกษตรที่ครบถ้วน และทันสมัย ส่งผลให้การกำหนดนโยบายและวางยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตรยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

นอกจากการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตร ยังควรเร่งสร้างความเข้าใจในกลไกตลาดให้กับเกษตรกร โดยมุ่งให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลตลาดสินค้าเกษตรที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัย และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการผลิตได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงด้านราคาในเบื้องต้น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาบรรจุสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพในการซื้อขายล่วงหน้าเพิ่มเติม พร้อมทั้งเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจในตลาดล่วงหน้าแก่เกษตร นักลงทุน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากตลาดสินค้าล่วงหน้าในฐานะเครื่องมือบริหารความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาได้มากขึ้น

เป้าหมายที่

03

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี สำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

SDG 3: Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

03

SDG 3

การส่งเสริมสุขภาวะที่ดีสำหรับคนทุกช่วงวัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน โดยต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาคและประเทศ ผ่านการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการดูแลรักษาสุขภาพและการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อความเจ็บป่วยเบื้องต้นอย่างถูกต้อง การกระจายบุคลากรด้านสาธารณสุขที่เพียงพอและครอบคลุม การสร้างระบบการบริการสุขภาพที่ทันสมัย เข้าถึงได้และมีคุณภาพ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมในการรับมือภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขซึ่งเกิดจากโรคติดต่อและไม่ติดต่อ โรคอุบัติใหม่ อุบัติเหตุ และสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ความเข้มแข็งของระบบสาธารณสุขไทย สะท้อนให้เห็นจากความก้าวหน้าของการดำเนินงานในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการลดลงอย่างต่อเนื่องของอัตราการตายของมารดา ซึ่งข้อมูล ณ เดือนเมษายน 2563 ระบุว่ามีอัตราการตายของมารดาที่ 20.24 คน ต่อประชากรแสนคน **รวมทั้งอัตราการตายของทารกแรกเกิดที่ลดลง** โดยในช่วงปี 2559 - 2560 อยู่ระหว่าง 3.3 – 3.5 คน ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน **นอกจากนี้ จำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และความครอบคลุมของบริการด้านสุขภาพที่จำเป็น**เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 59 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 85 ในปี 2562 ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและความเสี่ยงทางการเงินที่เป็นผลจากการเจ็บป่วย **ในขณะเดียวกันความหนาแน่นและการกระจายตัวบุคลากรด้านสาธารณสุขทั่วประเทศเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ดี อัตราการเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อ** ยังคงเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับหนึ่งของคนไทย โดยในปี 2561 มีผู้เสียชีวิตจากมะเร็งมากถึง 114,199 ราย และในปี 2562 มีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน 30.36 คนต่อประชากร 100,000 คน **รวมทั้งอัตราการตายจากสารเคมีและการปนเปื้อนจากแหล่งต่าง ๆ ของไทยก็ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น** รวมถึงปัญหามลพิษทางอากาศและฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

การดำเนินการที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อลดอัตราการเสียชีวิตที่ป้องกันได้สำหรับมารดาและทารกผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาระบบเฝ้าระวังการเสียชีวิตของมารดา และโครงการบูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยในชุมชน เพื่อให้เด็กอายุ 0 - 5 ปี มีลักษณะ “สูงดีสมส่วน พัฒนาการสมวัย และฟันไม่ผุ” นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการเชิงรุกเพื่อลดจำนวนผู้ติดเชื้อจากโรคติดต่อต่าง ๆ อาทิ การบรรจุให้สามารถใช้ยา PrEP[1] ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ การเร่งรัดค้นหาผู้ป่วยในประชากรกลุ่มเสี่ยง การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันยุงพาหะสำหรับประชาชนในพื้นที่ที่มีเชื้อมาลาเรีย การปรับปรุงฐานข้อมูลด้านโรคหัวใจ การเฝ้าระวังและป้องกันการฆ่าตัวตายระดับเขตสุขภาพโดยบูรณาการกับกลไกท้องถิ่น และการใช้มาตรการชุมชนเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

[1] Pre-Exposure Prophylaxis (PrEP) คือ การให้ยาต้านไวรัสแก่ผู้ที่ยังไม่ติดเชื้อเอชไอวีก่อนมีการสัมผัสที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ

03

SDG 3

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

ความท้าทาย

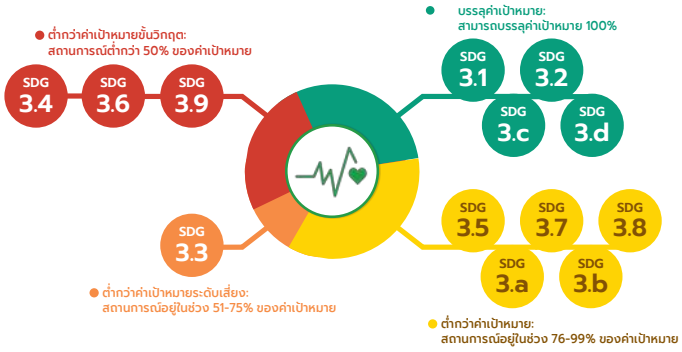
แม้จะมีการประชาสัมพันธ์เพื่อป้องกันและชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทางสุขภาพของพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดโรคไม่ติดต่อมาโดยตลอด แต่จำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อ อาทิ โรคเบาหวาน มะเร็ง หัวใจ และหลอดเลือดหัวใจ ยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งปัจจุบันปัญหามลพิษ โดยเฉพาะฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น และจะนำไปสู่วิกฤติด้านสุขภาพอื่น ๆ ดังนั้น มาตรการป้องกันโรคและการจัดการปัญหามลพิษดังกล่าวยังต้องได้รับการเร่งรัด ในขณะเดียวกัน แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของโรคทางจิตเวชก็ยังเป็นปัญหาสำคัญและยังถูกตีตราจากสังคมทำให้เกิดความกังวลในการปรึกษาแพทย์เมื่อป่วยในระยะเริ่มต้น ในมิติของโรคติดต่อ การแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ โรคไข้มาลาเรีย วัณโรค และโรคเขตร้อนที่สำคัญอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดในแง่ของการเข้าถึงบริการกลุ่มเสี่ยงที่มีการติดเชื้อตั้งแต่ระยะเริ่มแรก ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อไปสู่กลุ่มอื่น ๆ ในสังคม นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของอุบัติเหตุทางถนนยังเป็นปัญหาสำคัญซึ่งนำไปสู่การบาดเจ็บและการเสียชีวิตของคนไทย

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการจัดการสุขภาวะที่เหมาะสมผ่านความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อปลูกฝังค่านิยมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของคนไทย อาทิ การเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ การลด ละ เลิก การดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ และการปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องพัฒนาระบบสาธารณสุขเชิงรุก มีคุณภาพ รวดเร็ว ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงยาและการรักษาที่ครอบคลุม และการผนึกกำลังระหว่างหน่วยงาน โดยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันในทุกระดับ โดยเฉพาะในประเด็นเชิงบูรณาการ อาทิ การแก้ไขปัญหามลพิษเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพที่จะตามมา อีกทั้งควรเร่งจัดสรรและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรสาธารณสุขและอาสาสมัครในระดับท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งของหน่วยสุขภาพปฐมภูมิเพื่อแก้ไขปัญหาทางสุขภาพที่ต้นเหตุและลดความแออัดในโรงพยาบาล ตลอดจนจัดหาแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อการลดภาระทางการคลังและสร้างความยั่งยืนให้กับระบบหลักประกันสุขภาพของประเทศ

ผลการประเมินสถานะของ SDG 3

กรณีศึกษา

อสม. รากฐานของสาธารณสุขไทย

บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในช่วงที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมการระบาดของไข้หวัดนกไว้ในปี 2550 ตลอดจนการควบคุมการระบาดของโรคโควิด-19 ถือว่ามีความโดดเด่นและเป็นที่ประจักษ์ในสายตานานาชาติ โดยได้รับการชื่นชมจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ว่าเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความรู้และเฝ้าระวังการระบาดฯ ในระดับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมการติดเชื้อโควิด-19 มากที่สุดในโลก (ThaiPBS, 2563)

อสม. เป็นแนวความคิดที่ได้รับการบรรจุในแผนการพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 4 (2520-2524) ซึ่งมุ่งเน้นการแก้ไขและลดช่องว่างของปัญหาสาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข, 2559) โดย อสม. เป็นอาสาสมัครชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อให้สามารถทำการรักษาพยาบาลได้อย่างง่าย (Primary Care) สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสุขภาพด่านแรกของตนเอง ครอบครัว และชุมชน (Front-line Service) และยังถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของระบบสุขภาพไทย ช่วยลดช่องว่างที่เจ้าหน้าที่รัฐเพียงลำพังไม่สามารถทำได้อย่างครอบคลุม โดยหน้าที่หลักของ อสม. จะดำเนินการแจ้งข่าวสารด้านสาธารณสุขแก่ชาวบ้าน เช่น การประกาศแจ้งเรื่องโรคระบาดหรือโรคติดต่อในท้องถิ่น การให้คำแนะนำชาวบ้านทั้งการใช้ยา การรักษาอนามัยร่างกาย การส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันอุบัติเหตุ รวมถึงเป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชนอย่างการติดตามดูแลผู้ป่วยตามบ้าน ปัจจุบันมีเครือข่าย อสม. จำนวนมากกว่า 1 ล้านคนทั่วประเทศ โดย อสม. 1 คน จะดูแลประชากรในละแวกใกล้เคียงจำนวน 20 หลังคาเรือน (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2563)

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อสม. ได้ดำเนินการเชิงรุกเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดอย่างใกล้ชิด โดยมุ่งสำรวจและสร้างความรู้ในระดับครัวเรือน ให้คำแนะนำในการ "กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ สวมหน้ากากอนามัย และออกกำลังกาย" (สำนักงานวิจัยและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ, 2563) ดำเนินการคัดกรองกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง และส่งต่อกลุ่มเสี่ยงให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขใกล้บ้าน ตลอดจนการเยี่ยมติดตามและรายงานผล นอกจากนี้ อสม. ยังได้เป็นตัวแทนในการรับและกระจายยาให้กับผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรังในช่วงวิกฤตโควิด (Grab Drug) โดยมีจุดเริ่มต้นในจังหวัดเชียงราย และได้ขยายผลไปยังจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้สามารถเข้าถึงยาได้อย่างต่อเนื่อง

03

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

SDG 3.1

ลดอัตราการตายของมารดาทั่วโลก ให้ต่ำกว่า 70 คนต่อการเกิดมีชีพ 100,000 คน ภายในปี 2573

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการลดอัตราการตายของมารดาในประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำระบบเฝ้าระวังการตายของมารดา เพื่อกำกับและติดตามสถานการณ์การตายของมารดาในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในโรงพยาบาลรัฐและเอกชนทั่วประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเชิงรุกและสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนเฝ้าระวังและป้องกันการเสียชีวิตของมารดา โดยแนวทางการลดโอกาสการตายของมารดาจากการคลอดบุตรควรเน้นการส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ ตลอดจนการพัฒนาระบบสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านอนามัยการเจริญพันธุ์

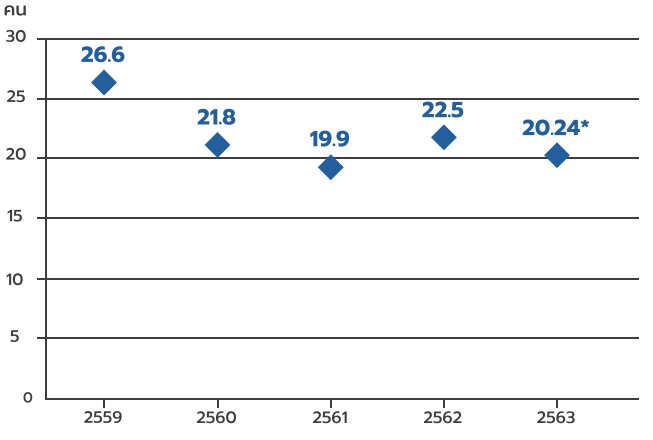
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

อัตราการตายของมารดาในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2559 ซึ่งข้อมูล ณ เมษายน 2563 ระบุว่ามีอัตราการตายของมารดาที่ 20.24 คนต่อประชากรแสนคน ส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระบบสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพในการลดอัตราการตายของมารดาในประเทศไทย โดยมีระบบเฝ้าระวังและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้านสาธารณสุขที่เข้มแข็งส่งผลให้การรายงานอัตราการตายของมารดามีความรวดเร็วและแม่นยำ ผนวกกับการมีบุคลากรด้านสาธารณสุขที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งจากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทยปี 2562 พบว่าผู้หญิงอายุ 15 - 49 ปี ที่คลอดบุตรเกิดมีชีพโดยบุคลากรวิชาชีพด้านสาธารณสุขสูงถึงร้อยละ 99.1

ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายย่อย SDG 3.1 ที่กำหนดให้ลดอัตราการตายของมารดาทั่วโลกให้ต่ำกว่า 70 คนต่อการเกิดมีชีพ 100,000 คน ภายในปี 2573

อัตราการตายของมารดาต่อการเกิดมีชีพแสนคน

*ข้อมูลเดือนเมษายน

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

การดำเนินการที่ผ่านมา

กรมอนามัยได้ดำเนินโครงการตั้งครรภ์คุณภาพ เพื่อลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย เพื่อให้บุคลากรในพื้นที่สามารถรายงานสถานการณ์ในระบบเฝ้าระวังการตายของมารดาได้อย่างทันท่วงทีผ่าน Department of Health (DOH) Dashboard นอกจากนี้ มีการจัดทำโครงการตั้งครรภ์คุณภาพระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) การจัดทำแผนงานโครงการรองรับระดับเขตและระดับจังหวัดเพื่อลดการตายมารดาสู่ผู้ปฏิบัติผ่านศูนย์อนามัย การประชุมเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณีเพื่อหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขเมื่อมีการตายของมารดาเกิดขึ้น

ลดอัตราการตายของมารดาทั่วโลก ให้ต่ำกว่า 70 คนต่อการเกิดมีชีพ 100,000 คน ภายในปี 2573

ความท้าทาย

การดำเนินงานเพื่อลดอัตราตายของมารดาขณะคลอดยังมีความท้าทายหลายประการ ได้แก่ (1) ความแตกต่างของศักยภาพการดำเนินงานของแต่ละภาคีเครือข่ายสาธารณสุข ส่งผลให้พื้นที่ที่มีเครือข่ายเข้มแข็งจะสามารถดำเนินงานเพื่อเฝ้าระวังและลดการตายของมารดาในพื้นที่ได้ดีกว่า (2) การถ่ายทอดขั้นตอนการดำเนินงานให้กับเครือข่ายทางสาธารณสุขและผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ต่อเนื่อง และ (3) เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้มีความท้าทายในการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 ในหญิงตั้งครรภ์ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง

ข้อเสนอแนะ

ควรเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ให้มีมาตรฐานเท่าเทียมกัน โดยนำต้นแบบพื้นที่ที่มีการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมาเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาให้กับพื้นที่อื่น ๆ รวมทั้งนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้เพื่อถ่ายทอดการดำเนินงานแก่เครือข่ายทางสาธารณสุขและผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรกำหนดให้มีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมป้องกันการติดไวรัสโควิด-19 อย่างเคร่งครัดในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์เพื่อการคลอดอย่างปลอดภัย รวมถึงคุ้มครองบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติการในแผนกผดุงครรภ์ และจัดทำคู่มือการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 สำหรับหญิงตั้งครรภ์

03

SDG 3.2

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

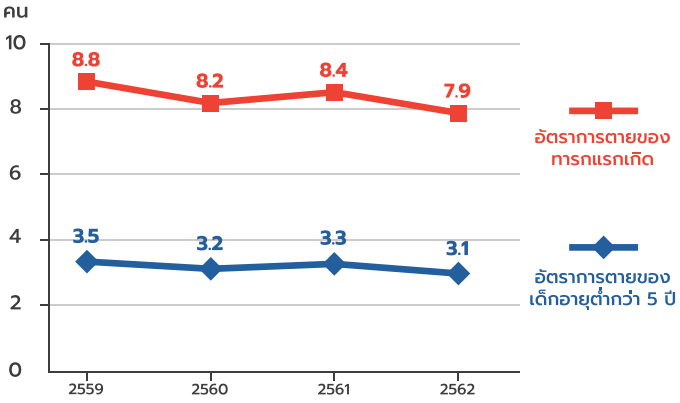
ยุติการตายที่ป้องกันได้ของทารกแรกเกิดและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยทุกประเทศมุ่งลดอัตราการตายในทารกลงให้ต่ำถึง 12 คน ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน และลดอัตราการตายในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ลงให้ต่ำถึง 25 คน ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ภายในปี 2573

ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอันเนื่องมาจากอัตราเกิดน้อย ประกอบกับกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี 2564 โดยจะมีประชากรสูงอายุกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ส่งผลให้การขาดแคลนแรงงานจะเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในอนาคตอันใกล้ ฉะนั้น การส่งเสริมการเกิดและเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยหนึ่งในแนวทางสำคัญ คือการยุติการตายที่ป้องกันได้ของทารกแรกเกิดและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีผ่านการส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงพยาบาลทุกระดับและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามมาตรฐานงานอนามัยแม่และเด็ก

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

อัตราการตายของทารกแรกเกิดในประเทศไทยในปี 2562 อยู่ที่ 3.1 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ลดลงจาก 3.5 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ในปี 2559 ในขณะที่อัตราการตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ในปี 2562 อยู่ที่ 7.9 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คนลดลงจาก 8.8 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คนในปี 2559 ซึ่งถือว่าประเทศไทยได้บรรลุเป้าหมาย SDG 3.2 ซึ่งกำหนดให้ทุกประเทศลดอัตราการตายในทารกลงให้ต่ำถึง 12 คน ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน และลดอัตราการตายในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ลงให้ต่ำถึง 25 คน ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ภายในปี 2573 แล้ว

อัตราการตายของทารกแรกเกิดและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข

การดำเนินการที่ผ่านมา

กรมอนามัยอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2569) ว่าด้วยการส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยมีกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน 3 คณะ ได้แก่ (1) คณะกรรมการพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ (2) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 และ (3) คณะทำงานวิชาการส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ การดำเนินงานเชิงบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ ส่งผลให้ประเทศไทยมีการพัฒนาบริการด้านสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมหลายด้านที่เอื้อต่อการเกิดและเติบโตของทารก อาทิ สิทธิประโยชน์ด้านการตรวจและการฝากครรภ์ ค่าคลอดบุตร การให้เงินอุดหนุน/เงินสงเคราะห์บุตร การลาและเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อคลอดบุตร การลดหย่อนภาษีจากค่าใช้จ่ายในการฝากครรภ์หรือคลอดบุตร การลดหย่อนภาษีสำหรับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย การลดหย่อนภาษีเพื่อส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็ก โดยในปี 2559 - 2562 ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการต่าง ๆ อาทิ การสร้างความรอบรู้ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ผ่านสื่อออนไลน์ โครงการตั้งครรภ์คุณภาพเพื่อลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย และโครงการบูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยในชุมชน เพื่อให้เด็กอายุ 0 – 5 ปี ให้มีลักษณะ “สูงดีสมส่วน พัฒนาการสมวัย และฟันไม่ผุ”

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

03

SDG 3.2

ยุติการตายที่ป้องกันได้ของทารกแรกเกิดและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยทุกประเทศมุ่งลดอัตราการตายในทารกลงให้ต่ำถึง 12 คน ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน และลดอัตราการตายในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ลงให้ต่ำถึง 25 คน ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ภายในปี 2573

ความท้าทาย

ประเทศไทยได้บรรลุเป้าหมายในด้านการลดอัตราตายของทารกแรกเกิดและอัตราตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีแล้ว อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอัตราตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี รายภูมิภาค พบว่า ในปี 2561 ภาคใต้มีอัตราการตายสูงสุดกว่า 10.6 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศที่ 8.4 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งมีอัตราดังกล่าวอยู่ที่ 17.4, 12.3 และ 14.4 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ตามลำดับ ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูง สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างการดำเนินการในระดับพื้นที่ ที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ทุกภาคส่วนควรร่วมกันดำเนินงานเพื่อลดอัตราการตายของกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยควรออกแบบระบบการดูแลอนามัยแม่และเด็กให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของพื้นที่ โดยให้บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขทำงานร่วมกับโต๊ะบีแด[1] ที่เป็นผู้นำความเชื่อและศรัทธาของชาวไทยมุสลิม โดยพัฒนาสมรรถนะของโต๊ะบีแดในการประเมินปัจจัยเสี่ยงของหญิงมีครรภ์ การส่งต่อและทำคลอดฉุกเฉินอย่างปลอดภัย รวมไปถึงการสนับสนุนอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ด้านงานอนามัยแม่และเด็กเพิ่มเติมในพื้นที่เสี่ยง อาทิ การจัดให้มีโควตาการศึกษาด้านสูตินรีแพทย์เป็นกรณีพิเศษในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผนวกกับการอบรมและส่งเสริมความเข้าใจในวิถีชีวิตและความเชื่อของคนไทยมุสลิมให้กับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในพื้นที่

นอกจากนี้ ภาครัฐควรดำเนินการเสริมสร้างคุณภาพของประชากรไทยตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาโดยให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้ (1) การสร้างปัจจัยแวดล้อมที่ดีตั้งแต่อยู่ในครรภ์ โดยเน้นการเสริมสร้างสุขภาพและโภชนาการที่ดีของมารดา เพื่อลดโอกาสความพิการและการเสียชีวิตของทารก และ (2) การพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพของเด็กไทยทั้งในด้านสุขภาพและพัฒนาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพและคุณภาพของเด็กไทย เช่น การส่งเสริมและแนะนำให้ประชาชนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กไทยด้านสติปัญญา ตลอดจนการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในช่วง 5 ปีแรก ซึ่งมีความสำคัญในการวางรากฐานชีวิตประชากรไทย

[1] โต๊ะบีแด (ภาษามลายูท้องถิ่นของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) เป็นบุคคลที่มีความชำนาญในการดูแลสุขภาพในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ระยะคลอดและหลังคลอด รวมถึงดูแลสุขภาพในกลุ่มเด็กอายุ 0-5 ปี โดยใช้องค์ความรู้ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นให้การดูแลในชุมชน ซึ่งประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ให้ความเคารพและศรัทธา

SDG 3.3

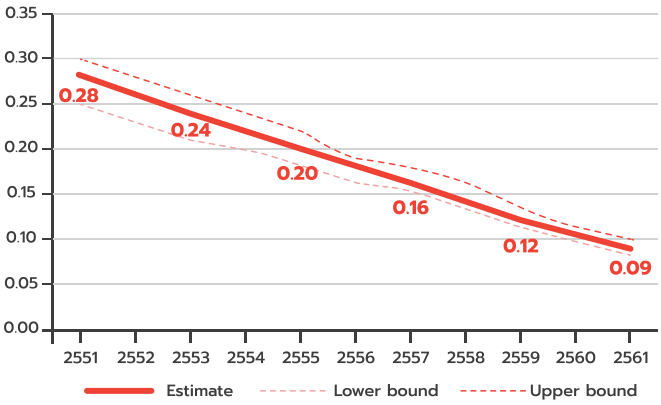
ยุติการแพร่ระบาดของเอดส์ วัณโรค มาลาเรีย และโรคเขตร้อนที่ถูกละเลย และต่อสู้กับโรคตับอักเสบ โรคติดต่อทางน้ำ และโรคติดต่ออื่น ๆ ภายในปี 2573

การแพร่ระบาดของเอดส์ วัณโรค มาลาเรีย และโรคติดต่ออื่น ๆ เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขที่สำคัญและส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย อีกทั้งยังเป็นความท้าทายต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับผลิตภาพแรงงานให้อยู่ในระดับสูงเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ โดยประเทศได้ให้ความสำคัญกับการดูแลรักษา และยุติการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวบนความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ส่งผลให้สถานการณ์ในประเทศดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา อัตราอุบัติการณ์การติดเชื้อเอชไอวี หรือจำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ต่อประชากรไม่ติดเชื้อ 1,000 คน ของประเทศไทย มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีอัตราอุบัติการณ์ฯ ที่ 0.09 ลดลงจาก 0.16 ในปี 2557 และ 0.28 ในปี 2551 โดยมีอัตราการเสียชีวิตจากการป่วยที่เกี่ยวเนื่องกับโรคเอดส์ต่อประชากร 100,000 คน ลดลงเช่นกัน จากอัตราที่ 89.93 ในปี 2545 เป็น 42.97 ในปี 2551 และ 26.59 ในปี 2561

อัตราอุบัติการณ์การติดเชื้อเอชไอวี
(HIV Incidence Rate) ต่อประชากรไม่ติดเชื้อ 1,000 คน

ที่มา: กองโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายในการดำเนินการยุติปัญหาเอดส์ผ่านมาตรการที่หลากหลาย อาทิ การให้สิทธิในการตรวจหาเชื้อเอชไอวีปีละ 2 ครั้ง และหากติดเชื้อสามารถเข้ารับยาต้านไวรัสได้ฟรีภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รวมถึงการบรรจุให้ยา PrEP[1] ซึ่งสามารถป้องกันการติดเชื้อได้มากกว่าร้อยละ 95 อยู่ในสิทธิประโยชน์หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นอกจากนี้ กรมควบคุมโรคยังดำเนินมาตรการ 95 – 95 – 95 เพื่อให้สามารถยุติปัญหาเอดส์ภายในปี 2573 กล่าวคือ (1) การทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีร้อยละ 95 รู้ถึงสถานะการติดเชื้อของตนเอง โดยเน้นกลุ่มเสี่ยง อาทิ กลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชาย สาวประเภทสอง พนักงานบริการ และผู้ใช้ยาด้วยวิธีฉีด (ปี 2562 รู้สถานะแล้วร้อยละ 94) (2) การทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ร้อยละ 95 เข้ารับการรักษาด้วยยาต้านไวรัส (ปี 2562 มีเพียงร้อยละ 79 ที่เข้ารับการรักษาด้วยยาต้านไวรัส) และ (3) การทำให้ผู้ได้รับยาต้านไวรัส ร้อยละ 95 สามารถกดปริมาณไวรัสในเลือดได้สำเร็จ (ปี 2562 มีร้อยละ 86 ที่ทำได้สำเร็จ) ขณะเดียวกัน ได้ดำเนินมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคไข้มาลาเรียอย่างเข้มแข็ง ได้แก่ การเฝ้าระวังโดยใช้เทคโนโลยีการรายงานผู้ป่วยผ่านระบบมาลาเรียออนไลน์เพื่อใช้ติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด การรายงานติดตามสอบสวนการป่วยและดำเนินการควบคุมกำจัดการแพร่เชื้อโรคไข้มาลาเรียอย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันยุงพาหะสำหรับประชาชนในพื้นที่ที่มีเชื้อมาลาเรีย การแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์โรคไข้มาลาเรียระหว่างประเทศ และการเฝ้าระวังการดื้อยาของเชื้อมาลาเรีย

นอกจากนี้ ยังได้ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการระดับชาติด้านการต่อต้านวัณโรคและปรับปรุงสิทธิประโยชน์การบริการผู้ป่วยวัณโรค ภายใต้กองทุนหลักประกัน

[1] Pre-Exposure Prophylaxis (PrEP) คือ การให้ยาต้านไวรัสแก่ผู้ที่ยังไม่ติดเชื้อเอชไอวีก่อนมีการสัมผัสที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ

ยุติการแพร่ระบาดของเอดส์ วัณโรค มาลาเรีย และโรคเขตร้อนที่ถูกละเลย และต่อสู้กับโรคตับอักเสบ โรคติดต่อทางน้ำ และโรคติดต่ออื่น ๆ ภายในปี 2573

สุขภาพแห่งชาติ (กองทุนบัตรทอง) ตามแนวทางการควบคุมวัณโรคประเทศไทยปี 2561 (National Tuberculosis Control Program Guideline, Thailand 2018: NTP2018) และที่ปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อลดอุบัติการณ์วัณโรคและการค้นหาผู้ป่วยในกลุ่มเสี่ยง เน้นกลุ่มผู้สัมผัสวัณโรค ผู้ต้องขังในเรือนจำ และแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะช่วยให้การดูแลครอบคลุมและทั่วถึงกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มเสี่ยงมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการสนับสนุนการรักษาวัณโรคด้วยสูตรยารักษาวัณโรคดื้อยา ซึ่งจะช่วยนำไปสู่การลดอุบัติการณ์การแพร่ระบาดของวัณโรคในประเทศไทยได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความท้าทาย

แม้ว่าการขับเคลื่อนเพื่อยุติปัญหาโรคเอดส์ โรคไข้มาลาเรีย วัณโรค และโรคเขตร้อนที่สำคัญต่าง ๆ มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องผ่านความร่วมมือกับหลายภาคส่วน แต่ยังมีความท้าทายที่สำคัญ คือ การเพิ่มอัตราการเข้าถึงบริการกลุ่มเสี่ยงที่มีการติดเชื้อตั้งแต่ระยะเริ่มแรก เพื่อให้ได้รับบริการการรักษาที่ได้มาตรฐานและต่อเนื่อง และป้องกันมิให้มีการแพร่กระจายเชื้อไปสู่กลุ่มอื่น ๆ ในสังคม รวมถึงป้องกันความเสี่ยงการดื้อยาของเชื้อที่จะทำให้การรักษายากขึ้นและต้องใช้งบประมาณอีกจำนวนมาก นอกจากนี้ การดำเนินการดังกล่าวยังขาดฐานข้อมูลที่บูรณาการเพื่อใช้ในการติดตามสถานการณ์และผลลัพธ์การให้บริการกลุ่มเป้าหมาย อันส่งผลให้ความครอบคลุมของการดำเนินการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องลดลง

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งรัดการดำเนินการเพื่อยุติปัญหาเอดส์ โรคไข้มาลาเรีย วัณโรค และโรคเขตร้อนที่สำคัญต่าง ๆ ของประเทศไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการค้นหาผู้ป่วยเชิงรุกและส่งเสริมให้ประชากรกลุ่มเสี่ยงสามารถเข้าถึงบริการรักษาที่ได้มาตรฐานและต่อเนื่อง การสร้างความร่วมมือกับภาคประชาสังคมเพื่อเพิ่มการบริการในระดับพื้นที่และกลุ่มเสี่ยงที่เข้าถึงได้ยาก การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับการติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาด/ประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยง และผลลัพธ์ทางสุขภาพของการให้บริการ เพื่อปรับปรุงมาตรการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะเพื่อให้สังคมลดการตีตรากลุ่มผู้ติดเชื้อเพื่อให้ผู้ติดเชื้อยอมรับการเข้ามาใช้บริการที่ได้มาตรฐานเพิ่มขึ้น อันจะเป็นการลดความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อในสังคม

03

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

SDG 3.4

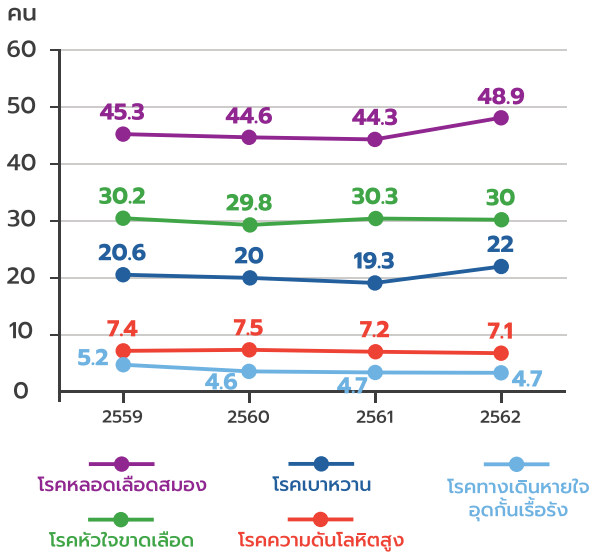
ลดอัตราการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสาม ผ่านการป้องกันและการรักษาโรค และสนับสนุนสุขภาพจิต และความเป็นอยู่ที่ดี ภายในปี 2573

ในช่วงที่ผ่านมา ประชากรไทยมีแนวโน้มเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) มากขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิตในประเทศไทย เนื่องจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ขาดการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง เกิดความเครียดจากการทำงาน ขาดความรอบรู้ด้านสุขภาวะ ตลอดจนปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเมืองที่ทวีความรุนแรงขึ้น ดังนั้น การดำเนินงานเพื่อลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง จึงให้ความสำคัญกับการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ รวมทั้งการพัฒนาภาคีเครือข่ายภาคประชาชนให้มีความรู้และศักยภาพในการป้องกันโรค

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงปี 2559 - 2562 พบว่าอัตราการตายด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญ ได้แก่ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และโรคทางเดินหายใจ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรด้วยโรคหลอดเลือดสมองสูงที่สุดที่ 48.9 ต่อประชากรแสนคนในปี 2562 นอกจากนี้ โรคมะเร็งยังคงเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่ง โดยมีอัตราการตายที่ 120.3 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2561 เพิ่มจาก 117.7 ในปี 2559 ในขณะที่อัตราการฆ่าตัวตายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยในปี 2563 มีอัตราการฆ่าตัวตายอยู่ที่ 7.37 ต่อประชากรแสนคน เพิ่มขึ้นจาก 6.35 ในปี 2559 ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมาย ที่มุ่งลดอัตราการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสาม พบว่า ยังไม่สามารถบรรลุได้ เนื่องจากยังมีแนวโน้มการตายเพิ่มขึ้น

อัตราการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (30-69 ปี) ด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญ (ต่อประชากรแสนคน)

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

การดำเนินการที่ผ่านมา

ที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบบริการทางการแพทย์ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้สำหรับรักษาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ตลอดจนการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินโครงการเพื่อยกระดับการรักษาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง อาทิ การลงบันทึกข้อมูลผู้ป่วยโรคหัวใจผ่านโปรแกรม (Thai Acute Coronary Syndrome Registry: TACS) และการปรับปรุงฐานข้อมูลด้านโรคหัวใจ ตลอดจนการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรทางการแพทย์ในด้านต่าง ๆ อาทิ การตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกแนวใหม่ การพัฒนาศักยภาพศัลยแพทย์ด้านมะเร็งตับในเขตบริการสุขภาพที่มีความเสี่ยงสูง การดูแลภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงที่ยากต่อการรักษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการโครงการสำคัญเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตาย อาทิ การใช้โปรแกรม 3ส+ ในการเฝ้าระวังและป้องกันการฆ่าตัวตายระดับเขตสุขภาพโดยบูรณาการกับกลไกท้องถิ่น การจัดทำองค์ความรู้การปฐมพยาบาลทางใจสำหรับผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตเพื่อเผยแพร่ไปยังสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่จัดอบรมการดูแลผู้พยายามฆ่าตัวตายด้วยโปรแกรม PST (Problem Solving Therapy) ให้กับผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิตและจิตเวชในระดับเขต

ลดอัตราการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสาม ผ่านการป้องกันและการรักษาโรค และสนับสนุนสุขภาพจิต และความเป็นอยู่ที่ดี ภายในปี 2573

นอกจากนี้ ยังมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเฝ้าระวังและป้องกันการฆ่าตัวตายให้เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาและสามารถรับรู้สัญญาณเตือนของการฆ่าตัวตายของคนใกล้ชิดได้

ความท้าทาย

การบริหารจัดการข้อมูลยังเป็นความท้าทายสำคัญของประเทศไทย เนื่องจากการรายงานสาเหตุการตายที่ไม่สมบูรณ์ และยังมีข้อจำกัดในการรายงานข้อมูลโดยสถานพยาบาลทั้งของรัฐและของเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน อีกทั้งการส่งต่อผู้ป่วยในพื้นที่ห่างไกลยังเป็นไปด้วยความยากลำบาก นอกจากนี้ ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังส่งผลให้ประชาชนขาดรายได้และเกิดปัญหาการว่างงาน ซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการมีภาวะเครียดเพิ่มขึ้น โดยข้อมูลของกรมสุขภาพจิต พบว่า ในช่วงเดือนมีนาคม 2563 ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตในการระบาดของโรคโควิด-19 มีประชาชนใช้บริการสายด่วนกรมสุขภาพจิต 1322 เพิ่มขึ้น 15 เท่า โดยมีการโทรศัพท์เพื่อปรึกษาปัญหามากกว่า 600 ครั้ง

ข้อเสนอแนะ

ควรบูรณาการฐานข้อมูลโรคไม่ติดต่อเรื้อรังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกพื้นที่ ทุกระดับ รวมถึงพัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วย โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลให้ตอบสนองนโยบายผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินวิกฤตมีสิทธิ์ทุกที่ (Universal Coverage for Emergency Patients: UCEP) พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์เพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยพัฒนาระบบที่คำนึงถึงการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้ป่วยทุกคนสามารถเข้าถึงระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) นอกจากนี้ ควรกำหนดให้มีมาตรการประเมินสุขภาพจิตทั้งในระดับปัจเจกและในโรงพยาบาล อาทิ การประเมินสุขภาพจิตตัวเองด้วยแบบคัดกรองผ่านแอปพลิเคชัน การใช้ระบบการดูแลเฝ้าระวังการฆ่าตัวตายในการคัดกรองกลุ่มเสี่ยงในโรงพยาบาล และการสร้างการรับรู้ถึงสัญญาณเตือนของการฆ่าตัวตายให้กับประชาชนทั่วไป ครอบครัว อสม. และแกนนำในชุมชน พร้อมกับให้ความรู้แก่สื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวฆ่าตัวตายที่ถูกต้องเพื่อป้องกันพฤติกรรมลอกเลียนแบบ รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาในการค้นหากลุ่มเสี่ยงและกำหนดแนวทางป้องกันการฆ่าตัวตายในกลุ่มวัยรุ่น

03

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

SDG 3.5

เสริมสร้างการป้องกันและการรักษาการใช้สารในทางที่ผิด ซึ่งรวมถึงการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด และการใช้แอลกอฮอล์ในทางที่เป็นอันตราย

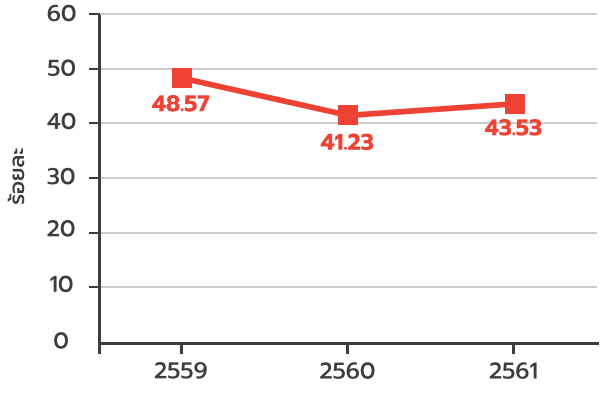
ประเทศไทยเผชิญกับปัญหายาเสพติดและการบริโภคแอลกอฮอล์ที่เป็นอันตรายมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเสพยาเสพติดและการบริโภคแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับปัญหาหลายประการ อาทิ ปัญหาด้านอารมณ์ การปรับตัวเข้ากับสังคม การใช้ความรุนแรง ปัญหาครอบครัว และการเกิดอุบัติเหตุ ด้วยเหตุนี้ แนวทางการบรรเทาและแก้ไขปัญหาจึงมุ่งเน้นการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะเพื่อลดความเสี่ยง และดำเนินมาตรการที่ครอบคลุมการรักษาผู้เสพติด โดยให้มีการเข้าถึงการบำบัดรักษาอย่างทั่วถึง ผ่านการคัดกรองที่มีประสิทธิภาพ กำหนดแผนการดูแลและให้การบำบัดรักษาที่เหมาะสม มีมาตรฐาน พร้อมทั้งให้การติดตามช่วยเหลือ ฟื้นฟูสมรรถภาพในทุกมิติ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

กระทรวงสาธารณสุขร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการรักษาผู้เสพยาเสพติดภายใต้นโยบาย "ผู้เสพคือผู้ป่วย" โดยให้โอกาสผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการรักษาแทนการนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เน้นแนวทางปฏิบัติที่ให้ผู้เสพติดได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างมีมาตรฐาน ผ่านการให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยจำนวนของผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพอย่างต่อเนื่องจนถึงการติดตาม (Retention Rate) ลดลงจากร้อยละ 48.57 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 43.53 ในปี 2563 ซึ่งยังห่างจากค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 55 ในปี 2568 ในขณะที่ปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ต่อประชากรผู้ใหญ่ลดลงจาก 7.12 ลิตรของแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อคนต่อปีในปี 2559 เป็น 6.86 ลิตร/คน/ปี ในปี 2562 ซึ่งถือว่ามีการดำเนินการดีกว่าค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ในปี 2563 ที่ 7.32 ลิตร/คน/ปี ตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ อย่างไรก็ตาม ยังต้องเร่งดำเนินการ เพื่อลดปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ต่อประชากรให้ได้ตามเป้าหมายขององค์การอนามัยโลกที่กำหนดไว้ที่ 6.40 ลิตร/คน/ปี ภายในปี 2568

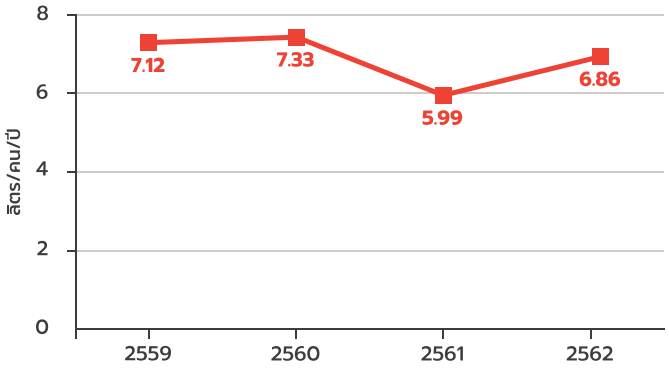

ร้อยละของผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพอย่างต่อเนื่องจนถึงการติดตาม (Retention Rate)

ที่มา: ระบบข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศ (บสต.)

ปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ต่อประชากรผู้ใหญ่ ปี 2559 - 2562

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2563)

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

03

SDG 3.5

เสริมสร้างการป้องกันและการรักษาการใช้สารในทางที่ผิด ซึ่งรวมถึงการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด และการใช้แอลกอฮอล์ในทางที่เป็นอันตราย

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในด้านการรักษาผู้ใช้สารเสพติด ในปี 2562 มีผู้ป่วยยาเสพติดที่ได้รับบริการด้านการแพทย์ระดับตติยภูมิ[1] จำนวน 15,371 คน และผู้ป่วยติดสุราบุหรี่ที่ได้รับบริการด้านการแพทย์ระดับตติยภูมิจำนวน 5,988 คน นอกจากนี้ ได้มีการอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่แพทย์และพยาบาลในด้านเวชศาสตร์สารเสพติดและการพยาบาลผู้ใช้ยาและสารเสพติด ตลอดจนอนุญาตจัดตั้งสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จำนวน 12 แห่ง รวมทั้งพัฒนาติดตามและกำกับดูแลการดำเนินงานของสถานพยาบาล และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เป็นไปตามหลักวิชาการและมีคุณภาพ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนาศักยภาพเครือข่ายในการให้ความรอบรู้ด้านสุขภาวะ

ขณะที่การลดปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ ได้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ อาทิ การประเมินสื่อการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาสูบในระดับประถมศึกษา การพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการคัดกรองบำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพผู้มีปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการใช้มาตรการชุมชนเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความท้าทาย

ประเด็นท้าทายในการดำเนินงาน ได้แก่ (1) การเข้าถึงระบบบำบัดรักษายังไม่ครอบคลุม รวมทั้งความแตกต่างในเชิงคุณภาพและมาตรฐาน (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่อย่างจำกัด (3) การจัดสรรงบประมาณและการพัฒนาระบบบริการยังไม่ครอบคลุมในทุกมิติ อาทิ การป้องกัน บำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ใช้สารเสพติด และ (4) การบูรณาการการดำเนินงานเพื่อลดปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์และการจัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องยังไม่เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงระบบการบำบัดรักษาของผู้ติดยาเสพติดโดยสมัครใจ ตามนโยบายผู้เสพคือผู้ป่วย รวมทั้งสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการคัดกรองเชิงรุก อีกทั้งควรบูรณาการระบบบริการสุขภาพให้ครอบคลุมในมิติด้านการป้องกัน บำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ นอกจากนี้ ในการลดปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ควรบูรณาการการทำงานโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทุกนโยบายห่วงใยสุขภาพ (Health in All Policies) กับการลดปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชนและประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและดำเนินนโยบายเพื่อลดปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ พร้อมกันนั้น ควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคแอลกอฮอล์ที่เป็นอันตรายให้ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม รวมทั้งควรพัฒนาระบบข้อมูลเกี่ยวกับการบริโภคแอลกอฮอล์เพื่อใช้ประโยชน์ในการเฝ้าระวังและติดตามความก้าวหน้าในการควบคุมการบริโภคแอลกอฮอล์ภายในประเทศ

[1] หน่วยบริการระดับตติยภูมิ (Tertiary Care) หมายถึง โรงพยาบาลทั่วไปบางแห่ง โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลที่เป็นโรงเรียนแพทย์ โรงพยาบาลเฉพาะทาง หรือหน่วยบริการอื่น ๆ ทั้งหน่วยบริการของภาครัฐและเอกชน ซึ่งภารกิจของหน่วยบริการระดับนี้จะขยายขอบเขตการรักษาพยาบาลที่จำเป็นต้องใช้แพทย์เฉพาะทางสาขาต่อยอด (Sub-specialty)

03

SDG 3.6

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

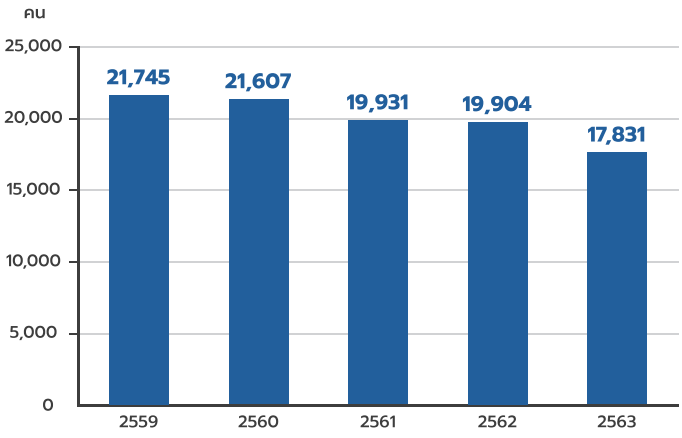
ลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจากการจราจรทางถนนทั่วโลกลงครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2563

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนสูงเป็นลำดับต้น ๆ ของโลก นำไปสู่ความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ ภาครัฐให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และได้กำหนดให้ปี 2554 - 2563 เป็นทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน (Decade of Action for Road Safety) ซึ่งเน้นการดำเนินการเพื่อลดจำนวนการเสียชีวิตและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนอย่างบูรณาการและเป็นรูปธรรม ครอบคลุมการยกระดับมาตรฐานเส้นทางคมนาคมและยานพาหนะ การกวดขันวินัยการจราจร การลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับขี่ยานพาหนะ ตลอดจนการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉิน และการรักษาและฟื้นฟูผู้บาดเจ็บทางถนน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แนวโน้มจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนระหว่างปี 2559 – 2563 ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้เสียชีวิตจำนวน 17,831 คน ในปี 2563 ซึ่งลดลงจาก 21,745 คน ในปี 2559 ทั้งนี้ การปรับตัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญของจำนวนผู้เสียชีวิตในปี 2563 อาจเป็นผลมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 รวมถึงการใช้มาตรการปิดเมืองและมาตรการปฏิบัติงาน ณ ที่พักอาศัย อย่างไรก็ดี จำนวนผู้เสียชีวิตในปีล่าสุดยังห่างจากค่าเป้าหมายที่ต้องการลดจำนวนการเสียชีวิตและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจากการจราจรทางถนนครึ่งหนึ่งอย่างมาก นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติการเกิดอุบัติเหตุทางถนนช่วงเทศกาลและช่วงปีใหม่ (ปี 2559 - 2562) ของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) พบว่า อุบัติเหตุทางถนนส่วนใหญ่เกิดจากการมีระดับแอลกอฮอล์เกินกว่าปริมาณที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ 41.47) ซึ่งจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุด รองลงมาคือการขับรถเร็วเกินกำหนด (ร้อยละ 28.17) และมีบางส่วนที่เกิดจากปัญหาทางกายภาพของโครงสร้างพื้นฐานทางถนน (ร้อยละ 7.57)

จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนระหว่างปี 2559 - 2563

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2563)

ลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ จากการจราจรทางถนนทั่วโลกลงครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนความปลอดภัยบนท้องถนนถือเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันแก้ไข โดยคณะกรรมการนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนแห่งชาติได้จัดทำแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนนปี 2561-2564 ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทั้งด้านผู้ใช้รถใช้ถนนยานพาหนะเส้นทางและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชุมชน ผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอและศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม อาทิ การใช้ระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิดเพื่อเพิ่มศักยภาพการบังคับใช้กฎหมาย โดยการตรวจจับการกระทำผิด เช่น การฝ่าสัญญาณจราจร การจอดในที่ห้ามจอด รวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการช่วยเหลือหลังเกิดเหตุ การใช้อุปกรณ์ตรวจวัดแอลกอฮอล์สำหรับพนักงานขับรถและผู้ขับขี่รถส่วนบุคคล ตลอดจนการกำหนดพื้นที่ควบคุมพิเศษเพื่อเป็นเขตจราจรปลอดภัยในพื้นที่ที่เกิดเหตุบ่อยครั้ง เส้นทางที่มีการจราจรคับคั่งตลอดจนจุดที่มีความเสี่ยง เช่น หน้าโรงเรียน หน้าตลาดสด

ความท้าทาย

การลดอุบัติเหตุทางถนนยังมีความท้าทายหลายประการ อาทิ (1) ความไม่สอดคล้องกันของกฎหมาย โดยความไม่ชัดเจนของกฎหมายลำดับรองทำให้เกิดความสับสนในเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน (2) ระบบการจัดการข้อมูลอุบัติเหตุยังไม่เกิดการบูรณาการอย่างเต็มประสิทธิภาพทำให้การจัดการอุบัติเหตุทางถนนยังขาดความคล่องตัว (3) ประชาชนยังขาดความตระหนักรู้ในด้านความปลอดภัยทางถนน รวมถึงการปลูกฝังวินัยจราจรให้กับเยาวชนยังอยู่ในระดับต่ำ โดยหลักสูตรขับขี่ปลอดภัยยังไม่ได้รับการบูรณาการเข้าสู่ระบบการศึกษา ดังเห็นได้จากอัตราการสวมหมวกนิรภัยที่ยังน้อย การขับรถเร็ว และการดื่มแล้วขับ และ (4) การบังคับใช้กฎหมายในระดับชุมชนยังมีข้อจำกัดทั้งด้านกำลังคนและการใช้เทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

การลดอัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (1) การแก้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง อาทิ การเชื่อมโยงค่าปรับกับการต่อภาษีประจำปี หรือการต่ออายุใบอนุญาตขับรถ รวมถึงการตัดคะแนนใบอนุญาตขับรถ (2) การเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานในระดับพื้นที่ โดยเชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่างศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนในระดับอำเภอ ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนท้องถิ่น และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ และ (3) การพัฒนาประสิทธิภาพองค์กรและกลไกการบริหารงานความปลอดภัยทางถนนอย่างบูรณาการ ตลอดจนสร้างทางเลือกการเดินทางในอนาคต โดยการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะขนาดใหญ่ อาทิ ระบบราง ระบบขนส่งทางบก และระบบขนส่งทางน้ำที่ปลอดภัย เพื่อลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินอย่างยั่งยืน

03

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

SDG 3.7

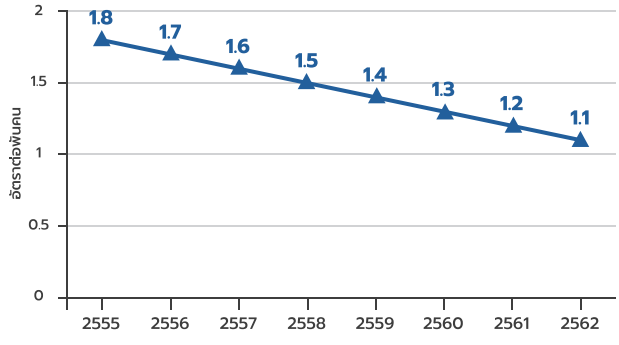
สร้างหลักประกันถ้วนหน้าในการเข้าถึงบริการสุขภาวะทางเพศ และอนามัยการเจริญพันธุ์ รวมถึงการวางแผนครอบครัว ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ และการบูรณาการอนามัยการเจริญพันธุ์ในยุทธศาสตร์ และแผนงานระดับชาติ ภายในปี 2573

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัย เนื่องจากอัตราการเกิดอยู่ในระดับต่ำกว่าอัตราทดแทนของประชากร เป็นหนึ่งในประเด็นท้าทายที่สำคัญของไทย ดังนั้น การส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพผ่านการพัฒนาระบบบริการสุขภาวะทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ซึ่งครอบคลุมการเข้าถึงบริการสาธารณสุขตั้งแต่ระยะก่อนสมรส ระยะก่อนมีบุตร ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด การจัดสวัสดิการทางสังคมเพื่อเอื้อให้คู่สมรสตัดสินใจที่จะมีบุตรและเลี้ยงดูบุตร รวมถึงการวางแผนครอบครัว และการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ด้วยการกระจายองค์ความรู้เรื่องเพศศึกษาในวัยรุ่น และการส่งเสริมบทบาทของครอบครัว จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

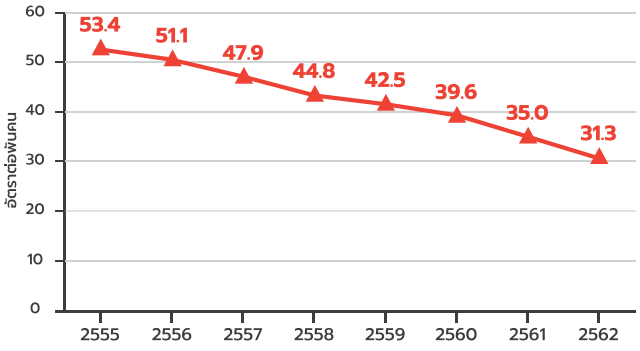
ในภาพรวม อัตราการคลอดของกลุ่มแม่วัยรุ่น (10-14 ปี และ 15-19 ปี) มีแนวโน้มลดลง โดยอัตราการคลอดของหญิงอายุ 10-14 ปี ต่อประชากรหญิง 10-14 ปี พันคน ในช่วงปี 2559 - 2562 ลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 1.4 ในปี 2559 เป็น 1.1 ในปี 2562 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอัตราคลอดของหญิงอายุ 15-19 ปี ต่อประชากรหญิง 15-19 ปี พันคน ซึ่งลดลงจาก 42.5 ในปี 2559 เป็น 31.3 ในปี 2562 อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาสัดส่วนของหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่พึงพอใจกับการวางแผนครอบครัวด้วยวิธีสมัยใหม่ จากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 พบว่า มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 93.2 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 88 ในช่วงปี 2562 ทั้งนี้ ประชากรบางกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มคนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมือง ยังไม่สามารถเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพ รวมถึงบริการสุขภาวะทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสม

อัตราการคลอดในหญิงอายุ (10 - 14 ปี) ต่อผู้หญิงอายุ (10 - 14 ปี) 1,000 คน

ที่มา: สถานการณ์อนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน, กรมอนามัย (2563)

อัตราการคลอดในหญิงอายุ (15 - 19 ปี) ต่อผู้หญิงอายุ (15 - 19 ปี) 1,000 คน

ที่มา: สถานการณ์อนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน, กรมอนามัย (2563)

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2569) ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นให้การเกิดทุกรายมีการวางแผนและการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ รวมถึงได้รับความช่วยเหลือในการมีบุตรส่งเสริมให้ลูกเกิดรอด แม่ปลอดภัย ได้รับการดูแลหลังคลอดที่ดีและเด็กได้รับการเลี้ยงดูในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่สมวัย ผ่านการดำเนินงานต่าง ๆ อาทิ การจัดตั้งกลไกระดับจังหวัดเพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การพัฒนาสื่อให้ความรู้กับประชาชนเรื่องการเตรียมความพร้อมก่อนมีบุตร และการจัดทำฐานข้อมูลอนามัยเจริญพันธุ์ประเทศไทย

สร้างหลักประกันถ้วนหน้าในการเข้าถึงบริการสุขภาวะทางเพศ และอนามัยการเจริญพันธุ์ รวมถึงการวางแผนครอบครัว ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ และการบูรณาการอนามัยการเจริญพันธุ์ในยุทธศาสตร์ และแผนงานระดับชาติ ภายในปี 2573

(http://rhdata.anamai.moph.go.th) นอกจากนี้ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้ดำเนินการตามนโยบายการป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่น โดยสนับสนุนค่าบริการคุมกำเนิดชนิดกึ่งถาวรด้วยการใส่ห่วงอนามัยและฝังยาคุมกำเนิดแก่วัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และหญิงวัยเจริญพันธุ์อายุ 20 ปีขึ้นไป รวมทั้งการสนับสนุนค่าบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยให้กับสถานบริการสุขภาพ เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นและสตรีที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมสามารถเข้าถึงบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ได้มากยิ่งขึ้น

ความท้าทาย

บริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ ค่านิยมการอยู่เป็นโสด การแต่งงานหรือการมีครอบครัวช้า และการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของผู้หญิงในตลาดแรงงาน ทำให้ระบบบริการสุขภาวะทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ในรูปแบบเดิมไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้หญิงในปัจจุบัน ซึ่งอาจต้องการมีบุตรเมื่อสูงวัย ทำให้ประสบกับภาวะการมีบุตรยาก แต่ในปัจจุบันการรักษาภาวะมีบุตรยากยังไม่ได้ถูกรวมในสิทธิประโยชน์ภายใต้หลักประกันสุขภาพของภาครัฐ อีกทั้งสวัสดิการทางสังคมเพื่อเอื้อให้คู่สมรสตัดสินใจที่จะมีบุตรและเลี้ยงดูบุตร เช่น การลาคลอดโดยที่ได้รับค่าจ้าง และการลาเพื่อดูแลบุตรแรกเกิดสำหรับบิดามีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ เพศศึกษาเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนในสังคมไทย ทำให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับข้อมูลความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ รวมถึงประเด็นด้านสิทธิ อำนาจ และเพศสภาพอย่างเพียงพอนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น รวมถึงการยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่ปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งรัดการพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์ในประเด็นที่เป็นอุปสรรคและมีความสำคัญสูง มุ่งเน้นมาตรการรักษาภาวะมีบุตรยาก โดยให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มีราคาไม่แพงจนเกินไปและเชื่อถือได้ ควบคู่ไปกับการกำหนดนโยบายสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานและการมีชีวิตครอบครัว อาทิ การเพิ่มระยะเวลาการลาคลอดโดยที่ได้รับค่าจ้างในอัตราที่เหมาะสม การลาเพื่อดูแลบุตรแรกเกิดสำหรับบิดาในระยะเวลาที่เหมาะสม และการกำหนดชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่นเพื่อช่วยให้พ่อแม่สามารถใช้เวลาที่บ้านได้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรพัฒนาหลักสูตรเพศศึกษาให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ อาทิ สิทธิ อำนาจ และเพศสภาพ ตลอดจนสร้างค่านิยมเรื่องเพศสัมพันธ์ที่มีสุขภาวะ รวมถึงการป้องกันการท้องไม่พร้อมในหมู่เยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ควรพัฒนาระบบบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยสำหรับการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผนสำหรับกลุ่มเยาวชนให้เข้าถึงได้มากขึ้น ด้วยการรณรงค์เชิงรุกเพื่อสร้างความตระหนักรู้ผ่านช่องทางที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเสพสื่อของเยาวชน การขยายความร่วมมือกับสถานบริการสุขภาวะอนามัยเจริญพันธุ์ของเอกชนที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนมีแนวทางเยียวยาจิตใจสำหรับเยาวชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นระบบ

03

SDG 3.8

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

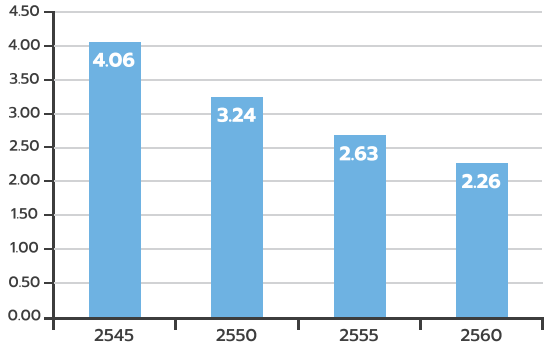
บรรลุการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รวมถึงการป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน การเข้าถึงการบริการสาธารณสุขจำเป็นที่มีคุณภาพ และเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีราคาที่สามารถซื้อหาได้

ประเทศไทยดำเนินการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีการออกพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และต่อมาได้มีการพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพ โดยเพิ่มสิทธิประโยชน์ทั้งด้านการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค การรักษา และการฟื้นฟูอย่างรอบด้าน ส่งผลให้ประชาชนไทยมีสิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำเป็น นอกจากนี้ ผลลัพธ์ที่สำคัญของการดำเนินงานด้านหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าคือการขยายสิทธิประโยชน์ให้คนที่มีรายได้น้อยที่อยู่ในเมืองและชนบท รวมทั้งประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการบริการสุขภาพของรัฐได้มากยิ่งขึ้น เป็นการลดค่าใช้จ่าย ตลอดจนความเสี่ยงทางด้านการเงินอันเนื่องมาจากการรักษาพยาบาล

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้กับประชาชนทุกคนตั้งแต่ปี 2545 ส่งผลให้แนวโน้มของครัวเรือนที่เกิดวิกฤตทางการเงินจากการจ่ายค่ารักษาพยาบาลลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 660,000 ครัวเรือน (ร้อยละ 4.06) ในปี 2545 เป็น 480,000 ครัวเรือน (ร้อยละ 2.26) ในปี 2560 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาดัชนีความครอบคลุมของบริการด้านสุขภาพที่จำเป็น[1] พบว่าอัตราความครอบคลุมของไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 82 ในปี 2563 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดในกลุ่มภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ ในมิติของการเข้าถึงยาและวัคซีนที่จำเป็น พบว่าในปี 2562 มีอัตราความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ของเด็กไทยอายุ 1 ปี ที่ร้อยละ 97 และอัตราความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้กาฬหลังแอ่นของคนไทย ที่ร้อยละ 87 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของประเทศไทย ซึ่งส่งผลให้สามารถป้องกันความเสี่ยงทางการเงินและการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขจำเป็นให้กับคนไทยได้ในระดับสูง แต่ยังจำเป็นต้องพัฒนาให้ก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้ทั่วถึงและครอบคลุมทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ

ร้อยละครัวเรือนที่เกิดวิกฤตทางการเงิน จากการจ่ายค่ารักษาพยาบาล ปี 2545 - 2560

ที่มา: รายงานการสร้างหลักประกันสุขภาพแห่งชาติปี 2562, สปสช.

การดำเนินการที่ผ่านมา

ระบบหลักประกันสุขภาพของประเทศไทยได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเพิ่มสิทธิประโยชน์และกลุ่มเป้าหมายให้สามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็น อาทิ การจัดสรรงบประมาณระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสำหรับการให้บริการเฉพาะโรคที่แยกจากบริการขั้นพื้นฐาน ซึ่งเริ่มต้นจากการเพิ่มงบบริการผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS (ปี 2549) ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง (ปี 2552) ผู้ป่วยโรคเรื้อรังเบาหวาน/ความดันโลหิตสูง (ปี 2553) ผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรัง (ปี 2554) ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (ปี 2559) และค่าบริการสาธารณสุขสำหรับการบริการระดับปฐมภูมิที่มีแพทย์ประจำครอบครัว (ปี2561) รวมทั้งได้เพิ่มบริการสุขภาพอื่น ๆ อาทิ การคัดกรองโรคดาวน์ซินโดรมในหญิงตั้งครรภ์

[1] ข้อมูลจากรายงาน Monitoring progress on universal health coverage and the health-related Sustainable Development Goals in the South-East Asia Region: 2020 update ขององค์การอนามัยโลก (WHO)

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

บรรลุการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รวมถึงการป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน การเข้าถึงการบริการสาธารณสุขจำเป็นที่มีคุณภาพ และเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีราคาที่สามารถซื้อหาได้

การสนับสนุนติดตามพัฒนาการเด็ก และการฉีดวัคซีนรวมหัด คางทูม และหัดเยอรมันในเด็ก บริการดูแลผู้ป่วยต่อเนื่องหลังจากพ้นระยะฉุกเฉินในโรคหลอดเลือดสมอง การบาดเจ็บทางสมอง/ไขสันหลังและบริการเชิงรุกดูแลผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในชุมชน ตลอดจนเน้นการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคที่รองรับมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม เช่น บริการร้านยาสุขภาพชุมชน บริการระบบสาธารณสุขทางไกล รวมทั้งจัดส่งยาและเวชภัณฑ์ไปยังผู้ป่วยที่บ้าน บริการด้านกายภาพบำบัด และด้านเคมีบำบัดที่บ้านในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนไทยเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำเป็นเพิ่มขึ้น ลดภาระค่าใช้จ่าย และลดจำนวนครัวเรือนที่จะต้องกลายเป็นครัวเรือนยากจนจากค่ารักษาพยาบาล

ความท้าทาย

การเพิ่มคุณภาพบริการของระบบหลักประกันสุขภาพภาครัฐ โดยใช้วิธีการขยายความคุ้มครอง/สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมจากการจัดสรรงบประมาณโดยภาครัฐเพียงด้านเดียว ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของภาครัฐเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรายจ่ายดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย ในขณะที่ปัจจุบันยังมีข้อกำจัดในการจัดทำมาตรการหาแหล่งเงินเพิ่มเติม หรือแนวทางควบคุมค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิผลเพียงพอ เพื่อรองรับความเสี่ยงทางการคลังในอนาคตและสร้างความยั่งยืนให้แก่ระบบหลักประกันสุขภาพในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างความยั่งยืนทางการคลังให้แก่ระบบหลักประกันสุขภาพในระยะยาว โดยควรมุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และจัดการกับภัยคุกคามสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการกระจายอำนาจให้การคลังท้องถิ่นเข้ามาร่วมจัดบริการสุขภาพแก่ประชาชนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค การบริการระดับปฐมภูมิให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และการเชื่อมโยงระบบบริการหลักและการดำเนินงานของหน่วยงานภาคส่วนอื่น ๆ นอกจากนี้ ควรพิจารณาการใช้แนวทางการรับภาระค่าใช้จ่ายร่วมกัน (cost sharing) ระหว่างรัฐและผู้ใช้บริการตามเศรษฐานะ อาทิ การตั้งกองทุนออมทรัพย์เพื่อสุขภาพโดยให้ประชาชนจ่ายสมทบเข้ากองทุน การให้ผู้ป่วยร่วมจ่ายเมื่อเข้ารับบริการ (co-payment) และการให้ผู้ป่วยรับภาระค่ารักษาพยาบาลส่วนแรกก่อนแล้วให้รัฐเป็นผู้รับภาระในส่วนที่เกิน (deductible) เพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลสุขภาพและควบคุมระดับค่าใช้จ่ายให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ทั้งนี้ แนวทางการรับภาระค่าใช้จ่ายร่วมกันดังกล่าวต้องไม่เป็นการกีดกันการเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำเป็นของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยจัดตั้งกลไกในการสนับสนุนประชาชนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพขั้นพื้นฐานที่จำเป็น อาทิ การกำหนดกลุ่มประชากรที่อาจได้รับการยกเว้นการร่วมจ่ายและการลดภาระค่าใช้จ่าย โดยกำหนดอัตราร่วมจ่ายที่น้อยกว่าหรือการกำหนดเพดานร่วมจ่ายต่อระยะเวลา

03

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

SDG 3.9

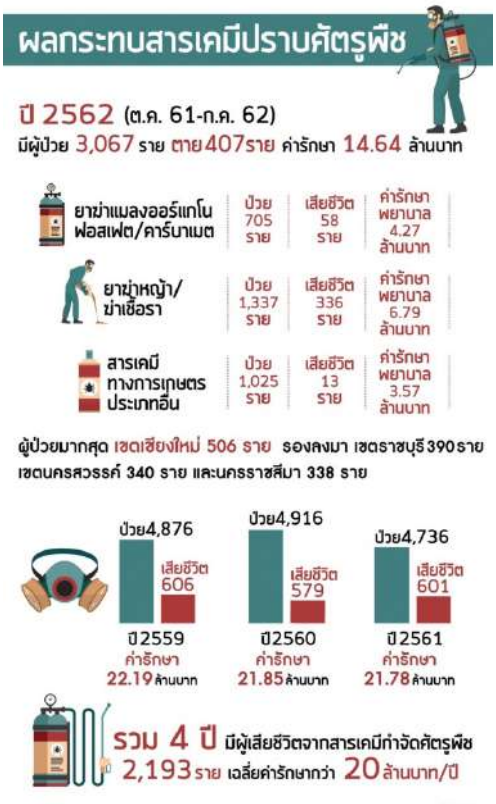
ลดจำนวนการตายและการเจ็บป่วยจากสารเคมีอันตรายและจากมลพิษ และการปนเปื้อนทางอากาศ น้ำ และดินให้ลดลงอย่างมาก ภายในปี 2573

ปัจจุบันปัญหามลพิษทางอากาศ น้ำ ดินและสารเคมีที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง การเผาพื้นที่ทำการเกษตร ไฟไหม้ป่า การใช้สารเคมีในการเกษตร การทิ้งน้ำและสิ่งปฏิกูลจากแหล่งชุมชนหรือโรงงานอุตสาหกรรม ล้วนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ดังนั้น ปัญหามลพิษจึงควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562 พบว่า คุณภาพอากาศมีปัญหามลพิษหลัก คือ ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ฝุ่นละออง PM_{10} และก๊าซโอโซน ที่มีแนวโน้มเกินค่ามาตรฐานมากขึ้น โดยเฉพาะฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ซึ่งเกินค่ามาตรฐานในหลายพื้นที่ โดยมีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง อยู่ที่ 103 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (มคก./ลบ.ม) (ค่ามาตรฐาน 50 มคก./ลบ.ม) และค่าเฉลี่ยรายปีอยู่ที่ 25 มคก./ลบ.ม (ค่ามาตรฐาน 25 มคก./ลบ.ม) ในขณะที่สถานการณ์คุณภาพน้ำใน 59 แม่น้ำสายหลักและ 6 แหล่งน้ำนิ่ง อยู่ในเกณฑ์ดีมากร้อยละ 2 เกณฑ์ดีร้อยละ 32 เกณฑ์พอใช้ร้อยละ 48 และเกณฑ์เสื่อมโทรมร้อยละ 18 ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานประเภทแหล่งน้ำผิวดินที่กำหนด มีเพียง 9 แหล่ง (ร้อยละ 15) ที่เป็นไปตามมาตรฐาน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2553 - 2562)

นอกจากนี้ ในช่วงปี 2559 - 2562 ประเทศไทยมีการนำเข้าสารเคมีเข้ามาใช้ประโยชน์ทั้งในด้านเกษตร อุตสาหกรรม และสาธารณสุข เพิ่มขึ้น แต่ยังขาดการควบคุมอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การนำเข้าสารตั้งต้น การผลิต การนำไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนการทำลายกากของเสียจากการใช้งาน อีกทั้งยังตรวจพบสารเคมีตกค้างในสิ่งแวดล้อมทั้งในดิน น้ำ และตะกอน โดยเฉพาะสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยฐานข้อมูลผู้ป่วยในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ระบุว่า มีประชาชนที่เข้ารับการรักษาจากการเจ็บป่วยที่มีสาเหตุจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในปี 2562 3,067 ราย เสียชีวิต 407 ราย ลดลงจากปี 2559 ซึ่งมีผู้ป่วย 4,876 ราย เสียชีวิต 606 ราย ทั้งนี้ จำนวนผู้เสียชีวิตที่มีสาเหตุจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในช่วงปี 2559 - 2562 มีจำนวนถึง 2,193 ราย ซึ่งยังไม่รวมผู้ป่วยในสิทธิรักษาพยาบาลอื่น ๆ

ที่มา: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

การดำเนินการที่ผ่านมา

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติเมื่อเดือนมกราคม 2563 ให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ "การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง" โดยมอบอำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดบูรณาการแก้ปัญหาช่วงค่าฝุ่นวิกฤตพร้อมบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้นตาม 3 มาตรการ ได้แก่ (1) การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในช่วงระหว่างเกิดสถานการณ์วิกฤต

ลดจำนวนการตายและการเจ็บป่วยจากสารเคมีอันตรายและจากมลพิษและการปนเปื้อนทางอากาศ น้ำ และดินให้ลดลงอย่างมาก ภายในปี 2573

(2) การป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง โดยการควบคุมมลพิษจากการเผาในที่โล่ง การก่อสร้างและผังเมือง การอุตสาหกรรม และภาคครัวเรือน และ (3) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลพิษผ่านการพัฒนาระบบ เครื่องมือ กลไกในการบริหารจัดการ รวมถึงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และกำหนดแนวทางมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาในอนาคต ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายการติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศ นอกจากนี้ ได้มีการขึ้นบัญชีพาราควอตและคลอร์ไพริฟอส ซึ่งเป็นสารเคมีกำจัดวัชพืชให้เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ห้ามมิให้มีการผลิตนำเข้าหรือส่งออก ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2563 เป็นต้นไป

ความท้าทาย

ปัญหาฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ เป็นปัญหาเรื้อรังที่มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน โดยขาดความตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ อีกทั้งยังมีความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ อยู่ในพระราชบัญญัติหลายฉบับ โดยแต่ละฉบับมุ่งเน้นการควบคุมกิจการเฉพาะด้าน ซึ่งมิได้กำหนดแนวทางเฉพาะเจาะจงในการแก้ไขฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ แบบองค์รวม ซึ่งจำเป็นต้องบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรในทุกมิติเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตยังมีอยู่อย่างแพร่หลาย โดยในภาคเกษตร มีเกษตรกรจำนวนมากที่ขาดความเข้าใจถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีต่อสุขภาพของตนเองและผู้บริโภค ในขณะที่การบำบัดของเสียก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมในภาคอุตสาหกรรมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดปัญหามลพิษและการปนเปื้อนของสารเคมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ควรบูรณาการให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ในการลดกิจกรรมที่ทำให้เกิดฝุ่นฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ อาทิ การเผาในที่โล่ง การก่อสร้างและผังเมือง การอุตสาหกรรม และการปล่อยมลพิษจากท่อไอเสียรถยนต์ที่มีอายุการใช้งานมากเกินควรและควรยกระดับระบบขนส่งสาธารณะให้มีการบริการที่ดี สะอาด ปลอดภัย มีราคาที่สมเหตุสมผลและเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการลดการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลอันเป็นต้นเหตุสำคัญของมลพิษทางอากาศ นอกจากนี้ ควรใช้มาตรการทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์เพื่อกำกับและควบคุมการก่อมลพิษตลอดจนเร่งรัดการบำบัดของเสียก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปรู้จักป้องกันตนเองจากมลพิษ ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำฐานข้อมูลด้านการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตจากสารเคมีและมลพิษและการปนเปื้อนทางอากาศและทางน้ำอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการจัดทำมาตรการลดผลกระทบที่เกี่ยวข้องต่อไป

03 สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

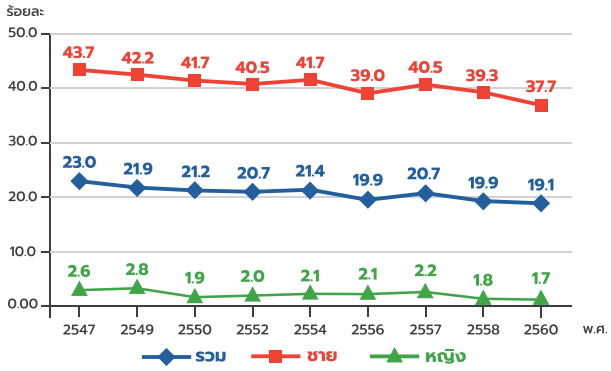
SDG 3.a เพิ่มความเข้มแข็งในการดำเนินงานตามกรอบอนุสัญญาขององค์การอนามัยโลก ว่าด้วยการควบคุมยาสูบในทุกประเทศตามความเหมาะสม

กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสุขภาพขององค์การอนามัยโลก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากพิษภัยของการบริโภคยาสูบและการสูดดมควันยาสูบ และเพื่อยับยั้งการแพร่กระจายผลิตภัณฑ์ยาสูบไปสู่ประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคยาสูบเป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพของตนเองและคนรอบข้าง นำไปสู่ความเจ็บป่วยและการเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังต่าง ๆ อาทิ โรคหัวใจ โรคถุงลมโป่งพอง โรคมะเร็งปอด และโรคความดันโลหิตสูง นอกจากนี้ การเสพติดยาสูบจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลหากเกิดโรค โดยประเทศไทยได้ลงนามเข้าร่วมเป็นรัฐภาคีตามกรอบอนุสัญญาดังกล่าว และประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม 2560 เป็นต้นมา

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากผลการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากรในระยะที่ผ่านมา พบว่าแนวโน้มการสูบบุหรี่ในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ลดลงเล็กน้อย จากร้อยละ 19.9 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 19.1 ในปี 2560 โดยผู้ชายที่สูบบุหรี่ลดลงมากกว่าผู้หญิง จากร้อยละ 39.3 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 37.7 ในปี 2560 ขณะที่ผู้หญิงลดลงจากร้อยละ 1.8 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 1.7 ในปี 2560 อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีการเข้าถึงยาสูบได้ง่าย ขาดการควบคุมอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศไทยควรเร่งดำเนินการแก้ไข

แนวโน้มการสูบบุหรี่ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2547 - 2560

หมายเหตุ: พ.ศ. 2549 2552 2556 และ 2558 จากผลการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยพัฒนากฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริโภคยาสูบและการแพร่ระบาดของผลิตภัณฑ์ยาสูบ ซึ่งยึดโยงกับสาระสำคัญและแนวปฏิบัติของกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก โดยมุ่งปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายให้ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพปัญหา รวมถึงกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจยาสูบรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ ตลอดจนคุ้มครองสิทธิและสุขภาพในสถานที่สาธารณะของประชาชนผู้ไม่สูบบุหรี่ ทั้งนี้ ได้จัดทำมาตรการควบคุมยาสูบและบุหรี่ที่สำคัญ อาทิ (1) การบังคับใช้ซองบุหรี่แบบเรียบเพื่อป้องกันไม่ให้ธุรกิจยาสูบใช้พื้นที่ซองบุหรี่เป็นสื่อโฆษณาและส่งเสริมการขายตั้งแต่วันที่ 10 กันยายน 2562 และ (2) การกำหนดสถานที่สาธารณะปลอดบุหรี่ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดประเภทหรือชื่อสถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงานและยานพาหนะให้ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดเป็นเขตปลอดบุหรี่หรือเขตสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ พ.ศ. 2561 เพื่อคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

03

SDG 3.a

เพิ่มความเข้มแข็งในการดำเนินงานตามกรอบอนุสัญญาขององค์การอนามัยโลก ว่าด้วยการควบคุมยาสูบในทุกประเทศตามความเหมาะสม

ความท้าทาย

แม้ว่ากฎหมายจะห้ามมิให้ขายยาสูบแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ แต่เด็กและเยาวชนก็ยังสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบได้ง่าย โดยผลวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรการเฝ้าระวังและจำกัดการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบในเด็กและเยาวชน ปี 2562 ของศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) พบว่า เด็กไทย 1 ใน 5 สูบบุหรี่ อายุเฉลี่ย 14 ปี ขณะที่ผู้ประกอบการร้านค้าร้อยละ 85 ไม่ตรวจสอบอายุของลูกค้าก่อนขายบุหรี่ ทั้งนี้ โดยประมาณ 2 ใน 3 เคยขายบุหรี่ให้บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปี

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การควบคุมยาสูบภายในประเทศมีประสิทธิภาพและสามารถลดความชุกของการใช้ยาสูบและบุหรี่ในปัจจุบันของกลุ่มผู้สูบบุหรี่ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปได้มากขึ้น ภาครัฐควรบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมและต่อต้านการค้าบุหรี่ที่ผิดกฎหมายอย่างเคร่งครัด ควบคู่ไปกับการให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยยาสูบ/บุหรี่แก่เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้การรักษาอาการเสพติดสารนิโคตินโดยไม่มีค่าใช้จ่าย และการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์ให้สามารถบำบัดรักษาผู้เสพติดสารนิโคตินตลอดจนสร้างแรงจูงใจในการเลิกบริโภคยาสูบ/บุหรี่อย่างถาวร

03 สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

SDG 3.b

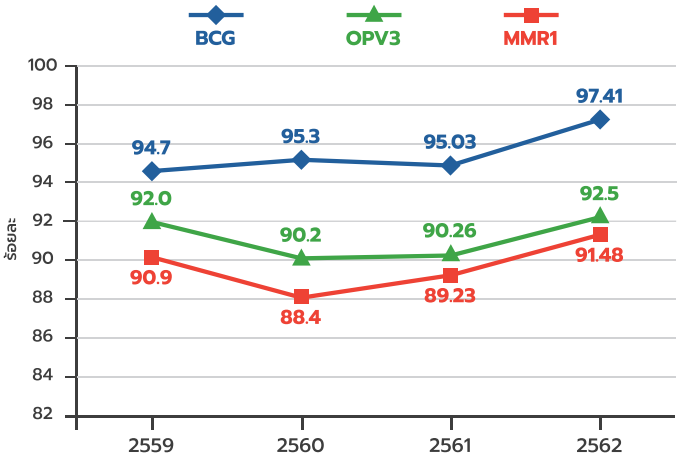
สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาวัคซีนและยาสำหรับโรคติดต่อและไม่ติดต่อ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศกำลังพัฒนา เพื่อให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นในราคาที่สามารถซื้อหาได้ตามปฏิญญาโดฮาว่าด้วยความตกลงทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า (TRIPS) และการสาธารณสุข ซึ่งเน้นย้ำสิทธิสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่จะใช้บทบัญญัติในความตกลง TRIPS อย่างเต็มที่ ในเรื่องการผ่อนปรนเพื่อปกป้องสุขภาพสาธารณะและโดยเฉพาะการเข้าถึงยาโดยถ้วนหน้า

ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกมีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับโรคติดต่อมากขึ้น ทั้งโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ อาทิ โรคโควิด-19 โรคไข้หวัดนก และโรคมาลาเรียสายพันธุ์ใหม่ นอกจากนี้ พฤติกรรมสุขภาพและการบริโภคที่ส่งผลเสียต่อร่างกายยังก่อให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในหมู่ประชาชนอย่างแพร่หลาย ในขณะที่วัคซีนและยาที่ค้นพบใหม่มีราคาสูงขึ้น ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยและการพัฒนาวัคซีนและยาสำหรับโรคติดต่อและไม่ติดต่อตลอดจนการขยายความครอบคลุมของการฉีดวัคซีนให้สามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้สามารถควบคุม ป้องกัน และรักษาโรคดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เมื่อพิจารณาความครอบคลุมการได้รับวัคซีนขั้นพื้นฐานในเด็กอายุครบ 1 ปี ซึ่งประกอบด้วยวัคซีนวัณโรค (BCG) วัคซีนหัด-คางทูม-หัดเยอรมัน (MMR1) และวัคซีนโปลิโอ (OPV3) ในช่วงปี 2559 - 2562 พบว่าอัตราการได้รับวัคซีน BCG เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 94.70 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 97.41 ในปี 2562 เช่นเดียวกับวัคซีน-คางทูม-หัดเยอรมัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 90.90 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 91.48 ในปี 2562 และวัคซีนโปลิโอ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92.0 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 92.5 ในปี 2562 ทั้งนี้ ในด้านความสามารถในการผลิตวัคซีนของไทย ซึ่งผู้ผลิตครอบคลุมสถานเสาวภา สภากาชาดไทยและบริษัทร่วมทุนองค์การเภสัชกรรม-เมอร์ริเออร์ชีววัตถุ จำกัด สามารถผลิตวัคซีนระดับปลายน้ำ (downstream production) ได้หลายชนิด อาทิ วัคซีนคอตีบและบาดทะยัก วัคซีนพิษสุนัขบ้า วัคซีนไข้สมองอักเสบเจอีชนิดเชื้อตาย และวัคซีนไข้หวัดใหญ่

ความครอบคลุมการได้รับวัคซีนขั้นพื้นฐาน ในเด็กอายุครบ 1 ปี

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงสาธารณสุขได้ปรับปรุงฐานข้อมูลความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนของประเทศไทยในคลังข้อมูลสุขภาพให้เป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งได้แก้ไขระบบการรายงานเพื่อให้การบันทึกข้อมูลการฉีดวัคซีนสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง และถูกต้องตามกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับวัคซีน นอกจากนี้ ได้พัฒนาศักยภาพของบุคลากร ทั้งในระดับพื้นที่ อำเภอ และจังหวัด ให้สามารถควบคุม กำกับ และเป็นที่ปรึกษาในการปฏิบัติงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งได้จัดตั้งคลินิกวัคซีนผู้ใหญ่เพื่อให้มีการจัดบริการวัคซีนสำหรับผู้ใหญ่ที่มีความจำเป็นตามความเสี่ยงทางสุขภาพของแต่ละบุคคล ตลอดจนขยายการให้บริการวัคซีนป้องกันมะเร็งปากมดลูก (HPV) ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั่วประเทศอย่างเท่าเทียม

นอกจากนี้ ได้ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวัคซีนอย่างครบวงจร ผ่านการดำเนินงานตามนโยบายและ

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

03

SDG 3.b

สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาวัคซีนและยาสำหรับโรคติดต่อและไม่ติดต่อ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศกำลังพัฒนา เพื่อให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นในราคา ที่สามารถซื้อหาได้ตามปฏิญญาโดฮาว่าด้วยความตกลงทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง กับการค้า (TRIPS) และการสาธารณสุข ซึ่งเน้นย้ำสิทธิสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ที่จะใช้บทบัญญัติในความตกลง TRIPS อย่างเต็มที่ ในเรื่องการผ่อนปรน เพื่อปกป้องสุขภาพสาธารณะและโดยเฉพาะการเข้าถึงยาโดยถ้วนหน้า

แผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านวัคซีนแห่งชาติ พ.ศ. 2563–2565 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านวัคซีนในระยะ 3 ปี โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างความมั่นคงและการพึ่งพาตนเองด้านวัคซีนให้ประชาชนทั่วไปมีวัคซีนใช้ได้อย่างเพียงพอ สามารถเข้าถึงการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคที่มีคุณภาพ เป็นธรรม และเท่าเทียมทั้งในภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน

ความท้าทาย

ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี การวิจัยพัฒนาและการผลิตวัคซีน ยังเป็นความท้าทายหลักในการพัฒนาระบบวัคซีนของไทย อีกทั้งตลาดวัคซีนในประเทศยังเป็นตลาดขนาดเล็ก ส่งผลให้ผู้ผลิตที่จำหน่ายเฉพาะในประเทศไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด (economy of scale) นอกจากนี้ ในแง่ของความครอบคลุมการฉีดวัคซีนพบว่ายังมีกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงต่อการไม่ได้รับวัคซีนหรือได้รับไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์ ได้แก่ กลุ่มเด็กอายุ 3 - 5 ปี ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาล แรงงานต่างด้าว และผู้สูงอายุ ส่งผลให้กลุ่มดังกล่าวมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยที่สามารถป้องกันได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยและพัฒนาวัคซีนและยาของประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหลักในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา อาทิ คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ตลอดจนการยกระดับศักยภาพของเทคโนโลยีการผลิต โดยเฉพาะการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อให้สามารถเป็นผู้ผลิตวัคซีนและยาได้เองภายในประเทศ อีกทั้งควรยกระดับระบบวิจัยและพัฒนาวัคซีนและยาให้สามารถรองรับโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำ รวมถึงสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที พัฒนาและเพิ่มจำนวนบุคลากร ตลอดจนขยายความครอบคลุมของการให้บริการการฉีดวัคซีนและสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัคซีน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและจังหวัดบริเวณชายแดน นอกจากนี้ ควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการด้านวัคซีนและยาของไทยสามารถส่งออกสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เพื่อลดข้อจำกัดด้านขนาดของตลาดในประเทศ และสามารถใช้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดได้มากขึ้น

03

SDG 3.c

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

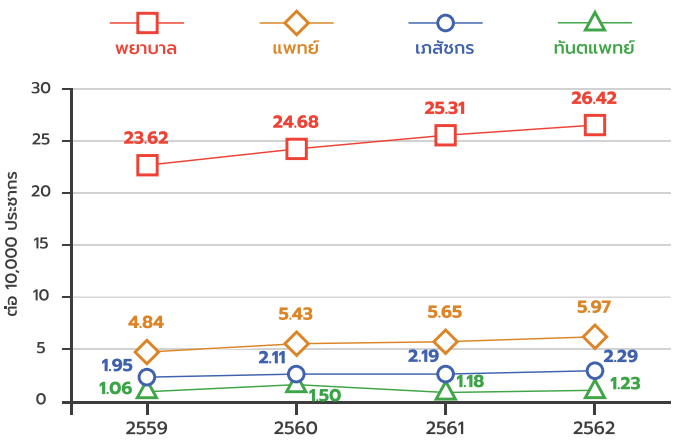
เพิ่มการใช้เงินสนับสนุนด้านสุขภาพ และการสรรหา การพัฒนา การฝึกฝน และการเก็บรักษากำลังคนด้านสุขภาพในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก

กำลังคนด้านสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ระบบสาธารณสุขและการบริการด้านสุขภาพประสบความสำเร็จ การวางแผนพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขจึงต้องเน้นการวางแผนกำลังคนด้านสุขภาพทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่งเสริมให้มีการกระจายบุคลากรอย่างทั่วถึงและมีความเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ ยกระดับศักยภาพของบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญและสามารถส่งต่อองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีมาตรการจูงใจในการรักษากำลังคนในระบบสาธารณสุข เพื่อให้มีบุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการด้านสุขภาพต่อไป

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ความหนาแน่นและการกระจายตัวของบุคลากรด้านสาธารณสุข ตลอดช่วงปี 2559-2562 มีแนวโน้มสูงขึ้นในทุกสาขาอาชีพ โดยความหนาแน่นฯ ของแพทย์เพิ่มขึ้นจาก 4.84 คน ต่อประชากรหมื่นคน ในปี 2559 เป็น 5.97 คน ต่อประชากรหมื่นคน ในปี 2562 ในขณะที่ความหนาแน่นฯ ของพยาบาลเพิ่มขึ้นจาก 23.62 คน ต่อประชากรหมื่นคน เป็น 26.42 คน ต่อประชากรหมื่นคน นอกจากนี้ ความหนาแน่นฯ ของทันตแพทย์เพิ่มขึ้นจาก 1.06 คนต่อประชากรหมื่นคน เป็น 1.23 คนต่อประชากรหมื่นคนและความหนาแน่นฯของเภสัชกรเพิ่มขึ้นจาก 1.95 ต่อประชากรหมื่นคน เป็น 2.29 ต่อประชากรหมื่นคน ในช่วงเวลาเดียวกัน

ความหนาแน่นและการกระจายตัวของบุคลากรสาธารณสุข

ที่มา: รายงานข้อมูลทรัพยากรสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเด็นกำลังคนด้านสุขภาพได้รับการบรรจุในแผนปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2561-2565) ที่มุ่งเน้นให้สัดส่วนบุคลากรด้านสุขภาพต่อประชากรเพียงพอและสอดคล้องกับระดับการพัฒนาของประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายบุคลากรสุขภาพ และพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศระดับชาติที่รวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งจำนวนการกระจาย การจ้างงานและการเคลื่อนย้าย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในสภาพตลาดแรงงานของบุคลากรสุขภาพที่ครอบคลุมทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2563 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติอัตราข้าราชการตั้งใหม่ตามที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอ 45,684 ตำแหน่ง พร้อมอนุมัติมาตรการสร้างขวัญและกำลังใจบุคลากรสาธารณสุขในการต่อสู้และควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาทิ การจัดสรรโควตาพิเศษความดีความชอบพิเศษสำหรับบุคลากรสาธารณสุข และการลดดอกเบี้ยเงินกู้ส่วนบุคคลกรุงไทยธนวัฏ/ธนาคารออมสินระยะเวลา 1 ปี สำหรับบุคลากรสาธารณสุข

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

03

SDG 3.c

เพิ่มการใช้เงินสนับสนุนด้านสุขภาพ และการสรรหา การพัฒนา การฝึกฝน และการเก็บรักษากำลังคนด้านสุขภาพในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก

ความท้าทาย

ความท้าทายด้านกำลังคนที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้มีแพทย์ไม่เพียงพอกับความต้องการในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะแพทย์เฉพาะทางที่สำคัญ อาทิ วิสัญญีแพทย์ แพทย์เวชศาสตร์ฉุกเฉิน และรังสีรักษา ซึ่งบุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยความหนาแน่นฯ ของแพทย์ในกรุงเทพมหานคร 17 คน ต่อประชากรหมื่นคน ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประมาณ 4 คนต่อประชากรหมื่นคน และความหนาแน่นฯ ของพยาบาลวิชาชีพในกรุงเทพมหานคร 60 คน ต่อประชากรหมื่นคน แต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเพียง 19 คน ต่อประชากรหมื่นคน สะท้อนให้เห็นว่าการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ในภูมิภาคยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ นอกจากนั้น ยังพบว่าอัตรากำลังของตำแหน่งพยาบาลมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังมีความท้าทายจากภาวะที่แพทย์ออกจากระบบราชการไปยังภาคเอกชนหรือเปิดสถานประกอบเวชกรรมของตนเอง เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนสูงกว่า

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรกำหนดแนวทางบริหารจัดการให้สามารถจัดสรรบุคลากรสาธารณสุขได้อย่างเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ อาทิ การให้โควตาการผลิตบุคลากรทางการแพทย์เพิ่มสำหรับจังหวัดที่มีความขาดแคลน การส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรทางการแพทย์โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อให้เกิดความผูกพันกับชุมชน อันจะส่งผลให้สามารถบริการประชาชนในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งควรสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรอยู่ในระบบสาธารณสุขของรัฐผ่านการกำหนดค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระงานและความเสี่ยงจากการทำงานและการขยายอัตรากำลังของบุคลากรสาธารณสุขเพื่อแบ่งเบาภาระจากบุคลากรที่มีอยู่เดิม นอกจากนี้ ควรบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อต่อยอดพัฒนาการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ให้เป็นรูปธรรมทางการแพทย์และสาธารณสุขทางไกล (Telehealth) เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการอย่างทั่วถึงและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์

03

SDG 3.d

สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

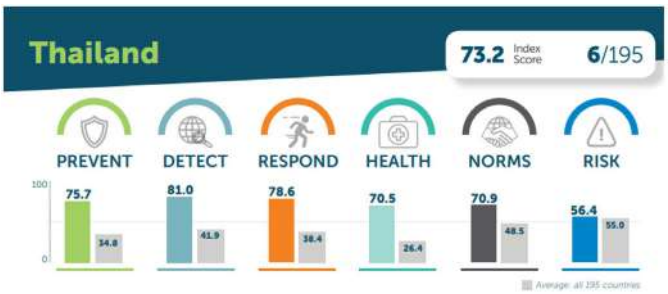
เสริมขีดความสามารถของทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา ในด้านการแจ้งเตือนล่วงหน้า การลดความเสี่ยง และการบริหารจัดการ ความเสี่ยงด้านสุขภาพทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

ปัจจุบันทั่วโลกเผชิญกับปัญหาภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข ซึ่งเกิดจากโรคติดต่อและไม่ติดต่อ อุบัติเหตุ สาธารณภัย หรือเหตุการณ์ที่มีผลกระทบด้านสาธารณสุขที่รุนแรงผิดปกติ หรือไม่คาดคิดมาก่อน จนส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง หากขาดการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการรับมือกับการระบาดของโรคและภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขผ่านการดำเนินการติดตามและประเมินสถานการณ์เชิงรุก ตลอดจนการรักษาบุคลากรทางการแพทย์ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในกรณีเจ็บป่วยจากการทำงานในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการดำเนินงานเชิงพื้นที่อย่างเข้มแข็ง ซึ่งเอื้อให้ไทยสามารถจัดการกับโรคระบาด MERS และโรคโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ดัชนีความมั่นคงทางด้านสุขภาพ (Global Health Security Index) ซึ่งจัดทำโดยมหาวิทยาลัย Johns Hopkins และองค์กรความริเริ่มด้านภัยคุกคามนิวเคลียร์ (Nuclear Threat Initiative) ในปี 2562 ได้จัดอันดับประเทศไทยเป็นที่ 6 ของโลกจาก 195 ประเทศ ในด้านการรับมือกับภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยได้รับคะแนน 73.2 จาก 100 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเป็นประเทศที่มีความพร้อมสูง โดยมีศักยภาพมากกว่าหรือเทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า ในด้านการป้องกันโรค ไทยได้รับคะแนน 75.7 คะแนน (อันดับ 3 ของโลก) ความสามารถในการตรวจจับโรคและรายงานที่รวดเร็ว 81 คะแนน (อันดับ 15 ของโลก) การตอบโต้และบรรเทาผลกระทบของโรคระบาดอย่างรวดเร็ว 78.6 คะแนน (อันดับ 5 ของโลก) การมีระบบสุขภาพที่เข้มแข็งและมั่นคง 70.5 คะแนน (อันดับ 2 ของโลก) ความมุ่งมั่นในการพัฒนาศักยภาพของประเทศ มีแผนงบประมาณด้านการป้องกันควบคุมโรคและดำเนินงานตามแนวปฏิบัติสากล 70.9 คะแนน (อันดับ 12 ของโลก) และความเสี่ยงต่อภัยคุกคามด้านชีวภาพ 56.4 คะแนน (อันดับ 93 โลก)

ดัชนีคะแนนอันดับด้านการรับมือกับภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขของประเทศไทย ปี2562

ที่มา: Global Health Security Index Report, 2562

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้จัดทำแผนการจัดการภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์และการสาธารณสุขแบบบูรณาการ พ.ศ. 2560 – 2564 เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที โดยมุ่งพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินให้มีมาตรฐาน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากโรค/ภาวะฉุกเฉิน และให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมผ่านการพัฒนากลไกการจัดการภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค อาทิ โครงการสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการภัยพิบัติทางการแพทย์และสาธารณสุขในเครือข่ายประเทศสมาชิกอาเซียน ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการร่วมกับประเทศ

เสริมขีดความสามารถของทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา ในด้านการแจ้งเตือนล่วงหน้า การลดความเสี่ยง และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

ญี่ปุ่น (ARCH) การพัฒนาศักยภาพและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในทุกระดับ การพัฒนาระบบการสื่อสารสาธารณะในระบบการแพทย์ฉุกเฉินสู่ประชาชน ตลอดจนการฟื้นฟูผู้ประสบภัยจากภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์โดยใช้ระบบประเมินความต้องการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขภายหลังเหตุการณ์สาธารณภัย (Post Disaster Needs Assessment: PDNA) ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายในระดับปฏิบัติการพื้นที่

นอกจากนี้ ได้จัดทำแผนจัดการภัยพิบัติด้านการแพทย์และสาธารณสุขสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560-2564 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติการสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเน้นข้อระลึกถึงพิเศษตามความต้องการจำเฉพาะของความพิการแต่ละประเภทในทุกขั้นตอน ในการรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ดำเนินมาตรการ อาทิ การกำหนดมาตรการทางสังคม การจัดลำดับพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและควบคุมโรคที่เหมาะสม การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันโรคบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ผ่านการรณรงค์ให้ประชาชนสวมใส่หน้ากากและล้างมือเป็นประจำ การดำเนินการเชิงรุกในระดับพื้นที่ผ่านเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) การเพิ่มความเข้มข้นการคัดกรองเชิงสาธารณสุขสำหรับแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนการจัดหาวัคซีนเพื่อใช้ภายในประเทศ

ความท้าทาย

ข้อจำกัดในการบูรณาการการรับมือกับภัยพิบัติและการจัดการสาธารณภัยให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทำให้การสนธิกำลังจากส่วนต่าง ๆ ยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความท้าทายในการวางแผนสถานการณ์ฉุกเฉินในภาพรวมที่เป็นเอกภาพ ตลอดจนข้อจำกัดด้านการวิจัยและพัฒนาระบบการจัดการสาธารณภัยของไทย นอกจากนี้ ถึงแม้ประเทศไทยสามารถจัดการกับการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทั้งในอดีตและปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั่วโลกยังไม่สิ้นสุด ส่งผลให้ไทยยังคงเผชิญกับความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดฯ ระลอกใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องบริหารจัดการสถานการณ์และมาตรการที่เกี่ยวข้องอย่างรัดกุมและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ควรมุ่งเน้นการยกระดับการบริหารจัดการและการลดความเสี่ยงจากภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขให้มีความพร้อมและสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะการรับมือกับภัยพิบัติและการจัดการสาธารณภัย อาทิ การส่งเสริมการบูรณาการและการวางแผนการทำงานระหว่างหน่วยงานในทุกระดับ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว การให้ความรู้ในการปฏิบัติตนในภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขที่ถูกต้องแก่ประชาชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับให้บริการทางสาธารณสุขในภาวะฉุกเฉินแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว การพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาศักยภาพในการตอบโต้และรับมือกับความเสี่ยงทางด้านสุขภาพในบริบทที่เหมาะสมกับประเทศไทย

เป้าหมายที่

04

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4: Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 4 มุ่งเน้นสร้างหลักประกันว่าเด็กทั้งชายและหญิงสามารถเข้าถึงการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่าย เยาวชนและผู้ใหญ่สามารถเข้าถึงการฝึกอบรมทักษะอาชีพในราคาที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกัน ขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนบรรลุการเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพอย่างถ้วนหน้า ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงจะช่วยยกระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปิดช่องว่างทางสังคมสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

การเข้าถึงการศึกษาและสำเร็จการศึกษาของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยสัดส่วนเด็กที่เข้าศึกษาในระดับปฐมวัยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 84.7 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 86.3 ในปี 2562 และในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 91.8 และร้อยละ 90.1 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 98.2 และร้อยละ 96.9 ในปี 2562 ตามลำดับ นอกจากนี้ **ความเท่าเทียมทางเพศในการเข้าถึงการศึกษาของไทยปรับตัวดีขึ้น** เห็นได้จากดัชนีความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Parity Index: GPI) ที่มีแนวโน้มดีขึ้นในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ดี **ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของคนไทยกลับมีแนวโน้มลดลง** เมื่อพิจารณาจากผลคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น โดยในปี 2562 คะแนนเฉลี่ยของระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับที่ต่ำกว่า 50 คะแนนในเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยลดลงในทุกรายวิชา เมื่อเทียบกับปี 2559 ในขณะที่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นในวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ลดลงในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ในขณะที่**ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการฝึกอบรมตามเกณฑ์มาตรฐานเพิ่มมากขึ้น** โดยในปีงบประมาณ 2561 มีครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร (คูปองครู) และผ่านเกณฑ์การพัฒนา 274,264 คนคิดเป็นร้อยละ 77 ของจำนวนครูที่ลงทะเบียนทั้งหมด เพิ่มขึ้นจาก 175,987 คน หรือร้อยละ 60 ในปีงบประมาณ 2560

การศึกษาและสำเร็จการศึกษาของคนไทย ปี 2559 และ ปี 2562

สัดส่วนเด็กที่เข้าศึกษาในระดับปฐมวัย		สัดส่วนเด็กที่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา		สัดส่วนเด็กที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	
ปี 2559	ปี 2562	ปี 2559	ปี 2562	ปี 2559	ปี 2562
87%	86.3%	91.8%	98.2%	90.1%	96.9%

ที่มา: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาระบบการศึกษา หลักสูตรและสื่อการสอนให้ทันสมัยและมีคุณภาพ อาทิ การจัดการเรียนรู้ "สะเต็มศึกษา (STEM Education)" เพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียน โครงการส่งเสริมกิจกรรมงานวิจัยเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นพื้นฐาน และโครงการยกระดับการบริหารจัดการผ่านการจัดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้มีความยืดหยุ่นในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของโลกในศตวรรษที่ 21 อาทิ การจัดตั้งดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ และการจัดตั้ง Thai MOOC เพื่อเป็นแพลตฟอร์มสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับผู้ที่อยู่ในวัยเรียนและนอกวัยเรียนรองรับการ Reskill/ Upskill ตามพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ ได้ส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของคนทุกกลุ่มวัยผ่านโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงการขยายโอกาสสำหรับผู้

04 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาส ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4

พิการ โครงการพัฒนาคนตลอดช่วงวัย โครงการสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศทางด้านการศึกษา ผ่านการให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษาแก่ประเทศกำลังพัฒนา

ความท้าทาย

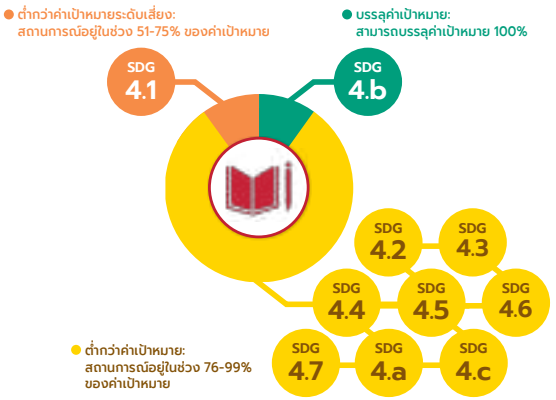
ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง แม้ว่าภาครัฐจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนั้น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐานะยังเป็นสาเหตุหนึ่งของ “การเลิกเรียนกลางคัน” ทำให้เด็กบางกลุ่มต้องห่างหายจากการศึกษา และอาจหลุดออกจากระบบการศึกษาในที่สุด

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเปราะบางยังเป็นอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญ เห็นได้จากการขาดแคลนครูการศึกษาพิเศษและนักวิชาชีพ และการขาดระบบสนับสนุนที่ตรงตามความจำเป็นพิเศษของเด็ก นอกจากนั้น การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กผู้มีรายได้น้อยที่อาจต้องออกจากระบบการศึกษาและกระทบต่อบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนผ่านสื่อออนไลน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียนที่ไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดสรรทรัพยากรการศึกษาให้มีความเป็นธรรมและมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้ความสำคัญในการสร้างหลักประกันทางสังคม ผ่านมาตรการที่สอดรับกับสถานการณ์และบริบทในปัจจุบัน เร่งพัฒนาโอกาสทางการศึกษาเพื่อเอื้อให้คนทุกเพศ ทุกช่วงวัย และทุกสถานะ สามารถเข้าถึงการศึกษาได้สะดวกทุกที่และทุกเวลา อีกทั้งควรเร่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนบทบาทของครูให้สามารถพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานของผู้เรียนได้อย่างเต็มความสามารถ ส่งเสริมการกระจายทรัพยากรทางการศึกษาทั้งในเรื่องการจัดสรรครูและการสนับสนุนเครื่องมือการเรียนการสอนที่สอดคล้องและมีความจำเป็นในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและทักษะด้านดิจิทัลในการเรียนการสอนให้แก่ครูและนักเรียน นอกจากนี้ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรประสานการดำเนินงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ ผ่านการพัฒนาการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ มีการวิเคราะห์ข้อมูลในมิติที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางอย่างรอบด้าน เพื่อให้สามารถระบุความต้องการที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง และแก้ปัญหาเด็กตกหล่นทางการศึกษาได้อย่างตรงจุด

ผลการประเมินสถานะของ SDG 4

กรณีศึกษา

โครงการลูกพระดาบสสมุทรปราการตามพระราชดำริ

โครงการ "ลูกพระดาบส" เป็นโครงการลูกของ"มูลนิธิพระดาบส" อยู่ในความรับผิดชอบร่วมกันของสำนักพระราชวัง มูลนิธิพระดาบส และจังหวัดสมุทรปราการ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2541 บนที่ดินราชพัสดุและที่ดินพระราชทาน รวม 475 ไร่ ที่ ต.บางปลา อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ โดยมี **ดาบสอาสา** ซึ่งคืออาจารย์ผู้ถ่ายทอดความรู้ และ**ศิษย์พระดาบส** คือนักเรียนที่มาศึกษาหาความรู้

การดำเนินงานของโครงการลูกพระดาบส แบ่งตามลักษณะการจัดการเรียนการสอนเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) **การเรียนการสอนศิษย์พระดาบส** แบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 8 หลักสูตร ประกอบด้วย 7 หลักสูตรสำหรับผู้สมัครเพศชายที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้แก่ หลักสูตรวิชาช่างยนต์, หลักสูตรวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์, หลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า, หลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง, หลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง, หลักสูตรวิชาชีพช่างเชื่อม, หลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน โดยศิษย์พระดาบสจะต้องมีการเรียนหลักสูตรเตรียมช่างก่อนเป็นระยะเวลา 6 เดือน แล้วจึงเลือกวิชาเฉพาะทางจาก 7 หลักสูตรนี้ ส่วนหลักสูตรสำหรับผู้สมัครเพศหญิง ได้แก่ หลักสูตรเคหะบริบาล ซึ่งสอนเกี่ยวกับการดูแลเด็ก คนชรา และผู้ป่วย ซึ่งจะได้ลงมือปฏิบัติงานจริงและเมื่อจบไปสามารถไปทำงานตามโรงพยาบาลและสถานบริบาลทั่วไปได้ โดย 8 หลักสูตรนี้จะเปิดรับผู้สมัครอายุตั้งแต่ 18 - 35 ปี ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษาแต่มีความตั้งใจจริง มีศีลธรรม มีวินัย ไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุขทุกชนิด และพร้อมที่จะศึกษาหาความรู้โดยมีที่พัก อาหาร ให้ฟรีตลอดหลักสูตรตลอด 1 ปี และ (2) กิจกรรมการเกษตร มุ่งเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีวิชาความรู้สู่ชุมชน ซึ่งเมื่อฝึกอบรมเสร็จสามารถนำทักษะไปประกอบอาชีพได้

04

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4.1

สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และไม่มีค่าใช้จ่าย นำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิผล ภายในปี 2573

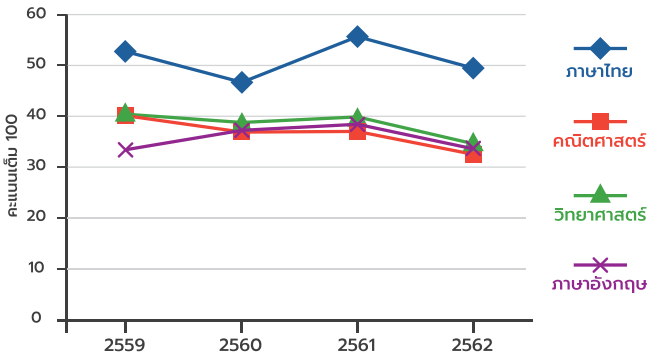
การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับทุนมนุษย์ อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเด็กทุกคนควรได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้กลายเป็นคนที่มีทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงการศึกษาจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากข้อมูลของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า ในช่วงปีการศึกษา 2559 – 2561 อัตราการสำเร็จการศึกษาของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นมีแนวโน้มสูงขึ้น จากร้อยละ 91.8 และร้อยละ 90.1 เป็นร้อยละ 98.2 และร้อยละ 96.9 ตามลำดับ ในขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีแนวโน้มลดลง จากร้อยละ 81.7 เป็นร้อยละ 78.6 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลคะแนนเฉลี่ยของ PISA ปี 2561 พบว่ามีคะแนนลดลง โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 413 คะแนน ลดลงจาก 415 คะแนน ในปี 2558 และพบว่ามีความแตกต่างของคะแนน PISA ระหว่างกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดและกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดมากขึ้น โดยผล PISA ปี 2561 กลุ่มโรงเรียนซึ่งเน้นการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่ 580 คะแนน และโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษามีคะแนนเฉลี่ยน้อยสุดที่ 370 คะแนน ต่างกัน 210 คะแนน ในขณะที่ปี 2558 มีคะแนนแตกต่างกัน 180 คะแนน

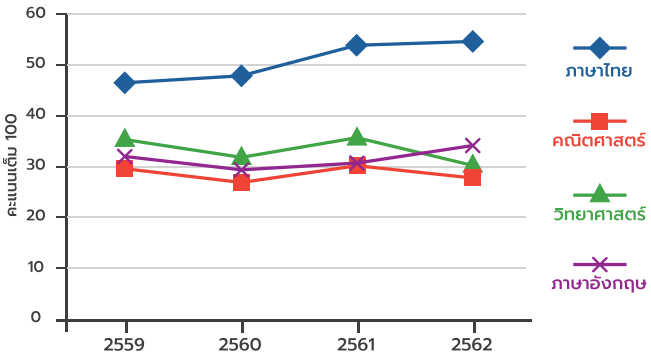
อย่างไรก็ตาม การประเมิน PISA ใช้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างประมาณ 8,600 คน ซึ่งส่งผลให้การวัดเป้าหมายย่อยจากผลประเมิน PISA อาจไม่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มเป้าหมายได้ครอบคลุมเท่ากับผลจากการทดสอบ O-NET โดยระหว่างปีการศึกษา 2559 – 2562 คะแนน O-NET ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีแนวโน้มลดลงในทุกสาระการเรียนรู้ ขณะที่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นในวิชาภาษาไทย และภาษาอังกฤษ แต่ลดลงในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ในปีการศึกษา 2562 พบว่า ทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเกือบทุกสาระการเรียนรู้ต่ำกว่า 50 คะแนน ยกเว้นวิชาภาษาไทยของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คะแนนเฉลี่ย O-NET ระดับชั้น ป.6
ปีการศึกษา 2559 - 2562

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.)

คะแนนเฉลี่ย O-NET ระดับชั้น ม.3
ปีการศึกษา 2559 - 2562

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.)

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.1

สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และไม่มีค่าใช้จ่าย นำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิผล ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะที่ผ่านมา ได้ดำเนินการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนการสอน อาทิ การจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา(กสศ.) เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ การยกร่างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะอิงมาตรฐานสากลและเน้นพัฒนาเด็กตามศักยภาพและตามความถนัดของตัวเองและการขับเคลื่อนการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) โดยปรับเปลี่ยนระบบการจัดการเรียนการสอนห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ การบ่มเพาะองค์ความรู้ด้านวิทยาการคำนวณ จัดตั้งสถาบันคุรุพัฒนาเพื่อรองรับการคัดเลือกหลักสูตรพัฒนาครูและการฝึกอบรมผ่านโครงการคูปองครูเพื่อพัฒนาศักยภาพครูในรูปแบบครบวงจร

ความท้าทาย

แม้ประเทศไทยจะได้ดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาได้เท่าเทียมและทั่วถึง แต่ยังพบว่ามีเด็กบางกลุ่มที่ยังไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและอยู่ในครอบครัวที่มีรายได้น้อย ซึ่งมีแนวโน้มที่จะไม่เข้าสู่ระบบการศึกษาและเลิกเรียนกลางคัน นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรระหว่างโรงเรียนกลุ่มต่าง ๆ อาทิ โรงเรียนในเขตนอกเขต ขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก ยังเป็นอุปสรรคต่อการสร้างทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญอันจะนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนที่มีประสิทธิผลในภาพรวมได้ อีกทั้งการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เนื่องจากการเรียนออนไลน์หรือการถ่ายทอดการสอนผ่านสัญญาณโทรทัศน์ จะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในเด็กบางกลุ่ม โดยเฉพาะเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจนเข้าไม่ถึงโอกาสในการศึกษา สร้างภาระค่าใช้จ่ายแก่ผู้ปกครอง เกิดภาวะการเรียนถดถอย และอาจผลักให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวหลุดออกจากระบบการศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดสรรทรัพยากรการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะสอดรับกับทักษะที่จำเป็นในอนาคตโดยเฉพาะทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ ตลอดจนควรมีการติดตามปัญหาเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษาเพื่อช่วยขยายโอกาสให้แก่เด็กทุกกลุ่มได้อย่างครอบคลุมและมีคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการการศึกษา โดยประเมินคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์ของผู้เรียน

04

SDG 4.2

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนเข้าถึงการพัฒนา การดูแล และการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย ที่มีคุณภาพ เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีความพร้อมสำหรับการศึกษา ระดับประถมศึกษา ภายในปี 2573

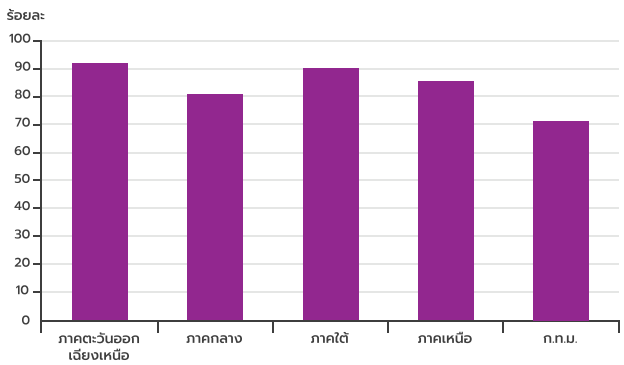
การพัฒนา การดูแล และการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สมองมีการพัฒนาสูงสุดและเป็นช่วงสำคัญของการเรียนรู้และการเติบโต ซึ่งจะส่งผลต่อสติปัญญา บุคลิกภาพ และความฉลาดทางอารมณ์ อีกทั้งการพัฒนาเด็กปฐมวัยยังเป็นรากฐานในการพัฒนามนุษย์ให้เติบโตได้ตามศักยภาพ และเป็นพลเมืองคุณภาพในอนาคต

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 พบว่า ร้อยละ 92.9 ของเด็กอายุ 36-59 เดือน ในประเทศไทย มีพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ในส่วนของอัตราการเข้าเรียนในระดับปฐมวัยพบว่า ร้อยละ 86.3 ของเด็กอายุ 36 – 59 เดือน กำลังเรียนอยู่ในหลักสูตรปฐมวัย โดยเด็กที่อยู่นอกเขตเทศบาลเข้าเรียนร้อยละ 89.8 ในขณะที่เด็กที่อยู่ในเขตเทศบาลเข้าเรียนน้อยกว่า อยู่ที่ร้อยละ 80.3

หากพิจารณาตามภูมิภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการเข้าเรียนของเด็กปฐมวัยมากที่สุด ที่ร้อยละ 92.4 ในขณะที่กรุงเทพมหานคร มีอัตราการเข้าเรียนของเด็กปฐมวัยต่ำที่สุด ที่ร้อยละ 71.2

ร้อยละของเด็กอายุ 36 - 59 เดือนที่กำลังเรียนในหลักสูตรปฐมวัย ประเทศไทย พ.ศ.2562 จำแนกตามภูมิภาค

ที่มา: การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562

ผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562

ร้อยละ	เด็กอายุ 36 - 59 เดือน ที่มีพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์	เด็กอายุ 36 - 59 เดือน ที่กำลังเรียนอยู่ในหลักสูตรปฐมวัย
รวม	92.9	86.3
ชาย	90.8	85.1
หญิง	95.0	87.5

หมายเหตุ: วัดจากคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM) และผลการตรวจคัดกรองผ่านครบ 5 ด้าน ประกอบด้วย การเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา การเข้าใจภาษา การใช้ภาษา และการช่วยเหลือตนเองและสังคม

ที่มา: การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 และการออกมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561 อีกทั้งยังมีการดำเนินโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการเรียนฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโครงการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและอนุบาล โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด 600 บาท ต่อเดือน โครงการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดหาอาหารกลางวันและนมสำหรับเด็กปฐมวัย โครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรก ที่ให้วิตามินเสริมธาตุเหล็กและโฟลิกก่อนตั้งครรภ์ 3 เดือนจนถึงหลังคลอด 6 เดือน และให้การตรวจครรภ์/ฝากครรภ์ฟรี และโครงการ 9 อย่างที่ส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพการเจริญเติบโตและกระบวนการโรงเรียนพ่อแม่เพื่อฝึกทักษะเลี้ยงดูลูก

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.2

สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนเข้าถึงการพัฒนาการดูแล และการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีความพร้อมสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา ภายในปี 2573

ความท้าทาย

ความพร้อมของครูหรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัยในการจัดการความท้าทายในห้องเรียนและส่งเสริมทักษะให้กับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งจะต้องเป็นไปอย่างรวดเร็วมากขึ้นตามบริบทของโลกที่เปลี่ยนไป ดังนั้น ความพร้อมของบุคลากรจะช่วยให้สามารถบ่มเพาะเด็กปฐมวัยให้โตขึ้นได้อย่างมีคุณภาพ เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ยังพบว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยยังมิได้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทำให้การกำหนดมาตรการเพื่อยกระดับการพัฒนาการดูแลและการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัยมีข้อจำกัดอยู่อย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรจัดให้มีระบบการฝึกอบรมควบคู่กับการปฏิบัติงาน (in-service training) และระบบพี่เลี้ยง (coaching and mentoring) เพื่อยกระดับคุณภาพครูและผู้ดูแลในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกแห่ง และสร้างแรงจูงใจในการประกอบอาชีพของครูและผู้ดูแลเด็กปฐมวัย เพื่อชักจูงให้กำลังคนคุณภาพประกอบอาชีพดังกล่าวมากขึ้น นอกจากนี้ ยังควรพัฒนาระบบติดตามการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ของเด็กให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และมีรายละเอียดข้อมูลรายบุคคล เพื่อให้สามารถนำฐานข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม

04

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4.3

สร้างหลักประกันให้ชายและหญิงทุกคนเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ ในราคาที่สามารถจ่ายได้ ภายในปี 2573

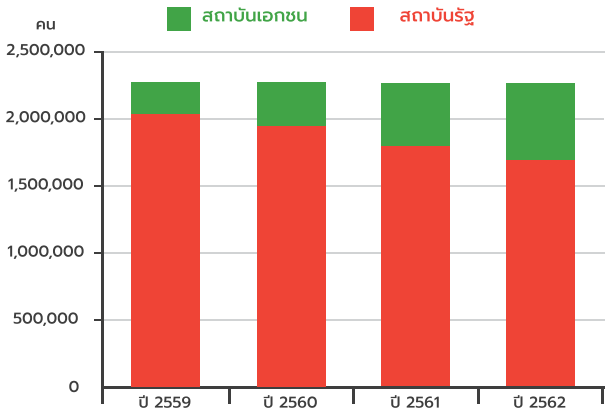
การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก ดังนั้น การสร้างหลักประกันให้คนในประเทศสามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับดังกล่าวได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน จะเป็นการสร้างหลักประกันต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ในอีกทางหนึ่ง ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของคนในประเทศให้สามารถทำงานที่มีคุณค่า มีรายได้ที่เหมาะสม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2562 ประเทศไทยมีจำนวนนิสิตและนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา 2,076,924 คน ลดลงจาก 2,319,717 คน ในปี 2559 เมื่อจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษา พบว่า ในปี 2562 มีนิสิตและนักศึกษาในสถาบันของรัฐ 1,690,385 คน ลดลงจาก 2,051,787 คน ในปี 2559 ในขณะที่มีนิสิตและนักศึกษาในสถาบันการศึกษาของเอกชน 386,539 คนในปี 2562 เพิ่มขึ้นจาก 267,930 คนในปี 2559

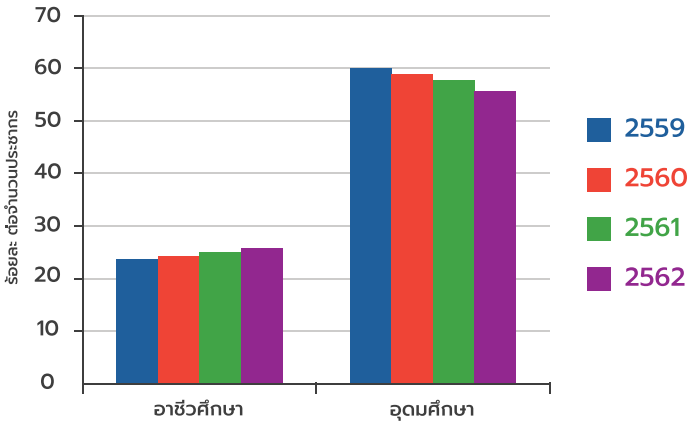
อย่างไรก็ดี เมื่อจำแนกข้อมูลเป็นการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา พบว่า ในช่วงปีการศึกษา 2559 - 2562 อัตราการเข้าเรียนระดับอาชีวศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่ระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มลดลง โดยข้อมูลจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแสดงให้เห็นว่าจำนวนนักเรียนระดับอาชีวศึกษาต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในกลุ่มอายุ 15 - 17 ปี มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24 ในปีการศึกษา 2559 เป็นร้อยละ 26 ในปีการศึกษา 2562 ขณะที่สัดส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อประชากรทั้งหมดในกลุ่มอายุ 18 - 21 ปี มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากประมาณร้อยละ 60 ในปีการศึกษา 2559 เหลือเพียงร้อยละ 54 ในปีการศึกษา 2562 ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากค่านิยมในการเรียนอาชีวศึกษาซึ่งเป็นสายอาชีพสูงขึ้นและความต้องการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานเร็วขึ้น

จำนวนนิสิต และนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทย ปี 2559 - 2562

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อัตราการเข้าเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.3

สร้างหลักประกันให้ชายและหญิงทุกคนเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ ในราคาที่สามารถจ่ายได้ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา อาทิ การจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา(กสศ.)และกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) โดยให้การสนับสนุนนักเรียนนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์รวมทั้งสิ้น 5,771,585 คน (ข้อมูล ณ เมษายน 2563) การจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนอาชีวศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทและเงินอุดหนุนทุนเฉลิมราชกุมารี เพื่อจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนและนักศึกษาในสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและมีอัตราการศึกษาต่อต่ำ ให้ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพจนจบระดับปริญญาตรี

ความท้าทาย

การหลุดออกจากระบบการศึกษายังคงเป็นความท้าทายสำคัญต่อการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยข้อมูลของสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาชี้ว่า แม้ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากรัฐมีการสนับสนุนค่าใช้จ่าย แต่สำหรับการศึกษาระดับในสูงกว่าขั้นพื้นฐานนั้นยังมีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างสูง โดยผู้ที่มาจากกลุ่มครอบครัวยากจนเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เมื่อเทียบกับกลุ่มครัวเรือนที่รวยที่สุดที่ได้เรียนต่อกว่าร้อยละ 63 โดยสถานการณ์การลดลงของจำนวนประชากรยังได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของความต้องการกำลังคนที่มีคุณภาพในทุกช่วงวัย ทั้งผู้ที่อยู่ในวัยเรียนและนอกวัยเรียน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เติบโตไปอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการสร้างโอกาสการเข้าถึงอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ขยายการให้บริการทางการศึกษาที่รองรับประชากรทุกกลุ่ม สถาบันการศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทการจัดการศึกษาไม่เฉพาะเพียงผู้ที่อยู่ในวัยศึกษา (aged group) เท่านั้น แต่ต้องรองรับการพัฒนาคนกลุ่มนอกวัยศึกษาด้วย (non-aged group) โดยเฉพาะวัยแรงงานและวัยสูงอายุ รวมทั้งยังควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีในพื้นที่ในการนำเด็กและเยาวชนผู้ว่างงานที่อยู่นอกระบบการศึกษา (NEET) กลับสู่ระบบการศึกษา หรือการพัฒนาทักษะอาชีพปรับการบริหารจัดการให้รองรับผู้เรียนทั้งกลุ่มวัยศึกษาและนอกวัยศึกษาให้สามารถเรียนร่วมกันได้ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการพัฒนาระบบการเรียนที่ยืดหยุ่นโดยเฉพาะหลักสูตรระยะสั้น ระบบสะสมหน่วยกิตและการเทียบโอนประสบการณ์

04

SDG 4.4

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

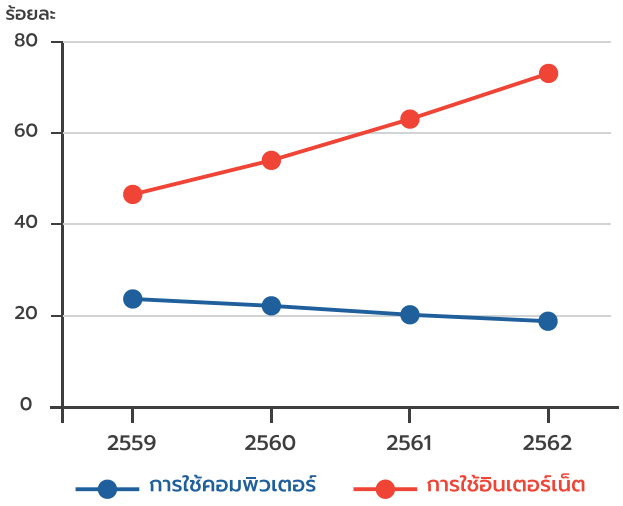
เพิ่มจำนวนเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีทักษะที่เกี่ยวข้องจำเป็น รวมถึงทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน การมีงานที่มีคุณค่า และการเป็นผู้ประกอบการ ภายในปี 2573

กำลังแรงงานที่มีประสิทธิภาพจะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยประเทศที่มีผลิตภาพแรงงานสูงจะมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่าประเทศที่มีผลิตภาพแรงงานต่ำ เนื่องจากสามารถลดอัตราการสูญเสียในกระบวนการผลิตได้มากกว่า ดังนั้น การสร้างแรงงานที่มีผลิตภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยภาครัฐควรร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พัฒนาทักษะทางเทคนิคและอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน ในช่วงปี 2559 – 2562 พบว่าผู้มีงานทำ (อายุ 15 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์ลดลงจากร้อยละ 24.0 เหลือร้อยละ 18.7 ในขณะที่การใช้อินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากร้อยละ 47.0 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 71.7 ในปี 2562 เนื่องจากปัจจุบันมีการพัฒนาอุปกรณ์ทางเลือกที่หลากหลายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากขึ้น อาทิ สมาร์ทโฟนและแทบเล็ต ซึ่งสะดวกต่อการพกพา และสามารถใช้งานได้รวดเร็วกว่า โดยผู้มีงานทำส่วนใหญ่มีทักษะในการคัดลอก/ตัด/วาง ข้อความในเอกสาร (ร้อยละ 82.6) รองลงมา ได้แก่ คัดลอก/เคลื่อนย้ายไฟล์งานหรือแฟ้มงาน (ร้อยละ 81.2) และใช้สูตรเบื้องต้นในเอกสารประเภทสเปรดชีต (ร้อยละ 64.4) ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 32.2 ที่สามารถสร้างงานนำเสนอด้วยโปรแกรมนำเสนอและร้อยละ 3.5 ที่มีทักษะในการเขียนโปรแกรมด้วยภาษาคอมพิวเตอร์ สะท้อนให้เห็นถึงทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการทำงานที่ยังไม่ซับซ้อนมากนัก

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน ปี 2559 - 2562

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากนี้ หากพิจารณาการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย (IMD) ปี 2562 ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี พบว่ามีผู้ลงทะเบียนใช้งานอินเทอร์เน็ตบรอดแบนด์ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่อยู่ในอันดับที่ 4 จาก 63 ประเทศ ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม ทักษะแรงงานด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีที่แม้จะมีการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับที่ 49 ในปี 2562 จากอันดับที่ 51 ในปี 2559 แต่ยังอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเร่งพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อให้แรงงานมีทักษะที่เหมาะสมกับการทำงานในศตวรรษที่ 21

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.4

เพิ่มจำนวนเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีทักษะที่เกี่ยวข้องจำเป็น รวมถึงทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน การมีงานที่มีคุณค่า และการเป็นผู้ประกอบการ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพแรงงานทั้งก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานและผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงาน อาทิ การปรับหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่เพื่อผลิตกำลังคนให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องรองรับความต้องการในศตวรรษที่ 21 การผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่เพื่อสร้างกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (New Growth Engines) ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริง การจัดตั้ง Thai MOOC (Thailand Massive Open Online Course) เพื่อเป็นแพลตฟอร์มสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเน้นการพัฒนารายวิชาที่รองรับการ Reskill/Upskill การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในการผลิต และพัฒนากำลังคน เช่น การจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work Integrated Education: CWIE) การจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีการผลิตสุมิพล (Sumipol Institute of Manufacturing Technology – SIMTec) การพัฒนาเครือข่ายการพัฒนากำลังคนดิจิทัล เช่น โครงการ Smart University@EEC การพัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงาน โดยจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมแรงงาน รวมถึงกำหนดมาตรฐานและค่าจ้างเพื่อจูงใจให้มีการพัฒนาศักยภาพแรงงาน เช่น กำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติและคุณวุฒิวิชาชีพและอัตราค่าจ้างตามมาตรฐานฝีมือแรงงาน

ความท้าทาย

การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มแรงงานในระบบ ไม่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ทำให้ช่องว่างผลิตภาพแรงงานของแรงงานทั้งสองกลุ่มเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนั้น การยกระดับทักษะแรงงานยังขาดความสอดคล้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การผลิตแรงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการพัฒนาระบบการยกระดับทักษะอย่างครบวงจร โดยควรประมาณการความต้องการแรงงานในอนาคตและทักษะที่จำเป็น เพื่อให้มีการวางแผนพัฒนาทักษะแรงงานที่สอดรับกับความต้องการได้ในเชิงลึก สร้างวัฒนธรรมและอุปนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรบูรณาการรูปแบบเรียนรู้ทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดทำหลักสูตรระยะสั้น กำหนดมาตรการสร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการขนาดกลางที่มีศักยภาพเข้าร่วมระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษาเพิ่มขึ้น พัฒนาหลักสูตรออนไลน์ที่เชื่อมโยงกับความต้องการของตลาด/ผูกโยงกับการจ้างงานหลังจบหลักสูตร พัฒนาระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ที่ชัดเจนและพัฒนาระบบจัดการการรับรองความสามารถของบุคคล (Credential Management Platform) เพื่อเป็นกลไกกลางในการเก็บข้อมูลหลักฐานความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังช่วยให้นายจ้างคัดกรองและตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสมรรถนะรายบุคคลได้

04

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4.5

ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศด้านการศึกษา และสร้างหลักประกันว่ากลุ่มที่เปราะบางซึ่งรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็กในสถานการณ์เปราะบางเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียม ภายในปี 2573

การจัดการศึกษาของภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ในการเข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ และรัฐต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง อาทิ ผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็ก ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่ทุกคนพึงได้รับ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงปี 2559 – 2562 ดัชนีความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Parity Index: GPI) ในภาพรวมทุกระดับการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 ดัชนี GPI อยู่ที่ 1.07 เพิ่มขึ้นจาก 1.04 ในปี 2559 สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าเรียนของเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย โดยในช่วงอายุ 3 - 11 ปี มีความเท่าเทียมระหว่างเพศมากขึ้น เห็นได้จากดัชนี GPI ในปี 2562 ของระดับก่อนประถมศึกษาอยู่ที่ 0.99 เพิ่มขึ้นจาก 0.97 ในปี 2559 และระดับประถมศึกษา ในปี 2562 อยู่ที่ 0.98 เพิ่มขึ้นจาก 0.92 ในปี 2559 ทั้งนี้ แนวโน้มการเข้าถึงการศึกษาของเพศหญิงจะสูงกว่าเพศชายเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้นไป โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาเป็นต้นไป

สัดส่วนการเข้าศึกษาของเพศหญิงที่มากกว่าเพศชายในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น อาจเป็นผลมาจากการที่เพศชายเข้าสู่ตลาดแรงงานเร็วกว่าเพศหญิง โดยข้อมูลสถิติแรงงานจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่า อัตราแรงงานอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไปในทุกไตรมาสของปี 2562 – 2563 มีสัดส่วนแรงงานที่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ ปัจจัยเชิงเศรษฐกิจและสังคม อาทิ วัฒนธรรมการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศที่ลดลงภายในครอบครัวและตลาดแรงงาน ส่งผลให้เพศหญิงมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และผลตอบแทนที่สูงขึ้นจากระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

ดัชนีความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Parity Index: GPI) ในภาพรวมทุกระดับการศึกษาบอุดมศึกษาของไทย ปี 2559 - 2562

ระดับการศึกษา	กลุ่มอายุ	2559 GPI (หญิง/ชาย)	2560 GPI (หญิง/ชาย)	2561 GPI (หญิง/ชาย)	2562 GPI (หญิง/ชาย)
รวมทั้งหมด	3 - 21	1.04	1.07	1.07	1.07
ระดับก่อนประถมศึกษา	3 - 5	0.97	0.97	0.99	0.99
ระดับประถมศึกษา	6 - 11	0.92	0.98	0.98	0.98
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	12 - 14	1.01	1.04	1.04	1.05
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	15 - 17	1.15	1.16	1.17	1.17
การศึกษาระดับอุดมศึกษา	18 - 21	1.38	1.40	1.37	1.37

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้มีการดำเนินโครงการที่ส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงการขยายโอกาสสำหรับผู้พิการ โครงการพัฒนาคนตลอดช่วงวัย โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน โครงการสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับพื้นที่ โครงการพัฒนาทักษะอาชีพแบบบูรณาการ และโครงการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อย อันเป็นการส่งเสริมเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนจบอย่างมีคุณภาพ สนับสนุนการจัดการศึกษาตามวัย พัฒนาการ และกลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งเป็นการพัฒนาศักยภาพในกลุ่มเปราะบางให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้ในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาส ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.5

ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศด้านการศึกษา และสร้างหลักประกันว่ากลุ่มที่เปราะบางซึ่งรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็กในสถานการณ์เปราะบาง เข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียม ภายในปี 2573

ความท้าทาย

ภาครัฐยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลแบบแยกกลุ่มสำรวจ (disaggregated data) ทำให้ขาดข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งผู้พิการ ชนพื้นเมือง ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายยังคงเป็นความท้าทายของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านพื้นที่และด้านการบริหารจัดการรวมไปถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ยังคงต้องเร่งปรับปรุงให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรสร้างหลักประกันทางการศึกษาและการประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งควรเร่งจัดทำข้อมูลที่จำแนกกลุ่มสำรวจ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายที่ตรงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหา “ภาวะตกหล่น” ของกลุ่มคนในสังคมได้ นอกจากนี้ควรมีมาตรการทางการศึกษาที่สอดรับกับสถานการณ์และบริบทปัจจุบัน และควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษา เพื่อภาครัฐจะได้ดำเนินการช่วยเหลือและจัดการศึกษาให้เด็กกลุ่มดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงมีแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในประเด็นความเท่าเทียมและความเสมอภาคทั้งในมิติทางเพศสภาพสถานภาพทางกายและชาติพันธุ์

04 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาส ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4.6

สร้างหลักประกันว่าเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ ทั้งชายและหญิงในสัดส่วนสูง สามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ ภายในปี 2573

การอ่านออกเขียนได้และการคิดคำนวณเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา โดยการอ่านและการเขียนจะเป็นเครื่องมือสำหรับการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ในขณะที่การคิดคำนวณจะช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีเหตุมีผล มีขั้นตอนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และสร้างกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21

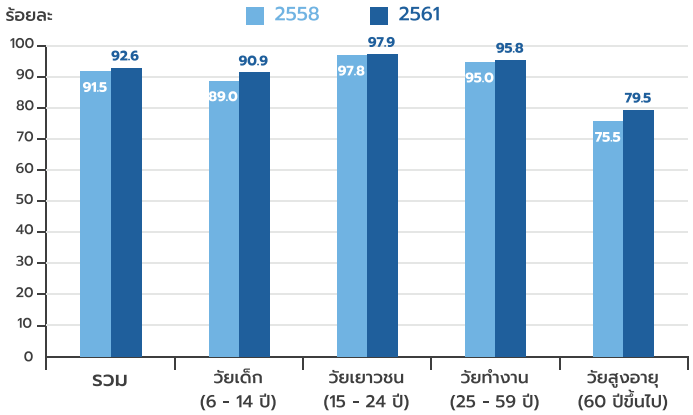
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ข้อมูลจากรายงานการสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2561 พบว่า ในปี 2561 มีประชากรไทยที่สามารถอ่าน เขียน และคำนวณได้ (ทั้ง 3 อย่าง) ร้อยละ 92.6 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 91.5 ในปี 2558 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุแล้ว พบว่า วัยเยาวชนและวัยทำงานมีสัดส่วนผู้ที่สามารถอ่าน เขียน และคำนวณได้ อยู่ในระดับสูง ที่ร้อยละ 97.9 และ 95.8 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับวัยเด็กและวัยสูงอายุ ที่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 90.9 และ 79.5 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเฉพาะทักษะการอ่านและการเขียน (2 อย่าง) พบว่าในปี 2561 ประชากรไทยมีอัตราการอ่านออกเขียนได้ร้อยละ 93.9 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 93.0 ในปี 2558 โดยวัยเยาวชนมีความสามารถในการอ่านออกและเขียนได้เกือบทุกคน (ร้อยละ 98.1) ขณะที่ผู้สูงอายุที่สามารถอ่านออกเขียนได้มีสัดส่วนที่น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 82.5) ทั้งนี้ แม้สัดส่วนคนไทยที่มีความสามารถในการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่ามีผู้ที่ควรได้รับการพัฒนาทักษะดังกล่าวอยู่

การอ่าน เขียน และคำนวณได้ (ทั้ง 3 อย่าง)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วงปี 2559 - 2563 ภาครัฐได้พัฒนาระบบการเรียนการสอน หลักสูตรการศึกษา และสื่อการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ โดยได้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้กับหลักสูตรการศึกษาให้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง อาทิ โครงการจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการศึกษา โครงการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) และโครงการจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาการคำนวณ (Computing Science) รวมทั้งยังมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการสร้างช่องทางการเรียน ผ่านการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับการเรียนการสอนอาทิโครงการดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ (National Digital Learning Platform)

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.6

สร้างหลักประกันว่าเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิงในสัดส่วนสูง สามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ ภายในปี 2573

ความท้าทาย

แม้ว่าสัดส่วนคนไทยที่มีความสามารถด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณอยู่ในระดับสูงและมีแนวโน้มที่จะดีขึ้นก็ตาม แต่ยังมีคนบางกลุ่มที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ เนื่องจากไม่ได้รับการการพัฒนาทักษะพื้นฐานดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเด็กตกหล่นหรือหลุดจากระบบการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเปราะบางที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ที่รัฐจัดสรรให้ได้ อันเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรและการบริหารจัดการของภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณในกลุ่มคนที่อยู่ใน "ภาวะตกหล่น" เพื่อให้เป็นหลักประกันว่าคนทุกคนในสังคมจะสามารถอ่านออกเขียนได้ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างไม่ยากลำบาก นอกจากนี้ ยังควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งในและนอกโรงเรียนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของโลกในศตวรรษที่ 21 นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนให้มากขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบการวัดผลทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

04

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาส ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4.7

สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและการไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก การชื่นชมในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการที่วัฒนธรรมมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี 2573

ประเทศไทยมีการวางแผนและการสร้างหลักประกันทางการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของโลกที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอ โดยปัจจุบันการศึกษาของไทยได้มุ่งยกระดับการเรียนรู้ให้สอดรับกับบริบทของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน และมีมิติการเรียนรู้ที่กว้างขึ้นมากกว่าอยู่แค่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้น การสร้างความตระหนักรู้ต่อประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาค การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุข และการสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญและเป็นเรื่องที่ทุกคนควรเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในฐานะการเป็นพลเมืองของโลก

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้พัฒนาองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในหลายระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปถึงระดับวัยทำงาน อาทิ การจัดหลักสูตรการศึกษาด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับมหาวิทยาลัยทั้งรัฐและเอกชน การบรรจุหลักสูตรการพัฒนาที่ยั่งยืนในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานของนักเรียน การขับเคลื่อนแผนพัฒนาสิทธิมนุษยชนไปสู่การปฏิบัติ ผ่านการดำเนินงานของคณะทำงานด้านการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน และการจัดทำแผนการขับเคลื่อนการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.2563-2565 นอกจากนี้ ภาครัฐอยู่ระหว่างการเสนอปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศและหลักสูตรอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อสร้างหลักประกันว่าคนทุกคนในประเทศไทยจะมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการสร้างสรรค์สังคมโลกที่ความยั่งยืน โดยได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่กำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกคนมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross Cultural Understanding) ที่เป็นทักษะสำคัญสำหรับการเป็นพลเมืองโลก นอกจากนี้ ในระดับหลักสูตรและการประเมินผลการศึกษาไทยได้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในการจัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองดี และการเห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของการส่งเสริมการเรียนรู้สิทธิมนุษยชน ภาครัฐได้จัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาและคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้จัดหลักสูตรฝึกอบรมสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทั้งบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ภาคธุรกิจ และผู้บริหารระดับสูงในองค์กร ในส่วนการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศภาครัฐได้บรรจุประเด็นความหลากหลายทางเพศเข้าไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเพศสภาพและเพศวิถีให้กับผู้เรียนในทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจ

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.7

สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและการไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก การชื่นชมในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการที่วัฒนธรรมมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี 2573

ในการเคารพและยอมรับในความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางเพศ

นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ ในสถานศึกษา อาทิ การเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมบทบาทผู้นำและจิตอาสาการสร้างความเข้าใจในกติกาการอยู่ร่วมกันของชุมชน การพัฒนาผู้นำชุมชนและบุคคลให้เป็นต้นแบบด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและครอบคลุม เช่น โครงการโรงเรียนประชารัฐ และโครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ระดับตำบล

ความท้าทาย

การปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เป็นประเด็นที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก รวมทั้งต้องอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมและการบูรณาการการทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วนในสังคม อย่างไรก็ดี การดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่ยังคงมีภาครัฐเป็นหลักและมีลักษณะการดำเนินงานที่แยกส่วนกันตามกลุ่มเป้าหมายที่รับผิดชอบเท่านั้น อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรโลกและความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างมากโดยอาจก่อให้เกิด “New Norm ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” ที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการจัดการกับปัญหาในประเทศของตนเองมากกว่าการดำเนินการผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ ทำให้คนมีความตระหนักในความสำคัญของการเป็นพลเมืองโลกลดลง และให้ความสำคัญกับการเป็นพลเมืองรัฐมากขึ้น นอกจากนั้นยังอาจเกิดความหวาดระแวงและทัศนคติเชิงลบกับชาวต่างประเทศที่อาจนำไปสู่การปฏิบัติที่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน ซึ่งจะเป็นความท้าทายใหม่ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาดังกล่าวได้

ข้อเสนอแนะ

การสร้างความเป็นพลเมืองโลกจะต้องดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลาย และเลือกใช้วิธีการที่เข้าถึงคนจำนวนมาก อาทิ การสอดแทรกผ่านสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ที่รองรับผู้เรียนจำนวนมาก (Massive Open Online Courses: MOOC) ซึ่งมีความสะดวกต่อตัวผู้เรียน เนื่องจากสามารถเข้าถึงบทเรียนได้จากทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งยังจะเป็นการขยายการศึกษาที่มีคุณภาพให้ทั่วถึง รวมทั้งต้องมีการกระจายทรัพยากรทางการศึกษาซึ่งส่งเสริมการเข้าถึงบทเรียนดังกล่าวผ่านการสนับสนุนเครื่องมือการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความจำเป็นในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาการศึกษาประสบผลสำเร็จและเห็นผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

04

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4.a

สร้างและยกระดับสถานศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์การศึกษาที่อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการ และเพศภาวะ และจัดให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ปราศจากความรุนแรง ครอบคลุมและมีประสิทธิผลสำหรับทุกคน

การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษามีความจำเป็นต่อการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวม เนื่องจากสภาวะแวดล้อมที่ดีและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน อันนำมาซึ่งผลลัพธ์ทางการศึกษาในเชิงประจักษ์ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี อาทิ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และสื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ให้พร้อมต่อการเรียนในทุกระดับชั้น รวมทั้งต้องส่งเสริมให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ปราศจากความรุนแรงทุกรูปแบบ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนในประเทศไทยมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตประมาณร้อยละ 90 ซึ่งโรงเรียนที่ไม่มีอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล (ข้อมูล ณ สิงหาคม 2563) นอกจากนี้ ยังพบว่ามีโรงเรียนที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต 14 โรงเรียน ประสบปัญหาสัญญาณโทรศัพท์ 291 โรงเรียน และไม่สามารถเข้าถึงไฟฟ้าได้ 415 โรงเรียน

ในด้านการอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ อาทิ กลุ่มผู้พิการ ในปี 2563 มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษเพื่อเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสที่อยู่ในความดูแลของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 172 แห่ง และมีการดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความปลอดภัย โดยการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนในกรณีต่าง ๆ อาทิ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากระบบการศึกษายาเสพติด ภัยพิบัติ และการกลั่นแกล้งรังแก

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วงปี 2559 - 2563 ภาครัฐร่วมกับภาคเอกชนดำเนินการสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการเน็ตประชารัฐ ที่ได้ขยายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตไปยังโรงเรียนให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ซึ่งในปี 2562 มีการดำเนินการแล้วเสร็จ 1,187 โรงเรียน โครงการบรอดแบนด์อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาฟรีซึ่งดำเนินการโดยบริษัท 3BB ติดตั้งอินเทอร์เน็ตให้กับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทั่วประเทศ 2,271 แห่ง โครงการพัฒนาระบบน้ำดื่มสะอาดในโรงเรียนโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนทั่วไปที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) อีกทั้งได้มีการดำเนินการผ่านโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ อาทิ โครงการพัฒนาทักษะการทำข้อสอบ GAT/PAT สำหรับนักเรียนบกพร่องทางการมองเห็นโครงการสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้เรียนพิการทางการได้ยินและโครงการล่ามภาษามือเพื่อการสื่อสาร นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลรวมถึงมีหลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ พ.ศ. 2561 เพื่อเพิ่มสมรรถนะให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือทางการศึกษา อาทิ อุปกรณ์ช่วยการมองเห็น การได้ยิน การเขียน หนังสือเสียง หนังสืออักษรเบรลล์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนสำหรับคนพิการให้มีคุณภาพ

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.a

สร้างและยกระดับสถานศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์การศึกษาที่อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการ และเพศภาวะ และจัดให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ปราศจากความรุนแรง ครอบคลุมและมีประสิทธิผลสำหรับทุกคน

ความท้าทาย

การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลยังเป็นความท้าทายหลักในการบรรลุเป้าหมายย่อยที่ 4.a เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่และความพร้อมในการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาของผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณภาครัฐที่มีข้อจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากนี้นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการสู่การปฏิบัติยังขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมทุกมิติ ขาดแคลนครูการศึกษาพิเศษและนักวิชาชีพ และขาดระบบสนับสนุนที่ตรงตามความจำเป็นพิเศษของเด็กที่บกพร่องแต่ละประเภทในการจัดการเรียนรวม ตลอดจนอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และเข้าถึงบริการทางการศึกษาของผู้พิการ

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้ได้มากที่สุด รวมทั้งควรยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาเรียนรวม อาทิ จัดห้องเรียนพิเศษให้คนพิการในสถานศึกษา พัฒนาความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมมีการจัดเก็บและปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษให้มีความทันสมัย เช่น ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเพาะเจาะจงกับคนกลุ่มดังกล่าว เพื่อให้เกิดการพัฒนานโยบายและมาตรการช่วยเหลือที่เหมาะสมและสอดรับกับบริบทเฉพาะบุคคลมากยิ่งขึ้น

04

SDG 4.b

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพิ่มจำนวนทุนการศึกษาทั่วโลกที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และประเทศในทวีปแอฟริกา เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการฝึกอาชีพ และโปรแกรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านเทคนิค ด้านวิศวกรรม และด้านวิทยาศาสตร์ ในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ภายในปี 2563

ประเทศไทยได้เริ่มมีบทบาทในการให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่ต่างประเทศตั้งแต่ปี 2498 ในลักษณะ Third Country Training Program โดยจัดการศึกษาและการฝึกอบรมดูงานให้แก่ผู้รับทุนจากประเทศกำลังพัฒนา ตามที่องค์กรระหว่างประเทศหรือประเทศผู้ให้อื่น ๆ เสนอขอความร่วมมือ และยังคงให้ความสำคัญต่อการดำเนินภารกิจความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นแผนแม่บทด้านการต่างประเทศ ที่มุ่งส่งเสริมให้ไทยมีเกียรติภูมิและบทบาทที่สร้างสรรค์ในเวทีโลก

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

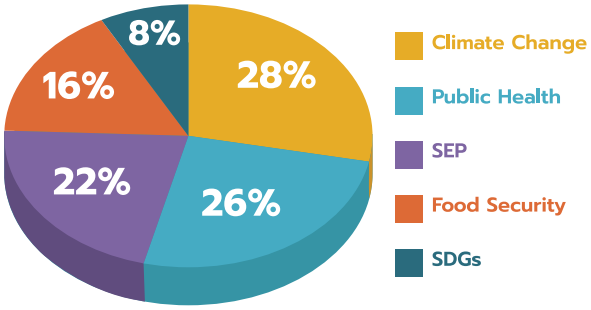
ในระยะที่ผ่านมา แม้ว่าไทยจะไม่ได้อยู่ในสถานะของผู้ให้ (donor) แต่ไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยได้ให้เงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) แก่ประเทศที่มีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 ประเทศไทยมีมูลค่า ODA อยู่ที่ 4,561.78 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของรายได้มวลรวมประชาชาติ[1] จำแนกเป็น (1) เงินกู้ 447.01 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.8 (2) เงินให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการ 1,662.45 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 36.44 และ (3) เงินบริจาคให้แก่องค์การระหว่างประเทศ 2,452.32 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 53.76 นอกจากนั้นไทยยังได้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบที่ไม่เป็นตัวเงินอาทิ การจัดฝึกอบรมให้กับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ในสาขาวิชาที่ไทยมีศักยภาพ เช่น การเกษตร การศึกษา และการสาธารณสุข

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศทางด้านการศึกษา ได้แก่ 1) ถ่ายทอดองค์ความรู้ และเทคโนโลยี และสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ 2) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยจัดสรรทุนฝึกอบรมนานาชาติประจำปี (Annual International Training Course: AITC) และทุนศึกษาปริญญาโทนานาชาติ (Thailand International Postgraduate Programme: TIPP) เพื่อศึกษาในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงความมั่นคงทางอาหารการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือการสาธารณสุข และ 3) จัดส่งอาสาสมัครเพื่อนไทย (Friends from Thailand) หรือผู้เชี่ยวชาญ ตามคำขอเพื่อไปปฏิบัติงาน ณ ประเทศคู่ร่วมมือภายใต้โครงการหรือตามคำขอ

มูลค่าทุนการศึกษาที่รัฐบาลเสนอให้กับต่างประเทศ (Annual International Training Course: AITC) จำแนกตามสาขาวิชา

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

[1] OECD สนับสนุนให้ประเทศผู้ให้ต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือที่เกณฑ์ร้อยละ 0.7 ของ GNI โดยล่าสุดในปี 2561 มูลค่า ODA ของไทย (ซึ่งยังอยู่ในกลุ่มประเทศผู้รับ) อยู่ที่ร้อยละ 0.0309 ของ GNI

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.b

เพิ่มจำนวนทุนการศึกษาทั่วโลกที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และประเทศในทวีปแอฟริกา เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการฝึกอาชีพ และโปรแกรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านเทคนิค ด้านวิศวกรรม และด้านวิทยาศาสตร์ ในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ภายในปี 2563

ความท้าทาย

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประเทศไทยต้องปรับโครงสร้างงบประมาณเพื่อช่วยเหลือเยียวยาประชาชนในประเทศและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมอย่างเร่งด่วน ส่งผลให้กรอบวงเงินงบประมาณสำหรับ ODA ลดลง ทำให้การให้ความช่วยเหลือประเทศที่พัฒนาน้อยกว่ามีข้อจำกัด นอกจากนั้น การเป็นประเทศรายได้ปานกลางขั้นสูงทำให้มีข้อจำกัดในการได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งมีสถานะเป็นผู้ให้ ทำให้เสียเปรียบทางการแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่มีสถานะเป็นผู้รับและได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยตรงโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะ

การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศควรมุ่งเน้นรูปแบบที่ไม่ใช่ตัวเงินมากขึ้น และใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาที่ควรปรับเปลี่ยนเป็นการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์เพื่อลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากนี้ ประเทศไทยควรรักษาผลประโยชน์ของการเป็นผู้รับความช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ ญี่ปุ่น จีน เยอรมนี สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิทยาการและเทคโนโลยีจากประเทศที่มีความก้าวหน้าที่จะส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถของไทย และส่งเสริมให้ไทยปรับบทบาทมาเป็นผู้ให้มากขึ้น

04 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 4.c

เพิ่มจำนวนครูที่มีคุณวุฒิ รวมถึงการดำเนินการผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศในการฝึกอบรมครูในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ภายในปี 2573

ครูที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้น การพัฒนาครูที่มุ่งเน้นให้ครูทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ตรงตามศักยภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ได้

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แนวโน้มของครูที่ได้รับการพัฒนามีสัดส่วนสูงขึ้น โดยข้อมูลของโครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร (คูปองครู) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในหลักสูตรฝึกอบรมที่ผ่านการรับรอง 1,207 หลักสูตร ซึ่งครอบคลุมครูกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ามีจำนวนครูที่ได้รับการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2561 มีครูที่เข้าร่วมโครงการและผ่านเกณฑ์การพัฒนา จำนวน 274,264 คน คิดเป็นร้อยละ 77 ของจำนวนครูที่ลงทะเบียนทั้งหมด เพิ่มขึ้นจาก 175,987 คน หรือร้อยละ 60 ในปีงบประมาณ 2560 ทั้งนี้ หลักสูตรที่มีครูลงทะเบียนมากที่สุดได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักการของเกม สำหรับครูประถมศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ STEM Education ตามแนวคิด Active Learning

จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร (คูปองครู) ปี 2560 - 2561

ปีงบประมาณ	จำนวนครูที่ลงทะเบียนอบรม (คน) (1)	จำนวนครูที่ได้รับการพัฒนา (คน) (2)	สัดส่วนครูที่ได้รับการพัฒนา (2) / (1)
2560	314,458	175,987	ร้อยละ 60
2561	356,052	274,264	ร้อยละ 77

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

04

SDG 4.c

เพิ่มจำนวนครูที่มีคุณวุฒิ รวมถึงการดำเนินการผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศในการฝึกอบรมครูในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการผลิตและพัฒนาครูโดยได้จัดตั้งสถาบันคุรุพัฒนาเพื่อรองรับการคัดเลือกหลักสูตรพัฒนาครูและดำเนินโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร (คูปองครู) โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โครงการพัฒนาวิชาชีพแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) โครงการอบรมและพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (Boot Camp)ร่วมกับ บริติช เคานซิล ประเทศไทย โครงการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) ในโรงเรียนเอกชน โครงการพัฒนาคุณภาพครูโรงเรียนเอกชนและโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการอบรมครูหลักสูตรสะเต็มศึกษา(STEM Education)

นอกจากนี้ คุรุสภายังได้ปรับเกณฑ์มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2563 โดยกำหนดให้การทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครูจำนวน 5 วิชา ได้แก่ การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา วิชาชีพครูและวิชาเอกตามที่กำหนด และ 2) การปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพครูตามแนวทางที่คุรุสภากำหนดในด้านต่างๆ

ความท้าทาย

แม้ว่าจะมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาครูได้จำนวนหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถรองรับความต้องการได้ครบถ้วนโดยพบว่า มีหลายหลักสูตรมีจำนวนที่นั่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ อาทิ หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักการของเกมสำหรับครูประถมศึกษา นอกจากนี้ หลักสูตรการพัฒนาครูยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าอบรม เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของครูในการออกแบบหลักสูตรดังกล่าว อีกทั้งการติดตามและประเมินผลยังไม่ครอบคลุมผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด และขาดการกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์จากการอบรมที่เชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดหลักสูตรให้เพียงพอกับความต้องการมากยิ่งขึ้นโดยอาจเพิ่มรอบหลักสูตรที่ได้รับความนิยมและมีความน่าสนใจ เช่น การจัดหลักสูตรแบบเคลื่อนที่ การจัดทำ ระบบคิวสำหรับครูที่สนใจเข้ารับการอบรมในครั้งต่อไปและควรกำหนดหลักสูตรเชิงรุกที่พิจารณาถึงเป้าหมายการพัฒนา โดยเฉพาะเป้าหมายภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนโฉมบทบาทครูให้เป็นครูยุคใหม่ปรับจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางโดยใช้ประโยชน์จากข้อมูลการลงทะเบียนในโครงการคูปองครูในการพัฒนาครูรายบุคคล และควรพัฒนากลไกการติดตามและประเมินผลการอบรมครูที่เชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน อาทิ การสุ่มประเมินความคิดเห็นจากผู้เรียนโดยตรงนอกเหนือจากการประเมินความคิดเห็นผู้อำนวยการโรงเรียน การให้มีช่องทางแสดงความคิดเห็นต่อหลักสูตรโดยตรง และการสุ่มประเมินจากการสอนจริงเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรในระบบให้มีประสิทธิผลต่อไป

เป้าหมายที่
05

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

SDG 5: Achieve gender equality and empower all women and girls

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

05

SDG 5

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 5 มุ่งดำเนินการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน โดยกำหนดให้ทุกประเทศต้องยุติการกระทำที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้หญิง การใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการล่วงละเมิดทางเพศ ส่งเสริมการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเพศหญิงให้มีสิทธิในการเลือกคู่ครองตามวัยที่เหมาะสม รวมทั้งมีสิทธิที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองและเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการมีบทบาททางการเมืองและการทำงานของเพศหญิงอย่างเท่าเทียม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในช่วงที่ผ่านมา **สถานการณ์ความเสมอภาคระหว่างเพศชายหญิงของไทยปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น** โดย**ดัชนีความไม่เสมอภาคทางเพศ (Gender Inequality Index) ในปี 2562 มีคะแนน 0.359 ดีขึ้นจาก 0.419 ในปี 2559 สะท้อนถึงพัฒนาการเรื่องความเสมอภาคทางเพศที่ดีขึ้นในสังคมไทย** ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นดังกล่าวอย่างจริงจัง โดย**ได้บรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และได้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดไว้ในแผนพัฒนาประเทศทุกระดับ** อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งกำหนดให้หน่วยภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้อง**ดำเนินการจัดสรรงบประมาณและสร้างนโยบายที่คำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างทางเพศ (Gender Responsive Budgeting: GRB) เพิ่มขึ้น** เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

นอกจากนี้ ยังพบว่า**ผู้หญิงมีแนวโน้มในการถือครองที่ดินเพิ่มขึ้น** โดยในปี 2561 มีสัดส่วนการครอบครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรของผู้หญิงต่อผู้ชายที่ 44.1 ต่อ 55.9 เพิ่มขึ้นจาก 36.3 ต่อ 63.7 ในปี 2556 **รวมทั้งมีบทบาททางการเมืองและภาคธุรกิจมากขึ้น**โดยในปี 2563 มีสัดส่วนผู้หญิงที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ร้อยละ 15.75 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.09 ในปี 2559 และสัดส่วนของบริษัทที่ผู้หญิงอยู่ในตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงอย่างน้อย 1 คน ที่ร้อยละ 86 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 74 ในปี 2560 และ**มีการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มขึ้น** โดยในปี 2562 มีสัดส่วนผู้หญิงอายุ 6 ปีขึ้นไป ใช้อินเตอร์เน็ต ร้อยละ 65.6 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50.7 ในปี 2559

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ใช้กลไกทางกฎหมายในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 รวมทั้งแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 - 2564 นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติ (กยส.) เพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้หญิง ความเสมอภาคและความเป็นธรรมระหว่างเพศชายหญิงในสังคม รวมทั้งจัดตั้งศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว และป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และออกระเบียบว่าด้วยการสมรส (นิกาห์) กับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้การสมรสกับบุคคลอายุต่ำกว่า 17 ปี จะต้องมีหนังสืออนุญาตจากศาลหรือดาโต๊ะยุติธรรมและหนังสือแสดงความยินยอมจากผู้ปกครอง

การดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศยังรวมไปถึงการปลูกจิตสำนึก สร้างเจตคติเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศที่ถูกต้อง และเสริมสร้างศักยภาพของผู้หญิง อาทิ โครงการก้าวไปไปสู่สังคมเสมอภาคกับพลังสร้างสรรค์หญิงชาย โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อส่งเสริม

05

SDG 5

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

ความเสมอภาคระหว่างเพศโดยศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดศรีสะเกษ โครงการรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อเด็กสตรี บุคคลในครอบครัว และความรุนแรงในสังคมทุกรูปแบบผ่านโครงการ "New Gen Say No– คนรุ่นใหม่ไร้ความรุนแรง" และโครงการอบรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพสำหรับผู้ต้องขังหญิงใกล้พ้นโทษ

นอกจากนี้ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศให้เกิดขึ้น อาทิ โครงการดราก้อนฟลาย 360 (Dragonfly 360) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มระดับภูมิภาคที่มุ่งสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมศักยภาพของผู้หญิง โครงการการรณรงค์ให้ผู้ชายช่วยทำงานบ้าน โดยไม่ปล่อยให้เป็นภาระของแฟนหรือภรรยาฝ่ายเดียว ภายใต้แนวคิด "งานบ้านเป็นหน้าที่ของทุกคนทำได้ทุกเพศ" ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

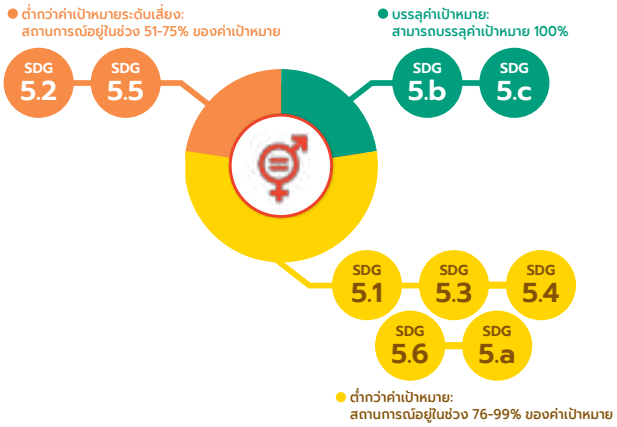
ความท้าทาย

การบรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศยังเผชิญกับความท้าทายจากเจตคติของคนในสังคม ซึ่งยึดติดกับความคิดแบบทวิเพศ หรือการจำแนกเพศเป็นชาย/หญิงตามเพศกำเนิด รวมทั้งเจตคติที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงให้เป็นผู้รับผิดชอบงานบ้านเพียงลำพัง ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างไม่เท่าเทียม รวมทั้งยังเป็นข้อจำกัดบทบาทของผู้หญิงในการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และภาคสาธารณะ นอกจากนี้ สถานการณ์ความรุนแรงที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงยังคงพบเห็นได้ในสังคมไทย ซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่เคารพในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้หญิงและเด็กหญิง ประกอบกับความเครียดที่เพิ่มขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สถานการณ์การใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรดำเนินการอย่างเร่งด่วนในการจัดการแนวทางการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาให้มีความเป็นธรรมและมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้ความสำคัญในการสร้างหลักประกันทางสังคมผ่านการออกมาตรการทางการศึกษาที่สอดรับกับสถานการณ์และบริบทในปัจจุบัน เร่งพัฒนาโอกาสทางการศึกษาเพื่อเอื้อให้คนทุกเพศ ทุกช่วงวัยและทุกสถานะ สามารถเข้าถึงการศึกษาได้สะดวกทุกที่และทุกเวลา อีกทั้งควรเร่งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนบทบาทของครู ให้สามารถส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะพื้นฐาน

ผลการประเมินสถานะของ SDG 5

กรณีศึกษา

สถาบันวานิตาเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

"ศักยภาพของสตรีจะสามารถสร้างประโยชน์ในมิติเชิงเศรษฐกิจและสังคม พร้อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน เพื่อนำไปสู่การสร้างสันติภาพได้ในอนาคต"

สถาบันวานิตาเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (WANITA Economic Empowerment Academy) ภายใต้การสนับสนุนของ OXFAM GB ประเทศไทย ก่อกำเนิดมาจากการที่ชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรี ซึ่งต้องปรับตัวเป็นอย่างมากกับบทบาทที่เปลี่ยนไป เมื่อต้องกลายมาเป็นผู้นำของครอบครัวที่ต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้ วัตถุประสงค์ของสถาบันวานิตาฯ คือ การมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำของสตรีพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) โดยมีแนวคิดในการสร้างจุดเชื่อมประสานกลางในงานส่งเสริมกลุ่มอาชีพและสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของสตรีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลักษณะการให้บริการแบบครบวงจร ตั้งแต่การเป็นแหล่งเรียนรู้ เพิ่มพูนศักยภาพ/องค์ความรู้ รวมทั้งพัฒนาทักษะในด้านธุรกิจและภาวะผู้นำของสตรี นอกจากนี้ จะดำเนินการเชื่อมต่อกับภาคเอกชนและธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการเปิดตลาดใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรี

นอกจากการเสริมสร้างรายได้ สถาบันวานิตาฯ ยังคงเน้นการสื่อสารที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ผ่านรูปแบบของสินค้าที่หลากหลายที่มาจากกลุ่มอาชีพสตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มแรกได้ทำงานร่วมกับกลุ่มอาชีพสตรีจำนวน 56 กลุ่ม 56 ชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา ซึ่งมีสินค้าประกอบไปด้วยอาหาร งานจักรสานและงานกระจูด ฯลฯ แต่ต่อมาได้พัฒนาสินค้าหลัก ได้แก่ กล้วยหินกรอบแก้วซึ่งมีเอกลักษณ์และอร่อย เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

หนึ่งในความสำเร็จของสถาบันวานิตาฯ คือ การที่สามารถทำให้กลุ่มสตรีเครือข่ายมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และสนับสนุนให้กลุ่มสตรีสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ในพื้นที่ โดยที่ไม่ต้องย้ายไปใช้แรงงานในเมืองและสามารถดึงผู้ที่ว่างงานเข้ามาทำงานในพื้นที่เพิ่มขึ้นได้ในอนาคต สถาบันวานิตาฯ มุ่งหวังการสร้างรากฐานของกลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมทั้งสร้างตัวเองให้เป็นศูนย์ธุรกิจเพื่อสังคมที่สามารถหากำไรได้ และสร้างความตระหนักทางสังคมไปพร้อมกัน

05

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

SDG 5.1

ยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิง และเด็กหญิงในทุกที่

การยุติการเลือกปฏิบัติต่อสตรีถือเป็นหนึ่งในประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งไทยให้ความสำคัญและพยายามผลักดันให้เกิดการยอมรับ โดยมีอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้หญิง โดยรัฐภาคีมีพันธกรณีที่จะต้องขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง สร้างความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การจ้างงาน ป้องกันการใช้ความรุนแรง และความเท่าเทียมทางกฎหมาย ไทยในฐานะหนึ่งในรัฐภาคีได้มีการดำเนินนโยบายและแผนงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและพัฒนาความเข้มแข็งของสตรี เพื่อยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้ดำเนินการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายผ่านการดำเนินงานที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ด้วยการวางรากฐานด้านกฎหมาย นโยบาย มาตรการ และแผนงาน เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 วรรค 3 ว่าด้วยหลักการไม่เลือกปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 การดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้สถานการณ์ความไม่เสมอภาคทางเพศภายในประเทศปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ

โดยข้อมูลดัชนีความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ (Gender Inequality Index) ซึ่งพิจารณาจากประเด็นความเท่าเทียมทางเพศระหว่างหญิงและชายใน 3 มิติ ได้แก่ อนามัยการเจริญพันธุ์ การมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงาน ระบุว่าในช่วงระหว่างปี 2559 - 2562 ประเทศไทยมีพัฒนาการในเรื่องความเสมอภาคทางเพศดีขึ้น โดยในปี 2562 มีค่าดัชนีอยู่ที่ 0.359 ดีขึ้นจาก 0.419 ในปี 2559

ดัชนีความไม่เสมอภาคทางเพศของประเทศไทย

ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
0.419	0.432	0.424	0.359

หมายเหตุ: ค่าดัชนีเข้าใกล้ 0 หมายถึงมีความเสมอภาคมากขึ้น

ที่มา: รายงานการพัฒนามนุษย์ (Human Development Reports), UNDP

ยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิง และเด็กหญิงในทุกที่

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้บังคับใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างเพศหญิง และเพศชาย และได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ.2560–2564 เพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีเจตคติในการเคารพความเท่าเทียมระหว่างหญิงชาย ปราศจากการเลือกปฏิบัติ เร่งพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของสตรีทุกกลุ่มทุกวัย รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีพิการ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 เพื่อเสริมพลังสตรีพิการและเด็กหญิงพิการให้เข้าถึงสวัสดิการ ได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงเป็นธรรม และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ตลอดจนแผนงานการจัดทำฐานข้อมูลจำแนกเพศของหน่วยงานภาครัฐเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสตรีได้อย่างตรงเป้าหมาย

นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการก้าวไปสู่สังคมเสมอภาคกับพลังสร้างสรรค์หญิงชาย เพื่ออบรมส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเสมอภาคหญิงชาย สร้างความตระหนักในการคำนึงถึงความแตกต่างและข้อจำกัดในปัญหาความต้องการโอกาสศักยภาพของหญิงและชาย และโครงการอบรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพสำหรับผู้ต้องขังหญิงใกล้พ้นโทษเพื่อฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังสามารถกลับไปเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม ขณะที่ภาคเอกชนได้ดำเนินโครงการเพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายย่อยที่ 5.1 อาทิ ดราก้อนฟลาย 360 (Dragonfly 360) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มระดับภูมิภาคเพื่อขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความเท่าเทียมทางเพศผ่านการปรับเปลี่ยนชุดความคิดเกี่ยวกับผู้หญิง รวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมศักยภาพของผู้หญิง

ความท้าทาย

ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กหญิงมีสาเหตุจากเจตคติ ค่านิยม วัฒนธรรม และความเชื่อดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญและยกย่องให้ผู้ชายเป็นใหญ่หรือเป็นผู้นำการตัดสินใจ ซึ่งทำให้โอกาสการพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงและเด็กหญิงถูกจำกัด แม้ว่าภาครัฐจะมีความพยายามในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ โดยผ่านการออกกฎหมายและดำเนินมาตรการที่เกี่ยวข้อง แต่การปรับเปลี่ยนเจตคติและค่านิยมของคนในสังคมยังคงเป็นความท้าทายหลัก นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากกองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ เพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการต่อต้านการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศ อีกทั้งฐานข้อมูลภาครัฐยังไม่ครอบคลุมข้อมูลที่จำแนกตามเพศซึ่งมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรี

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรส่งเสริมให้มีกิจกรรม/โครงการ เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องความเสมอภาคทางเพศอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติ ค่านิยม วัฒนธรรม และความเชื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลแบบจำแนกเพศ และระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการ เพื่อเก็บสถิติข้อมูลที่สะท้อนถึงปัญหาการเลือกปฏิบัติของผู้หญิงและเด็กหญิงและนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ในการจัดทำนโยบายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ทุกภาคส่วนควรผลักดันการพัฒนาศักยภาพและเปิดโอกาสให้เพศหญิงได้แสดงความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อบรรลุการยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

05

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

SDG 5.2

ขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะ และที่รโหฐาน รวมถึงการค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น

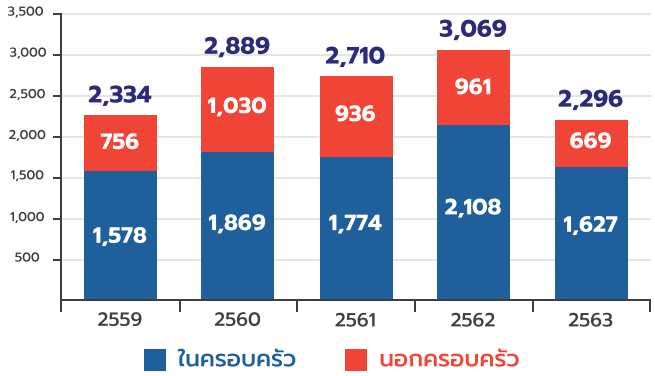
แม้ว่าประเทศไทยได้กำหนดมาตรการเพื่อต่อต้านการใช้ความรุนแรง ผ่านการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินโครงการต่าง ๆ แต่ปัจจุบันการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งการทำร้ายร่างกาย จิตใจ การล่วงละเมิดทางเพศ การถูกละเลยทอดทิ้ง และการถูกล่อลวงบังคับแสวงประโยชน์ โดยความรุนแรงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มาจากบุคคลในครอบครัว ดังนั้น จึงควรเร่งรัดการดำเนินงานของทุกภาคส่วนเพื่อป้องกันและปราบปรามความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็ก รวมถึงเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ เนื่องจากการขจัดความรุนแรงมีส่วนสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมทางเพศในสังคมไทย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงปีงบประมาณ 2559 – 2563 สถานการณ์ความรุนแรงที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงยังไม่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยสถิติการรับแจ้งเหตุความรุนแรงภายในครอบครัวและนอกครอบครัว สายด่วน 1300 ซึ่งครอบคลุมการทำร้ายร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศ การทอดทิ้งทารก และการกระทำอนาจารในปีงบประมาณ 2563 มีผู้ถูกกระทำความรุนแรงจำนวน 2,296 ราย ลดลงเล็กน้อยจาก 2,334 รายในปี 2559 โดยส่วนใหญ่เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว 1,627 รายและนอกครอบครัว 669 ราย

ในขณะที่สถิติจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงจำแนกตามเพศจากศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุขชี้ว่าในปี 2562 มีผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรง 15,797 รายลดลงจาก 18,819 ราย ในปี 2559 แต่เพิ่มขึ้นจาก 13,248 ราย ในปี 2561 สะท้อนให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าความรุนแรงดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะลดลง ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (2551 - 2561) ช่วงอายุของผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงมากที่สุดคือ 10 - 20 ปี โดยผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่มีความใกล้ชิด

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในและนอกครอบครัว (ราย)

ที่มา: ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรง (คน)

ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
18,819	19,910	13,248	15,797

ที่มา: ศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบ โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย อาทิ (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งระบุให้รัฐคุ้มครองและป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก รวมทั้งให้การบำบัดฟื้นฟู และเยียวยาเมื่อถูกกระทำความรุนแรง (2) พระราชบัญญัติส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดมาตรการคุ้มครองและป้องกันมิให้เกิดการถูกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (3) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22)

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

ขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะ และที่รโหฐาน รวมถึงการค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น

พ.ศ.2558 ซึ่งกำหนดบทลงโทษต่อการรังแก ข่มเหง คุกคามหรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ (4) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งห้ามมิให้นายจ้างล่วงเกิน คุกคาม หรือกระทำความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง และ (5) พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดมาตรการลดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งปรับปรุงกลไกบทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง

นอกจากนี้ ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมการขจัดความรุนแรง อาทิ การจัดตั้งศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว และป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ การรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อเด็ก สตรี บุคคลในครอบครัว และความรุนแรงในสังคมทุกรูปแบบผ่านโครงการ “New Gen Say No – คนรุ่นใหม่ ไร้ความรุนแรง” การพัฒนากลไกระดับชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และโครงการจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านครอบครัว (Family Big Data) ทั้งนี้ การดำเนินงานเพื่อการขจัดความรุนแรงยังได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคประชาสังคม อาทิ มูลนิธิศุภนิมิต มูลนิธิพิทักษ์สตรี มูลนิธิปวีณา หงสกุล เพื่อเด็กและสตรี และมูลนิธิเพื่อนหญิง

ความท้าทาย

การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 (Multiple Indicators Cluster Survey: MICS6) มีการประเมินทัศนคติผู้หญิงและผู้ชายอายุระหว่าง 15 - 49 ปี ต่อการทำร้ายร่างกายภรรยา/คู่สมรส โดยในภาพรวมผู้หญิงร้อยละ 7.2 และผู้ชายร้อยละ 8.4 มีความเห็นว่าสามีสมควรทำร้ายร่างกายหรือตบตีภรรยาเพื่อลงโทษผู้หญิงที่ไม่ได้แสดงบทบาทของตนตามที่สังคมนั้น ๆ คาดหวัง ดังนั้น ความท้าทายที่สำคัญคือการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิง นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าไทยได้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทางสถิติ พบว่าผู้ถูกกระทำความรุนแรงเพศหญิงมีจำนวนสูงและไม่มีแนวโน้มที่ปรับตัวดีขึ้น นอกจากนี้ สถิติดังกล่าวยังสูงกว่าจำนวนการดำเนินคดีทางกฎหมายในแต่ละปีมาก ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ยังขาดความเข้มแข็งและเด็ดขาด

ข้อเสนอแนะ

ทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันแก้ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิงอย่างจริงจังและเป็นระบบ ตั้งแต่การปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเคร่งครัดและพิจารณาบทลงโทษที่เหมาะสม เพื่อลดการกระทำความรุนแรงอย่างเป็นรูปธรรม ไปจนถึงการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงปัญหาความรุนแรง โดยเริ่มจากการปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้เยาวชนผ่านการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อให้มีการยอมรับและเคารพทุกเพศสภาพ ไม่สนับสนุนและเพิกเฉยต่อการใช้ความรุนแรง และรู้จักการช่วยเหลืออย่างถูกวิธี การรณรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้หญิงและเด็กหญิงถึงสิทธิพื้นฐานและช่องทางการขอความช่วยเหลือเมื่อถูกกระทำความรุนแรง รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของครอบครัวเพื่อเฝ้าระวังเหตุการณ์ความรุนแรงและให้ความช่วยเหลือเยียวยาอย่างทันท่วงที นอกจากนี้ ควรมีการเยียวยาผู้ถูกกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการสนับสนุนให้ผู้ถูกกระทำเห็นคุณค่าและศักยภาพความสามารถของตนเอง

05

SDG 5.3

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

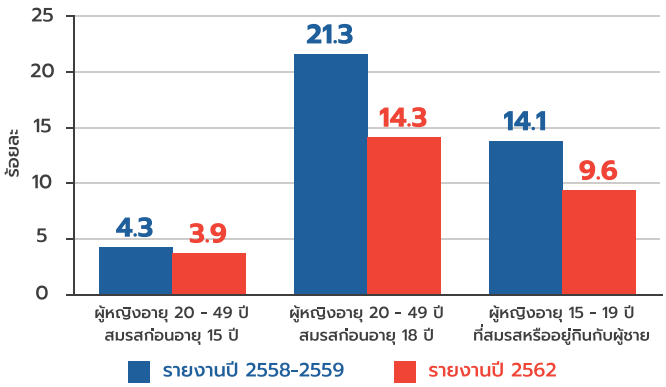
ขจัดแนวปฏิบัติที่เป็นภัยทุกรูปแบบ อาทิ การแต่งงาน ในเด็กก่อนวัยอันควรโดยการบังคับ และการทำลายอวัยวะเพศหญิง

ความเสมอภาคระหว่างเพศและการเสริมสร้างบทบาทของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคนเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ดี ในสังคมไทยยังมีการปฏิบัติที่เป็นภัยต่อผู้หญิงและเด็กหญิง รวมทั้งยังพบการบังคับให้เด็กหญิงสมรสก่อนวัยอันควรในบางพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เกิดความสูญเสียโอกาสทางการศึกษา ทั้งยังอาจสร้างปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม การใช้ความรุนแรงในครอบครัว และการคุกคามทางเพศ ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมจะเป็นกลไกที่สำคัญในการยับยั้งและลดการปฏิบัติที่เป็นภัยต่อผู้หญิงและเด็กหญิง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ข้อมูลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 (MICS6) พบว่า ผู้หญิงอายุระหว่าง 20 - 49 ปี ร้อยละ 3.9 สมรสก่อนอายุ 15 ปี และร้อยละ 14.3 สมรสก่อนอายุ 18 ปี โดยลดลงจากการสำรวจฯ พ.ศ. 2558 - 2559 (MICS5) ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 4.3 และร้อยละ 21.3 ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนผู้หญิงอายุระหว่าง 15 - 19 ปีที่สมรสหรืออยู่กินกับผู้ชาย อยู่ที่ร้อยละ 9.6 ในปี 2562 ลดลงจากร้อยละ 14.1 ในปี 2558 - 2559 ทั้งนี้ ในมิติของการทำลายอวัยวะเพศหญิง พบว่าประเทศไทยไม่มีข้อมูลเด็กหญิงและผู้หญิงอายุระหว่าง 15 - 49 ปี ที่ถูกขลิบอวัยวะเพศ

สัดส่วนของผู้หญิงอายุ 20 - 49 ปีที่สมรสหรืออยู่กินกับผู้ชายก่อนอายุ 15 ปี

ที่มา: การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ.2562

การดำเนินการที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อป้องกันการปฏิบัติที่เป็นภัยต่อเด็กและสตรีในหลายด้าน อาทิ โครงการป้องกันปัญหาการแต่งงานของเด็กหญิงมุสลิม โดยคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการออกระเบียบว่าด้วยการสมรส (นิกาห์) กับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดให้การสมรสกับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ต้องมีหนังสืออนุญาตจากศาลหรือดะโต๊ะยุติธรรม และหนังสือแสดงความยินยอมจากผู้ปกครอง รวมถึงให้มีการตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาสิทธิประโยชน์ตามบัญญัติอิสลามเพื่อพิจารณาสอบสวนและให้ความเห็นชอบการสมรส โดยมีอนุกรรมการที่เป็นสตรีร่วมด้วย นอกจากนี้ ได้มีการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดซึ่งเป็นระบบคุ้มครองทาง

ขจัดแนวปฏิบัติที่เป็นภัยทุกรูปแบบ อาทิ การแต่งงาน ในเด็กก่อนวัยอันควรโดยการบังคับ และการทำลายอวัยวะเพศหญิง

สังคมที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มที่ขาดความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร รวมถึงผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ตั้งแต่อายุยังน้อย และมีการสร้างเครือข่ายคุ้มครองเด็กระดับตำบลในการให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กในพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการทอดทิ้งเด็ก เด็กถูกทารุณกรรมหรือตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ โดยมีเด็กที่ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ จำนวน 7,600 คน ในปี 2562

ความท้าทาย

แม้ว่าการออกระเบียบเพื่อป้องกันการสมรสในวัยเด็กจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการสมรสก่อนวัยอันควร แต่ในทางปฏิบัตินั้นยังจำเป็นต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมและศาสนา รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อที่สะสมมายาวนานในแต่ละสังคม นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังได้ส่งผลให้เกิดความเครียดสะสมมากขึ้นในสังคม อันเป็นเหตุให้การใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกลุ่มเด็กและสตรีซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเสมอภาคทางเพศและสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้หญิงและเด็กหญิง โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สร้างเวทีการหารือร่วมกันระหว่างกลุ่มอายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มแข็ง มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและเด็กที่ถูกละเมิด ตลอดจนสนับสนุนเครือข่ายองค์กรผู้หญิงและชุมชนเพื่อดูแลและติดตามการคุ้มครองสิทธิ

05

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

SDG 5.4

ยอมรับและให้คุณค่าต่อการดูแลและการทำงานบ้านแบบไม่ได้รับค่าจ้าง โดยจัดเตรียมบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายการคุ้มครองทางสังคม และสนับสนุนความรับผิดชอบร่วมกันภายในครัวเรือน และครอบครัว ตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ

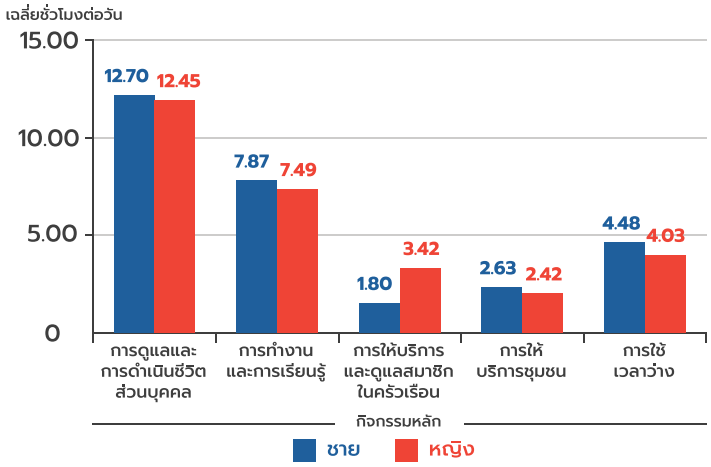
สังคมไทยเผชิญกับปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย ซึ่งเกิดจากการมีเจตคติ วิถีจารีตประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา ที่มองว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่และผู้หญิงมีความสามารถด้อยกว่าผู้ชาย โดยปลูกฝังให้ผู้หญิงเป็นผู้ตามและจำกัดบทบาทของผู้หญิงให้ทำงานในบ้าน มีหน้าที่อบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูลูก เตรียมอาหาร และดูแลสุขภาพอนามัยของสมาชิกในครอบครัว ทำให้ผู้หญิงได้รับโอกาสทางสังคมน้อยกว่าผู้ชาย ดังนั้น การเพิ่มการยอมรับและให้คุณค่าต่อการดูแลและการทำงานบ้านแบบไม่ได้รับค่าจ้างจึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ โดยเฉพาะการสร้างความตระหนักรู้ผ่านสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่และบทบาทในการอบรมสั่งสอนที่สำคัญที่สุด โดยควรมุ่งเน้นให้รู้จักค่านิยมพื้นฐานการสนับสนุนความรับผิดชอบร่วมกันภายในครัวเรือนและครอบครัว

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สังคมไทยยังคงให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับบทบาทการทำงานของผู้หญิงในฐานะแม่บ้านที่ทำงานบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่มองว่าเป็นงานของผู้หญิง โดยมีหน้าที่ทำความสะอาดบ้าน ดูแลบ้าน และดูแลคนในบ้าน โดยเฉพาะเด็ก ผู้ป่วย และคนชรา สะท้อนให้เห็นจากผลการสำรวจการใช้เวลาของประชากร พ.ศ. 2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่าบทบาทของชายและหญิงในครอบครัวยังมีความแตกต่าง และไม่เท่าเทียม โดยผู้หญิงมีจำนวนชั่วโมงทำงานซึ่งเป็นงานที่รับผิดชอบงานในบ้านและดูแลคนในครอบครัว โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนมากกว่าผู้ชาย โดยผู้หญิงใช้เวลาเฉลี่ยวันละ 3.42 ชั่วโมง ในขณะที่ผู้ชายใช้เวลาเฉลี่ยวันละ 1.80 ชั่วโมง เท่านั้น ในขณะที่หญิงไทยใช้เวลาทำงานนอกบ้าน 8.55 ชั่วโมงต่อวัน มากกว่าผู้ชายที่ใช้เวลา 8.20 ชั่วโมงต่อวัน

นอกจากนี้ ผลการสำรวจความคิดเห็นต่อการทำงานบ้านของกลุ่มผู้ชายอายุ 18 – 50 ปี ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมูลนิธิหญิงชายก้าวไกลในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2562 พบว่าร้อยละ 33.2 มองว่างานบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิง และร้อยละ 37.5 มองว่าผู้หญิงจะต้องรับผิดชอบงานบ้านด้วย แม้ว่าจะทำงานนอกบ้านก็ตาม สะท้อนถึงทัศนคติของผู้ชายในสังคมไทยที่ยังคงมีต่อผู้หญิงในเรื่องการทำงานในบ้าน

เวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไป ปี 2558

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

05

SDG 5.4

ยอมรับและให้คุณค่าต่อการดูแลและการทำงานบ้านแบบไม่ได้รับค่าจ้าง โดยจัดเตรียมบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายการคุ้มครองทางสังคม และสนับสนุนความรับผิดชอบร่วมกันภายในครัวเรือน และครอบครัว ตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ และปรับเจตคติที่มีการทำงานในบ้าน อาทิ โครงการจัดอบรมสิทธิและบทบาทความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในมิติต่าง ๆ ในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือโครงการส่งเสริมสัมพันธภาพของครอบครัว (ค่ายครอบครัว) โครงการพัฒนาทักษะอาชีพแก่สตรีและครอบครัว และโครงการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิสตรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ และยกระดับศักยภาพในการดำรงชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากนี้ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมได้ร่วมกันส่งเสริมความเสมอภาคภายในครอบครัว เช่น บริษัท แอล พี ซี วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคมด้วยการแบ่งปันโอกาสในการทำงานให้กับผู้หญิงที่ขาดแคลนโอกาสทางการศึกษา มีภาระต้องเลี้ยงดูครอบครัว และเคยถูกเอารัดเอาเปรียบจากการจ้างงาน รวมทั้งผู้สูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปและผู้พิการ ให้เป็นพนักงานบริการชุมชน โดยบริษัทฯ ได้ส่งเสริมการศึกษา อาชีพ สวัสดิการต่าง ๆ และสร้างความมั่นคงและภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตให้แก่พนักงานและบุตร ในขณะที่มูลนิธิหญิงชายก้าวไกลได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ จัดกิจกรรมการรณรงค์ให้ผู้ชายช่วยทำงานบ้าน โดยไม่ปล่อยให้เป็นภาระของแฟนหรือภรรยาเพียงฝ่ายเดียว ภายใต้แนวคิด "งานบ้านเป็นหน้าที่ของทุกคน ทำได้ทุกเพศ"

ความท้าทาย

การยึดติดกับความคิดแบบทวิเพศ หรือการจำแนกเพศเป็นชาย/หญิงตามเพศกำเนิด ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญในการสร้างความเสมอภาคทางเพศในสังคมไทย ซึ่งเป็นต้นเหตุที่นำไปสู่ค่านิยมที่เอนเอียงและการเลือกปฏิบัติต่อหญิงและชายที่ไม่เท่าเทียม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังขาดข้อมูลทางสถิติที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยยังไม่มีการจำแนกตามเพศกำเนิด เพศสภาพ อายุ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และความสมบูรณ์ของร่างกาย ทำให้ไม่ทราบกลุ่มที่ควรได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและยังไม่มีการบูรณาการของข้อมูลจากแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ หลายหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวกับสตรีในแต่ละด้านอย่างไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีการประสานงานกัน

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการรณรงค์ให้ปรับเปลี่ยนเจตคติทุกด้านที่เกี่ยวกับเพศหญิง และเข้าใจบทบาทหญิงชายในมุมมองของโลกปัจจุบันที่เน้นความเสมอภาคเท่าเทียมให้เกียรติ และยอมรับในศักยภาพกันและกัน รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีตัวแทนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง และการรวมตัวกันเพื่อนำเสนอความต้องการของผู้หญิง นอกจากนี้ ภาครัฐควรจัดทำระบบข้อมูลที่จำแนกเพศให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดทำนโยบายและมาตรการที่ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

05

SDG 5.5

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

สร้างหลักประกันว่าผู้หญิงจะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ มีประสิทธิผล และมีโอกาสที่เท่าเทียมในการเป็นผู้นำในทุกระดับของการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และภาคสาธารณะ

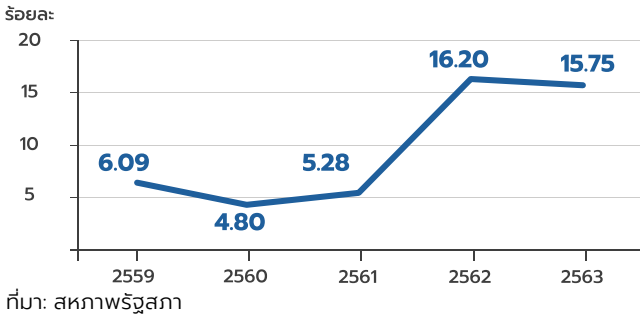
แม้ว่าในปัจจุบันเรื่องความเสมอภาคทางเพศระหว่างผู้ชายและผู้หญิงถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในสังคม แต่ยังคงพบว่าผู้หญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับนโยบายน้อยกว่าผู้ชายอย่างมีนัยยะสำคัญ ทั้งในระดับการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และการดำเนินการทางสาธารณะ เนื่องจากเจตคติ ค่านิยม และวัฒนธรรมยังคงยึดติดกับบทบาทของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวและทำงานบ้านเป็นหลัก

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากการส่งเสริมการตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของผู้หญิงในประเทศไทยตลอดหลายปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น โดยข้อมูลจากสหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union) ระบุว่าประเทศไทยมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างมากในปี 2563 โดยมีสัดส่วนผู้หญิงที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร้อยละ 15.75 เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่มีเพียงร้อยละ 6.09 สำหรับการเมืองระดับท้องถิ่นพบว่า มีสัดส่วนผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ที่ร้อยละ 17.11 จากจำนวนของการเลือกตั้งนายก อบจ. ทั้งหมดเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2563 ในขณะที่สัดส่วนของผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 17.9 ลดลงจากร้อยละ 20.5 ในปี 2558 นอกจากนี้ รายงานช่องว่างระหว่างเพศทั่วโลก (Global Gender Gap Report) ซึ่งจัดทำโดย World Economic Forum ชี้ว่าในปี 2563 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 75 จากทั้งหมด 153 ประเทศ มีคะแนนอยู่ที่ 0.708 คะแนน เพิ่มขึ้นจาก 0.699 คะแนน ในปี 2559 ทั้งนี้ หมวดหมู่ที่ไทยมีคะแนนน้อยมากคือการมีบทบาททางการเมือง โดยอยู่ในลำดับที่ 129 มีคะแนนอยู่ที่ 0.086 คะแนน

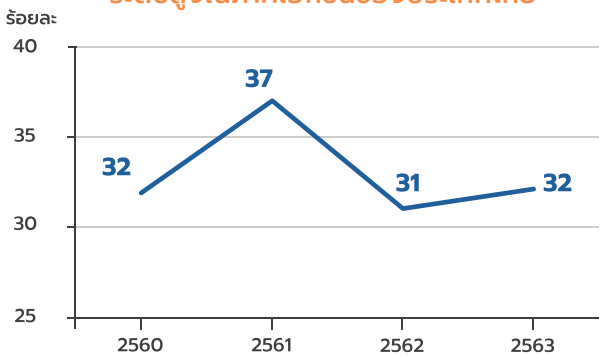
นอกจากนี้ รายงานผลสำรวจสตรีในภาคธุรกิจของบริษัท Grant Thronton ระหว่างปี 2560 - 2563 พบว่าไทยมีพัฒนาการอยู่ในระดับคงที่ โดยสัดส่วนของผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งด้านการบริหารระดับสูงในประเทศไทย

สัดส่วนของผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย

ที่มา: สหภาพรัฐสภา

สัดส่วนของผู้หญิงดำรงตำแหน่งด้านการบริหารระดับสูงในภาคเอกชนของประเทศไทย

ที่มา: Women in Business Report 2020 บริษัท Grant Thronton

ปี 2563 อยู่ที่ร้อยละ 32 ซึ่งลดลงจากร้อยละ 37 ในปี 2561 ในขณะที่สัดส่วนของบริษัทที่มีผู้หญิงดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงอย่างน้อย 1 คน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยในปี 2563 อยู่ที่ร้อยละ 86 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 74 ในปี 2560

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

05

SDG 5.5

สร้างหลักประกันว่าผู้หญิงจะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ มีประสิทธิผล และมีโอกาสที่เท่าเทียมในการเป็นผู้นำในทุกระดับของการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และภาคสาธารณะ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้หญิงและปรับเจตคติของคนในสังคมให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้หญิงมาอย่างต่อเนื่องโดยได้มีการจัดทำแผนพัฒนาผู้หญิงขึ้นหลายฉบับ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาผู้หญิงในทุกมิติ อาทิ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560-2564 รวมทั้งมีการจัดตั้งกลไกในภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติ (กยส.) เพื่อเสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพและประสานงานสตรี ความเสมอภาค และความเป็นธรรมของหญิงและชายในสังคม รวมทั้งพิจารณากำหนดแนวทางในการปฏิบัติและการติดตามและประเมินผลนโยบายดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการเสริมพลังและพัฒนาศักยภาพสตรีให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาผู้นำสตรีทางการเมือง การพัฒนาองค์ความรู้และความเข้าใจในบทบาทเรื่องเพศ ทั้งในด้านมิติหญิงชายและความเสมอภาค และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ

ความท้าทาย

การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพสตรียังคงเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเจตคติของคนในสังคมที่มองว่าผู้หญิงไม่สามารถตัดสินใจในระดับนโยบายได้ จึงไม่ให้การยอมรับเพศหญิงในการเป็นผู้นำหรือเป็นผู้แทนทางการเมือง เศรษฐกิจ และภาคสาธารณะ ซึ่งการปรับเจตคติดังกล่าวให้เข้าใจถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมระหว่างเพศจึงเป็นความท้าทายสำคัญที่ทำให้เป้าหมายย่อยที่ 5.5 บรรลุตามที่กำหนดได้

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการปรับเปลี่ยนเจตคติในสังคมไทยโดยผ่านความร่วมมือของทุกภาคส่วนผ่านการเรียนการสอนและการเผยแพร่สื่อสาธารณะที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีความเข้าใจในความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของหญิงและชายเพิ่มมากขึ้น รวมถึงสนับสนุนให้ผู้หญิงได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากขึ้น รวมทั้งกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกัน การเลือกปฏิบัติทางเพศในทุกระดับ

05

SDG 5.6

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงสุขภาวะทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ และสิทธิด้านการเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า ตามที่ตกลงในแผนปฏิบัติการของการประชุมนานาชาติว่าด้วยประชากรและการพัฒนา และแผนปฏิบัติการปักกิ่งและเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมทบทวนเหล่านั้น

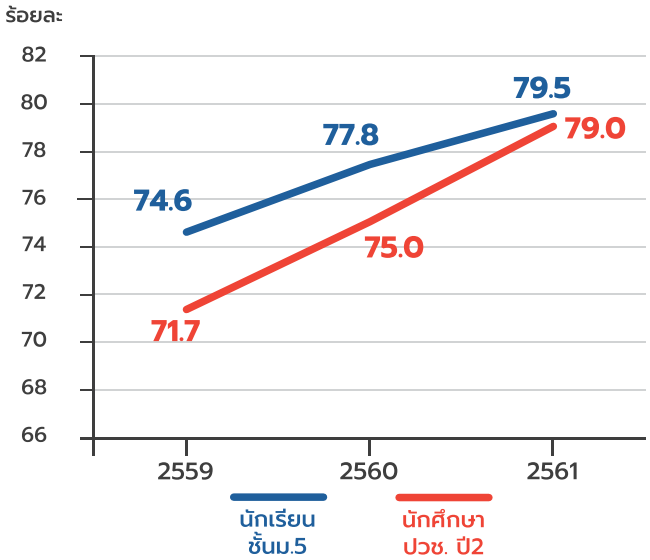
ปัจจุบันประชาชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษา[1] การดูแลด้านสุขภาวะทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ ตลอดจนการตัดสินใจเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศและการคุมกำเนิดได้มากขึ้น โดยมีสาเหตุมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมโลกที่เปิดกว้างกว่าในอดีต อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาดังกล่าวได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความเหลื่อมล้ำทางด้านเทคโนโลยีหรือการขาดความตระหนักถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าว

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ความตระหนักรู้เรื่องการคุมกำเนิดอย่างถูกต้องระหว่างปี 2559 - 2561 มีทิศทางที่ดีขึ้น สะท้อนจากข้อมูลการคุมกำเนิดด้วยวิธีที่เชื่อถือได้เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุดกับแฟนหรือคู่รักของเพศหญิงในปี 2561 โดยในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ที่ร้อยละ 79.5 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 74.6 ในปี 2559 และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปี 2 ในปี 2561 ที่ร้อยละ 79.0 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 71.7 ในปี 2559

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ซึ่งได้กำหนดให้วัยรุ่น[2] มีสิทธิตัดสินใจด้วยตนเอง และมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ได้รับการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว รวมทั้งได้รับการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยการจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนหรือนักศึกษา ในขณะเดียวกัน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังได้จัดทำกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสถานบริการและการดำเนินการของสถานบริการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้สถานบริการที่มีและไม่มีอนามัยเจริญพันธุ์จัดให้มีบริการข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์แก่ผู้รับบริการซึ่งเป็นวัยรุ่นอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างครบถ้วนและเพียงพอต่อการดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น รวมทั้งต่อการตัดสินใจใช้บริการต่าง ๆ

ร้อยละของการคุมกำเนิดด้วยวิธีที่เชื่อถือได้เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุดกับแฟนหรือคู่รักของเพศหญิง

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

[1] เพศวิถีศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ในเรื่องเพศที่ครอบคลุมถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขภาวะทางเพศ และมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องเพศ รวมทั้งสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลาย และความเสมอภาคทางเพศ

[2] วัยรุ่น หมายถึง บุคคลอายุเกินสิบปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

05

SDG 5.6

สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงสุขภาวะทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ และสิทธิด้านการเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า ตามที่ตกลงในแผนปฏิบัติการของการประชุมนานาชาติว่าด้วยประชากรและการพัฒนา และแผนปฏิบัติการปักกิ่ง และเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมทบทวนเหล่านั้น

การดำเนินการที่ผ่านมา

ปัจจุบันมีการขับเคลื่อนข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ผ่านแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับชาติ พ.ศ. 2560 - 2569 โดยการดำเนินโครงการ/กิจกรรมสำคัญต่าง ๆ อาทิ โครงการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตไปใช้กับการศึกษาทุกระบบ โครงการจัดหลักสูตรอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต โครงการสร้างเสริมสุขภาวะของนักเรียนโรงเรียนเอกชนโดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศวิถีศึกษา และโครงการให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ (กศน.)

ความท้าทาย

แม้ปัจจุบันอัตราการคุมกำเนิดในวัยรุ่นมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น มีการให้ความรู้เกี่ยวกับเพศวิถีศึกษา การดูแลสุขภาวะทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร รวมทั้งการยุติการตั้งครรภ์อย่างผิดกฎหมายในสังคมไทย ซึ่งเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีศึกษาและอนามัยวัยเจริญพันธุ์ รวมทั้งขาดการวางแผนครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญของการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายย่อยที่ 5.6

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจริงจัง เพื่อส่งเสริมการคุมกำเนิดและการดูแลด้านอนามัยเจริญพันธุ์ ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูล การศึกษาข้อมูล และการดูแลสุขภาวะทางเพศในวัยรุ่น โดยมุ่งเน้นการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมในกลุ่มวัยรุ่น และการสร้างช่องทางการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายแบบมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางเพศที่เข้าถึงได้ง่ายและดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนรับฟังปัญหาจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับรายบุคคล

05

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

SDG 5.a

ดำเนินการปฏิรูปเพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมในทรัพยากรเศรษฐกิจ รวมทั้งการเป็นเจ้าของที่ดิน การควบคุมที่ดินและทรัพย์สินในรูปแบบอื่น การบริหารทางการเงิน การรับมรดก และทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายของประเทศ

ความเสมอภาคระหว่างเพศมีความสำคัญทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยจะทำให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และไม่ถูกกีดกันจากความแตกต่างทางเพศ รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่บุคคลพึงมีพึงได้ ทั้งนี้ การมีมาตรการทางกฎหมายจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างหลักประกันความเสมอภาคระหว่างเพศ ลดข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม

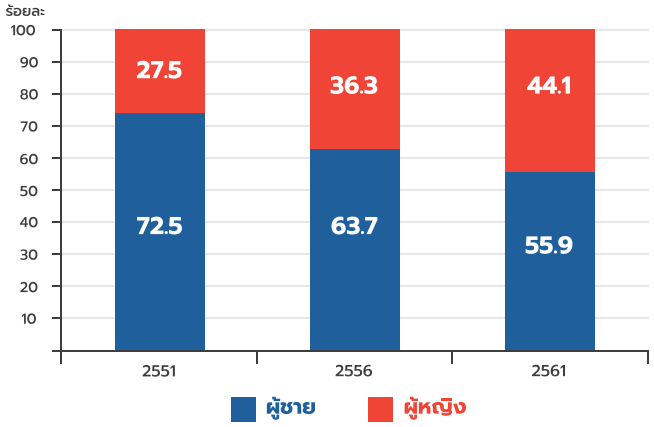
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สัดส่วนการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรของผู้หญิงในช่วงปี 2551 – 2561 มีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยข้อมูลการสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2561 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่าในปี 2561 มีผู้ถือครองที่ดินทั้งหมด 5,973,489 คน แบ่งเป็นผู้ชาย 3,336,796 คน ผู้หญิง 2,636,693 คน โดยคิดเป็นสัดส่วนผู้หญิงต่อผู้ชายที่ร้อยละ 44.1 ต่อร้อยละ 55.9 เพิ่มขึ้นจากรายงานการสำรวจในปี 2556 ซึ่งมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 36.3 ต่อร้อยละ 63.7 และปี 2551 ที่ร้อยละ 27.5 ต่อร้อยละ 72.5

ในขณะที่ ในปี 2562 มีผู้ที่ได้รับการจัดสรรที่ดินตามนโยบายคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ 8,265 ราย โดยแบ่งเป็นเพศชาย 4,684 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.7 และเพศหญิง 3,581 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.3 อีกทั้งยังมีเกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดินจำนวน 18,577 ราย ในพื้นที่ 217,307 ไร่ โดยแบ่งเป็นเพศหญิง 11,402 ราย และเพศชาย 7,175 ราย

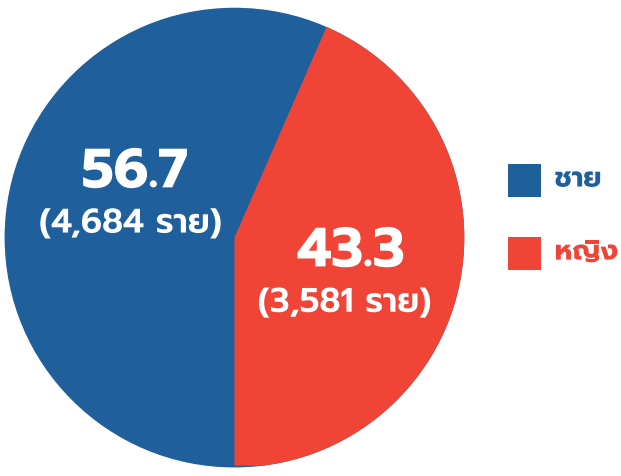
นอกจากนี้ ประเทศไทยได้มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเท่าเทียมระหว่างชายหญิง และกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศรวมทั้งคุ้มครองและป้องกันสิทธิให้กับผู้ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ

สัดส่วนการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรของผู้หญิงต่อผู้ชาย

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สัดส่วนผู้ครอบครองที่ดินตามนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ที่มา: กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

05

SDG 5.a

ดำเนินการปฏิรูปเพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมในทรัพยากรเศรษฐกิจ รวมทั้งการเป็นเจ้าของที่ดิน การควบคุมที่ดินและทรัพย์สินในรูปแบบอื่น การบริหารทางการเงิน การรับมรดก และทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายของประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะที่ผ่านมาภาครัฐได้ดำเนินการส่งเสริมการถือครองที่ดินที่มุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ โดยได้ดำเนินการต่าง ๆ ที่สำคัญ อาทิ การกำหนดมาตรการจัดที่ดินและรับรองสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่มีศักยภาพในการทำการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรได้ใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร การพัฒนาระบบฐานข้อมูลการถือครองที่ดินจำแนกตามเพศ และการทบทวนกฎหมาย/กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการถือครองที่ดินและการครอบครองทรัพยากรอย่างเท่าเทียม

ความท้าทาย

แม้ว่าประเทศไทยมีพัฒนาการเรื่องความเสมอภาคทางเพศในการเป็นเจ้าของที่ดินที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบปัญหาความไม่เสมอภาคทางเพศในเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อาทิการเข้าถึงโอกาสการทำงาน และรายได้ที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ ยังขาดการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายความเสมอภาคทางเพศอย่างบูรณาการทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวิเคราะห์เชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรสร้างโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากขึ้น ลดความแตกต่างระหว่างเพศ โดยอาจจัดสรรที่ดินทำกินทางการเกษตรให้กับเกษตรกรผู้ที่มีรายได้น้อยเพื่อใช้ประกอบอาชีพ หรือสร้างงานสร้างรายได้ผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังควรพัฒนาระบบข้อมูลขนาดใหญ่ที่จำแนกตามเพศ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดนโยบายและมาตรการสร้างความเท่าเทียมได้อย่างตรงประเด็น รวมทั้งยังควรส่งเสริมการดำเนินงานในระดับนโยบายอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการขับเคลื่อนกฎหมายขจัดการเลือกปฏิบัติและสร้างความเท่าเทียมกันของคนทุกเพศ เพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริง

05

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

SDG 5.b

เพิ่มพูนการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการให้อำนาจแก่ผู้หญิง

เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อาทิ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาสังคมให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนยกระดับการศึกษาให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลก ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะช่วยยกระดับศักยภาพของผู้หญิง และจะนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้มากขึ้น ตลอดจนเพิ่มบทบาทของผู้หญิงในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ข้อมูลการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่า สัดส่วนผู้ใช้โทรศัพท์มือถือต่อประชากรของผู้หญิงต่อผู้ชาย ระหว่างปี 2559 – 2561 มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย โดยในปี 2561 มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 51.17 ต่อร้อยละ 48.83 ลดลงจากร้อยละ 51.19 ต่อร้อยละ 48.81 ในปี 2559

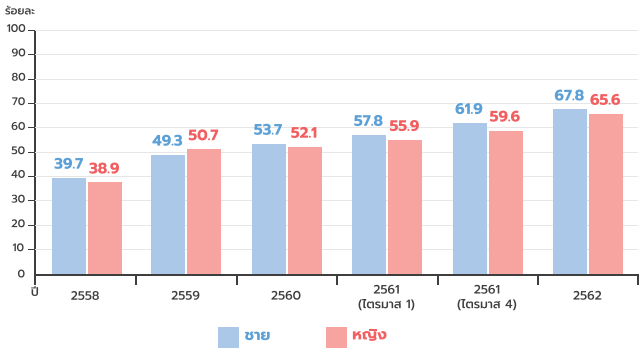
อย่างไรก็ดี แนวโน้มการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้หญิงกลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2562 สัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของประชากรเพศหญิงอายุ 6 ปีขึ้นไป อยู่ที่ร้อยละ 65.6 ของจำนวนประชากรเพศหญิงทั่วประเทศที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50.7 ในปี 2559

สัดส่วนผู้ใช้โทรศัพท์มือถือต่อประชากรของผู้หญิงต่อผู้ชาย (ร้อยละ)

ปี	ผู้หญิง	ผู้ชาย
2559	51.19	48.81
2560	51.22	48.78
2561	51.17	48.83

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่ใช้อินเตอร์เน็ต จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2558 - 2562

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เพิ่มพูนการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการให้อำนาจแก่ผู้หญิง

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อขยายโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุ สตรี เด็ก ผู้พิการ และผู้ที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล โดยผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ (1) โครงการศูนย์อินเทอร์เน็ตชุมชนต้นแบบ Co-Working Space AIS ร่วมบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนดิจิทัล ณ ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคเหนือ จังหวัดลำปาง เพื่อช่วยเหลือสตรีที่ขาดโอกาสและครอบครัวที่มีฐานะยากจนในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ โดยเป็นความร่วมมือระหว่างบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) หรือ เอไอเอส กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2) โครงการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ (เน็ตประชารัฐ) ซึ่งรับผิดชอบโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ร่วมกับบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) โดยดำเนินการติดตั้งโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่านสายเคเบิลใยแก้วนำแสง (Fiber Optic) พร้อมให้จุดบริการ Wi-Fi โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย หมู่บ้านละ 1 จุด แล้วเสร็จครบตามเป้าหมาย จำนวน 24,700 หมู่บ้าน เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560 และเปิดให้บริการประชาชนใช้งานอย่างต่อเนื่อง และ (3) โครงการบริการอินเทอร์เน็ตสู่สาธารณะ โดยดำเนินการให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในสถานที่ชุมชน จำนวน 10,000 แห่ง ทั้งนี้ ภาครัฐยังอยู่ระหว่างการดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมการใช้ดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้อีกหลายโครงการ ฯ โดยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

ความท้าทาย

แม้ว่าประเทศไทยจะขยายเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตอย่างทั่วถึง แต่ยังคงมีประชาชนบางส่วนในพื้นที่ห่างไกลที่ไม่สามารถเข้าถึงช่องทางการสื่อสารได้อย่างทั่วถึง อาทิ โทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของรัฐ ทำให้ไม่สามารถติดตามหรือรับทราบข้อมูลที่สำคัญได้

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรขยายช่องทางการเข้าถึงเทคโนโลยีและการสื่อสาร เพื่อให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชน และสตรีในพื้นที่ห่างไกล สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง และนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง รวมถึงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ นอกจากนี้ ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมให้เกิดการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในราคาที่เข้าถึงได้

05

บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

SDG 5.c

เลือกใช้และเสริมความเข้มแข็งแก่นโยบายที่ดีและกฎระเบียบที่บังคับใช้ได้ เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและการให้อำนาจแก่ผู้หญิง และเด็กหญิงทุกคนในทุกระดับ

การมีนโยบายสาธารณะและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่คำนึงถึงมิติด้านเพศเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศในสังคม โดยนโยบายและกฎหมายที่มีประสิทธิภาพจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างเพศชาย เพศหญิง และเพศทางเลือกลดลง คนทุกกลุ่มได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้ความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ยังกำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองผู้ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 - 2564 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้หญิงที่มีประสิทธิผลและเสมอภาค ซึ่งกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดไว้ คือ การนำยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีเข้าสู่แผนปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณและสร้างนโยบายที่คำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างทางเพศ (Gender Responsive Budgeting: GRB) เพิ่มขึ้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยตระหนักถึงปัญหาและอุปสรรคอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางบทบาทโอกาส และการเข้าถึงทรัพยากรระหว่างหญิง ชาย และผู้มีความหลากหลายทางเพศ อาทิ ภาระการดูแลคนในครอบครัวหรือในชุมชนที่ไม่มีค่าตอบแทน เช่น การดูแลเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

เลือกใช้และเสริมความเข้มแข็งแก่นโยบายที่ดีและกฎระเบียบที่บังคับใช้ได้ เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและการให้อำนาจแก่ผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคนในทุกระดับ

การดำเนินการที่ผ่านมา

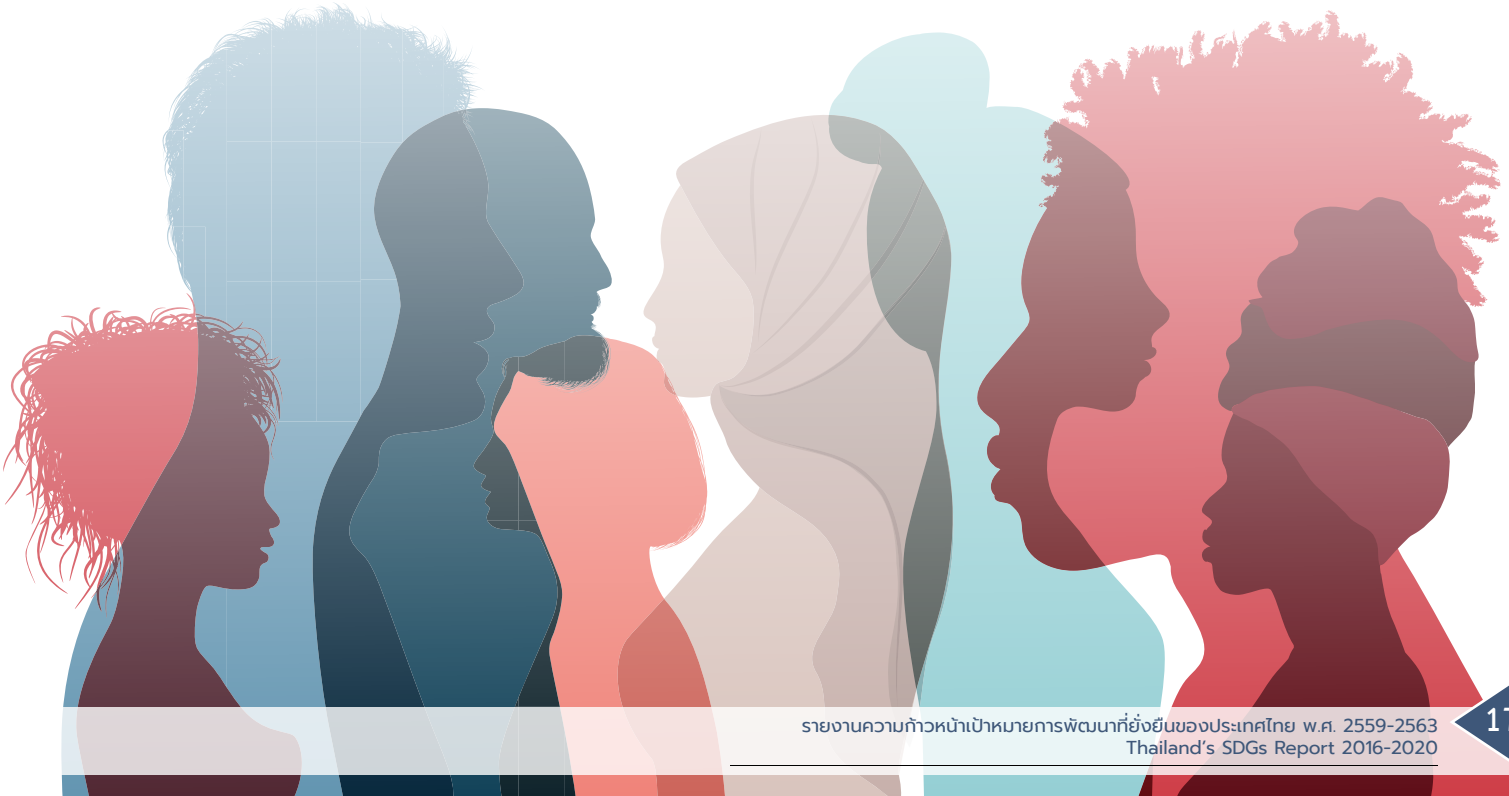
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์พัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 – 2564 ซึ่งสนับสนุน GRB โดยวางแนวทางการดำเนินงานในระยะยาวด้วยการพัฒนาระบบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ สำหรับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้ดำเนินการตามแผนการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2556 โดยแต่ละหน่วยงานได้นำมุมมองของบทบาทหญิงชายเข้ามาพิจารณาร่วมกับการบริหารกิจการภายในและบทบาทของหน่วยงาน นอกจากนี้ ยังได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เพื่อสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศชายหญิง คุ้มครองและป้องกันสิทธิให้กับผู้ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ รวมถึงปกป้องคุ้มครองผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

ความท้าทาย

ในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าการดำเนินการของภาครัฐจะมุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ายังมีความไม่เท่าเทียมเกิดขึ้นในบางกรณี ซึ่งเป็นสาเหตุมาจากการขาดความเข้าใจของผู้ปฏิบัติและเจตคติที่มีต่อผู้หญิงของคนบางกลุ่มในสังคม จึงเป็นความท้าทายสำคัญของภาครัฐในการขับเคลื่อนความเท่าเทียมระหว่างเพศให้เป็นไปตามนโยบายและกฎหมายที่ได้กำหนดเอาไว้

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศให้กับทุกภาคส่วน ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เพื่อทำให้ทุกพื้นที่ของประเทศไทยมีความเท่าเทียมระหว่างชาย หญิง และเพศทางเลือก ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับ GRB ทั้งในกลุ่มบุคลากรภาครัฐและประชาชน นอกจากนี้ ยังควรพัฒนานโยบาย มาตรการ กลไก และการติดตามผลให้มีมุมมองมิติด้านเพศอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้จริง

เป้าหมายที่

06

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

SDG 6: Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

06

SDG 6

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมการเข้าถึงบริการด้านน้ำและการสุขาภิบาล รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน เป็นหนึ่งในวาระการพัฒนาสำคัญทั้งในระดับประเทศและระดับโลก เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดและสุขาภิบาลที่ดี จึงต้องผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการน้ำอย่างมีคุณภาพ ทั่วถึง และยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมการเข้าถึงน้ำอุปโภคบริโภคเพียงพอและได้มาตรฐาน การส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพน้ำ และการบำบัดน้ำเสียอย่างเป็นระบบ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ การปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ ตลอดจนการขยายความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและเพิ่มการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

คนไทยสามารถเข้าถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคมากขึ้น โดยสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้น้ำดื่มจากแหล่งน้ำสะอาด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 98 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 99.5 ในปี 2562 สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่มีสถานที่เฉพาะสำหรับล้างมือซึ่งมีน้ำพร้อมสบู่หรือผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดอื่น ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 81.2 เป็นร้อยละ 89 และสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ส้วมที่ถูกสุขอนามัยและไม่ได้ใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่น อยู่ที่ร้อยละ 97.1 ในปี 2562 ทั้งนี้ **คุณภาพน้ำยังเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการปรับปรุง** โดยระหว่างปี 2553 – 2562 น้ำบริโภคในครัวเรือนเพียงร้อยละ 34.3 มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการบริโภคในขณะที่ร้อยละ 49.1 ต้องปรับปรุงคุณภาพก่อนการบริโภค และร้อยละ 16.6 มีคุณภาพไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภค

การบำบัดน้ำเสียที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งจากชุมชนและเขตอุตสาหกรรม **ส่งผลให้แหล่งน้ำบางส่วนอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม** อย่างไรก็ดี **แนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินดีขึ้น**ในปี 2562 เมื่อเทียบกับปี 2559 โดยมีแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีเพิ่มขึ้นร้อยละ 12 ในขณะที่มีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมลดลงร้อยละ 2 **ในด้านการจัดการน้ำพบว่า ประเทศไทยมีระดับความเครียดน้ำสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลกและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้** ขณะที่**ประสิทธิภาพการใช้น้ำปรับตัวเพิ่มขึ้น**จาก 6.95 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตร ในปี 2559 เป็น 7.40 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตรในปี 2561 นอกจากนี้ สัดส่วนของปริมาณน้ำสูญเสียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.9 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 34.7 ในปี 2562 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ที่ร้อยละ 25

ประเทศไทยมีกลไกเชิงสถาบันและการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง-สูง มีคะแนนเฉลี่ยที่ 53 คะแนนจาก 100 คะแนน โดยมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เป็นหน่วยงานประสานหลักด้านการบริหารจัดการน้ำของประเทศ และประเทศไทยยังได้ร่วมกับประเทศในลุ่มน้ำโขงจัดตั้งคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) เพื่อส่งเสริมและประสานงานด้านการจัดการและการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐส่งเสริมการเข้าถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนผ่านการจัดตั้งระบบประปาหมู่บ้านและขยายเขตการให้บริการของการประปาส่วนภูมิภาคและการประปานครหลวง พร้อมทั้งได้ดำเนินโครงการ “Water is Life” เพื่อตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพน้ำประปาในเขตบริการให้มีความเหมาะสมต่อการอุปโภคบริโภคมากขึ้นและในปี 2560 – 2561 ได้มีการประกาศมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากโรงงานเพื่อปรับปรุงค่ามาตรฐานและวิธีการตรวจสอบน้ำทิ้งจากโรงงานให้เหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐานสากล

นอกจากนี้ ได้บรรจุประเด็นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565) ตลอดจนจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ของประเทศ รวมทั้งประกาศใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีเอกภาพ ควบคู่กับการสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน โดยได้จัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ22คณะซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐส่วนราชการในจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด 76 จังหวัด เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการลุ่มน้ำและคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

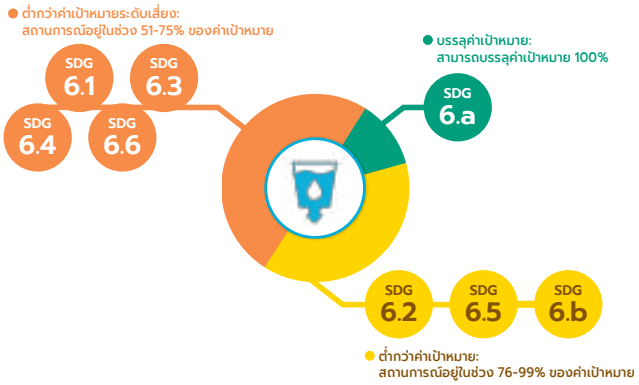
ความท้าทาย

แม้ว่าประชาชนจะสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคได้ในอัตราสูง แต่การควบคุมคุณภาพน้ำให้ได้มาตรฐานยังจำกัดอยู่ในพื้นที่ที่มีระบบประปาเท่านั้น โดยแหล่งน้ำที่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลใช้อุปโภคบริโภคยังไม่ได้รับการปรับปรุงคุณภาพให้เหมาะสมอย่างทั่วถึงขณะที่การเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของชุมชนเมือง ส่งผลให้มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้น นำไปสู่การใช้ทรัพยากรน้ำเกินศักยภาพและการปล่อยน้ำเสียที่ไม่ได้ผ่านการบำบัดอย่างเหมาะสมลงสู่แหล่งน้ำโดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากภาคเกษตรที่ส่วนมากยังทำในพื้นที่เปิดและเชื่อมต่อกับแหล่งน้ำโดยตรงทำให้ของเสียและสารเคมีปนเปื้อนสู่แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ หน่วยงานในระดับพื้นที่ยังมีศักยภาพจำกัด โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบประปาที่ได้มาตรฐานให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน อีกทั้ง ควรเร่งรัดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ควบคู่กับการใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจในการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ธรรมชาติ เช่น การลดภาษีโรงเรือนและการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างบ่อดักไขมัน และอาจพิจารณานำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) มาปรับใช้ในการบริหารจัดการน้ำเสียของไทย โดยกำหนดค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียที่สามารถสะท้อนต้นทุนค่าบริหารจัดการ นอกจากนี้ ควรยกระดับศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม ทันสมัย และสามารถเข้าถึงได้ง่าย

ผลการประเมินสถานะของ SDG 6

กรณีศึกษา

การบริหารจัดการน้ำแบบองค์รวมเพื่อความยั่งยืนของธุรกิจและชุมชน

บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้ดำเนินโครงการบริหารจัดการน้ำแบบองค์รวม เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรน้ำมีความยั่งยืนและเพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจและความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ ความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความแปรปรวนของปริมาณทรัพยากรน้ำและปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ ทำให้บริษัทฯ ได้จัดทำแผนปฏิบัติงานการบริหารจัดการน้ำทั้งภายในและภายนอกองค์กร

โดยแผนการบริหารจัดการน้ำภายในองค์กรประกอบด้วย (1) การใช้น้ำอย่างคุ้มค่า (Water Saving) ด้วยหลักการ 3Rs ได้แก่ Reduce ลดปริมาณน้ำทิ้งจากระบบหล่อเย็นในกระบวนการผลิต Reuse หมุนเวียนน้ำคอนเดนเสทมาใช้ซ้ำและเพิ่มจำนวนรอบน้ำหมุนเวียนในระบบหล่อเย็น และ Recycle นำน้ำทิ้งกลับมาใช้ใหม่ผ่านระบบ Water Reverse Osmosis (2) การใช้นวัตกรรมในการบริหารจัดการน้ำ (Water Innovation) ด้วยการเพิ่มกำลังการผลิตต่อหน่วยผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล เพื่อลดปริมาณการใช้น้ำจืดจากแหล่งธรรมชาติในกระบวนการผลิต และ (3) ความรับผิดชอบในการใช้น้ำตลอดห่วงโซ่การผลิต (Water Stewardship) โดยประเมินการใช้น้ำตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ในส่วนของแผนการบริหารจัดการน้ำนอกองค์กรได้ใช้แนวทาง 2Ws ได้แก่ การจัดการน้ำเพื่อชุมชน (Water Related to Community) และการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำอย่างยั่งยืน (Water Conservation) อาทิ โครงการฟื้นป่า รักษ์น้ำ เขาห้วยมะหาด จังหวัดระยอง

ผลการดำเนินการในปี 2562 พบว่าบริษัทสามารถลดปริมาณการใช้น้ำจืดลงร้อยละ 8 ต่อตันการผลิต เมื่อเทียบกับปีฐานในปี 2556 โดยเหลือปริมาณการใช้น้ำจืด 1.97 ลูกบาศก์เมตรต่อตันการผลิต ซึ่งอยู่ในระดับที่ดีกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ที่ 2.02 ลูกบาศก์เมตรต่อตันการผลิต นอกจากนี้ บริษัทฯ มีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก พร้อมกับมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำเสียจากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการยอมรับ ทำให้บริษัทฯ สามารถนำน้ำทิ้งกลับมาใช้ใหม่ได้ 1 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 32 ของปริมาณน้ำทิ้งทั้งหมด ด้านการใช้นวัตกรรมในการบริหารจัดการน้ำ สามารถนำน้ำจืดจากหน่วยการผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลมาทดแทนการใช้น้ำจืดได้จำนวน 8.99 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีผลิตภัณฑ์จำนวน 3 เกรดผลิตภัณฑ์ได้การรับรองเครื่องหมาย Water Footprint จากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และผลิตภัณฑ์จำนวน 94 เกรดผลิตภัณฑ์ได้รับการประเมินการใช้น้ำตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน ISO 14046 โดยในปี 2566 บริษัทได้ตั้งเป้าหมายในการลดปริมาณการใช้น้ำจืดต่อหน่วยการผลิตลง ร้อยละ 10 ของการดำเนินธุรกิจปกติ (เมื่อเทียบกับปีฐานในปี 2556)

06

SDG 6.1

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

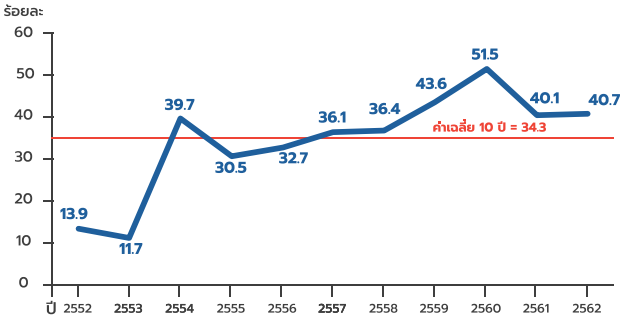
บรรลุเป้าหมายการให้ทุกคนเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัย และมีราคาที่สามารถซื้อหาได้ ภายในปี 2573

การเข้าถึงน้ำสะอาดเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของประเทศสามารถเข้าถึงบริการน้ำประปาได้โดยสะดวก แต่การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้ปริมาณน้ำในธรรมชาติไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรน้ำโดยขาดความรับผิดชอบและยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ตลอดจนข้อจำกัดในการบำบัดน้ำให้ถูกต้องตามหลักมาตรฐานสากล นำไปสู่ความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แม้ประชากรส่วนใหญ่จะสามารถเข้าถึงน้ำประปาได้อย่างกว้างขวาง และข้อมูลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 ระบุว่าร้อยละ 99.5 ของสมาชิกในครัวเรือนใช้น้ำดื่มจากแหล่งน้ำที่สะอาด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 98 ในปี 2559 ซึ่งแหล่งน้ำที่สะอาด รวมถึง น้ำประปา น้ำบาดาล น้ำบ่อขุดที่มีการป้องกัน ที่กักเก็บน้ำฝน รถบรรทุกน้ำ น้ำบรรจุภัณฑ์ และตู้กดน้ำ อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาการเข้าถึงน้ำที่มีคุณภาพเหมาะสมในการนำมาบริโภค โดยข้อมูลจากรายงานการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนประจำปี 2563 ของกรมอนามัย ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพน้ำบริโภคในครัวเรือนจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ น้ำประปา น้ำดื่มบรรจุขวด น้ำตู้หยอดเหรียญ น้ำฝน น้ำบาดาล น้ำบ่อตื้น และน้ำประปาภูเขา โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้ พบว่าระหว่างปี 2553 – 2562 คุณภาพน้ำบริโภคในครัวเรือนร้อยละ 34.3 มีความเหมาะสมสำหรับการบริโภค ในขณะที่ร้อยละ 49.06 ต้องปรับปรุงคุณภาพก่อนบริโภค เนื่องจากมีการปนเปื้อนแบคทีเรียความขุ่นและสีเกินมาตรฐาน และอีกร้อยละ 16.64 ไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภค โดยในปี 2562 มีน้ำบริโภค[1] ในครัวเรือนเพียงร้อยละ 40.70 ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้ ซึ่งปรับตัวลดลงจากร้อยละ 43.6 ในปี 2559

ร้อยละของน้ำบริโภคครัวเรือนที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้ พ.ศ. 2553 - 2562

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วงปี 2561-2562 กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการจัดตั้งระบบประปาหมู่บ้าน 1,197 แห่ง และขยายเขตการให้บริการของการประปาส่วนภูมิภาคและการประปานครหลวงให้ครอบคลุมผู้รับบริการน้ำประปาเพิ่มขึ้น 26,000 ครัวเรือน นอกจากนี้ การประปาส่วนภูมิภาค ได้ดำเนินโครงการ "Water is Life" เพื่อตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพน้ำประปาในเขตบริการให้มีความเหมาะสมต่อการอุปโภคบริโภค ในขณะที่กรมอนามัยได้ดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค โดยจัดทำโครงการนำร่องสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.)/ เทศบาลที่มีระบบประปาของตนเอง 200 แห่ง เพื่อนำไปเป็นต้นแบบให้กับ อปท. และเทศบาลอื่น ๆ ต่อไป และการประปานครหลวงได้เปิดจุดให้บริการน้ำประปาดื่มได้สำหรับประชาชน

[1] น้ำบริโภค หมายถึง น้ำบริโภคหลักที่ครัวเรือนจัดไว้สำหรับการดื่ม การปรุงประกอบอาหาร รวมถึงการล้างมือและแปรงฟัน ของสมาชิกในครัวเรือนนั้น

บรรลุเป้าหมายการให้ทุกคนเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัย และมีราคาที่สามารถซื้อหาได้ ภายในปี 2573

โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากสถานการณ์ภัยแล้งในปี 2563 โดยประชาชนสามารถนำภาชนะไปรับน้ำประปาได้ที่สำนักงานประปาสาขาทั้ง 18 แห่ง

ความท้าทาย

การบริหารจัดการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และปลอดภัยต่อการนำมาใช้อุปโภคบริโภคในราคาที่หาซื้อได้ เป็นประเด็นท้าทายที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ แม้ว่าประชาชนไทยจะสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภคได้ในอัตราสูง แต่การควบคุมคุณภาพน้ำให้ได้มาตรฐานเพื่อการบริโภคพบว่ายังจำกัดอยู่ในพื้นที่ที่มีระบบประปาเท่านั้น โดยแหล่งน้ำที่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลใช้บริโภค เช่น น้ำฝน น้ำบาดาล น้ำบ่อตื้น และน้ำประปาภูเขา ยังมีการปนเปื้อนของแบคทีเรียและสารเคมี จึงควรมีการให้ความรู้เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำให้เหมาะสมก่อนนำมาบริโภค

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบประปาที่ได้มาตรฐานให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เพิ่มประสิทธิภาพระบบประปาในเขตเมือง ชนบท และพื้นที่เศรษฐกิจ เพื่อรองรับการขยายตัวของอุปสงค์การใช้น้ำในอนาคต รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพน้ำให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการอุปโภคบริโภค ตลอดจนยกระดับการจัดเก็บข้อมูลโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้แทนการจัดทำแบบสำรวจที่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อลดค่าความคลาดเคลื่อนจากการเก็บข้อมูล

06

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

SDG 6.2

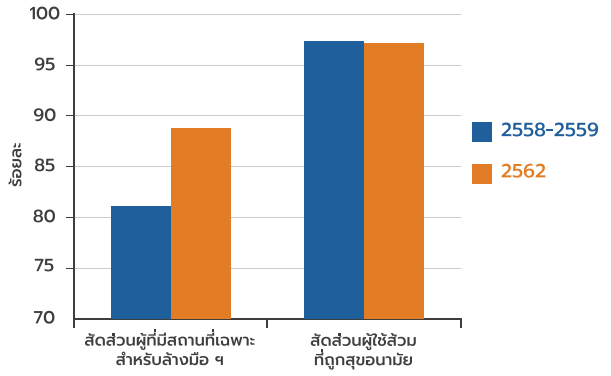
บรรลุเป้าหมายการให้ทุกคนเข้าถึงการสุขาภิบาลและสุขอนามัยที่เพียงพอ และเท่าเทียม และยุติการขับถ่ายในที่โล่ง โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษ ต่อความต้องการของผู้หญิง เด็กหญิง และผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง ภายในปี 2573

การเข้าถึงและการใช้บริการระบบบำบัดเพื่อกำจัดสิ่งปฏิกูลของมนุษย์อย่างปลอดภัย นอกจากจะเป็นการป้องกันโรค แล้วยังเป็นการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของมนุษย์ ลดการเจ็บป่วยและเสียชีวิต รวมทั้งลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค โดยการพัฒนาการสุขาภิบาลและสุขอนามัย ครอบคลุมถึงการยุติการขับถ่ายในที่โล่ง การจัดให้มีห้องส้วม และอ่างล้างมือที่ถูกสุขลักษณะ การจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างปลอดภัย เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาวะที่ดี สามารถมีส่วนร่วม ในระบบเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งยังเป็นการลดภาระการใช้จ่ายด้านสุขภาพของภาครัฐ และส่วนบุคคลได้ในระยะยาว

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พบว่าในปี 2562 สมาชิกในครัวเรือนร้อยละ 89 มีสถานที่เฉพาะสำหรับล้างมือซึ่งมีน้ำพร้อมสบู่หรือผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดอื่น โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 81.2 ในปี 2558 - 2559 ทั้งนี้ กลุ่มประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงสถานที่เฉพาะสำหรับล้างมือฯ ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนมาก โดยในปี 2562 ประชากรกลุ่มยากจนมากมีสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่มีสถานที่เฉพาะสำหรับล้างมือฯ เพียงร้อยละ 79.1 ซึ่งค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับกลุ่มร่ำรวยมาก ที่มีสัดส่วนดังกล่าวอยู่ที่ร้อยละ 96.9 ในขณะที่สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ส้วมที่ถูกสุขอนามัยและไม่ได้ใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่นอยู่ที่ร้อยละ 97.1 ในปี 2562 ลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 97.2 ในปี 2558 - 2559 โดยประชากรกลุ่มยากจนมากมีสัดส่วนดังกล่าวอยู่ที่ร้อยละ 91.6 ในขณะที่กลุ่มร่ำรวยมากมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 98.6 ทั้งนี้ ในปี 2562 มีสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่ขับถ่ายในที่โล่งเพียงร้อยละ 0.1 ลดลงจากร้อยละ 0.2 ในปี 2558 – 2559

สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่มีสถานที่เฉพาะสำหรับล้างมือฯและสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ส้วมที่ถูกสุขอนามัย

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะที่ผ่านมา กรมอนามัยได้มุ่งพัฒนาความรอบรู้ทางสุขภาพ (Health Literacy) แก่ประชาชน โดยได้รณรงค์และให้ความรู้เรื่องการล้างมือ 7 ขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อีกทั้งยังได้นำเรื่องการล้างมือด้วยสบู่เจลแอลกอฮอล์ หรือน้ำยาฆ่าเชื้อโรคมาเป็นหนึ่งในปัจจัยการประเมินความพร้อมของผู้ประกอบการในการเปิดให้บริการแก่ประชาชนผ่านเว็บไซต์ www.ไทยชนะ.com

ในการพัฒนาการสุขาภิบาล กรมอนามัยได้จัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูลของประเทศ (พ.ศ. 2561-2573) ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การเพิ่มความครอบคลุมการมีและใช้ส้วมถูกสุขลักษณะและปลอดภัย (2) การเพิ่มคุณค่าส้วมสาธารณะให้สอดคล้องกับวิถีสังคมไทย (3) การพัฒนาระบบจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูลอย่างครบวงจร (4) การอภิบาลระบบสุขาภิบาลของประเทศและ (5) การสร้างความรอบรู้ด้านสุขาภิบาลและพฤติกรรมสุขอนามัย นอกจากนี้ ได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยสุขลักษณะการจัดการสิ่งปฏิกูล พ.ศ.2561 เพื่อกำหนดมาตรฐานสุขลักษณะและการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูลสำหรับส้วมทุกประเภท

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

06

SDG 6.2

บรรลุเป้าหมายการให้ทุกคนเข้าถึงการสุขาภิบาลและสุขอนามัยที่เพียงพอ และเท่าเทียม และยุติการขับถ่ายในที่โล่ง โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษ ต่อความต้องการของผู้หญิง เด็กหญิง และผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง ภายในปี 2573

ความท้าทาย

แม้ว่าอัตราการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเสริมสร้างสุขอนามัยและการสุขาภิบาลของไทยจะอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มรายได้ พบว่าการเข้าถึงสถานที่เฉพาะสำหรับล้างมือซึ่งมีน้ำพร้อมสบู่หรือผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดอื่น โดยเฉพาะในกลุ่มยากจนมากยังต้องได้รับการพัฒนา ทั้งนี้ การบรรลุเป้าหมายให้ทุกคนเข้าถึงสุขาภิบาลและสุขอนามัยได้อย่างพอเพียงและเท่าเทียมกัน ยังขาดการเก็บข้อมูลที่จำแนกตามเพศและอายุ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการออกแบบและดำเนินนโยบายด้านสุขอนามัยและสุขาภิบาลที่ครอบคลุม ตรงจุดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรมุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสุขอนามัยที่ถูกต้องแก่ประชาชน ผ่านการดำเนินงานเชิงรุกร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มคนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง ทั้งนี้ การดำเนินงานควรต่อยอดจากการรณรงค์ให้ประชาชนล้างมือด้วยสบู่และเจลแอลกอฮอล์ ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลที่จะสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์การบรรลุเป้าหมายด้านสุขอนามัยและสุขาภิบาลในกลุ่มผู้หญิงและกลุ่มเปราะบางเพิ่มเติม

06

SDG 6.3

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

ปรับปรุงคุณภาพน้ำ โดยการลดมลพิษ ขจัดการทิ้ง และลดการปล่อยสารเคมีอันตรายและวัตถุอันตราย ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านการบำบัดลงครึ่งหนึ่ง และเพิ่มการนำกลับมาใช้ใหม่ และการใช้ซ้ำที่ปลอดภัยทั่วโลก ภายในปี 2573

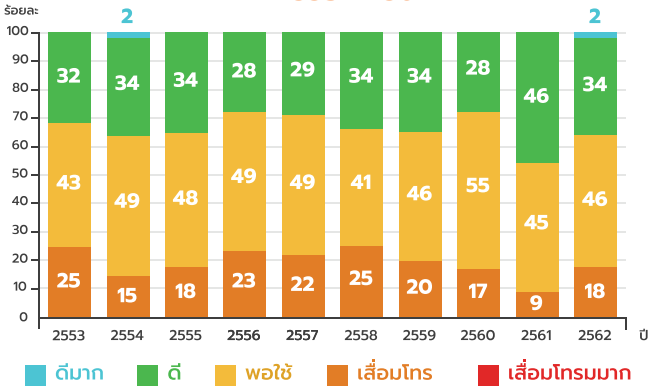
การปล่อยน้ำเสียที่ไม่ผ่านการบำบัด หรือได้รับการบำบัดที่ไม่ได้มาตรฐานลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหามลพิษในแหล่งน้ำ โดยมีแหล่งกำเนิดมาจาก 3 แหล่งหลัก ได้แก่ ชุมชน อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ซึ่งน้ำเสียที่มีการระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติมากที่สุด คือน้ำเสียจากชุมชน ซึ่งสิ่งเจือปนส่วนใหญ่เป็นสารอินทรีย์และสิ่งสกปรกต่าง ๆ ทั้งนี้ การเน่าเสียของแหล่งน้ำส่งผลโดยตรงต่อความอยู่รอดของสัตว์และพืชน้ำ รวมทั้งยังทำลายทัศนียภาพและก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน อีกทั้งมลพิษบางชนิดในแหล่งน้ำ อาทิ โลหะหนัก และสารเคมีอันตราย หากเกิดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปา และตกค้างในสัตว์น้ำ จะสามารถเข้าสู่ร่างกายคนและสะสมจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2562 มีแหล่งน้ำที่มีดัชนีคุณภาพน้ำ[1] อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ร้อยละ 2 เกณฑ์ดี ร้อยละ 34 ลดลงจากร้อยละ 46 ในปี 2561 ขณะที่แหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 18 ในปี 2562 โดยภาคกลางมีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากกว่าภาคอื่น

ในการจัดการน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรม พบว่าในปี 2562 ปริมาณน้ำเสียจากอุตสาหกรรมที่เข้าระบบบำบัดน้ำเสียเฉลี่ย 2.6 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีการนำกลับมาใช้ใหม่ภายในโรงงาน 0.8 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน กักเก็บภายในโรงงาน 4.3 ล้านลูกบาศก์เมตร นำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่การเกษตรภายในโรงงาน 0.1 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน และระบายออกนอกโรงงาน 1.2 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน นอกจากนี้ รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2561 ระบุว่าเกิดน้ำเสียจากชุมชนทั่วประเทศ 21 ล้านครัวเรือน ประมาณ 9.7 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน แต่ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนทั่วประเทศในปี 2561 สามารถบำบัดน้ำเสียได้เพียง 2.6 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน หรือร้อยละ 27 ของปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ในปี 2562 ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนมีศักยภาพในการบำบัดน้ำเสียเพิ่มขึ้นเป็น 3.8 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้นทั้งหมด

สถานการณ์คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำผิวดิน
พ.ศ. 2553 - 2562

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

การดำเนินการที่ผ่านมา

แม้ว่าแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ได้กำหนดให้มีการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแห่งใหม่ จำนวน 100 แห่งภายในปี 2565 แต่ในช่วงปี 2561 - 2562 พบว่า มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่ก่อสร้างใหม่แล้วเสร็จเพียง 6 แห่ง อย่างไรก็ดี ปัจจุบันมีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน 7 แห่งที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถนำน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วกลับมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เกษตรกรรมได้ และในการควบคุมน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศ

[1] ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index: WQI) แสดงถึงสถานการณ์ของคุณภาพน้ำในภาพรวม พิจารณาจากค่าคุณภาพน้ำ 5 พารามิเตอร์ ได้แก่ ออกซิเจนละลาย (Dissolved Oxygen: DO) ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (Biochemical Oxygen Demand: BOD) แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (Total Coliform Bacteria: TCB) แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (Fecal Coliform Bacteria: FCB) และแอมโมเนีย-ไนโตรเจน (NH3-N) โดย WQI มีคะแนนอยู่ระหว่าง 0 – 100 โดยจัดเกณฑ์คุณภาพน้ำเป็นดีมาก (คะแนน 91 – 100) ดี (คะแนน 71 – 90) พอใช้ (คะแนน 61 -70) เสื่อมโทรม (คะแนน 31 - 60) และเสื่อมโทรมมาก (คะแนน 0 – 30)

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

ปรับปรุงคุณภาพน้ำ โดยการลดมลพิษ ขจัดการทิ้ง และลดการปล่อยสารเคมีอันตรายและวัตถุอันตราย ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านการบำบัดลงครึ่งหนึ่ง และเพิ่มการนำกลับมาใช้ใหม่ และการใช้ซ้ำที่ปลอดภัยทั่วโลก ภายในปี 2573

มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากโรงงาน และมีมาตรฐานสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภทเป็นการเฉพาะ ได้แก่ โรงงานผลิตเยื่อและโรงงานผลิตกระดาษ และโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการฟอกขัดหรือเคลือบสีหนังสัตว์

นอกจากนี้ ได้ดำเนินการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน โดยในปัจจุบันมีระบบบำบัดน้ำรวม 116 แห่ง สามารถบำบัดน้ำเสียได้ 3.8 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน รวมทั้งมีหลักเกณฑ์การกำหนดอัตราค่าบริการบำบัดน้ำเสียเพื่อให้ อปท. นำไปกำหนดอัตราค่าบริการได้อย่างเหมาะสม และมีรายได้เพียงพอในการจัดการระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

ความท้าทาย

การปล่อยทิ้งน้ำเสียจากบ้านเรือน อุตสาหกรรม การเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ที่ไม่มีระบบจัดการของเสีย และการขาดระบบการจัดการน้ำเสียชุมชนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ยังเป็นความท้าทายที่สำคัญ แม้ว่าจะมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้ผู้ที่จะปลูกสร้างอาคารต้องติดตั้งบ่อดักไขมันบำบัดน้ำเสียในอาคารเพื่อช่วยลดปริมาณน้ำเสียจากชุมชน อย่างไรก็ตาม ข้อบัญญัติดังกล่าวบังคับใช้ได้กับอาคารที่ปลูกสร้างใหม่เท่านั้น ประกอบกับการขยายระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียของ อปท. ยังไม่สามารถดำเนินการได้ทันต่อการขยายตัวของชุมชน ทำให้ยังมีน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำโดยตรงโดยที่ไม่ผ่านการบำบัด นอกจากนี้ ปัญหาน้ำเสียจากภาคเกษตรยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากยังทำในพื้นที่เปิดและเชื่อมต่อกับแหล่งน้ำโดยตรงทำให้มีโอกาสที่ของเสียและสารเคมีจากการทำการเกษตรจะไหลลงสู่แหล่งน้ำหรือปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมสูง และยังมีข้อจำกัดในการติดตามแหล่งกำเนิดหรือจุดปล่อยมลพิษที่แน่ชัด

ข้อเสนอแนะ

ควรดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เจ้าของอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เดิมติดตั้งบ่อดักไขมัน สร้างความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาน้ำเสียจากอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจ อาทิ การลดภาษีโรงเรือนและการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างบ่อดักไขมัน นอกจากนี้ ควรพิจารณานำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) มาปรับใช้ในการบริหารจัดการน้ำเสียของไทย โดยกำหนดค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียที่สามารถสะท้อนต้นทุนค่าบริหารจัดการซึ่งจะช่วยลดภาระของภาครัฐในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม และกระตุ้นผู้ใช้น้ำปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในด้านการจัดการน้ำเสียภาคเกษตร ควรพัฒนาต้นแบบการบำบัดของเสียและน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตรกร พร้อมกับบังคับใช้กฎหมายและระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อย่างเข้มงวดมากขึ้น

06

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

SDG 6.4

เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในทุกภาคส่วนและสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำและจัดหาน้ำที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และลดจำนวนประชากรที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ภายในปี 2573

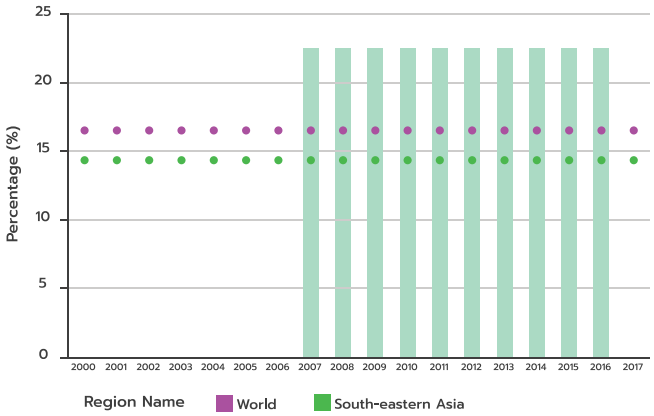
การเพิ่มขึ้นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของสังคมเมืองทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ปริมาณทรัพยากรน้ำแปรปรวนมากขึ้น ทั้งจากอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น ปริมาณน้ำฝนที่ไม่คงที่ รวมถึงภัยพิบัติทางธรรมชาติทั้งอุทกภัยและภัยแล้งที่มีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างยั่งยืนจึงต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรน้ำ ลดปริมาณการใช้น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคที่ไม่จำเป็น ลดการสูญเสียน้ำในระบบส่ง และเพิ่มความสามารถในการเก็บกักน้ำและกระจายน้ำ เพื่อให้ประชากรทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงทรัพยากรน้ำได้อย่างทั่วถึง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาภัยแล้งถึง 3 ครั้ง ในปี 2558 ปี 2562 และปี 2563 ส่งผลให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำอยู่ในระดับต่ำและเกิดการขาดแคลนน้ำในหลายพื้นที่ในทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก สาเหตุหลักของการเกิดภัยแล้ง คือ ปริมาณฝนเฉลี่ยทั้งปีที่ต่ำกว่าค่าปกติและการเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง นอกจากนี้ ข้อมูลจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ระบุว่าระดับความเครียดน้ำ (water stress) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำสำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศไทยในปี 2559 อยู่ที่ร้อยละ 23.01 ซึ่งยังไม่อยู่ในระดับเสี่ยงแต่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก (ร้อยละ 16.50) และค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ร้อยละ 14.60)

เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพการใช้น้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดระดับความเครียดน้ำของประเทศได้ โดยข้อมูลใน UN Global SDG Database บ่งชี้ว่าประสิทธิภาพการใช้น้ำของประเทศไทยปรับตัวดีขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจาก 6.95 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตรในปี 2559 เป็น 7.40 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตรในปี 2561 อย่างไรก็ตามยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลกที่ 19.01 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตร โดยเป้าหมายแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบได้กำหนดให้เพิ่มผลิตภาพจากการใช้น้ำเพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่าภายในปี 2565 จากค่าเฉลี่ยปัจจุบันปี 2561 ซึ่งเมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับอัตรา

ระดับความเครียดน้ำ
(สัดส่วนน้ำจืดที่นำไปใช้ต่อปริมาณน้ำจืดรวม)

ที่มา: องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO)

การเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการใช้น้ำระหว่างปี 2559 - 2561 จากข้อมูลของ UN พบว่าประเทศไทยยังมีความท้าทายอย่างมากในการดำเนินการเพื่อบรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.) ระบุว่า ปริมาณการใช้น้ำต่อผู้ใช้น้ำ 1 ราย มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย โดยในปี 2562 อยู่ที่ 23.9 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ลดลงจาก 25.1 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือนในปี 2558 ขณะเดียวกัน สัดส่วนของปริมาณน้ำสูญเสียของ กปภ.[1] มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อยู่ที่ร้อยละ 34.7 ในปี 2562 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.9 ในปี 2558 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ที่ร้อยละ 25

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

06

SDG 6.4

เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในทุกภาคส่วนและสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำและจัดหาน้ำที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และลดจำนวนประชากรที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้บรรจุประเด็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำไว้ในแผนระดับชาติต่าง ๆ อาทิ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 19 การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และแผนการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างต่อเนื่อง อาทิ ในปี 2562 กรมชลประทานได้ดำเนินการเพิ่มปริมาณความจุของการเก็บกักน้ำได้ 16.7 ล้านลูกบาศก์เมตรและเพิ่มพื้นที่ชลประทานจำนวน 188,296 ไร่ กรมทรัพยากรน้ำ และกรมทรัพยากรน้ำบาดาลดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำ ทั้งการขุดเจาะบ่อบาดาลและหาแหล่งน้ำผิวดินเพื่อสนับสนุนพื้นที่เสี่ยงขาดแคลนน้ำด้านการเกษตรนอกเขตชลประทาน โดยในปี 2562 กรมทรัพยากรน้ำบาดาลขุดเจาะบ่อบาดาลเพิ่มเติม 2,228 บ่อ มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ 63,200 ไร่ และกรมทรัพยากรน้ำมีแผนที่จะพัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำเพื่อให้ได้น้ำต้นทุนเพิ่มเติม 99.4 ล้านลูกบาศก์เมตร ขณะที่ กปภ. ได้ดำเนินการตามแผนบริหารจัดการลดน้ำสูญเสียซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก คือ การบริหารจัดการแรงดัน การซ่อมท่อที่รวดเร็ว การสำรวจหาน้ำสูญเสียเชิงรุก การบริหารจัดการมาตรวัดน้ำและให้ความสำคัญกับการปรับปรุงเส้นท่อซึ่งเป็นสาเหตุหลักของน้ำสูญเสียทั้งหมด ส่วนการประปานครหลวงมีแผนการเปลี่ยนท่อประปาใหม่ความยาวรวมกว่า 3,400 กิโลเมตรในช่วงปี 2561-2565 เพื่อลดปริมาณน้ำสูญเสียในระบบ

ความท้าทาย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก แต่ความสามารถในการกักเก็บน้ำสำหรับใช้นอกฤดูยังมีข้อจำกัด เนื่องจากยังไม่มีการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนและระบบส่งน้ำที่ก้าวหน้า และยังเผชิญกับข้อจำกัดทางมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่มีกระบวนการในพิจารณาโครงการที่เข้มงวด โดยเฉพาะการพัฒนาโครงการแหล่งน้ำขนาดใหญ่แห่งใหม่ที่จำเป็นต้องดำเนินการในพื้นที่ป่าไม้หรือพื้นที่อนุรักษ์ นอกจากนี้ ความแปรปรวนของสภาพอากาศยังส่งผลให้ปริมาณฝนมีความไม่แน่นอน ส่งผลให้ในบางปีแหล่งเก็บกักน้ำหลายแห่งมีปริมาณน้ำไหลเข้าน้อยกว่าปกติ

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำมากขึ้น อาทิ การพัฒนาพันธุ์พืชและเทคนิคในการเพาะปลูกพืชที่ลดปริมาณการใช้น้ำ การจัดทำระบบบริหารจัดการน้ำเสียเพื่อนำกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ และการผลิตน้ำจืดจากน้ำเค็ม ควรมีการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งจะช่วยให้มีการกำหนดมูลค่าของทรัพยากรน้ำ ที่สามารถสะท้อนต้นทุนค่าเสียโอกาสและต้นทุนในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อส่งเสริมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำเพื่อบรรเทาความแปรปรวนของสภาพอากาศและลดความเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งในอนาคต

[1] คำนวณจากสัดส่วนของปริมาณน้ำผลิตต่อปริมาณน้ำจำหน่าย

06

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

SDG 6.5

ดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับ รวมถึงผ่านความร่วมมือข้ามเขตแดนตามความเหมาะสม ภายในปี 2573

การขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลให้มีความต้องการใช้น้ำสูงขึ้น ประกอบกับปัญหามลพิษทางน้ำ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้ปริมาณและการกระจายตัวของน้ำไม่สม่ำเสมอ ทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะเผชิญกับปัญหาน้ำแล้งและน้ำท่วมมากขึ้น อีกทั้งอาจเกิดความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ ดังนั้น การบริหารจัดการน้ำทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค ต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Resources Management: IWRM) ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อให้เกิดความสมดุลระหว่างผู้ใช้น้ำทั้งภาคครัวเรือนและภาคการผลิต รวมทั้งคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้น้ำต่อสิ่งแวดล้อม การเตรียมพร้อมรับมือและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติด้านน้ำ และครอบคลุมถึงความร่วมมือข้ามพรมแดนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อช่วยยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป้องกันปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้น้ำได้

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านน้ำ และผู้มีส่วนได้เสียร่วมจัดทำข้อมูลและประเมินการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการของไทย โดยมีการประเมินใน 4 หัวข้อหลักประกอบด้วย สภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวย กลไกเชิงสถาบันและการมีส่วนร่วม เครื่องมือการบริหารจัดการและการเงิน พบว่าประเทศไทยได้คะแนนเฉลี่ยที่ 53 คะแนน จาก 100 คะแนน หรืออยู่ในระดับปานกลาง – สูง

ด้านความร่วมมือข้ามเขตแดนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและลุ่มน้ำระหว่างประเทศที่มีกลไกการจัดการเป็นไปตามเกณฑ์ข้อตกลงปฏิบัติการร่วมด้านน้ำได้แก่ ลุ่มแม่น้ำโขง โดยประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง จำนวน 4 ประเทศได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) เพื่อส่งเสริมและประสานงานด้านการจัดการและการพัฒนาแหล่งน้ำและทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเสริมสร้างความยั่งยืนและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก

ผลประเมินการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการของไทย

หัวข้อหลัก	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ
1) สภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวย	60	ปานกลาง - สูง
2) กลไกเชิงสถาบันและการมีส่วนร่วม	59	ปานกลาง - สูง
3) เครื่องมือการบริหารจัดการ	41	ปานกลาง - ต่ำ
4) การเงิน	50	ปานกลาง - ต่ำ
คะแนน SDG indicator 6.5.1	**53**	**ปานกลาง - สูง**

ดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับ รวมถึงผ่านความร่วมมือข้ามเขตแดนตามความเหมาะสม ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและกลไกระดับชาติ กฎระเบียบและแผนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายรองรับสิทธิการใช้น้ำ กลไกการจัดสรรน้ำ และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในทุกมิติ นอกจากนี้ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ ยังกำหนดให้มีองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีเอกภาพและเปิดโอกาสให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการจัดทำกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ในรายละเอียด

นอกจากนี้ ในปี 2561 ได้มีการประกาศใช้แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ โดยแผนแม่บทฯ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย การจัดการคุณภาพน้ำ และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม และป้องกันการพังทลายของดิน

ความท้าทาย

คณะกรรมการลุ่มน้ำ 22 ลุ่มน้ำ ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ มีความสำคัญในการส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับพื้นที่ได้อย่างมีเอกภาพและผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ลุ่มน้ำสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น อย่างไรก็ดี ยังมีข้อจำกัดจากการจัดเก็บข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลลุ่มน้ำที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่น ทั้งในด้านอุปทาน อาทิ แหล่งน้ำต้นทุน โครงการด้านแหล่งน้ำ ปริมาณน้ำเก็บกัก น้ำท่า น้ำฝน และข้อมูลด้านอุปสงค์ ทั้งนี้ ควรยกระดับฐานข้อมูลให้มีมาตรฐานสากล รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศและข้ามพรมแดนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

06

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

SDG 6.6

ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ รวมถึงภูเขา ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ แม่น้ำ ชั้นหินอุ้มน้ำและทะเลสาบ ภายในปี 2563

ระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากป่าต้นน้ำมีความสำคัญต่อการดูดซับและกักเก็บน้ำฝน รวมถึงเป็นแหล่งกำเนิดน้ำในลำธาร ในขณะที่พื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งครอบคลุมถึงป่าชายเลน ป่าพรุ หนอง บึง ทะเลสาบ และแม่น้ำ เป็นแหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่า รวมถึงเป็นแหล่งกำเนิดและที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชนานาชนิด ดังนั้น การอนุรักษ์ปกป้องฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ นอกจากจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำ ซึ่งช่วยลดผลกระทบของภัยพิบัติทางน้ำแล้ว ยังเป็นการช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การลดการกัดเซาะพังทลายของดิน รวมถึงการดูดซับความร้อนจากแสงอาทิตย์และก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะที่ผ่านมา เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทยค่อนข้างคงที่ โดยในปี 2561 มีพื้นที่ป่าไม้ 102.48 ล้านไร่ หรือร้อยละ 31.68 ของพื้นที่ทั้งหมด เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 102.17 ล้านไร่ หรือร้อยละ 31.58 ของพื้นที่ประเทศในปี 2559 แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศภายในปี 2565

นอกจากนี้ ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติของประเทศไทยและนานาชาติ ซึ่งผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในปี 2552 กำหนดให้มีพื้นที่ชุ่มน้ำรวม 22,885,100 ไร่ หรือ ร้อยละ 6.75 ของพื้นที่ประเทศ โดยในปี 2562 มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ หรือแรมซาร์ไซต์ (Ramsar Site) จำนวน 14 แห่ง พื้นที่ 2,498,211 ไร่ และผลจากการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นที่แรมซาร์ไซต์ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ในปี 2562 ระบุว่าภัยคุกคามที่สำคัญต่อพื้นที่แรมซาร์ไซต์ได้แก่ การตกตะกอนและการกัดเซาะชายฝั่ง ของเสียจากภาคเกษตรและป่าไม้ และการจับทรัพยากรสัตว์น้ำ

ข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย ปี พ.ศ.2561 - 2562

หัวข้อหลัก	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ป่าไม้ (ไร่)	ร้อยละพื้นที่ป่าไม้
ภาคกลาง	56,912,645.90	12,221,308.19	21.47
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	104,823,709.22	15,751,998.42	15.03
ภาคตะวันออก	21,550,883.56	4,726.696.64	21.93
ภาคตะวันตก	34,038,210.43	20,134,123.90	59.15
ภาคใต้	46,154,901.40	11,227,760.46	24.33
ภาคเหนือ	60,048,349.14	38,422,185.10	63.99
รวม	**323,528,699.65**	**102,484,072.71**	**31.68**

ที่มา: กรมป่าไม้ 2562

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วงปี 2561-2562 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมเป็นเนื้อที่ 110,920 ไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 15 ของพื้นที่เป้าหมายตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งกำหนดให้มีการฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมเนื้อที่ 734,000 ไร่ ภายในปี 2580

ในปี 2563 พื้นที่ชุ่มน้ำของไทยได้รับการการขึ้นทะเบียนเป็นแรมซาร์ไซต์เพิ่มขึ้นจำนวน 1 แห่ง คือ พื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่าง จังหวัดนครพนม นับเป็นแรมซาร์ไซต์ลำดับที่ 15 ของประเทศไทย การขึ้นทะเบียนเป็นแรมซาร์ไซต์จะช่วยให้พื้นที่ชุ่มน้ำได้รับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม รวมถึงการป้องกันการเสื่อมสภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำ ผ่านการติดตามตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอตาม

ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ รวมถึงภูเขา ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ แม่น้ำ ชั้นหินอุ้มน้ำและทะเลสาบ ภายในปี 2563

หลักเกณฑ์ของอนุสัญญาแรมซาร์ ทั้งนี้ สผ. อยู่ระหว่างการศึกษาวิจัยเพื่อผลักดันพื้นที่บางปู จังหวัดสมุทรปราการ ขึ้นเป็นแรมซาร์ไซต์ ลำดับที่ 16 ของประเทศไทย

นอกจากนี้ ภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า เช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้จัดตั้งสถาบันปลูกป่า ปตท. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน รวมถึงการเพิ่มพื้นที่ป่าให้ระบบนิเวศเกิดความสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมกับการพัฒนาเครือข่ายให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม ทั้งนี้ ในปี 2562 ได้ดำเนินการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตะเบาะ-ห้วยใหญ่ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำชีและเป็นแหล่งต้นน้ำของลำธารของชาวบ้านในพื้นที่รอบข้าง

ความท้าทาย

การเจริญเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของชุมชนเมือง ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรม และการลดจำนวนลงของพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยกิจกรรมที่ส่งผลกระทบสูง ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ เพื่อนำที่ดินไปใช้ประโยชน์อื่น การปล่อยน้ำเสียที่ไม่ได้รับการบำบัดลงสู่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ รวมถึงการเก็บเกี่ยวทรัพยากรจากแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำที่เกินศักยภาพ ทั้งนี้ พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการบุกรุกมากเป็นพิเศษ เนื่องจากส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และยังไม่มีขอบเขตของพื้นที่ตามกฎหมายที่ชัดเจน นอกจากนี้ พื้นที่ชุ่มน้ำยังเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทับถมของตะกอนซึ่งทำให้เกิดการตื้นเขินและการแปรสภาพของพื้นที่ตามธรรมชาติ ในขณะเดียวกัน การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะชายฝั่งทะเลที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ยังเป็นภัยคุกคามสำคัญที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลเปลี่ยนแปลงสภาพไป

ข้อเสนอแนะ

ควรผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายและขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ แนวปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ รวมถึงการส่งเสริมการปลูกและสร้างรายได้จากไม้มีค่า ซึ่งช่วยควบคุมและส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเหมาะสม และยังควรมีข้อกำหนดและจัดทำผังการใช้ที่ดินที่เอื้อต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และบังคับใช้อย่างเคร่งครัด อาทิ พื้นที่ชุ่มน้ำระดับชุมชน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ในการดูแลระบบนิเวศแหล่งน้ำและป่าไม้ รวมทั้งเฝ้าระวังเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

06

SDG 6.a

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศและสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในแผนงานและกิจกรรมด้านน้ำและการสุขาภิบาล ซึ่งรวมถึงการเก็บกักน้ำ การขจัดเกลือ ประสิทธิภาพการใช้น้ำ การบำบัดน้ำเสีย เทคโนโลยีการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ ภายในปี 2573

การขยายความร่วมมือระหว่างประเทศจะเป็นประโยชน์กับประเทศไทยในการเสริมสร้างศักยภาพและการยกระดับเทคโนโลยี โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับน้ำและการสุขาภิบาล พร้อมกันนั้นการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน จะช่วยส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวปฏิบัติที่ดี รวมทั้งร่วมกันแก้ไขปัญหาและจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเศรษฐกิจ รวมถึงเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศและข้ามพรมแดน ผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในหลากหลายรูปแบบ ทั้งความช่วยเหลือทางวิชาการ และการดำเนินโครงการผ่านความร่วมมือไตรภาคีและความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาค

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะ 5 ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านการบริหารจัดการน้ำ อาทิ องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) และความร่วมมือภายใต้กรอบระหว่างประเทศอื่น ๆ อาทิ แผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program: GMS) แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) กรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (Mekong-Lancang Cooperation) ข้อริเริ่มลุ่มน้ำโขงตอนล่าง (Lower Mekong Initiative: LMI) คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) และสถาบันความร่วมมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขง (Mekong Institute: MI) นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศกำลังพัฒนาและพัฒนาน้อยที่สุดอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ การร่วมสำรวจและประเมินศักยภาพน้ำบาดาลในพื้นที่เพื่อจัดทำแผนแม่บทในการบริหารจัดการน้ำบาดาลอย่างยั่งยืนของ สปป.ลาว

แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงของลุ่มน้ำโขงตอนบนและตอนล่าง

ที่มา: คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ส่งเสริมความร่วมมือ ด้านการบริหารจัดการน้ำ อาทิ ความร่วมมือกับ GIZ ในการดำเนินโครงการบริหารพื้นที่ลุ่มน้ำโดยอาศัยมาตรการเชิงระบบนิเวศเพื่อบรรเทาภัยแล้งและอุทกภัยในลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำท่าดี โครงการเพื่อการบรรเทาสภาวะโลกร้อนที่เกี่ยวข้องกับน้ำและน้ำเสียและโครงการด้านน้ำภายใต้แผนงานความร่วมมือไทย-เยอรมันด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

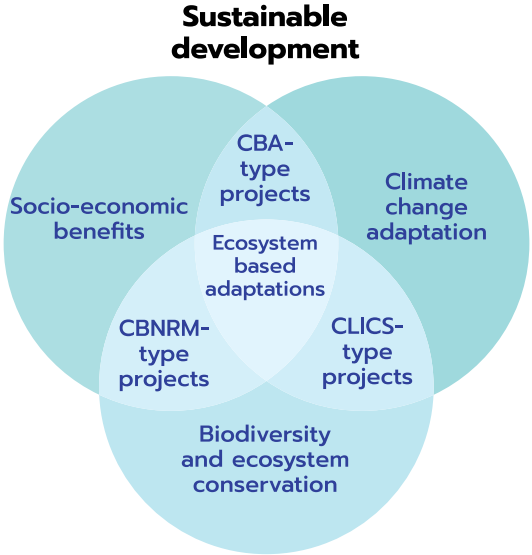
สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศและสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในแผนงานและกิจกรรมด้านน้ำและการสุขาภิบาล ซึ่งรวมถึงการเก็บกักน้ำ การขจัดเกลือ ประสิทธิภาพการใช้น้ำ การบำบัดน้ำเสีย เทคโนโลยีการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ ภายในปี 2573

(Thai-German Climate Programme (TGCP) – Water) โดยในการดำเนินงานภายใต้โครงการ TGCP-Water สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ร่วมกับ GIZ จัดการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Resources Management: IWRM) และการปรับตัวโดยอาศัยระบบนิเวศ (Ecosystem-based Adaptation: EbA) อีกทั้งยังมีความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่น ๆ อาทิ การสนับสนุนจากกองทุนพิเศษแม่โขง-ล้านช้าง ผ่านโครงการกลไกความร่วมมือข้ามพรมแดนเพื่อสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและพัฒนาโครงการพลังน้ำและโครงการวิจัยร่วมเพื่อการบริหารจัดการน้ำข้ามพรมแดนด้านอุทกภัยและภัยแล้งในพื้นที่ลุ่มน้ำสาย-น้ำรวก ระหว่างประเทศไทยและเมียนมา

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ การขุดเจาะบ่อบาดาลให้แก่สถาบันเทคโนโลยีกำปงสปือในประเทศกัมพูชาเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการมีสุขอนามัยที่ดี และอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งด้านการท่องเที่ยวและการค้าขาย

แผนภาพแนวคิด EbA

ที่มา: Midgley et al. 2012

ความท้าทาย

การขยายความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในภาพรวมและด้านการบริหารจัดการน้ำได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ซึ่งอาจทำให้การจัดสรรงบประมาณเพื่อความช่วยเหลือประเทศอื่น ๆ ขาดความต่อเนื่องและมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ ในการบริหารจัดการลุ่มน้ำข้ามพรมแดนยังมีข้อจำกัดในการประสานความร่วมมือโดยเฉพาะด้านข้อมูลที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ประกอบกับผลประโยชน์ของประเทศต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำที่แตกต่างกัน จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการข้อมูลแผนงาน/โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการได้อย่างครอบคลุม พร้อมทั้งจัดทำระบบติดตามและประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน รวมถึงเกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ ทั้งนี้ ยังควรคำนึงถึงความยั่งยืนของโครงการเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่สามารถดำเนินการต่อเองได้หลังจากที่การให้ความช่วยเหลือสิ้นสุดลง หรือสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้หรือต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ได้

06

SDG 6.b

สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

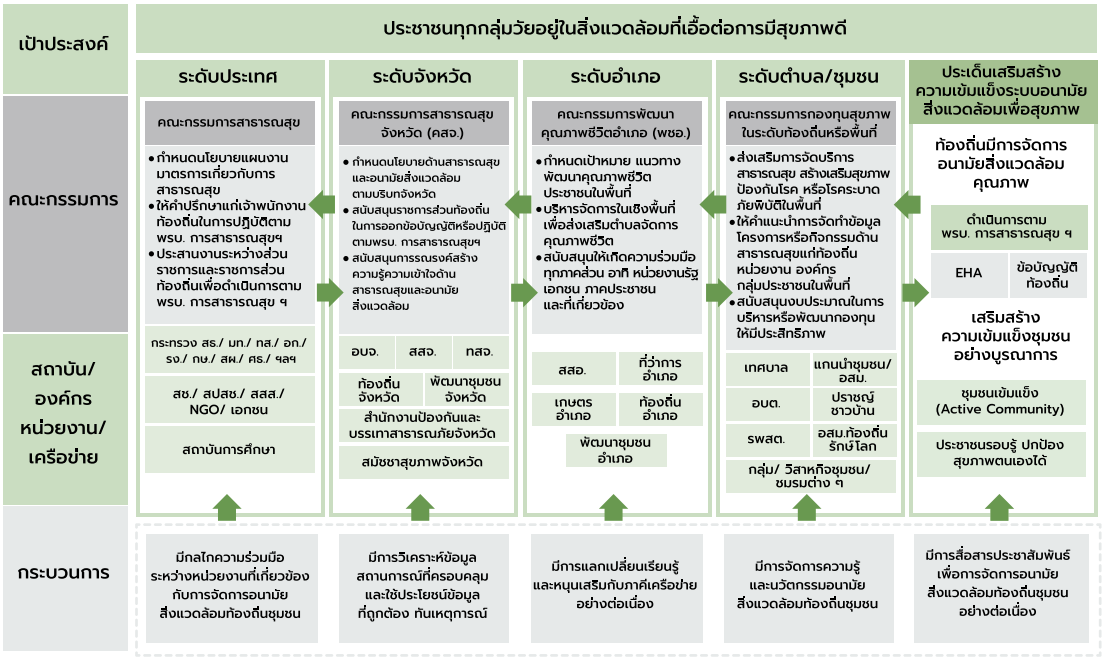
สนับสนุนและเพิ่มความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการปรับปรุงการจัดการน้ำและการสุขาภิบาล

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการยกระดับการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาล เป็นการสร้างความมั่นใจว่าความต้องการของคนทุกกลุ่มในระดับพื้นที่จะได้รับการดูแลและตอบสนองอย่างทั่วถึง การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลในระดับท้องถิ่นจะช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพเหมาะสมกับจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นเร่งด่วน รวมทั้งสามารถรับมือกับปัญหาได้ทันท่วงที ซึ่งจะนำมาสู่ความยั่งยืนในการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลของชุมชน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อบริหารจัดการ ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ของตัวเอง โดยคำนึงถึงสภาพความเหมาะสมของระบบนิเวศในพื้นที่และวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนได้ นอกจากนี้ แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ยังได้กำหนดเป้าหมายในการผลักดันให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ได้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในด้านการสุขาภิบาลมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยกรมอนามัยได้จัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงาน “องค์การบริหารส่วนตำบลจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อท้องถิ่นชุมชนน่าอยู่” เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชนในการดำเนินงานแบบบูรณาการและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้พัฒนาเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

แผนภาพกลไกการสนับสนุนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติในพื้นที่
“อบต. จัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อท้องถิ่นชุมชนน่าอยู่” สู่การปฏิบัติในพื้นที่

สนับสนุนและเพิ่มความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการปรับปรุงการจัดการน้ำและการสุขาภิบาล

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้จัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ 22 คณะ ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานภาครัฐ ส่วนราชการในจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทำหน้าที่กำหนดทิศทางการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำได้อย่างเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และทันต่อสถานการณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งศึกษารายละเอียดของปัญหาน้ำในพื้นที่และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการจัดตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด 76 จังหวัด เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการลุ่มน้ำและคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติในการทำหน้าที่กลั่นกรองแผนงานโครงการด้านน้ำและบริหารจัดการน้ำระดับจังหวัดร่วมด้วย ซึ่งกลไกในระดับลุ่มน้ำและระดับจังหวัดดังกล่าวช่วยเพิ่มบทบาทของท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำ

นอกจากนี้ กรมอนามัยยังได้ดำเนินโครงการสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้นำหลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาใช้พัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน ซึ่งได้ดำเนินการตั้งแต่ปี 2557 - 2562 โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมัครเข้าร่วมพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมจำนวน 1,015 แห่ง และผ่านการประเมินคุณภาพ จำนวน 957 แห่ง นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ฉบับที่ 5 ภายใต้กองทุนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อยกระดับการเข้าถึงน้ำสะอาดของนักเรียนและประชาชนในพื้นที่ห่างไกล เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เจ้าหน้าที่ด้านการจัดการน้ำสะอาดให้สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาน้ำให้มีคุณภาพเหมาะสมกับการอุปโภคบริโภค

ความท้าทาย

นโยบายการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลส่วนใหญ่ถูกกำหนดจากหน่วยงานส่วนกลาง ทำให้ในหลายกรณีนโยบายไม่สามารถตอบสนองความต้องการตามบริบทการพัฒนาในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่จึงมีความสำคัญเพื่อสะท้อนความต้องการและปัญหาอุปสรรคในระดับพื้นที่กลับไปยังระดับนโยบาย แม้ว่าพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 จะเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำในระดับพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากขึ้น ผ่านกลไกคณะกรรมการลุ่มน้ำและคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด อย่างไรก็ดี ความพร้อมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ยังเป็นประเด็นที่มีความท้าทายสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและศักยภาพในการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ

ข้อเสนอแนะ

องค์กรและภาคีการพัฒนาในระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงการขับเคลื่อนนโยบายลงสู่ระดับพื้นที่ จึงควรมีความร่วมมือและการทำงานที่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในระดับต่าง ๆ เพื่อลดช่องว่างเชิงนโยบายและช่องว่างด้านข้อมูล รวมถึงควรพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถขององค์กรในระดับพื้นที่เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายที่

07

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

SDG 7: Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

07

SDG 7

พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และการดำเนินกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งความต้องการใช้พลังงานมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาแหล่งพลังงานที่ใช้แล้วหมดไปหรือพลังงานจากฟอสซิลที่สามารถจัดหาได้อย่างสะดวกและง่ายต่อใช้งานในหลายกิจกรรม ส่งผลให้ภาคพลังงานมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุด และเป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้วยเหตุนี้ พลังงานสะอาดโดยเฉพาะพลังงานหมุนเวียนจึงเป็นทางเลือกในการยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการพลังงานไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและหาซื้อพลังงานหมุนเวียนได้ง่ายขึ้น สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในภาคพลังงาน การเพิ่มบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัล และการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคแห่งการขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในปี 2562 **ครัวเรือนกว่าร้อยละ 99.8 สามารถเข้าถึงไฟฟ้า** แม้ประเทศไทยจะมีแนวโน้มการใช้พลังงานทดแทนที่เพิ่มขึ้นและลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) ลง ซึ่งในปี 2562 ภาคพลังงานมีการปล่อย CO_2 เฉลี่ย 1.89 พันตัน CO_2 ต่อการใช้พลังงาน 1 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ (ktoe) ลดลงจาก 1.94 พันตัน CO_2 ต่อการใช้พลังงาน 1 ktoe ในปี 2559 **นอกจากนี้ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำที่ลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล** โดยมีเป้าหมายเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานซึ่ง**ในระหว่างปี 2559 - 2563 สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น**จากร้อยละ 13.8 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 15.1 ในปี 2563 **และค่าความเข้มของการใช้พลังงาน (Energy Itensity: EI) มีแนวโน้มลดลง**โดยค่าความเข้มของการใช้พลังงานในปี 2563 อยู่ที่ 7.49 ktoe ต่อพันล้านบาท คิดเป็นผลการประหยัดพลังงานเท่ากับ 10,608 ktoe ลดลงจากปี 2559 ที่มีค่า EI อยู่ที่ 8.12 ktoe ต่อพันล้านบาท นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาโครงข่ายไฟฟ้าให้มีความทันสมัยสามารถรองรับและเชื่อมต่อกับแหล่งผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน โดยการ**ส่งเสริมระบบโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะหรือสมาร์ทกริด อย่างไรก็ดี สัดส่วนการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาด้านพลังงานยังคงน้อยกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้**

การใช้พลังงานทดแทน	ปริมาณ (พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ)				อัตราเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
	2559	2560	2561	2562	2562
1. ไฟฟ้า (แสงอาทิตย์ ลม น้ำ ชีวมวล ขยะ ก๊าซชีวภาพ และพลังความร้อนใต้พิภพ)	2,122	2,473	2,960	3,239	9.4
2. ความร้อน (แสงอาทิตย์ ชีวมวล ขยะ และก๊าซชีวภาพ)	7,182	7,322	7,919	8,525	7.7
3. เชื้อเพลิงชีวภาพ					
- เอทานอล	684[2/]	733	781	829	6.1
- ไบโอดีเซล	1,063	1,203	1,336	1,543	15.5
รวม	**11,051**	**11,731**	**12,996**	**14,136**	**8.8**

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการขยายบริการไฟฟ้าให้ครอบคลุม โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ยังมีความท้าทายในการเข้าถึงไฟฟ้า โดยหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาระบบสายส่งและสถานีไฟฟ้าทั่วประเทศ รวมทั้งส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนในชุมชน อาทิ การลงทุนในโครงการไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดเล็ก และโครงการผลิตไฟฟ้าจากกังหันลมและพลังงานแสงอาทิตย์ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ ได้พัฒนาระบบสมาร์ทกริดให้เกิดบูรณาการด้านการจัดหาไฟฟ้าและการใช้ไฟฟ้าได้อย่างเพียงพอ มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และมีคุณภาพบริการที่ดี ผ่านโครงการนำร่อง อาทิ โครงการพัฒนาโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะในพื้นที่เมืองพัทยา โครงการนำร่องการตอบสนองด้านโหลดและกลไกราคาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และโครงการพัฒนาระบบไมโครกริดที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

07

SDG 7

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

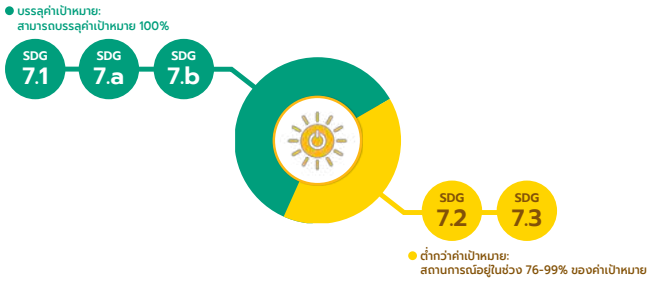
ความท้าทาย

สถานการณ์พลังงานในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์และลม ทั้งในด้านการกักเก็บพลังงานและการเพิ่มเสถียรภาพของระบบไฟฟ้า ส่งผลให้การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนสามารถแข่งขันได้กับเชื้อเพลิงฟอสซิล อีกทั้งเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโลกมีแนวโน้มที่จะทวีความเข้มข้นขึ้น จึงเป็นความท้าทายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและกำกับดูแลด้านพลังงานของประเทศในการปรับทิศทางของนโยบายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของภาคพลังงาน โดยเฉพาะการปรับปรุงแผนการผลิตไฟฟ้าของประเทศในระยะยาวที่ยังให้ความสำคัญกับพลังงานจากฟอสซิลเป็นหลักและการปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันของกิจการไฟฟ้าและการผลิตไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน อาทิ การขอใบอนุญาตผลิตไฟฟ้า นอกจากนี้ ยังขาดทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้าในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

สถานการณ์พลังงานโลกที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านไปสู่พลังงานสะอาด ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ส่งผลให้การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนมีต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้กับการผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงฟอสซิล รวมทั้งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในภาคพลังงาน ทั้งการกระจายตัวของระบบการผลิตและการใช้ไฟฟ้าที่ผู้บริโภคเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลและการเข้าสู่ยุคของการขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างตลาดพลังงานให้สมดุลและสอดรับกับทิศทางพลังงานโลกอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ (1) Decarbonization ส่งเสริมการผลิตและการใช้เทคโนโลยีพลังงานสะอาด เพื่อลดการปล่อยมลพิษทางอากาศและก๊าซเรือนกระจก (2) Decentralization ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการกระจายตัวของแหล่งผลิตและจำหน่ายพลังงานส่งเสริมให้ภาคเอกชน ชุมชน และครัวเรือน สามารถติดตั้งเทคโนโลยีเพื่อการผลิตพลังงานสะอาด อาทิ โซลาร์รูฟท็อป โซลาร์ฟาร์ม และโรงไฟฟ้า ชุมชน และ (3) Digitalization สนับสนุนการลงทุนและบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีการเดินเครื่องเพื่อผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าที่มีต้นทุนการผลิตต่ำสุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการโครงข่ายและระบบพลังงานที่มีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินสถานะของ SDG 7

กรณีศึกษา

กองทุนแสงอาทิตย์ (Solar Fund)

ที่มา : โรงเรียนศรีแสงธรรม

แนวคิดของการจัดตั้งกองทุนแสงอาทิตย์มีที่มาจากพระครูวิมลปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดป่าศรีแสงธรรม จังหวัดอุบลราชธานี ริเริ่มนำโซลาร์เซลล์มาใช้ในวัดเพื่อลดค่าใช้จ่าย และหยิบยกประเด็นเรื่องพลังงานทดแทนมาใช้ในการสอนนักเรียน จนกลายเป็นศูนย์อบรมโซลาร์เซลล์ให้แก่ประชาชนทั่วไปและเป็นต้นแบบการผลิตพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ชุมชนและวัดที่ไม่สามารถเข้าถึงไฟฟ้าได้ ซึ่งแนวคิดการติดตั้งโซลาร์เซลล์ในพื้นที่ห่างไกลได้ขยายผลไปสู่การจัดตั้งกองทุนแสงอาทิตย์ (Thailand Solar Fund) ซึ่งเป็นความร่วมมือของเครือข่ายภาคประชาสังคม ทั้งด้านผู้บริโภค ด้านศาสนา ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้จัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2561 เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิรูปพลังงานและการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านพลังงานหมุนเวียนให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงพลังงานสะอาดและมุ่งสู่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป โดยได้ดำเนินการระดมทุนและเปิดรับบริจาคเพื่อนำไปจัดซื้อโซลาร์เซลล์ให้กับโรงเรียน โรงพยาบาลทั่วประเทศ ชุมชนและสถานที่ที่ไม่มีไฟฟ้าเข้าถึงได้ ซึ่งเป็นการผลักดันและส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนที่ช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มรายรับให้แก่ประชาชนหากสามารถผลิตไฟฟ้าและจำหน่ายได้ในระยะต่อไป

โครงการระยะแรกของกองทุนแสงอาทิตย์ได้ระดมทุนจากภาคประชาชนรวม 7.7 ล้านบาท เพื่อดำเนินการติดตั้งโซลาร์เซลล์ให้กับโรงพยาบาลของรัฐ 7 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลท่าสองยาง จังหวัดตาก โรงพยาบาลภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ โรงพยาบาลศรีอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โรงพยาบาลชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โรงพยาบาลแก่งคอย จังหวัดสระบุรี โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี และโรงพยาบาลหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยมีกำลังผลิตติดตั้งเริ่มต้นที่แห่งละ 30 กิโลวัตต์ในระบบออนกริดหรือระบบที่ไม่ใช้แบตเตอรี่สำรองแต่ยังเชื่อมต่อระบบหลักของการไฟฟ้า เพื่อเป็นการเริ่มต้นการพึ่งพาตนเองด้านพลังงานให้กับโรงพยาบาล ซึ่งกำลังการผลิตดังกล่าวจะช่วยลดภาระค่าไฟฟ้าของแต่ละโรงพยาบาลได้ประมาณ 200,000 บาทต่อปี และยาวนานถึง 25 ปี และขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการในระยะที่ 2 เพื่อติดตั้งโซลาร์เซลล์ให้สถาบันการศึกษาสายอาชีพ 7 แห่ง เพื่อให้เป็นสถานเรียนรู้พลังงานหมุนเวียนให้กับนักเรียน นักศึกษา และลดภาระค่าไฟฟ้าให้กับหน่วยงาน

ที่มา : โรงเรียนศรีแสงธรรม

07

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

SDG 7.1

สร้างหลักประกันว่ามีการเข้าถึงบริการพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้และเชื่อถือได้โดยถ้วนหน้า ภายในปี 2573

พลังงานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และเมือง รวมทั้งสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แม้จะมีประชากรที่เข้าถึงไฟฟ้าเพิ่มขึ้นในระยะที่ผ่านมา แต่ยังคงมีกลุ่มประชากรเผชิญความท้าทายในการเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่เชื่อถือได้ในราคาที่จ่ายได้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมพลังงานสมัยใหม่กำลังเข้าสู่ยุคเปลี่ยนผ่านมาสู่การใช้พลังงานไฟฟ้ามากขึ้น อีกทั้งแนวโน้มการใช้พลังงานหมุนเวียนและการผลิตไฟฟ้าโดยผู้บริโภค (prosumer) ที่เพิ่มขึ้น แต่ละประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับความมั่นคง ความเพียงพอ และความเป็นธรรมในการจัดหาและเข้าถึงพลังงานในราคาที่เหมาะสม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2562 ประเทศไทยมีครัวเรือนเข้าถึงไฟฟ้าร้อยละ 99.8 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 99.7 ในปี 2559 นอกจากนี้ ในปี 2562 สัดส่วนประชากรที่พึ่งพาเชื้อเพลิงและเทคโนโลยีสะอาดเป็นหลัก อยู่ที่ร้อยละ 84.90 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 81.1 ในปี 2559 และเมื่อพิจารณามิติของความมั่นคงทางพลังงาน พบว่าในปี 2563 โรงไฟฟ้าในระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีกำลังผลิตตามสัญญารวม 45,480.37 เมกะวัตต์ โดยร้อยละ 35.26 ของกำลังผลิตรวมทั้งประเทศมาจากโรงไฟฟ้าของ กฟผ. รับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตเอกชนรายใหญ่ร้อยละ 31.33 รับซื้อจากผู้ผลิตรายเล็กร้อยละ 20.83 และรับซื้อจากต่างประเทศอีกร้อยละ 12.58 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลปี 2559 พบว่าสัดส่วนการรับซื้อไฟฟ้าจากเอกชนรายย่อยและจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น

ปี 2562
ครัวเรือนที่เข้าถึงไฟฟ้า

99.8%

ที่มา : การไฟฟ้านครหลวง และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงพลังงาน กระทรวงมหาดไทย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ได้ร่วมกันส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนในชุมชน อาทิ การลงทุนในโครงการไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดเล็ก และโครงการผลิตไฟฟ้าจากกังหันลมและพลังงานแสงอาทิตย์ในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งการดำเนินการก่อสร้างขยายเขตระบบจำหน่ายไฟฟ้าให้ราษฎรรายใหม่และครัวเรือนที่ห่างไกล และการขับเคลื่อนแผนปรับปรุงและขยายระบบจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า ฉบับที่ 12 ปี 2560 – 2564 ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนรวมกว่า 1 แสนล้านบาท สามารถเข้าถึงประชากรได้กว่า 142,000 ครัวเรือนและเขตระบบจำหน่ายไฟฟ้าทั่วประเทศ นอกจากนี้ ยังดำเนินโครงการพัฒนาประสิทธิภาพและขยายระบบจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าให้สามารถรองรับความต้องการไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นและเชื่อถือได้ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจครัวเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ทั่วประเทศของ กฟภ. พบว่าในพื้นที่ห่างไกลที่การไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึงหรือไม่สามารถปักเสา และพาดสายไฟฟ้าเข้าไปได้ เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตป่าเขา เกาะต่าง ๆ หรือในอุทยานแห่งชาติ ดังนั้น เพื่อให้พื้นที่ห่างไกลได้มีไฟฟ้าใช้ ภาครัฐจึงมี

สร้างหลักประกันว่ามีการเข้าถึงบริการพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้และเชื่อถือได้โดยถ้วนหน้า ภายในปี 2573

นโยบายสนับสนุนการลงทุนในโครงการสมาร์ทกริดและไมโครกริด รวมทั้งการใช้กลไกของกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ดำเนินการติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานสะอาดในพื้นที่ห่างไกล ทั้งระบบโซลาร์เซลล์และกังหันลม เพื่อให้ประชาชนบนเกาะและในพื้นที่ห่างไกลสามารถพึ่งพาการผลิตไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานในชุมชนของตนเองได้

ที่มา : เอกสารการบรรยายของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
และ World Economic Forum, March 2017

ความท้าทาย

ประเด็นสำคัญในการพัฒนาพลังงานไทยคือการสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงาน ความน่าเชื่อถือของระบบและการปรับโครงสร้างราคาให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากการผลิตไฟฟ้าของไทยยังพึ่งพิงการนำเข้าทั้งวัตถุดิบและไฟฟ้าจากต่างประเทศ ขณะที่อุตสาหกรรมพลังงานสมัยใหม่ที่พึ่งพาแหล่งพลังงานหมุนเวียนมากขึ้น และแนวโน้มการผลิตไฟฟ้าโดยผู้บริโภคที่ประชาชนและภาคธุรกิจเป็นทั้งผู้ซื้อไฟฟ้าและผู้ต้องการขายกำลังการผลิตไฟฟ้าส่วนที่เหลือใช้เข้าสู่ระบบเป็นความท้าทายของหน่วยงานด้านนโยบาย กำกับ และหน่วยปฏิบัติที่ต้องปรับโครงสร้างตลาดพลังงานเพื่อให้เกิดความสมดุลและสอดรับกับทิศทางการพัฒนาด้านพลังงานของโลกอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ (1) Decarbonization ส่งเสริมการผลิตและการใช้เทคโนโลยีพลังงานสะอาด เพื่อลดการปล่อยมลพิษทางอากาศและก๊าซเรือนกระจก (2) Decentralization ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการกระจายตัวของแหล่งผลิตและจำหน่ายพลังงาน ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ชุมชนและครัวเรือนสามารถติดตั้งเทคโนโลยีเพื่อการผลิตพลังงานสะอาด อาทิ โซลาร์รูฟท็อป โซลาร์ฟาร์มและโรงไฟฟ้าชุมชน และ (3) Digitalization สนับสนุนการลงทุน และบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีการเดินเครื่องเพื่อผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าที่มีต้นทุนการผลิตต่ำสุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการโครงข่ายและระบบพลังงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

การสร้างหลักประกันเพื่อให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ได้ในราคาถูก เชื่อถือได้ และยั่งยืนในอนาคต ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความเชื่อถือได้ในด้านพลังงาน โดยการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเพื่อการกำกับดูแล เพื่อส่งเสริมการแข่งขัน การปรับโครงสร้างตลาดและราคาเพื่อให้มีการแข่งขันในกิจการพลังงานอย่างเป็นธรรม สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถและการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกิจการพลังงาน เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงพลังงานได้ในราคาที่เหมาะสม และเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นของระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถรองรับการผลิตและการใช้พลังงานในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนภาคการผลิต บริการ และการขนส่ง รวมทั้งส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกในสัดส่วนที่มากขึ้น ตลอดจนพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

07

SDG 7.2

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

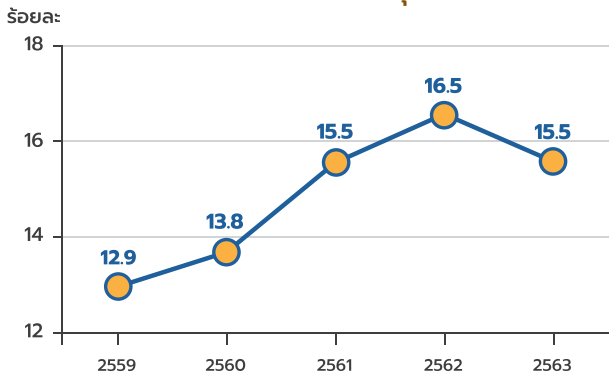
เพิ่มสัดส่วนของพลังงานหมุนเวียนในสัดส่วนพลังงานของโลก (global energy mix) ภายในปี 2573

เทคโนโลยีการผลิตพลังงานจากแสงอาทิตย์ พลังงานชีวมวล ก๊าซชีวภาพ และพลังงานขยะ ขยายตัวและได้รับความสนใจจากประชาชนและผู้ประกอบการด้านพลังงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นแหล่งเชื้อเพลิงที่ทุกคนเข้าถึงและนำมาผลิตเป็นพลังงานได้ง่าย ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ต้นทุนการผลิตพลังงานหมุนเวียน โดยเฉพาะพลังงานจากแสงอาทิตย์ ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพลังงานหมุนเวียนต้องพิจารณาศักยภาพของภูมิประเทศและทรัพยากรในพื้นที่ รวมถึงความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความสามารถของโครงข่ายพลังงานในการรองรับพลังงานหมุนเวียน และความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการวัตถุดิบในพื้นที่ เพื่อให้การลงทุนมีความคุ้มค่าและลดความเสี่ยงในการลงทุนตลอดทั้งโครงการ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

รูปแบบของการใช้พลังงานทดแทน[1] ที่สำคัญในประเทศไทย แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) ประเภทที่ให้พลังงานในรูปแบบไฟฟ้า (2) ประเภทที่ให้พลังงานในรูปแบบความร้อน และ (3) ประเภทที่ให้พลังงานในรูปแบบเชื้อเพลิงชีวภาพ โดยสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.9 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 15.5 ในปี 2563 ซึ่งการใช้พลังงานทดแทนในประเทศไทยอยู่ในรูปแบบพลังงานความร้อนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ไฟฟ้า และเชื้อเพลิงชีวภาพ ตามลำดับ ทั้งนี้ เป้าหมายตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2561 - 2580 กำหนดว่าการใช้พลังงานทดแทนที่ผลิตได้ภายในประเทศควรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 24.08 ในปี 2573

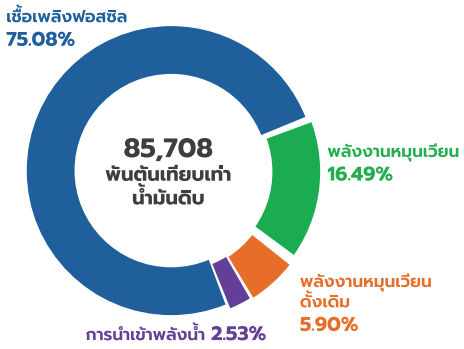
สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย

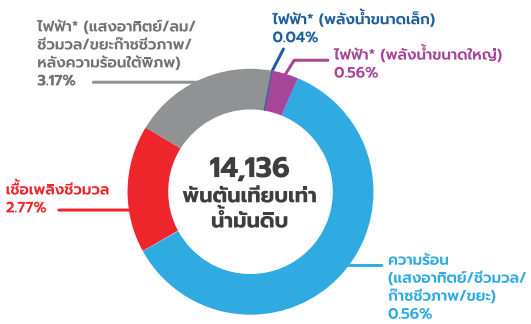
ที่มา: กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

การใช้พลังงานทดแทนของประเทศไทย ปี 2562

การใช้พลังงานขั้นสุดท้าย

การใช้พลังงานทดแทนขั้นสุดท้าย

ที่มา: รวมการผลิตไฟฟ้านอกระบบ

[1] กระทรวงพลังงาน ได้ให้คำจัดกัดความของพลังงานทดแทน หมายถึง พลังงานที่นำมาใช้แทนน้ำมันเชื้อเพลิง สามารถแบ่งตามแหล่งที่ได้มาเป็น 2 ประเภท คือ (1) พลังงานทดแทนจากแหล่งที่ใช้แล้วหมดไป หรือ พลังงานสิ้นเปลือง ได้แก่ ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ นิวเคลียร์ หินน้ำมัน และทรายน้ำมัน และ (2) แหล่งพลังงานที่ใช้แล้วสามารถหมุนเวียนมาใช้ได้อีก เรียกว่า พลังงานหมุนเวียน ได้แก่ แสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล น้ำ และไฮโดรเจน เป็นต้น ซึ่งในบริบทด้านพลังงานของประเทศไทยจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลังงานทดแทนในภาพรวม

เพิ่มสัดส่วนของพลังงานหมุนเวียนในสัดส่วนพลังงานของโลก (global energy mix) ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้สนับสนุนพลังงานทดแทนตามศักยภาพเชิงพื้นที่เป็นสำคัญ เช่น กรุงเทพมหานคร มีอาคารธุรกิจและบ้านที่อยู่อาศัยอย่างหนาแน่นและมีการใช้พลังงานในรูปแบบไฟฟ้าสูงศักยภาพการพัฒนาพลังงานทดแทนจึงมุ่งเน้นการพัฒนาพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาเป็นหลัก ขณะที่พื้นที่นอกเขตเมืองจะมีศักยภาพการผลิตพลังงานหลายประเภท ได้แก่ เศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร น้ำเสีย และของเสียในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรม โดยรัฐบาลได้ดำเนินโครงการเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาพลังงานทดแทนที่สำคัญ อาทิ โครงการส่งเสริมให้ชุมชนผลิตพลังงานด้วยตนเอง และลดต้นทุนในการแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร โครงการพัฒนากังหันลมผลิตไฟฟ้าขนาดเล็ก ขนาด 2 กิโลวัตต์ และ 5 กิโลวัตต์ โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านที่อยู่อาศัย และโครงการส่งเสริมการใช้ไบโอดีเซลในสัดส่วนที่สูงขึ้น เช่น การใช้น้ำมันดีเซล B7 B10 และ B20

ความท้าทาย

ภาคพลังงานของไทยมีความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของทิศทางพลังงานโลก รวมทั้งแนวโน้มการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของประชากร และยังพึ่งพาการนำเข้าน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และพลังงานไฟฟ้าจากต่างประเทศ อีกทั้งความผันผวนของราคาน้ำมัน และผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ผู้ประกอบการด้านโรงไฟฟ้า โรงกลั่นน้ำมัน ผู้ผลิตเอทานอล และไบโอดีเซลประสบปัญหาในการวางแผนการจัดหาการผลิตการบริหารจัดการสินค้าคงคลัง และการทำสัญญาการค้าและการลงทุนระยะยาว

นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคในการนำใช้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการแข่งขันของกิจการไฟฟ้าที่ใช้พลังงานหมุนเวียนให้ครอบคลุม โดยเฉพาะผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กและขนาดเล็กมาก อาทิ การขอใบอนุญาตผลิตไฟฟ้าต้องดำเนินการผ่านหลายหน่วยงาน ตลอดจนการพัฒนาระบบส่งและจำหน่ายไฟฟ้าให้ทันสมัยและรองรับการเชื่อมต่อกับแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการจัดหากำลังผลิตไฟฟ้าให้มีการกระจายแหล่งและประเภทเชื้อเพลิง (Fuel Diversification) โดยคำนึงถึงต้นทุนการผลิต ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและประโยชน์ต่อผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนตามศักยภาพเชิงพื้นที่และสนับสนุนแนวคิดการผลิตไฟฟ้าโดยผู้บริโภคภายใต้การมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและระดับครัวเรือน เพื่อเพิ่มสัดส่วนการเข้าถึงไฟฟ้าและการใช้พลังงานสะอาด นอกจากนี้ ยังควรมีมาตรการที่ชัดเจนเพื่อผลักดันให้มีการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติของไทยให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกันนี้ควรพัฒนาระบบส่งและจำหน่ายไฟฟ้าให้ทันสมัย มีขีดความสามารถในการรองรับปริมาณพลังไฟฟ้าที่ผลิตได้ตามศักยภาพและสอดคล้องกับปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้รองรับกับสถานการณ์พลังงานและพฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป

07

SDG 7.3

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

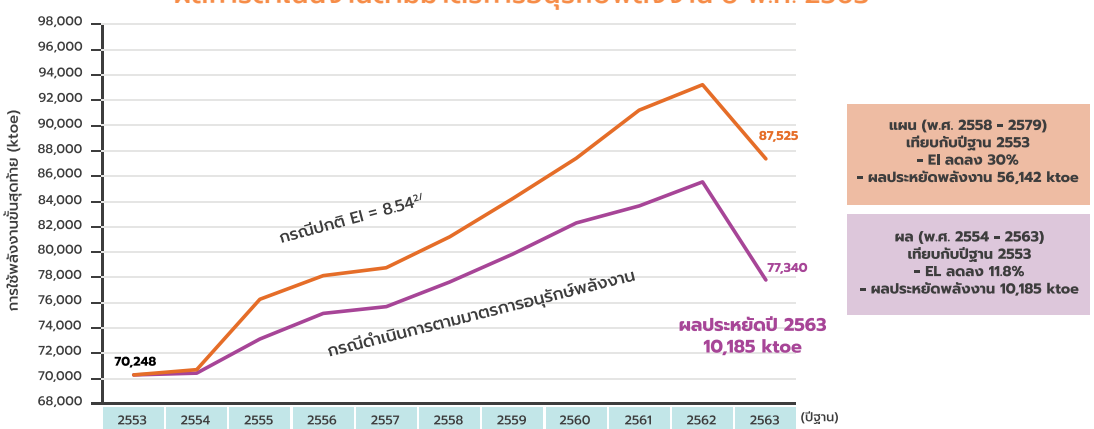
เพิ่มอัตราการปรับปรุงด้านประสิทธิภาพการใช้พลังงานของโลกให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ภายในปี 2573

ประเทศไทยมีเป้าหมายเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและอนุรักษ์พลังงานเพื่อลดอัตราการใช้พลังงานโดยรวมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรือความเข้มของการใช้พลังงาน (Energy Intensity: EI) ลงร้อยละ 30 ภายในปี 2580 เมื่อเทียบกับปี 2553 โดยลดการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ให้ได้ทั้งสิ้น 49,064 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ (ktoe) ซึ่งการวัดประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาพรวมพิจารณาจากค่า EI อันเป็นการวัดปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) หนึ่งหน่วย หากค่า EI ลดลง หมายถึง มีการใช้พลังงานต่อหน่วยการผลิตสินค้าและบริการน้อยลง อันจะสะท้อนให้เห็นว่าการใช้พลังงานของประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานประเทศไทยประกอบด้วย (1) การประหยัดหรือลดการใช้พลังงานที่ไม่จำเป็น และ (2) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานจะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของครัวเรือนและภาคธุรกิจ กระตุ้นให้เกิดการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งลดการพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

กระทรวงพลังงานมีแผนอนุรักษ์พลังงาน ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) หรือ EEP2018 เป็นยุทธศาสตร์และกำหนดเป้าหมายการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน ครอบคลุมภาคอุตสาหกรรมและอาคารธุรกิจ โดยเฉพาะภาคขนส่งซึ่งเป็นกิจกรรมที่ใช้พลังงานประมาณ 1 ใน 3 ของความต้องการพลังงานรวมของประเทศ ซึ่งในปัจจุบัน EEP2018 กำหนดเป้าหมายลดความเข้มของการใช้พลังงานให้ได้เท่ากับ 6.64 ภายในปี 2573 โดยในปี 2563 ค่า EI อยู่ที่ 7.53 ktoe ต่อพันล้านบาท คิดเป็นผลการประหยัดพลังงานเท่ากับ 10,185 ktoe ลดลงจากปี 2559 ที่มีค่า EI อยู่ที่ 8.12 ktoe ต่อพันล้านบาท ประหยัดพลังงานเท่ากับ 4,177 ktoe โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พบว่าค่า EI ของประเทศมีแนวโน้มลดลง แสดงให้เห็นถึงการใช้พลังงานของประเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์พลังงาน ปี พ.ศ. 2563

	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563 (ปีฐาน)
การใช้พลังงาน (กรณีปกติ)	70,248	70,895	76,030	78,073	78,842	81,313	84,101	87,520	91,154	93,249	87,525
การใช้พลังงาน 1/	70,248	70,562	73,316	75,214	75,804	77,881	79,929	80,752	83,952	85,708	77,340

หมายเหตุ: 1/ การใช้พลังงานกรณีดำเนินการตามมาตรการอนุรักษ์พลังงาน
2/ ค่า EL กรณีปกติมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการปรับปรุงการจัดทำรายได้ประชาชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 จนถึงปี พ.ศ. 2561 จึงส่งผลให้ต้องมีการปรับปรุงค่า EL ของปี พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นปีฐาน (กรณีปกติ) ที่ใช้ในการจัดทำแผนอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2554 - 2579 โดยปรับจาก 15.28 ktoe/พันล้านบาท เป็น 8.54 ktoe/พันล้านบาท

ที่มา: กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

เพิ่มอัตราการปรับปรุงด้านประสิทธิภาพการใช้พลังงานของโลกให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

แผนอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2561–2580 มุ่งเน้นการอนุรักษ์พลังงานใน 5 สาขาเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ (1) อุตสาหกรรม (2) ธุรกิจการค้า (3) บ้านอยู่อาศัย (4) เกษตรกรรม และ (5) ขนส่ง พร้อมทั้งทบทวนและปรับปรุงแนวทางในการดำเนินงานให้สอดรับกับสถานการณ์พลังงานที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ การจูงใจให้เกิดการใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูลด้านพลังงานในรูปแบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านพลังงานเพื่อให้ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนรองรับการใช้พลังงานรูปแบบใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีการดำเนินงานสำคัญ อาทิ การออกกฎกระทรวงเกณฑ์การออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงานหรือ Building Energy Code: BEC เพื่อเป็นมาตรฐานบังคับใช้กับอาคารขนาดใหญ่ที่มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 2,000 ตารางเมตรขึ้นไป ต้องออกแบบให้เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพพลังงานขั้นต่ำ ซึ่งครอบคลุมระบบเปลือกอาคารระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ระบบปรับอากาศและอุปกรณ์ผลิตน้ำร้อน นอกจากนี้ ในภาคขนส่งได้มีการลงทุนเพื่อขยายระบบขนส่งสาธารณะและระบบรางให้ครอบคลุม เช่น โครงการรถไฟทางคู่และโครงการรถไฟฟ้าในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมทั้งการส่งเสริมประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรม

ความท้าทาย

เทคโนโลยีด้านพลังงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบและพฤติกรรมการใช้พลังงานส่งผลให้มาตรการอนุรักษ์และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานตามแผนฯ ยังไม่รองรับการเพิ่มขึ้นของผู้ผลิตไฟฟ้าใช้เอง (Independent Power Supply: IPS) ขณะที่การปรับปรุงกฎหมาย การลดภาระผูกพันของโรงไฟฟ้าในระบบ และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานยังไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงจนอาจกระทบต่อการวางแผนและความมั่นคงด้านพลังงาน ส่งผลให้เกิดการลงทุนซ้ำซ้อนระหว่างโรงไฟฟ้าหลักและพลังงานหมุนเวียน นอกจากนี้ การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะและระบบรางยังมีความล่าช้าและไม่ครอบคลุมเท่ากับการขนส่งทางรถยนต์ ทำให้การดำเนินงานตามแผนฯ ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากกิจกรรมในภาคขนส่งมีการใช้พลังงานในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

การสร้างค่านิยมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นมาตรการอนุรักษ์พลังงานที่สำคัญและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จึงควรบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีข้อมูลที่เพียงพอและทันสมัยอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังควรติดตามการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ด้านพลังงานและการพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถปรับแผนการดำเนินงานได้ทันต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต นอกจากนี้ ภาครัฐควรเร่งรัดการขับเคลื่อนมาตรการส่งเสริมการอนุรักษ์และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานโดยการใช้กลไกบริษัทจัดการพลังงาน (Energy Service Company: ESCO) ที่ดำเนินการผ่านรูปแบบธุรกิจสมัยใหม่ ซึ่งใช้หลักการการเปลี่ยน “ค่าใช้จ่ายในส่วนค่าสาธารณูปโภค” เป็น “การลงทุนจากผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงาน” โดยผู้รับบริการไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เพียงแบ่งปันเงินค่าประหยัดพลังงานส่วนหนึ่งคืนให้แก่บริษัท ESCO เป็นรายปี อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกฎหมายด้านงบประมาณและจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีความยืดหยุ่นต่อการดำเนินงานของ ESCO ตามมาตรฐานของสหประชาชาติ

07

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

SDG 7.a

ยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการวิจัยและเทคโนโลยีพลังงานสะอาด โดยรวมถึงพลังงานหมุนเวียน ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และเทคโนโลยีเชื้อเพลิงฟอสซิลชั้นสูงและสะอาดขึ้น และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและเทคโนโลยีพลังงานสะอาด ภายในปี 2573

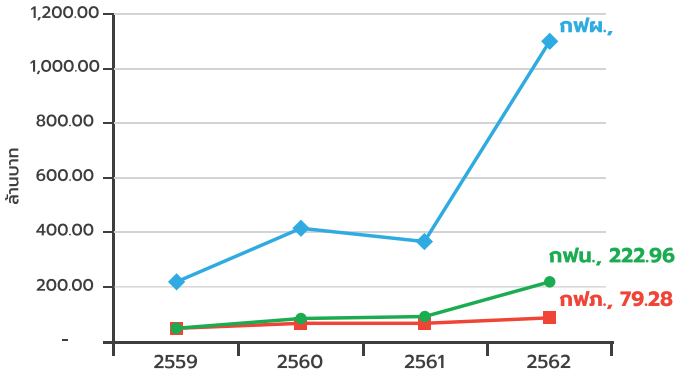
ในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดหาพลังงานไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อตอบสนองความต้องการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนทำการสำรวจและพัฒนาโครงการผลิตไฟฟ้าเพื่อขายไฟฟ้าให้ประเทศไทย นอกจากนี้ ยังส่งเสริมความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนด้านพลังงาน อาทิ ความเชื่อมโยงโครงข่ายไฟฟ้าอาเซียน (ASEAN Power Grid) การส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน และการส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและอนุรักษ์พลังงาน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำวิจัยด้านพลังงานแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มที่สำคัญ ได้แก่ (1) กลุ่มมหาวิทยาลัย (2) กลุ่มสถาบันวิจัยของรัฐ (3) กลุ่มรัฐวิสาหกิจ และ (4) หน่วยงานวิจัยของภาคเอกชน และมีกลไกการให้เงินอุดหนุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาพลังงานตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ผ่านกองทุนพัฒนาไฟฟ้าและกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน โดยประเทศไทยมีการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาของ 3 การไฟฟ้าในช่วงปี 2559 - 2562 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 ใช้เงินลงทุนรวมประมาณ 1,425 ล้านบาท แบ่งเป็นวงเงินของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (กฟผ.) ร้อยละ 78.79 การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) ร้อยละ 15.65 และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ร้อยละ 5.56

นอกจากนี้ ประเทศไทยมีการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีพลังงานสะอาดและการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน โดยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกบวงการพลังงานหมุนเวียนระหว่างประเทศ (International Renewable Energy Agency: IRENA) ตั้งแต่ปี 2558 ซึ่งได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุม IRENA Assembly และ IRENA Council เป็นประจำทุกปี พร้อมทั้งร่วมกันจัดทำแผนงานด้านพลังงานทดแทน (Renewable Energy Roadmap: REmap) และการประเมินความพร้อมด้านนโยบายพลังงานทดแทนของประเทศไทย (Reneables Readiness Assessment: RRA)

เงินลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาพลังงาน

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงพลังงานร่วมมือกับองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมันในโครงการ Thai-German Climate Programme-Energy โดยมีผลผลิตสำคัญของโครงการ ได้แก่ (1) การจัดทำระบบ Integrated Provincial Energy Planning Platform (IPEPP) และระบบ Provincial Energy System Modelling Tool (PEMT) เพื่อใช้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการพลังงานระดับจังหวัด และ (2) การพัฒนาระบบตรวจวัดรายงานและทวนสอบ (Measurement, Reporting and Verification: MRV) สำหรับโครงการพลังงานขนาดเล็ก ได้ร่วมมือกับ IRENA ในการใช้เทคโนโลยีพลังงานทดแทนเพื่อการออกแบบเมือง

นอกจากนี้ กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานได้สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผ่านโครงการที่เกี่ยวข้องกับการนำพลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลมไปใช้

ยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการวิจัย และเทคโนโลยีพลังงานสะอาด โดยรวมถึงพลังงานหมุนเวียน ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และเทคโนโลยีเชื้อเพลิงฟอสซิลชั้นสูงและสะอาดขึ้น และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและเทคโนโลยีพลังงานสะอาด ภายในปี 2573

ประโยชน์ การอนุรักษ์พลังงานการใช้พลังงานทดแทน และการบริหารจัดการพลังงาน เทคโนโลยีการกักเก็บพลังงานและเซลล์เชื้อเพลิง (Energy Storage & Fuel Cell) และระบบสมาร์ทกริดและไมโครกริด

ความท้าทาย

รัฐวิสาหกิจด้านพลังงานของประเทศไทยมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับวงเงินตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2556 ที่กำหนดให้รัฐวิสาหกิจมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาอย่างน้อยร้อยละ 3 ของกำไรสุทธิในแต่ละปี อีกทั้งการลงทุนส่วนใหญ่ยังคงมีข้อจำกัด ทำให้ไม่สามารถต่อยอดหรือพัฒนางานวิจัยไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่องค์กรได้สำเร็จ

นอกจากนี้ หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศเข้ามาลงทุนและพัฒนาโครงการพลังงานทดแทนเพื่อให้พื้นที่ห่างไกลมีไฟฟ้าใช้ แต่ยังขาดการประสานข้อมูลระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ ประกอบกับรูปแบบการใช้ไฟฟ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้กระบวนการวางแผนด้านพลังงานในอนาคตจำเป็นต้องบูรณาการข้อมูลระหว่างกันเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์วางแผน และสั่งการโครงข่ายด้านพลังงานในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

องค์กรด้านพลังงานควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาและการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ควบคู่ไปกับการวางแผนและพัฒนาธุรกิจรูปแบบใหม่ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร โดยมุ่งเน้นการนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรมและเชิงพาณิชย์ และลดการนำเข้าเทคโนโลยีและอุปกรณ์จากต่างประเทศ โดยภาครัฐควรบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความซ้ำซ้อนและส่งเสริมให้การวิจัยด้านพลังงานนำไปสู่การใช้งานได้จริง นอกจากนี้ ภาครัฐควรส่งเสริมและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อจัดรูปแบบการเก็บ การรายงาน และการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการผลิตและการใช้พลังงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูลของ Prosumer เพื่อเตรียมพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในอนาคต

07

SDG 7.b

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

ขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้บริการพลังงานสมัยใหม่และยั่งยืนโดยถ้วนหน้าในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก โดยให้สอดคล้องกับโครงการสนับสนุนของประเทศเหล่านั้น ภายในปี 2573

ในปัจจุบัน หลายประเทศเริ่มปรับเปลี่ยนระบบไฟฟ้าให้รองรับและเชื่อมต่อกับแหล่งผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน[1] ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีเสถียรภาพ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาโครงข่ายระบบส่งไฟฟ้าให้มีความทันสมัย สามารถรองรับความผันผวนของไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน และสามารถส่งไฟฟ้าที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคในราคาที่แข่งขันได้ โดยระบบโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะหรือสมาร์ทกริดเป็นระบบที่หลายประเทศนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบพลังงานของประเทศด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ตลอดห่วงโซ่ของระบบไฟฟ้า ตั้งแต่การผลิต การส่งและจำหน่ายไฟฟ้าไปถึงผู้บริโภค เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบไฟฟ้า ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ และความยั่งยืนของระบบไฟฟ้า รวมทั้งเชื่อมต่อกับแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน และรองรับการใช้รถยนต์ไฟฟ้าที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน ที่มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบไฟฟ้าของประเทศให้มีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีระบบสมาร์ทกริด โดยกำหนดให้มีการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบสมาร์ทกริดอย่างน้อย 18 แผนงาน/โครงการ ภายในปี 2580

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการตามแผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสมาร์ทกริดของประเทศไทยในระยะสั้น (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งครอบคลุมโครงการนำร่องด้านการตอบสนองด้านโหลดและระบบบริหารจัดการพลังงาน จำนวน 10 โครงการ ด้านระบบพยากรณ์ไฟฟ้าที่ผลิตได้จากพลังงานหมุนเวียน จำนวน 3 โครงการ และด้านระบบไมโครกริดและระบบกักเก็บพลังงาน จำนวน 9 โครงการ ซึ่งบรรลุเป้าหมายของปี 2565 ที่ตั้งไว้จำนวนรวม 8 โครงการแล้ว นอกจากนี้ ข้อมูลจาก UN Global SDG Database ระบุว่า กำลังผลิตติดตั้งของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน (installed renewable energy-generating capacity) ต่อหัวประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยในปี 2561 มีกำลังผลิตติดตั้งไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนอยู่ที่ 163.822 วัตต์ต่อคน เพิ่มขึ้นจากปี 2560 และ 2559 ที่มีกำลังผลิตติดตั้งอยู่ที่ 148.003 วัตต์ต่อคน และ 136.895 วัตต์ต่อคน ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการเข้าถึงบริการพลังงานสะอาดที่ดีขึ้นของประเทศไทย

การดำเนินการที่ผ่านมา

แผนแม่บทการพัฒนาระบบโครงข่ายสมาร์ทกริดของประเทศไทย พ.ศ. 2558 – 2579 เป็นกรอบทิศทางการพัฒนานโยบายระบบโครงข่ายสมาร์ทกริดในภาพรวมของประเทศให้เกิดบูรณาการด้านการจัดหาไฟฟ้าและการใช้ไฟฟ้าได้อย่างเพียงพอ มีประสิทธิภาพยั่งยืน และมีคุณภาพบริการที่ดี โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการในระยะที่ 2 พ.ศ. 2560–2564 ซึ่งเน้นการพัฒนาโครงการนำร่องเพื่อทดสอบความเหมาะสมทางเทคนิคและความคุ้มค่าของการลงทุนในเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ อาทิ โครงการพัฒนาโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะในพื้นที่ และโครงการนำร่องการตอบสนองด้านโหลดและกลไกราคาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ในระยะที่ผ่านมา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) และการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) ได้ร่วมกันจัดทำแผนปรับปรุงระบบส่งและระบบจำหน่ายให้มีความทันสมัยรองรับเทคโนโลยีระบบไฟฟ้าในอนาคต (พ.ศ.2561–2580) เพื่อเสริมการดำเนินการของแผนแม่บทการพัฒนาระบบโครงข่ายสมาร์ทกริดของประเทศไทย โดยเน้นความสอดคล้องเชิงนโยบายและเทคโนโลยี การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันและการลงทุนใน

[1] ธรรมนูญของ IRENA ระบุว่าพลังงานหมุนเวียนรวมถึงพลังงานที่ผลิตในรูปแบบที่ยั่งยืนจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ พลังงานชีวภาพ พลังงานความร้อนใต้พิภพ พลังงานน้ำ พลังงานจากมหาสมุทร (พลังงานจากน้ำขึ้น-น้ำลง พลังงานจากคลื่น และพลังงานจากอุณหภูมิของน้ำทะเล) พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานลม

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

ขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้บริการพลังงานสมัยใหม่และยั่งยืนโดยถ้วนหน้าในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก โดยให้สอดคล้องกับโครงการสนับสนุนของประเทศเหล่านั้น ภายในปี 2573

เทคโนโลยีอื่น ๆ อาทิ โรงไฟฟ้าเสมือน (Virtual Power Plant: VPP) ตลาดซื้อขายพลังงานไฟฟ้า รวมถึงกำหนดนโยบายและมาตรการที่จำเป็นต่อการผลักดันการใช้เทคโนโลยีและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการระบบไฟฟ้า และผู้ใช้บริการระบบโครงข่ายไฟฟ้า

นอกจากนี้ กฟผ. ได้ดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ทุ่นลอยน้ำร่วมกับโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดกำลังผลิต 45 เมกะวัตต์ ณ เขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งคาดว่าจะจ่ายไฟฟ้าเชิงพาณิชย์ได้ในเดือนมิถุนายน 2564 ถือเป็นโครงการโซลาร์เซลล์ลอยน้ำแบบไฮบริดขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ที่นำพลังงานแสงอาทิตย์และพลังน้ำมาผลิตไฟฟ้าแบบผสมผสาน เพื่อลดข้อจำกัดของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศทำให้สามารถผลิตไฟฟ้าได้ต่อเนื่องยาวนาน และเสริมความมั่นคงทางพลังงานสะอาดของประเทศ ซึ่งโครงการนี้จะช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ประมาณ 47,000 ตัน/ปี หรือคิดเป็นพื้นที่ป่าประมาณ 37,600 ไร่ นอกจากนี้ กฟผ. จะร่วมกับจังหวัดอุบลราชธานีพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ด้านพลังงานหมุนเวียน เพื่อกระตุ้นธุรกิจท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ความท้าทาย

เนื่องจากสถานการณ์ด้านพลังงานโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยีการกักเก็บพลังงาน ต้นทุนการผลิตและจ่ายพลังงานหมุนเวียนที่ถูกลง และแนวโน้มการผลิตไฟฟ้าโดยผู้บริโภค และการซื้อขายไฟฟ้าระหว่างกันที่เพิ่มขึ้น ทำให้โครงข่ายไฟฟ้าที่รัฐวิสาหกิจลงทุนในบางพื้นที่ไม่ถูกใช้งานอย่างเต็มศักยภาพ ประกอบกับกฎระเบียบในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบพลังงานของประเทศให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและระบบพลังงานโลกได้ นอกจากนี้ เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานของระบบสมาร์ทกริดระบบกักเก็บพลังงาน ระบบพยากรณ์ไฟฟ้าที่ผลิตได้จากพลังงานหมุนเวียน และระบบควบคุมการทำงานของโครงข่ายไฟฟ้าแบบอัตโนมัติยังคงมีราคาค่อนข้างสูงทำให้การพัฒนาค่อนข้างจำกัด

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาขยายการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยีด้านพลังงาน โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนและความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศ รวมทั้งปรับแผนธุรกิจให้สอดคล้องกับทิศทางพลังงานโลก นอกจากนี้ หน่วยงานที่กำกับดูแลด้านพลังงานควรทบทวนและปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่นต่อรูปแบบการผลิตและใช้ไฟฟ้าในอนาคตที่เปลี่ยนไป อาทิ การปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อรองรับ Distributed Energy Resource โดยเฉพาะจากแหล่งพลังงานหมุนเวียน ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่เกี่ยวข้อง และเตรียมความพร้อมสู่การเป็นศูนย์กลางการซื้อขายไฟฟ้าในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

เป้าหมายที่

08

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8: Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 8 มุ่งส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ผ่านการยกระดับผลิตภาพแรงงานและการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการผลิต โดยการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ การสร้างงาน รวมถึงการดำเนินนโยบายเพื่อขจัดปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย แรงงานทาส และการค้ามนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคนภายใน ปี 2573

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

เศรษฐกิจประเทศไทยขยายตัวในอัตราที่ชะลอลง โดยอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากร (growth of real GDP per capita) ในปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 2.1 ชะลอตัวลงจากร้อยละ 3.8 และ 3.7 ในปี 2561 และ 2560 ตามลำดับ **โดยมีสาเหตุสำคัญจากการส่งออกที่ลดลงเนื่องจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ดี การพัฒนาผลิตภาพแรงงานของไทยที่อยู่ในระดับที่เหมาะสม** โดยอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากรผู้มีงานทำของประเทศไทยในปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 3.0 เท่ากับปีก่อนหน้า และเป็นระดับที่สูงกว่าที่กำหนดไว้ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายผลิตภาพแรงงานในช่วงปี 2561 - 2565 ขยายตัวร้อยละ 2.5 ต่อปี

ในด้านการมีงานที่มีคุณค่าพบว่าสถานการณ์ดีขึ้นตามลำดับ โดยค่าจ้างแรงงานต่อชั่วโมงการทำงานระหว่างเพศชายและหญิงมีความใกล้เคียงกัน โดยเพศหญิงได้รับค่าจ้างสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย ในขณะที่อัตราการว่างงานระหว่างเพศหญิงและเพศชายมีความใกล้เคียงกันมาก แสดงให้เห็นว่าประเทศไทย**มีช่องว่างระหว่างเพศในด้านเศรษฐกิจลดลง** นอกจากนี้ในปี 2561 - 2562 ประเทศไทย**มีอัตราการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายแรงงานในประเทศ และสัดส่วนแรงงานเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง** อย่างไรก็ตาม **อัตราผู้ได้รับการคุ้มครองประกันสังคมต่อผู้มีงานทำเฉลี่ยของไทยต่ำกว่าค่าเป้าหมาย**ตามแผนแม่บทฯ ประเด็นความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม โดยอยู่ที่ร้อยละ 43.41

ในด้านการเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ เมื่อพิจารณาสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของ MSME (GDP MSMEs) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) พบว่าปี 2563 **สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของ MSMEs ต่อ GDP** อยู่ที่ร้อยละ 34.0 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 32.8 ในปี 2559 **นอกจากนี้การบริโภควัสดุพื้นฐานต่อหัวยังคงสูงขึ้นเรื่อย ๆ** ซึ่งอาจแสดงให้เห็นการใช้ทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ทั้งนี้ คาดว่าการบรรลุเป้าหมายที่ 8 จะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งทำให้เศรษฐกิจไทยชะลอตัวลงอย่างมาก พร้อมกับอัตราการว่างงานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการท่องเที่ยวและการบริการที่ต้องหยุดชะงักตั้งแต่ต้นปี 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งมาตรการบรรเทาค่าครองชีพผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและกองทุนหมู่บ้าน มาตรการบรรเทาค่าครองชีพสำหรับเกษตรกร และมาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโรคโควิด-19 นอกจากนี้ ได้ดำเนินนโยบายเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้า การลงทุนให้มีความเข้มแข็ง อาทิ โครงการเพิ่มศักยภาพแรงงานรองรับประเทศไทย 4.0 และโครงการศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีชั้นสูงรองรับอุตสาหกรรมแห่งอนาคต รวมถึงมาตรการยกระดับขีดความสามารถ สร้างเครือข่ายธุรกิจและส่งเสริมการขยายตลาดของ MSMEs ทั้งนี้ นอกจากการกระตุ้นการเจริญเติบโต

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

ทางเศรษฐกิจและการพัฒนาวิสาหกิจแล้ว ได้มีการดำเนินการเพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีความรับผิดชอบสังคม อาทิ การให้ฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับแสดงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำและการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามการค้ามนุษย์ การจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม และการใช้แรงงานเด็กควบคู่ไปด้วย

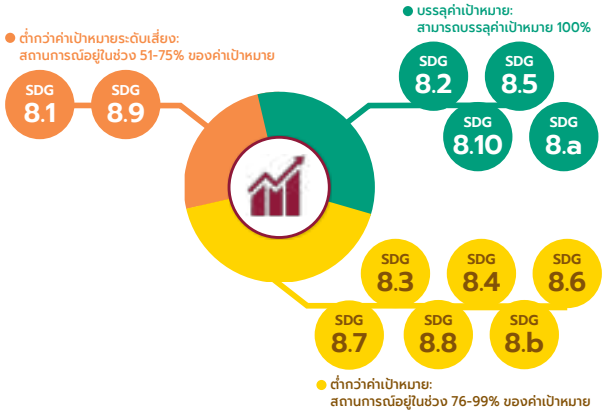
ความท้าทาย

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ชะลอตัวลงในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจากการส่งออกที่ลดลงแสดงให้เห็นว่าการพึ่งพาภาคการส่งออกและเศรษฐกิจโลกมากเกินไป เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยในระยะต่อไปมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับข้อจำกัดจากการลดลงอย่างต่อเนื่องของขนาดกำลังแรงงาน ประกอบกับการลงทุนที่ยังไม่เพียงพอ รวมทั้งความล่าช้าในการยกระดับขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและการปรับโครงสร้างการผลิต ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะความรู้แรงงานให้เท่าทันกับความต้องการของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในด้านการคุ้มครองแรงงาน ประเทศไทยมีอุปสรรคสำคัญ คือ การจ้างงานนอกระบบสูง ทำให้การคุ้มครองแรงงานตามมาตรการคุ้มครองทางสังคมเป็นไปได้ไม่เต็มที่ นอกจากนี้ แม้ว่าภาครัฐจะมีความพยายามในการเร่งดำเนินการเพื่อกำจัดการค้ามนุษย์ และการใช้แรงงานเด็กผ่านการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และบทลงโทษต่าง ๆ แต่การบังคับใช้กฎหมายยังขาดการบูรณาการกันระหว่างหน่วยงานทำให้การดำเนินงานยังไม่มีทิศทางร่วมกันที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับเสถียรภาพและความมั่นคงในภาพรวมของประเทศ เร่งรัดการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ การปรับโครงสร้างภาคการผลิตโดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับผลิตภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่การผลิต ทั้งภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม และการกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนไปทั้งจากบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและบริบทในประเทศ อาทิ ประชากร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี พลังงานหมุนเวียนและยานยนต์ไฟฟ้า อนาคตของงานและพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปของมนุษย์ นอกจากนี้ เพื่อให้เศรษฐกิจไทยสามารถเจริญเติบโตได้ต่อเนื่องอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ จำเป็นต้องเร่งสร้างกลไกและเตรียมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับความผันผวนในอนาคต ทั้งความผันผวนของเศรษฐกิจและการเงินโลก การแพร่ระบาดของโรค ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ นอกจากการใช้มาตรการดูแลและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ภาครัฐควรเร่งรัดการยกระดับฝีมือแรงงาน ทั้งการเพิ่มทักษะและปรับปรุงทักษะ (up-skill/re-skill) เพื่อให้สามารถรองรับกรณีที่แรงงานต้องย้ายภาคการผลิต เนื่องมาจากอุปสงค์ของแรงงานภายหลังการระบาดที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลการประเมินสถานะของ SDG 8

กรณีศึกษา

เสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพและงานที่มีคุณค่าสำหรับคนพิการ

ในการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน จึงได้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินโครงการ 60 Plus Bakery and Chocolate Café มีวัตถุประสงค์หลักในการฝึกอบรมทักษะในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้พิการ โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มคุณค่าและสร้างโอกาสให้กับคนพิการ เพื่อที่คนพิการจะสามารถช่วยเหลือตัวเองและสามารถหารายได้เลี้ยงตัวเองได้ โครงการเริ่มต้นขึ้นในปี 2557 จากความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียแปซิฟิก (ESCAP) ศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก (APCD) กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บริษัทไทยยามาซากิและสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย โดยผู้พิการทุกประเภทอายุระหว่าง 17 - 65 ปี สามารถสมัครเข้าร่วมโครงการได้ โดยโครงการครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ค่าอาหารกลางวัน และค่าเดินทาง สำหรับการอบรมต่อเนื่อง 80 - 100 วัน

ที่มา : The Cloud

ในปี 2558 ได้มีการจัดอบรมโครงการต้นแบบในภาคธุรกิจอาหาร ทั้งขนมอบและกาแฟ ก่อนที่จะมีการขยายกิจกรรมไปเป็นโครงการอบรมการทำช็อกโกแลตในปี 2561 ภายใต้ชื่อ 60 Plus Chocolatier by MarkRin Chocolate และในปี 2563 การอบรมได้ครอบคลุมถึงการบริการด้านโรงแรม และร้านอาหารในอนาคต ทั้งนี้ กำไรจาก 60 Plus Bakery and Café จะถูกนำมาเป็นเงินทุนในการจัดการฝึกอบรมผู้พิการให้มีความพร้อม และความเชี่ยวชาญในการทำงานมากขึ้น

ที่มา : The Cloud

นอกจากนี้ ในส่วนของภาคเอกชนก็ได้มีการเปิดร้าน Steps with Theera ในรูปแบบของคาเฟ่ให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม พร้อมกับเปิดฝึกสอทักษะงานให้กับนักเรียนที่มีภาวะออทิซึม การฝึกสอนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในการทำอาหารไปจนถึงระบบต่าง ๆ ในครัว โดยยึดเอาการปฏิบัติเป็นหลักตามความสามารถและความสนใจของผู้ฝึกอบรมรวมถึงทักษะในการใช้ชีวิตด้านอื่น ๆ อาทิ ความตรงต่อเวลา การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแต่งกายให้มีความเหมาะสม ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมสำหรับการทำงานในองค์กรต่าง ๆ ซึ่งหลังจากที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว ศิษย์เก่าสามารถเข้าทำงานในร้านอาหารหรือโรงแรมชั้นนำได้หลายแห่ง

08

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.1

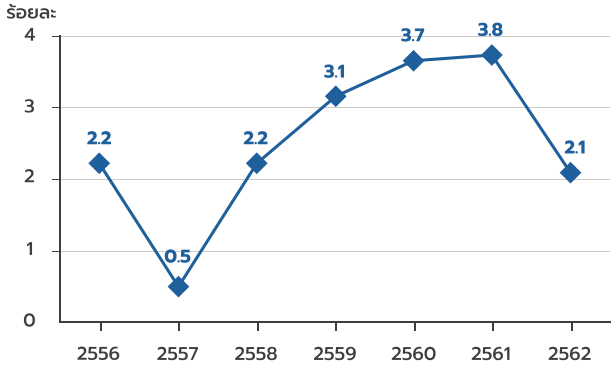
ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจต่อหัวประชากร มีความยั่งยืนตามบริบทของประเทศ

ในระยะกว่า 5 ทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจไทยประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ โดยเศรษฐกิจไทยในช่วงปี 2504 - 2562 ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.0 ส่งผลให้รายได้ต่อหัวของประชาชนเพิ่มขึ้น และทำให้ประเทศไทยได้ขยับฐานะการพัฒนาประเทศเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงในปี 2554 อย่างไรก็ดี ตั้งแต่ปี 2556 เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราที่ลดลง โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ นอกจากนี้ เศรษฐกิจไทยยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ ทำให้รายได้ต่อหัวของประชาชนในแต่ละปีเพิ่มขึ้นน้อยกว่าระดับศักยภาพ และอาจส่งผลกระทบต่อเป้าหมายการขยับฐานะการพัฒนาประเทศเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูงภายในปี 2580 ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากร (growth of real GDP per capita) ของไทยในช่วงปี 2559 - 2561 ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 3.1 เป็นร้อยละ 3.8 อย่างไรก็ดี ในปี 2562 อัตราดังกล่าวชะลอตัวลงมาอยู่ที่ 2.1 เนื่องจากเศรษฐกิจไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการส่งออกและการลงทุนภาคเอกชน ได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวลงของเศรษฐกิจโลก นอกจากนี้ อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี 2556 - 2562 อยู่ที่ร้อยละ 2.5 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 3.4

อัตราการเจริญเติบโต
ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากร

ที่มา: สศช. และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการเพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้น และยกระดับศักยภาพการขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง โดยได้ดำเนินมาตรการลดผลกระทบจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปี 2562 ที่สำคัญ อาทิ มาตรการบรรเทาค่าครองชีพผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและกองทุนหมู่บ้านมาตรการบรรเทาค่าครองชีพสำหรับเกษตรกรผู้ประสบภัยแล้งปี 2562 และเกษตรกรรายย่อย มาตรการกระตุ้นการบริโภคและการลงทุนภายในประเทศ มาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ตั้งแต่ช่วงต้นปี 2563 ได้ดำเนินมาตรการช่วยเหลือเยียวยา และลดผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการระบาดของโรคโควิด-19 อย่างเร่งด่วน สำหรับในระยะปานกลางและระยะยาว มีการดำเนินนโยบายเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการและการค้า การลงทุนให้มีความเข้มแข็ง อาทิ การพัฒนานวัตกรรมในการสร้างมูลค่าและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การส่งเสริมเศรษฐกิจชีวภาพให้เป็นฐานรายได้ใหม่ที่สำคัญ และการเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมสำคัญเดิมให้สามารถต่อยอดสู่อุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเข้มข้น

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8.1

ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจต่อหัวประชากรมีความยั่งยืนตามบริบทของประเทศ

ความท้าทาย

การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยในระยะต่อไปอาจมีข้อจำกัด เนื่องจากปัจจัยด้านต่าง ๆ อาทิ กำลังแรงงานที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง การลงทุนในภาคเอกชนที่ยังไม่เพียงพอ ตลอดจนการยกระดับขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและการปรับโครงสร้างการผลิตที่เป็นไปอย่างล่าช้า ส่งผลให้ผลิตภาพการผลิตของประเทศเติบโตล่าช้ากว่าระดับศักยภาพ นอกจากนี้ เศรษฐกิจไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากผลกระทบของการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งทำให้เศรษฐกิจโลกซบเซา โดยภาคการท่องเที่ยว การผลิต และการส่งออก รวมทั้งการลงทุนของไทยได้รับผลกระทบจากการหยุดชะงักของห่วงโซ่การผลิตในระยะสั้น และแนวโน้มการปรับเปลี่ยนภูมิศาสตร์ของห่วงโซ่การผลิตที่อาจพึ่งพิง การค้าภายในภูมิภาคมากขึ้นในระยะยาว ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและรูปแบบการประกอบธุรกิจ ที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับการยกระดับผลิตภาพการผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่การผลิต โดยการเร่งรัดการลงทุนในระบบเศรษฐกิจผ่านการพัฒนาระบบนิเวศและทบทวนแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุน ตลอดจนการปรับโครงสร้างภาคการผลิตที่มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบการศึกษา และปรับทิศทางการพัฒนากำลังคนของประเทศให้สอดรับกับความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไป ในขณะเดียวกันจะต้องคำนึงถึงการลดผลกระทบต่อสังคมรวมถึงความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว นอกจากนี้ การส่งเสริมเศรษฐกิจไทยให้สามารถเจริญเติบโตได้ต่อเนื่องอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ จำเป็นต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอาทิความผันผวนของเศรษฐกิจและการเงินโลก การแพร่ระบาดของโรคภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

08

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.2

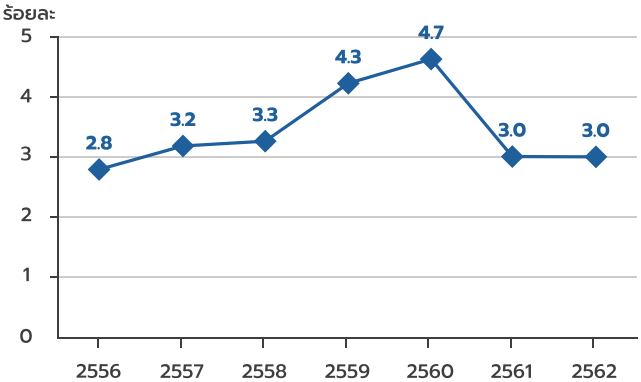
พัฒนาเศรษฐกิจให้มีผลิตภาพการผลิตที่สูงขึ้นผ่านการสร้างความหลากหลาย การยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการมุ่งเน้นภาคการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น

การส่งเสริมให้เศรษฐกิจไทยสามารถเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จำเป็นต้องมีการยกระดับผลิตภาพการผลิตของประเทศให้สูงขึ้น โดยการประยุกต์เอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะและศักยภาพแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจควรให้ความสำคัญกับการสร้างความหลากหลายในภาคการผลิตและการค้า ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศโดยรวมมีความยืดหยุ่น สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจากภายนอกได้มากขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากรผู้มีงานทำเฉลี่ย ซึ่งสะท้อนถึงผลิตภาพแรงงานในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2562) อยู่ที่ร้อยละ 3.6 ชะลอตัวลงจากอัตราเฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 3.9 นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2559 และ 2562 พบว่าอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากรผู้มีงานทำเฉลี่ย ชะลอตัวจากร้อยละ 4.3 เป็นร้อยละ 3.0 อย่างไรก็ดี อัตราดังกล่าวยังอยู่ในระดับที่สูงกว่าที่กำหนดไว้ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตแผนย่อยการพัฒนาและยกระดับศักยภาพวัยแรงงาน ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการการเจริญเติบโตของผลิตภาพแรงงานในช่วงปี 2561 - 2573 ไว้ที่ร้อยละ 2.5 ต่อปี

อัตราการเจริญเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อประชากรผู้มีงานทำ

ที่มา: สศช. และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐมีนโยบายยกระดับฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่จะมีผลต่อตลาดแรงงานในอนาคต โดยมีโครงการสำคัญ อาทิ โครงการเพิ่มศักยภาพแรงงานรองรับประเทศไทย 4.0 และโครงการศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีชั้นสูงรองรับอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มทักษะแรงงาน (up-skill) ในอุตสาหกรรมศักยภาพให้มีทักษะที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และการปรับทักษะฝีมือแรงงาน (re-skill) ให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมการคิดค้นและนำนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการผลิต อาทิ การให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีแก่ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก ทั้งนี้ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังได้ขยายขอบเขตการพัฒนาฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบให้ครอบคลุมจำนวนแรงงานมากขึ้น ในขณะเดียวกันได้ดำเนินมาตรการลดผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 เช่น โครงการสินเชื่อเพื่อส่งเสริมการจ้างงานตามข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานประกันสังคมและธนาคารพาณิชย์

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8.2

พัฒนาเศรษฐกิจให้มีผลิตภาพการผลิตที่สูงขึ้นผ่านการสร้างความหลากหลาย การยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการมุ่งเน้นภาคการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น

ความท้าทาย

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในกระบวนการผลิต จำเป็นต้องอาศัยแรงงานที่มีความรู้และทักษะระดับสูงซึ่งประเทศไทยยังขาดแคลน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ จะทำให้เกิดการขาดแคลนกำลังแรงงานในบางสาขาวิชาชีพ/สาขาการผลิต ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวได้ช้าในช่วงที่ยังไม่สามารถยกระดับและขยายกำลังแรงงานได้อย่างเพียงพอ ในขณะเดียวกัน สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ยังนำมาซึ่งความท้าทายที่สำคัญ อาทิ การชะลอตัวของอุตสาหกรรมการส่งออกและการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมดิจิทัล ซึ่งทำให้แรงงานต้องปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งนี้ การวัดผลิตภาพแรงงานของประเทศไทยที่ใช้สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงต่อจำนวนประชากรผู้มีงานทำนั้น อาจเป็นข้อจำกัดที่ไม่สะท้อนถึงชั่วโมงการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป และอาจทำให้ตัวชี้วัดผลิตภาพแรงงานมีความคลาดเคลื่อนได้

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรปรับทิศทางการพัฒนากำลังคนของประเทศในแต่ละวิชาชีพและสาขาการผลิตให้สอดรับกับความต้องการของตลาดแรงงานและโครงสร้างการผลิตที่จะเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งควรวางแผนรองรับแรงงานในภาคการผลิตที่จะมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้แทนกำลังแรงงาน เพื่อให้แรงงานกลุ่มดังกล่าวสามารถโอนย้ายไปยังภาคการผลิตอื่นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการรับมือกับผลกระทบของโรคโควิด-19 ต่อการจ้างงาน โดยมุ่งเน้นการจัดการฝึกทักษะฝีมือแรงงาน ทั้งที่ถูกเลิกจ้างถาวรและปรับลดชั่วโมงทำงาน เพื่อให้สามารถหางานในอุตสาหกรรมอื่นได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนการพัฒนากระบวนการเก็บข้อมูลชั่วโมงการทำงานของแรงงาน เพื่อที่จะสามารถจัดทำตัวชี้วัดด้านผลิตภาพการผลิตแรงงานที่มีความแม่นยำยิ่งขึ้น

08

SDG 8.3

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

ส่งเสริมนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่สนับสนุนกิจกรรมที่มีผลิตภาพ การสร้างงานที่มีคุณค่า ความเป็นผู้ประกอบการ ความสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และให้การสนับสนุนการรวมตัวและการเติบโตของวิสาหกิจรายย่อย ขนาดเล็ก และขนาดกลาง ผ่านการเข้าถึงบริการทางการเงิน

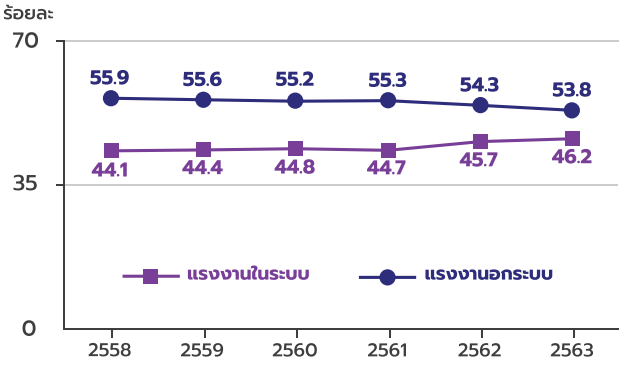
การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านเศรษฐกิจและการจ้างงาน ต้องอาศัยการดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมกิจกรรมการผลิต การสร้างงานที่มีคุณค่า และการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับผลิตภาพการผลิตในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของประเทศ ในกรณีของประเทศไทย การสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย (Micro, Small and Medium Enterprises: MSMEs) มีความสำคัญอย่างเนื่องจาก MSMEs เป็นแหล่งการผลิตและการจ้างงานในระบบที่สำคัญ รวมทั้งเป็นกลไกหลักในการกระจายรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจสู่ท้องถิ่น นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ดังนั้น การดำเนินนโยบายส่งเสริมและพัฒนา MSMEs โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ส่งเสริมการสร้างเทคโนโลยีนวัตกรรม และสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมกับขนาดและรูปแบบการดำเนินธุรกิจ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายส่งเสริมและพัฒนา MSMEs ของไทยสามารถวัดได้จากสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของ MSMEs (GDP MSMEs) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) โดยในปี 2563 GDP MSMEs มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.0 ของ GDP รวม เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 32.8 ในปี 2559 แต่ลดลงจาก 2 ปีก่อนหน้า เนื่องจากธุรกิจ MSMEs ในภาคบริการได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

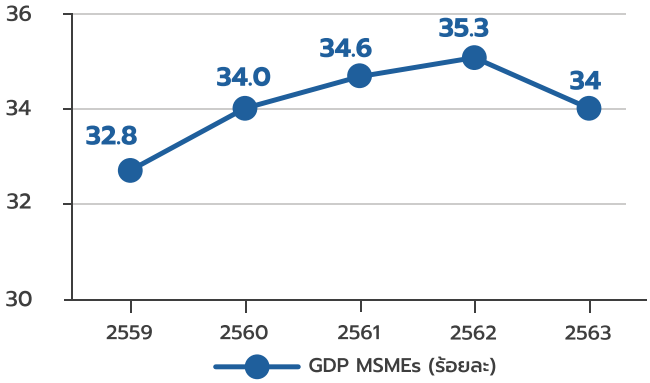
นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาสัดส่วนแรงงานนอกระบบในช่วงปี 2559 - 2563 พบว่าสัดส่วนแรงงานนอกระบบมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 55.6 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 53.8 ในปี 2563 โดยแรงงานนอกระบบมากกว่าครึ่งหนึ่งทำงานอยู่ในภาคเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างแรงงานนอกระบบในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

สัดส่วนแรงงานในระบบและนอกระบบ พ.ศ. 2558 - 2563

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สัดส่วน GDP MSMEs ต่อ GDP (ร้อยละ)

ที่มา: สศช. ประมวลโดย สสว.

การดำเนินการที่ผ่านมา

ที่ผ่านมาภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาระบบการส่งเสริม MSMEs ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการสนับสนุนและยกระดับศักยภาพ MSMEs พร้อมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ลงสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งสนับสนุนและพัฒนาผู้ประกอบการให้เติบโตตามศักยภาพและวงจรธุรกิจ ด้วยการสร้างและบ่มเพาะผู้ประกอบการใหม่และวิสาหกิจเริ่มต้น (startup) ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมแก่ผู้ประกอบการรายเดิม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน ยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ นอกจากนี้ ยังได้สนับสนุนการสร้างเครือข่ายธุรกิจ ส่งเสริมการขยายช่องทางการตลาด และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจผ่าน

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

ส่งเสริมนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่สนับสนุนกิจกรรมที่มีผลิตภาพ การสร้างงานที่มีคุณค่า ความเป็นผู้ประกอบการ ความสร้างสรรค์และนวัตกรรม และให้การสนับสนุนการรวมตัวและการเติบโตของวิสาหกิจรายย่อย ขนาดเล็ก และขนาดกลาง ผ่านการเข้าถึงบริการทางการเงิน

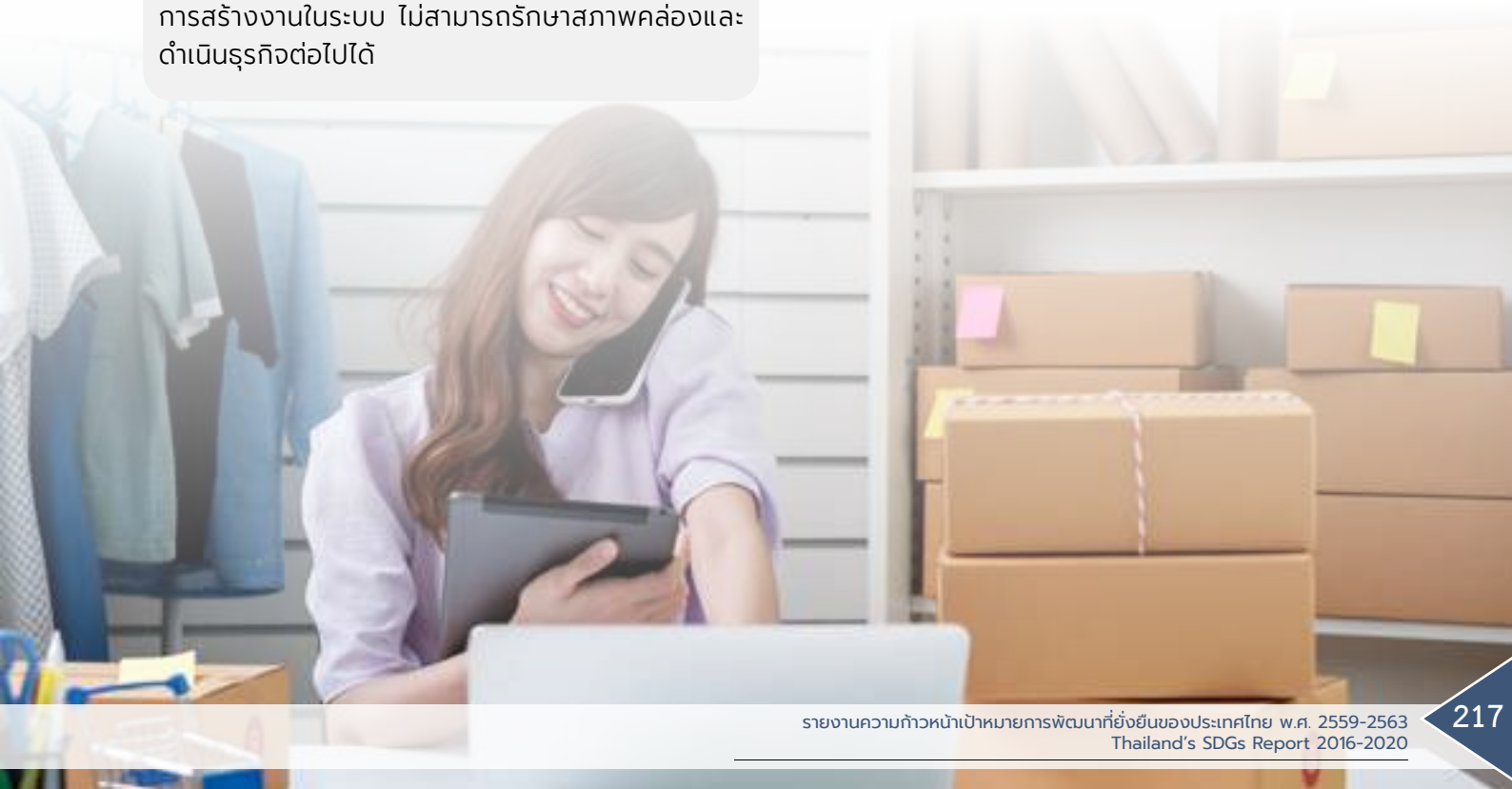
การใช้มาตรการที่หลากหลาย อาทิ การสนับสนุนแหล่งเงินทุนและพัฒนาระบบการประเมินความน่าเชื่อถือ (credit rating) เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น และการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จและศูนย์การเรียนรู้ในทุกจังหวัด โดยได้ประชาสัมพันธ์มาตรการความช่วยเหลือของภาครัฐผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์

ความท้าทาย

MSMEs ไทยจำนวนมากได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจโลกซึ่งยังไม่ฟื้นตัวจากสงครามการค้า ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศชะลอตัวลงหรือหยุดชะงักในบางสาขา ตลอดจนส่งผลให้พฤติกรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ การปรับตัวสู่วิถีชีวิตใหม่ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องยกระดับมาตรฐานด้านสุขอนามัยในการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าและบริการให้สูงขึ้น และส่งผลให้ภาระต้นทุนทางธุรกิจเพิ่มขึ้น ดังนั้น หากสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ มีความยืดเยื้อ อาจทำให้ MSMEs ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการสร้างงานในระบบ ไม่สามารถรักษาสภาพคล่องและดำเนินธุรกิจต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

ในระยะสั้น ภาครัฐควรเร่งเยียวยาและฟื้นฟู MSMEs โดยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถรักษาสภาพคล่องและดำเนินธุรกิจต่อไปได้ ด้วยการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ และการผ่อนปรนหลักเกณฑ์ให้ MSMEs สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น ในระยะยาวควรดำเนินนโยบายส่งเสริมการเติบโตและยกระดับศักยภาพ MSMEs อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือ MSMEs ผ่านการให้ความรู้และการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการผลิตสินค้า และการเข้าถึงระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่หันไปซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ และเพื่อยกระดับความสามารถในการเข้าถึงตลาดที่เปิดกว้างมากขึ้น ตลอดจนการสร้างความตระหนักในการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการยกระดับคุณภาพมาตรฐาน ปรับปรุงการผลิตและบริหารจัดการให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งจากภายในสามารถปรับตัว และอยู่รอดได้อย่างมั่นคงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

08

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.4

ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของโลกในการบริโภคและการผลิตอย่างต่อเนื่อง และพยายามที่จะแยกการเติบโตทางเศรษฐกิจออกจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามกรอบการดำเนินงาน 10 ปี ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน โดยมีประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำในการดำเนินการไปจนถึงปี 2573

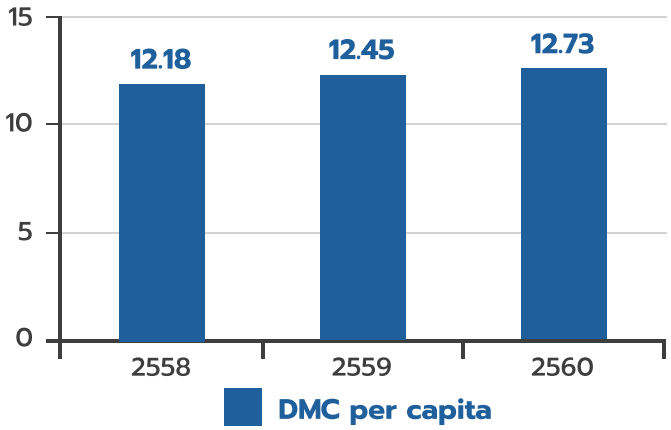
การขยายตัวของเศรษฐกิจทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตและการบริโภคเพิ่มสูงขึ้น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดโด ยขาดการคำนึงถึงความสามารถในการฟื้นตัว ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและความเสื่อมโทรมข องสภาพแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการดำรงชีพของคนรุ่นต่อไป ดังนั้น การยกระดับประสิทธิภาพ การใช้งานทรัพยากรตามแนวทางการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนจึงถือเป็นประเด็นการพัฒนาที่ไทยจะต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้นควบคู่ไปกับความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เมื่อพิจารณาค่าการใช้วัตถุดิบในประเทศ (DMC) ต่อประชากร พบว่าค่า DMC ต่อประชากรของประเทศไทยปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 12.18 ตันต่อคน ในปี 2558 เป็น 12.73 ตันต่อคนในปี 2560 ซึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนมากจะมีแนวโน้มค่า DMC ต่อประชากรลดลง อย่างไรก็ดี ควรพิจารณาค่าร่องรอยการใช้วัตถุดิบ (MF) ที่สะท้อนประสิทธิภาพด้านการผลิตร่วมด้วย ซึ่งประเทศไทยอยู่ระหว่างการจัดทำข้อมูลตัวชี้วัด MF และ DMC เพื่อให้สามารถสะท้อนสถานการณ์ด้านการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศไทยได้ดียิ่งขึ้น

การใช้วัตถุดิบในประเทศต่อประชากร

หน่วย: ตันต่อคน

ที่มา: United Nations Global SDG Database

นอกจากนี้ ภาครัฐได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวที่มีกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีการประกอบกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตลอดห่วงโซ่อุปทานโดยระหว่าง ปีงบประมาณ 2554 – 2563 มีจำนวนโรงงาน/สถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการซึ่งได้รับใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียว 40,799 ใบรับรอง[1] โดยสถานประกอบการขยายขอบเขตของการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวจากภายในองค์กรไปสู่ภายนอก ตลอดห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งสนับสนุนให้คู่ค้าและพันธมิตรเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวด้วย ทั้งนี้ กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีเป้าหมายที่จะผลักดันให้โรงงานอุตสาหกรรมในกำกับที่มีอยู่กว่า 71,130 โรงทั่วประเทศพัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวภายในปี 2568

[1] แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามระดับของการพัฒนาสู่อุตสาหกรรมสีเขียว ดังนี้ ระดับที่ 1 ความมุ่งมั่นสีเขียว (Green Commitment) ระดับที่ 2 ปฏิบัติการสีเขียว (Green Activity) ระดับที่ 3 ระบบสีเขียว (Green System) ระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว (Green Culture) และระดับที่ 5 เครือข่ายสีเขียว (Green Network)

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8.4

ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของโลกในการบริโภคและการผลิตอย่างต่อเนื่อง และพยายามที่จะแยกการเติบโตทางเศรษฐกิจออกจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามกรอบการดำเนินงาน 10 ปี ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน โดยมีประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำในการดำเนินการไปจนถึงปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

นอกจากการรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวและเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศแล้ว ไทยได้จัดทำฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับแสดงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างง่ายของผู้บริโภค อาทิ (1) ฉลากเขียวซึ่งเป็นฉลากที่ออกให้กับผลิตภัณฑ์ที่ได้ผ่านการประเมินและตรวจสอบมาตรฐานสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มผู้ผลิตหันมาใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (2) ฉลากลดคาร์บอน ซึ่งแสดงถึงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในอัตราที่ต่ำต่อหน่วยตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (3) ฉลาก Carbon Footprint ซึ่งแสดงปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหน่วยที่เกิดตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ และ (4) ฉลาก Water Footprint ซึ่งแสดงปริมาณการใช้น้ำทิ้งทางตรงและทางอ้อมตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนสินค้าถึงมือผู้บริโภค โดยในช่วงที่ผ่านมามีบริษัท องค์กร และเมืองจำนวนมากที่ขอฉลากเหล่านี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ความท้าทาย

แม้ว่ามาตรการฉลากสิ่งแวดล้อมที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาขึ้น จะสามารถช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องตลาดได้ แต่ความสำเร็จในการดำเนินการโดยรวมอาจยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เนื่องจากผู้บริโภคยังมีข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลบนฉลาก รวมถึงความตระหนักรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการผลิตและการบริโภคทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง นอกจากนี้ ไทยยังขาดการนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักการ "ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย" (Polluter Pays Principle: PPP) อาทิ ภาษีสิ่งแวดล้อมมาบังคับใช้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการบริโภคอย่างยั่งยืน ตลอดจนประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการนำมาตรการภาษีสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตอย่างคุ้มค่า ควบคู่กับการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการผลิตต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศในขณะเดียวกัน ควรมีการส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในทุกสาขาอย่างต่อเนื่อง

08

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.5

บรรลุการจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับหญิงและชายทุกคน รวมถึงเยาวชนและผู้มีภาวะทุพพลภาพ และให้มีการจ่ายค่าจ้างที่เท่าเทียมสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน ภายในปี 2573

การดำเนินงานเพื่อบรรลุการจ้างงานอย่างเต็มที่และมีผลิตภาพ จะส่งผลให้ประชาชนที่ต้องการทำงานทุกคนมีงานทำและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมการจ้างงานจะต้องครอบคลุมประชาชนทุกช่วงวัย ทุกเพศสภาพ รวมถึงผู้มีภาวะทุพพลภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเต็มที่ผ่านการทำงานที่มีคุณค่า ซึ่งจะสามารถตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของแรงงาน อาทิ รายได้ สิทธิการแสดงออก และการพัฒนาตนเอง ได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของความยุติธรรมและความเท่าเทียมทางเพศ

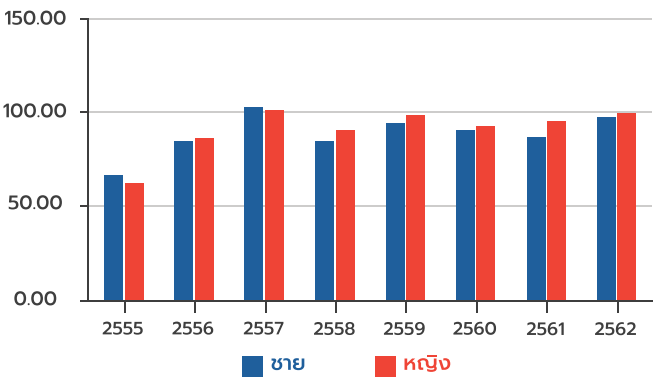
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในมิติของค่าจ้างแรงงาน ค่าจ้างต่อชั่วโมงทำงานของไทย โดยเฉลี่ยในช่วงปี 2559 – 2562 ค่อนข้างคงที่ โดยในปี 2562 แรงงานไทยได้รับค่าจ้างโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 96.49 บาทต่อชั่วโมง เพิ่มขึ้นจาก 94.74 บาท ในปี 2559 และเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าค่าจ้างแรงงานระหว่างเพศชายและหญิงมีความใกล้เคียงกันมาโดยตลอด โดยเพศหญิงได้รับค่าจ้างสูงกว่าเพศชายโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.98 ในปี 2562 ในขณะที่รายงาน SDGs Report 2019 ของสหประชาชาติ ระบุว่าแรงงานเพศชายโดยเฉลี่ยใน 62 ประเทศ ได้รับค่าจ้างต่อชั่วโมงมากกว่าแรงงานเพศหญิงถึงร้อยละ 12

ในมิติของการว่างงาน อัตราว่างงานของไทยในช่วงปี 2559 – 2562 โดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 1 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำ และเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าอัตราการว่างงานของเพศชายและเพศหญิงอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ดี อัตราการว่างงานในปี 2563 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.9 ทั้งเพศชายและเพศหญิง เนื่องจากได้รับผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศในประเด็นดังกล่าว

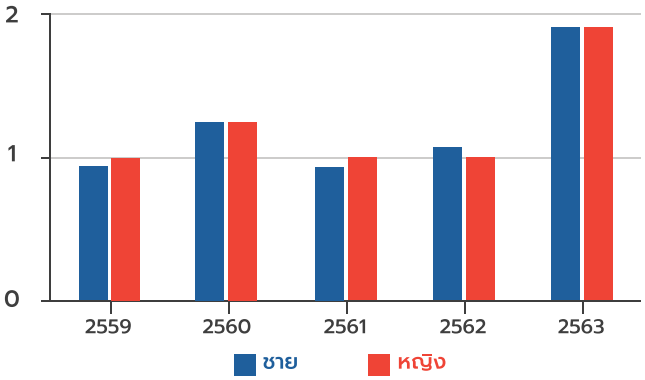

ค่าจ้างต่อชั่วโมงทำงาน (บาท) จำแนกตามเพศ

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อัตราการว่างงาน จำแนกตามเพศ (ไตรมาสที่ 3)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8.5

บรรลุการจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับหญิงและชายทุกคน รวมถึงเยาวชนและผู้มีภาวะทุพพลภาพ และให้มีการจ่ายค่าจ้างที่เท่าเทียมสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงแรงงานได้จัดทำแผนดำเนินงานระยะสั้นที่สนองรับกับทิศทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ได้แก่ แผนพัฒนาฝีมือแรงงานประจำปีงบประมาณ และแผนแม่บทด้านแรงงาน (พ.ศ. 2560-2564) โดยมุ่งส่งเสริมการมีงานทำผ่านการดำเนินโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ควบคู่กับการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำและการปรับอัตราค่าจ้างตามมาตรฐานฝีมือแรงงาน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้แรงงานได้รับค่าจ้างในอัตราที่เหมาะสม นอกจากนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) และแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อส่งเสริมการมีงานทำในกลุ่มผู้สูงอายุและคนพิการ เพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มกำลังแรงงานที่ลดลงจากการเปลี่ยนโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ ในปี 2562 ภาครัฐได้ดำเนินการตามแผนดังกล่าว อาทิ (1) การจัดอบรมหลักสูตร Chula MOOC ซึ่งมีเป้าหมายในการฝึกทักษะที่เหมาะสมในการทำงานแก่ผู้สูงอายุ (2) การกำหนดอัตราค่าจ้างรายชั่วโมงสำหรับผู้สูงอายุ (3) การแก้ไขกฎหมายเพื่อส่งเสริมการจ้างงานและให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ และ (4) การจัดอบรมเพื่อการประกอบอาชีพของคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ

ความท้าทาย

แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมา ค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยจะปรับตัวสูงขึ้นตามลำดับ ในขณะที่อัตราการว่างงานโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ แต่แรงงานจำนวนมากยังประสบปัญหาค่าจ้างไม่เหมาะสมกับทักษะความสามารถ โดยมีสาเหตุหลัก คือ ความไม่สอดคล้องกันระหว่างอุปสงค์และอุปทานแรงงาน ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรูปแบบของทักษะฝีมือแรงงานที่ตลาดต้องการทำให้แรงงานที่มีข้อจำกัดในด้านการปรับทักษะต้องย้ายไปทำงานในอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำลง ทั้งนี้ ความไม่สอดคล้องดังกล่าว นอกจากจะทำให้แรงงานได้รับค่าจ้างต่ำกว่าระดับทักษะที่แท้จริงแล้วก็ยังส่งผลต่อผลิตภาพโดยรวมของประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จะทำให้แรงงานในบางอุตสาหกรรมขาดแคลน ซึ่งปัจจุบันการจ้างงานผู้สูงอายุยังมีอยู่อย่างจำกัด สะท้อนให้เห็นว่าประชากรสูงอายุที่สามารถทำงานได้ยังขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรมีการดำเนินงานที่มีความเฉพาะเจาะจงเพื่อยกระดับการจ้างงานและค่าจ้างแรงงานในประเทศไทย โดยใช้มาตรการ อาทิ (1) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะศักยภาพแรงงานอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดโครงการฝึกอบรม และการสนับสนุนงบประมาณให้เอกชนเปิดหลักสูตรการพัฒนาฝีมือแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (2) การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดรับกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงาน รวมถึงการอุดหนุนการเรียนการสอนในสาขาที่ขาดแคลน และการขยายโอกาสทางการศึกษาให้มีความครอบคลุมโดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา และ (3) การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้พิการที่ต้องการทำงาน ในสถานประกอบการต่าง ๆ โดยให้สิทธิประโยชน์และแรงจูงใจในการจ้างงานแรงงานกลุ่มนี้

08

SDG 8.6

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

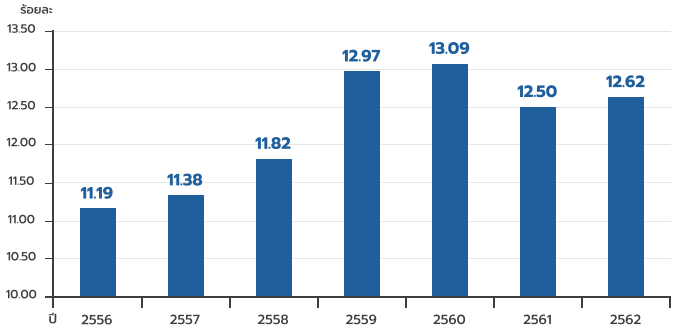
ลดสัดส่วนของเยาวชนที่ไม่มีงานทำ ไม่มีการศึกษา และที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ภายในปี 2563

การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในระบบเศรษฐกิจ โดยการลดสัดส่วนของเยาวชนที่ไม่มีงานทำ ไม่มีการศึกษา และไม่ได้รับการฝึกอบรม (Not in Education, Employment, or Training: NEET) จะมีส่วนในการส่งเสริมให้เศรษฐกิจเติบโตได้ เพราะการให้เยาวชนเข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาจะเป็นการพัฒนาทักษะแรงงานให้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนทักษะการวางแผนชีวิตและวางแผนการเงิน ที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างผลิตภาพให้กับประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พบว่า ในปี 2562 ประเทศไทยมีสัดส่วนเยาวชนกลุ่ม NEET ร้อยละ 12.62 ของจำนวนเยาวชนทั้งหมด ลดลงจากร้อยละ 12.97 ในปี 2559 อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติช่วงปี 2556 – 2558 พบว่า สัดส่วนเยาวชนกลุ่ม NEET ในปัจจุบันสูงขึ้น ซึ่งการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนเยาวชนกลุ่ม NEET จะส่งผลกระทบต่อกำลังแรงงานและผลิตภาพแรงงานของประเทศโดยรวม เนื่องจากเยาวชนกลุ่ม NEET มักขาดโอกาสในการสร้างเสริมทักษะความสามารถที่จำเป็นต่อการทำงาน ซึ่งจะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและในอนาคต

สัดส่วนเยาวชนอายุ 15-24 ปี ที่ไม่ได้เป็นกำลังแรงงาน และเรียนหนังสือ

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในปี 2562 ภาครัฐได้ดำเนินการที่สำคัญผ่านกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) อาทิ (1) จัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer: CCT) โดยสนับสนุนค่าครองชีพ ค่าเดินทาง และค่าอาหาร เพื่อให้เด็กยากจนได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเป็นการป้องกันการหลุดออกนอกระบบการศึกษาก่อนวัยอันควร โดยกำหนดให้นักเรียนต้องรักษาอัตราการเข้าเรียนไว้ที่อย่างน้อยร้อยละ80และ (2) โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งได้ทำการสำรวจและค้นพบเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาประมาณ 50,000 คน ใน 20 จังหวัดเป้าหมายและขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำแผนการช่วยเหลือรายบุคคล โดย กสศ. จะสนับสนุนงบประมาณ 4,000 บาทต่อคน เพื่อสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาและเตรียมความพร้อมให้กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายสนับสนุนสถานศึกษาหรือหน่วยฝึกอาชีพเพื่อรับกลุ่มเป้าหมายกลับเข้าศึกษาต่อ นอกจากนี้ ภาครัฐได้ดำเนินการผ่านกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ในการให้เงินกู้แก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพระหว่างศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนในครัวเรือนที่ยากจน

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8.6

ลดสัดส่วนของเยาวชนที่ไม่มีงานทำ ไม่มีการศึกษา และที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ภายในปี 2563

ความท้าทาย

ปัญหาความยากจนของครัวเรือนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่ม NEET ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาหรือหลุดออกจากระบบกลางคัน โดยกลุ่มเด็กและเยาวชนในครัวเรือนยากจนที่สุด (ร้อยละ 10 จากด้านล่าง) มีอัตราการเข้าถึงการศึกษาระดับสูงที่ต่ำเมื่อเทียบกับกลุ่มครัวเรือนที่รวยสุด (ร้อยละ 10 จากด้านบน) สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านการศึกษาของสังคมไทย นอกจากนี้ ปัญหาและสถานการณ์ของกลุ่มเยาวชนโดยเฉพาะในครัวเรือนที่เปราะบาง ยังส่งผลให้เด็กและเยาวชนบางส่วนไม่สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาได้ และหากปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่ม NEET ยังคงมีจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในระยะยาว เนื่องจากศักยภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์และไม่ได้รับการพัฒนา จนทำให้เยาวชนกลุ่มดังกล่าวเผชิญความเสี่ยงในการทำงานจากการที่ทักษะที่มีไม่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในภาวะที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรสร้างทางเลือกทางการศึกษาที่สามารถตอบโจทย์การดำเนินชีวิตและสถานการณ์ของเยาวชนอาทิ การสนับสนุนค่าฝึกอบรมด้วยการให้คูปองเพื่อให้เยาวชนสามารถเลือกรับการฝึกทักษะตามความสนใจ การสนับสนุนงบประมาณให้ภาคเอกชนจัดหลักสูตรออนไลน์ที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานด้านต่าง ๆ รวมถึงการสร้างระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น มีระบบสะสมหน่วยกิตที่ผู้เรียนสามารถโอนหน่วยกิตหรือเทียบวุฒิการศึกษา และการจัดการศึกษาในรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมและตรงกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกนอกระบบซ้ำ นอกจากนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายสังคมและให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาคการศึกษาและนอกการศึกษา ในการดูแลและช่วยเหลือเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและเยาวชนนอกระบบ รวมถึงการขยายกองทุนการศึกษาให้ครอบคลุมมากยิ่ง

08

SDG 8.7

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

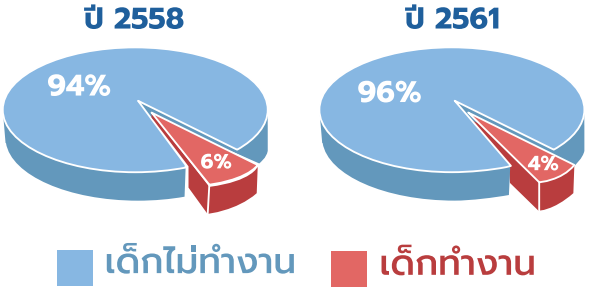
ดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพโดยทันที เพื่อขจัดแรงงานที่ถูกบังคับ ยุติความเป็นทาสสมัยใหม่และการค้ามนุษย์ และยับยั้งและกำจัดการใช้แรงงานเด็ก ในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด ซึ่งรวมถึงการเกณฑ์และการใช้ทหารเด็ก และภายในปี 2568 ยุติการใช้แรงงานเด็กในทุกรูปแบบ

การยุติการค้ามนุษย์และการใช้แรงงานเด็ก ซึ่งครอบคลุมถึงปัญหาต่าง ๆ อาทิ การใช้แรงงานต่างด้าวและผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย การใช้แรงงานบังคับ และการค้าประเวณี เป็นประเด็นการพัฒนาสำคัญที่ประชาคมโลกได้ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการค้ามนุษย์และการใช้แรงงานเด็กเป็นการกระทำผิดหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้ถูกกระทำ ตลอดจนความก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้ดำเนินการเพื่อยุติการค้ามนุษย์และการใช้แรงงานเด็กมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 มีสถิติการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ที่ได้รับการดำเนินการตามกฎหมาย 288 คดี จำแนกเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ ร้อยละ 54.86 การบังคับใช้แรงงานทั่วไป ร้อยละ 10.76 การขูดรีด ร้อยละ 9.03 การนำคนมาขอทาน ร้อยละ 3.13 และการบังคับใช้แรงงานในภาคประมง ร้อยละ 1.39 ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติคดีค้ามนุษย์ในปี 2560 - 2561 จะเห็นว่าภาพรวมสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทยดีขึ้น นอกจากนี้ ในส่วนของสถานการณ์แรงงานเด็กในประเทศไทยพบว่า ปี 2561 มีเด็กทำงาน 4.08 แสนคน จากจำนวนประชากรเด็กทั้งสิ้น 10.47 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 3.9 ซึ่งในจำนวนนี้มีเด็กที่ทำงานและเรียนไปด้วย 2.16 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 2.07 ของประชากรเด็กทั้งหมด นอกจากนี้ มีแรงงานเด็กที่ทำงานเข้าข่ายงานอันตรายเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.27 ของประชากรเด็กทั้งหมด ทั้งนี้ พบว่าจำนวนและสัดส่วนเด็กทำงานลดลง จากร้อยละ 6 ในปี 2558 แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์แรงงานเด็กปรับตัวดีขึ้น

สถานการณ์แรงงานเด็กในประเทศไทย ปี 2558 และ ปี 2561

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วงปี 2562 ไทยได้มีการดำเนินการเพื่อยุติการค้ามนุษย์ที่สำคัญ อาทิ (1) การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เพื่ออนุวัติการตามพิธีสารภายใต้อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 29 ว่าด้วยการใช้แรงงานบังคับโดยได้เพิ่มเติมฐานความผิดและบทลงโทษเกี่ยวกับการบังคับใช้แรงงานหรือบริการไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งกำหนดให้ใช้มาตรการคุ้มครอง เยียวยาช่วยเหลือผู้เสียหาย เพื่อยกระดับการบังคับใช้กฎหมายและการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากแรงงานบังคับ และ (2) การดำเนินการจัดทำแอปพลิเคชัน "Protect-U" เพื่อเป็นช่องทางในการแจ้งเบาะแสการค้ามนุษย์และการใช้แรงงานบังคับเพิ่มเติม เพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการป้องกัน ปราบปราม และช่วยเหลือผู้เสียหายอย่างทันท่วงที นอกจากนี้ ในส่วนของการขจัดการใช้แรงงานเด็ก ได้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ การตรวจสถานประกอบการที่สุ่มเสี่ยงต่อการใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ และแรงงานขัดหนี้ และได้ออกกฎกระทรวงเพื่อคุ้มครองแรงงานในการทำประมงโดยต้องมีอายุขั้นต่ำ 18 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสากล นอกจากนี้ ภาครัฐยังเร่งพัฒนาการเข้าถึงบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (One Stop Crisis Center: OSCC) เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำรุนแรงต่อเด็กพร้อมทั้งศึกษาวิจัยองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานเด็ก รวมถึงการจัดทำและบูรณาการฐานข้อมูลที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8.7

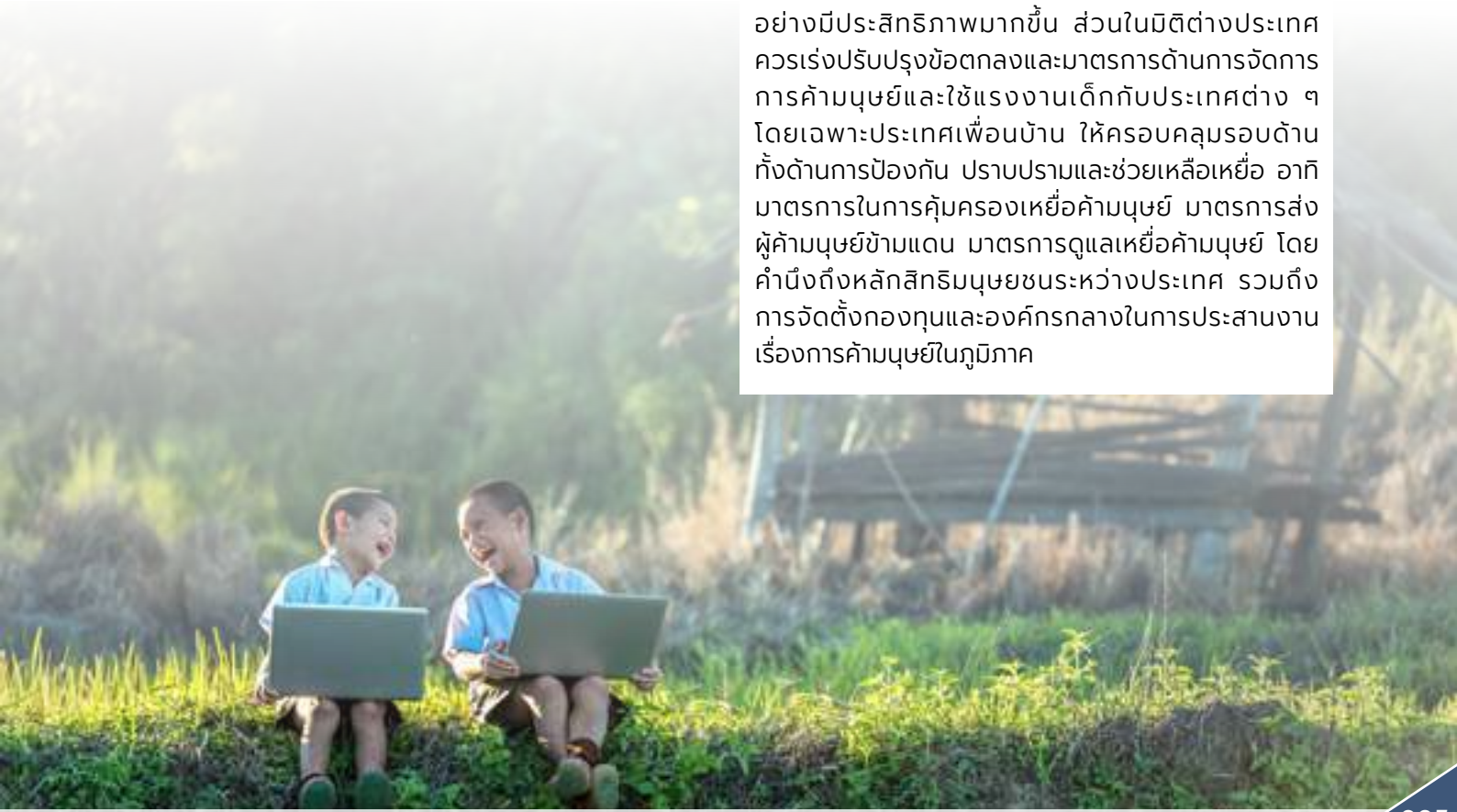
ดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพโดยทันที เพื่อขจัดแรงงานที่ถูกบังคับ ยุติความเป็นทาสสมัยใหม่และการค้ามนุษย์ และยับยั้งและกำจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด ซึ่งรวมถึงการเกณฑ์และการใช้ทหารเด็ก และภายในปี 2568 ยุติการใช้แรงงานเด็กในทุกรูปแบบ

ความท้าทาย

แม้ว่าภาครัฐได้เร่งดำเนินการเพื่อยุติการค้ามนุษย์และการใช้แรงงานเด็ก ผ่านการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และบทลงโทษต่าง ๆ แต่ก็ยังมีอุปสรรคที่สำคัญ คือ การบูรณาการระหว่างหน่วยงานแต่ละภาคส่วนซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้การดำเนินงานอาจยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเท่าที่ควร นอกจากนี้ ประเทศไทยยังประสบปัญหาการจัดการพื้นที่ชายแดน ซึ่งแม้จะมีความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการขจัดการค้ามนุษย์ ทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี แต่การดำเนินงานยังคงมีอุปสรรคเนื่องจากแต่ละประเทศมีข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมาย และการทำงานร่วมกันยังขาดหน่วยงานกลางที่จะประสานงานด้านการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรปรับรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความเป็นเอกภาพมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานระดับพื้นที่และท้องถิ่น ตลอดจนภาคีเครือข่ายภาคประชาชน ในขณะเดียวกัน ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และการใช้แรงงานเด็กแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะประชากรกลุ่มเปราะบางที่มีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อการกระทำผิดดังกล่าว อีกทั้ง ควรขยายการจัดตั้งศูนย์คัดแยกช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้ครอบคลุมพื้นที่ในระดับภาค โดยบริหารจัดการตามหลักสิทธิมนุษยชน มุ่งเน้นการคุ้มครองสุขภาพ และสวัสดิภาพของผู้ได้รับผลกระทบเป็นหลัก นอกจากนี้ ควรจัดทำระบบบูรณาการฐานข้อมูลการดำเนินคดีด้านแรงงานและการค้ามนุษย์ เพื่อให้การติดตาม ตรวจสอบและกำหนดนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนในมิติต่างประเทศ ควรเร่งปรับปรุงข้อตกลงและมาตรการด้านการจัดการการค้ามนุษย์และใช้แรงงานเด็กกับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ให้ครอบคลุมรอบด้าน ทั้งด้านการป้องกัน ปราบปรามและช่วยเหลือเหยื่อ อาทิ มาตรการในการคุ้มครองเหยื่อค้ามนุษย์ มาตรการส่งผู้ค้ามนุษย์ข้ามแดน มาตรการดูแลเหยื่อค้ามนุษย์ โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนและองค์กรกลางในการประสานงานเรื่องการค้ามนุษย์ในภูมิภาค

08

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.8

ปกป้องสิทธิแรงงานและส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย และมั่นคงสำหรับผู้ทำงานทุกคน รวมถึงผู้ทำงานต่างด้าว โดยเฉพาะหญิงต่างด้าว และผู้ที่ทำงานเสี่ยงอันตราย

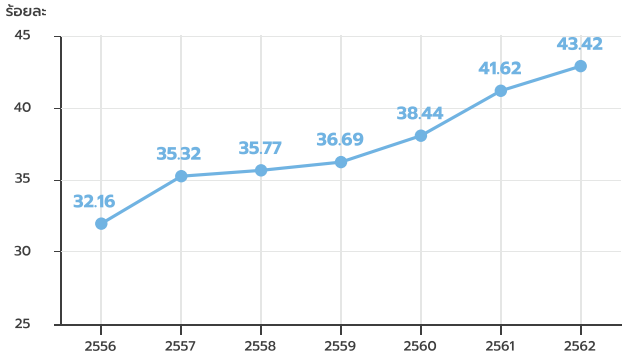
การคุ้มครองสิทธิและการส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานในทุกมิติ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ เนื่องจากการได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมั่นคง ตลอดจนการได้รับการเคารพและปฏิบัติอย่างเป็นธรรม จะทำให้แรงงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศสามารถรักษาและยกระดับผลิตภาพผลิตโดยรวมได้อย่างยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์แรงงานของกระทรวงแรงงาน (2562) พบว่าอัตราผู้ได้รับการคุ้มครองประกันสังคมต่อผู้มีงานทำมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยในปี 2562 อัตราผู้ได้รับการคุ้มครองประกันสังคมอยู่ที่ร้อยละ 43.42 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 36.69 ในปี 2559 เช่นเดียวกับอัตราแรงงานในข่ายกองทุนเงินทดแทนต่อผู้มีงานทำ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.07 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 31.13 ในปี 2562 แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและความครอบคลุมของหลักประกันแรงงานปรับตัวดีขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ดี ในด้านสภาพแวดล้อมและสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัย พบว่าในปี 2562 มีจำนวนผู้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยต่อเนื่องจากการทำงานทั้งหมด 94,934 ราย โดยในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิต 639 ราย ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.44 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 8.49 ในปี 2562 นอกจากนี้ ในด้านการจ้างงานที่เป็นธรรม พบว่าอัตราการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานอยู่ที่ร้อยละ 2.12 ในปี 2562 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.62 ในปี 2559

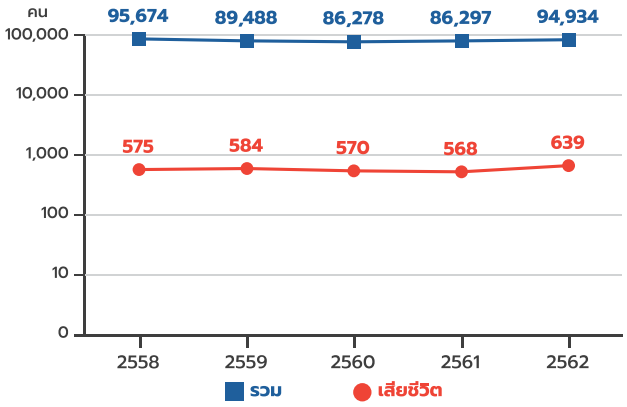

อัตราผู้ได้รับการคุ้มครองประกันสังคม

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ประมวลโดยกระทรวงแรงงาน)

สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยต่อเนื่องจากการทำงาน

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.8

ปกป้องสิทธิแรงงานและส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย และมั่นคงสำหรับผู้ทำงานทุกคน รวมถึงผู้ทำงานต่างด้าว โดยเฉพาะหญิงต่างด้าว และผู้ที่ทำงานเสี่ยงอันตราย

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงแรงงานได้พัฒนาและปรับปรุงสิทธิประกันสังคมให้สอดคล้องกับมาตรฐานแรงงานตามอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 102 ว่าด้วยการสร้างหลักการประกันความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่แรงงาน โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงบริการทางการแพทย์ใน 6 ประเด็น ได้แก่ (1) การเพิ่มสิทธิในการได้รับค่าบริการทางการแพทย์สำหรับผู้ทุพพลภาพ กรณีการบำบัดทดแทนไต (2) การเพิ่มสิทธิประโยชน์กรณีผู้ประกันตนจำเป็นต้องนอนรักษาตัวในสถานพยาบาลเกิน 180 วัน (3) การเพิ่มสิทธิประโยชน์กรณีรักษาโรคมะเร็ง (4) การเพิ่มสิทธิประโยชน์โดยจ่ายค่าบริการทางการแพทย์กรณีเข้ารับการผ่าตัดวันเดียวกลับ (5) การพัฒนารูปแบบการให้บริการของสถานพยาบาล และ (6) การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม นอกจากนี้ กระทรวงแรงงานได้ขยายการบูรณาการภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมคุ้มครองและพัฒนาแรงงานนอกระบบให้มีอาชีพรายได้หลักประกันทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นผ่านโครงการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ โครงการ Safety Thailand โดยดำเนินการใช้มาตรการด้านกฎหมาย การสร้างเครือข่ายและวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืน และการตรวจแรงงานนอกระบบเพื่อกำกับดูแลผู้จ้างงาน นายจ้างและลูกจ้างให้ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานอย่างเคร่งครัด ในส่วนของแรงงานต่างด้าว มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการอบรมก่อนเข้าทำงานกับนายจ้าง พร้อมทั้งมีการตรวจสอบแรงงานต่างด้าว นายจ้าง สถานประกอบการ และบริษัทที่นำคนต่างด้าวมาทำงานในไทย

ความท้าทาย

ถึงแม้ภาครัฐจะมีนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองสิทธิแรงงาน รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการดึงแรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคม แต่การดำเนินการในปัจจุบันยังมีอุปสรรคคือ แรงงานนอกระบบมีทางเลือกที่หลากหลายและมีความน่าสนใจในการเก็บออมมากกว่าการเข้าสู่ระบบประกันสังคม อาทิ กองทุนการออมแห่งชาติ ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ อีกทั้งแรงงานนอกระบบบางส่วนยังขาดความตระหนักรู้ในความสำคัญของการมีหลักประกันทางสังคมเพื่อความมั่นคงในการดำรงชีวิต และสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากระบบประกันสังคม นอกจากนี้ สิทธิประกันสังคมของไทยยังขาดความยืดหยุ่นไม่สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ และรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ควรเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับระบบปกป้องและคุ้มครองแรงงานให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักประกันทางสังคมแก่แรงงาน นอกจากนี้ควรสร้างแรงจูงใจให้กับนายจ้างและแรงงานนอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบมากขึ้น โดยการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากภาครัฐ อาทิ สิทธิพิเศษด้านภาษีสำหรับนายจ้างที่นำแรงงานเข้าสู่ระบบ ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวแรงงานเอง แต่ยังจะช่วยลดภาระสำหรับนายจ้างและอำนวยความสะดวกให้กับรัฐในการจัดทำระบบฐานข้อมูลแรงงานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดเก็บภาษีในอนาคตอีกด้วย

08

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.9

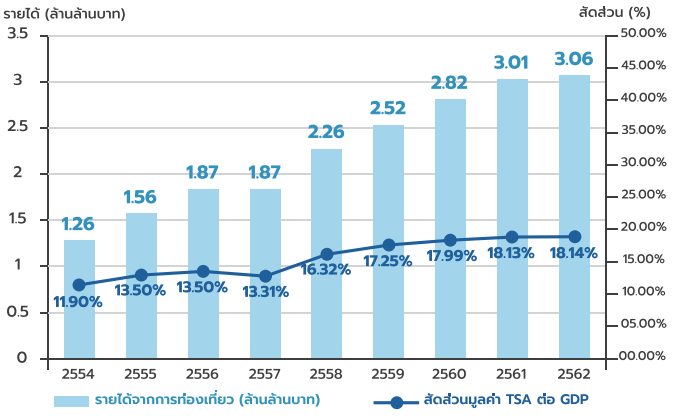
ออกแบบและใช้นโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งช่วยสร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ภายในปี 2573

ภาคการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก โดยก่อให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจะต้องกำหนดและดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมภาคการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตบนพื้นฐานของความยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องมุ่งเน้นสมดุลระหว่างกิจกรรมของมนุษย์และการดำรงอยู่ของธรรมชาติ ตลอดจนจะต้องอนุรักษ์ไว้ซึ่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนไปพร้อมกัน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในปี 2562 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 3.06 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 2.52 ล้านล้านบาท ในปี 2559 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี 2562 มีสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GDP ร้อยละ 18.14 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 17.25 ในปี 2559 อย่างไรก็ดี สัดส่วนดังกล่าวยังต่ำกว่าค่าเป้าหมายตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดไว้ว่าสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GDP จะต้องเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22 ในปี 2565 นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่ต้นปี 2563 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี 2563 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยจำนวน 6.69 ล้านคน ลดลงจาก 39.92 ล้านคน ปี 2562 หรือลดลงร้อยละ 83.23 ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวในส่วนของนักท่องเที่ยวลดลงเหลือ 3.32 แสนล้านบาท จาก 1.91 ล้านล้านบาท ในปี 2562 หรือลดลงร้อยละ 82.63

สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยว
ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8.9

ออกแบบและใช้นโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งช่วยสร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมภาคการท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่คำนึงถึงความสมดุลในมิติเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้ดำเนินโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายทุกระดับเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยชุมชนโดยได้บูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่และสถาบันการศึกษาเพื่อยกระดับสินค้าและบริการของชุมชนให้มีอัตลักษณ์บนฐานของทุนวัฒนธรรม ในส่วนของการส่งเสริมการท่องเที่ยว อพท. ได้มีการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงเพื่อส่งเสริมการตลาดตามจุดเน้นเชิงพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดที่เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกซึ่งประเทศไทยมีเมืองที่ได้รับการประกาศให้เข้าเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ทั้งหมด 4 แห่ง ได้แก่ (1) ภูเก็ต (Gastronomy, 2558) (2) เชียงใหม่ (Craftsand Folk Art, 2560) (3) กรุงเทพมหานคร (Design, 2562) และ (4) สุโขทัย (Crafts and Folk Art, 2562) ซึ่งเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกเป็นเครือข่ายเมืองที่เน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนถ่ายทอดประสบการณ์ องค์ความรู้และกิจกรรมและสร้างรูปแบบใหม่ของความร่วมมือในระดับโลก แสดงให้เห็นว่าทั้ง4เมืองมีศักยภาพที่จะดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

ความท้าทาย

ประเด็นท้าทายสำคัญในปัจจุบัน คือ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้การเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างประเทศมีข้อจำกัด จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ลดลงได้ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ระบบนิเวศทางธรรมชาติฟื้นตัวขึ้น ดังนั้น ความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั้นไว้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่คาดการณ์ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวกลับมาในระดับที่เท่าเดิมหรือเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

ข้อเสนอแนะ

ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ควรมุ่งเป้าหมายที่นักท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยจะต้องสร้างพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ไว้ซึ่งวิถีชีวิตชุมชนและคุณค่าทางวัฒนธรรม ให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทย นอกจากนี้ ยังควรเร่งวางแผนเพื่อรับมือการการขยายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างฉับพลันเมื่อวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สิ้นสุดลง เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างเท่าทวีคูณ จะสามารถก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ โดยต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของพื้นที่

SDG 8.10

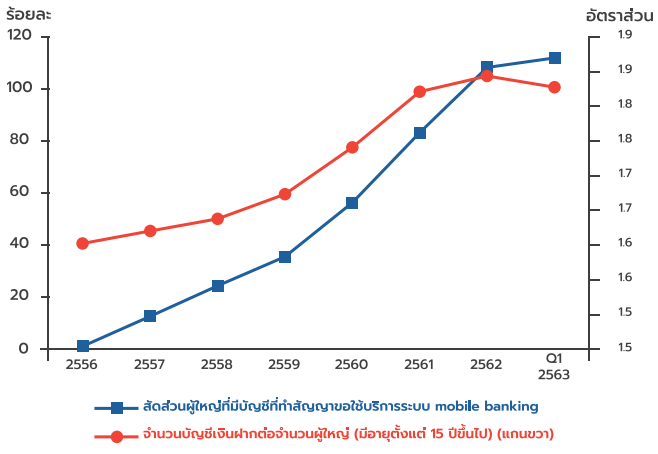
เสริมความแข็งแกร่งของสถาบันทางการเงินภายในประเทศเพื่อส่งเสริม และขยายการเข้าถึงการธนาคาร การประกัน และบริการทางการเงินแก่ทุกคน

สถาบันทางการเงินเป็นกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจ โดยมีหน้าที่เป็นตัวกลางระดมเงินทุนและจัดสรรทรัพยากรไปสู่ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ หรือการระดมเงินออมไปสู่ผู้ต้องการใช้เงินทุนทั้งเพื่อการบริโภค การลงทุนและการพัฒนา ตลอดจนการให้บริการด้านการชำระราคาสินค้าและบริการ ทั้งนี้ ระบบสถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพและมีเสถียรภาพจะช่วยสนับสนุนให้เศรษฐกิจเติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ระบบธนาคารพาณิชย์และการประกันภัยที่มีความมั่นคง สภาพคล่องในระบบที่อยู่ในเกณฑ์สูงและเพียงพอจะช่วยสนับสนุนให้สถาบันการเงินออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือผู้ประกอบการได้มากยิ่งขึ้น ประกอบกับการพัฒนาระบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงบริการได้ง่าย รวดเร็ว ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ จะช่วยเสริมสร้างให้สถาบันการเงินมีความแข็งแกร่งและยกระดับศักยภาพให้พร้อมรองรับการให้บริการที่ทั่วถึงสำหรับทุกคน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ประเทศไทยมีจำนวนบัญชีเงินฝากและบัญชีที่ใช้บริการทางการเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคนไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปมีจำนวนบัญชีเงินฝากในระบบของธนาคารพาณิชย์ ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2563 1.83 บัญชีต่อคน เพิ่มขึ้นจาก 1.74 บัญชีต่อคน ในปี 2560 และ 1.65 บัญชีต่อคน ในปี 2556 ขณะที่บัญชีที่สามารถดำเนินธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ Mobile Banking เพิ่มขึ้นจาก 1.16 ล้านบัญชีในปี 2556 (ร้อยละ 2.2 เมื่อเทียบกับจำนวนประชากร 15 ปีขึ้นไป) เป็น 62.8 ล้านบัญชี ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2563 (ร้อยละ 113.5 เมื่อเทียบกับจำนวนประชากร 15 ปีขึ้นไป)

การเข้าถึงการบริการในระบบธนาคารพาณิชย์

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

ธปท. ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของระบบของสถาบันการเงินมาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นกลไกสนับสนุนระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง โดยปัจจุบันอยู่ในระหว่างดำเนินการภายใต้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2559 - 2563) ในส่วนของความก้าวหน้าในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ใช้บริการรายย่อย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ (1) การปฏิรูปหลักเกณฑ์การกำกับดูแล สถาบันการเงินให้มีความยืดหยุ่นและส่งเสริมให้เกิดบริการทางการเงินดิจิทัล รวมถึงการเข้าถึงบริการทางการเงินของ SMEs อาทิ การใช้เทคโนโลยี Cloud Computing การปรับปรุงแนวทาง Regulatory Sandbox ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (2) การทบทวนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับช่องทางการให้บริการทางการเงินของสถาบันการเงิน อาทิ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับ outsourcing และหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจสินเชื่อระหว่างบุคคลต่อบุคคล (peer-to-peer lending) เพื่อให้สถาบันการเงินมีช่องทางการให้บริการที่เหมาะสม มีความคล่องตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมของลูกค้า (3) การปรับปรุงหลักเกณฑ์กำกับดูแลสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ โดยขยายขอบเขตการกำกับดูแลให้ครอบคลุมถึงสินเชื่อที่มีทะเบียนรถเป็นประกัน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนระดับฐานรากสามารถเข้าถึงสินเชื่อได้ด้วยราคาที่

เสริมความแข็งแกร่งของสถาบันทางการเงินภายในประเทศเพื่อส่งเสริม และขยายการเข้าถึงการธนาคาร การประกัน และบริการทางการเงินแก่ทุกคน

เหมาะสมและเป็นธรรมยิ่งขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีประกอบการพิจารณาสินเชื่อ (information-based lending) เพื่อให้ SMEs สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ดียิ่งขึ้น และ (4) การผลักดันผลิตภัณฑ์บัญชีเงินฝากขั้นพื้นฐานร่วมกับสมาคมธนาคารไทย เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินด้วยต้นทุนที่ต่ำลง ในเดือนกันยายน 2562 มีจำนวนบัญชีเงินฝากขั้นพื้นฐาน 2.1 ล้านบัญชี คิดเป็นยอดเงินฝากทั้งสิ้น 1,265 ล้านบาท

ความท้าทาย

พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งการพัฒนาของเทคโนโลยีทางการเงินและนวัตกรรมทางการเงิน ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางการเงินมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นและมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพระบบการเงินในรูปแบบใหม่ ๆ และสามารถส่งผ่านความเสี่ยงระหว่างผู้ให้บริการทางการเงินต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านไซเบอร์และความเสี่ยงจากความหลากหลายของผู้ให้บริการที่มีฐานะ/ความมั่นคงแตกต่างกัน ซึ่งรวมถึงผู้ให้บริการทางการเงินประเภทใหม่ เช่น บริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ (bigtech) และบริษัทเทคโนโลยีทางการเงิน (fintech) ที่บางส่วนยังไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับของผู้กำกับดูแลภาคการเงิน นอกจากนี้ ยังอาจนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการ หรือความไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้รับบริการทางการเงินที่ไม่สามารถก้าวทันเทคโนโลยีและใช้เครื่องมือทางการเงินไม่เหมาะสม หรือไม่สามารถบริหารจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรส่งเสริมสภาพแวดล้อมธนาคารดิจิทัลผ่านการให้ความรู้และเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชน (financial literacy) โดยการเสริมสร้างทักษะทางการเงินที่จำเป็นในการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับผู้ใช้บริการทางการเงิน โดยเฉพาะการให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการเพื่อการออม การใช้จ่าย และการลงทุนที่เหมาะสม และมีความสามารถเพียงพอในการจัดการทางเลือกทางการเงินได้อย่างมีเหตุผล สะดวกและปลอดภัย โดยเฉพาะภายใต้การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงินอย่างรวดเร็ว เพื่อไม่ก่อภาระหนี้ และสามารถรองรับความเสี่ยงที่เกิดจากวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตได้ รวมทั้งควรส่งเสริมบทบาทของผู้ให้บริการอื่น ๆ เช่น ตัวแทน (banking agent) เพื่อเติมเต็มช่องว่างการให้บริการสำหรับผู้ที่ยังไม่พร้อมใช้งานบนระบบดิจิทัล ตลอดจนส่งเสริมความปลอดภัยต่าง ๆ และเตรียมพร้อมรับมือความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีและภัยคุกคามไซเบอร์

08

SDG 8.a

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เพิ่มการสนับสนุนในกลไกความช่วยเหลือเพื่อการค้า (Aid for Trade) แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ซึ่งรวมถึงผ่านกรอบการทำงานแบบบูรณาการสำหรับความช่วยเหลือทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการค้าแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

ความช่วยเหลือเพื่อการค้าจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการทำการค้า ผ่านการให้การสนับสนุนทางด้านเงินทุน การให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคเพื่อยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้มีความทันสมัย รวมถึงการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและโครงสร้างพื้นฐานที่จะช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2558 ประเทศไทยได้มีการให้ความช่วยเหลือทางการค้าแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยการให้สิทธิพิเศษทางภาษีด้วยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา (Duty Free Quota Free: DFQF) ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การยกเว้นอากรสำหรับของที่มีถิ่นกำเนิดจากประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และกระทรวงพาณิชย์ได้มีการดำเนินโครงการ CLMVT Plus Executive Program on New Economy ระหว่างปี 2561 - 2563 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ แลกเปลี่ยนกลยุทธ์แนวคิดและประสบการณ์ด้านการค้าระหว่างผู้บริหารระดับสูงจากภาครัฐและเอกชนในกลุ่ม CLMV และโครงการสร้างความสัมพันธ์และส่งเสริมการค้าประเทศเพื่อนบ้านตามปฏิญญาพุกาม เพื่อส่งเสริมการค้าและการบูรณาการกับประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ ในปี 2563 กรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้ริเริ่มจัดทำแผนงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระยะ 3 ปี ซึ่งได้บรรจุโครงการความช่วยเหลือเพื่อการค้าอาทิ โครงการ Development of Border Trade กับ สปป.ลาว และโครงการ Trade Promotion กับกัมพูชา

โครงการ CLMVT Plus Executive Program on New Economy

การดำเนินการที่ผ่านมา

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบรายการสินค้า DFQF เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2556 ทั้งสิ้นจำนวน 6,998 รายการ ซึ่งเป็นสินค้าที่ไทยไม่ได้มีการกำหนดโควตานำเข้า โดยการยกเลิกภาษีนำเข้าและระบบโควตามีกำหนดระยะเวลา 6 ปี เริ่มต้นในวันที่ 1 มกราคม 2558 และสิ้นสุดลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2563 และมีการทบทวนทุก 2 ปี สำหรับประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษจะเป็นไปตามประเทศที่ได้รับการพิจารณาจากบัญชีประเทศพัฒนาน้อยที่สุดขององค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้ เนื่องด้วย DFQF ระยะที่ 1 จะสิ้นสุดโครงการลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2563 ที่ประชุมคณะกรรมการป้องกันผลกระทบอันเนื่องจากการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดโดยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา ครั้งที่ 1/2563 มีมติให้ต่ออายุโครงการไปอีก 6 ปี โดยโครงการ DFQF ระยะที่ 2 ได้เริ่มโครงการในวันที่ 1 มกราคม 2564 และสิ้นสุดลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2569 และในส่วนของโครงการความช่วยเหลือเพื่อการค้าของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศกับ สปป.ลาว และกัมพูชา อยู่ระหว่างการกำหนดรายละเอียดโครงการร่วมกับทั้งสองประเทศ

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

08

SDG 8.a

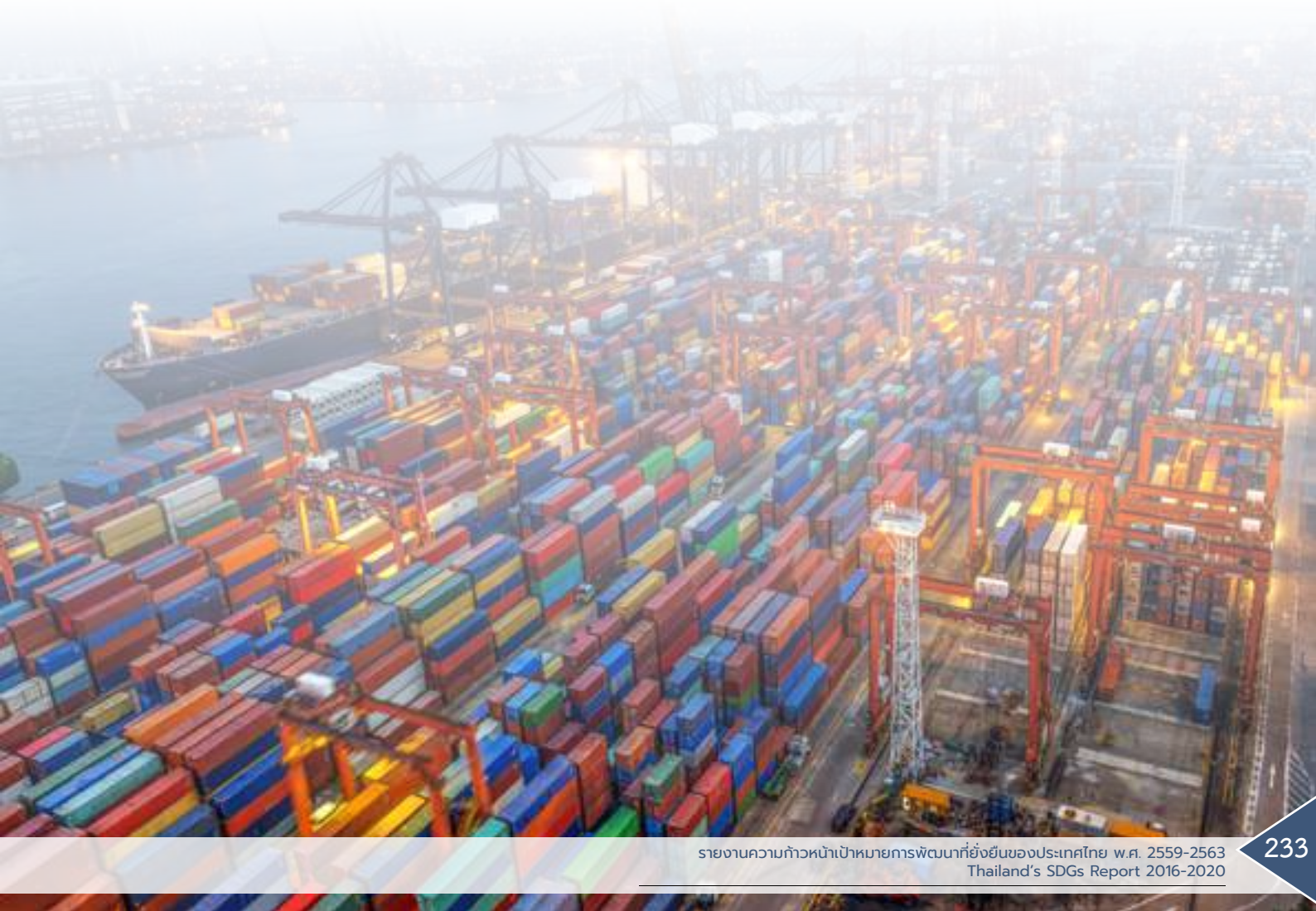
เพิ่มการสนับสนุนในกลไกความช่วยเหลือเพื่อการค้า (Aid for Trade) แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ซึ่งรวมถึงผ่านกรอบการทำงานแบบบูรณาการสำหรับความช่วยเหลือทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการค้าแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

ความท้าทาย

การยกเลิกภาษีนำเข้าและระบบโควตาจะเป็นประโยชน์ต่อไทยในด้านการขยายความสัมพันธ์ทางการค้าและการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบที่มีความหลากหลายมากขึ้น รวมถึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมระบบการค้าเสรีและเป็นธรรม อย่างไรก็ดี การให้ความช่วยเหลือเพื่อการค้าของไทยที่ส่วนมากจะให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบกับอุตสาหกรรมภายในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่จะเกิดกับผู้ประกอบการรายย่อยและขนาดเล็ก นอกจากนี้ การให้ความช่วยเหลือจำเป็นจะต้องคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และความต่อเนื่องในการดำเนินการด้วย

ข้อเสนอแนะ

ไทยควรพัฒนาระบบติดตามผลสัมฤทธิ์ของการยกเลิกภาษีนำเข้าและระบบโควตาที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินการดังกล่าว ในขณะเดียวกัน อาจพิจารณาช่องทางอื่นเพิ่มเติมในการให้ความช่วยเหลือประเทศพัฒนาน้อยที่สุด นอกเหนือจากการให้สิทธิพิเศษทางภาษี โดยอาจจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และให้ความช่วยเหลือเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดด้วยการให้ทุนการศึกษาหรือทุนฝึกอบรม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในประเทศนั้น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้ทักษะที่เป็นประโยชน์ในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญได้

08

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.b

พัฒนาและดำเนินงานตามยุทธศาสตร์โลกสำหรับการจ้างงานเยาวชน และดำเนินงานตามข้อตกลงเรื่องงานของโลก (Global Jobs Pact) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ภายในปี 2563

ความยากจนถือเป็นสาเหตุที่สำคัญในการหลุดออกนอกระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชน การหลุดออกนอกระบบการศึกษาก่อนวัยอันควรส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีระดับทักษะต่ำและได้รับค่าจ้างที่ต่ำ หลังจากวิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ (subprime mortgage crisis) ซึ่งส่งผลให้สถานการณ์ความยากจนทั่วโลกย่ำแย่ลง การประชุมองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Conference: ILC) จึงได้มีการลงมติรับในการจัดทำข้อตกลงงานของโลก (Global Jobs Pact) ในปี 2552 เป็นเครื่องมือทางนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบทางสังคมและการจ้างงานจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงิน โดยส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพผ่านการลงทุน การจ้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม ทั้งนี้ Global Jobs Pact ให้ความสำคัญในประเด็นเกี่ยวกับการลดการว่างงานในระยะยาว มาตรฐานฝีมือแรงงาน การเจรจาทางสังคม การขยายความคุ้มครองทางสังคม และความเท่าเทียมทางเพศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

การจ้างงานผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี (แต่ไม่ต่ำกว่า 15 ปี) ถือเป็นการจ้างงานเด็ก ข้อมูลจากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน พบว่าในปี 2561 ไทยมีเด็กที่ทำงาน 4.09 แสนคน หรือร้อยละ 3.9 จากประชากรเด็กทั้งหมด 10.47 ล้านคนโดยภาคเกษตรกรรมมีเด็กทำงานมากที่สุด 1.89 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมา ได้แก่ ภาคบริการ 1.61 แสนคน และภาคการผลิต 5.8 หมื่นคน โดยมีชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยอยู่ที่ 15 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งความยากจนเป็นสาเหตุหลักของการที่เด็กมีความจำเป็นต้องเข้าสู่การทำงาน อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัดสำหรับเป้าหมายย่อยที่ 8.b ที่กำหนดโดยสหประชาชาติ ได้แก่ การมีและดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ระดับประเทศเฉพาะด้านการจ้างงานเยาวชน หรือเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ด้านการจ้างงานของประเทศ พบว่า ILO กำหนดให้ประเทศไทยอยู่ในระดับ 2 จากระดับสูงสุด 3[1] กล่าวคือ ประเทศไทยได้มีการจัดทำและรับรองยุทธศาสตร์ระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานเยาวชนแล้ว (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต แผนย่อยการพัฒนาช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น) แต่ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

[1] อ้างอิงจาก United Nation Global SDG Database

ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

SDG 8.b

พัฒนาและดำเนินงานตามยุทธศาสตร์โลกสำหรับการจ้างงานเยาวชน และดำเนินงานตามข้อตกลงเรื่องงานของโลก (Global Jobs Pact) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ภายในปี 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในปี 2562 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้มีการดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอาทิการให้ทุนการศึกษา (ทุนเสมอภาค) แก่เด็กยากจนพิเศษ ซึ่งหลังจากได้รับทุน ทำให้มีอัตราการมาเรียนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 20 การดำเนินการเพื่อยกระดับการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับแรงงานมากกว่า 6,000 คนในพื้นที่ 42 จังหวัด ผ่านการให้ทุนพัฒนาอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้ ในปี 2563 คณะกรรมการค่าจ้างของกระทรวงแรงงานได้มีการออกประกาศเพื่อปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำและประกาศอัตราค่าจ้างตามมาตรฐานฝีมือแรงงาน ซึ่งอัตราค่าจ้างทั้งสองถือเป็นอัตราอ้างอิงสำหรับนายจ้างในการจ่ายค่าตอบแทนให้กับลูกจ้างทั้งแรงงานทั่วไปและแรงงานเด็ก โดยไม่ได้มีการแบ่งแยกเพศ

ความท้าทาย

ข้อมูลจาก สศช. และสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นว่า ในปี 2562 มีกลุ่มเด็ก (ช่วงอายุ 15 - 24 ปี) ที่หลุดออกจากระบบการศึกษาจำนวนมากที่ไม่ได้มีสถานะอยู่ในการจ้างงาน การศึกษาหรือการฝึกอบรม (Not in Education, Employment or Training: NEETs) อยู่ที่ร้อยละ 12.62 หรือประมาณ 1.2 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ข้อมูลจาก กสศ. พบว่าเด็กและเยาวชนไทยด้อยโอกาสอยู่นอกระบบการศึกษาประมาณ 6.7 แสนคน โดยมีสาเหตุหลักมาจากความยากจน ตามมาด้วยสาเหตุอื่น อาทิ ปัญหาครอบครัวปัญหาแม่วัยใส ปัญหานักเรียนต้องคดี ซึ่งการหลุดออกนอกระบบการศึกษาโดยเฉพาะในกลุ่มครัวเรือนที่ยากจนจะส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเด็กดังกล่าวในระยะยาวจนก่อให้เกิดวัฏจักรความจน และหากปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่ม NEETs มีจำนวนมากอย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในระยะยาว นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายจากการที่ไม่สามารถระบุข้อมูลของคนกลุ่มดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ทำให้การดูแลการสร้างคุ้มครองทางสังคมและการจัดทำมาตรการจูงใจให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นไปได้อย่างไม่ตรงประเด็นและตรงกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

รัฐควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลระดับพื้นที่เกี่ยวกับกลุ่ม NEETs รวมถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมและรูปแบบการใช้ชีวิตเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงจุด รวมถึงมีแนวทางการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาผ่านการดำเนินการ อาทิ (1) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานระดับพื้นที่ในการนำเด็กและเยาวชนให้กลับสู่ระบบการศึกษาหรือพัฒนาทักษะอาชีพ โดยวางแผนการช่วยเหลือเป็นรายกรณีตามสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน (2) การมอบหมายให้มีหน่วยงานเฝ้าระวังเพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยมีระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถช่วยเหลือได้ทั้งด้านการเรียนและครอบครัว รวมถึงสร้างเครือข่ายทั้งในและนอกภาคการศึกษา และ (3) การพัฒนาระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและมีระบบสะสมหน่วยกิตที่ผู้เรียนสามารถโอนหน่วยกิตหรือเทียบวุฒิการศึกษาและเข้าศึกษาในรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกนอกระบบซ้ำ

เป้าหมายที่

09

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนา อุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9: Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

09

SDG 9

โครงสร้างพื้นฐานที่ดีและนวัตกรรมเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม ในปัจจุบัน เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานที่ดี โดยเฉพาะด้านการคมนาคมและขนส่ง จะช่วยให้การเดินทางง่ายขึ้น นำไปสู่การแลกเปลี่ยนสินค้าและองค์ความรู้อย่างทั่วถึง ขณะที่การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อาทิ เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการใช้ชีวิตและการทำธุรกิจ อย่างไรก็ดี การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมนวัตกรรมจะต้องคำนึงถึงมิติการกระจายโอกาสการเข้าถึงให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งผู้พิการและผู้สูงอายุ รวมไปถึงการทำให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันโดยสถาบัน IMD พบว่าในปี 2563 **ประเทศไทยมีขีดความสามารถด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในอันดับที่ 44 ดีขึ้นจากอันดับที่ 49 ในปี 2559** สะท้อนถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาเครือข่ายคมนาคมขนส่ง การขนส่งสินค้า ตลอดจนการขยายระบบโทรคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน โดยในปี 2562 ประเทศไทยมีค่าความหนาแน่นของโครงข่ายถนนอยู่ที่ 1.37 กิโลเมตรต่อตารางกิโลเมตรเพิ่มขึ้นจาก 0.89 กิโลเมตรต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2559 **แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีความครอบคลุมของถนนต่อพื้นที่อยู่ในระดับสูง** ในการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมที่ยั่งยืน ได้**ริเริ่มการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศในพื้นที่เป้าหมาย 15 จังหวัด 18 พื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีและกระบวนการทางอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม** โดยมีบทบาทช่วยลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกไปแล้วกว่า 164,473 ตัน CO_2 เทียบเท่าในระหว่างปี 2560 - 2562 นอกจากนี้ได้ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับศักยภาพของภาคอุตสาหกรรม โดย**ค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GERD/GDP) ระหว่างปี 2559 - 2562 ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดย GERD/GDP ในปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 1.0 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.78 ในปี 2559** เช่นเดียวกับสัดส่วนจำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาในช่วงปี 2559 - 2561 ที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 1,264 คนต่อประชากร 1 ล้านคนในปี 2559 เป็น 1,840 คนต่อประชากร 1 ล้านคนในปี 2561

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมทั่วประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายผู้มีรายได้น้อยจำนวน 11.67 ล้านคนทั่วประเทศ ผ่านการให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแก่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สปป.ลาว เมียนมาและกัมพูชา เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการคมนาคมและสัญจรของประชาชน โดยเฉพาะในมิติการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม ได้ขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของประเทศไทย พื้นที่ที่ยังไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและพื้นที่ชายขอบที่ยากต่อการเข้าถึง โครงการฝึกอบรมการใช้งานให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายเข้าถึงอินเทอร์เน็ต สามารถพัฒนาตนเอง สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตและชุมชนได้ ขณะเดียวกันภาครัฐได้ร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมอุตสาหกรรมแห่งอนาคต (S-curve) โดยสนับสนุนเงินทุนให้เปล่าแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และ Startup รวมทั้งประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2562 เพื่อส่งเสริมให้ผลงานวิจัยถูกนำไปใช้ประโยชน์ใน

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เชิงพาณิชย์ได้อย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพขึ้นในการสนับสนุนอุตสาหกรรมและ SMEs หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำแผนและกำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการพัฒนาศักยภาพของ SMEs และในการบรรเทาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้กำหนดมาตรการเพื่อช่วยเหลือและเยียวยา SMEs อาทิ การลดดอกเบี้ย การพักชำระหนี้ และการให้สินเชื่อเพิ่มเติม รวมทั้งจัดตั้งกองทุนสินเชื่อ SMEs One ในปี 2563 เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ประกอบการ SMEs เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน ลงทุนพัฒนากิจการและรักษาการจ้างงาน

นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ดำเนินการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศโดยมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีและกระบวนการทางอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีสีเขียวเพื่อยกระดับโรงงานให้เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม (Green Industry) โครงการส่งเสริมโรงงานอุตสาหกรรมให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืน และโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ

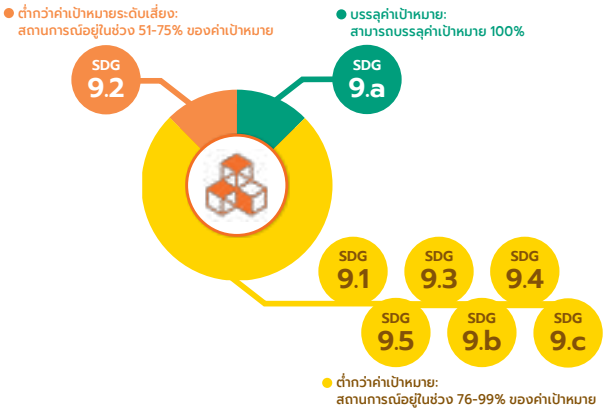
ความท้าทาย

การยกระดับอุตสาหกรรมให้มีบทบาทในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในประเทศให้มากขึ้นถือเป็นความท้าทายมากที่สุด เนื่องจากที่ผ่านมายังมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางอุตสาหกรรมค่อนข้างน้อย ประกอบต้นทุนค่าแรงของไทยเริ่มสูงขึ้นทำให้นักลงทุนต่างชาติมีแผนการย้ายการลงทุนไปยังประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่า นอกจากนี้ ต้นทุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในไทยยังค่อนข้างสูง เป็นอุปสรรคในการตั้งต้นธุรกิจ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ทำให้ยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบ ซึ่งมีต้นทุนการกู้ยืมที่สูง

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้เป็นไปตามแผนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำ โดยคำนึงถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกต่อการใช้งานของคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการและผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์และสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ในอนาคตอันใกล้ ตลอดจนส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีความยืดหยุ่น และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำ และการบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ (NDC) ภายในปี 2573 ขณะเดียวกันควรเร่งเพิ่มผลิตภาพของภาคอุตสาหกรรม โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิตมากขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมเพื่อให้แรงงานให้มีทักษะรองรับการเปลี่ยนแปลงในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ควรเชื่อมโยงภาคการศึกษา โดยเฉพาะสายอาชีวศึกษากับภาคธุรกิจเพื่อดึงดูดให้แรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น อีกทั้งควรส่งเสริมให้ SMEs เข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินให้มากขึ้น โดยปรับปรุงเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ที่อาจเป็นอุปสรรคหรือลดขั้นตอนการอนุมัติให้เพื่อส่งเสริมการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ การพัฒนาประสิทธิภาพของ SMEs รวมทั้งเพิ่มการจ้างงานและทำให้มีการหมุนเวียนของเงินทุนในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น

ผลการประเมินสถานะของ SDG 9

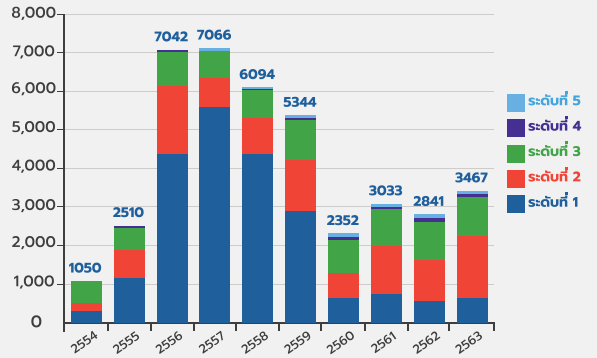
กรณีศึกษา

โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry)

กระทรวงอุตสาหกรรมได้ดำเนินการส่งเสริมให้โรงงาน/สถานประกอบการพัฒนาสู่อุตสาหกรรมสีเขียวที่มีกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการประกอบกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งภายในและภายนอกองค์กรตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยได้เริ่มดำเนินโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างจริงจังตั้งแต่ปลายปี 2553 ซึ่งระหว่างปีงบประมาณ 2554 – 2563 มีจำนวนโรงงาน/สถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการซึ่งได้รับใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวแล้วทั้งสิ้น 40,799 ใบรับรอง แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามระดับของการพัฒนาสู่อุตสาหกรรมสีเขียวได้ดังนี้ ระดับที่ 1 ความมุ่งมั่นสีเขียว (Green Commitment) 21,204 ใบรับรอง ระดับที่ 2 ปฏิบัติการสีเขียว (Green Activity) 10,522 ใบรับรอง ระดับที่ 3 ระบบสีเขียว (Green System) 8,435 ใบรับรอง ระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว (Green Culture) 558 ใบรับรอง ระดับที่ 5 เครือข่ายสีเขียว (Green Network) 80 ใบรับรอง ซึ่งในระดับที่ 5 เป็นการดำเนินการที่มีความเข้มข้นที่สุด โดยสถานประกอบการขยายขอบเขตของการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวจากภายในองค์กรไปสู่ภายนอกตลอดห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งสนับสนุนให้คู่ค้าและพันธมิตรเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวด้วย ทั้งนี้ กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีเป้าหมายที่จะผลักดันให้โรงงานอุตสาหกรรมในกำกับที่มีอยู่กว่า 71,130 โรงทั่วประเทศ พัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวภายในปี 2568 เพื่อให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมและพัฒนาสถานประกอบการสู่อุตสาหกรรมสีเขียว (พ.ศ.2564 – 2580) และจากผลการดำเนินการดังกล่าว พบว่ามีส่วนช่วยในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกระหว่างปี 2560-2562 ไปแล้วกว่า 164,473 ตัน CO_2 เทียบเท่า โดยในปี 2560 ลดได้ 12,528 ตัน CO_2 เทียบเท่า ปี 2561 ลดได้ 64,357 ตัน CO_2 เทียบเท่า และปี 2562 ลดได้ 87,588 ตัน CO_2 เทียบเท่า

จำนวนใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวที่ได้รับการรับรอง ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2554 ถึงปีงบประมาณ 2563

ที่มา: กรมโรงงานอุตสาหกรรม

ที่มา: กระทรวงอุตสาหกรรม

09

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9.1

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ ยั่งยืนและมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาคและที่ข้ามเขตแดน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ โดยมุ่งเป้าที่การเข้าถึงได้ในราคาที่สามารถจ่ายได้และเท่าเทียมสำหรับทุกคน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ทั้งการประปา ไฟฟ้า ระบบโทรคมนาคม และระบบการขนส่ง ให้มีคุณภาพ ครอบคลุม และเข้าถึงได้ จะช่วยส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต และตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าและบริการได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ และคนพิการ สามารถเข้าถึงระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพโดยถ้วนหน้าและเท่าเทียม จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ลดการพึ่งพายานพาหนะส่วนบุคคลอันก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดในเขตเมือง ปัญหามลพิษทางอากาศ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก รวมทั้งการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน (World Competitiveness Ranking) โดยสถาบัน IMD[1] ในช่วงปี 2559 - 2563 บ่งชี้ว่าขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยด้านโครงสร้างพื้นฐานมีแนวโน้มดีขึ้น โดยในปี 2563 ประเทศไทยมีขีดความสามารถด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในอันดับที่ 44 ดีขึ้นจากอันดับที่ 49 ในปี 2559 อย่างไรก็ตาม ผลการจัดอันดับของประเทศไทยในด้านโครงสร้างพื้นฐานยังอยู่ในอันดับค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ โดยการจัดอันดับด้านโครงสร้างพื้นฐานพิจารณาจากปัจจัยย่อย 5 ด้าน ได้แก่ (1) สาธารณูปโภคพื้นฐาน (2) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (3) โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ (4) สุขภาพและสิ่งแวดล้อม และ (5) การศึกษา ซึ่งปัจจัยย่อยด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานมีอันดับค่อนข้างดี (อันดับที่ 26 จาก 63 ประเทศในปี 2563) สะท้อนถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาเครือข่ายคมนาคมขนส่งตลอดจนการขยายระบบโทรคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน ซึ่งในปี 2562 ประเทศไทยมีค่าความหนาแน่นของโครงข่ายถนนอยู่ที่ 1.37 กม./ตร.กม. เพิ่มขึ้นจาก 0.89 กม./ตร.กม. ในปี 2559 บ่งชี้ว่ามีการเข้าถึงเส้นทางของพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศที่ดีขึ้น และมีระยะทางของถนนท้องถิ่นรวม 597,667 กม. ในปี 2562 เพิ่มขึ้นจาก 352,465.5 กม. ในปี 2559

นอกจากนี้ ปริมาณผู้โดยสารและการขนส่งสินค้าในช่วงปี 2559 - 2562 มีปริมาณการใช้งานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการโดยสารและการขนส่งทางทะเล ซึ่งมีปริมาณผู้โดยสารในปี 2562 ประมาณ 40 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากประมาณ 30 ล้านคนในปี 2559 และมีปริมาณการขนส่งสินค้าทางทะเลเพิ่มขึ้นจาก 262.79 ล้านตันในปี 2559 เป็น 299.74 ล้านตันในปี 2562 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความท้าทายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อมและการศึกษา โดยเฉพาะสัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ที่อยู่ในระดับต่ำ (อันดับที่ 58 จาก 63 ประเทศ) ความเข้มการใช้พลังงาน (อันดับที่ 58) การรับสัมผัสฝุ่นละอองขนาดเล็ก (อันดับที่ 55) ปัญหามลภาวะที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ (อันดับที่ 52)

ปริมาณผู้โดยสาร (ล้านคน) จำแนกตามรูปแบบการขนส่ง

ประเภทการขนส่ง	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
อากาศ	137.910	151.089	162.352	153.666
ถนน	922.896	938.632	1,028.805	998.889
ราง	395.032	418.127	432.113	438.552
แม่น้ำ	15.462	14.935	16.842	13.987
ทะเล	30.155	33.745	33.598	40.057

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม กระทรวงคมนาคม

ปริมาณขนส่งสินค้า (ล้านตัน) จำแนกตามรูปแบบการขนส่ง

ประเภทการขนส่ง	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
อากาศ	1.449	1.590	1.643	1.443
ถนน	484.884	482.596	483.760	483.168
ราง	11.937	11.695	10.232	10.262
แม่น้ำ	50.327	53.026	55.739	57.242
ทะเล	262.789	276.719	293.682	299.741

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม กระทรวงคมนาคม

[1] สถาบัน Institute for Management Development (IMD) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จัดทำรายงานผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของโลกรายปี โดยพิจารณาจากปัจจัย 4 ด้าน ประกอบด้วย สภาวะเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพของภาครัฐ ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ และโครงสร้างพื้นฐาน

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

09

SDG 9.1

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ ยั่งยืนและมีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาคและที่ข้ามเขตแดน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ โดยมุ่งเป้าที่การเข้าถึงได้ในราคาที่สามารถจ่ายได้และเท่าเทียมสำหรับทุกคน

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงคมนาคมอยู่ระหว่างดำเนินยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) โดยได้เร่งรัดโครงการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ประกอบด้วยโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองหมายเลข 7 ส่วนต่อขยายช่วงพัทยา-มาบตาพุด และช่วงมาบตาพุด-เชื่อมเข้าสู่ท่าอากาศยานอู่ตะเภา รวมทั้งการพัฒนาทางหลวงชนบทเลียบชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

นอกจากนี้ อยู่ระหว่างการพัฒนาระบบราง 11 โครงการ ระยะทางรวม 2,147 กิโลเมตรคาดว่าจะทยอยแล้วเสร็จในปี 2565 เป็นต้นไป ประกอบด้วย (1) โครงการก่อสร้างรถไฟทางคู่ 7 เส้นทางระยะทาง 993 กิโลเมตร (2) โครงการก่อสร้างรถไฟสายใหม่ 2 โครงการ ระยะทาง 681 กิโลเมตร และ (3) โครงการก่อสร้างรถไฟความเร็วสูง 2 โครงการ ระยะทาง 473 กิโลเมตร ซึ่งเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จจะเอื้อต่อการเข้าถึงบริการการขนส่งทางรางมากขึ้น

ด้านการขนส่งทางน้ำ ได้เร่งรัดโครงการท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการขนส่งทางทะเล พัฒนาท่าเรือและเส้นทางเดินเรือ โดยได้เปิดให้บริการแล้ว1 เส้นทาง คือ เส้นทางพัทยา-เขาตะเกียบ และจะเปิดให้บริการอีก 1 เส้นทาง คือ เส้นทางสัตหีบ-บางสะพานอีกทั้งยังได้เปิดให้บริการเรือขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าเส้นทางคลองผดุงกรุงเกษมในกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านการขนส่งทางอากาศ ได้ดำเนินการก่อสร้างสนามบินเบตง จังหวัดยะลา แล้วเสร็จและคาดว่าจะเปิดให้บริการได้ในปี 2564 รวมทั้งอยู่ระหว่างการพัฒนาท่าอากาศยานอู่ตะเภาเป็นท่าอากาศยานพาณิชย์แห่งที่ 3 ของประเทศ และพัฒนาศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรด้านการบินและอวกาศอู่ตะเภาเพื่อยกระดับฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมการบิน

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินมาตรการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายผู้มีรายได้น้อยจำนวน 11.67 ล้านคน ทั่วประเทศ ผ่านการให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ 3 ประเภท ได้แก่ (1) รถโดยสารประจำทาง/รถไฟฟ้า (2) รถโดยสารของบริษัท ขนส่ง จำกัด และ(3) รถไฟ ประเภทละ 500 บาท โดยการสนับสนุนดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายและสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะมากขึ้น

ความท้าทาย

ผู้พิการและผู้สูงอายุยังไม่สามารถเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งที่เอื้อต่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มยังมีไม่เพียงพอในทุกพื้นที่ นอกจากนี้ โครงการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งหลายโครงการมีแนวโน้มที่จะเริ่มต้นล่าช้าไปจากแผนงานเดิม เนื่องจากรัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณไปใช้สำหรับการเยียวยาและฟื้นฟูผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเพิ่มการลงทุนระบบโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกต่อการใช้งานของคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการและผู้สูงอายุให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชนและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ในอนาคตอันใกล้ นอกจากนี้ ควรเน้นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมีความยืดหยุ่น สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในด้านต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและการบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ (NDC)

09

SDG 9.2

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และภายในปี 2573 ให้เพิ่มส่วนแบ่งของอุตสาหกรรมในการจ้างงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ โดยให้เป็นไปตามสภาวะแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งให้เพิ่มส่วนแบ่งขึ้น เป็น 2 เท่าในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

ภาคอุตสาหกรรมช่วยทำให้เกิดการจ้างงานและขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจตลอดห่วงโซ่การผลิตได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมยังกระตุ้นให้เกิดการคิดค้น พัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทเพิ่มขึ้นจึงสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ดี การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคอุตสาหกรรมจะต้องไม่ละเลยผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีคือหนึ่งในต้นทุนสำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์ จึงต้องปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพิ่มมูลค่าอุตสาหกรรมและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่จากของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ ตลอดจนส่งเสริมการปรับรูปแบบธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

บทบาทของภาคอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทยในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับระบบเศรษฐกิจลดลงอย่างต่อเนื่องในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา โดยข้อมูลจาก UN Global SDG Database ระบุว่า สัดส่วนมูลค่าเพิ่มภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing Value added: MVA) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ปรับตัวลดลงจากร้อยละ 26.99 ในปี 2559 เหลือร้อยละ 25.71 ในปี 2563 ในขณะที่สัดส่วน MVA ต่อหัวประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นระหว่างปี 2559 - 2562 และปรับตัวลดลงจาก 1,623.90 ในปี 2559 เหลือ 1,573.40 ในปี 2563 ซึ่งภาคการผลิตโดยรวมได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนการจ้างงานในภาคการผลิตต่อจำนวนผู้มีงานทำทั้งประเทศ พบว่าปรับตัวลดลง จากร้อยละ 16.68 หรือประมาณ 6.29 ล้านคน ในปี 2559 เป็นร้อยละ 15.86 หรือประมาณ 5.98 ล้านคน ในปี 2563 ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกชะลอตัวและสถานประกอบการบางส่วนต้องปิดตัวลง

สัดส่วนการจ้างงานในภาคการผลิต ต่อจำนวนผู้มีงานทำทั้งประเทศ (ร้อยละ)

ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
16.68	16.30	16.53	16.28	15.86

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย ประมวลโดย สศช.

การดำเนินการที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินโครงการยกระดับอุตสาหกรรม 4.0 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลิตภาพและนวัตกรรม ให้กับภาคอุตสาหกรรมไทย โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การบริการให้คำปรึกษาแก่สถานประกอบการเพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการปรับปรุงสายการผลิตและการบริหารจัดการ การจัดฝึกอบรม เพื่อยกระดับผลิตภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะรอบด้านและสามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของภาคอุตสาหกรรม และการพัฒนาศักยภาพของปัจจัยแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพอาทิการจัดทำกรอบแนวทางการยกระดับองค์กรสู่อุตสาหกรรม 4.0 และระบบสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ

นอกจากนี้ ภาครัฐได้เร่งผลักดันนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve Industries) ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มที่ต่อยอดจากฐานอุตสาหกรรมเดิมด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่และกลุ่มอุตสาหกรรมศักยภาพที่ต้องการวางรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมใน

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

09

SDG 9.2

ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และภายในปี 2573 ให้เพิ่มส่วนแบ่งของอุตสาหกรรมในการจ้างงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ โดยให้เป็นไปตามสภาวะแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งให้เพิ่มส่วนแบ่งขึ้น เป็น 2 เท่าในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

อนาคต เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง รวมทั้งมีนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการลงทุนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยภาครัฐได้จัดทำแผนการขับเคลื่อนของอุตสาหกรรมในอนาคต อาทิ อุตสาหกรรมยานยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ อุตสาหกรรมชีวภาพและอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร จากข้อมูลปี 2561 พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการต่อยอดจากอุตสาหกรรมเดิมมี 5,218 โรงงานเงินลงทุน 736,796.56 ล้านบาทและแรงงาน 340,089 คน และกลุ่มอุตสาหกรรมอนาคตมี 441 โรงงานเงินลงทุน 95,643.80 ล้านบาทและแรงงาน 33,287 คน โดยภาครัฐได้เชื่อมโยงเครือข่ายการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาจำนวน 8 กลุ่ม 160 กิจการในปี 2563

ความท้าทาย

ภาคอุตสาหกรรมไทยมีการเติบโตที่ช้าลง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากขีดความสามารถในการแข่งขันที่ถดถอยลง โดยสัดส่วนของมูลค่าภาคอุตสาหกรรมที่เริ่มลดลงอย่างต่อเนื่องหลายปีติดต่อกัน เนื่องจากอุตสาหกรรมไทยที่เคยได้เปรียบจากต้นทุนค่าแรงราคาถูกไม่ได้เป็นจุดแข็งของประเทศอีกต่อไปประกอบกับข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีให้เข้มข้นขึ้นและความท้าทายจากพลวัตต่าง ๆ อาทิ การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามายกระดับกระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรม ข้อตกลงทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีความซับซ้อนและมีเงื่อนไขที่เข้มงวดในด้านแรงงานและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และทิศทางการเคลื่อนย้ายทุนและแรงงานระหว่างประเทศที่แปรผันไปอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ ภาคอุตสาหกรรมการผลิตยังมีแนวโน้มความต้องการแรงงานน้อยลง และเน้นกลุ่มแรงงานที่มีทักษะมากขึ้น อันเป็นผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 ที่ใช้ระบบเครื่องจักรอัตโนมัติ หุ่นยนต์ และระบบดิจิทัล มาทดแทนแรงงานมนุษย์ เนื่องจากให้ผลลัพธ์การทำงานได้ดีกว่า มีความต่อเนื่อง และมีต้นทุนต่ำกว่าการจ้างแรงงานมนุษย์ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งรัดการเพิ่มผลิตภาพของภาคอุตสาหกรรม โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิตมากขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมเพื่อสนับสนุนให้แรงงานให้มีทักษะรองรับกับการเปลี่ยนแปลงในภาคอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม นอกจากนี้ ควรเชื่อมโยงภาคการศึกษา โดยเฉพาะสายอาชีวศึกษา กับภาคธุรกิจให้มากขึ้น อาทิ การส่งเสริมการศึกษาระบบทวิภาคีให้เข้มข้นขึ้น โดยมีการกำหนดนโยบายและมาตรการสนับสนุนที่ชัดเจน การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนและครูผู้ฝึกสอน การควบคุมคุณภาพ และความร่วมมือของสถานประกอบการ เพื่อดึงดูดให้แรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น

09

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9.3

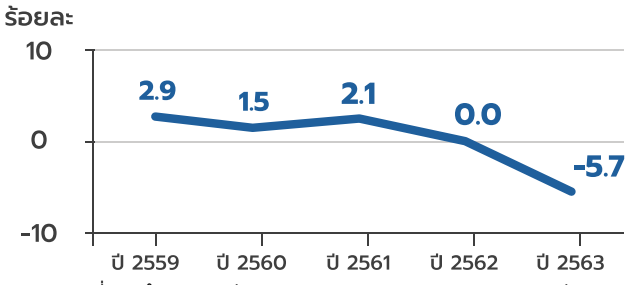
เพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยรวมถึงเครดิตในราคาที่สามารถจ่ายได้ ของอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดเล็ก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งเพิ่มการผนวกกลุ่มเหล่านี้เข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าและตลาด

การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินและการพัฒนาศักยภาพของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจการได้อย่างราบรื่น มีความพร้อมในการพัฒนาธุรกิจเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่า จนสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยเฉพาะการเข้าถึงบริการทางการเงินและสินเชื่อในระดับราคาที่เหมาะสม จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถวางแผนและบริหารการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพและเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ที่สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ ซึ่งจะเอื้อต่อการลงทุนในระยะยาว ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมมีต้นทุน ทางการเงินต่ำลง และเป็นการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กต่อมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดใน ปี 2563 อยู่ที่ร้อยละ 34.5 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 34 ในปี 2560 ก่อนจะลดลงมาเล็กน้อยเหลืออยู่ที่ร้อยละ 34.5 ในปี 2560 ขณะที่อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในภาคการผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME)[1] ในช่วงปี 2559 - 2563 ที่มีแนวโน้มลดลงโดยในปี 2559 อยู่ที่ร้อยละ 2.9 ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ -5.7 ในปี 2563

อัตราการขยายตัวของ GDP MSME ภาคการผลิต ระหว่างปี 2559 - 2563

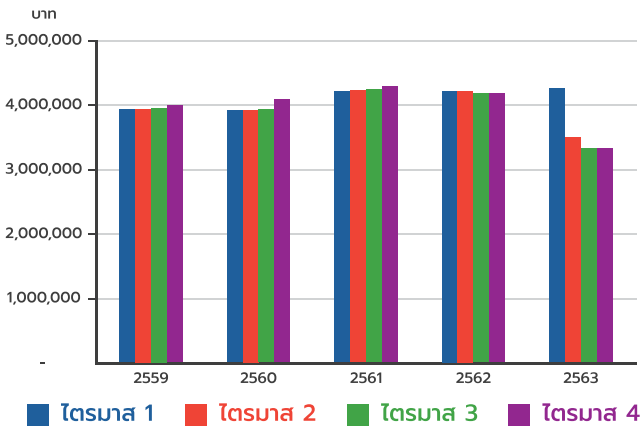

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

นอกจากนี้ สัดส่วนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีการกู้ยืมหรือมีวงเงินที่ธนาคารให้กู้ยืมในธนาคารพาณิชย์ไทย 15 แห่ง ระหว่างปี 2559 – 2562 ยังคงไม่สูงมากนัก โดยในปี 2559 อยู่ที่ ร้อยละ 15.50 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20.30 ในปี 2562 และถ้าหากนับรวมเข้ากับข้อมูลของ SMEs ที่กู้ยืมจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจ[2] สัดส่วนการให้สินเชื่อในปี 2562 จะอยู่ที่ร้อยละ 38.91 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 36.39 ในปี 2560

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่ามูลค่าการให้สินเชื่อ SMEs ของธนาคารพาณิชย์จะมีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2559 - 2562 แต่ในปี 2563 กลับมีทิศทางลดลงอย่างเห็นได้ชัดโดยเฉพาะในช่วงไตรมาส 2 – 4 เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยในไตรมาสที่ 4 ของปีของปีดังกล่าวมีมูลค่าการให้สินเชื่ออยู่ที่ 3,270,962 ล้านบาท

มูลค่าการให้สินเชื่อ SMEs ของธนาคารพาณิชย์รายไตรมาส ปี 2559 - 2563

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

[1] กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 ระบุว่าวิสาหกิจขนาดกลางคือ (1) กิจการผลิตสินค้าที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 50 คน แต่ไม่เกิน 200 คน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 100 ล้านบาทแต่ไม่เกิน 500 ล้านบาท และ (2) กิจการให้บริการ กิจการค้าส่ง หรือกิจการค้าปลีกที่มีการจ้างงานเกิน 30 คน แต่ไม่เกิน 100 คน หรือ มีรายได้ต่อปีเกินกว่า 100 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 500 ล้านบาท และวิสาหกิจขนาดย่อมหมายถึง (1) กิจการผลิตสินค้าที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 100 ล้านบาท (2) กิจการให้บริการ กิจการค้าส่ง หรือกิจการค้าปลีก ที่มีการจ้างงานไม่เกิน 30 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 50 ล้านบาท

[2] อาทิ ธนาคารออมสิน ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยรวมถึงเครดิตในราคาที่สามารถจ่ายได้ ของอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดเล็ก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งเพิ่มการผนวกกลุ่มเหล่านี้เข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าและตลาด

การดำเนินการที่ผ่านมา

ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังได้ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินเพื่อเป็นกรอบการพัฒนาระบบสถาบันการเงินของประเทศ และได้บรรจุประเด็นการส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่อไมโครไฟแนนซ์ของธนาคารพาณิชย์ และการดำเนินมาตรการสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพ (Nano Finance) ไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผน

ขณะเดียวกันกระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาเอสเอ็มอีตามแนวประชารัฐขึ้นในปี 2560 เพื่อเป็นทุนสนับสนุน SMEs ให้มีความสามารถในการแข่งขันบนฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล และส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยมีวงเงินทั้งสิ้น 10,000 ล้านบาท ส่วนธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศมาตรการทางการเงินเพื่อช่วยเหลือและเยียวยา SMEs ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาทิ การลดดอกเบี้ยการพักชำระหนี้และการให้สินเชื่อเพิ่มเติม

นอกจากนี้ ในปี 2563 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ลงนามบันทึกความร่วมมือกับธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย จัดตั้งกองทุนสินเชื่อ SMEs One เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ประกอบการ SMEs เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนลงทุนพัฒนากิจการและรักษาการจ้างงานโดยแบ่งวงเงินกู้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ กรณีบุคคลธรรมดาวงเงินกู้ไม่เกิน 5 แสนบาท กรณีนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม วงเงินกู้ไม่เกิน 3 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี ระยะเวลาสูงสุดไม่เกิน 7 ปี ระยะเวลาปลอดชำระคืนเงินต้นสูงสุดไม่เกิน1ปี

ความท้าทาย

แม้ภาครัฐจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ประกอบการ SMEs อย่างต่อเนื่อง แต่ผลสำรวจข้อมูลวิสาหกิจรายย่อยและวิสาหกิจขนาดย่อม ปี 2562 เรื่องแหล่งทุนในการเริ่มต้นกิจการใน 3 ภาคธุรกิจ ได้แก่ การผลิต การค้า และการบริการ วิสาหกิจรายย่อยและวิสาหกิจขนาดย่อมส่วนใหญ่ใช้เงินส่วนตัว รองลงมาคือ เงินจากคนในครอบครัว และเงินกู้จากระบบธนาคาร สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการ SMEs ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารและสถาบันทางการเงิน

นอกจากนี้ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลผู้ประกอบการ SMEs มีแนวโน้มที่จะปิดตัวเพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย โดยข้อมูลจากรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ระบุว่าจำนวนธุรกิจ SMEs ที่ยกเลิกกิจการในเดือนธันวาคม 2563 มี 6,013 ราย รายเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน ร้อยละ 6.1

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ SMEs จากสถาบันการเงินให้มากขึ้น โดยปรับปรุงเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ที่อาจเป็นอุปสรรค หรือลดขั้นตอนการอนุมัติให้รวดเร็วขึ้น เพื่อส่งเสริมการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ การพัฒนาประสิทธิภาพของ SMEs รวมทั้งเพิ่มการจ้างงาน และทำให้มีการหมุนเวียนของเงินทุนในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น นอกจากนี้ ควรพิจารณามาตรการฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจ SMEs ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างรอบด้าน

09

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9.4

ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยมีประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการใช้เทคโนโลยีและกระบวนการทางอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยทุกประเทศดำเนินการตามขีดความสามารถของแต่ละประเทศ ภายในปี 2573

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศในปัจจุบันส่งเสริมให้มีการตามแนวทางอุตสาหกรรมสีเขียว และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ซึ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ตามศักยภาพด้านทรัพยากรและโครงสร้างทางกายภาพ โดยการส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์พลังงาน ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีความปลอดภัย อาชีวอนามัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นการเติบโตที่สมดุล และการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เศรษฐกิจสังคมคาร์บอนต่ำที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากยิ่งขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) จากการใช้พลังงานต่อหน่วยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ระหว่างปี 2559 – 2562 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 มีการปล่อยก๊าซ CO_2 อยู่ที่ 22.94 ตัน CO_2 ต่อล้านบาทลดลงจาก 26.27 ตัน CO_2 ต่อล้านบาท ในปี 2559 โดยในภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มการปล่อยก๊าซ CO_2 ลดลงเช่นกัน ซึ่งในปี 2562 ปริมาณการปล่อยก๊าซ CO_2 อยู่ที่ 69.74 ล้านตัน ลดลงจาก 77.98 ล้านตันในปี 2559

ปริมาณการปล่อย CO_2 ต่อ GDP
หน่วย: ตัน CO_2 ต่อล้านบาท

ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
26.27	25.22	24.68	22.94

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงอุตสาหกรรมได้ดำเนินการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ในพื้นที่เป้าหมาย 15 จังหวัด 18 พื้นที่[1] เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีและกระบวนการทางอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการลดมลพิษและการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อาทิ โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีสีเขียวเพื่อยกระดับโรงงานให้เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม (Green Industry) โครงการส่งเสริมโรงงานอุตสาหกรรมให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืน และโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนที่ยั่งยืนและได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียและมลพิษในพื้นที่อุตสาหกรรม

ผลการประเมินเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ปี 2562 ในพื้นที่เป้าหมาย 15 จังหวัด 18 พื้นที่ พบว่ามีการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะจังหวัดระยอง (พื้นที่เขตควบคุมมลพิษและเขตประกอบการไออาร์พีซี) และภาคเอกชนในพื้นที่เป้าหมาย ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนาและการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถผ่านการประเมินเป็นเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศสูงถึงระดับที่ 4 และมีจำนวนโรงงานเข้าร่วมจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรร่วมกัน (RECP)[2] พร้อมทั้งยกระดับโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศแล้ว 332 โรงงาน โดยมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เป้าหมายได้รับการยกระดับและพัฒนาเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ระดับที่ 2 325 โรงงาน และมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เป้าหมายได้รับการยกระดับและพัฒนาเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ระดับที่ 3 ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร 325 โรงงาน

[1] จังหวัดระยอง สมุทรปราการ สมุทรสาคร ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ชลบุรี นครปฐมปทุมธานี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ราชบุรี สงขลา ขอนแก่น นครราชสีมา และสุราษฎร์ธานี

[2] การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการผลิตที่สะอาด (Resource Efficient and Cleaner Production: RECP) เป็นการใช้กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงป้องกันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9.4

ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยมีประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการใช้เทคโนโลยีและกระบวนการทางอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยทุกประเทศดำเนินการตามขีดความสามารถของแต่ละประเทศ ภายในปี 2573

ความท้าทาย

พื้นที่เป้าหมายในแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างของประเภทโรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคประชาชน ส่งผลให้มีระดับความยากง่ายในการยกระดับเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศแตกต่างกันไป นอกจากนี้ ความตระหนักรู้เรื่องความสำคัญของการจัดการและการบริหารพื้นที่เมืองเพื่อจัดการของเสียและมลพิษในพื้นที่เมือง โดยเฉพาะผู้ประกอบการยังมีอยู่อย่างจำกัด

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการของเสียมากขึ้น รวมถึงส่งเสริมการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว และสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการของท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุตสาหกรรมสีเขียว โดยพัฒนากฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและหลักเกณฑ์อุตสาหกรรมสีเขียว และพัฒนาสิทธิประโยชน์ให้เป็นที่ยอมรับระหว่างอุตสาหกรรมกับชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ สร้างเครือข่ายอุตสาหกรรมสีเขียวในระดับจังหวัดให้เป็นกลไกการทำงานในระดับท้องถิ่นร่วมกับสถาบันวิจัยต่าง ๆ ในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้ผู้ประกอบการ ชุมชนนำไปใช้พัฒนาธุรกิจ รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรและการอบรมให้ความรู้กับสถานประกอบการ บุคคลทั่วไปและเยาวชนให้สามารถนำไปใช้ได้จริงเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบ และยกระดับภาคอุตสาหกรรมให้ดียิ่งขึ้น

09

SDG 9.5

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เพิ่มพูนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ยกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยี ของภาคอุตสาหกรรมในทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และให้ภายในปี 2573 มีการส่งเสริมนวัตกรรมและให้เพิ่มจำนวนผู้ทำงานวิจัย และพัฒนาต่อประชากร 1 ล้านคน และค่าใช้จ่ายทางการวิจัย และพัฒนาของภาครัฐและภาคเอกชน

การวิจัยและนวัตกรรมสำคัญต่อการยกระดับภาคอุตสาหกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและเป็นรากฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและรองรับอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเพื่อขับเคลื่อนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่สอดรับกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่รวดเร็ว

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ประเทศไทยมีแนวโน้มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้น และเมื่อเทียบค่าใช้จ่ายทางการวิจัยและพัฒนาของประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GERD/GDP) พบว่าระหว่างปี 2559 – 2561 มีทิศทางการลงทุนทางการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้น และลดลงเล็กน้อยในปี 2562 โดยในปี 2562 มีสัดส่วน GERD/GDP อยู่ที่ร้อยละ 1.0 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.78 ในปี 2559 ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวมาจากภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ในปี 2561 สัดส่วนการลงทุนจากภาคเอกชนอยู่ที่ร้อยละ 78 คิดเป็นมูลค่า 143,016 ล้านบาท โดยสัดส่วนการลงทุนจากภาคอื่น ๆ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคการศึกษา รัฐวิสาหกิจ และเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร อยู่ที่ร้อยละ 22 คิดเป็นมูลค่า 39,341 ล้านบาท ขณะที่สัดส่วนจำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศต่อจำนวนประชากร 1 ล้านคน ในช่วงปี 2559 – 2561 มีทิศทางเพิ่มขึ้นจาก 1,264 คน คนต่อประชากร 1 ล้านคนในปี 2559 เป็น 1,840 คนต่อประชากร 1 ล้านคน ในปี 2561

สัดส่วนของค่าใช้จ่ายทางการวิจัย และพัฒนาต่อ GDP (ร้อยละ)

ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
0.78	1.00	1.11	1.00

ที่มา: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

สัดส่วนจำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา ของประเทศต่อจำนวนประชากร 1 ล้านคน

ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561
1,264 คน	1,412 คน	1,840 คน

ที่มา: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมอุตสาหกรรมแห่งอนาคต (S-curve) โดยสนับสนุนเงินทุนในรูปแบบเงินให้เปล่าแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และ Startup ในสาขาต่าง ๆ เช่น การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล และอุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม โดยมีผู้ประกอบการให้ความสนใจกว่า 802 ทีม และมีผู้ผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมกิจกรรม 204 ทีม รวมทั้งได้พัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ เช่น กลยุทธ์ทางการตลาด กลยุทธ์ทางการเงินและให้คำแนะนำเทคนิคเชิงลึกเกี่ยวกับระบบการผลิตและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจกว่า 450 ล้านบาท และเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น 500 คน คิดเป็นมูลค่า 90 ล้านบาทต่อปี

นอกจากนี้ ยังได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 เพื่อส่งเสริมให้ผลงานวิจัยที่เกิดจากการให้ทุนของรัฐถูกนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ขณะที่สำนักงานการวิจัยแห่งชาติได้จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมโดยผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมวิทยากรหลักสูตรการพัฒนานักวิจัย (Training for the trainers) และหลักสูตรสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนานักวิจัยและเพิ่มจำนวนนักวิจัยในประเทศโดยโครงการดังกล่าว สามารถสร้างวิทยากรหลักสูตรการพัฒนานักวิจัยได้แล้วกว่า 1,100 คน ซึ่งบุคลากรกลุ่มดังกล่าวมีบทบาทในการช่วยสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ไปแล้ว 9,500 คน

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

09

SDG 9.5

เพิ่มพูนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ยกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยี ของภาคอุตสาหกรรมในทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และให้ภายในปี 2573 มีการส่งเสริมนวัตกรรมและให้เพิ่มจำนวนผู้ทำงานวิจัย และพัฒนาต่อประชากร 1 ล้านคน และค่าใช้จ่ายทางการวิจัย และพัฒนาของภาครัฐและภาคเอกชน

ความท้าทาย

การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศที่ผ่านมายังกระจุกตัวอยู่ในภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ ทำให้ไม่ก่อให้เกิดการเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชนด้วยราคาต้นทุนที่เข้าถึงได้ เนื่องจากผลงานด้านการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวได้รับการปกป้องด้วยกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ ประเทศไทยยังขาดความสมดุลของบุคลากรด้านการวิจัยที่มีความรู้ความสามารถสูง เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาครัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งไม่ได้นำผลการค้นคว้าวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรือใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเพิ่มบทบาทการลงทุนและสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้มากขึ้น เพื่อให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ด้วยต้นทุนที่เข้าถึงได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ อาจเริ่มต้นจากการร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศในอนาคต

ขณะเดียวกัน ควรเร่งสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาให้มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม SMEs พร้อมทั้งให้การสนับสนุนที่จำเป็น อาทิ เงินทุน สถานที่ และบุคลากร ทั้งนี้ การสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาของภาครัฐต่อเอกชนควรมีข้อตกลงหรือเงื่อนไขบางประการที่จะทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ควรผ่อนคลายเงื่อนไขด้านกฎระเบียบเรื่องบุคลากรด้านการวิจัยที่มีความสามารถสูง ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานในภาครัฐให้สามารถยืมตัวไปทำงานร่วมกับภาคเอกชนได้ง่ายขึ้นเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากความสามารถของบุคลากรคุณภาพสูงได้มากขึ้น รวมทั้งควรมีมาตรการและนโยบายที่ชัดเจน รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดึงดูดบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและนวัตกรรมที่มีศักยภาพสูงจากต่างประเทศมาทำงานในประเทศให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและดูดซับองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น

09

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9.a

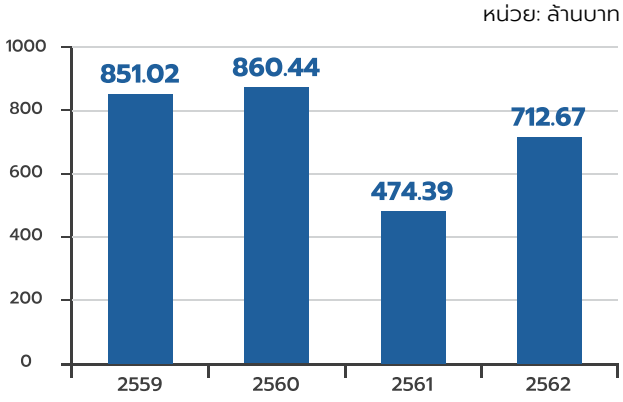
อำนวยความสะดวกการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนและมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงในประเทศกำลังพัฒนา ผ่านทางการยกระดับการสนับสนุนทางการเงิน เทคโนโลยี และด้านวิชาการ ให้แก่ประเทศในแอฟริกา ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่คำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้านและมีความทนทานยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นและมีความปลอดภัย โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมักขาดแคลนเงินทุนและองค์ความรู้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความยั่งยืนในทุกมิติ ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งในด้านการเงิน เทคโนโลยี และวิชาการ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้โลกบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยให้การสนับสนุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีมูลค่าความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistant: ODA) และกระแสความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการอื่น (Other Official Flows: OOF) ด้านโครงสร้างพื้นฐานระหว่างปี 2559 - 2562 รวมอยู่ที่ 2,898.52 ล้านบาท

มูลค่าความช่วยเหลือ ODA และ OOF ในด้านโครงสร้างพื้นฐานของไทย

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศเพื่อนบ้านมาอย่างต่อเนื่องและมีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคมและสัญจรของประชาชนในประเทศดังกล่าว โดยเฉพาะในมิติด้านการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ อาทิ โครงการก่อสร้างเส้นทางเชียงราย-คุนหมิง ผ่าน สปป.ลาว (R3) โครงการปรับปรุงถนนและร่องระบายน้ำในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว โครงการพัฒนาถนนสาย 67 (อันลองเวง-เสียมราฐ) กัมพูชา และโครงการเชื่อมโยงเส้นทางไทย-พม่า จากเมียวดี-เชิงเขาตะนาวศรี

นอกจากนี้ ยังมีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง ได้แก่ โครงการก่อสร้างถนนจากเมืองหงสา-บ้านเชียงแมนในสปป.ลาว โครงการสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 5 โครงการพัฒนาจุดผ่านแดนถาวรสตรึงบท และเส้นทางเชื่อมโยงไปยังถนนหมายเลข 5 ในกัมพูชา และโครงการพัฒนาเมืองภายใต้ระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ระยะที่ 3 ในส่วนของเมียวดี และการปรับปรุงระบบน้ำประปา และการพัฒนาระบบการจัดการขยะในเมียนมา

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

09

SDG 9.a

อำนวยความสะดวกการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนและมีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงในประเทศกำลังพัฒนา ผ่านทางการยกระดับการสนับสนุน ทางการเงิน เทคโนโลยี และด้านวิชาการ ให้แก่ประเทศในแอฟริกา ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก

ความท้าทาย

การดำเนินการให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่พึ่งพาแหล่งเงินจากงบประมาณของภาครัฐเป็นหลัก ทำให้มีข้อจำกัดในการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก ประกอบกับความต้องการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่ประเทศไทยให้การสนับสนุนอยู่นั้นมีทิศทางเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็ว นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้ภาครัฐมุ่งเน้นการจัดสรรงบประมาณไปที่การจัดการทางสาธารณสุข การเยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจในประเทศเป็นหลัก ทำให้อาจมีข้อจำกัดทางงบประมาณด้านการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านควรพัฒนาเครื่องมือทางการเงินใหม่ ๆ มาใช้ให้มากขึ้นเพื่อใช้ระดมแหล่งเงินทุน ซึ่งปัจจุบันเริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้น โดยสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) ได้เริ่มดำเนินการออกขายพันธบัตร จำนวนหนึ่งพันล้านบาท เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการให้ความช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระการใช้งบประมาณของประเทศลงได้ อีกทั้งช่วยทำให้ไทยยังคงมีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอื่นต่อไป โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

09

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9.b

สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรมภายในประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงการให้มีสภาพแวดล้อมทางนโยบายที่นำไปสู่ความหลากหลาย ของอุตสาหกรรมและการเพิ่มมูลค่าของสินค้าโภคภัณฑ์

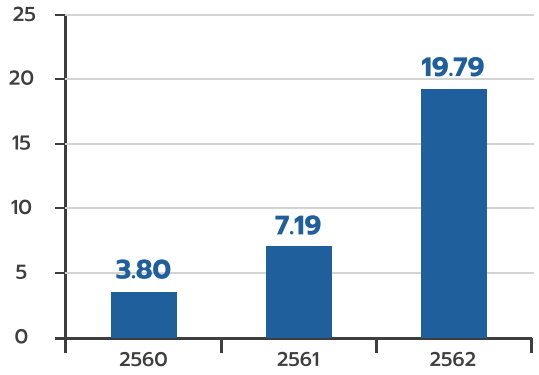
การพัฒนาอุตสาหกรรมให้มีความทันสมัย ไม่เพียงจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการผลิตให้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาทักษะแรงงานอีกด้วย เนื่องจากกระบวนการพัฒนาทางอุตสาหกรรมจะทำให้เกิดการปรับปรุงรูปแบบการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิดการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานมากขึ้น ขณะเดียวกันจะทำให้แรงงานได้ดูดซับองค์ความรู้และพัฒนาทักษะควบคู่ไปด้วย อย่างไรก็ตาม กระบวนการพัฒนาทางอุตสาหกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยเงินทุน เทคโนโลยี และองค์ความรู้จำนวนมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่มีรายได้น้อยยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้ร่วมมือกับประชาคมระหว่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาที่จะนำไปสู่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกได้ โดยจำนวนเงินความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistant: ODA) ที่ประเทศไทยให้แก่ต่างประเทศในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างปี 2560 - 2562 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากประมาณ 3.80 ล้านบาท ในปี 2560 เป็นประมาณ 19.79 ล้านบาทในปี 2562

มูลค่า ODA ที่ไทยให้แก่ต่างประเทศ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างปี 2558 - 2562

หน่วย: ล้านบาท

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ในการดำเนินงานภายในประเทศ ภาครัฐให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ โดยกำหนดการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อรองรับความต้องการแห่งอนาคตเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการแปรรูปวัตถุดิบและสร้างมูลค่าเพิ่มจากสินค้าโภคภัณฑ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ หนึ่งในการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวคือการจัดตั้งศูนย์ปฏิรูปอุตสาหกรรมสู่อนาคต (Industrial Transformation Center: ITC) เพื่อให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาด้านการประกอบธุรกิจการวิจัยเชิงพาณิชย์และด้านการเงิน ตลอดจนบ่มเพาะธุรกิจให้ผู้ประกอบการสามารถปรับเปลี่ยนให้การดำเนินธุรกิจและการพัฒนาสินค้ามีประสิทธิภาพและรองรับการเข้าสู่ยุคดิจิทัล

สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูง และระดับกลางต่อมูลค่าเพิ่มรวมทั้งหมดของไทย

ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561
40%	41%	41%

ที่มา: องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (UNIDO)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับโครงสร้างภาคอุตสาหกรรม แต่การดำเนินการที่ผ่านมายังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมนัก โดยข้อมูลสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูงและระดับกลางต่อมูลค่าเพิ่มรวมทั้งหมดในปี 2561 อยู่ที่ร้อยละ 41 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก ในปี 2559 ร้อยละ 40 ในขณะที่กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

09

SDG 9.b

สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรมภายในประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงการให้มีสภาพแวดล้อมทางนโยบายที่นำไปสู่ความหลากหลาย ของอุตสาหกรรมและการเพิ่มมูลค่าของสินค้าโภคภัณฑ์

การดำเนินการที่ผ่านมา

ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ได้จัดโครงการฝึกอบรมเทคโนโลยีชีวภาพให้แก่เมียนมาและเวียดนามในขณะที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนความร่วมมือด้านนวัตกรรมไทย-ลาว พ.ศ.2560-2562 ระหว่างสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติกับกรมเทคโนโลยีและนวัตกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์ สปป.ลาว ส่วนการดำเนินงานภายในประเทศนั้น ศูนย์ ITC ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2560 และในปัจจุบันมีทั้งหมด 13 แห่งทั่วประเทศได้ให้บริการให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจนมีส่วนสำคัญให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปแล้วกว่า 5,800 ผลิตภัณฑ์ ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจกว่า 700 ล้านบาท

ความท้าทาย

แม้ว่าประเทศไทยจะเข้าร่วมกับต่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับการพัฒนาทางอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนาแล้ว แต่การดำเนินการภายในประเทศยังไม่มีพัฒนาการที่ดีนัก เนื่องจากข้อมูลเรื่องสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูงและระดับกลางต่อมูลค่าเพิ่มของประเทศไทยสะท้อนว่ามีคะแนนคงที่ ๆ ประมาณร้อยละ 40 มาต่อเนื่องกันหลายปีแล้ว ซึ่งการที่ประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติในการก้าวสู่สถานะประเทศรายได้สูงภายในปี 2580 ควรมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูงและระดับกลางที่เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีระดับท้องถิ่นและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้เกิดความหลากหลายและสามารถรองรับอุตสาหกรรมในอนาคตได้ นอกจากนี้ ภาครัฐควรเพิ่มบทบาทในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีให้มากขึ้น เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก แต่มีความเสี่ยงสูง ทำให้ภาคเอกชน โดยเฉพาะภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่กล้าลงทุนเพียงฝ่ายเดียว

09

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9.c

เพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และพยายามที่จะจัดให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตโดยถ้วนหน้าในราคาที่สามารถจ่ายได้ในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ภายในปี 2563

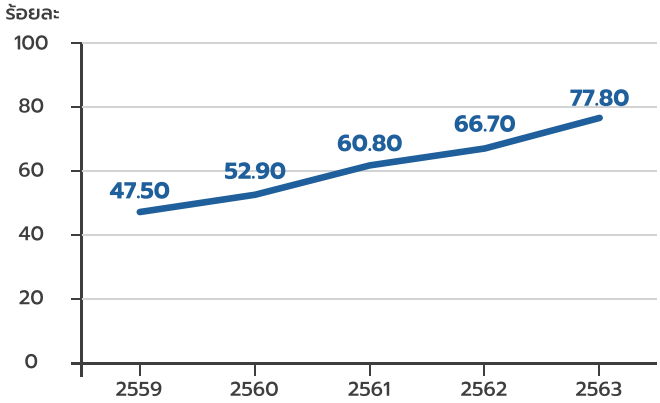
การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงบริการอินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการเพิ่มผลิตภาพของภาคการผลิต อีกทั้งยังเป็นปัจจัยเร่งให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่อยอดไปสู่การประกอบอาชีพใหม่ ๆ นอกจากนี้ การขยายพื้นที่บริการอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทุกพื้นที่จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ และบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยมีค่าใช้จ่ายต่ำ และช่วยลดอุปสรรคเรื่องความห่างไกลของระยะทางและข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประชากรไทยมีแนวโน้มการใช้อินเทอร์เน็ตในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น สะท้อนจากผลสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งพบว่าในปี 2563 ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตประมาณ 49.7 ล้านคน หรือร้อยละ 77.8 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 47.5 หรือประมาณ 29.8 ล้านคน ในปี 2559 สะท้อนให้เห็นว่าประชากรไทยมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ และใช้ในการติดต่อสื่อสารได้มากขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตระหว่างเพศชายและหญิงพบว่าผู้ชายใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้หญิง โดยในปี 2563 ผู้ชายใช้อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 79.0 และผู้หญิงใช้อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 76.8 นอกจากนี้ เมื่อจำแนกการใช้อินเทอร์เน็ตตามกลุ่มอายุ พบว่าประชากรในกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 13.8 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 49.7 ในปี 2563

สัดส่วนของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่ใช้อินเตอร์เน็ต ปี พ.ศ.2558 - 2562

ที่มา: ผลสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้เห็นความสำคัญและได้ประกาศนโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านขอประเทศไทย และได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายเป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ที่มีบริการและศักยภาพเชิงพาณิชย์ที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง จำนวน 30,635 หมู่บ้าน (Zone A และ Zone B) และพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์และยังไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตความ

สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 9.c

เพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และพยายามที่จะจัดให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตโดยถ้วนหน้าในราคาที่สามารถจ่ายได้ ในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ภายในปี 2563

เร็วสูง จำนวน 40,432 หมู่บ้าน (Zone C) และพื้นที่ชายขอบที่ไม่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ ไม่มีบริการและยากต่อการเข้าถึง จำนวน 3,920 หมู่บ้าน (Zone C+) ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้ดำเนินการวางโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่านสื่อสัญญาณใยแก้วนำแสงให้ครอบคลุม 24,700 หมู่บ้าน (Zone C) แล้วเสร็จเมื่อเดือนธันวาคม 2560 และได้มีผู้ลงทะเบียนใช้งานสะสมถึงเดือนมิถุนายน 2563 ที่ 8.5 ล้านคน นอกจากนี้ รัฐบาล ยังได้จัดทำโครงการฝึกอบรมในพื้นที่ทั่วประเทศระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 - 2565) สำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อาทิ กลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการท้องถิ่นคนชรา ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และคนพิการ รวมแล้วจำนวนไม่น้อยกว่า 500,000 คน เพื่อให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย ได้รับโอกาสในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และสามารถพัฒนาตนเอง สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตและชุมชนได้

ความท้าทาย

ถึงแม้ภาครัฐจะดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อกระจายโอกาสการเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต แต่ยังมีความท้าทายด้านคุณภาพการเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียรและสามารถเชื่อมต่อได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ นอกจากนี้ ข้อมูลจากผลสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563 ระบุว่าประชาชนส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อกิจกรรมเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Facebook, Twitter, LINE, Instagram) ร้อยละ 92.0 ขณะที่ประชาชนร้อยละ 56.5 ยังไม่เคยซื้อสินค้าหรือบริการทางอินเทอร์เน็ต

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งดำเนินโครงการขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในส่วนที่กำลังดำเนินการให้แล้วเสร็จ (พื้นที่ Zone C เน็ตห่างไกล และ Zone C+ เน็ตชายขอบ) พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์โครงการให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบ รวมทั้งให้หน่วยงานภาครัฐจัดหามาตรการหรือแนวทางในการให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์ อาทิ ใช้ค้นคว้าหาความรู้เพื่อการศึกษาหรือพัฒนาตนเอง และใช้สร้างอาชีพและสร้างรายได้ นอกจากนี้ ควรพิจารณาดำเนินโครงการเพิ่มจำนวนจุดบริการอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชนในชุมชนให้สามารถนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น

เป้าหมายที่
10

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

SDG 10: Reduce inequality within and among countries

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

10

SDG 10

ประเทศไทยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ทั้งด้านรายได้ ความมั่งคั่ง โอกาสการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากร ตลอดจนและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลกอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคระหว่างกลุ่มคน อันนำมาซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ชัดเจนมากขึ้นในสังคม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในช่วงปี 2559-2562 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำของรายได้ โดยรายได้ต่อหัวของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) มีอัตราเพิ่มขึ้น ทำให้ช่องว่างของรายได้ระหว่างคนในกลุ่มชั้นรายได้ต่าง ๆ ลดลง อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สินยังคงอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ริเริ่มดำเนินการต่าง ๆ และจัดตั้งสวัสดิการสังคมจากภาครัฐเพื่อช่วยเพิ่มโอกาสความเท่าเทียมในการดำรงชีวิตและยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ โดยเฉพาะประชากรกลุ่มเปราะบาง อาทิ เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด บัตรสวัสดิการแห่งรัฐเบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยผู้พิการ และมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยมีกรอบกฎหมายเพื่อผลักดันการเข้าถึงโอกาสที่เท่าเทียม ลดความไม่เสมอภาค และยุติการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ และอนุสัญญาระหว่างประเทศ อาทิ รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 วรรค 3 ว่าการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยความแตกต่างด้านถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา อบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

นอกจากนี้ **ภาครัฐและภาคเอกชนยังได้ร่วมกันดำเนินการเพื่อส่งเสริมการลดความไม่เสมอภาคทั้งภายในและระหว่างประเทศ** อาทิ **โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ**ที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนยากจนแบบเจาะจง เพื่อเป็นการช่วยลดภาระทางการเงินที่เป็นรายจ่ายประจำ และ**โครงการ 1 ไร่ 1 แสน** โดยหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยที่ใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการพัฒนาศักยภาพการทำการเกษตร เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่าย รวมทั้งสร้างรายได้ที่ยั่งยืนและมั่นคง

นอกจากนี้ **ประเทศไทยยังได้มีบทบาทและส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศ ผ่านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดทำกรอบความร่วมมือระดับประเทศกับประเทศและองค์กรต่าง ๆ** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเจรจาในการพัฒนากฎระเบียบใหม่ ๆ และเพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมความเสมอภาคในระดับโลก รวมถึงการสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยเฉพาะด้านการวิจัยเพื่อริเริ่มช่องทางการลงทุนในต่างประเทศและการลดกำแพงภาษีเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้า

10

SDG 10

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

ความท้าทาย

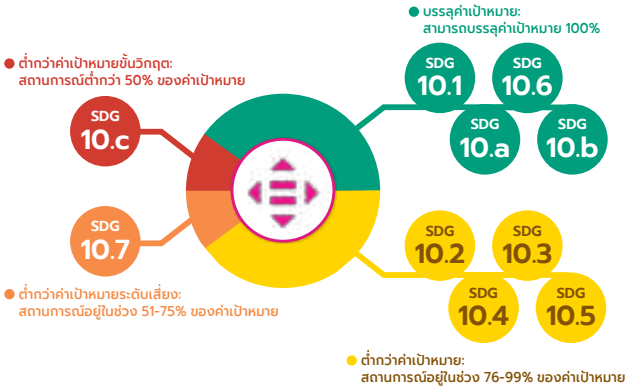
ประเทศไทยยังประสบปัญหาความไม่เสมอภาคในการทำธุรกรรมการเงินระหว่างประเทศ โดยยังคงพบค่าใช้จ่ายในการส่งเงินกลับประเทศของแรงงานย้ายถิ่นและการชำระเงินระหว่างประเทศอยู่ในอัตราที่สูง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของโลก แม้ว่าจะมีการผ่อนคลายกฎเกณฑ์สำหรับการประกอบธุรกิจโอนเงินระหว่างประเทศและลงนามข้อตกลงกับธนาคารพาณิชย์แล้วก็ตาม นอกจากนี้ ประชาชนส่วนมากยังคงขาดศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูลและชุดความรู้ รวมถึงการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด–19 ยังตอกย้ำความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย โดยส่งผลความเป็นอยู่ของประชาชนและเพิ่มอัตราการว่างงาน ขณะที่ประชาชนบางกลุ่มยังไม่สามารถเข้าถึงมาตรการการเยียวยาแก้ไขเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงได้

ข้อเสนอแนะ

ควรผลักดันมาตรการและกฎเกณฑ์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการเยียวยาทางเศรษฐกิจให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม โดยส่งเสริมการใช้กลไกพลังทางสังคมต่าง ๆ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงาน สำหรับระยะยาว ควรเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทางด้านการเงิน เพื่อหนุนเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม และกระจายประโยชน์ของการเติบโตให้ทั่วถึงมากขึ้น รวมทั้งควรพัฒนากลไกเชิงสถาบันของประเทศเพื่อรองรับพันธกรณีตามความตกลงและกรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน โดยเฉพาะข้อตกลงและกรอบความร่วมมือที่บูรณาการการพัฒนาหลายมิติ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและกลยุทธ์ทั้งต่อภาครัฐ ภาคเอกชน และการกำหนดท่าทีของประเทศในการดำเนินการตามพันธกรณีในความตกลงและกรอบความร่วมมือของภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินสถานะของ SDG 10

กรณีศึกษา

โครงการ 1 ไร่ 1 แสน

โครงการ 1 ไร่ ได้เงิน 1 แสนบาท เป็นโครงการริเริ่มของภาคเอกชนโดยหอการค้าไทย ร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเพื่อให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่และรายได้ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน โดยการประยุกต์และปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งสามารถตอบโจทย์และแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม

หลักการเบื้องต้นของโครงการคือ **การเพิ่มรายได้ การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิตและเรื่องราวของสินค้า และการสร้างความยั่งยืน** โดยโครงการนี้จะเป็นการบริหารจัดการพื้นที่เพาะปลูก 1 ไร่ ให้ได้ประโยชน์และประสิทธิภาพมากที่สุดตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองผ่านการส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน ลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการทำการเกษตร โดยดำเนินการผ่าน 3 วิชา ได้แก่ ด้านกสิกรรมคือ ปลูกข้าว ผักสวนครัว พืชไร่ ไม้ผล ด้านปศุสัตว์คือ เลี้ยงเป็ด ไก่ และด้านประมงคือ เลี้ยงปลา กบ หอย กุ้ง ปู เป็นต้น และแบ่งพื้นที่เพาะปลูกออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ คันนาปลูกพืชผักสวนครัว ร่องน้ำสำหรับทำการประมง พื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่อยู่อาศัยในสัดส่วน 30:30:30:10 เพื่อให้ระบบนิเวศเกื้อกูลต่อกัน

โครงการนี้มีพื้นที่นำร่องอยู่ที่บ้านหนองแต้ บ้านบ่อ และบ้านกุดเชียงมี ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างเต็มรูปแบบมีรายได้เฉลี่ยถึง 150,000-200,000 บาท ขณะเดียวกันต้นทุนของการทำนา 1 ไร่จากเดิม 10,000 บาท ลดลงหลายเท่าตัวเหลือเฉลี่ยเพียง 2,292 บาทต่อไร่ ทำให้จังหวัดขอนแก่นได้กลายเป็นแหล่งกรณีศึกษาสำหรับเกษตรกรจากทั่วประเทศที่ต้องการเยี่ยมชมแปลงต้นแบบและต้องการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการทำนาที่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบัน โครงการ 1 ไร่ 1 แสน ได้ขยายพื้นที่ดำเนินการไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย อาทิ นนทบุรี ปทุมธานี ตรัง และยะลา เป็นต้น

10

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

SDG 10.1

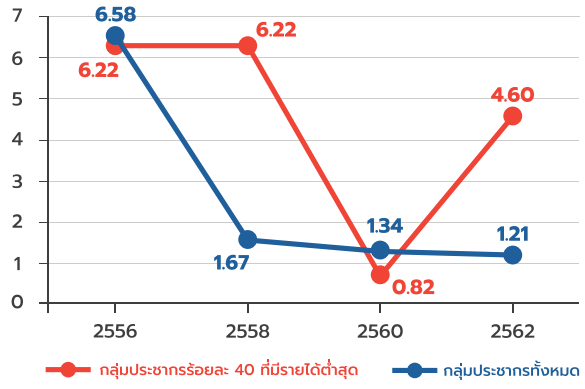
บรรลุการเติบโตของรายได้ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดอย่างก้าวหน้าและยั่งยืน โดยให้มีอัตราเติบโตสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศภายในปี 2573

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างต่อเนื่อง โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการเพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงกับการเพิ่มผลิตภาพในกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำที่สุด (Bottom 40) ซึ่งรวมถึงผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ ทั้งนี้ การส่งเสริมสวัสดิการพื้นฐาน จะทำให้คนไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพ และจะเป็นการสร้างโอกาสให้ประชากรกลุ่มนี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

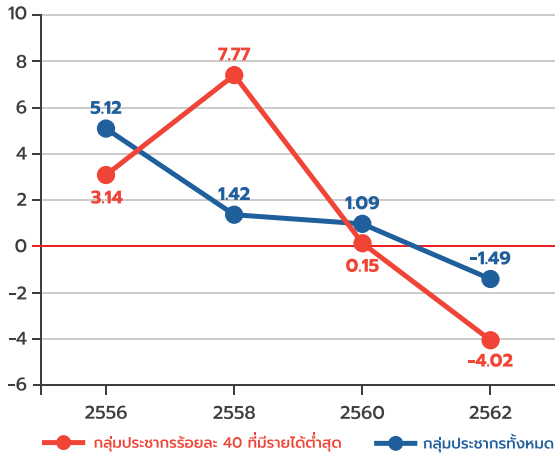
จากข้อมูลการสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ในปี 2562 ระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรกลุ่ม Bottom 40 จำนวน 32.7 ล้านคน โดยมีรายได้เฉลี่ย 3,721 บาท/คน/เดือน เพิ่มขึ้นจาก 3,408 บาท/คน/เดือน ในปี 2560 เท่ากับมีอัตราการเติบโตของรายได้ต่อหัวที่ร้อยละ 4.6 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการเติบโตของกลุ่มประชากรทั้งประเทศที่มีการเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 1.21 ต่อปี นอกจากนี้ ยังพบว่าอัตราการเติบโตของการใช้จ่ายครัวเรือนของประชากรกลุ่ม Bottom 40 หดตัวลงร้อยละ 4.02 ต่อปีซึ่งต่ำกว่าอัตราดังกล่าวของกลุ่มประชากรทั้งประเทศซึ่งหดตัวลงร้อยละ 1.49 ต่อปี ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยต่อหัวและการลดลงของการใช้จ่ายในครัวเรือนนั้น ส่งผลให้ประเทศไทยบรรลุ SDG 10.1 ที่มีอัตราการเติบโตของรายได้ต่อหัวสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ

อัตราการเติบโตของรายได้ต่อหัวในกลุ่มประชากร (ร้อยละ)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลโดย สศช.

อัตราการเติบโตของการใช้จ่ายในครัวเรือน (ร้อยละ)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลโดย สศช.

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐตั้งแต่ปลายปี 2560 เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายโดยให้ผู้มีรายได้น้อยที่ลงทะเบียน เข้าร่วมโครงการ ได้รับการบรรเทาหรือช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเพื่ออุปโภคและบริโภค อาทิ ค่าไฟฟ้าและค่าน้ำประปา ค่าเดินทางไปรักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสุขภาพ ค่าเช่าบ้าน ค่าอินเทอร์เน็ตครัวเรือน และค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการเพิ่มเติม 500 บาท/คน ทั้งนี้ จำนวนผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ คิดเป็นร้อยละ 46.05 ในปี 2562 จึงจำเป็นต้องมีการค้นหากลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่ยังตกหล่น เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการแห่งรัฐได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

บรรลุการเติบโตของรายได้ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดอย่างก้าวหน้าและยั่งยืน โดยให้มีอัตราเติบโตสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศภายในปี 2573

ขณะเดียวกันในช่วงปี 2559 – 2562 ประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ ซึ่งมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โดยในปีงบประมาณ 2561 มียอดจำหน่าย 1.9 แสนล้านบาท คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 23.98 ต่อปี และตั้งเป้าหมายรายได้ 2 แสนล้านในปี 2562 (หรือคิดเป็นอัตราการเติบโตมากกว่าร้อยละ 20 ต่อปี) รวมทั้งมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านระบบประชารัฐและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเพื่อสนับสนุนระบบกลไกการมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการ การเรียนรู้ การพึ่งตนเอง และเพิ่มขีดความสามารถการเป็นผู้ประกอบการ

ความท้าทาย

เนื่องจากกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแรงงานทั่วไป จึงได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ราคาสินค้าเกษตรที่ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รวมถึงผลกระทบจากภาวะภัยแล้งในปี 2563 ซึ่งมีความรุนแรงที่สุดในรอบ 60 ปี ทำให้รายได้และการจ้างงานในภาคเกษตรลดลง แรงงานรอฤดูกาลเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลงไปจนถึงขาดรายได้ ประกอบกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจ้างงานในภาคการท่องเที่ยวและสาขาบริการหลัก 3 สาขา ได้แก่ การค้าส่งและค้าปลีก การขนส่ง และโรงแรมและภัตตาคาร รวมถึงภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแรงงานจำนวนมากอยู่ในกลุ่ม Bottom 40 โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในเมือง

ข้อเสนอแนะ

ในระยะสั้น ภาครัฐควรผลักดันมาตรการเยียวยาทางเศรษฐกิจให้เข้าถึงกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยทั้งหมดอย่างครอบคลุม โดยใช้กลไกพลังทางสังคมต่าง ๆ ร่วมกันขับเคลื่อนงาน อาทิ เครือข่ายองค์กร ชุมชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งเร่งปรับปรุงและบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพสนับสนุนให้มีการจ้างงานต่อเนื่อง และขยายโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารข้อมูล ทักษะ องค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ และช่องทางการตลาดออนไลน์ นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ประชาชนในพื้นที่สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ การมีพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อเป็นแหล่งสร้างความมั่นคงทางอาหาร และการสร้างระบบกองทุนสวัสดิการ/การออมเชิงทรัพยากร เพื่อเป็นโครงข่ายทางสังคมในการดูแลช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางให้มีทรัพยากรเพียงพอต่อการดำรงชีพ

ในระยะยาว ควรปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม มีการแบ่งผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สมดุล รวมทั้งยกระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนในพื้นที่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันและมีภูมิคุ้มกันในการปรับตัวรับมือกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เชื่อมโยงเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจมหภาคของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

10

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

SDG 10.2

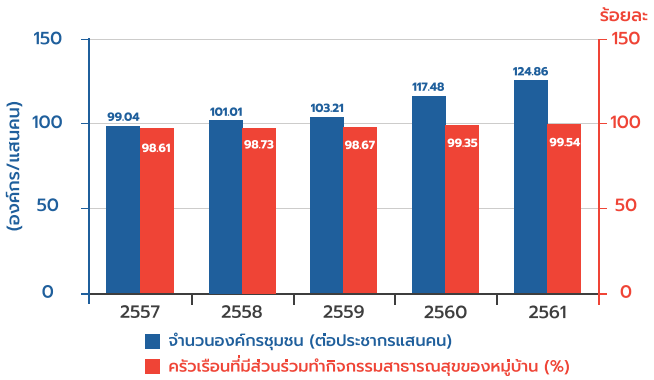
ให้อำนาจและส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง สำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ แหล่งกำเนิด ศาสนา สถานะทางเศรษฐกิจหรืออื่น ๆ ภายในปี 2573

การกระจายอำนาจอย่างครอบคลุมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมให้กลุ่มประชาชนที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึง ต่อรอง และใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลดช่องว่างทางรายได้ระหว่างคนจนและคนรวยจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยประเทศไทยมุ่งบรรลุเป้าหมายผ่านการสร้างหลักประกันสวัสดิการสำหรับแรงงาน ส่งเสริมให้แรงงานมีโอกาสและรายได้ มีสิทธิในด้านต่าง ๆ รวมถึงการได้แสดงออก การได้รับการยอมรับ ความมั่นคงของครอบครัว การได้พัฒนาตนเอง การได้รับความยุติธรรม และการมีความเท่าเทียมทางเพศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เมื่อพิจารณาข้อมูลจาก UN Global SDG Database ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของรายได้มัธยฐานอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 - 11 ในช่วงที่ผ่านมา ทั้งนี้ หากพิจารณาบทบาทการพัฒนาสังคมของภาคีการพัฒนาจากระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมภายใต้ดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index:HAI) พบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน การมีจิตอาสาร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน/สังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชน มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีจำนวนองค์กรชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.3 จากปี 2560 อีกทั้งมีการส่งเสริมจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลที่เป็นกลไกหลักในการสนับสนุนการรวมกลุ่มของคนในชุมชน/ตำบลเพื่อหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งร่วมกันวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 7,666 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 98 ของจำนวนตำบล/เทศบาล/เขตทั่วประเทศ นอกจากนี้ จำนวนครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านในประเทศไทยนั้นอยู่ในระดับสูงมาก กล่าวคือ ร้อยละ 99.54 ในปี 2561 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 99.33 ในปี 2560 และร้อยละ 98.67 ในปี 2559

ระดับการมีส่วนร่วมทางสังคม

ที่มา: สศช.

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยมีกรอบทางกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้บัญญัติห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา 27 วรรค 3 ว่าการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล รวมทั้งมีบทบัญญัติว่าด้วยรับรองสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นในกระบวนการกำหนดนโยบาย/ออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อตนเองในหลายมาตรา เช่น มาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชนหรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณา เป็นต้น

SDG 10.2

ให้อำนาจและส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง สำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ แหล่งกำเนิด ศาสนา สถานะทางเศรษฐกิจหรืออื่น ๆ ภายในปี 2573

นอกจากนี้ยังได้มีการส่งเสริมการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการพึ่งตนเองและการจัดการตนเองผ่านโครงการพัฒนาตำบลเข้มแข็งที่ส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติ รวมทั้ง มีการสร้างผู้นำกาเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ครัวเรือน รวมทั้งยังได้ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนาชุมชนและสังคมอาทิหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยผลักดันโครงการ 1 ไร่ 1 แสน ที่ใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการพัฒนาศักยภาพการทำการเกษตรและโครงการ 1 หอการค้าฯ ดูแลอย่างน้อย1สหกรณ์การเกษตรสหกรณ์เข้าร่วมโครงการ 157 แห่งครอบคลุมพื้นที่ 76 จังหวัด โดยได้ช่วยยกระดับความสามารถในการบริหารจัดการของสหกรณ์การเกษตรให้มีความทันสมัย ลดต้นทุนและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ตลอดจนจัดตั้งกลไกและสร้างพื้นที่กลางเพื่อรวมกลุ่มการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมทั่วประเทศ

ความท้าทาย

ชุมชนท้องถิ่นยังขาดกลไกการเชื่อมประสานเชิงกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะและสื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจกับคนในชุมชนและกลุ่มเป้าหมายในการใช้ข้อมูล ความรู้ รวมถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงทำให้ยังคงขาดศักยภาพในการริเริ่มการพัฒนาและจัดการปัญหาในระดับชุมชนได้เองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งขั้นตอนกระบวนการทำงานและกฎระเบียบของภาครัฐไม่เอื้อต่อการดำเนินงานในระดับพื้นที่ อาทิ การจัดสวัสดิการทางสังคมยังไม่ขยายครอบคลุมความจำเป็นพื้นฐานและเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนา การขับเคลื่อนเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งเนื่องจากองค์กรชุมชนและขบวนการภาคประชาสังคมในชุมชนมีบทบาทอย่างมากในการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบในระยะแรก

ข้อเสนอแนะ

ควรสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในกระบวนการพัฒนาพื้นที่ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ โดยเร่งรัดการปฏิรูปเชิงระบบและกลไกที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินการต่าง ๆ สามารถบรรลุผลได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การพัฒนาระบบและการบริหารจัดการข้อมูลในระดับพื้นที่ รวมทั้งการออกแบบพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสและเชื่อมโยงให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย นอกจากนี้ ยังควรขยายโอกาสและเปิดพื้นที่ให้ภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในพัฒนาเชิงพื้นที่ อาทิ ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนาศักยภาพชุมชนและสังคมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนา บูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายการทำงานในชุมชนในการพัฒนาและจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เข้าใจบริบทการพัฒนาของพื้นที่ พร้อมทั้งสามารถนำความรู้และนวัตกรรมมาพัฒนาแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่ได้ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดในการพัฒนาในพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่มีกลไกระดับอำเภอ/ตำบล และจะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการภาครัฐในระดับชุมชน

ไทยได้มีความพยายามในการดำเนินการตรากฎหมายเพื่อส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองสำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ แหล่งกำเนิดศาสนา สถานะทางเศรษฐกิจหรืออื่น ๆ เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายไทยมุ่งเน้นการส่งเสริมความครอบคลุมแก่คนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่างกัน

10

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

SDG 10.3

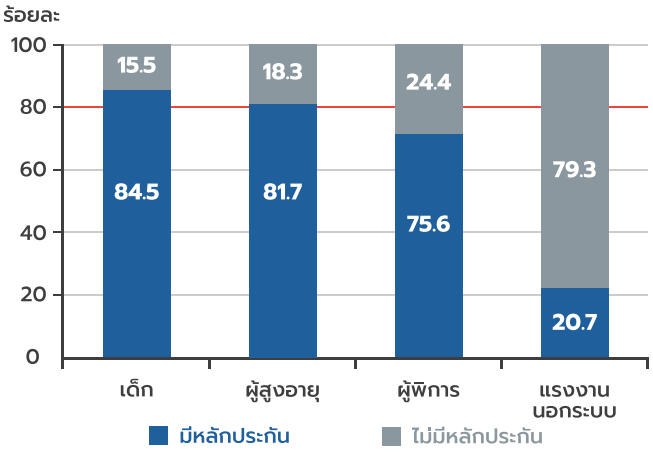
สร้างหลักประกันถึงโอกาสที่เท่าเทียมและลดความไม่เสมอภาคของผลลัพธ์ รวมถึงการขจัดกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่เลือกปฏิบัติและส่งเสริมการออกกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในเรื่องดังกล่าว

การส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเข้าถึงทรัพยากร แหล่งทุน การบริการสาธารณะของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนเปราะบาง ผู้ด้อยโอกาส และคนชายขอบที่จะเป็นการสร้างหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาสัดส่วนประชากรกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรการคุ้มครองทางสังคม[1] พบว่า กลุ่มเด็กและผู้สูงอายุมีสัดส่วนผู้ที่ได้รับการคุ้มครองมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งเป็นค่าเป้าหมายในปี 2561 โดยมีเด็กยากจนที่ได้รับเงินอุดหนุนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84.5 ขณะที่ผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81.7 อย่างไรก็ตาม ในปี 2561 มีสัดส่วนผู้พิการที่ได้รับเบี้ยความพิการร้อยละ 75.6 และสัดส่วนกลุ่มแรงงานนอกระบบร้อยละ 20.7 ซึ่งถือว่ายังคงอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับค่าเป้าหมาย แม้ว่าผู้ประกันตนตามมาตรา 39 และ 40 จะมีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ตาม ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำกฎหมายเพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 และพ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

สัดส่วนของประชากรกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบาง จำแนกตามการมีหลักประกัน

หมายเหตุ : ข้อมูลเด็ก ผู้พิการ และแรงงานนอกระบบ ปี 2561 และข้อมูลผู้สูงอายุ ปี 2562

ที่มา: กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ สำนักงานประกันสังคม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยพยายามผลักดันและส่งเสริมการสร้างหลักประกันให้เข้าถึงโอกาสที่เท่าเทียมและลดความไม่เสมอภาคอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปฏิบัติตามอนุสัญญาที่ปกป้องคุ้มครองและให้สิทธิและเสรีภาพได้แก่อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: CEDAW) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: CERD) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Right of Persons with Disabilities: CRPD) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child: CRC) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

[1] มาตรการคุ้มครองทางสังคม อย่างน้อย 9 กรณี ได้แก่ (1) เจ็บป่วย (2) คลอดบุตร (3) ตาย (4) ทุพพลภาพ/พิการ (5) เงินช่วยเหลือครอบครัวหรือบุตร (6) ชราภาพ (7) ว่างงาน (8) ผู้อยู่ในอุปการะ และ (9) การบาดเจ็บจากการทำงาน

สร้างหลักประกันถึงโอกาสที่เท่าเทียมและลดความไม่เสมอภาคของผลลัพธ์ รวมถึงการขจัดกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่เลือกปฏิบัติและส่งเสริมการออกกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในเรื่องดังกล่าว

(International Covention on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR)

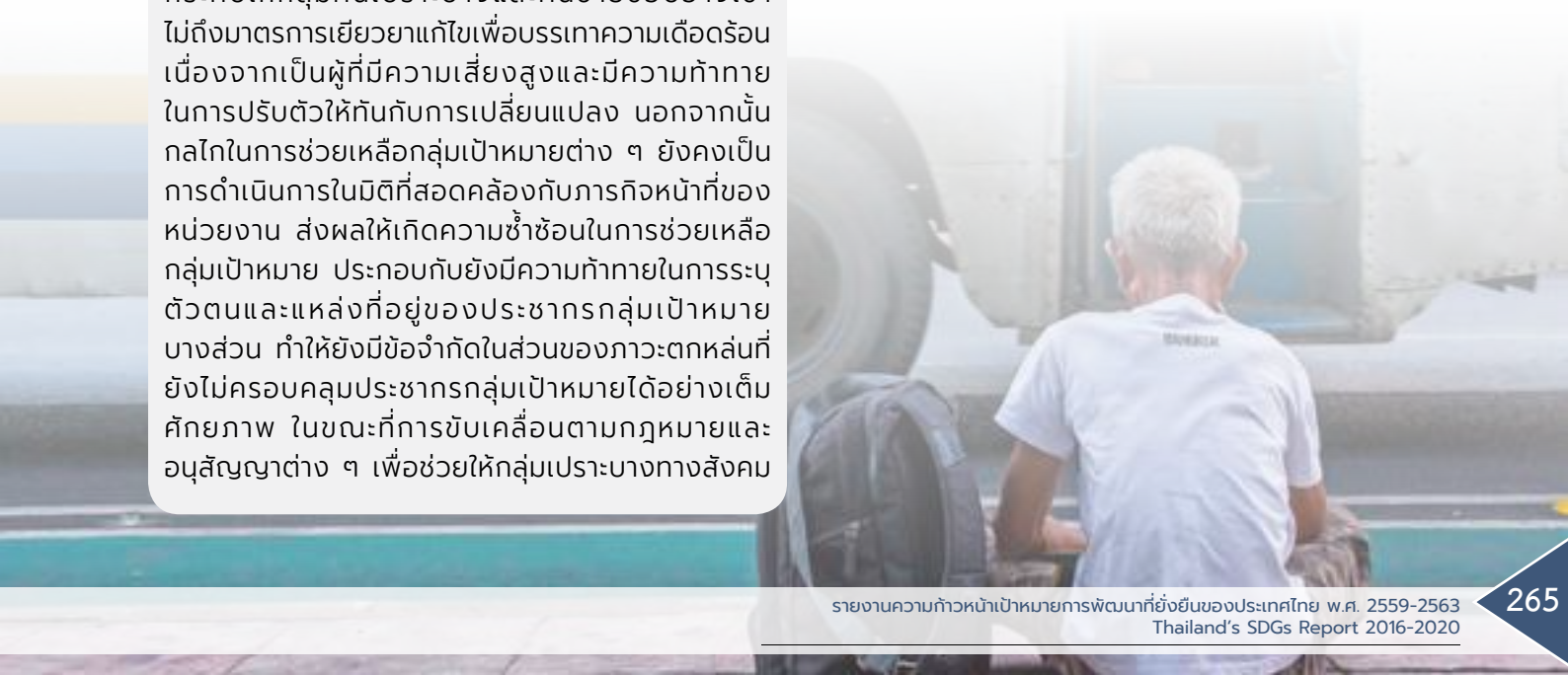
นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการวางรากฐานระบบหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมประชากรในทุกภาคส่วนอย่างมีคุณภาพและสร้างความครอบคลุมผู้มีสิทธิในระบบประกันสุขภาพโดยจัดให้มีระบบการแพทย์ดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสมและพัฒนาระบบการบริการแบบบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วนเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพบริการในแต่ละระบบและเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานในการดูแลสุขภาพป้องกันโรคและฟื้นฟูสภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ขณะเดียวกัน ยังได้ขยายความครอบคลุมของหลักประกันทางสังคมผ่านกองทุนต่าง ๆ อาทิ กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ กองทุนการออมแห่งชาติเพื่อขยายความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาเมืองที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยของคนทุกกลุ่มบนหลักการออกแบบให้เอื้อต่อทุกคน

ความท้าทาย

สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบให้กลุ่มคนเปราะบางและคนชายขอบอาจเข้าไม่ถึงมาตรการเยียวยาแก้ไขเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงสูงและมีความท้าทายในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้น กลไกในการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ยังคงเป็นการดำเนินการในมิติที่สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย ประกอบกับยังมีความท้าทายในการระบุตัวตนและแหล่งที่อยู่ของประชากรกลุ่มเป้าหมายบางส่วน ทำให้ยังมีข้อจำกัดในส่วนของภาวะตกหล่นที่ยังไม่ครอบคลุมประชากรกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเต็มศักยภาพ ในขณะที่การขับเคลื่อนตามกฎหมายและอนุสัญญาต่าง ๆ เพื่อช่วยให้กลุ่มเปราะบางทางสังคมได้มีสิทธิเท่าเทียมเสมอภาคยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการและการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายและการอนุวัติกฎหมาย/อนุสัญญาต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งพัฒนาบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานให้ประชาชนทุกกลุ่มมีความสะดวก สามารถเข้าถึงได้ง่ายและปลอดภัย เชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักประกันให้คนทุกกลุ่มเพื่อพัฒนากลไกการช่วยเหลือและพัฒนาแบบมุ่งเป้าที่สามารถระบุความต้องการที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ได้อย่างแท้จริง โดยนำข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้ามาใช้ประกอบการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของหลักประกันทางสังคมบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อบรรเทาปัญหาภาวะตกหล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการดำเนินการตามบทบัญญัติ ข้อกฎหมายและอนุสัญญาต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้ประชาชนทุกคนทุกกลุ่มมีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

SDG 10.4

นำนโยบาย โดยเฉพาะนโยบายการคลัง ค่าจ้าง และการคุ้มครองทางสังคมมาใช้และให้บรรลุความเสมอภาคยิ่งขึ้นอย่างก้าวหน้า

ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อหลักความเสมอภาค ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของมนุษย์มุ่งเน้นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อนในการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ รวมทั้งมุ่งเน้นให้คนไทยได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรมและได้รับการคุ้มครองทางสังคมมากขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ตามฐานข้อมูลของสหประชาชาติ ในปี 2559 ประเทศไทยมีสัดส่วนค่าจ้างแรงงานต่อ GDP คิดเป็นร้อยละ 47.7 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 48.2 ในปี 2560 ถึงแม้จะมีการปรับตัวที่ดีขึ้น แต่การขยายตัวของค่าจ้างแรงงานยังอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจ ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากรูปแบบการผลิตที่เปลี่ยนไปโดยมีการใช้เทคโนโลยี/เครื่องจักรทดแทนแรงงาน ซึ่งสามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลิตภาพได้ ดังนั้น แรงงานส่วนหนึ่งจึงถูกทดแทนด้วยเครื่องจักร โดยเฉพาะกลุ่มงานที่มีการใช้ทักษะต่ำ-กลาง ในส่วนการคุ้มครองทางสังคม จากรายงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านการคุ้มครองทางสังคมแก่คนวัยทำงานไม่รวมด้านสุขภาพของประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 0.3 ต่อ GDP ในปี 2559 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำ อย่างไรก็ตาม ได้มีการดำเนินการพัฒนามาตรการคุ้มครองทางสังคมเพื่อให้สามารถครอบคลุมอย่างน้อย 9 กรณี ได้แก่ (1) เจ็บป่วย (2) คลอดบุตร (3) ตาย (4) ทุพพลภาพ/พิการ (5) เงินช่วยเหลือครอบครัวหรือบุตร (6) ชราภาพ (7) ว่างงาน (8) ผู้อยู่ในอุปการะ และ (9) การบาดเจ็บจากการทำงาน ซึ่งครอบคลุมประชากรเกือบทั้งหมด ทั้งนี้ หนึ่งในมาตรการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย ได้แก่ การอุดหนุนเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์ โดยภาครัฐได้ใช้จ่ายงบประมาณในการอุดหนุนเบี้ยยังชีพดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 77,227.73 ล้านบาทในปี 2559 เป็น 91,503.10 ล้านบาทในปี 2562 ซึ่งมาตรการคุ้มครองทางสังคมที่มีการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพจะสามารถช่วยสร้างหลักประกันและคุ้มครองประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่

การอุดหนุนเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์

ปี	งบประมาณ (ล้านบาท)			รวม (ล้านบาท)
	ผู้สูงอายุ	ผู้พิการ	ผู้ป่วยเอดส์	
2558	61,879.28	12,880.75	459.20	75,219.23
2559	63,219.44	13,512.58	495.71	77,227.73
2560	64,770.36	14,349.75	510.30	79,630.41
2561	66,597.65	15,383.80	531.34	82,512.79
2562	71,912.04	19,062.24	528.82	91,503.10

ที่มา: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และเทศบาลเมืองพัทยา

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายสำคัญในการสนับสนุนเสริมสร้างทักษะแรงงานและมีมาตรการคุ้มครองทางสังคม อาทิ การสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพด้วยการส่งเสริมการจ้างงานและพัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสม การส่งเสริมการมีงานทำที่มีคุณค่าให้คนทุกช่วงวัย การพัฒนาระบบประกันสังคมและสิทธิประโยชน์เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นให้แก่แรงงานและขับเคลื่อน Safety Thailand โดยใช้มาตรการทางกฎหมายสร้างเครือข่ายและวัฒนธรรมความปลอดภัย นอกจากนี้ ด้วยความมุ่งมั่นในการที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภาครัฐได้จัดทำโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งมุ่งช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยแบบเจาะจง โดยช่วยลดภาระทางการเงินที่เป็นรายจ่ายประจำ รวมทั้ง ยังได้สนับสนุนการเพิ่มค่าจ้างงานแรงงานผ่านการเพิ่มอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำโดยกระจายอัตราค่าจ้างตามความจำเป็นของพื้นที่

[1] https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/--publ/documents/publication/wcms_604882.pdf

นำนโยบาย โดยเฉพาะนโยบายการคลัง ค่าจ้าง และการคุ้มครองทางสังคม มาใช้และให้บรรลุความเสมอภาคยิ่งขึ้นอย่างก้าวหน้า

ความท้าทาย

การดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ จะต้องมีคำนึงถึงความเสมอภาคเท่าเทียมและภาระงบประมาณของรัฐบาลเป็นสำคัญ การให้สวัสดิการแบบเจาะจงอาจมีผลทำให้ผู้มีรายได้น้อยบางส่วนตกหล่น หรือโครงการให้เงินอุดหนุนประเภทต่าง ๆ เป็นการลงทุนระยะยาวและใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่มีผลตอบแทนการลงทุนทางสังคมสูง นอกจากนั้น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจในด้านการจ้างงานเป็นอย่างมีนัยสำคัญ โดยแรงงานมีความเสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้าง ซึ่งเป็นแรงงานที่จะไม่ได้รับการจ้างงานให้กลับสู่ระบบ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานในภาคบริการ การท่องเที่ยว และภาคอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมาก รวมทั้งแรงงานนอกระบบ เช่น ผู้ประกอบการอิสระ ผู้ค้าหาบเร่/แผงลอย และแรงงานรายวันที่ได้รับผลกระทบรุนแรง นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบที่เกิดกับกลุ่มผู้เปราะบางในสังคมที่ต้องการการดูแลจากภาครัฐเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงเป็นความท้าทายของประเทศในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อบรรเทาปัญหาในปัจจุบันและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ในลักษณะเดียวกันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเตรียมความพร้อมรับมือผ่านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและพัฒนาระบบดิจิทัลและแพลตฟอร์มให้มีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการใช้งานของประชาชนทุกระดับเพื่อหนุนเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอาทิ การเพิ่มศักยภาพทางการตลาดให้กับผู้ประกอบการขนาดย่อมในชุมชน หรือการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินมาตรการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การประเมินและตรวจสอบติดตามกลุ่มผู้ได้รับเงินอุดหนุนแรงงานกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มคนเปราะบาง ที่สำคัญภาครัฐควรเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมและกลุ่มประกอบการรายย่อย พร้อมทั้งพัฒนาระบบเพื่อสร้างทักษะที่เหมาะสมกับประชากรกลุ่มเสี่ยงและสร้างระบบตาข่ายความปลอดภัยทางสังคมเพื่อรองรับแรงงานที่ตกงานจากการตามไม่ทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการสร้างภูมิคุ้มกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

10

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

SDG 10.5

ปรับปรุงกฎระเบียบและการติดตามตรวจสอบตลาดการเงินและสถาบันการเงินของโลก และเสริมความแข็งแกร่งในการดำเนินการตามกฎระเบียบดังกล่าว

การมีมาตรฐานในการกำกับดูแล ตรวจสอบและติดตามการดำเนินการของตลาดการเงินและสถาบันการเงิน จะช่วยสร้างความมั่นคงของระบบการเงินในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก และทำให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการที่ดีของตลาดการเงินและสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการทางการเงินและสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เสถียรภาพของสถาบันการเงินในประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น โดยดัชนีชี้วัดทางการเงิน (Financial Soundness Indicators: FSIs) ทั้ง 6 ด้าน[1] มีแนวโน้มที่ขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของระบบการเงินไทยที่มีเสถียรภาพมากขึ้น นอกจากนี้ จากการประเมินภาคการเงินตามโครงการ Financial Sector Assessment Program (FSAP) โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก (World Bank) ซึ่งเป็นการประเมินในด้านโครงสร้างและความสามารถของสถาบันการเงินในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในภาวะวิกฤต รวมทั้งประเมินการปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในปี 2561 - 2562 ผลการประเมินพบว่า ภาคการเงินของประเทศไทยมีความมั่นคงและมีมาตรฐานกำกับดูแลเทียบเท่าสากล โดยจำแนกการประเมินได้ดังนี้ ด้านการกำกับดูแลภาคการธนาคารและด้านหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) อยู่ในระดับดีมาก ด้านการกำกับดูแลโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินที่สำคัญ ระบบบาทเนตมีความมั่นคงปลอดภัยมีการดำเนินการและบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานสากลในระดับสูง และด้านผู้กำกับดูแลอื่นที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับดีถึงดีมาก เช่นเดียวกับการทดสอบภาวะวิกฤตที่ ธปท. จัดทำร่วมกับธนาคารพาณิชย์เพื่อดูแลความเสี่ยงของระบบสถาบันการเงินเป็นประจำทุกปี โดยผลการทดสอบ ณ สิ้นไตรมาส 3 ปี 2563 พบว่า ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีความมั่นคงแข็งแรง พร้อมรองรับคุณภาพของสินเชื่อที่อาจจะด้อยลงได้ในอนาคต รวมทั้งมีสภาพคล่องมากเพียงพอในการรองรับกระแสเงินสดที่อาจจะไหลออกในภาวะวิกฤตได้

ดัชนีชี้วัดทางการเงิน (FSIs) รายไตรมาส

	ปี	Q1	Q2	Q3	Q4
เงินกองทุน ชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยง	2559	14.0	14.2	14.8	14.5
	2562	14.9	15.1	15.6	16.1
เงินกองทุน ชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยง	2559	9.9	10.2	10.7	10.5
	2562	10.6	10.8	11.0	11.3
สินเชื่อไม่ก่อให้เกิดรายได้หลังหักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อส่วนของทุน	2559	8.3	8.7	8.7	8.4
	2562	9.4	9.3	9.3	9.1
สินเชื่อไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวม	2559	2.8	2.9	3.1	3.0
	2562	3.1	3.1	3.2	3.1
อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์	2559	1.5	1.4	1.4	1.4
	2562	1.4	1.5	1.8	1.7
สินทรัพย์สภาพคล่องต่อหนี้สินระยะสั้น 2	2559	32.9	31.0	31.2	30.7
	2562	31.8	31.5	34.2	33.6

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ปฏิรูปกรอบการกำกับดูแลภาคการเงินเพื่อยกระดับมาตรการการกำกับดูแลให้รัดกุมขึ้นในหลายมิติ อาทิ การแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ.ธุรกิจสถาบันการเงิน ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561 เพื่อให้ ธปท. สามารถกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจให้เกิดประสิทธิภาพ มีความมั่นคงทางการเงิน และป้องกันความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศ และการจัดทำพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 เพื่อยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชน

[1] ดัชนีชี้วัดทางการเงิน (Financial Soundness Indicators: FSIs) ประกอบด้วย (1) ส่วนของทุนต่อสินทรัพย์ (2) เงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยง (3) สินเชื่อไม่ก่อให้เกิดรายได้หลังหักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อส่วนของทุน (4) สินเชื่อไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวม (5) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และ (6) สินทรัพย์สภาพคล่องต่อหนี้สินระยะสั้น

SDG 10.5

ปรับปรุงกฎระเบียบและการติดตามตรวจสอบตลาดการเงินและสถาบันการเงินของโลก และเสริมความแข็งแกร่งในการดำเนินการตามกฎระเบียบดังกล่าว

นอกจากนี้ ภาครัฐยังเพิ่มการกำกับตรวจสอบสถาบันการเงินแบบต่อเนื่องและยกระดับความพร้อมด้านความปลอดภัยของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินผ่านหลักเกณฑ์การกำกับดูแลความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2562 รวมทั้งพัฒนาเครื่องชี้วัดการติดตามประเมินผลเสถียรภาพและความยั่งยืนของระบบการเงินและสถาบันการเงิน เช่น รายงานสถาบันการเงิน รายงานข้อมูลภาคธุรกิจประกันภัยและการสำรวจการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน

นอกจากนั้น ยังได้ดำเนินการส่งเสริมให้สถาบันการเงินนำหลักคิดเรื่องความยั่งยืนผ่านหลักการ “ธนาคาร เพื่อความยั่งยืน” มาใช้ในการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมและมีธรรมาภิบาล รวมทั้งให้ความสำคัญกับการดูแลผู้ใช้บริการทางการเงินให้ได้รับบริการอย่างเป็นธรรมผ่านมาตรการการกำกับดูแลที่เพิ่มขึ้นและคลอบคลุมสถาบันการเงินหลายประเภท อาทิ การแจ้งข้อมูลบริการทางการเงินอย่างโปร่งใส ขณะเดียวกันได้มีการปรับกรอบการกำกับดูแลให้ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้มีการทดลองนวัตกรรมทางการเงิน อาทิ ระบบชำระเงินผ่าน QR Code ซึ่งช่วยให้สถาบันการเงินสามารถพัฒนาและปรับรูปแบบการดำเนินธุรกิจให้เท่าทันกับเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป และส่งผลให้การดำเนินงานของสถาบันการเงินในระยะยาวมีประสิทธิภาพมั่นคงและยั่งยืน

ความท้าทาย

ในช่วงที่สภาวะเศรษฐกิจไทยที่มีแนวโน้มจะชะลอตัวและขยายตัวต่ำกว่าระดับศักยภาพ ภาคการส่งออก การดำเนินธุรกิจ และการจ้างงานในประเทศประสบกับภาวะซบเซา เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด–19 สงครามการค้าโลก ภัยแล้งรวมทั้งเทคโนโลยีการเงินที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วอาทิ สกุลเงินดิจิทัล และการบริการธนาคารออนไลน์บนแอพโซเชียลมีเดีย ซึ่งทำให้จำเป็นต้องทบทวนนโยบายในการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินและสถาบันการเงิน พร้อมทั้งพิจารณามาตรการแนวทางในการรองรับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เพื่อดูแลระบบการเงินและสถาบันการเงินให้สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง มั่นคง มีภูมิคุ้มกัน เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และป้องกันผลกระทบจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นให้ได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ควรมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจการเงินให้มั่นคง โดยขยายผลและให้ความสำคัญกับการธนาคารเพื่อความยั่งยืน และสนับสนุนให้สถาบันการเงินนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนานวัตกรรมมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินและรับมือกับความเสี่ยงของระบบการเงินได้อย่างทันการณ์ นอกจากนั้น ควรยกระดับการกำกับดูแลให้มีความยืดหยุ่นทันสมัย เป็นไปตามมาตรฐานสากล เอื้อต่อการรองรับนวัตกรรมทางการเงิน มีความปลอดภัย และผู้ใช้บริการได้รับการคุ้มครอง ดูแล รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์การระหว่างประเทศด้านการเงินเพื่อสร้างระบบนิเวศทางการเงินเชิงบูรณาการซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ ขยายการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งเงินทุนอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุนให้เศรษฐกิจเติบโตได้อย่างยั่งยืน

10

SDG 10.6

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

สร้างหลักประกันว่าจะมีตัวแทนและเสียงสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจและสถาบันการเงินระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เป็นสถาบันที่มีประสิทธิผล น่าเชื่อถือ มีความรับผิดชอบ และมีความชอบธรรมมากขึ้น

การมีตัวแทนของประเทศไทยในเวทีองค์การระหว่างประเทศ นอกจากจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว ยังเป็นการประสานผลประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น ด้วยการเจรจาเพื่อพัฒนาและสร้างกฎกติกาใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถรองรับกับวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง สอดรับการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทประเด็นการต่างประเทศ แผนย่อยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ และแผนย่อยการส่งเสริมสถานะและบทบาทของประเทศไทยในประชาคมโลก

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ประเทศไทยมีบทบาทที่โดดเด่นในเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศในการแสดงความเห็นและลงคะแนนเสียงเพื่อตัดสินใจเชิงนโยบายและมาตรการของสถาบันระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการพัฒนา เช่น เวทีการประชุมของธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) บรรษัทเงินทุนระหว่างประเทศ (IFC) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (IBRD) นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้เข้าร่วมการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาระหว่างประเทศตลอดจนแลกเปลี่ยนความเห็นในประเด็นด้านการค้าการเงิน การลงทุน และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ในกรณีของ IMF ประเทศไทยมีสิทธิการลงคะแนนเสียงหรือโควตาเท่ากับ 3,211.9 ล้าน หรือร้อยละ 0.67 ของจำนวนโควตาทั้งหมด เทียบเท่ากับ 33,584 คะแนนเสียงซึ่งจำนวนโควตาจะขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจและความสำคัญของประเทศสมาชิกนั้น ๆ เทียบกับเศรษฐกิจโลก อีกทั้งธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ยังเป็นตัวแทนของประเทศดำรงตำแหน่งกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของสำนักงานกลุ่มออกเสียงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และได้รับหน้าที่เป็นผู้แทนของกลุ่มออกเสียงฯ ในคณะกรรมการการเงินและการคลังระหว่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการแสดงความเห็นต่อทิศทางนโยบายของ IMF นอกจากนั้น ยังได้มีความร่วมมือกับธนาคารโลกในการสนับสนุนการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น การศึกษา การเกษตร การสื่อสารโทรคมนาคม โครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การพัฒนาภาครัฐ และการสาธารณสุข เป็นต้น

Voting rights in Asian Development Bank (ข้อมูลปี 2018 จาก 66 ประเทศ)

ประเทศ	ลำดับ	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	1	12.75565
จีน	3	5.44189
อินโดนิเซีย	6	4.64557
ไทย	17	1.38525
เมียนมา	25	0.73321
เวียดนาม	29	0.57092
สิงค์โปร์	38	0.57011

Voting rights in International Monetary Fund (ข้อมูลปี 2019 จาก 188 ประเทศ)

ประเทศ	ลำดับ	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	2	6.15288
จีน	3	6.0858
อินโดนิเซีย	21	0.95271
ไทย	32	0.66729
เมียนมา	81	0.13179
เวียดนาม	58	0.25822
สิงค์โปร์	25	0.8024

Voting rights in International Finance Corporation (ข้อมูลปี 2019 จาก 183 ประเทศ)

ประเทศ	ลำดับ	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	2	5.97219
จีน	10	2.28765
อินโดนิเซีย	19	1.1852
ไทย	39	0.46052
เมียนมา	122	0.05415
เวียดนาม	130	0.0461
สิงค์โปร์	146	0.03627

Voting rights in International Bank for Reconstruction and Development (ข้อมูลปี 2019 จาก 188 ประเทศ)

ประเทศ	ลำดับ	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	2	7.88318
จีน	3	4.36756
อินโดนิเซีย	23	0.9667
ไทย	37	0.48146
เมียนมา	71	0.1704
เวียดนาม	60	0.19922
สิงค์โปร์	55	0.25603

ที่มา: open SDG Data Hub, United Nations Statistics Division

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

สร้างหลักประกันว่าจะมีตัวแทนและเสียงสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจและสถาบันการเงินระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เป็นสถาบันที่มีประสิทธิผล น่าเชื่อถือ มีความรับผิดชอบ และมีความชอบธรรมมากขึ้น

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีผู้แทนประเทศเข้าร่วมกระบวนการพิจารณามาตรการและข้อตกลงร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศให้เกิดความเข้มแข็ง อาทิ ในปี 2560 คงสมาชิกภาพในการเป็นภาคีสมาชิกของความตกลงให้กู้แก่กองทุนการเงินระหว่างประเทศฉบับใหม่ (New Arrangement to Borrow: NAB) และคงวงเงินสมทบของไทยในวงเงินเดิมต่อไปอีก 5 ปี นอกจากนี้ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) ร่วมกับ UNCTAD จัดประชุม United Nations Sustainable Stock Exchange (SSE) เพื่อส่งเสริมการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์อย่างยั่งยืน โดย ตลท. เป็นตลาดหลักทรัพย์แห่งแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เข้าร่วม SSE และมีบทบาทในการส่งเสริมการหารือระดับโลกเกี่ยวกับการลงทุนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้ง สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมาธิการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UN Commission on Science and Technology for Development: CSTD) และได้รับความไว้วางใจจากประเทศสมาชิกให้ทำหน้าที่ประธานการสำคัญในการวางแผนงานทั้งหมดของ UNCTAD และในปี 2561 ได้เข้าร่วมประชุม UNCTAD ครั้งที่ 6 ภายใต้หัวข้อ Investing in Sustainable Development ประเทศไทยยังได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (Economic and Social Council: ECOSOC) วาระปี 2563 - 2565 ซึ่งเพิ่มบทบาทของประเทศไทยในการเสนอแนะนโยบายและแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในระดับโลก และในปี 2563 ผู้แทนประเทศไทยได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (Committee on Economic, Social and Cultural Rights: CESCR) ใน ECOSOC วาระปี 2564 - 2567 ทำหน้าที่ให้คำแนะนำและติดตามการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของรัฐสมาชิก

ความท้าทาย

ความก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เติบโตอย่างก้าวกระโดด ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจและความสำคัญขององค์การระหว่างประเทศที่มีน้อยลงอันเนื่องมาจากการแข่งขันอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ รวมทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐและองค์การระหว่างประเทศด้านการเงินต้องปรับตัวให้เท่าทัน โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีงบประมาณจำกัดและจำเป็นต้องพึ่งพาเงินลงทุน เงินกู้ และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ รวมถึงการรักษาความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งขององค์การระหว่างประเทศด้านการเงินในฐานะเวทีของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ด้วยการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงและกรอบความร่วมมือระหว่างรัฐสมาชิกอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการสร้างกลไกเชิงสถาบัน ซึ่งทำหน้าที่พิจารณากลยุทธ์และแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อความตกลงและกรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม และการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้ในการทบทวนและปรับปรุงกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อให้การปฏิบัติตามพันธกรณีมีประสิทธิภาพและลดข้อพิพาทระหว่างประเทศในอนาคต และสร้างระบบแรงจูงใจให้ภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไรร่วมลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อช่วยกระจายความเสี่ยงของแหล่งเงินทุนและขยายเครือข่ายในการพัฒนาประเทศให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรเพิ่มบทบาทเชิงรุกของประเทศไทยในการผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การส่งเสริมบทบาทของผู้เชี่ยวชาญไทยในเวทีโลก การเพิ่มบทบาทนำและสิทธิการลงคะแนนเสียงของประเทศไทยในองค์การระหว่างประเทศ และการเชื่อมโยงบูรณาการระดับภูมิภาคและระดับโลกให้เกิดประโยชน์สูงสุด

10

SDG 10.7

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

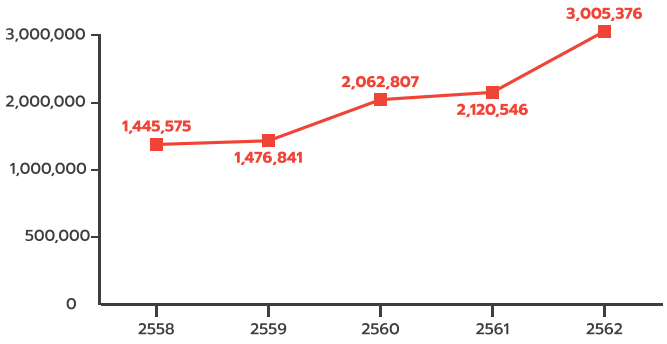
อำนวยความสะดวกในการโยกย้ายถิ่นฐานและเคลื่อนย้ายของคนให้เป็นไปด้วยความสงบ ปลอดภัย เป็นไปตามระเบียบ และมีความรับผิดชอบ รวมถึงให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายด้านการอพยพที่มีการวางแผนและการจัดการที่ดี

การโยกย้ายถิ่นฐานและเคลื่อนย้ายของคน เป็นปัจจัยหนึ่งในการเพิ่มต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเป็นต้นทุนของผู้โยกย้ายถิ่นหรือแรงงานข้ามชาติ สำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดหางาน ซึ่งหากไม่มีการดำเนินนโยบายและการวางแผนที่รัดกุม จะก่อให้เกิดการจัดหาแรงงานที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มแรงงานทักษะต่ำที่ต้องเผชิญกับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมและต้องจ่ายค่าธรรมเนียมสูง ทำให้มีความเสี่ยงมากขึ้นและอาจลุกลามไปสู่กรณีการค้ามนุษย์

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากข้อมูลคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศ ปี 2558 - 2562 พบว่ามีจำนวนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่พบในงานประเภท 3D คือ งานสกปรก (dirty job) งานอันตราย (dangerous job) และงานยาก (demanding หรือ difficult job) อาทิ การประมง และการก่อสร้าง ทั้งนี้ งานประเภทดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากมีผู้ประกอบการที่ต้องการสร้างกำไรด้วยการลดต้นทุนจากการหาแรงงานราคาถูก ผู้ประกอบการดังกล่าวจึงเลือกจ้างแรงงานต่างด้าว ซึ่งมีค่าแรงถูกกว่าแรงงานภายในประเทศ ส่งผลให้มีปริมาณการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวเพื่อมาทำงาน 3D สูงขึ้น นอกจากนี้ แรงงานต่างด้าวจำนวนมากไม่มีทางเลือกจึงจำเป็นต้องยอมทำงานด้วยค่าแรงต่ำเพื่อความอยู่รอด แม้ประเทศไทยจะมีความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายแรงงานที่เท่าเทียมกันระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าวก็ตาม

จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศ ปี 2558 - 2562

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยมีกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างชาติ อาทิ พ.ร.บ.การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พ.ศ.2561 รวมถึงกฎหมายคุ้มครองแรงงาน อาทิ พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 พ.ร.บ.ประกันสังคม พ.ศ. 2533 พ.ร.บ.เงินทดแทน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 และพ.ร.บ. ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงานระหว่างรัฐกับ 4 ประเทศ ได้แก่ สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และเมียนมา เพื่อส่งเสริมการจ้างงานแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งแรงงานจะได้รับการคุ้มครองในสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และการคุ้มครองตามหลักสากลเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคในการดูแลและคุ้มครองแรงงานตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงเพื่อลดปัญหาที่จะนำไปสู่กรณีการค้ามนุษย์

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

10

SDG 10.7

อำนวยความสะดวกในการโยกย้ายถิ่นฐานและเคลื่อนย้ายของคนให้เป็นไปด้วยความสงบ ปลอดภัย เป็นไปตามระเบียบ และมีความรับผิดชอบ รวมถึงให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายด้านการอพยพที่มีการวางแผนและการจัดการที่ดี

ในส่วนของการดูแลแรงงานต่างด้าว ประเทศไทยได้อำนวยความสะดวกในการให้ความช่วยเหลือผ่านบริการสายด่วน 1506 และ 1546 โดยมีบริการล่ามแปลภาษาหลัก 3 ภาษา คืออังกฤษ เมียนมา และกัมพูชา ทั้งในส่วนกลางและในจังหวัดขนาดใหญ่ ในด้านงานประมง ได้มีการตรา พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 และจัดตั้งศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือเข้าออก (PIPO) และจุดตรวจเรือประมงส่วนหน้า (FIP) ขึ้นมาดูแลโดยเฉพาะ รวมทั้งยังได้ดำเนินโครงการสำคัญ เช่น โครงการคุ้มครองคนหางานเชิงรุกในพื้นที่เสี่ยง สร้างความรู้ความเข้าใจขั้นตอนและวิธีการเดินทางไปทำงานต่างประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ป้องกันปัญหาการหลอกลวงคนหางาน และป้องกันมิให้ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ โครงการพัฒนาระบบบริการจัดหางานในประเทศ เพื่อพัฒนาระบบรูปแบบ และวิธีการให้บริการจัดหางานในประเทศให้เป็นไปในรูปแบบและมาตรฐานเดียวกันทุกหน่วยงาน และโครงการศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านแรงงานต่างด้าว เพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสนับสนุนให้มีการใช้แรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ความท้าทาย

ถึงแม้ประเทศไทยจะได้พัฒนานโยบายและกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกแก่แรงงานต่างชาติมากขึ้นในระยะที่ผ่านมา แต่การบังคับใช้นโยบายและกฎหมายดังกล่าวก็ยังมีช่องว่างอยู่ ส่งผลให้ไทยยังประสบปัญหาด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานแบบผิดกฎหมาย นอกจากนี้ สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ยังส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจในด้านการจ้างงานทั้งแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว โดยแรงงานทั้งสองประเภทมีความเสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้างงานและมีอัตราการจ้างกลับเข้าทำงานลดน้อยลง แรงงานข้ามชาติบางส่วนต้องเดินทางกลับประเทศต้นทางในช่วงที่สถานการณ์มีความรุนแรงอย่างไรก็ตาม ถึงแม้สถานการณ์ดีขึ้นแต่สภาพการจ้างงานจะเปลี่ยนแปลงไป ผู้ประกอบการอาจนำเทคโนโลยีมาใช้ทดแทนมากขึ้น ยกเว้น แรงงานประเภท 3D ที่ยังคงต้องพึ่งพาแรงงานต่างชาติเช่นเดิม ดังนั้นแรงงานข้ามชาติที่ประสงค์กลับเข้ามาทำงานใหม่ อาจต้องมีค่าใช้จ่ายมากขึ้นและยอมรับเงื่อนไขเพื่อให้สามารถมีงานทำ

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งปรับปรุงประสิทธิภาพและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการโยกย้ายถิ่นฐานและการเคลื่อนย้ายคน นำระบบข้อมูล และเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานจัดหางาน คุ้มครอง ติดตาม และตรวจสอบอย่างเป็นระบบกับทั้งผู้ประกอบการและแรงงาน รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม เป็นธรรม และทั่วถึง เพื่อลดต้นทุนของการหางานของแรงงาน ปัญหาแรงงานนอกระบบและแรงงานผิดกฎหมาย

SDG 10.a

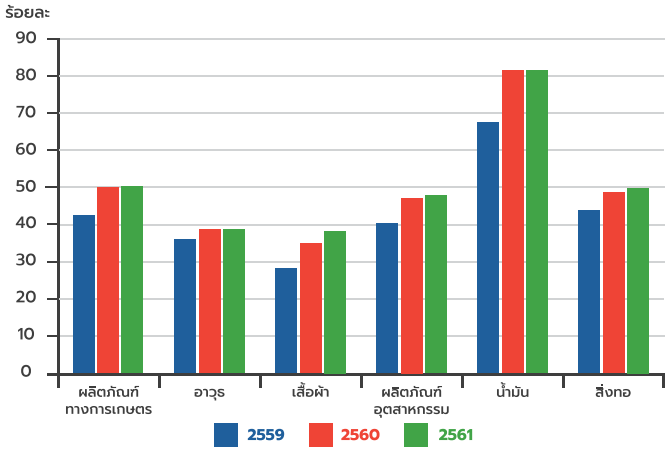
ปฏิบัติตามหลักการที่เป็นลักษณะพิเศษและแตกต่างสำหรับประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพัฒนาน้อยที่สุดให้สอดคล้องตามข้อตกลงองค์การการค้าโลก

การปฏิบัติแบบพิเศษและแตกต่าง (Special and Differential Treatment: S&D) คือการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (LDCs) ในความตกลงทางการค้าต่าง ๆ ขององค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและลดความไม่เท่าเทียมของกลุ่มประเทศดังกล่าว โดยอาจแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ (1) ข้อบทที่กำหนดให้ประเทศพัฒนาแล้วต้องดำเนินมาตรการเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้า (2) ความยืดหยุ่นในการปฏิบัติตามพันธกรณีในความตกลงต่าง ๆ อาทิ ระยะเวลาปรับตัวที่นานกว่าหรือระดับการเปิดตลาดที่น้อยกว่า (3) การให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการเพื่อเสริมสร้างความรู้และความพร้อมของบุคลากรและทรัพยากร

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ตามฐานข้อมูลของสหประชาชาติ ไทยมีแนวโน้มในการเพิ่มจำนวนของสินค้าที่ลดกำแพงภาษีลงมาเป็นศูนย์ในทุกประเภทสินค้า อาทิ สินค้าด้านเกษตรกรรม ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 42.99 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 50.64 ในปี 2561 และสินค้าด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50.25 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 57.14 ในปี 2561 นอกจากนี้ นับตั้งแต่ปี 2559 ประเทศไทยได้ให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดตามหลักเกณฑ์ของสหประชาชาติ จำนวน 47 ประเทศ โดยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา (Duty Free / Quota Free : DFQF) รวมเป็นสินค้าทั้งสิ้น 6,998 รายการ คิดเป็นร้อยละ 73.21 ของรายการสินค้าทั้งหมดตามมติที่ประชุมรัฐมนตรี WTO สมัยสามัญ ครั้งที่ 9[1] ไทยยังได้ดำเนินการภายใต้กรอบความตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) โดย ณ ปี 2563 มีจำนวนทั้งหมด 13 ฉบับ ซึ่งให้สิทธิในการลดภาษีนำเข้าสินค้าเป็น 0 ในหลายรายการสินค้า และพยายามปรับลดอัตราภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าอ่อนไหวและสินค้าอ่อนไหวสูงในอยู่ในระดับร้อยละ 0-5 ทั้งนี้ ไทยยังคงได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม ซึ่งเป็นกลุ่มตลาดเกิดใหม่ที่มีศักยภาพ โดยไทยได้ให้ความร่วมมือทางวิชาการเพื่อสร้างมาตรฐานที่สอดคล้องระหว่างกัน ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเชื่อมโยงทางด้านการเงินระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศ CLMV และสนับสนุนการค้าการลงทุนและการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเงินของประเทศและของภูมิภาคในระยะยาว

สัดส่วนของรายการสินค้านำเข้าที่มีอัตราภาษีเป็นศูนย์

ที่มา: สหประชาชาติ

[1] UN Global SDG Database

ปฏิบัติตามหลักการที่เป็นลักษณะพิเศษและแตกต่างสำหรับประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพัฒนาน้อยที่สุดให้สอดคล้องตามข้อตกลงองค์การการค้าโลก

การดำเนินการที่ผ่านมา

นอกเหนือจาก DFQF ประเทศ ไทยเป็น 1 ในประเทศสมาชิก WTO จำนวน 24 ราย ที่ให้ความช่วยเหลือกับกลุ่ม LDCs โดยประเทศไทยได้เปิดตลาดภาคบริการเพิ่มเติมจากข้อผูกพันที่มีอยู่เดิมภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services) ใน 6 สาขา ได้แก่ สถานที่สำหรับกางเต็นท์พักแรม สวนสนุกและสถานพักผ่อนหย่อนใจ โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ บ้านพักหรือศูนย์สำหรับวันหยุด ตัวแทนเดินทะเล และการรับจัดการสินค้าขนส่งทางทะเล ซึ่งการเปิดตลาดของไทยกำหนดให้ LDCs สามารถถือหุ้นในนิติบุคคลได้แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 49 และอนุญาตให้นักธุรกิจ (Business Visitor) กับผู้โอนย้ายภายในกิจการ (Intra-Corporate Transferee) สามารถเข้ามาทำงานในไทยได้ ในกรณีที่ไทยได้ให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในด้านการค้าบริการ (LDC service waiver) โครงการที่ดำเนินการแล้ว อาทิ การจัดตั้งธุรกิจการเรียนการสอนภาษาโดยผู้ให้บริการจากเนปาล กัมพูชา ยูกันดา และมาลี นอกจากนี้ ไทยยังได้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและเสริมสร้างศักยภาพการค้าบริการของกลุ่ม LDCs ผ่านโครงการฝึกอบรมสัมมนาและการให้ทุนการศึกษา รวมทั้งได้ดำเนินการเชิงรุกผ่านการเจรจา FTA โดยเร่งสรุปการเจรจาที่ค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว และเข้าร่วมการเจรจากรอบใหม่ ๆ เพื่อเปิดตลาดลดอุปสรรคทางการค้าให้กับสินค้าและบริการของไทย ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจชี้โอกาสขยายตลาดและเพิ่มช่องทางการค้าด้วย FTA แก่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และผู้ประกอบการในจังหวัดต่าง ๆ

ความท้าทาย

การที่ไทยให้สิทธิพิเศษแก่ LDCs โดยเฉพาะในด้าน DFQF อาจทำให้ผู้ผลิตไทยบางกลุ่มได้รับผลกระทบ อาทิ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าเพื่อขายในประเทศ เนื่องจากการเปิดเสรีดังกล่าวทำให้ราคาสินค้านำเข้าถูกลงและถือเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ผลิตจากต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพในการแข่งขัน ดังนั้น ผู้ผลิตไทยจึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพและมาตรฐานการผลิตเพื่อปรับตัวให้สอดรับกับการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดต้นทุนในการปรับตัว (Adjustment Cost)

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาให้สิทธิ DFGF แก่ LDCs อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นสัญญาณเชิงบวกว่ารัฐบาลไทยปฏิบัติตามมติที่ประชุมรัฐมนตรี WTO รวมทั้งเป็นการดำเนินการที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยึดมั่นต่อของผูกพันที่มีต่อองค์การระหว่างประเทศและต่อระบบการค้าเสรีและเป็นธรรม ซึ่งหากประเทศไทยไม่ดำเนินการ อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นที่ประเทศต่าง ๆ มีต่อนโยบายเศรษฐกิจและการค้าของรัฐบาลไทย นอกจากนี้ ประเทศไทยควรขยายความสัมพันธ์ทางการค้าไปยัง LDCs ในภูมิภาคอื่น ๆ อาทิ แอฟริกาและเอเชียใต้เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบอันจะเป็นประโยชน์ต่อภาคเอกชนของไทย อย่างไรก็ตาม การให้สิทธิพิเศษดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องสร้างความสมดุลระหว่างการให้สิทธิพิเศษแก่ LDCs กับการดูแลคุ้มครองผู้ประกอบการไทยที่อาจได้รับผลกระทบจากสิทธิพิเศษดังกล่าว รวมทั้งควรพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของประเทศ

10

SDG 10.b

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

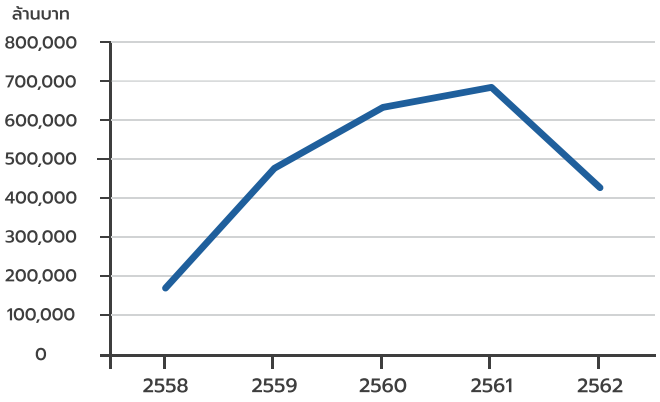
สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) และการไหลของเงิน รวมถึงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไปยังรัฐที่มีความจำเป็นมากที่สุดโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด ประเทศแถบแอฟริกา รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก และประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล โดยให้สอดคล้องกับแผนและแผนงานของประเทศเหล่านั้น

ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance: ODA) คือความช่วยเหลือที่มีให้แก่ประเทศผู้รับต่าง ๆ และองค์กรพหุภาคีที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาให้แก่ประเทศผู้รับ โดยจะต้องเป็นความช่วยเหลือที่ให้โดยหน่วยงานภาครัฐ หรือมีวัตถุประสงค์หลักในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสวัสดิการของประเทศกำลังพัฒนา และมีลักษณะผ่อนปรน (Concessional) รวมถึงมีส่วนของการให้เปล่า (Grant) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 โดยเป้าหมายย่อย 10.b มุ่งเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับนานาประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี และสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีความสำคัญที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศและกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจ ทั้งนี้ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอาจครอบคลุมถึงความรู้ด้านเทคโนโลยีการจัดการและทุนทางปัญญาด้วย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยมีการสนับสนุนความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (ODA) และเงินลงทุนของประเทศไทยในต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 ประเทศไทยมีมูลค่า ODA รวม 4,561.78 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของรายได้มวลรวมประชาชาติ เพิ่มขึ้นจาก 4,508.7 ล้านบาท ในปี 2560 นอกจากนี้ ประเทศไทยได้มีการลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้น ทั้งในรูปของการลงทุนในทุนเรือนหุ้น กำไรที่นำกลับมาลงทุน หรือการให้กู้กับบริษัทในเครือในต่างประเทศ ซึ่งในปี 2562 ไทยมีมูลค่าการลงทุนรวม 435,396.56 ล้านบาท ลดลงจาก 686,137.85 ล้านบาท ในปี 2561 และ 472,399.13 ล้านบาทในปี 2559 โดยการลงทุนในต่างประเทศของไทยส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในกลุ่มประเทศอาเซียนมากที่สุด โดยเฉพาะสิงคโปร์และเวียดนาม ซึ่งในปี 2562 มีเงินลงทุนโดยตรงจากไทยจำนวน 76,922.79 ล้านบาท และ 35,201.21 ล้านบาท ตามลำดับ

เงินลงทุนโดยตรงของไทยในต่างประเทศ ปี 2558 - 2562

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

SDG 10.b

สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) และการไหลของเงิน รวมถึงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไปยังรัฐที่มีความจำเป็นมากที่สุดโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด ประเทศแถบแอฟริกา รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก และประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล โดยให้สอดคล้องกับแผนและแผนงานของประเทศเหล่านั้น

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ ผ่านแผนงาน/โครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านวิชาการที่ได้สนับสนุนการวิจัยเพื่อริเริ่มช่องทางการลงทุน อาทิ โครงการการศึกษาและส่งเสริมลู่ทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวใน สปป.ลาว นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการประสานงานด้านบริการอาเซียน (Coordinating Committee on Services: CCS) ซึ่งเป็นการประชุมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ เพื่อดำเนินการตามกรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านบริการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน รวมถึงขจัดอุปสรรคด้านการค้าบริการระหว่างกัน โดยคาดว่าจะช่วยเสริมสร้างการรวมตัวในภาคบริการของภูมิภาคอาเซียน และสร้างโอกาสต่อผู้ประกอบการไทยในการเข้าไปลงทุนในอาเซียนโดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านในสาขาที่ไทยมีศักยภาพ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหารและการบริการสุขภาพ

ความท้าทาย

การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการเป็นเรื่องที่ไทยให้ความสำคัญมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและบทบาทของไทยในเวทีโลกโดยตรง อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้สร้างความท้าทายในการบริหารจัดการภายในประเทศอย่างนัยสำคัญ โดยเฉพาะการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการช่วยเหลือเยียวยาและการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการกับประเทศเพื่อนบ้าน และกลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการช่วยเหลือแก่ต่างประเทศให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมของการให้ความช่วยเหลือ ODA แก่ต่างประเทศ โดยพิจารณาจากบริบทและสถานะทางการเงินการคลังของประเทศเป็นสำคัญ นอกจากนั้น ควรส่งเสริมให้เกิดการลงทุนของผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพในต่างประเทศ โดยควรมีมาตรการให้สิทธิประโยชน์ทั้งทางภาษีและทางที่ไม่ใช่ภาษี ตลอดจนการให้คำปรึกษา ความคุ้มครองดูแล และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพนั้น ๆ เพื่อสร้างโอกาสให้ไทยสามารถขยายตลาดในต่างประเทศไทย

SDG 10.c

ลดค่าธรรมเนียมการส่งเงินกลับประเทศของแรงงานย้ายถิ่น (migrant remittance) ให้ต่ำกว่าร้อยละ 3 และขจัดการชำระเงินระหว่างประเทศที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าร้อยละ 5 ภายในปี 2573

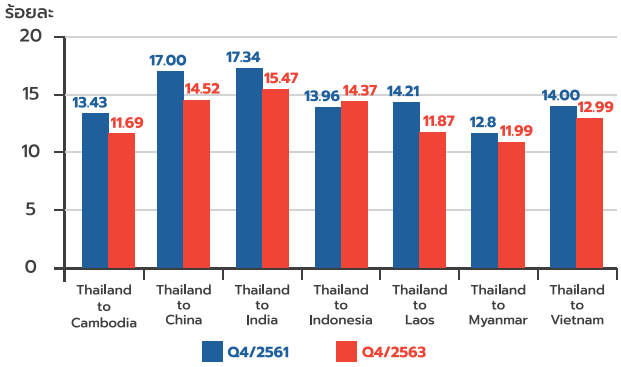
ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาแรงงานไทยในต่างประเทศส่งเงินกลับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 มีมูลค่าการส่งเงินกลับประเทศรวม 128,080 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 95,189 ล้านบาท ในปี 2552 ซึ่งมูลค่าการส่งเงินกลับดังกล่าวนอกจากจะสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังจะเป็นการช่วยพัฒนาศักยภาพและยกระดับความเป็นอยู่ของคนในประเทศได้อีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ดี การส่งเงินกลับประเทศดังกล่าวยังมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรม อาทิ ค่าธรรมเนียม และค่าชดเชยส่วนต่างของอัตราแลกเปลี่ยน โดยภาระค่าใช้จ่ายจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับต้นทุนทางการเงินของสถาบันการเงินที่ให้บริการ และโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินของประเทศต้นทางและปลายทาง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ตามฐานข้อมูลของธนาคารโลก ประเทศไทยยังคงมีค่าใช้จ่ายสำหรับการส่งเงิน 500 ดอลลาร์สหรัฐฯ กลับต่างประเทศของแรงงานย้ายถิ่นอยู่ในอัตราเฉลี่ยที่สูงกว่าร้อยละ 10 (ข้อมูลไตรมาสที่ 4 ของปี 2563) ตัวอย่างเช่นการส่งเงินจากประเทศไทยไปอินเดียมีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ร้อยละ 15.47 ในขณะที่ส่งเงินจากประเทศไทยไปจีนมีค่าใช้จ่ายที่ร้อยละ 14.52 ในปี 2563 อย่างไรก็ตาม การส่งเงินจากประเทศอื่น ๆ มายังประเทศไทยพบว่ามีหลายประเทศที่มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าร้อยละ 10 อาทิ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 5.4) มาเลเซีย (ร้อยละ 4.7) สิงคโปร์ (ร้อยละ 2.7) และออสเตรเลีย (ร้อยละ 5.3)

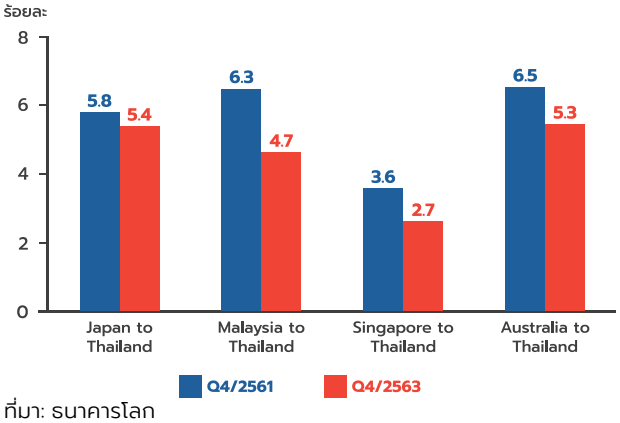
นอกจากนี้ประเทศไทยมีอัตราค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสำหรับการชำระเงินระหว่างประเทศอยู่ที่ร้อยละ 10.61 ในปี 2559 ร้อยละ 10.44 ในปี 2560 และร้อยละ 8.94 ในปี 2561[1] ถึงแม้ว่าข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีแนวโน้มของค่าใช้จ่ายทั้ง 2 ประเภทลดลง แต่ก็ยังคงถือว่าอยู่ในอัตราที่สูง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของโลก ซึ่งในปี 2561 โลกมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสำหรับการส่งเงิน 500 ดอลลาร์สหรัฐฯ กลับต่างประเทศของแรงงานต่างด้าวอยู่ที่ร้อยละ 4.67 และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสำหรับการชำระเงินระหว่างประเทศอยู่ที่ร้อยละ 7.01[2] อย่างไรก็ตาม การลดลงของค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการกำกับดูแลและสนับสนุนให้ระบบการทำธุรกรรมและการชำระเงินระหว่างประเทศดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มั่นคง ปลอดภัย และมีค่าใช้จ่ายที่ลดลง

ค่าใช้จ่ายสำหรับการส่งเงิน 500 ดอลลาร์สหรัฐฯ กลับต่างประเทศของแรงงานในไทย

ที่มา: ธนาคารโลก

ค่าใช้จ่ายสำหรับการส่งเงิน 500 ดอลลาร์สหรัฐฯ มายังประเทศไทยของแรงงาน

ที่มา: ธนาคารโลก

[1] https://data.worldbank.org/indicator/SI.RMT.COST.OB.ZS?locations=TH&name_desc=true

[2] https://remittanceprices.worldbank.org//sites/default/files/rpw_report_december_2018.pdf
https://remittanceprices.worldbank.org//sites/default/files/rpw_annex_q4_2018.pdf

ลดค่าธรรมเนียมการส่งเงินกลับประเทศของแรงงานย้ายถิ่น (migrant remittance) ให้ต่ำกว่าร้อยละ 3 และขจัดการชำระเงินระหว่างประเทศที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าร้อยละ 5 ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลผู้ให้บริการโอนเงินระหว่างประเทศ ได้มีการผ่อนคลายกฎเกณฑ์สำหรับการประกอบธุรกิจโอนเงินระหว่างประเทศ โดยตั้งแต่วันที่ 31 มกราคม 2562 โดยได้ผ่อนคลายคุณสมบัติของผู้ประกอบการจากเดิมคนไทยต้องมีสัดส่วนถือหุ้นจาก 3 ใน 4 เป็น 1 ใน 4 เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจรายใหม่สามารถเข้ามาให้บริการ ซึ่งจะทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้น และจะช่วยลดค่าธรรมเนียมโดยรวมลง นอกจากนี้ ในระหว่างการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและผู้ว่าการธนาคารกลางอาเซียน ครั้งที่ 5 สถาบันการเงินของไทยได้มีการลงนามข้อตกลงในด้านการโอนเงินของแรงงานและธุรกิจกับหน่วยงานในประเทศอาเซียน อาทิ การโอนเงินระหว่างประเทศผ่านเทคโนโลยี Application Programming Interface (API) ระหว่างมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย ของบริษัท CIMB Group และระหว่างธนาคารกสิกรไทยกับธนาคาร DBS ของสิงคโปร์ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกให้การโอนเงินกลับของผู้ที่ทำงานระหว่างประเทศดียิ่งขึ้น

ความท้าทาย

แรงงานย้ายถิ่นของไทยที่ไปทำงานในต่างประเทศยังมีจำนวนมากที่เข้าออกประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต และบางส่วนขาดความรู้ในการเข้าถึงบริการทางการเงินรูปแบบใหม่ที่มีต้นทุนต่ำ ส่งผลให้แรงงานเลือกใช้ช่องทางนอกระบบ ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีค่าธรรมเนียมมากกว่าช่องทางในระบบ แต่มีความยืดหยุ่นและสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าดำเนินการผ่านระบบหรือสถาบันการเงินที่ถูกต้อง ขณะเดียวกันการส่งเงินกลับประเทศผ่านช่องทางในระบบ อาทิ สถาบันและธนาคาร มีอุปสรรคต่อการเข้าถึงการบริการหลายประการ เนื่องจากมีขั้นตอนรวมถึง ต้องการข้อมูลและเอกสารสำคัญจำนวนมาก ซึ่งไม่อำนวยความสะดวกแก่แรงงานไทยเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

การแข่งขันทางด้านการเงินและการเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้ระบบการเงินโลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ดังนั้น ภาครัฐควรเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนาช่องทางและระบบโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการเงิน เพื่อให้ระบบการโอนเงินระหว่างประเทศมีต้นทุนทางด้านการเงินที่ต่ำสุดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่แรงงานไทยในต่างประเทศ โดยขยายความร่วมมือระหว่างสถาบันทางการเงินของไทยและต่างประเทศให้ครอบคลุมหลาหลายประเทศมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงขั้นตอนการโอนเงินผ่านช่องทางในระบบและส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แรงงานไทยส่งเงินกลับประเทศผ่านช่องทางในระบบ

เป้าหมายที่
11

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

SDG 11: Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

11

SDG 11

ความเป็นเมืองกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยสหประชาชาติคาดการณ์ว่าภายในปี 2593 ประชากรโลกที่อาศัยในเขตเมืองจะมีมากถึงร้อยละ 68 ของจำนวนประชากรทั่วโลก หรือที่จำนวน 6.7 พันล้านคน เนื่องจากเมืองเป็นแหล่งสำคัญของการจ้างงาน มีความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมขั้นพื้นฐาน และมีสวัสดิการสังคมต่าง ๆ รองรับ ดังนั้น การทำให้เมืองที่อยู่อาศัยมีคุณภาพ มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ โดยต้องคำนึงถึงมิติความแตกต่างทางสังคมและกลุ่มเปราะบาง อาทิ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์ และผู้มีรายได้น้อย ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในเมืองได้อย่างมีคุณภาพ และเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

การพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย มีความครอบคลุม และมีความปลอดภัยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยผลการสำรวจครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัดที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย ในปี 2560 มีจำนวน 701,702 ครัวเรือน ลดลงจาก 791,647 ครัวเรือนในปี 2558 ในขณะที่การก่ออาชญากรรมในคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกายและเพศ ปี 2563 ได้รับแจ้ง 14,585 คดี ลดลงจาก 20,744 คดี ในปี 2559 **สะท้อนถึงสถานการณ์ความปลอดภัยของประชาชนที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับจำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติในภาพรวมที่ลดลง** โดยในปี 2561 มีจำนวน 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คนลดลงจาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2559 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัยและภัยแล้ง **ส่วนปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับไปใช้ประโยชน์และได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพิ่มสูงขึ้น** โดยปี 2562 มีขยะที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง 9.81 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 9.57 ล้านตันในปี 2559 และมีขยะถูกนำกลับไปใช้ประโยชน์ในปี 2562 ที่ 12.52 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 5.81 ล้านตันในปี 2559

นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์จากที่ดินในเมืองมีประสิทธิภาพขึ้นเล็กน้อย โดยอัตราส่วนระหว่างอัตราการใช้ที่ดินต่ออัตราการเติบโตของประชากร (LCRPGR) ในช่วงปี 2559-2562 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.958 ลดลงจาก 0.967 ในช่วงปี 2554 - 2559 สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ที่ดินได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และภาครัฐยังได้บรรจุประเด็นการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคมโดยมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการที่ดีไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ

อย่างไรก็ดี ยังมีข้อจำกัดเรื่องการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวกของประชากรในพื้นที่เมือง โดยประชากรเมืองเฉลี่ยเพียงร้อยละ 24 สามารถเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวก[1] และมีเพียงกรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 50 ขณะที่เมืองในพื้นที่ปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรสาคร มีสัดส่วนประชากรที่เข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวกต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

นอกจากนี้ สัดส่วนพื้นที่เปิดสาธารณะต่อพื้นที่เมืองอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะสัดส่วนของพื้นที่สีเขียว ซึ่งกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวเพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่เมืองทั้งหมด อีกทั้งยังมีปัญหามลพิษทางอากาศที่พบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ โดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น

[1] การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะโดยสะดวก หมายถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้สถานีรถโดยสารประจำทาง รถสองแถวและเรือภายในระยะ 400 เมตร หรืออาศัยอยู่ใกล้สถานีรถไฟ รถไฟฟ้า และรถไฟฟ้าใต้ดิน ภายในระยะ 500 เมตร

11

SDG 11

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วงปี 2557 – 2561 ภาครัฐได้ดำเนินโครงการบ้านมั่นคงของรัฐบาลมุ่งเป้าที่จะแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดอย่างเป็นระบบทั้งเมือง โดยสามารถแก้ไขปัญหาให้คนมีรายได้น้อย 35,055 ครัวเรือน ขณะเดียวกันได้มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการวางผังเมือง โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองอย่างบูรณาการและยั่งยืนในทุกมิติ รวมทั้งจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ที่มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ควบคู่ไปกับดำเนินการขับเคลื่อนให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นประกอบด้วยอำเภอ 878 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7,853 แห่ง จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เชื่อมโยงกับแผนระดับชาติและสอดคล้องกับสภาพความเสี่ยงภัย

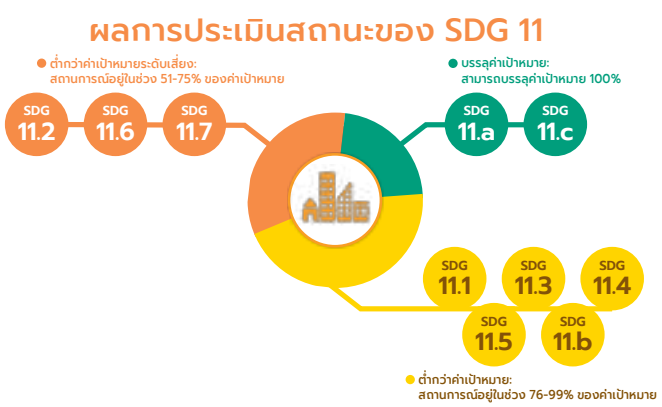
ขณะที่ความคืบหน้าเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมในเมือง ประกอบด้วยการประกาศบังคับใช้แผนแม่บทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากขยะและของเสียอันตราย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และการประกาศให้การแก้ไขปัญหามลภาวะด้านฝุ่นละอองเป็นวาระแห่งชาติ รวมทั้งการจัดทำแผนแม่บทด้านการจัดการคุณภาพอากาศของประเทศระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) นอกจากนี้ ยังได้ลงทุนพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด อาทิ การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานคร 5 สาย ระยะทางรวม 135.8 กิโลเมตร โครงการนครราชสีมา สายสีเขียว โครงการระบบขนส่งมวลชนจังหวัดภูเก็ต และโครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะกลุ่มจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง เป็นต้น

ความท้าทาย

ประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงที่พักอาศัยที่มีคุณภาพและเหมาะสมยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ว่าจำนวนดังกล่าวในช่วงปี 2559 – 2561 จะลดลง ขณะที่สัดส่วนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองมีข้อจำกัด เช่นเดียวกันกับปัญหาเรื่องฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ที่ยังมีค่าเกินมาตรฐาน โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของเมืองทำให้การก่อสร้างที่พักอาศัยและการใช้รถส่วนตัวเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้แนวโน้มการเกิดภัยพิบัติมีระดับความรุนแรงและความถี่เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

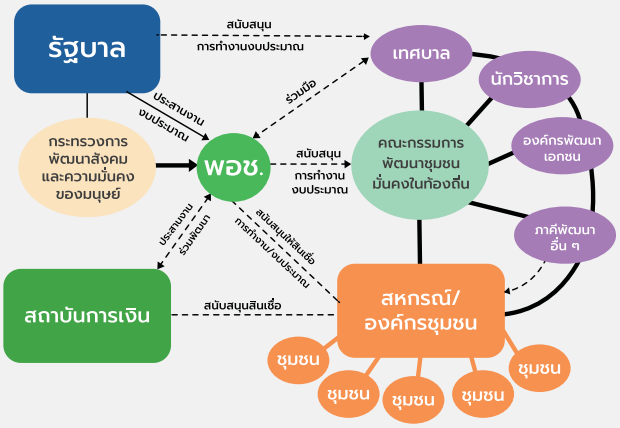
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพและปลอดภัยมากขึ้น ขณะเดียวกันควรเร่งรัดและติดตามแผนการลงทุนด้านระบบคมนาคมขนส่งเพื่อช่วยให้เกิดการกระจายการพัฒนาให้เป็นไปอย่างทั่วถึง รวมทั้งช่วยลดการใช้รถส่วนบุคคล ซึ่งจะช่วยลดปัญหามลพิษและฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ นอกจากนี้ ควรเร่งสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแผนรับมือความเสี่ยงภัยพิบัติแก่หน่วยงานระดับท้องถิ่นให้มากขึ้นเพื่อบรรเทาผลกระทบและความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น

กรณีศึกษา

โครงการบ้านมั่นคง

การเจริญเติบโตที่รวดเร็วของเมืองส่งผลให้เกิดความแออัด ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและชุมชนแออัดที่อยู่กระจัดกระจายในเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนั้นการจัดการด้านที่ดินและที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มคนเปราะบางในเมืองจึงกลายเป็นประเด็นที่รัฐบาลให้ความสำคัญมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2546 รัฐบาลได้มอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินโครงการบ้านมั่นคงเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนคนจนเมืองทั่วประเทศ สร้างความมั่นคงในการครอบครองที่ดิน พัฒนาระบบสาธารณูปโภคสิ่งแวดล้อมชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการจัดการของชุมชน

โครงการบ้านมั่นคงมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญคือการให้ชุมชนเป็นเจ้าของโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาและจัดการตนเอง โดยมีการรวมกลุ่มจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชน บริหารจัดการโครงการและงบประมาณ และพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การออมทรัพย์ การบริหารจัดการองค์กร การบริหารจัดการงานก่อสร้าง และการจัดการที่ดิน เป็นต้น โดยมีภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุน

โครงการบ้านมั่นคงยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดและการไม่มีที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมชุมชนทั้งหมดของเมือง มีการสำรวจข้อมูลความเดือดร้อนและใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนการแก้ไขปัญหาเชิงรุก จัดทำแผน แนวทาง และรูปแบบการแก้ไขปัญหาที่มีความหลากหลายตามสภาพปัญหาของชุมชนและแผนการพัฒนาเมือง รวมทั้งยังเน้นให้เกิดกระบวนการทำงานและจัดการร่วมกันระหว่างชุมชนและท้องถิ่น โดยมีกลไกการทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย เทศบาล ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ร่วมกันวางแผนและพัฒนาชุมชนแออัด

ในรายงานประจำปี 2562 ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ระบุว่าการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคงในปีงบประมาณ 2562 ได้สนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและที่อยู่อาศัยของ 2,433 ครัวเรือนในพื้นที่เมือง รวมทั้งอนุมัติสินเชื่อสำหรับองค์กรชุมชนในการพัฒนาที่อยู่อาศัยภายใต้โครงการบ้านมั่นคงไป 24 องค์กร วงเงิน 389.92 ล้านบาท มีผู้ได้รับประโยชน์ทั้งสิ้น 1,269 ครัวเรือน ใน 58 ชุมชน โดยผลการดำเนินงานสินเชื่อสะสมของสถาบันฯ ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนถึงปีงบประมาณ 2562 มีสินเชื่ออนุมัติสะสม 10,435.41 ล้านบาท แก่ 973 องค์กร ครอบคลุม 405,370 ครัวเรือน ใน 6,229 ชุมชน

ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

11

SDG 11.1

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

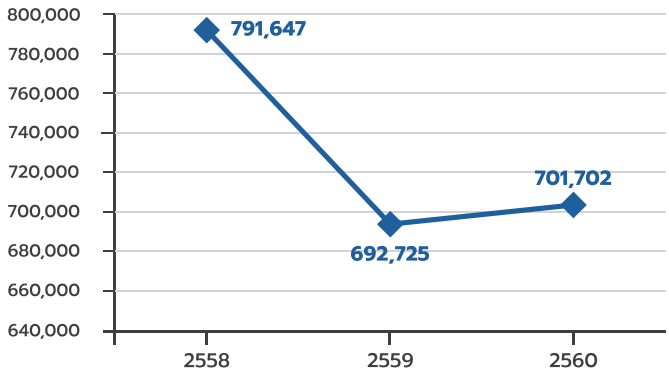
สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงที่อยู่อาศัยและการบริการพื้นฐาน ที่เพียงพอ ปลอดภัย ในราคาที่สามารถจ่ายได้ และยกระดับชุมชนแออัด ภายในปี 2573

ปัจจุบันความเป็นเมืองมีแนวโน้มขยายตัวอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยสหประชาชาติคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรเมืองจะเพิ่มขึ้นจาก 4.4 พันล้านคนในปี 2562 เป็น 6.7 พันล้านคนในปี 2593 เนื่องจากเมืองเป็นศูนย์กลางความเจริญและการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ อีกทั้งยังมีระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทำให้ความต้องการที่พักอาศัยในเมืองเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ดี ยังพบว่ามีคนเมืองอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงที่พักอาศัยและบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมและปลอดภัยได้ ดังสะท้อนให้เห็นได้ในชุมชนแออัด เนื่องจากคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านรายได้และโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการที่เพียงพอ ทั้งนี้ เนื่องจากที่พักอาศัยในชุมชนแออัดมีลักษณะที่อยู่รวมกันหนาแน่น ไร้ระเบียบ และชำรุดทรุดโทรม จึงมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ อาทิ โรคระบาด ปัญหาสุขอนามัย มลพิษ ปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมอื่น ๆ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จำนวนครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัดที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มลดลงจาก 791,647 ครัวเรือนในปี 2558 เหลือจำนวน 701,702 ครัวเรือน ในปี 2560 และเมื่อพิจารณาข้อมูลของปี 2560 พบว่าพื้นที่กรุงเทพมหานครมีจำนวนผู้เดือดร้อนสูงที่สุดในประเทศจำนวน 210,345 ครัวเรือน โดยแนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลสัดส่วนคนเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดของ UN Global SDG Database ซึ่งในปี 2561 มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 23.7 ลดลงจากร้อยละ 24.6 ในปี 2559

จำนวนครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัดที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย (ครัวเรือน)

ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะที่ผ่านมาภาครัฐได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยให้มีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพและแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดอย่างเป็นระบบ อาทิ (1) โครงการบ้านมั่นคง มีการก่อสร้างบ้านให้ผู้เดือดร้อนไปแล้วจำนวน 26,429 ครัวเรือน (2) โครงการที่อยู่อาศัยเพื่อผู้มีรายได้น้อย มีการก่อสร้างให้ผู้ที่เดือดร้อนไปแล้วจำนวน 27,697 ครัวเรือน และ (3) โครงการบ้านเช่าผู้มีรายได้น้อย โดยนำบ้านว่างหรือห้องว่างในความดูแลของการเคหะแห่งชาติ 20,000 ห้องทั่วประเทศมาเปิดให้เช่าเดือนละ 999 – 2,500 บาท มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการแล้ว 28,000 ราย นอกจากนี้ ยังมีโครงการสร้างบ้านเช่า 100,000 หลังในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ ในช่วงปี 2564-2568 ซึ่งมีเป้าหมายหลัก คือ ประชาชนผู้มีรายได้น้อย ผู้พิการ และผู้สูงอายุ

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

SDG 11.1

สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงที่อยู่อาศัยและการบริการพื้นฐาน ที่เพียงพอ ปลอดภัย ในราคาที่สามารถจ่ายได้ และยกระดับชุมชนแออัด ภายในปี 2573

ความท้าทาย

ผลจากการที่ประเทศไทยมีลักษณะการเติบโตของเมืองแบบเมืองโตเดี่ยว[1] โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน ทำให้การเกิดขึ้นของชุมชนแออัดในพื้นที่ดังกล่าวของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ จำเป็นต้องย้ายถิ่นฐานเข้าไปแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่าในเมืองใหญ่ดังกล่าว แต่ในขณะเดียวกันอุปสงค์ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ราคาที่อยู่อาศัยในเมืองอยู่ในระดับที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ นอกจากนี้ แม้ภาครัฐได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยให้แก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด แต่ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น อาทิ ค่าที่ดิน และค่าวัสดุต่าง ๆ ทำให้ต้นทุนการก่อสร้าง ตลอดจนราคาที่อยู่อาศัยสูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ การขอเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยยังเป็นประเด็นท้าทายสำคัญ ที่ทำให้ผู้มีรายได้น้อยที่สุดไม่สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่รัฐสนับสนุนได้

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรมุ่งกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจโดยเริ่มจากเมืองหลักและเมืองรองที่กระจายอยู่ทุกภูมิภาค เพื่อความต้องการที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครซึ่งประสบปัญหาชุมชนแออัดมากที่สุดลดลง ในขณะเดียวกัน ควรเร่งหาแนวทางการสนับสนุนให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ปลอดภัยและเหมาะสมได้มากขึ้น อาทิ การพัฒนาระบบข้อมูลด้านรายได้และเศรษฐานะ เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือที่สุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการนำที่อยู่อาศัยที่ถูกยึดในกรมบังคับคดี บริษัทบริหารสินทรัพย์หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ รวมทั้งบ้านว่างหรือบ้านที่สร้างเสร็จแต่ไม่มีใครอยู่ ออกมาขายใหม่ในราคาที่ถูกแทนการสร้างใหม่ เพื่อลดต้นทุนการจัดหาที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อย

[1] หมายถึง ความเจริญเกิดขึ้นเฉพาะในเมืองใหญ่โดยมีความแตกต่างจากเมืองอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

11

SDG 11.2

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

จัดให้มีการเข้าถึงระบบคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืน เข้าถึงได้ และปลอดภัยในราคาที่จ่ายได้ สำหรับทุกคน ปรับปรุงความปลอดภัยทางถนน ขยายการขนส่งสาธารณะ โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง อาทิ สตรี เด็ก ผู้พิการ และผู้สูงอายุ ภายในปี 2573

การมีระบบขนส่งสาธารณะที่มีคุณภาพ ราคาไม่แพง และตอบสนองต่อความต้องการของคนทุกกลุ่มในสังคม โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง เช่น เด็ก ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และสตรีมีครรภ์ จะส่งเสริมให้ประชาชนหันมาใช้บริการขนส่งสาธารณะแทนการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลมากขึ้น นำไปสู่การลดปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหามลพิษทางอากาศในเขตเมือง ในขณะเดียวกันจะสามารถลดภาระค่าครองชีพในเมืองให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ทั้งนี้ นอกจากการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว การปรับปรุงท้องถนนให้อยู่ในสภาพดีและปลอดภัยต่อการสัญจรก็มีส่วนสำคัญในการยกระดับการขนส่งในเมือง อีกทั้งยังจะช่วยรองรับการพัฒนาเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้อีกด้วย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในภาพรวม คนเมืองร้อยละ 24 สามารถเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวก โดยเมืองที่มีสัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 53 ภูเก็ต ร้อยละ 46 และเชียงใหม่ ร้อยละ 43 ในขณะที่เมืองที่มีสัดส่วนประชากรที่เข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะโดยสะดวกต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร ขอนแก่น และสงขลา โดยเฉพาะสงขลา (อำเภอหาดใหญ่) ที่มีสัดส่วนประชากรที่เข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะโดยสะดวกเพียงร้อยละ 13 ทั้งนี้ เมืองหลักที่คัดเลือกมาเพื่อคำนวณตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นพื้นที่เมืองศูนย์กลางความเจริญตามเป้าหมายการพัฒนาของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น 6 พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ ประกอบด้วยกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร) เชียงใหม่ ขอนแก่นภูเก็ต สงขลา และเมืองในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา)

สัดส่วนประชากรเมืองที่สามารถเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวก

ประเทศ	พื้นที่เมือง (แห่ง)	ร้อยละ
1. กรุงเทพฯ	-	53
2. นครปฐม	4	25
3. นนทบุรี	8	21
4. ปทุมธานี	7	23
5. สมุทรปราการ	8	27
6. สมุทรสาคร	4	17
7. เชียงใหม่	2	43
8. ขอนแก่น	2	12
9. ภูเก็ต	2	46
10. สงขลา	6	23
11. ชลบุรี	5	14
12. ระยอง	3	28

ที่มา: ธนาคารโลก

[1] คำนวณโดยใช้ชุดข้อมูลประชากร Global Human Settlement Layer (GHSL) ของ European Commission ปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) จัดทำโดยกองยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

[2] การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะโดยสะดวก หมายถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้สถานีรถโดยสารประจำทาง รถสองแถวและเรือภายในระยะ 400 เมตร หรืออาศัยอยู่ใกล้สถานีรถไฟ รถไฟฟ้า และรถไฟฟ้าใต้ดิน ภายในระยะ 500 เมตร

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

11

SDG 11.2

จัดให้มีการเข้าถึงระบบคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืน เข้าถึงได้ และปลอดภัยในราคาที่จ่ายได้ สำหรับทุกคน ปรับปรุงความปลอดภัยทางถนน ขยายการขนส่งสาธารณะ โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง อาทิ สตรี เด็ก ผู้พิการ และผู้สูงอายุ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อให้ครอบคลุมความต้องการของประชาชนในทุกพื้นที่ โดยปัจจุบันมีระบบรถไฟฟ้าที่เปิดให้บริการแล้ว 5 สาย ระยะทางรวม 135.8 กิโลเมตร ประกอบด้วย (1) สายสุขุมวิท 34.8 กิโลเมตร (2) สายสีลม 14.5 กิโลเมตร (3) สายเฉลิมรัชมงคล (สายสายสีน้ำเงิน) 35 กิโลเมตร (4) สายฉลองรัชธรรม (สายสีม่วง) 23 กิโลเมตร และ (5) รถไฟฟ้าระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ – พญาไท (Airport Rail link) 28.5 กิโลเมตร รวมทั้งยังมีกำหนดจะเปิดให้บริการโครงการอื่น ๆ เพิ่มเติมอีกในอนาคต ทั้งนี้ การดำเนินงานก่อสร้างรถไฟฟ้าเป็นไปตามแผนแม่บทระบบขนส่งมวลชนทางรางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (M-MAP) ซึ่งคาดว่าจะก่อสร้างแล้วเสร็จทั้งหมด จำนวนทั้งหมด 303 สถานีในปี 2572 นอกจากนี้ ได้มีการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเมืองหลัก อาทิ โครงการนครราชสีมาสายสีเขียว จังหวัดนครราชสีมา โครงการขอนแก่นซิตี้บัส จังหวัดขอนแก่น และโครงการอุดรซิตี้บัส จังหวัดอุดรธานี เพื่อรองรับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตลอดจนโครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะกลุ่มจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง เพื่อรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และโครงการระบบขนส่งมวลชนและโครงการภูเก็ตสมาร์ทบัสจังหวัดภูเก็ต เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ความท้าทาย

ระบบการขนส่งสาธารณะยังมีราคาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อวันของคนเมือง ส่งผลให้ผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้ หรือมีทางเลือกที่จำกัด อีกทั้งพื้นที่การให้บริการที่ยังไม่ครอบคลุม ตลอดจนระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งสาธารณะเพื่อผู้มีความต้องการพิเศษ อาทิ ผู้พิการและผู้สูงอายุที่ยังมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ประชาชนจำนวนมากยังจำเป็นต้องใช้รถยนต์ส่วนบุคคล หรือต้องพึ่งพาระบบขนส่งสาธารณะที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งให้บริการโดยเอกชน เช่น รถยนต์และจักรยานยนต์รับจ้าง และรถสองแถว ซึ่งมีภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าการให้บริการโดยภาครัฐ และยังขาดความเข้มงวดด้านมาตรฐานความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรควบคุมค่าบริการระบบขนส่งสาธารณะให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงบริการได้อย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายการขนส่งสาธารณะให้มีความต่อเนื่องหลายรูปแบบ (multimodal public transport network) ควบคู่กับการขยายพื้นที่ให้บริการ เพื่อให้ครอบคลุมและเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ควรเร่งปรับปรุงระบบการขนส่งสาธารณะ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ถนน และทางเท้า ให้มีความสะดวกสบาย ปลอดภัย และเอื้อต่อการใช้บริการของประชาชนทุกกลุ่มตามหลักอารยสถาปัตย์ (universal design) มากขึ้น

11

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

SDG 11.3

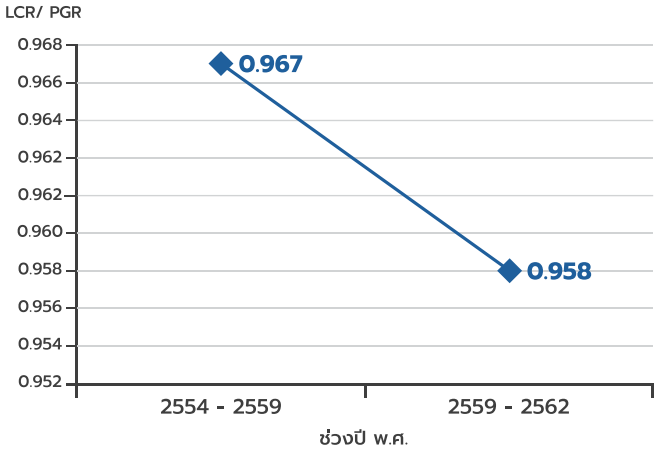
ยกระดับการพัฒนาเมืองให้ครอบคลุมและยั่งยืน รวมทั้งเพิ่มพูนขีดความสามารถในการบริหารจัดการและวางแผนการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์อย่างยั่งยืน บูรณาการ และมีส่วนร่วม ในทุกประเทศภายในปี 2573

การขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็วโดยขาดการวางผังเมืองที่เหมาะสม มักนำไปสู่การใช้ที่ดินอย่างไม่มีประสิทธิภาพและปัญหาอื่น ๆ อาทิ การลดลงอย่างรวดเร็วของพื้นที่สีเขียว ตลอดจนการขาดแคลนที่ดินและความแออัดของเมืองในอนาคต ดังนั้น การวางผังเมืองจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างทั่วถึงและยั่งยืน เพื่อสนับสนุนให้เศรษฐกิจเติบโตไปพร้อมกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน ทั้งนี้ การวางผังเมืองจึงต้องบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การขยายตัวและการจัดการชุมชนเมืองเป็นไปอย่างครอบคลุม สอดคล้องวิถีชีวิตของประชาชนในปัจจุบันมากขึ้น โดยไม่ลิดรอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนเมืองรุ่นหลัง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

อัตราส่วนระหว่างอัตราการใช้ที่ดินต่ออัตราการเติบโตของประชากร (Land Consumption Rate to Population Growth Rate: LCRPGR) ใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตเมืองโดยเปรียบเทียบกับการเพิ่มจำนวนของประชากร โดยหากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าการใช้ที่ดิน หมายความว่าที่อยู่อาศัย รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วสามารถรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นได้ แสดงถึงการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในช่วงปี 2559 - 2562 ค่า LCRPGR ของประเทศไทยอยู่ที่ 0.958[1] ลดลงจาก 0.967 ในช่วงปี 2554 - 2559 แสดงให้เห็นว่ามีประสิทธิภาพการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

อัตราส่วนระหว่างอัตราการใช้ที่ดิน (LCR) ต่ออัตราการเติบโตของประชากร (PGR)

ที่มา: ประมวลผลโดย กองยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

[1] อัตราการใช้ที่ดิน ใช้ข้อมูลอัตราการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งจัดเก็บโดยกรมพัฒนาที่ดิน ส่วนอัตราการขยายตัวของจำนวนประชากร ใช้ข้อมูลซึ่งจัดเก็บโดยกรมการปกครอง โดยระหว่างปี 2559 ถึง 2562 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.9 ต่อปีและจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 0.3 ต่อปี

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

11

SDG 11.3

ยกระดับการพัฒนาเมืองให้ครอบคลุมและยั่งยืน รวมทั้งเพิ่มพูนขีดความสามารถในการบริหารจัดการและวางแผนการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์อย่างยั่งยืน บูรณาการ และมีส่วนร่วม ในทุกประเทศภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน อาทิ การปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐ การกำหนดมาตรฐานระวางแผนที่และแผนที่รูปแปลงที่ดินในที่ดินของรัฐ และการจัดรูปที่ดิน อีกทั้งได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการวางผังเมืองที่กำหนดหน้าที่และอำนาจของกรมโยธาธิการและผังเมืองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางและจัดทำผังเมืองรวม (Comprehensive Plan) ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและบริหารจัดการเมือง โดยกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อรับทราบถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการวางผังเมือง เพื่อการพัฒนาเมืองในทุกมิติมีความครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ความท้าทาย

ในระยะที่ผ่านมา อัตราการใช้ที่ดินที่ไม่สูงนักเมื่อเทียบกับอัตราการเพิ่มจำนวนประชากรในเมือง ส่วนหนึ่งเกิดจากราคาที่ดินที่ปรับตัวสูงขึ้น ตลอดจนการขยายตัวของเมืองในแนวดิ่งซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริเวณที่เข้าถึงได้โดยระบบขนส่งสาธารณะ ทั้งนี้ แม้การขยายตัวในแนวดิ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเมือง แต่ก็อาจนำมาซึ่งปัญหาอื่น ๆ อาทิ ความแออัด และความเสี่ยงต่อโรคระบาดได้ นอกจากนี้ การดำเนินการด้านผังเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามนโยบายการกระจายอำนาจยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะด้านบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ทำให้ผังเมืองรวมจำนวนมากยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในมิติอื่น ๆ เช่น การขยายระบบขนส่งสาธารณะให้มีความครอบคลุม เพื่อลดความหนาแน่นของประชากรที่กระจุกตัวในย่านใจกลางเมือง ควบคู่ไปกับการยกระดับประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน เพื่อให้การพัฒนาเมืองนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน นอกจากนี้ ควรเร่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการผังเมือง โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น ให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งบุคลากรในระดับท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกันอย่างมีบูรณาการระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคประชาชน

11

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

SDG 11.4

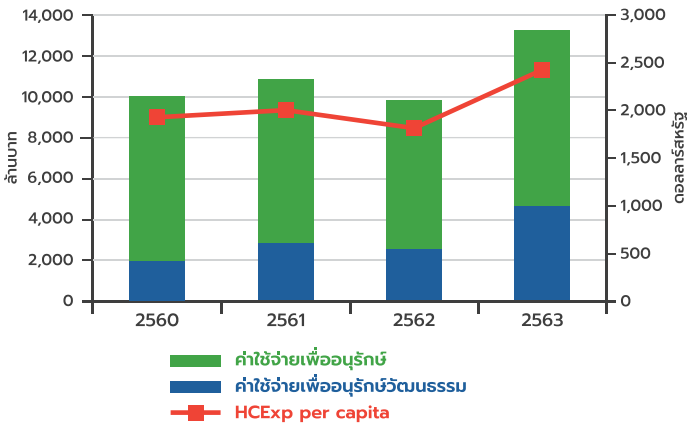
เสริมความพยายามที่จะปกป้องและคุ้มครองมรดกโลก ทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ

มรดกทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งมีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ทั้งมรดกทางวัฒนาธรรที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อาทิ ภาษา ศิลปะการแสดง และงานช่างฝีมือดั้งเดิม มีความสำคัญต่อประเทศทั้งในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับคนในชุมชน จึงควรมีการส่งเสริมและรักษา ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูทั้งมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อส่งต่อให้แก่คนรุ่นหลังในสภาพที่สมบูรณ์

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ค่าใช้จ่ายของภาครัฐในการสงวนรักษา ปกป้องและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของไทย ในปี 2563 อยู่ที่ 13,271.16 ล้านบาท[1] ปรับตัวสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยเป็นการปรับเพิ่มขึ้นทั้งในส่วนของงบประมาณด้านอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงความสนใจของภาครัฐเพิ่มขึ้นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์วัฒนธรรม สอดคล้องกับข้อมูลค่าใช้จ่ายในการสงวนรักษาฯ มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติต่อประชากร (HCExp per capita) ในปี 2563 ที่เพิ่มขึ้นเป็น 2,474.30 ดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 76,703.30 บาท) ต่อคน จากเดิมที่ 1,961.37 ดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 60,802.47 บาท) ต่อคนในปี 2560

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อประชากรเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมและค่า HCExp per capita

ที่มา: ประมวลผลโดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

[1] เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูลภาคเอกชน จึงใช้เพียงค่าใช้จ่ายของภาครัฐที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยใช้ข้อมูลจาก เอกสารงบประมาณฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. .... และ เอกสารงบประมาณโดยสังเขป ฉบับปรับปรุง ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 25.. สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี ส่วนจำนวนประชากรไทย ณ สิ้นปีปฏิทิน อ้างอิงจาก ระบบสถิติทางการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยคำนวณตามปีปฏิทิน PPP หมายถึง ค่า Purchasing Power Parity อ้างอิงจาก World Development Indicators database ของธนาคารโลก

เสริมความพยายามที่จะปกป้องและคุ้มครองมรดกโลก ทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในปี 2559 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม หรือคุ้มครองการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2549

นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ 2563 กรมศิลปากรได้จัดสรรงบประมาณในการปกป้องและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า รวมทั้งมีการเพิ่มแผนงานบูรณาการพัฒนาพื้นที่ระดับภาค โดยมีโครงการย่อย 6 โครงการ อาทิ โครงการพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวมรดกโลก โครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม ในขณะที่กรมป่าไม้มีการแบ่งแยกแผนงานบูรณาการพัฒนาพื้นที่ระดับภาค มีการแยกโครงการเพื่อการอนุรักษ์อย่างชัดเจน เช่น โครงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การวางแผนงบประมาณของหน่วยงานข้างต้นชี้ให้เห็นว่าภาครัฐให้ความสำคัญกับการรักษาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมากขึ้น โดยมีการจัดทำโครงการเพื่อการอนุรักษ์ที่ชัดเจนเป็นระบบ รวมทั้งยังให้ความสำคัญกับการดำเนินการจัดทำแผนการบริหารจัดการและเตรียมนำเสนอเพื่อรอรับการพิจารณาและประกาศขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ 6 แหล่งที่ได้บรรจุอยู่ใน "บัญชีรายชื่อเบื้องต้น" (Tentative List) ของศูนย์มรดกโลก ประกอบด้วย (1) เส้นทางเชื่อมต่อทางวัฒนธรรมปราสาทหินพิมายและศาสนสถานที่เกี่ยวข้อง ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทเมืองต่ำ (2) อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท (3) พื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน (4) วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร (5) อนุสรณ์สถานแหล่งต่าง ๆ และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงใหม่นครหลวงของล้านนา และ (6) พระธาตุพนม กลุ่มสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์และภูมิทัศน์ที่เกี่ยวข้อง

ความท้าทาย

ความสำเร็จของการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งการเงินและการดำเนินงานจากภาครัฐและภาคเอกชน แต่ในปัจจุบันยังขาดมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมและตระหนักถึงประโยชน์ของมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ นอกจากนี้ ควรเร่งผลักดันการเสนอแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติอีก 6 แห่งของไทยให้สามารถขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกได้โดยเร็วต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในมิติอื่น ๆ เช่น การขยายระบบขนส่งสาธารณะให้มีความครอบคลุมเพื่อลดความหนาแน่นของประชากรที่กระจุกตัวในย่านใจกลางเมือง ควบคู่ไปกับการยกระดับประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน เพื่อให้การพัฒนาเมืองนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน นอกจากนี้ ควรเร่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการผังเมือง โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งบุคลากรในระดับท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกันอย่างมีบูรณาการระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคประชาชน

11

SDG 11.5

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

ลดจำนวนการตายและจำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบและลดการสูญเสียโดยตรง ทางเศรษฐกิจเทียบเคียงกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทั่วโลก ที่เกิดจากภัยพิบัติ ซึ่งรวมถึงภัยพิบัติที่เกี่ยวกับน้ำ โดยมุ่งคุ้มครองกลุ่มคนยากจน และผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง ภายในปี 2573

ปัญหาภัยพิบัติ ทั้งอุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย และภัยแล้ง ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนที่อยู่อาศัย และที่ทำกินของประชาชน โดยการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งในเขตเมืองที่มีการกระจุกตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและผู้อยู่อาศัยมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบและความเสียหายอย่างรุนแรง ดังนั้น การแสวงหาแนวทางเพื่อลดความสูญเสียจากภัยพิบัติจึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มคนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบางซึ่งเป็นกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุดและมีแนวโน้มที่จะฟื้นตัวจากผลกระทบช้าที่สุด

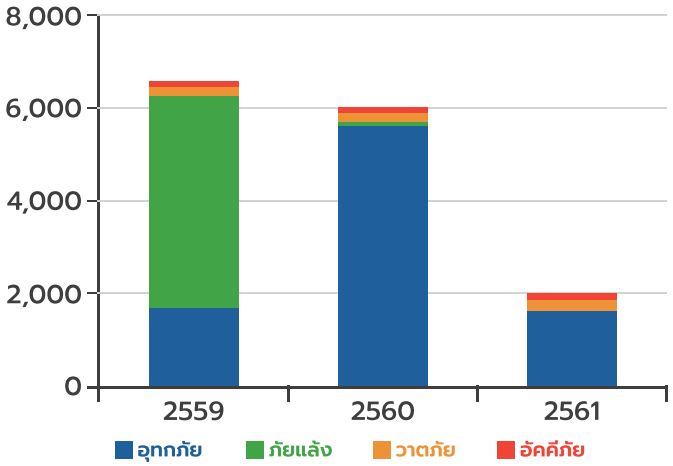
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยมีผู้จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ (รวมทุกประเภท) ลดลงอย่างต่อเนื่อง จาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2559 เป็น 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2561 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัย และภัยแล้ง ตามลำดับ

หากพิจารณาจากจำนวนผู้เสียชีวิตจากภัยพิบัติ พบว่า จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุทกภัยมีความผันผวน โดยในปี 2559 มีจำนวน 17 คน เพิ่มขึ้นเป็น 152 คน ในปี 2560 และลดลงเป็น 23 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2561 อย่างไรก็ดี จำนวนผู้เสียชีวิตจากวาตภัยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนผู้เสียชีวิตจากอัคคีภัยมีแนวโน้มลดลง

จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ต่อประชากร 100,000 คน ปี 2559 - 2561

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

จำนวนเสียชีวิตจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ ปี 2559 - 2561

ประเภทภัยพิบัติ \ ช่วงเวลา	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561
อุทกภัย	17	152	23
วาตภัย	11	19	29
อัคคีภัย	68	62	29

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

11

SDG 11.5

ลดจำนวนการตายและจำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบและลดการสูญเสียโดยตรง ทางเศรษฐกิจเทียบเคียงกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทั่วโลก ที่เกิดจากภัยพิบัติ ซึ่งรวมถึงภัยพิบัติที่เกี่ยวกับน้ำ โดยมุ่งคุ้มครองกลุ่มคนยากจน และผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติ โดยได้ดำเนินการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยการบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้แผนดังกล่าวเป็นแผนแม่บทในการจัดการสาธารณภัยของไทย นอกจากนี้ ได้มีการดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติให้ครอบคลุมมากขึ้น อาทิ การจัดทำระบบป้องกันและเตือนภัยธรณีวิทยา สิ่งแวดล้อมและธรณีพิบัติภัยการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการพยากรณ์อากาศสำหรับเฝ้าระวังติดตามสภาวะอากาศตลอด 24 ชั่วโมง การพัฒนาระบบติดตามเตือนภัยมลพิษและภัยพิบัติทางทะเลครอบคลุมพื้นที่ทั้งอ่าวไทยและอันดามัน และการติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยและดินถล่มในพื้นที่ลาดชันและพื้นที่ราบเชิงเขา อีกทั้งได้มีการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเพื่อเตรียมพร้อมรับเหตุรุนแรงให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง โดยดำเนินการผ่านโครงการพัฒนาตำบลเข้มแข็งที่ส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลครบทุกมิติ ซึ่งมีสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีกลางในการแก้ไขปัญหา

ความท้าทาย

การดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติ เพื่อลดผลกระทบต่อประชาชนและเศรษฐกิจในภาพรวมเป็นภารกิจของหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและความไม่ต่อเนื่องในกระบวนการดำเนินงาน อีกทั้งขั้นตอนกระบวนการทำงานและกฎระเบียบของภาครัฐยังไม่เอื้อต่อการให้ประชาชนในพื้นที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร ซึ่งอาจทำให้รูปแบบและวิธีการให้ความช่วยเหลืออาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะกลุ่มยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจในหมู่ประชาชนในกรณีที่มีการเตือนภัย เนื่องจากการปฏิบัติตนที่ถูกต้องจะนำไปสู่การลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อร่างกายและทรัพย์สิน ในขณะเดียวกันควรพัฒนาระบบและกลไกในการสอดประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีการบูรณาการร่วมกันมากขึ้น ทั้งในด้านการดำเนินการช่วยเหลือประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเป็นฐานกลาง โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การออกแบบระบบออนไลน์ในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ครอบคลุมข้อมูลขั้นตอนวิธีการ ความคืบหน้า ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ รวมทั้งควรกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบฐานข้อมูลของแต่ละโครงการให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้าและไม่ซ้อนทับกัน นอกจากนี้ ภาครัฐยังควรเร่งปรับปรุงกฎระเบียบและกระบวนการการทำงานของหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาระบบการปกครองท้องถิ่นให้เอื้อต่อประชาชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่และเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

SDG 11.6

ลดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมต่อหัวประชากรซึ่งเกิดจากการเติบโตของเขตเมือง รวมถึงให้ความสำคัญกับคุณภาพอากาศ และการจัดการขยะชุมชนและของเสียอื่น ๆ ภายในปี 2573

กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการอุปโภคบริโภคภายในเมืองก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในหลายด้าน อาทิ มลพิษทางน้ำจากการระบายน้ำเสียและการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำ มลพิษทางอากาศจากยานพาหนะและการก่อสร้างในเมือง ตลอดจนขยะมูลฝอยจากการอุปโภคบริโภคของประชาชน โดยปัญหาดังกล่าวนอกจากจะส่งผลเสียต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของคนยุคปัจจุบันแล้ว ยังจะกระทบไปถึงคนรุ่นหลังซึ่งจะต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลง ดังนั้น การพัฒนาเมืองจึงต้องให้ความสำคัญกับการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากคนเมือง ทั้งการลดปริมาณและการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและของเสียอื่น ๆ รวมถึงการควบคุมการปล่อยมลพิษทั้งทางอากาศและน้ำที่เกิดผลเสียต่อสุขภาวะและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แม้ว่าปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยในช่วงปี 2559 – 2562 จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่มีแนวโน้มการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีขึ้น เห็นได้จากปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21.0 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 43.6 ในปี 2562 ในขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องปรับตัวลงเล็กน้อยจากร้อยละ 35 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 34

นอกจากนี้ ในด้านมลพิษทางอากาศ พบว่าปริมาณฝุ่นละอองขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 10 ไมครอน (PM_{10}) โดยเฉลี่ยต่อวันในพื้นที่เมืองในช่วงปี 2559 - 2563 อยู่ในเกณฑ์ดี โดยในปี 2563 มีสัดส่วนจำนวนวันที่ค่าฝุ่นละออง PM_{10} อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานอยู่ที่ร้อยละ 97 เท่ากับปี 2559 อย่างไรก็ดี จำนวนวันที่มีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 2.5 ไมครอน ($PM_{2.5}$) เกินค่ามาตรฐานและค่าเฉลี่ยรายปีในปี 2562 เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า และในช่วงต้นปี 2563 สถานการณ์ฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ กลับมามีความรุนแรงอีกครั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะคุณภาพอากาศซึ่งวัดจากค่าเฉลี่ยรายปีของดัชนีคุณภาพอากาศ (AQI) ในมิติของฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ และ PM_{10} ในช่วงปี 2559 – 2562[1] ในพื้นที่เมืองศูนย์กลางความเจริญตามเป้าหมายการพัฒนาของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ พบว่า ปริมาณ PM_{10} เฉลี่ยทุกพื้นที่ในปี 2562 มีค่าเท่ากับ 39.49 อยู่ในเกณฑ์ดี (0-50) แต่เมื่อพิจารณาแนวโน้มปี 2559-2562 พบว่าทุกเมืองมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูงเกินร้อยละ 10 ขณะที่ปริมาณ $PM_{2.5}$ เฉลี่ยทุกพื้นที่ในปี 2562 มีค่า 80.57 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (50 – 100)[2] เมื่อพิจารณาแนวโน้ม ปี 2559-2562 เมืองส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ประมาณร้อยละ 1 - 5

ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น กำจัดถูกต้อง และการนำกลับไปใช้ประโยชน์ และสัดส่วนจำนวนวันที่ค่า PM_{10} ในเขตเมืองอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ปี 2559 - 2562

ปี	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ล้านตัน)	ปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง		ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์		PM_{10}[1]
		(ล้านตัน)	(ร้อยละ)	(ล้านตัน)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
2559	27.06	9.57	35.0	5.81	35.0	97.0
2560	27.37	11.69	43.0	8.51	31.0	99.0
2561	27.93	10.85	39.0	9.76	35.0	98.0
2562	28.71	9.81	34.0	12.52	43.6	97.0
2563	-	-	-	-	-	97.0

หมายเหตุ: ปี หมายถึง ปีงบประมาณ

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

[1] ชุดข้อมูลคุณภาพอากาศย้อนหลัง Air Quality Index (AQI) ซึ่งรวบรวมและคำนวณข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ

[2] เกณฑ์ US-EPA 2016 กำหนดมาตรฐานค่า PM 2.5 และ PM 10 ดังนี้ 0 – 50 ดี 51 – 100 ปานกลาง 101 – 200 มีผลกระทบต่อสุขภาพ 201 – 300 มีผลกระทบต่อสุขภาพมาก และมากกว่า 300 อันตราย

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

11

SDG 11.6

ลดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมต่อหัวประชากรซึ่งเกิดจากการเติบโตของเขตเมือง รวมถึงให้ความสำคัญกับคุณภาพอากาศ และการจัดการขยะชุมชนและของเสียอื่น ๆ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ได้จัดทำแผนแม่บทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากขยะและของเสียอันตราย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 -2580) ภายใต้กรอบแนวคิดหลัก อาทิ หลัก 3Rs (reduce, reuse, recycle) เศรษฐกิจหมุนเวียน หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย รวมทั้งหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) ครอบคลุมขยะ 4 ประเภท ได้แก่ ขยะชุมชน ของเสียอันตรายชุมชน มูลฝอยติดเชื้อและกากของเสียอุตสาหกรรมโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Design for Environment: DfE) ควบคุม จำกัด และยกเลิกการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกใช้แล้วทิ้ง ฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะให้ดำเนินการได้ตามหลักสุขาภิบาล สนับสนุนการรวมกลุ่มพื้นที่เพื่อจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนควบคุมการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติกอย่างเข้มงวด

นอกจากนี้ ยังได้ประกาศให้การแก้ไขปัญหามลภาวะด้านฝุ่นละอองเป็นวาระแห่งชาติ และจัดทำแผนแม่บทด้านการจัดการคุณภาพอากาศของประเทศระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และได้ดำเนินโครงการสำคัญ เช่น โครงการป้องกันแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน และโครงการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

ความท้าทาย

ประเทศไทยมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั่วประเทศรวม 2,852 แห่ง เป็นสถานที่ที่ดำเนินการอย่างไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล รวม 2,209 แห่ง คิดเป็นสัดส่วนมากถึงร้อยละ 77.5 อีกทั้งยังมีสถานที่กำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สามารถดำเนินการได้อีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากติดขัดในข้อกฎหมายว่าด้วยเรื่องบทบาทอำนาจ หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ แม้ว่าทุกภาคส่วนจะตระหนักถึงความสำคัญของการลดและป้องกันต้นเหตุการก่อมลพิษทางอากาศโดยเฉพาะฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ แต่ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น เนื่องจากยังมีการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลจำนวนมาก การก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่นอกเมือง เช่น การผลิตทางอุตสาหกรรม การเผาป่า การเผาในที่โล่งและการเผาเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งล้วนก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่เมือง

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งรัดแก้ไขปัญหาสถานที่กำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สร้างเสร็จแล้ว แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ รวมถึงลงทุนปรับปรุงสถานที่กำจัดขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล พร้อมทั้งรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในการลดและคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรเร่งรัดการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่ต้นทาง อาทิ การประยุกต์ใช้หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย การใช้มาตรการทางภาษี ควบคุมเครื่องยนต์ที่มีอายุการใช้งานเกินมาตรฐาน การส่งเสริมการนำพลังงานสะอาดมาใช้ รวมถึงการแก้ปัญหามลพิษแบบบูรณาการกับพื้นที่โดยรอบ เนื่องจากมลพิษทางอากาศไม่สามารถแก้ไขเฉพาะในพื้นที่เมือง

11

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

SDG 11.7

จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ภายในปี 2573

การมีพื้นที่เปิดสาธารณะ อาทิ สวนสาธารณะ พื้นที่นันทนาการ และลานกิจกรรม มีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเอื้ออำนวยให้คนในชุมชนสามารถทำกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมร่วมกัน และยังเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดแวดล้อมในเมืองให้คงอยู่ในสภาพดีต่อไป อย่างไรก็ดี ความต้องการนำพื้นที่ไปพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัย สำนักงาน และแหล่งพาณิชยกรรมซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้พื้นที่เปิดสาธารณะมีแนวโน้มลดลง ดังนั้น การจัดสรรและพัฒนาพื้นที่เปิดสาธารณะให้มีความปลอดภัยและเข้าถึงได้สำหรับคนทุกกลุ่มจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองในมิติอื่น ๆ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เมืองศูนย์กลางความเจริญตามเป้าหมายการพัฒนาตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ[1] โดยเฉลี่ยมีสัดส่วนพื้นที่เปิดสาธารณะต่อพื้นที่เมืองทั้งหมดอยู่ที่ร้อยละ 25 โดยเมืองในจังหวัดขอนแก่นมีสัดส่วนต่ำสุดที่ร้อยละ 11 และเมืองในจังหวัดฉะเชิงเทรามีสัดส่วนสูงสุดที่ร้อยละ 66 ทั้งนี้ เมื่อแบ่งพื้นที่สาธารณะออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่สีเขียว และพื้นที่ถนน พบว่า เมืองในจังหวัดดังกล่าวมีพื้นที่สีเขียวต่อพื้นที่เมืองทั้งหมดโดยเฉลี่ยร้อยละ 14 โดยกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนต่ำที่สุดที่ร้อยละ 2 ในขณะที่เมืองในจังหวัดภูเก็ตมีสัดส่วนสูงที่สุดที่ร้อยละ 55 ของพื้นที่ทั้งหมด ในส่วนของพื้นที่ถนนพบว่า โดยเฉลี่ยเมืองมีสัดส่วนพื้นที่ถนนร้อยละ 11 โดยเมืองในจังหวัดขอนแก่นมีสัดส่วนต่ำที่สุดร้อยละ 7 ของพื้นที่ทั้งหมด และเมืองในจังหวัดฉะเชิงเทรามีสัดส่วนสูงที่สุดร้อยละ 20 ของพื้นที่

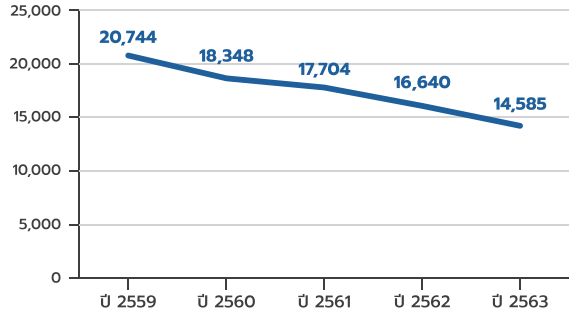
สัดส่วนพื้นที่เปิดสาธารณะต่อพื้นที่เมืองทั้งหมด ในพื้นที่เมืองศูนย์กลางความเจริญตามเป้าหมายการพัฒนาของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ

จังหวัด	พื้นที่เมือง (แห่ง)	สัดส่วนพื้นที่เปิดสาธารณะต่อพื้นที่ทั้งหมดของเมือง (ร้อยละ)		
		สัดส่วนพื้นที่มีใช้ถนน (มีข้อมูลเฉพาะพื้นที่สีเขียว)	สัดส่วนพื้นที่ใช้ถนน	รวมสัดส่วน
1. กรุงเทพฯ	-	2	12	14
2. นครปฐม	6	4	13	17
3. นนทบุรี	9	4	14	18
4. ปทุมธานี	8	8	14	22
5. สมุทรปราการ	4	11	15	26
6. สมุทรสาคร	4	9	10	19
7. เชียงใหม่	5	9	10	19
8. ขอนแก่น	7	4	7	11
9. ภูเก็ต	3	55	9	54
10. สงขลา	12	11	9	20
11. ฉะเชิงเทรา	1	47	20	67
12. ชลบุรี	12	18	12	30
13. ระยอง	3	49	9	58

หมายเหตุ: พื้นที่เมือง หมายถึง พื้นที่ของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองในจังหวัด ซึ่งมีข้อมูลพื้นที่เปิดสาธารณะในส่วนพื้นที่สีเขียวและพื้นที่ถนน

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกายและเพศ ที่ได้รับการรับแจ้งเหตุ

ที่มา: ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในมิติด้านความปลอดภัย พบว่าการก่ออาชญากรรมในคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกายและเพศ ในช่วงปี 2559 – 2563 มีทิศทางที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2563 ได้รับแจ้ง 14,585 คดี ลดลงจาก 20,744 คดี ในปี 2559 สะท้อนถึงสถานการณ์ความปลอดภัยของประชาชนที่ดีขึ้น

[1] ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร) เชียงใหม่ ขอนแก่น ภูเก็ต สงขลา และเมืองในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา)

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

SDG 11.7

จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้บรรจุประเด็นพื้นที่สีเขียวในเมืองไว้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติฯ โดยกำหนดให้ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชนเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการเรียนรู้ทางธรรมชาติในเขตชุมชนเมืองและชนบท โดยเน้นเสริมสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ มีโครงการที่ดำเนินการแล้ว อาทิ โครงการป่าในเมือง "สวนป่าประชารัฐ เพื่อความสุขของคนไทย" โครงการสิ่งแวดล้อมชุมชนและเพิ่มพื้นที่สีเขียว และโครงการจัดสร้างสวนป่า "เบญจกิติ" ระยะที่ 2 -3 รวมถึงโครงการจัดทำฐานข้อมูลแนวเขตทางสาธารณประโยชน์ มาตราส่วน 1:4,000 เพื่อป้องกันการรุกล้ำพื้นที่สาธารณะและโครงการยกระดับการรังวัดด้วยดาวเทียมแบบจลน์ (RTK GNSS Network) ที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาพัฒนาแนวเขตพื้นที่สีเขียวรวมทั้งยังได้ดำเนินการวางผังพื้นที่สาธารณะสีเขียวตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 และออกแบบโครงการให้เข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะเด็ก สตรี คนชรา และผู้พิการตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ความท้าทาย

แนวโน้มการขยายความเป็นเมืองก่อให้เกิดความต้องการพัฒนาพื้นที่ในเมือง สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและสถานที่ประกอบกิจการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สัดส่วนพื้นที่เปิดสาธารณะ โดยเฉพาะพื้นที่สีเขียวลดลง แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งจะมีข้อกำหนดเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ของเอกชน อาทิ อัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อที่ดิน (Floor Area Ratio: FAR) และสัดส่วนพื้นที่เปิด (Open Space Ratio: OSR) แต่การบังคับใช้ผังเมืองดังกล่าวยังขาดความเข้มงวดในหลายพื้นที่ รวมทั้งประชาชนและผู้ประกอบการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง ส่งผลให้การรักษาและพัฒนาพื้นที่สีเขียวไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมกันวางแผนและกำหนดมาตรการรักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะในเมืองอย่างบูรณาการ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนและภาคเอกชนเรื่องข้อกำหนดเกี่ยวกับผังเมืองและการพัฒนาพื้นที่ในเขตต่าง ๆ ของเมือง ตลอดจนมีมาตรการส่งเสริมและจูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวทุกประเภท อาทิ สวนโครงการ และสวนแนวตั้ง

11

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

SDG 11.a

สนับสนุนการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ระหว่างพื้นที่เมือง ชานเมือง และชนบท โดยเสริมความเข้มแข็ง ในการวางแผนพัฒนาระดับภูมิภาคและระดับชาติ

การพัฒนาเมืองเป็นประเด็นการพัฒนาที่สำคัญเนื่องจากเมืองได้กลายเป็นศูนย์กลางของการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งเป็นแหล่งที่พักอาศัย ศูนย์กลางคมนาคมขนส่ง แหล่งจ้างงานและทำธุรกิจตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ดี การพัฒนาเมืองจะเกิดประโยชน์สูงสุดก็ต่อเมื่อความเจริญของเมือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สามารถกระจายไปยังพื้นที่โดยรอบทั้งบริเวณชานเมืองและชนบทได้อย่างสมดุล โดยกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการกระจายความเจริญดังกล่าว คือ การปรับปรุงและดำเนินการตามแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ทั้งระดับชาติและภูมิภาค โดยมุ่งเน้นความเชื่อมโยงและความสอดคล้องระหว่างการพัฒนาเมืองและการพัฒนาชนบท ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วโดยขาดการวางแผนที่เหมาะสมจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อพื้นที่โดยรอบ เช่น ปัญหามลพิษ ความแออัด และความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงยิ่งขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ความเป็นเมืองของไทยยังมีลักษณะสำคัญคือมีความเป็นเมืองโตเดี่ยว (Primate City) หมายถึงการที่เมืองที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดมีขนาดใหญ่กว่าและมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมมากกว่าเมืองลำดับที่สองเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ประชากรเมืองของไทยมีสัดส่วนมากกว่าประชากรชนบทเป็นครั้งแรกในปี 2558 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล คาดว่าประเทศไทยจะมีสัดส่วนประชากรเมืองสูงถึงร้อยละ 75 ภายในปี 2583 ดังนั้น ภาครัฐจึงได้ให้ความสำคัญกับการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมจากเมืองสู่ชนบท เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกพื้นที่ โดยได้จัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเมืองน่าอยู่อัจฉริยะซึ่งกำหนดแนวทางการพัฒนาเมืองทุกขนาด มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างงาน การจัดการสิ่งแวดล้อมของเมือง ระบบฐานข้อมูลเมือง ระบบบริหารจัดการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะที่ผ่านมา ไทยได้ดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ อาทิ การขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะโดยสำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย ปัจจุบันมีความก้าวหน้าในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาตามแผนแม่บทฯ ระยะแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (2 พื้นที่) นนทบุรี เชียงใหม่ (2 พื้นที่) ขอนแก่น (10 อำเภอนำร่อง) ภูเก็ต สงขลา ชลบุรี (3 พื้นที่) ระยอง (4 พื้นที่) และพื้นที่อื่นๆ ใน 18 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ จันทบุรี ชุมพร เชียงราย นครราชสีมา นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ น่าน ปัตตานี พิษณุโลก (3 พื้นที่) มุกดาหาร ยะลา ลำปาง สตูล สุราษฎร์ธานี (2 พื้นที่) หนองคาย อุดรธานี อุบลราชธานี

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ได้ริเริ่มส่งเสริมการศึกษาวิจัยแนวการพัฒนาเมืองรูปแบบใหม่ภายใต้กฎบัตรแห่งชาติด้านการพัฒนาเมือง ซึ่งเป็นกลไกการพัฒนาเมืองและเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมกันเสนอแนะแนวทางการพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การฟื้นฟูเมือง โครงสร้างพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต โดยคณะกรรมการกฎบัตรแห่งชาติได้จัดทำกฎบัตรสำหรับการพัฒนาเมือง ปี 2562 ในพื้นที่เมืองอุดรธานี เชียงใหม่ นครสวรรค์ สระบุรี ระยอง ป่าตอง และกรุงเทพมหานคร 5 พื้นที่

สนับสนุนการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ระหว่างพื้นที่เมือง ชานเมือง และชนบท โดยเสริมความเข้มแข็งในการวางแผนพัฒนาระดับภูมิภาคและระดับชาติ

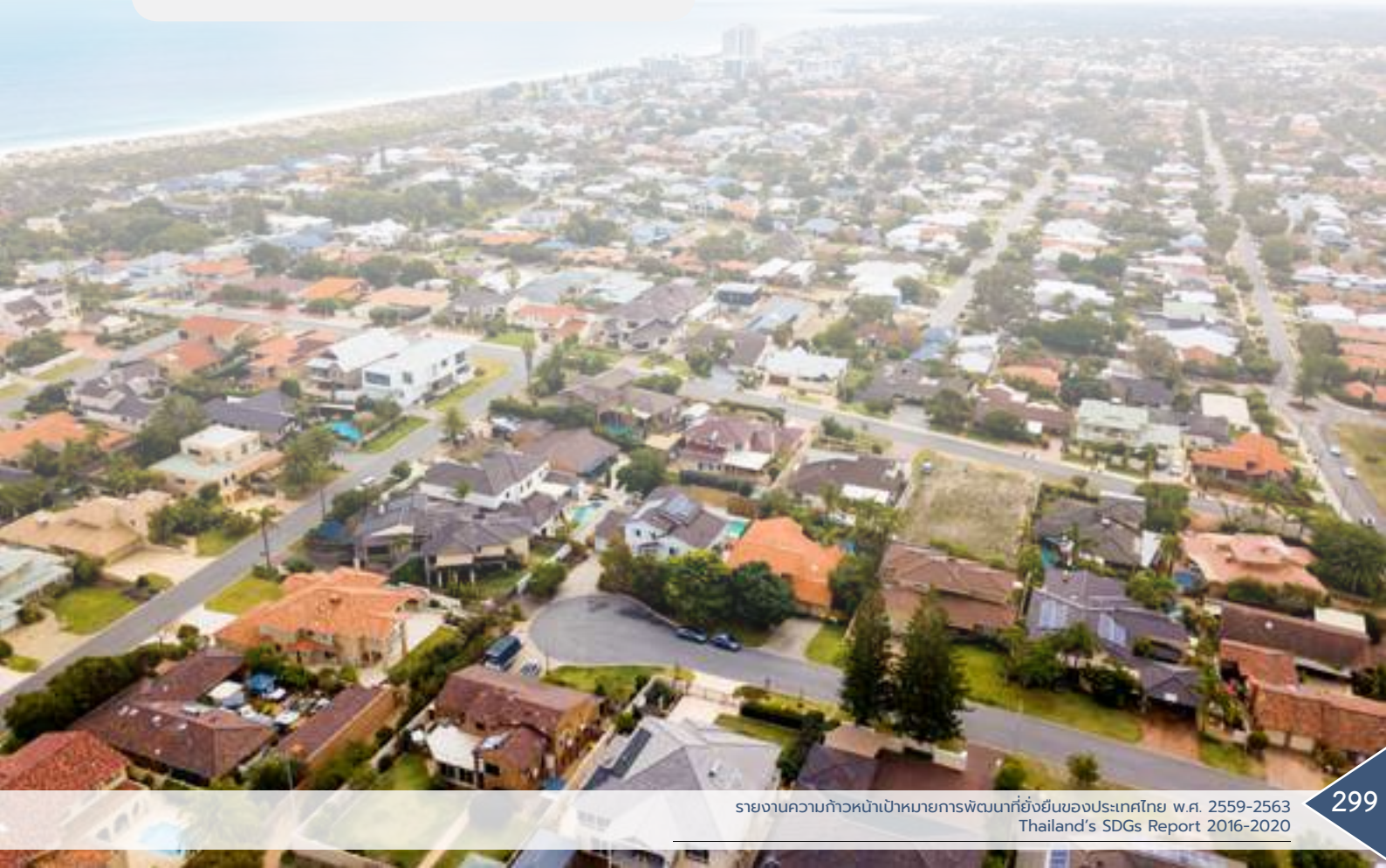
และปี 2563 ในพื้นที่เมืองสัตหีบ พัทยา แหลมฉบัง ศรีราชา บางแสน และชลบุรี กระบี่ สุพรรณบุรี ขนอม-สิชล หาดใหญ่ อุบลราชธานี นครราชสีมา และชัยนาท

ความท้าทาย

การดำเนินการตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญจากเมืองหลักสู่เมืองรองและพื้นที่ชนบทยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมมากนัก ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นยังขาดความเป็นเอกภาพ อีกทั้งข้อจำกัดในด้านศักยภาพของบุคลากร โดยเฉพาะในระดับภูมิภาค ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการกำหนดและดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องตามแนวทางที่ระบุไว้ในแผนแม่บทฯ ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรปรับปรุงและพัฒนากลไกการบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนในการกำหนดและการดำเนินนโยบายด้านการพัฒนาเมืองที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเน้นความสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับชาติและระดับภูมิภาค ในขณะเดียวกัน ควรเร่งยกระดับศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกระดับเพื่อให้สอดรับกับทิศทางการดำเนินงานที่เปลี่ยนไป

11

SDG 11.b

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

เพิ่มจำนวนเมืองและถิ่นฐานของมนุษย์ที่สนองรับและดำเนินการตามนโยบายและแผนที่บูรณาการ เพื่อให้เกิดความครอบคลุม การใช้ทรัพยากรอย่างประสิทธิภาพ การลดผลกระทบ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการมีภูมิต้านทานต่อภัยพิบัติ ตลอดจนพัฒนาและดำเนินการตามหลักการบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบองค์รวมในทุกระดับ โดยเป็นไปตามกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573

ปัจจุบันจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและคาดว่าจะยังคงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสหประชาชาติคาดการณ์ว่าภายในปี 2593 ประชากรโลกที่อาศัยในเมืองจะมีมากถึงร้อยละ 68 (7 พันล้านคน) ของจำนวนประชากรทั่วโลก เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 55 (4.2 พันล้านคน) ในปี 2561 โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากความต้องการมีงานทำ ความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภค และสวัสดิการสังคมที่เมืองมีความพร้อมมากกว่า อย่างไรก็ดี ผลจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ทำให้อัตราการเกิดภัยพิบัติมีความรุนแรงและบ่อยครั้งขึ้น ดังนั้นจึงมีการสนับสนุนให้ทุกเมืองจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติอย่างรอบด้าน เพื่อให้เป็นไปตามกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558-2573 โดยกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานเบื้องต้นไว้ที่ปี 2563

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

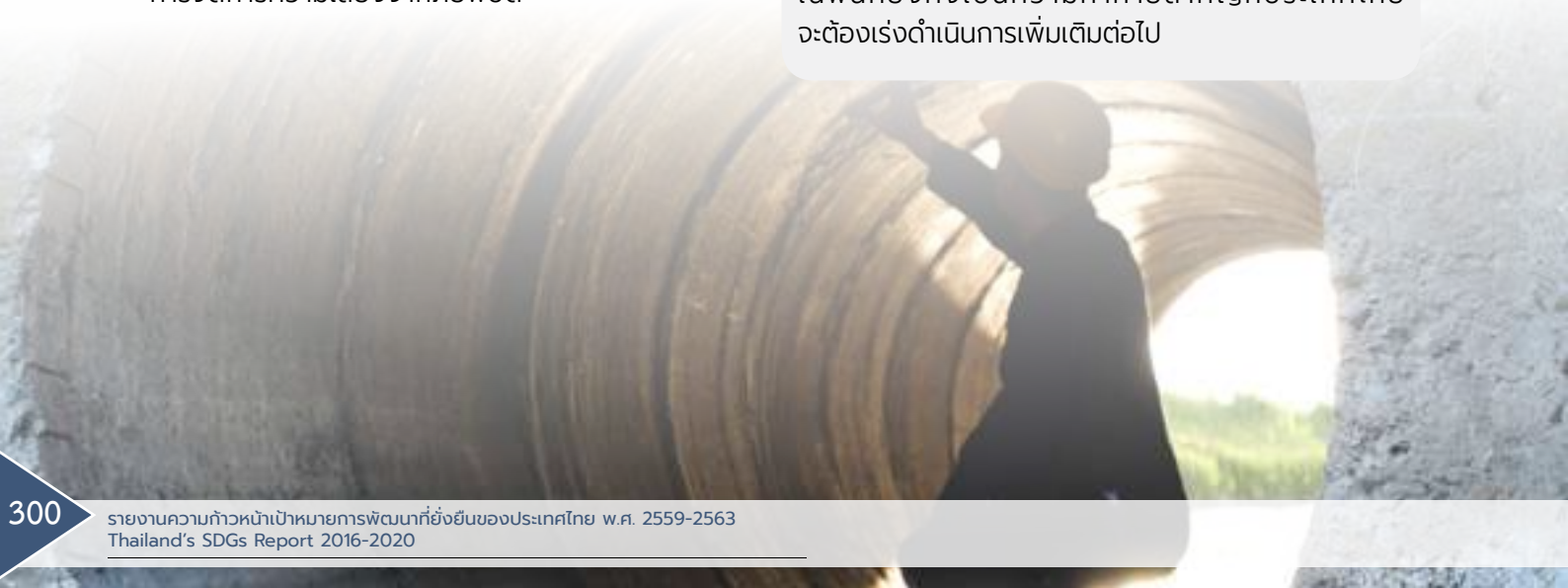
ประเทศไทยได้จัดทำและดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ที่มีความสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558-2573 โดยแผนดังกล่าวมุ่งพัฒนาระบบการป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการพัฒนาภูมิความรู้และความเข้มแข็งของชุมชนในการรับมือกับภัยพิบัติ ในระยะที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เร่งบูรณาการแผนระดับชาติสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งในปี 2563 องค์กรส่วนท้องถิ่นร้อยละ 50 ได้จัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับท้องถิ่น รวมทั้งได้มีการแต่งตั้งผู้ประสานงานหลักด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (DRR Focal Point) ในระดับกระทรวง กรม จังหวัด และในระดับคณะทำงานย่อย เพื่อทำหน้าที่ประสานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขับเคลื่อนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งหน่วยงานระดับท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการรับมือภัยพิบัติมากขึ้น ควบคู่ไปกับการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการปรับปรุงทบทวนและจัดทำร่างแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติฉบับใหม่โดยคาดว่าจะนำเสนอคณะรัฐมนตรีและประกาศใช้ในปี 2564

ความท้าทาย

แม้ภาครัฐได้มีการจัดทำแผนระดับชาติและระดับจังหวัดเพื่อรับมือกับภัยพิบัติได้ครบถ้วนแล้ว แต่การจัดทำแผนและยุทธศาสตร์ระดับอำเภอและท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนร่วมกับประชาชนในพื้นที่ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญที่ประเทศไทยจะต้องเร่งดำเนินการเพิ่มเติมต่อไป

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

11

SDG 11.b

เพิ่มจำนวนเมืองและถิ่นฐานของมนุษย์ที่สนองรับและดำเนินการตามนโยบายและแผนที่บูรณาการ เพื่อให้เกิดความครอบคลุม การใช้ทรัพยากรอย่างประสิทธิภาพ การลดผลกระทบ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการมีภูมิต้านทานต่อภัยพิบัติ ตลอดจนพัฒนาและดำเนินการตามหลักการบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบองค์รวมในทุกระดับ โดยเป็นไปตามกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573

ข้อเสนอแนะ

ควรร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้เรื่องการจัดทำแผนการบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยเฉพาะการดำเนินงานในระดับท้องถิ่น รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในฐานะผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่ ตลอดจนควรพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล ประมวลผลและรายงานผลการดำเนินงานตามแผน เพื่อให้การดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลสำคัญต่อความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อาทิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วโดยขาดการควบคุมและการวางแผนที่ดี การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบางในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับวิกฤตในด้านต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาทักษะทางการเงิน (financial literacy) และทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy)

11

ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์
มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น
ต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

SDG
11.c

สนับสนุนประเทศพัฒนาน้อยที่สุดผ่านทางความช่วยเหลือทางการเงิน และวิชาการในการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างที่ยั่งยืนและมีความต้านทาน และยืดหยุ่นโดยใช้วัสดุท้องถิ่น

การก่อสร้างที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้างโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์อย่างยั่งยืน เนื่องจากไม่เพียงแต่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากวัสดุและกระบวนการก่อสร้าง ยังช่วยลดต้นทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาวได้อีกด้วย ทั้งนี้ การก่อสร้างที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้างสีเขียวจำเป็นต้องใช้เงินทุนและองค์ความรู้สมัยใหม่ในการดำเนินการซึ่งเป็นสิ่งที่กลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุดมีข้อจำกัด จึงควรให้การสนับสนุนทางการเงินและวิชาการในการออกแบบและพัฒนาสิ่งปลูกสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีความต้านทานยืดหยุ่น โดยอาศัยวัสดุท้องถิ่น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แม้ว่าไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนาจะไม่มีพันธกรณีในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด แต่การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนไทยที่ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและพลังงานก็ได้มีส่วนในการส่งเสริมเรื่องการก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างสีเขียว ผ่านการเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องการออกแบบอาคารประหยัดพลังงานให้แก่ผู้สนใจทั้งในและต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น สถาบันอาคารเขียวไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระจากการรวมกลุ่มกันของสถาปนิกและวิศวกร ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมหลักสูตรสร้างผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบอาคารเขียว รวมทั้งจัดงานสัมมนาเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องอาคารเขียวที่ถูกต้องแก่สถาปนิก วิศวกร หน่วยงานภาครัฐ และประชาชนทั่วไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ไทยยังได้ขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าวภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมการประหยัดพลังงานและใช้พลังงานทดแทนในกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม อาคาร ที่อยู่อาศัย พร้อมทั้งได้จัดทำคู่มือการออกแบบอาคารภาครัฐที่จะก่อสร้างใหม่ให้เป็นอาคารเขียว

การดำเนินการที่ผ่านมา

เมื่อเดือนตุลาคม ปี 2562 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้เผยแพร่องค์ความรู้ด้านการออกแบบและก่อสร้างอาคารที่ยั่งยืนหรืออาคารสีเขียว แก่คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านพลังงานแก่กลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุด อาทิ สปป.ลาว กัมพูชา และเมียนมา ในโอกาสที่เดินทางร่วมกับคณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านพลังงานอาเซียน ส่วนคณะกรรมการกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานได้อนุมัติงบสำหรับการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและใช้พลังงานทดแทนในกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม อาคาร ที่อยู่อาศัยเพื่อใช้ในปีงบประมาณ 2564 เป็นจำนวน 2,200 ล้านบาท

นอกจากนี้ สถาบันอาคารเขียวไทยได้จัดหลักสูตรอบรมผู้เชี่ยวชาญอาคารเขียวไปแล้ว 24 รุ่น และมีส่วนสำคัญในการทำให้อาคารในประเทศไทยเข้ารับการประเมินเพื่อขอรับการรับรองเป็นอาคารเขียว 127 อาคาร ซึ่งผ่านการรับรองแล้ว 71 อาคาร ในขณะที่การให้ความช่วยเหลือประเทศพัฒนาน้อยที่สุดยังไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการ

สนับสนุนประเทศพัฒนาน้อยที่สุดผ่านทางความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการในการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างที่ยั่งยืนและมีความต้านทานและยืดหยุ่นโดยใช้วัสดุท้องถิ่น

ความท้าทาย

ความตระหนักรู้เรื่องการก่อสร้างอาคารที่ยั่งยืนภายในประเทศยังจำกัดอยู่ในเขตเมืองของพื้นที่หัวเมืองขนาดใหญ่เท่านั้น รวมทั้งยังขาดการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการก่อสร้างอาคารที่ยั่งยืนแก่กลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ขณะเดียวกัน องค์ความรู้และเทคโนโลยีในเรื่องการสร้างอาคารที่ยั่งยืนส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพิงต่างประเทศ จึงทำให้บทบาทในการให้ความช่วยเหลือประเทศพัฒนาน้อยที่สุดของไทยในเรื่องดังกล่าวมีข้อจำกัด

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรมีการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลการให้ความช่วยเหลือการสร้างอาคารที่ยั่งยืนแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดเพื่อติดตามความคืบหน้าได้ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการเพิ่มความเข้มข้นในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารที่ยั่งยืนแก่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป เพื่อทำให้การขับเคลื่อนในประเด็นดังกล่าวดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ประเทศไทยควรเร่งพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านอาคารที่ยั่งยืนเป็นของตนเองเพื่อส่งเสริมการแสดงบทบาทของไทยในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุดต่อไป

เป้าหมายที่
12

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

SDG 12: Ensure sustainable consumption and production patterns

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

12

SDG 12

การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนมีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ตระหนักถึงต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและบริการของบริษัท องค์กร ตลอดจนกรอบคิดและพฤติกรรมของประชาชน ให้มีความสอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ผ่านการดำเนินงานอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติอย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ประเทศไทยได้จัดทำ**แผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560 – 2580 (ฉบับปรับปรุง)** เพื่อวางกรอบการดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยนสังคมไทยสู่สังคมที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่าและสมดุลกับฐานทรัพยากรของประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางที่กำหนดไว้ใน**แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579** ในขณะที่ภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนมากขึ้น โดยในปี 2563 ร้อยละ 20.14 ของ บริษัทจดทะเบียนไทยได้จัดทำ**รายงานความยั่งยืนตามความสมัครใจและเปิดเผยข้อมูลในมิติสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล (Environmental, Social and Governance: ESG)** รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวที่มีกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยระหว่างปี 2554 - 2563 มี**โรงงาน/สถานประกอบการได้รับใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียว** รวม 40,799 ใบรับรองและตั้งเป้าหมายให้โรงงานอุตสาหกรรมภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรมที่มีอยู่กว่า 71,130 โรงทั่วประเทศพัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวภายในปี 2568 นอกจากนี้ภาคพลังงานได้ลดการอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลลงอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการใช้พลังงานหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นจากสัดส่วนกำลังผลิตติดตั้งของ**การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนต่อหัวประชากร**ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 136.90 วัตต์ต่อคนในปี 2559 เป็น 163.82 วัตต์ต่อคนในปี 2561 อีกทั้งยังเร่งส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชน ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเตรียม**การจัดทำบัญชีต้นทุนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (System of Environmental-Economic Accounting: SEEA)** ร่วมกับ**บัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Satellite Account)** เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม ยังคงมี**ความท้าทายสำคัญด้านการสูญเสียและขยะอาหาร** โดยคาดการณ์ว่าประเทศไทยมีปริมาณขยะอาหารประมาณ 78.69 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง และยังขาดการติดตามและจัดเก็บข้อมูลด้านการสูญเสียและขยะอาหารอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ **ทุกภาคส่วนควรเร่งดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะและของเสียอันตราย** เนื่องจากมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่สัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการกำจัดถูกต้องมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 35.37 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 34.17 ในปี 2562 เช่นเดียวกันกับการจัดการของเสียติดเชื้อจากชุมชนซึ่งในปี 2562 ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 16.13

การดำเนินการที่ผ่านมา

ใน**ภาคอุตสาหกรรมและการกำจัดขยะ** ได้มีการส่งเสริมเครือข่ายอุตสาหกรรมสีเขียวควบคู่ไปกับการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชน อาทิ การยกระดับและพัฒนาโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) ตลอดจนการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 1 (พ.ศ.2561-2565) และการจัดทำฐานข้อมูลปริมาณกากอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นของเสียอันตราย ใน**ภาคเกษตรและอาหาร** ได้ดำเนินการจัดทำแผนที่นำทางการจัดการขยะ

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

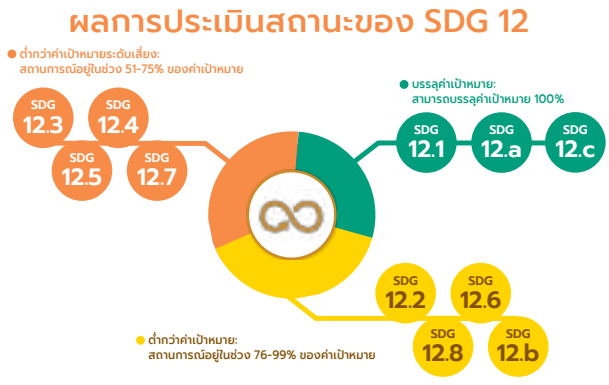
อาหารของประเทศไทย และเตรียมการจัดทำดัชนีความสูญเสียอาหารระดับชาติ เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายในการลดปริมาณการสูญเสียผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหารตลอดห่วงโซ่คุณค่า ส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร และการใช้ทรัพยากรในระบบการผลิตอาหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในภาคการศึกษาและการสร้างความตระหนักรู้ ได้มีการจัดการศึกษาด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษา และดำเนินโครงการทำความดีด้วยหัวใจลดภัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้จัดฝึกอบรมการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานภาครัฐ ในภาคพลังงานได้ส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานหมุนเวียนและรับซื้อไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียนจากผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็กในโครงการพลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ ชีวมวลขยะ และก๊าซชีวภาพ ตลอดจนส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนภายในประเทศให้เพิ่มสูงขึ้นผ่านการสนับสนุนการวิจัยการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ในภาคการท่องเที่ยวได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและให้ชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่มากขึ้น รวมทั้งมีการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เพื่อนำผลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทยและพัฒนาให้มีมาตรฐานในระดับสากล

ความท้าทาย

ความท้าทายหลักประกอบด้วย **(1) การขับเคลื่อนการนำแนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจชีวภาพเศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Economy)** ไปสู่การปฏิบัติยังไม่เป็นที่แพร่หลาย เนื่องจากต้นทุนที่สูงประกอบกับมาตรการทางเศรษฐศาสตร์และกฎหมายที่ยังไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น **(2) การบริหารจัดการขยะและของเสียโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น** ยังมีศักยภาพไม่เพียงพอในการจัดการให้ถูกต้องและเป็นไปตามมาตรฐานสากล รวมทั้งมีการปล่อยของเสียที่ยังไม่ได้รับการบำบัดเพิ่มสูงขึ้น **(3) กฎระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวซึ่งไม่เอื้อให้พิจารณาสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม** เนื่องจากราคาสินค้าที่ค่อนข้างสูงจากวัตถุดิบที่มีความจำเพาะเจาะจง และ **(4) ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนที่ยังไม่สมบูรณ์ อาทิ** ดัชนีการสูญเสียและขยะอาหาร ทำให้ไม่สามารถประเมินสถานการณ์และความก้าวหน้าของการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดรูปแบบการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ด้วยการสนับสนุนทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตเพื่อให้เกิดระบบ Remanufacturing ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน การให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษี การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติอันเป็นเลิศจากผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพตลอดห่วงโซ่การผลิตให้กับธุรกิจขนาดกลางและรายย่อย รวมทั้งการปรับปรุงระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ทำให้การดำเนินงานง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังควรเร่งรัดการจัดทำฐานข้อมูลด้านขยะและของเสียของประเทศให้สมบูรณ์ และเน้นการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการของเสียควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบจัดการของเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษในภาคอุตสาหกรรม เพิ่มสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียนทั้งด้านการผลิตและการใช้ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าสมาร์ทกริดและพัฒนาระบบกักเก็บพลังงานที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

กรณีศึกษา

Chula Zero Waste

Chula Zero Waste หรือโครงการพัฒนาต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายอย่างยั่งยืนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม สำนักบริหารระบบกายภาพและเครือข่ายคณาจารย์และนิสิต เพื่อพัฒนาระบบการจัดการขยะอย่างครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่การบรรจุหลักสูตรการคัดแยกและจัดการขยะในระบบการศึกษา กิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ และการปฏิบัติจริงทั้งในบริเวณมหาวิทยาลัย และพื้นที่ภาคีเครือข่าย บนพื้นฐานหลักการ 3Rs เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม โครงการ Chula Zero Waste ได้จัดทำ**แผนปฏิบัติการการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายอย่างยั่งยืนในจุฬาลงกรณ์ฯ (พ.ศ.2560-2564)** ซึ่งประกอบไปด้วย 6 แผนงาน ได้แก่ (1) การพัฒนากลไกการทำงานและจัดทำข้อมูลพื้นฐาน (2) การลดการเกิดขยะ ณ แหล่งกำเนิด โดยผลักดันให้ลดการใช้ถุงพลาสติก ส่งเสริมการใช้แก้วน้ำ และขวดน้ำส่วนตัวเพื่อลดขยะพลาสติก (3) การพัฒนาและปรับปรุงระบบการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด (4) การปรับปรุงระบบเก็บรวบรวมขยะภายในมหาวิทยาลัย (5) การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอินทรีย์ โดยยกระดับระบบการเก็บรวบรวมขยะเศษอาหารเพื่อส่งเข้าระบบการผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) และ (6) การพัฒนาเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอนผ่านการจัดทำเนื้อหาการสอนด้านการจัดการขยะอย่างยั่งยืนสำหรับเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2562 พบว่า มหาวิทยาลัยสามารถลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติกชนิดหูหิ้วลดลงร้อยละ 80 ในทุกร้านค้าเลิกใช้แก้วพลาสติกในโรงอาหาร โดยเปลี่ยนเป็นแก้วที่ใช้ซ้ำได้ หรือแก้วกระดาษเคลือบพลาสติกชีวภาพ ลดปริมาณการใช้หลอดพลาสติก ช้อน-ส้อมพลาสติก ลงร้อยละ 20 ผ่านมาตรการ "ขอก่อนค่อยให้" และ ลด-งด แจกเอกสารในการประชุมและการจัดงานพิเศษต่าง ๆ ด้วย ตลอดจนกระตุ้นและผลักดันให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพการลดและแยกขยะของคณะต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ที่มา: โครงการ Chula Zero Waste และ salika.com

12

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

SDG 12.1

ดำเนินการให้เป็นผลตามกรอบการดำเนินงานระยะ 10 ปี ว่าด้วยแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ทุกประเทศนำไปปฏิบัติโดยประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำ โดยคำนึงถึงการพัฒนาและขีดความสามารถของประเทศกำลังพัฒนา

การยกระดับสังคมไทยสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนเพื่อลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตและการบริโภค ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชากร จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้การขับเคลื่อนและส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ครอบคลุมทุกภาคส่วนและทุกระดับในสังคม ซึ่งประเทศไทยได้จัดทำแผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560 - 2580 (ฉบับปรับปรุง) ที่สอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานระยะ 10 ปี ว่าด้วยแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (The 10 Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption and Production Patterns: 10YFP) ที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติร่วมกันรับรองไว้

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560 - 2580 (ฉบับปรับปรุง) ได้วางกรอบการดำเนินงานของประเทศไทยในระยะยาวที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนสังคมไทยสู่สังคมที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่า และสมดุลกับฐานทรัพยากรของประเทศ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนมีความสอดคล้องกับกรอบ 10YFP ของสหประชาชาติ โดยแผนขับเคลื่อนฯ ให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมการผลิตผ่านการผนวกเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าสู่กระบวนการผลิต การใช้วัสดุ พลังงานและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า การรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวและการบริหารจัดการกากอุตสาหกรรมแบบครบวงจรการส่งเสริมภาคเกษตรกรรมและอาหาร โดยเน้นการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การป้องกันการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพโดยแผนขับเคลื่อนฯ ยังเน้นให้มีการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐและดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง

ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการขับเคลื่อนเมืองที่ยั่งยืนด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่บนความสมดุล ลดการปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า ตลอดจนพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร

การศึกษาให้ครอบคลุมเรื่องการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงส่งเสริมการยกระดับธรรมาภิบาล และความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกภาคส่วน

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับสหภาพยุโรปดำเนินโครงการ Towards SDG12-SCP Patterns through the Implementation of 10-Year Framework of Programmes (10YFP) in Thailand ซึ่งเป็นความร่วมมือทางวิชาการเพื่อจัดทำร่างแผนปฏิบัติการว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศไทยระยะ 5 ปี (พ.ศ.2561 - 2565) ที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยอ้างอิงข้อมูลเป้าหมายตัวชี้วัด วิธีตรวจติดตามและประเมินผลภายใต้แผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560 - 2580 เพื่อพัฒนากลไกการดำเนินงานและความร่วมมือที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้บริโภค

SDG 12.1

ดำเนินการให้เป็นผลตามกรอบการดำเนินงานระยะ 10 ปี ว่าด้วยแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ทุกประเทศนำไปปฏิบัติโดยประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำ โดยคำนึงถึงการพัฒนาและขีดความสามารถของประเทศกำลังพัฒนา

นอกจากนี้ ยังได้มีการดำเนินโครงการด้านการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนที่มีความสำคัญในระดับชาติ อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถดำเนินการตามแผนขับเคลื่อนฯ โครงการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคในการนำหลักการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์มาใช้กับวัสดุก่อสร้างเพื่อการเลือกใช้ในท้องถิ่น และโครงการวิจัยและพัฒนาปริมาณเชื้อเพลิง ชีวมวลจากของเสียและของเหลือใช้จากภาคเกษตร

ความท้าทาย

ประเทศไทยยังมีรูปแบบการผลิตและบริโภคที่มีการใช้ทรัพยากรและปล่อยมลพิษและของเสียเกินกว่าศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศ อาทิ ภาคเกษตรที่เน้นการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว ภาคอุตสาหกรรมที่เน้นการลดต้นทุนการผลิตเพื่อการแข่งขันและการส่งออก นำไปสู่การลดศักยภาพของกระบวนการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม อีกทั้งพฤติกรรมของผู้บริโภคยังขาดความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ยาก และการไม่คัดแยกประเภทของขยะก่อนทิ้ง นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากยังคงพบการลักลอบการทิ้งกากอุตสาหกรรมที่ยังไม่ได้รับการบำบัดลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ รวมทั้งการดำเนินธุรกิจที่สร้างมลพิษต่อชุมชนรอบข้าง ประกอบกับข้อจำกัดของการสร้างระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุมและบูรณาการ เช่น ดัชนีการสูญเสียอาหาร และการพัฒนาเครื่องมือทางการบัญชีของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ส่งผลให้การประเมินความก้าวหน้าของนโยบายและโครงการที่เกี่ยวข้องมีความท้าทาย

ข้อเสนอแนะ

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริโภคสู่ความยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตและบริการที่คำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตลอดห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงปรับพฤติกรรมการบริโภคให้มีความพอดีและพอประมาณผ่านกลไกทางการศึกษาและการสร้างความตระหนักรู้อย่างต่อเนื่อง การบังคับใช้กฎหมายและกลไกเชิงมาตรการสำหรับการลดของเสียที่มีมลพิษ มลภาวะทางอากาศ และการเพิ่มอัตราการนำกลับมาใช้ใหม่ การปรับปรุงกฎระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวให้มีความยืดหยุ่นและสอดรับกับงบประมาณ รวมทั้งการปรับปรุงระบบการเก็บข้อมูลและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ซึ่งจะช่วยให้การจัดทำนโยบายการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนมีความจำเพาะและตั้งอยู่บนหลักฐานเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น

12

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

SDG 12.2

บรรลุการจัดการที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ภายในปี 2573

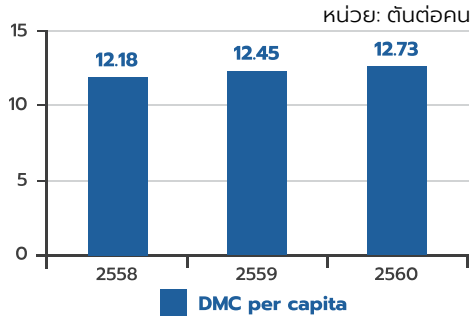
การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นทั้งในภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และภาคบริการ ซึ่งในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล สอดคล้องกับแนวทางของการส่งเสริมให้มีการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทุกคนบนหลักของการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยลดความเข้มการใช้วัสดุและการใช้พลังงานของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และลดการปล่อยมลพิษและของเสียในกระบวนการสกัดทรัพยากร การผลิต การบริโภค และการกำจัด ซึ่งสามารถพิจารณาความก้าวหน้าของการดำเนินการจากค่ารอยการใช้วัตถุดิบ (Material Footprint: MF) และการใช้วัตถุดิบในประเทศ (Domestic Material Consumption: DMC) ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เมื่อพิจารณาค่าการใช้วัตถุดิบในประเทศ (DMC) ต่อประชากร พบว่าค่า DMC ต่อประชากรของประเทศไทยปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 12.18 ตันต่อคน ในปี 2558 เป็น 12.73 ตันต่อคนในปี 2560 ซึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนมากจะมีแนวโน้มค่า DMC ต่อประชากรลดลง อย่างไรก็ดี ควรพิจารณาค่ารอยการใช้วัตถุดิบ (MF) ที่สะท้อนประสิทธิภาพด้านการผลิตร่วมด้วย ซึ่งประเทศไทยอยู่ระหว่างการจัดทำข้อมูลตัวชี้วัด MF และ DMC เพื่อให้สามารถสะท้อนสถานการณ์ด้านการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศไทยได้ดียิ่งขึ้น

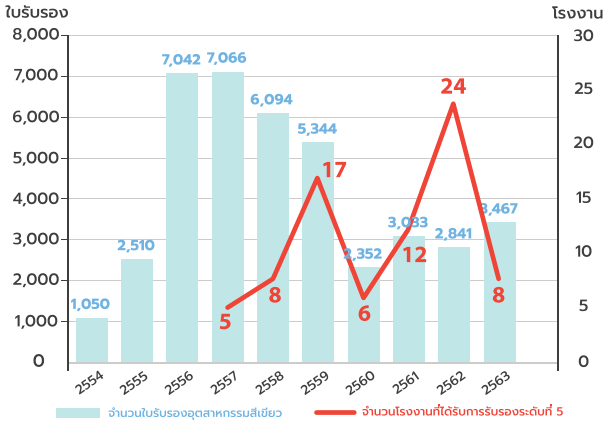
นอกจากนี้ ภาครัฐได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวที่มีกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีการประกอบกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยระหว่างปีงบประมาณ 2554 – 2563 มีจำนวนโรงงาน/สถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการซึ่งได้รับใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียว 40,799 ใบรับรอง[1] โดยสถานประกอบการได้ขยายขอบเขตของการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวจากภายในองค์กรไปสู่ภายนอกตลอดห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งสนับสนุนให้คู่ค้าและพันธมิตรเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวด้วย ทั้งนี้ กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีเป้าหมายที่จะผลักดันให้โรงงานอุตสาหกรรมในกำกับที่มีอยู่กว่า 71,130 โรงทั่วประเทศพัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวภายในปี 2568

การใช้วัตถุดิบในประเทศต่อประชากร

ที่มา: United Nations Global SDG Database

การรับรองอุตสาหกรรมสีเขียว ปี 2554 - 2563

ที่มา: กระทรวงอุตสาหกรรม

[1] แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามระดับของการพัฒนาสู่อุตสาหกรรมสีเขียว ดังนี้ ระดับที่ 1 ความมุ่งมั่นสีเขียว (Green Commitment) ระดับที่ 2 ปฏิบัติการสีเขียว (Green Activity) ระดับที่ 3 ระบบสีเขียว (Green System) ระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว (Green Culture) และระดับที่ 5 เครือข่ายสีเขียว (Green Network)

บรรลุการจัดการที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงอุตสาหกรรมได้ดำเนินการส่งเสริมผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความยั่งยืนควบคู่ไปกับการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชน อาทิ โครงการโรงงานอุตสาหกรรมสีเขียว และโครงการยกระดับและพัฒนาโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 7 จังหวัด (พระนครศรีอยุธยา สระบุรี นครราชสีมา ขอนแก่น ราชบุรี สุราษฎร์ธานี และสงขลา) รวมถึงการผลักดันให้โรงงานอุตสาหกรรมลดความเข้มข้นของการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตด้วยการนำเทคโนโลยีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมไปประยุกต์ใช้ อาทิ โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมด้วยระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม และโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดสำหรับอุตสาหกรรมรายสาขา

ในด้านการเกษตร ได้มีการดำเนินการเพื่อบรรเทาปัญหาการสูญเสียและขยะอาหาร อาทิ การเตรียมการจัดทำแผนที่นำทางการจัดการขยะอาหารของประเทศไทยการเตรียมการจัดทำดัชนีความสูญเสียอาหารระดับชาติ (National Food Loss Index) เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการลดปริมาณการสูญเสียผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหารตลอดห่วงโซ่คุณค่า ส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร และทำให้การใช้ทรัพยากรในระบบการผลิตอาหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความท้าทาย

การสร้างความยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรมให้ควบคู่ไปกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันยังเผชิญกับข้อจำกัดในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ อาทิ ความช่วยเหลือและมาตรการจูงใจที่อาจยังไม่เพียงพอที่จะช่วยเร่งรัดให้ผู้ประกอบการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาระบบอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสิทธิภาพเชิงเศรษฐนิเวศ (eco-efficiency) หรือโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Economy) รวมทั้งความท้าทายในการบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้ภาคอุตสาหกรรมไม่สามารถก้าวไปสู่ระบบการผลิตที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและปล่อยคาร์บอนต่ำได้อย่างเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้บรรลุการจัดการที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกภาคส่วนควรร่วมกันบูรณาการในการวางแผนการผลิตทั้งในภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และภาคบริการ ในการประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจ BCG ให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ อีกทั้งยังสามารถปรับปรุงมาตรการที่เน้นส่งเสริมและจูงใจให้ผู้ประกอบการปรับโมเดลธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตควบคู่ไปกับการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม อาทิ มาตรการทางภาษีที่เอื้อต่อการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ในการผลิต รวมถึงการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติอันเป็นเลิศจากผู้ประกอบการตัวอย่างตลอดห่วงโซ่การผลิตเพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายเครือข่ายโรงงานสีเขียวอย่างต่อเนื่องตลอดจนการขยายจำนวนและสานต่อผลลัพธ์ของโครงการนำร่องที่เกี่ยวกับการผลิตที่ยั่งยืนให้ครอบคลุมในระดับพื้นที่มากยิ่งขึ้น

12

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

SDG 12.3

ลดขยะอาหารของโลกในระดับค้าปลีกและผู้บริโภคลงครึ่งหนึ่ง และลดการสูญเสียอาหารตลอดกระบวนการผลิตและห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว ภายในปี 2573

ปัญหาการสูญเสียอาหารและขยะอาหาร[1]สะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ไม่ยั่งยืน มีประสิทธิภาพต่ำ รวมทั้งก่อให้เกิดต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมที่สูงและเกิดผลกระทบต่อภาวะโลกร้อน โดยขยะอาหารก่อให้เกิดก๊าซมีเทนซึ่งเป็นหนึ่งในก๊าซเรือนกระจกประมาณร้อยละ 8 ของก๊าซเรือนกระจกทั้งหมดที่ปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศ และจะตกค้างอยู่ในชั้นบรรยากาศโลกนานถึง 10 ปีก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายมิติ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization: FAO) ประเมินว่ามีการสูญเสียอาหารของโลกตลอดห่วงโซ่อุปทานอยู่ที่ร้อยละ 13.8 ในปี 2559 ขณะที่โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) คาดการณ์ว่าในปี 2562 ร้อยละ 17 ของผลผลิตอาหารโลกกลายเป็นขยะอาหารหรือคิดเป็น 931 ล้านตัน ซึ่งร้อยละ 61 มาจากครัวเรือน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

รายงานดัชนีขยะอาหาร (Food Waste Index Report) ในปี 2564 ของ UNEP คาดการณ์ว่าประเทศไทยมีปริมาณขยะอาหารจากครัวเรือน 5.48 ล้านตันต่อปี หรือ 78.69 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงที่อยู่ในระดับ 76 กิโลกรัมต่อคนต่อปี อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยยังขาดการจัดเก็บข้อมูลอาหารส่วนเกินและขยะอาหารอย่างเป็นระบบ ทำให้การประมาณการดังกล่าวอาจไม่สะท้อนสถานการณ์ได้แม่นยำนัก ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำระบบฐานข้อมูลปริมาณการสูญเสียอาหารในห่วงโซ่อุปทานและฐานข้อมูลขยะอาหาร เพื่อใช้สนับสนุนการกำหนดนโยบายและมาตรการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดัชนีขยะอาหาร (Food Waste Index Report) ในปี 2564

แหล่งที่มาของขยะอาหาร	ปริมาณขยะอาหาร (ตัน/ปี)	ปริมาณขยะอาหารต่อคน (กิโลกรัม/คน/ปี)
ครัวเรือน	5.48	78.69
ร้านอาหาร/โรงแรม	1.93	27.65
ร้านค้าปลีก	1.09	15.64

ที่มา: Food Waste Index Report 2021, UNEP

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมได้ร่วมดำเนินการเพื่อลดปริมาณขยะอาหารและนำอาหารส่วนเกินที่ยังมีคุณภาพดีไปบริจาค อาทิ กลุ่ม มูลนิธิรักษ์อาหาร (Scholars of Sustenance Thailand: SOS Thailand) ซึ่งรับบริจาคอาหารส่วนเกินที่เหลือจากการบริโภคจากโรงแรม ภัตตาคาร เพื่อส่งต่อไปยังผู้ที่ต้องการแต่ไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้ นอกจากนี้ บมจ. การบินไทยร่วมกับ สวทช. ดำเนินโครงการ Food Waste Management ซึ่งทำให้การบินไทยลดการสูญเสียวัตถุดิบจากการผลิตอาหารถึง 400 กิโลกรัมต่อวันหรือคิดเป็นเงินประมาณ 20 ล้านบาทต่อปี โดยแนวทางการดำเนินงานเน้นการทวนสอบเพื่อพัฒนาและปรับปรุงระบบการผลิตอาหารและการบริการทั้งระบบ ตั้งแต่การจัดซื้อวัตถุดิบ จนถึงการบริหารจัดการขยะบนเที่ยวบิน

ภาครัฐได้ดำเนินการจัดตั้งคณะอนุกรรมการด้านการลดการสูญเสียอาหาร โดยในคราวประชุมครั้งที่ 1/2562 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562 ได้มีมติคัดเลือกชนิดของสินค้าเกษตรนำมาศึกษาการสูญเสียอาหาร ได้แก่ (1) กลุ่มธัญพืชและถั่ว คือ ข้าว ถั่วเขียว (2)กลุ่มผลไม้และผัก คือ กล้วย ลำไย มะเขือเทศ กะหล่ำปลี ข้าวโพด ฝักอ่อน พริก (3) กลุ่มพืชหัวและน้ำมัน คือ มันสำปะหลังปาล์มน้ำมัน (4) กลุ่ม

[1] องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาตินิยามการสูญเสียอาหาร (food loss) ว่าหมายรวมถึง การลดลงของอาหารทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การเก็บเกี่ยว การขนส่ง การเก็บรักษาผลผลิตและการแปรรูป ก่อนถึงระดับการค้าปลีก โดยอาหารที่สูญเสียนั้นไม่ได้กลับเข้าสู่กระบวนการผลิตอื่น ๆ ในขณะที่นิยามขยะอาหาร (food waste) ว่าเป็นการสูญเสียอาหารในตอนปลายห่วงโซ่อุปทานในขั้นตอนการค้าปลีกและการบริโภค

ลดขยะอาหารของโลกในระดับค้าปลีกและผู้บริโภคลงครึ่งหนึ่ง และลดการสูญเสียอาหารตลอดกระบวนการผลิตและห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว ภายในปี 2573

ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ คือ นม และ (5) กลุ่มผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ คือ ปลานิล กุ้งขาว

นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษยังได้ดำเนินศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะอาหารของประเทศไทย เพื่อรวบรวมข้อมูลขยะอาหารที่เกิดขึ้นตั้งแต่ผู้จำหน่าย ผู้ประกอบอาหารและผู้บริโภคเพื่อสนับสนุนการลดขยะอาหารและการขับเคลื่อนด้านความมั่นคงตลอดห่วงโซ่ตามกรอบยุทธศาสตร์การจัดการอาหารของประเทศไทย พ.ศ. 2561–2580

ความท้าทาย

ประเทศไทยประสบกับข้อจำกัดในการจัดการขยะอาหารที่มีประสิทธิภาพในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การผูกขาดของบริษัทเอกชนที่ให้บริการจัดเก็บและการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยในปัจจุบันมีเพียงไม่กี่กลุ่มที่มีระบบในการขนส่งอาหารตามมาตรฐานสุขอนามัยเพื่อนำไปบริจาค นอกจากนี้ พฤติกรรมของประชาชนที่ไม่มีการคัดแยกประเภทขยะ การขาดการคัดแยกขยะของหน่วยจัดเก็บขยะและความไม่พร้อมของฐานข้อมูลการจัดการขยะอาหารยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญ รวมทั้งผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้ปริมาณขยะเศษอาหารหรือขยะเปียกที่ถูกทิ้งปะปนกับขยะทั่วไปมีปริมาณเพิ่มขึ้น ทั้งขยะเศษอาหารเดลิเวอรี่และขยะจากอาหารที่ปรุงในสถานที่พักอาศัย

ข้อเสนอแนะ

ควรดำเนินการร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ในด้านปริมาณขยะอาหาร ซึ่งจะนำไปสู่การออกแบบและดำเนินมาตรการบริหารจัดการขยะอาหารได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งควรส่งเสริมการนำอาหารไปบริจาค ผ่านการตรากฎหมายที่เอื้อให้องค์กรกลางสามารถกระจายอาหารเพื่อการบริจาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกำหนดมาตรฐานการถนอมอาหารและการขนส่งอาหารที่บริจาค และกำหนดแนวทางส่งเสริมให้มีการนำขยะอาหารไปแปรรูป อาทิ การสนับสนุนให้แยกจัดเก็บขยะอินทรีย์ออกจากขยะทั่วไป การปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมจัดเก็บขยะในทุกพื้นที่ และมีศูนย์แปรรูปขยะอาหารในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ธุรกิจขนาดย่อมหรือครัวเรือนสามารถนำขยะอาหารมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์อื่นได้

12

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

SDG 12.4

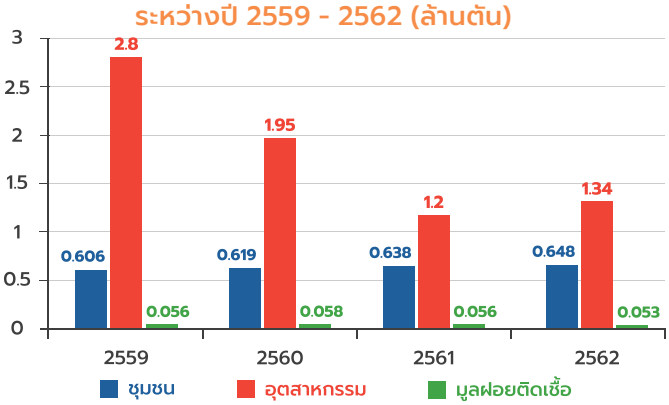
บรรลุเรื่องการจัดการสารเคมีและของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่งเหล่านั้นด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ตกลงร่วมกัน และลดการปล่อยสิ่งเหล่านั้นออกสู่อากาศ น้ำ และดินอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อจะลดผลกระทบทางลบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมภายในปี 2563

ประเทศไทยได้ร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาด้านการจัดการสารเคมีและของเสียหลายฉบับ และได้ดำเนินการตามพันธกรณีและข้อผูกพันในการจัดการสารเคมีและของเสียตามที่กำหนดไว้ในแต่ละอนุสัญญา อาทิ การควบคุมกลุ่มสารไฮโดรคาร์บอน-ฮาโลเจน ที่ส่งผลต่อการทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน ตามข้อกำหนดของพิธีสารมอนทรีออลว่าด้วยสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน การขึ้นบัญชีสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Persistent Organic Pollutants: POPs) ภายใต้อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังได้ผลักดันนโยบายระดับประเทศอื่น ๆ ในการจัดการของเสียอันตรายอย่างถูกวิธีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษสารอันตรายจากแหล่งกำเนิด เพื่อให้เกิดระบบการจัดการสารเคมีและของเสียที่สอดคล้องกับบริบทของไทยและความตกลงระหว่างประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้ลงนามร่วมเป็นภาคีใน (1) อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของเสียอันตรายและการกำจัด เพื่อควบคุมการนำเข้า-ส่งออก และนำผ่านของเสียอันตรายให้เกิดความปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและมุ่งลดปริมาณสารพิษที่เกิดจากของเสียหรือขยะ (2) อนุสัญญารอตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความร่วมมือในการปกป้องสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากอันตรายของสารเคมี และส่งเสริมการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม (3) อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยการลดและ/หรือเลิกการผลิตการใช้และการปลดปล่อยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (POPs) (4) อนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงเป็นแนวทางหลักในการดำเนินงานเพื่อการจัดการปรอทระหว่างประเทศในระยะยาว ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษทำหน้าที่เป็นหน่วยงานประสานหลักระดับชาติของอนุสัญญาฯ ทั้ง 4 ฉบับ และ (5) พิธีสารมอนทรีออลว่าด้วยสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน เพื่อควบคุมยับยั้ง รณรงค์ให้ลดการผลิตและการใช้สารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน และบรรลุการจัดการสารเคมีและของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่งเหล่านั้นด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ผลจากการลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศทั้ง 5 ฉบับ ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถบรรลุตัวชี้วัด SDG 12.4.1 ที่ส่งเสริมการเข้าร่วมและมุ่งเน้นการดำเนินการตามพันธกรณีและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่บัญญัติภายใต้อนุสัญญาฯ แต่ละฉบับ

ปริมาณของเสียอันตรายตามแหล่งกำเนิด ระหว่างปี 2559 - 2562 (ล้านตัน)

ที่มา: กระทรวงอุตสาหกรรม

ในระหว่างปี 2559 - 2562 กากของเสียอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายที่มีการแจ้งการขนส่งในระบบและนำเข้าสู่ระบบการจัดการกากของเสียอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรมมีแนวโน้มลดลงจาก 2.8 ล้านตัน ในปี 2559 เป็น 1.34 ล้านตันในปี 2562 ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กยังขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในการปฏิบัติตามกฎหมายและมีภาระค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงในการส่งของเสียไปกำจัดหรือบำบัด นอกจากนี้ ปริมาณมูลฝอย

บรรลุเรื่องการจัดการสารเคมีและของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่งเหล่านั้น ด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ตกลงร่วมกัน และลดการปล่อยสิ่งเหล่านั้นออกสู่อากาศ น้ำ และดินอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อจะลดผลกระทบทางลบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมภายในปี 2563

ติดเชื้อมีแนวโน้มลดลงจาก 55,646 ตันในปี 2559 เป็น 53,173 ตันในปี 2562 ในขณะที่ของเสียอันตรายจากชุมชน ซึ่งรวมซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 0.606 ล้านตัน ในปี 2559 เป็น 0.648 ล้านตัน ในปี 2562

เมื่อพิจารณาการจัดการของเสียอันตราย พบว่ามีแนวโน้มการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างถูกต้องได้ดีขึ้น โดยในปี 2562 มูลฝอยติดเชื้อร้อยละ 93.02 ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 88.16 ในปี 2559 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีความท้าทายในการจัดการของเสียติดเชื้อจากชุมชน โดยในปี 2562 มีของเสียอันตรายชุมชนที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 16.13 ซึ่งยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของประเทศที่กำหนดให้มีสัดส่วนของเสียอันตรายชุมชนที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564)

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ดำเนินการทบทวนและปรับปรุงแผนจัดการระดับชาติเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ และจัดทำทำเนียบข้อมูลมลพิษที่ตกค้างยาวนาน การดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศร่วมกับชาติอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย และได้ปรับปรุงข้อมูลทำเนียบปรอทและจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติ ด้านการจัดการปรอท นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการลดและเลิกใช้สารไฮโดรคลอโรฟลูออโรคาร์บอน (Hydrochlorofluorocarbons: HCFCs) ด้วยการสนับสนุนทางการเงินและเทคนิคผ่านโครงการลดและเลิกใช้สาร HCFCs ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2557-2561) และจัดสรรสิทธิปริมาณการนำเข้าสาร HCFCs และได้ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการสารเคมีและของเสีย เพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมภายใต้อนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

ความท้าทาย

ประเด็นท้าทายสำคัญประกอบไปด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจัดการของเสียอันตรายและสารเคมีที่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งจากภาคการบริโภคและและภาคการผลิต ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งในระดับครัวเรือนยังขาดการคัดแยกของเสียอันตรายอย่างถูกวิธี ในขณะที่ยังพบการลักลอบทิ้งของเสียและสารเคมีในภาคการผลิตทำให้กากอุตสาหกรรมเข้าสู่กระบวนการกำจัดและบำบัดที่ถูกต้องได้น้อยลง นอกจากนี้ ยังเผชิญกับข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือในการวางแผนการลดใช้สารเคมีในภาคการผลิต เนื่องจากการจัดทำข้อมูลทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (Pollution Release and Transfer Registers: PRTR) ที่ยังไม่สมบูรณ์ ทำให้ฐานข้อมูลที่แสดงปริมาณสารเคมีที่เป็นอันตรายหรือมลพิษที่มีการปลดปล่อยออกสู่ตัวกลางสิ่งแวดล้อมยังไม่ครอบคลุม

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งรัดการดำเนินงานตามแนวทางภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี ที่จะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจัดการของเสียอันตรายและสารเคมีให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมทั้งการจัดการมลพิษที่ต้นทาง ที่กำหนดให้ภาคการผลิตขับเคลื่อนเศรษฐกิจควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและมีมลพิษต่ำ ตลอดจนเร่งรัดการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ... และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมุ่งส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ ลดการใช้ทรัพยากรที่กำจัดยาก ลดการเกิดของเสียและมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นหลักในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบ PRTR ผ่านกลไกทางกฎหมาย เพื่อนำข้อมูลปริมาณการปล่อยมลพิษไปใช้ในการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างชัดเจน

12

SDG 12.5

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

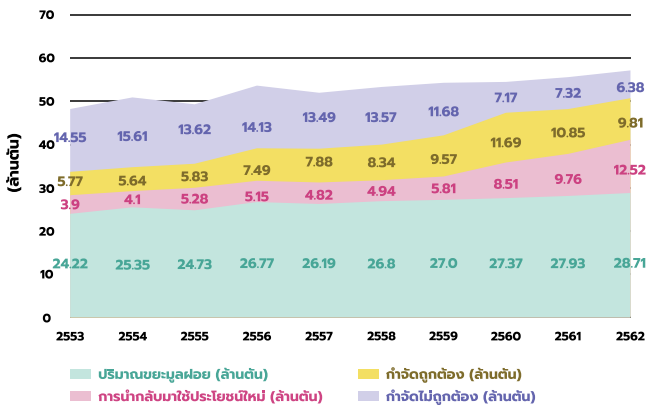
ลดการเกิดของเสียอย่างมีนัยสำคัญด้วยการป้องกัน การลดปริมาณการใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ ภายในปี 2573

ขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นบ้านพักอาศัย ร้านค้า สถานประกอบการ สถานบริการ ตลาดสด รวมถึงเศษวัสดุก่อสร้าง มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น พร้อมกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของชุมชนเมือง ทำให้เกิดความท้าทายในการบริหารจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพ ประกอบกับพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยยังไม่เพียงพอ และการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนั้น ภาครัฐจึงได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ โดยมีการจัดทำแผนที่นำทางการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย รวมทั้งแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564) และยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการลดและนำของเสียมาใช้ประโยชน์ เพื่อควบคุมปริมาณของเสียที่แหล่งกำเนิดและเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยก ส่งเสริมการนำของเสียกลับมาใช้ซ้ำและใช้ประโยชน์ใหม่ การคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่และส่วนที่เหลือนำไปกำจัดโดยวิธีที่ถูกหลักวิชาการ ซึ่งจะช่วยนำไปสู่การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562 ระบุว่าในช่วงปี 2553 - 2562 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นจาก 24.22 ล้านตัน ในปี 2553 เป็น 28.71 ล้านตันในปี 2562 และในปี 2562 มีขยะมูลฝอยที่ได้รับการกำจัดถูกต้องร้อยละ 34.17 ของขยะมูลฝอยทั้งหมด ซึ่งลดลงจากร้อยละ 35.37 ในปี 2559 อย่างไรก็ตาม มีปริมาณขยะมูลฝอยที่มีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 5.81 ล้านตันในปี 2559 (ร้อยละ 21.47 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด) เป็น 12.52 ล้านตันในปี 2562 (ร้อยละ 43.61 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด)

ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น การนำกลับมาใช้ประโยชน์ การกำจัดถูกต้องและไม่ถูกต้อง ปี 2553 - 2562

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

การดำเนินการที่ผ่านมา

กรมควบคุมมลพิษได้ดำเนินงานตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ.2559-2564) โดยได้ดำเนินโครงการทำความดีด้วยหัวใจลดภัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้จัดฝึกอบรมการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานภาครัฐ การจัดทำคู่มือทางวิชาการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การฝึกอบรมเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษจากการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง และการดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก ซึ่งได้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการบริหารจัดการขยะพลาสติกเพื่อจัดทำแผนที่นำทางการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 รวมทั้งจัดทำร่างแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 1 (พ.ศ.2561-2565) ในขณะที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้รณรงค์ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มการบริหารจัดการขยะผ่านการจัดสวัสดิการกองทุนธนาคารขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้สนับสนุนการเติมเต็มการเป็นภาคีสมาชิกข้อตกลงพหุภาคี ด้านสิ่งแวดล้อมเรื่องของเสียที่เป็นอันตรายและสารเคมี รวมทั้งเสริมสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมของคนในชาติเพื่อมุ่งสู่การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ลดการเกิดของเสียอย่างมีนัยสำคัญด้วยการป้องกัน การลดปริมาณ การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ ภายในปี 2573

ความท้าทาย

ปัจจุบันยังพบว่าการจัดระบบการนำขยะมาใช้ใหม่ของไทยไม่สามารถเพิ่มปริมาณการรีไซเคิลในวัสดุอื่น ๆ นอกเหนือจากวัสดุอลูมิเนียมได้ เนื่องจากขยะประเภทอื่นไม่ได้รับการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง เช่น แก้วที่แตก เศษอาหารที่ปะปนอยู่ ตลอดจนซากอิเล็กทรอนิกส์ที่ปะปนอยู่ในกองขยะมูลฝอย เนื่องจากประชาชนยังไม่มีความรู้และจิตสำนึกที่เพียงพอในการแยกขยะ ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมยังประสบกับต้นทุนที่ค่อนข้างสูงในการติดตั้งระบบเทคโนโลยีรีไซเคิลเพื่อลดการปลดปล่อยของเสียสู่แหล่งธรรมชาติ นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงปี 2563 ส่งผลให้เกิดปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะมูลฝอยติดเชื้อและขยะที่เกิดจากการใช้เพียงครั้งเดียว ด้วยเหตุผลทางสุขอนามัย เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติกหรือภาชนะสำหรับใส่อาหารที่มาพร้อมกับบริการส่งอาหารเดลิเวอรี่

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งเสริมสร้างความรู้และจิตสำนึกของประชาชนในการแยกขยะ ควบคู่ไปกับการสนับสนุนให้เกิดการแยกขยะ โดยเน้นให้มีการทิ้งขยะที่แยกประเภทแล้วในแต่ละวันของสัปดาห์บนความร่วมมือกับภาคประชาสังคมและภาคเอกชนในการขับเคลื่อนเชิงพฤติกรรมอย่างมีระบบ และอำนวยความสะดวกในการจัดการขยะผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม รวมทั้งควรกำหนดนโยบายการลดใช้ขยะเป็นศูนย์ (Zero Waste) โดยนำร่องในสถานศึกษา และขับเคลื่อนวินัยการแยกขยะ 5Rs โดยเพิ่มจากหลัก 3Rs คือ การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์แบบเติม (Refill) และการซ่อมแซมวัสดุเก่ากลับมาใช้ซ้ำ (Repair) และควรสนับสนุนให้มีการนำกากอุตสาหกรรมหรือวัสดุส่วนเกินกลับเข้ามาใช้ใหม่โดยอาจดำเนินการผ่านมาตรการเชิงภาษีที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการลงทุนในเทคโนโลยีรีไซเคิลขั้นสูง นอกจากนี้ ยังควรเร่งจัดทำฐานข้อมูลเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อลดการใช้วัสดุและเลือกใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

12

SDG
12.6

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

สนับสนุนให้บริษัท โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติและบริษัทขนาดใหญ่ รับแนวปฏิบัติที่ยั่งยืนไปใช้ และผนวกข้อมูลด้านความยั่งยืนไว้ในรอบการรายงานของบริษัทเหล่านั้น

การพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืนถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาภาคธุรกิจ ที่ช่วยวางรากฐานให้องค์กรเติบโตได้ในระยะยาว ซึ่งองค์กรควรให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีนโยบายและแผนธุรกิจภายใต้หลักบรรษัทภิบาลและสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเงินทุนและผลกำไรที่ใช้ในการขยายกิจการ มีผลตอบแทนที่ดีแก่ผู้ถือหุ้น ควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ นักลงทุนในปัจจุบันหันมาให้ความสำคัญกับการลงทุนที่สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดทำรายงานความยั่งยืนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้บริษัทแสดงถึงความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการต่อต้านการทุจริต อาชีวอนามัยและความปลอดภัย การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนไทยเปิดเผยข้อมูลและจัดทำรายงานความยั่งยืนที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลตามแนวทางการรายงานความยั่งยืนของ Global Reporting Initiative (GRI)

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะที่ผ่านมาสำนักงาน ก.ล.ต. ได้สนับสนุนให้บริษัทจดทะเบียนไทยเปิดเผยข้อมูลและจัดทำรายงานความยั่งยืนตามความสมัครใจ โดยข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2563 มีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีรายงานหัวข้อการดำเนินงานด้านความยั่งยืน 146 บริษัทจาก 725 บริษัท หรือคิดเป็นร้อยละ 20.14 ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นไป สำนักงาน ก.ล.ต. ได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนทุกบริษัทต้องจัดทำรายงานตามแบบ 56-1 One Report โดยให้เปิดเผยข้อมูลที่ครอบคลุมมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (Environmental, Social and Governance: ESG) ซึ่งรวมถึงข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การเคารพสิทธิมนุษยชน และการมีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพซึ่งจะเริ่มใช้บังคับกับรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2564

นอกจากนี้ ในปี 2562 ยังมีบริษัทจดทะเบียนที่จัดทำรายงานวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย และประเด็นสำคัญด้านความยั่งยืน ครอบคลุมมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล ตามกรอบการรายงานของ GRI จำนวน 98 บริษัท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 ซึ่งมีแนวโน้มดีขึ้นจากร้อยละ 13 และร้อยละ 11 ในปี 2561 และปี 2560 ตามลำดับ

ประเด็นสำคัญด้านความยั่งยืนที่เป็นพื้นฐาน

ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สนับสนุนให้บริษัท โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติและบริษัทขนาดใหญ่ รับแนวปฏิบัติที่ยั่งยืนไปใช้ และผนวกข้อมูลด้านความยั่งยืนไว้ในรอบการรายงานของบริษัทเหล่านั้น

การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงาน ก.ล.ต. ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2562-2564 โดยมียุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างโอกาสในระดมทุนอย่างมีคุณภาพเพื่อให้ตลาดทุนเติบโตอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการผลักดันให้บริษัทจดทะเบียนนำหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance Code: CG Code) ไปปรับใช้เพื่อสร้างคุณค่าแก่กิจการอย่างยั่งยืนและยกระดับกิจการในตลาดทุนสู่ความยั่งยืนรวมถึงการพัฒนาคุณภาพการรายงานความยั่งยืนสำหรับบริษัทจดทะเบียน โดยอยู่ระหว่างดำเนินโครงการ "One Report" ร่วมกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่บริษัทจดทะเบียนในการลดความซ้ำซ้อนของแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี (แบบ 56-2) ที่มีสาระสำคัญใกล้เคียงกันให้เหลือเพียงแบบเดียว โดยมีแผนการสื่อสารและเตรียมความพร้อมบริษัทจดทะเบียน ให้สามารถรายงานข้อมูลได้ถูกต้องตามเกณฑ์ใหม่ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในปี 2565 นอกจากนี้เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติอย่างยั่งยืนของบริษัทอย่างต่อเนื่อง สำนักงาน ก.ล.ต. ได้ริเริ่มโครงการเพื่อส่งเสริมแนวปฏิบัติด้านความยั่งยืน (Sustainability in Practice) อาทิ โครงการ Kick Start Your SD Journey สำหรับให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดแก่กลุ่มบริษัทจดทะเบียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

ความท้าทาย

แนวความคิดเรื่องความยั่งยืนยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มคนของบริษัท โดยเฉพาะผู้บริหารและคณะกรรมการบริหาร ซึ่งถ้าหากไม่มีการผลักดันจากผู้นำขององค์กรอาจกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ หลายบริษัทยังมองเรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแยกออกจากการดำเนินงานหลักของบริษัท อาจมิได้ผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ของบริษัทและการรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ผ่านมาเน้นเฉพาะการจัดทำโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระยะสั้น นอกจากนี้ ศักยภาพในการนำแนวปฏิบัติที่ยังยืนไปใช้ของบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย โดยเฉพาะในภาคบริการ ยังเป็นความท้าทายสำคัญในการขยายเครือข่ายของบริษัทยั่งยืน เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านองค์ความรู้และแนวปฏิบัติสำคัญ เทคโนโลยี รวมทั้งเงินทุน

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรส่งเสริมรูปแบบการทำธุรกิจที่ยั่งยืนให้กลายเป็นแนวปฏิบัติหลักของธุรกิจทุกขนาด ผ่านการกระจายองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนความยั่งยืนในห่วงโซ่อุปทาน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดการความยั่งยืนที่ประสบความสำเร็จของธุรกิจแต่ละขนาด การพัฒนากลไกทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางภาษีหรือการสนับสนุนทางการเงินเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการบริษัทขนาดกลางและเล็กสามารถนำหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืนไปปฏิบัติได้อย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนี้ ในระดับบริษัทควรจัดลำดับการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้านแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนจากระดับนโนบายสู่การปฏิบัติจริง ตลอดการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบธรรมภิบาลปรับปรุงการรายงานความยั่งยืนให้สามารถสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย โปร่งใสและครบถ้วน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุน

12

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

SDG 12.7

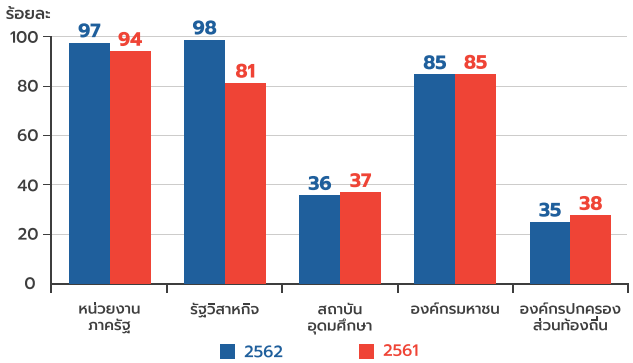
ส่งเสริมแนวปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่ยั่งยืนตามนโยบายและการให้ลำดับความความสำคัญของประเทศ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกส่งเสริมและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ที่ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและช่วยลดการสร้างมลพิษตลอดวัฏจักรชีวิตให้เหลือน้อยที่สุด รวมถึงการมีแผนส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมทั้งหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ มหาวิทยาลัย หน่วยงานในกำกับของภาครัฐ และองค์กรมหาชน และจะขยายผลไปยังภาคเอกชนและประชาชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตสนับสนุนให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในอนาคต

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แผนส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้กำหนดเป้าหมายให้เพิ่มหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภายใต้การกำกับของรัฐเข้าร่วมโครงการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 100 กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐทั้งหมดจะต้องมีรายการการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว แม้ว่าในปี 2562 ประเทศไทยยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่หน่วยงานมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมโครงการจัดซื้อจัดจ้างฯ เพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2562 มีหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจเข้าร่วมโครงการฯ มากถึงร้อยละ 97 และร้อยละ 98 ตามลำดับ

ร้อยละของหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ออกพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เพื่อส่งเสริมการคัดเลือกข้อเสนอการจัดซื้อจัดจ้างที่คำนึงถึงพัสดุที่อนุรักษ์พลังงานหรือสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้หน่วยงานของรัฐได้มีการดำเนินการที่คล่องตัวมากขึ้นและสอดคล้องกับแนวปฏิบัตินานาชาติ รวมถึงการผลักดันกฎกระทรวงเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการ SMEs ภายในประเทศ และส่งเสริมการใช้พัสดุที่ผลิตภายในประเทศและพัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดรับกับกรอบนโยบาย BCG Economy

นอกจากนี้ ยังได้มีการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมกิจกรรมเชิงบวกเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของความยั่งยืน โดยได้สร้างมาตรฐานและรับรองคุณภาพในระบบโรงแรมสีเขียว (Green Hotel) แก่ผู้ประกอบการโรงงานระดับท้องถิ่น อาทิ โครงการพัฒนาผู้ประกอบการโรงแรมในการเข้าสู่มาตรฐานโรงแรมสีเขียวในระดับจังหวัด และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ลดคาร์บอน รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลบัญชีผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อบริการภาคเอกชน

นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษได้ร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินการสนับสนุนมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สร้างมาตรฐานและออกฉลากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างที่ยั่งยืนสำหรับองค์กรและประชาชน โดยในการดำเนินการของภาคเอกชนนั้น

ส่งเสริมแนวปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่ยั่งยืน ตามนโยบายและการให้ลำดับความความสำคัญของประเทศ

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้จัดทำระบบการรับรองโรงงานอุตสาหกรรมเชิงนิเวศรายการสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการดำเนินการสร้างนิคมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ

ความท้าทาย

การส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐให้เข้าร่วมโครงการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ได้รับจัดสรรยังไม่เอื้อให้พิจารณาสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากราคาสินค้าที่ค่อนข้างสูงจากวัตถุดิบที่มีความจำเพาะเจาะจง หรือใช้เครื่องมืออุปกรณ์มากกว่าการดำเนินงานทั่วไป จึงส่งผลต่อการตัดสินใจในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่ต้องดำเนินการตามระเบียบของภาครัฐ รวมถึงข้อจำกัดของนโยบายและมาตรการเพื่อส่งเสริมให้นำระบบจัดซื้อจัดจ้างสินค้าสีเขียวเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินธุรกิจ ซึ่งมีเพียงธุรกิจขนาดใหญ่ที่สามารถขับเคลื่อนการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ควรปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมากขึ้น ซึ่งจะทำให้โครงการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวของประเทศไทยประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลบัญชีผลิตภัณฑ์ บัญชีผู้ประกอบการ และเผยแพร่ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงพัฒนาระบบรับรองฉลากสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มประเภทและจำนวนสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผลักดันการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างที่ยั่งยืน เพื่อกระตุ้นให้ภาคเอกชนทุกระดับเข้าร่วมโครงการมากยิ่งขึ้น

SDG
12.8

สร้างหลักประกันว่าประชาชนในทุกแห่งมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีความตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ภายในปี 2573

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมนั้น จำเป็นต้องปลูกฝังแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าว ผ่านการกำหนดนโยบายและหลักสูตรการศึกษาที่ส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้ที่เอื้อต่อการสร้างและปรับพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา มีการประเมินด้านความตระหนักรู้และแนวทางการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งมุ่งเน้นผลลัพธ์ระยะยาวอย่างเป็นระบบ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา โดยยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน เท่าเทียมและทั่วถึง บนหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนอกจากทักษะด้านการอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็น (Reading, Writing, Arithmetic) ยังครอบคลุมทักษะด้านอื่น ๆ อาทิ ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำและความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเป็นพลเมืองโลก

ในด้านหลักสูตร ได้มีการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาแกนกลางกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ได้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ให้กับกลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนในรายวิชาบังคับใน 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระทักษะการเรียนรู้ สาระความรู้พื้นฐาน สาระการประกอบอาชีพ สาระทักษะการดำเนินชีวิต และสาระการพัฒนาสังคมซึ่งในเรื่องความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในสาระการพัฒนาสังคมรายวิชาสังคมศึกษา รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง และรายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

สร้างหลักประกันว่าประชาชนในทุกแห่งมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีความตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐร่วมกันภาคส่วนต่าง ๆ ได้ร่วมกันเสริมสร้างการตระหนักรู้และปลูกฝังจิตสำนักด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาองค์ความรู้หลักสูตรและกิจกรรมต้นแบบและสื่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกและการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อาทิ โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนหรืออีโคสคูล (Eco-School) ที่สนับสนุนแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเน้นการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับนโยบายของโรงเรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่น การจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และการประสานความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยในปัจจุบันมีจำนวนโรงเรียนอีโคสคูลทั้งสิ้น 189 โรงเรียนครอบคลุมทุกภาคทั่วประเทศ แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา 135 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษา 54 โรงเรียน นอกจากนี้ ยังได้มีการสนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย โรงเรียน และเครือข่ายเยาวชน อาทิ การพัฒนาสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) การฝึกอบรมลูกเสืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ภาครัฐได้สนับสนุนการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ อาทิ การจัดการขยะมูลฝอย การพิทักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ โดยในปัจจุบันมี ทสม. ทั่วประเทศ 254,368 คน

ความท้าทาย

การดำเนินงานเพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในภาครัฐเป็นหลัก นอกจากนี้ การกระจุกตัวของบุคลากรทางการศึกษาและองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนเฉพาะในสถานศึกษาบางแห่ง ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้ข่าวสารด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งนี้ การจัดให้มีการศึกษาด้านพลเมืองโลกและการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่อาจรับประกันว่าจะมีการนำองค์ความรู้เหล่านั้นไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

ควรเน้นการสร้างความตระหนักรู้เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนและความเป็นพลเมืองโลก ผ่านรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย อาทิ การจัดเวทีถ่ายทอดความรู้ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ที่รองรับผู้เรียนจำนวนมาก (Massive Open Online Courses: MOOC) รวมทั้งควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนบูรณาการการดำเนินงานของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ การจับคู่บริษัทกับสถาบันการศึกษาและประชาสังคมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน การสร้างจิตสำนึกและความรู้ในการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการลดละ เลิกสร้างขยะด้วยตัวเรา เป็นต้น

12

SDG 12.a

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

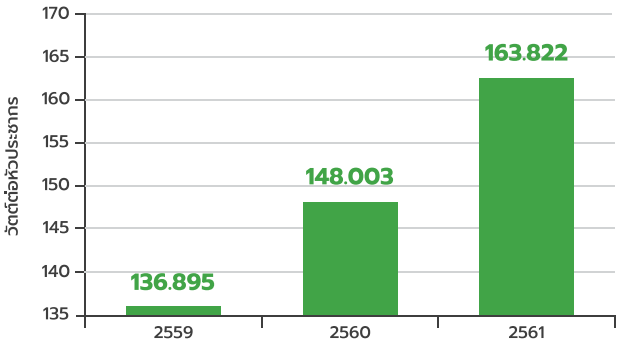
สนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาในการเสริมความแข็งแกร่งของขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะขับเคลื่อนไปสู่แบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

การขับเคลื่อนแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการปรับเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการบริโภคไปสู่กระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน ลดมลพิษและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ ด้วยการยกระดับศักยภาพการผลิต พัฒนารูปแบบและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ ตลอดจนช่วยกระตุ้นและสร้างความตระหนักรู้ของผู้บริโภคไปสู่พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ทั้งนี้ หนึ่งในแนวทางการเสริมความแข็งแกร่งของขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน สามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและพลังงานหมุนเวียนที่ผลิตได้ภายในประเทศเพิ่มขึ้น ส่งเสริมการวิจัยพัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพลังงานหมุนเวียนและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิตและลดต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ข้อมูลจาก UN Global SDG Database ระบุว่าสัดส่วนกำลังผลิตติดตั้งของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน ต่อหัวประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีกำลังผลิตติดตั้งฯ อยู่ที่ 163.822 วัตต์ ต่อคนเพิ่มขึ้นจากปี 2560 และปี 2559 ที่มีกำลังผลิตติดตั้งฯ อยู่ที่ 148.003 วัตต์ต่อคน และ 136.895 วัตต์ต่อคน ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการเข้าถึงบริการพลังงานสะอาดที่ดีขึ้นของประเทศไทย

กำลังผลิตติดตั้งของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนต่อประชากร ปี 2559 - 2561

ที่มา: UN Global SDG Database

ในมิติความร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศไทยได้ร่วมดำเนินการตามแผนปฏิบัติการว่าด้วยความร่วมมือด้านพลังงานอาเซียน (ASEAN Plan of Action for Energy Cooperation (APAEC) 2016 - 2025) ซึ่งประกอบไปด้วย 7 สาขาความร่วมมือ ครอบคลุมด้านความมั่นคงทางพลังงาน การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและการอนุรักษ์พลังงาน และพลังงานหมุนเวียน โดยกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการลดความเข้มการใช้พลังงานในภาคการก่อสร้างการขนส่งและอุตสาหกรรมลงร้อยละ 32 (จากค่าปี 2548) ภายในปี 2568 และเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนให้ได้ร้อยละ 35 เทียบกับปริมาณกำลังการผลิตติดตั้งของโรงไฟฟ้าทั้งหมด ภายในปี 2025 ซึ่งในปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนดำเนินการได้เพียงร้อยละ 27.1 โดยประเทศไทยมีกำลังการผลิตติดตั้งจากพลังงานทดแทนในปี 2563 อยู่ที่ 11,890 เมกะวัตต์ หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของกำลังการผลิตติดตั้งไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนของอาเซียน

สนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาในการเสริมความแข็งแกร่งของขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะขับเคลื่อนไปสู่แบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ดำเนินโครงการ Renewable Energy Technologies in Cities and Urban Planning for Renewable Energy Applications in Thailand ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานร่วมกับสมาชิกทบวงการพลังงานหมุนเวียนระหว่างประเทศ (International Renewable Energy Agency: IRENA) เพื่อขอคำแนะนำด้านเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนในการออกแบบเมือง นอกจากนี้ ยังได้ผลักดันการผลิตพลังงานหมุนเวียนเพื่อผลิตไฟฟ้า โดยพัฒนาเครื่องกำเนิดไฟฟ้าของกังหันลมผลิตไฟฟ้าขนาดเล็ก การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและการผลิตของอุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวมวลและโรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชน

นอกจากนี้ กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานได้สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาที่สำคัญ การนำพลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลมไปใช้ประโยชน์ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานด้วยระบบ Internet of Things (IoT) และการพัฒนาเทคโนโลยีการกักเก็บพลังงานและเซลล์เชื้อเพลิง (Energy Storage & Fuel Cell) ระบบสมาร์ทกริดและไมโครกริด

ความท้าทาย

การเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อการผลิตไฟฟ้าที่สูงขึ้นยังเป็นความท้าทายสำคัญเชิงนโยบายของภาครัฐ เนื่องจากแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2561 - 2580 (Thailand Power Development Plan 2018: PDP2018) ได้กำหนดให้มีการขยายสัดส่วนของกำลังการผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงฟอสซิล โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติเป็นร้อยละ 58 ภายในปี 2580 เมื่อเปรียบเทียบกับแผน PDP2015 ซึ่งกำหนดไว้เพียงร้อยละ 37 ภายในปี 2579 แต่ยังคงสัดส่วนของพลังงานหมุนเวียนไว้เท่าเดิมที่ร้อยละ 20 ทั้งนี้ ยังมีอุปสรรคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อผลิตไฟฟ้า อาทิ การขออนุญาตผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่มีความซับซ้อน การเข้าถึงเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนที่ยังมีต้นทุนสูง ตลอดจนข้อจำกัดด้านเสถียรภาพของไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียนที่ผลิตได้จากวัตถุดิบต่าง ๆ ภายในประเทศ

นอกจากนี้ งบการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานในไทยยังค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับวงเงินที่กำหนดให้รัฐวิสาหกิจมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาอย่างน้อยร้อยละ 3 ของกำไรสุทธิในแต่ละปี ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2556 อีกทั้งการลงทุนส่วนใหญ่ไม่สามารถต่อยอดหรือพัฒนางานวิจัยไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่องค์กรได้สำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ควรเพิ่มความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาควิชาการทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อศึกษาวิจัย พัฒนา และแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีด้านพลังงานหมุนเวียนและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาและการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและเทคโนโลยีพลังงานสะอาด ควบคู่ไปกับการวางแผนและพัฒนาธุรกิจรูปแบบใหม่ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร โดยมุ่งเน้นการนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรมและเชิงพาณิชย์ และลดการนำเข้าเทคโนโลยีและอุปกรณ์จากต่างประเทศ

นอกจากนี้ ยังควรพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ ระบบสายส่งไฟฟ้าให้เชื่อมโยงกันมากขึ้นแต่ละพื้นที่ รวมทั้งประสิทธิภาพของระบบกักเก็บพลังงาน ตลอดจนปรับปรุงนโยบายรับซื้อไฟฟ้าให้สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตที่แท้จริง และผลักดันการแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบ และกระบวนการออกใบอนุญาตการดำเนินธุรกิจด้านพลังงานหมุนเวียนให้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น

12

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

SDG 12.b

พัฒนาและดำเนินการใช้เครื่องมือเพื่อติดตามผลกระทบของการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่มีการสร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

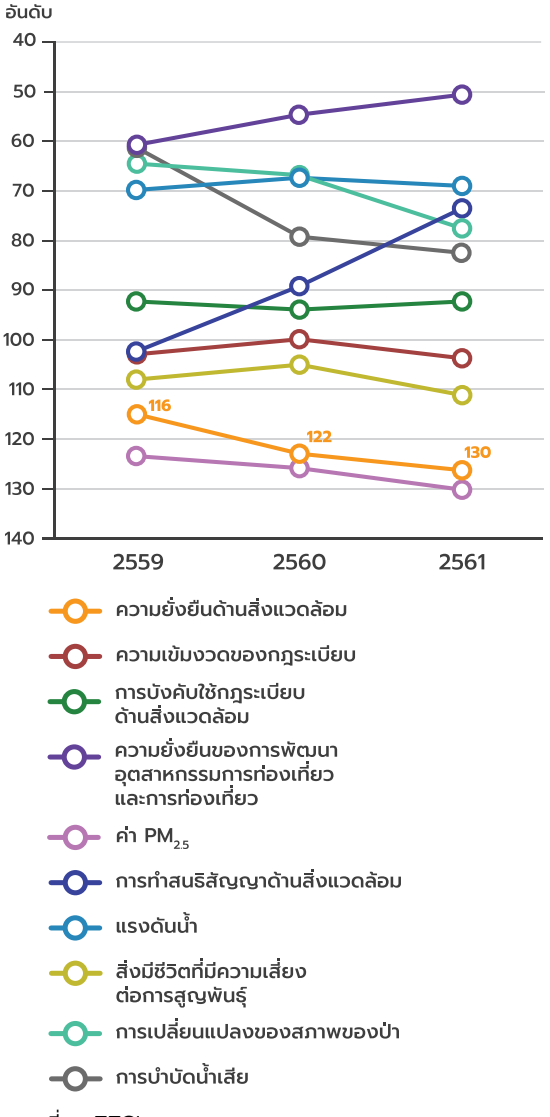
ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น ซึ่งเมื่อเกินความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ชุมชนจะได้รับผลกระทบในทางลบมากกว่าผลประโยชน์ ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบให้มีความยั่งยืน ซึ่งนอกจากการสร้างรายได้ให้กับชุมชนแล้ว ยังสามารถสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน สร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์และการปกป้องสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ ภาครัฐจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือทางการบัญชีเพื่อติดตามผลกระทบในมิติทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้สนับสนุนการจัดทำนโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ดัชนีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI) ซึ่งจัดทำโดย World Economic Forum สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 ได้รับการจัดอันดับอยู่ที่ 31 ของโลก จาก 140 ประเทศทั่วโลก ปรับตัวดีขึ้นจากอันดับที่ 34 ในปี 2560 และอันดับที่ 35 ในปี 2558 อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยด้านความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 130 ในปี 2562 ซึ่งห่างจากค่าเป้าหมายในแผนแม่บทฯ ประเด็นการท่องเที่ยว ที่กำหนดไว้ที่อันดับที่ 110 ภายในปี 2565 อีกทั้งยังมีการปรับตัวลดลงของอันดับในด้านการบำบัดน้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงของสภาพป่า และค่าฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน ($PM_{2.5}$) ทั้งนี้ องค์ประกอบย่อยด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจของไทยปรับตัวดีขึ้น โดยอยู่อันดับที่ 35 ในปี 2562 ดีขึ้นจากอันดับที่ 37 ในปี 2560

นอกจากนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬายังได้เริ่มการศึกษาแนวทางการจัดทำบัญชีต้นทุนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (System of Environmental-Economic Accounting: SEEA) ร่วมกับบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Satellite Account) ซึ่งจะเป็นการประเมินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามกรอบแนวทางของ World Tourism Organization (UNWTO) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรน้ำ พลังงาน การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการสร้างขยะ

อันดับขีดความสามารถด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ที่มา: TTCI

SDG 12.b

พัฒนาและดำเนินการใช้เครื่องมือเพื่อติดตามผลกระทบของการพัฒนาที่ยั่งยืน ต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่มีการสร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งสอดรับกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ซึ่งมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่มากขึ้น และกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพื่อนำผลการตรวจประเมินดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งได้ดำเนินโครงการประกวดอุทยานแห่งชาติสีเขียว (Green National Parks) ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอุทยานแห่งชาติให้มีมาตรฐานในระดับสากล นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้านการพัฒนาสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม อาทิ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตลอดจนการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการ OTOP ให้ได้มาตรฐานในระดับสากลอีกด้วย

ความท้าทาย

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมยังไม่เข้มงวดมากพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ท่องเที่ยวหลักที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเกินความสามารถในการรองรับ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อลดความแออัดของนักท่องเที่ยวยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านการขนส่งสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมยังขาดความชัดเจนในรูปแบบและยังมีข้อจำกัดในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล ส่งผลให้การจัดทำนโยบายส่งเสริมและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังไม่มีความชัดเจน ตลอดจนข้อจำกัดในการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานและการจัดเก็บข้อมูลระดับพื้นที่ ส่งผลให้ยังไม่สามารถจัดทำบัญชี TSA-SEEA ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายที่จริงจังผ่านการเพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการศึกษาความสามารถในการรองรับของพื้นที่ท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนำไปประกอบการออกแบบนโยบายและแผนการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่สร้างการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในรูปแบบ Ecotourism Startups หรือกิจการเพื่อสังคม นอกจากนี้ เน้นการบริหารจัดการฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนานโยบายและมาตรการสนับสนุนการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการการทำงานร่วมกันตั้งแต่การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ไปจนถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งเร่งรัดให้มีการจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวที่รวมต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดทำนโยบายท่องเที่ยวที่คำนึงถึงต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบในระยะต่อไป

12

SDG 12.c

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

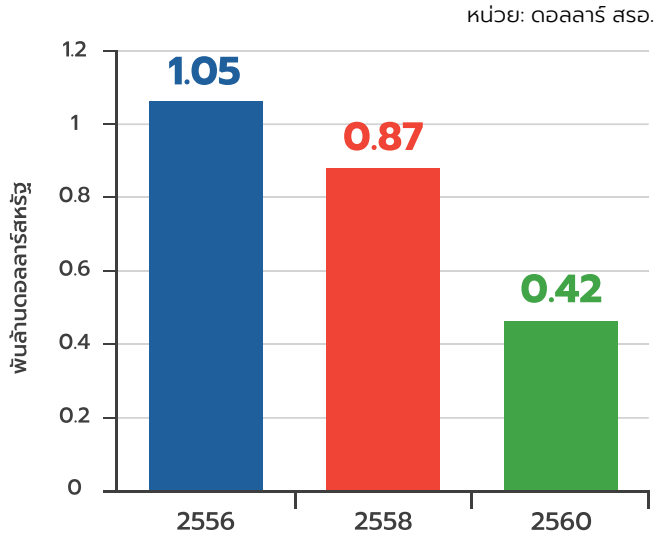
ทำให้การอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลที่ไร้ประสิทธิภาพและนำไปสู่การบริโภคที่สิ้นเปลือง มีความสมเหตุสมผล โดยกำจัดการบิดเบือนทางการตลาดโดยให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของประเทศ รวมถึงการปรับโครงสร้างภาษีและยกเลิกการอุดหนุนที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบเหล่านั้น เพื่อสะท้อนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงอย่างเต็มที่ถึงความจำเป็นและเงื่อนไขเฉพาะของประเทศกำลังพัฒนาและลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นต่อการพัฒนาของประเทศเหล่านั้นในด้านการคุ้มครองคนยากจนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

การใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลมีส่วนสำคัญต่อการเติบโตและการพัฒนาโดยรวมของไทย ภาครัฐจึงมีการให้เงินอุดหนุนเชื้อเพลิง ทั้งในภาคการขนส่ง ครัวเรือน และการผลิตไฟฟ้า เพื่อสนับสนุนการยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ดี การอุดหนุนดังกล่าวถือเป็นภาระทางการเงินต่อภาครัฐและเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังมีส่วนในการกระตุ้นการบริโภคพลังงานที่มากเกินจำเป็น ส่งผลต่อผลิตภาพของเศรษฐกิจโดยรวม และยังก่อให้เกิดการปล่อยมลพิษและก๊าซเรือนกระจกมากขึ้น จึงมีความพยายามสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเชื้อเพลิงชีวภาพ และการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน เพื่อช่วยลดภาระการอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลและบรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เมื่อพิจารณาจากเงินอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลของประเทศไทย โดยอ้างอิงจาก UN Global SDG Database พบว่าค่าใช้จ่ายในด้านดังกล่าวลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2560 เงินอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลอยู่ที่ 0.42 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจาก 1.05 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 0.87 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2558 และ ในปี 2560 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสัดส่วนของเงินอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลต่อ GDP โดยลดลงจากร้อยละ 0.27 ในปี 2556 เป็น 0.09 ในปี 2560 ซึ่งแนวโน้มที่ลดลงสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายและมาตรการที่เป็นผลในการลดการอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลของไทย

เงินอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลของประเทศไทย

ที่มา: UN Global SDG Database

การดำเนินการที่ผ่านมา

หน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการลดการอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิล ที่เป็นสาเหตุสำคัญของมลพิษและก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนภายในประเทศให้เพิ่มสูงขึ้น โดยในระหว่างปี 2562 - 2563 ภาครัฐได้สนับสนุนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องอาทิโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการลดก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมของประเทศในอุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็นซึ่งเป็นความร่วมมือของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมนี (GIZ) และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานทางเลือกรวมถึงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก อาทิ โครงการศึกษาทบทวนบัญชีความแตกต่างราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงและก๊าซ LPG ตลอดจนการปรับโครงสร้างภาษีเพื่อช่วยสร้างความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีและทำให้กลไกตลาดสามารถทำงานได้อย่างสมบูรณ์ โดยกระทรวงการคลังได้ดำเนินการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตรถยนต์ที่จัดเก็บภาษีตามปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์(CO_2) ที่จะช่วยลดการปล่อย CO_2 ส่งเสริมการใช้รถยนต์ประหยัดพลังงานและยานยนต์ไฟฟ้า

สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

SDG 12.c

ทำให้การอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลที่ไร้ประสิทธิภาพและนำไปสู่การบริโภคที่สิ้นเปลือง มีความสมเหตุสมผล โดยกำจัดการบิดเบือนทางการตลาดโดยให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของประเทศ รวมถึงการปรับโครงสร้างภาษีและยกเลิกการอุดหนุนที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบเหล่านั้น เพื่อสะท้อนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงอย่างเต็มที่ถึงความจำเป็นและเงื่อนไขเฉพาะของประเทศกำลังพัฒนาและลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นต่อการพัฒนาของประเทศเหล่านั้นในด้านการคุ้มครองคนยากจนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

ความท้าทาย

ในระยะแรก การปรับลดการอุดหนุนพลังงานเชื้อเพลิงที่จำเป็น อาทิ แก๊สหุงต้ม และน้ำมันดีเซล เพื่อให้สามารถสะท้อนราคาที่แท้จริงของตลาดมากยิ่งขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย ในขณะที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้พลังงานของประชาชน ครัวเรือน องค์กร และภาคอุตสาหกรรมและคมนาคม ถือเป็นความท้าทายสำคัญในระยะยาว เนื่องจากต้องอาศัยการบูรณาการการขับเคลื่อนมาตรการในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม ตลอดจนข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาศักยภาพของอุตสาหกรรมพลังงานทางเลือกในไทย ซึ่งมีต้นทุนสูงและยังต้องพึ่งพาองค์ความรู้และแนวปฏิบัติจากต่างประเทศเป็นหลัก รวมทั้งข้อกำจัดในเชิงภูมิศาสตร์ของประเทศซึ่งมีศักยภาพในการรองรับการผลิตพลังงานหมุนเวียนที่แตกต่างกันไป

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการวางแผนการลดการอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลอย่างรอบคอบ เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ สามารถปรับตัวต่อราคาพลังงานจะสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในอนาคต โดยควรคงมาตรการอุดหนุนที่เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเท่าที่จำเป็น ในระยะยาวควรเน้นส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนอย่างจริงจังเพื่อทดแทนพลังงานฟอสซิล ผ่านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิต และการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวาง การปรับมาตรการจูงใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลังงานทดแทน การปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน การประชาสัมพันธ์และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชน ตลอดจนการส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนแบบครบวงจร

เป้าหมายที่
13

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

SDG 13: Take urgent action to combat climate change and its impacts

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

13

SDG 13

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของฤดูกาล การเกิดภัยพิบัติ การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนรูปแบบการกระจายของเชื้อโรคและพาหะนำโรค ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคือก๊าซเรือนกระจก ซึ่งมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) และมีเทน (CH_4) ที่มีแหล่งกำเนิดหลักมาจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลเป็นองค์ประกอบสำคัญ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังเป็นหนึ่งสาเหตุหลักของการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความถี่และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง ซึ่งประชาคมโลกได้ร่วมกันหาแนวทางความร่วมมือลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและได้พัฒนามาเป็นความตกลงปารีส เพื่อควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลก เพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งเสริมการพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำที่ไม่กระทบการผลิตอาหาร มีภูมิต้านทานและสามารถฟื้นตัวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2559

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ประเทศไทยได้จัดส่งข้อเสนอการมีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (NDC) ต่อสำนักเลขาธิการ UNFCCC[1] **โดยกำหนดเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขั้นต่ำที่ร้อยละ 20 จากกรณีปกติ[2] และเป้าหมายขั้นสูงที่ร้อยละ 25 จากกรณีปกติ ภายในปี 2573 และได้บูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบายและแผนระดับชาติ** อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมทั้งอยู่ระหว่างการจัดทำยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำของประเทศไทย โดยในระยะที่ผ่านมา **ประเทศไทยสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 14 หรือลดได้ทั้งสิ้น 51.72 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ($MtCO_2eq$) ในปี 2563** ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายขั้นต่ำที่กำหนดไว้ใน NDC ได้ภายในปี 2573 และยัง**ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ** รวมทั้งจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย[3]แห่งชาติ พ.ศ. 2558 เพื่อพัฒนาระบบการป้องกัน การเตรียมความพร้อม ตลอดจนการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัยและหลังเกิดภัย รวมทั้งกำกับการดำเนินการให้เป็นไปตามกรอบพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และสอดคล้องกับกรอบเซนได **ซึ่งในปี 2563 ร้อยละ 50 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติระดับท้องถิ่นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับประเทศ**

ในมิติต่างประเทศ **ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในด้านการจัดการภัยพิบัติ และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** ผ่านการฝึกอบรมระยะสั้นและการให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาโท นอกจากนี้ ประเทศไทยยัง**ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนภูมิอากาศสีเขียว (Green Climate Fund: GCF)** ในการดำเนินกิจกรรมด้านการเพิ่มศักยภาพและเตรียมความพร้อมของหน่วยประสานงานหลักของประเทศ

[1] กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC)

[2] กรณีปกติ หรือ Business-as-Usual (BAU) หมายถึง กรณีที่ไม่มีการดำเนินมาตรการลดก๊าซเรือนกระจก ซึ่งในกรณีของประเทศไทยคาดการณ์ว่าจะมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นจาก 279.129 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (MTCO2eq) ในปี 2548 เป็น 554.649 MTCO2e ในปี 2573

[3] สาธารณภัยเป็นการประยุกต์แนวคิดเรื่องภัยพิบัติตามบริบทของประเทศไทย โดยพระราชบัญญัติป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550กำหนดให้สาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

13

SDG 13

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้จัดทำแผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศปี พ.ศ. 2564-2573 และอยู่ระหว่างจัดทำร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อสนับสนุนให้มีการประเมินปริมาณการปล่อย การกักเก็บ การลดก๊าซเรือนกระจก และการจัดทำรายงาน โดยวิธีตรวจวัดรายงานและทวนสอบที่ได้มาตรฐานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ได้ดำเนินการสร้างการตระหนักรู้และปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก และการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อาทิ โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และโครงการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ซึ่งในปัจจุบันมี ทสม. ทั่วประเทศ จำนวน 254,368 คน

ความท้าทาย

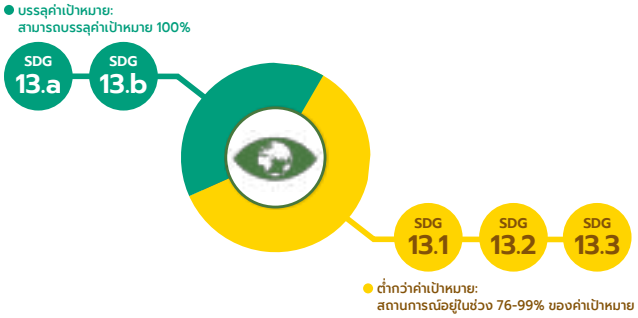
ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของภาคเอกชน และการจัดเก็บข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ไม่เป็นระบบ ส่งผลต่อการติดตามผลการดำเนินงานด้านการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศให้แม่นยำและเป็นไปตามมาตรฐานสากล อีกทั้งการดำเนินการตามมาตรการและแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ใน NDC ต้องใช้การลงทุนสูง โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งยังขาดความเชี่ยวชาญ และเทคโนโลยีในประเทศ

นอกจากนี้ ประเภทของความเสี่ยงและความรุนแรงของผลกระทบจากภัยพิบัติยังแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ตามความล่อแหลมต่อภัยพิบัติและศักยภาพในการรับมือ ส่งผลให้มีความท้าทาย ทั้งในด้านการจัดทำและดำเนินการตามแผนการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอันตรายและภัยพิบัติระดับท้องถิ่น รวมถึงการมีระบบติดตาม พยากรณ์ และเตือนภัยล่วงหน้าในระดับพื้นที่ที่แม่นยำ อีกทั้งกระบวนการทำงานของภาครัฐไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งภาคเอกชนในพื้นที่เท่าที่ควร ทำให้การรับรู้ความเสี่ยงและการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมของประชาชนยังอยู่ในวงจำกัด

ข้อเสนอแนะ

ควรเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น ในการเตรียมความพร้อมรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยกำหนดเป้าหมายร่วมกันและหารือแนวทางที่เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ และวิถีการดำเนินชีวิตในพื้นที่ นอกจากนี้ ควรใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารความเสี่ยงและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ตลอดจนเร่งพัฒนาและบูรณาการฐานข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและมาตรการในการบริหารจัดการและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติมากขึ้นและมีการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสม และประสานความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ ในการเร่งรัดการดำเนินการตามแผนการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ รวมถึงการลดข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อจัดทำบัญชีก๊าซเรือนกระจกของประเทศ

ผลการประเมินสถานะของ SDG 13

กรณีศึกษา

โครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (TVER)

องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) (อบก.) ได้จัดทำโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (Thailand Voluntary Emission Reduction Program T-VER) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมลดก๊าซเรือนกระจกในประเทศด้วยความสมัครใจ โดยสามารถนำปริมาณการลดหรือดูดซับก๊าซเรือนกระจกที่ผ่านการรับรองที่เรียกว่า "คาร์บอนเครดิต" ไปขายในตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจภายในประเทศได้ ทั้งนี้ อบก. ได้กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการพัฒนาโครงการ โดยจะต้องเป็นโครงการที่เข้าข่ายประเภทโครงการดังต่อไปนี้ (1) การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน (2) พลังงานทดแทน (3) การจัดการของเสีย (4) การจัดการในภาคขนส่ง (5) ป่าไม้และพื้นที่สีเขียว (6) การเกษตร (7) อื่น ๆ ตามที่ อบก. กำหนด มีการกำหนดระเบียบวิธีการในการลดก๊าซเรือนกระจก การขึ้นทะเบียนและการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกสำหรับประเทศไทย อีกทั้งยังกำหนดให้มีการประเมินผลประโยชน์ร่วม (Co-benefit) ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินโครงการ T-VER เช่น ช่วยลดมลพิษด้านสิ่งแวดล้อมสนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชน เพิ่มรายได้แก่ชุมชนและเพิ่มพื้นที่สีเขียว และอื่น ๆ รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาอาชีพใหม่ ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

การพัฒนาโครงการและหลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการ

ผู้พัฒนาโครงการต้องตรวจสอบขนาดของโครงการ เนื่องจากโครงการขนาดใหญ่ต้องผ่านการพิสูจน์การดำเนินงานเพิ่มเติมจากการดำเนินงานตามปกติ (additionality) โดยโครงการประเภทผลิตพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนพิจารณาจากกำลังการผลิตติดตั้ง โครงการประเภทการเพิ่มประสิทธิภาพพลังงานพิจารณาจากปริมาณพลังงานที่คาดว่าจะสามารถลดการใช้ได้ ส่วนโครงการประเภทอื่น ๆ พิจารณาจากปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่คาดว่าจะลดได้ กรณีที่โครงการมีที่ตั้งมากกว่า 1 แห่งให้พิจารณาขนาดของโครงการจากค่ารวมของทุกแห่ง โดยมีรายละเอียดตามแผนภาพ

กิจกรรม	ขนาดของโครงการ T-VER		
	ขนาดเล็กมาก (Microscale)	ขนาดเล็ก (Small Scale)	ขนาดใหญ่ (Large Scale)
สาขาการผลิตและใช้พลังงาน อุตสาหกรรม การจัดการของเสีย และการขนส่ง			
ผลิตพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy)	กำลังการผลิตติดตั้งรวม (Installed Capacity) ไม่เกิน 5 MW	กำลังการผลิตติดตั้งรวม (Installed Capacity) ไม่เกิน 15 MW	กำลังการผลิตติดตั้งรวม (Installed Capacity) มากกว่า 15 MW
การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน (Energy Efficiency)	เป้าหมายในการลดการใช้พลังงานรวมไม่เกิน 20 GWh/y	เป้าหมายในการลดการใช้พลังงานรวมไม่เกิน 60 GWh/y	เป้าหมายในการลดการใช้พลังงานรวมมากกว่า 60 GWh/y
เป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	ไม่เกิน 20,000 tCO_2e/y	ไม่เกิน 60,000 tCO_2e/y	มากกว่า 60,000 tCO_2e/y
สาขาป่าไม้และการเกษตร			
เป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	-	ไม่เกิน 16,000 tCO_2e/y	มากกว่า 16,000 tCO_2e/y

13

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

SDG 13.1

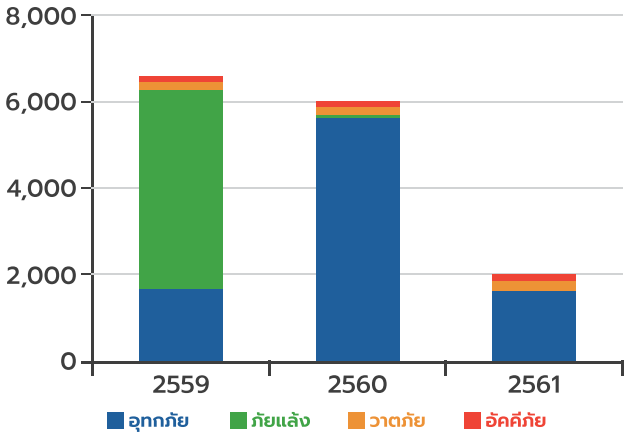
เสริมสร้างภูมิต้านทานและขีดความสามารถในการปรับตัวต่ออันตรายและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศในทุกประเทศ

ผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้การเกิดภัยพิบัติมีความถี่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะในระดับชุมชนและท้องถิ่นที่ยังมีขีดความสามารถด้านการรับมือกับภัยพิบัติที่จำกัด ทำให้ประเด็นการบริหารจัดการและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นวาระสำคัญที่นานาประเทศร่วมมือกันพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรเทาความรุนแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยประเทศสมาชิกสหประชาชาติรวมถึงประเทศไทยได้รับรองกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 - 2573 หรือกรอบเซนได (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 – 2030: Sendai Framework) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอันตรายและภัยพิบัติ ตลอดจนสร้างขีดความสามารถในการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือและฟื้นฟูกลับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ รวมทั้งการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ[1] พ.ศ. 2558 เพื่อพัฒนาระบบการป้องกัน การเตรียมความพร้อม การสร้างภูมิคุ้มกัน ตลอดจนการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย รวมทั้งกำกับการดำเนินการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามกรอบพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และสอดคล้องกับกรอบเซนได ซึ่งในปี 2563 ร้อยละ 50 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติระดับท้องถิ่นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับประเทศ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ประกอบด้วยอุทกภัย ภัยแล้ง วาตภัย และอัคคีภัย พบว่าในช่วงปี 2559 - 2561 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีประชากรที่ประสบภัยพิบัติจำนวน 1,845 คน ต่อประชากร 100,000 คน ลดลงจาก 6,553 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในปี 2559 โดยภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ อุทกภัย และภัยแล้ง ตามลำดับ

จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติต่อประชากร 100,000 คน

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

การดำเนินการที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมป้องกันและบรรเทาความสูญเสียจากภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยจัดการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น อาทิ การฝึกซ้อมแผนการบริหารวิกฤตการณ์ด้านสาธารณภัยระดับชาติ และพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาทิ การพัฒนาระบบการพยากรณ์อากาศ

[1] สาธารณภัยเป็นการประยุกต์แนวคิดเรื่องภัยพิบัติตามบริบทของประเทศไทย โดยพระราชบัญญัติป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550กำหนดให้สาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

เสริมสร้างภูมิต้านทานและขีดความสามารถในการปรับตัวต่ออันตราย และภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศในทุกประเทศ

ด้วยคอมพิวเตอร์สมรรถนะสูงเพื่อให้ผลการพยากรณ์อากาศมีความถูกต้องแม่นยำสูงและเจาะจงพื้นที่ได้มากขึ้น การจัดทำระบบป้องกันและเตือนภัยธรณีวิทยาและธรณีภัยพิบัติ การพัฒนาระบบติดตาม เตือนภัยมลพิษและภัยพิบัติทางทะเลครอบคลุมพื้นที่ทั้งอ่าวไทยและอันดามัน อีกทั้งได้สนับสนุนบทบาทของชุมชนให้มีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบลในทุกมิติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในการเตรียมพร้อมรับมือกับสาธารณภัยและสามารถปรับตัวต่ออันตรายและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศได้ดียิ่งขึ้น

ความท้าทาย

เนื่องจากประเภทของความเสี่ยงและความรุนแรงของผลกระทบจากภัยพิบัติแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ตามความล่อแหลมต่อภัยพิบัติและศักยภาพในการรับมือ ส่งผลให้มีความท้าทายในการบริหารจัดการและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุม ทั้งในด้านการจัดทำและดำเนินการตามแผนการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอันตรายและภัยพิบัติระดับท้องถิ่น อีกทั้งกระบวนการทำงานและกฎระเบียบของภาครัฐไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งภาคเอกชนในพื้นที่ ทำให้การสื่อสารเพื่อเพิ่มการรับรู้ความเสี่ยงและการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมของประชาชนยังอยู่ในวงจำกัด อีกทั้งยังมีความท้าทายในการจัดเก็บและบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เพื่อนำไปใช้ประกอบการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำแผนและยุทธศาสตร์ในการรับมือภัยพิบัติที่ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบาง

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งรัดการจัดทำและดำเนินการตามแผนการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอันตรายและภัยพิบัติระดับท้องถิ่นที่บูรณาการ มีกลไกการประสานงานและการดำเนินงานที่ชัดเจน ครอบคลุมภัยพิบัติทุกรูปแบบ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชากรทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้ ยังควรเร่งพัฒนาและบูรณาการฐานข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและมาตรการในการบริหารจัดการและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพและแก้ปัญหาได้ตรงจุด รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติมากขึ้นและมีการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสม

นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลสำคัญต่อความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อาทิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วโดยขาดการควบคุมและการวางแผนที่ดี รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มยากจนและกลุ่มเปราะบาง เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับวิกฤตในด้านต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาทักษะทางการเงิน (financial literacy) และทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy)

13

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

SDG 13.2

บูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการจัดทำแผนระดับชาติ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั่วโลก ทำให้นานาประเทศร่วมกันหาแนวทางความร่วมมือลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และได้พัฒนามาเป็นความตกลงปารีส ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2559 โดยความตกลงปารีสเป็นส่วนขยายเพิ่มเติมของกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลก เพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งเสริมการพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการผลิตอาหาร และทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อสนับสนุนแนวทางการพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำ และกำหนดให้ภาคีสมาชิกจัดทำการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Nationally Determined Contributions: NDCs) อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ประเทศภาคีจะต้องจัดทำและดำเนินมาตรการในประเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงจัดทำแผนการปรับตัวระดับชาติ (National Adaptation Plan: NAP) และนำเสนอรายงานแห่งชาติ (national communications)

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้จัดส่งข้อเสนอการมีส่วนร่วมของประเทศในการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภายหลังปี ค.ศ. 2020 (Intended Nationally Determined Contribution: INDC)[1] เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2558 และ NDC ฉบับปรับปรุงของประเทศไทย (Thailand's Updated NDC) ต่อสำนักเลขาธิการ UNFCCC เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2563 โดยกำหนดเป้าหมายขั้นต่ำที่ร้อยละ 20 จากกรณีปกติ และเป้าหมายขั้นสูงที่ร้อยละ 25 จากกรณีปกติ ภายในปี 2573 และมีการบูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบายและแผนระดับชาติ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมทั้งอยู่ระหว่างการจัดทำยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำของประเทศไทย ทั้งยังได้จัดทำและนำเสนอรายงานแห่งชาติต่อสำนักเลขาธิการ UNFCCC แล้วทั้งสิ้นรวม 3 ฉบับ และจัดทำรายงานความก้าวหน้ารายสองปี (Biennual Update Report: BUR) ทั้งสิ้น 3 ฉบับเพื่อรายงานความก้าวหน้าในการจัดทำบัญชีก๊าซเรือนกระจก และรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในการดำเนินงานเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งได้กำหนดค่าเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืน ระหว่างปี 2561 – 2565 ให้ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงอย่างน้อย ร้อยละ 12 จากกรณีปกตินั้น พบว่าในปี 2563 สามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 14 หรือลดได้ทั้งสิ้น 51.72 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ($MtCO_2eq$) ซึ่งบรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ในระยะแรกแล้ว และมีแนวโน้มว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายขั้นต่ำที่กำหนดไว้ใน NDC ได้ภายในปี 2573

[1] ภายหลังจากความตกลงปารีสมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2559 (ครบกำหนด 30 วันหลังจากจำนวนประเทศที่ให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีครบ 55 ประเทศ และครอบคลุมปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกคิดเป็นร้อยละ 55 ของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโลก) การมีส่วนร่วมของประเทศในการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภายหลังปี ค.ศ. 2020 (INDCs) จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า "การมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด" (NDCs)

บูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการจัดทำแผนระดับชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยจัดทำแผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศปี พ.ศ. 2564 - 2573 รวมทั้งยุทธศาสตร์และแผนรายสาขาเพื่อรับมือกับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศด้านการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ.2560 - 2564)

ปัจจุบัน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ระหว่างจัดทำ(ร่าง)พระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. ... และ (ร่าง) กรอบหลักการกฎหมายลำดับรอง เพื่อสนับสนุนให้มีการประเมินปริมาณการปล่อย การกักเก็บ การลดก๊าซเรือนกระจก และการจัดทำรายงาน โดยวิธีตรวจวัดรายงานและทวนสอบที่ได้มาตรฐานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ รวมทั้งกำหนดกลไกส่งเสริมการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ คณะกรรมการนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติได้เห็นชอบให้ประเทศไทยเข้าร่วมกลุ่ม Nitric Acid Climate Action Group (NACAG) เพื่อส่งเสริมการลดก๊าซไนตรัสออกไซด์จากการผลิตกรดไนตริก ซึ่งจะช่วยผลักดันการดำเนินงานเพื่อลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ได้พัฒนาระบบสารสนเทศการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย (Thailand Greenhouse Gas Emissions Inventory System: TGEIS) ซึ่งจะช่วยให้มีฐานข้อมูลกลางของประเทศในการประเมินและจัดเก็บข้อมูลบัญชีก๊าซเรือนกระจกอย่างเป็นระบบ และสามารถคำนวณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามแนวทางของคู่มือการจัดทำบัญชีฯ ค.ศ. 2006 ของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC)

ความท้าทาย

แม้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ตามเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ในระยะแรก แต่ยังมีความท้าทายในการรักษาสถานภาพดังกล่าว และเร่งพัฒนาให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมาตรการและแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ใน NDC จำเป็นต้องใช้การลงทุนด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งประเทศไทยยังขาดความเชี่ยวชาญและเทคโนโลยีในประเทศ

นอกจากนี้ การจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำบัญชีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของภาคเอกชน และยังขาดการจัดเก็บข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เป็นสัดส่วน

ข้อเสนอแนะ

ควรประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการผลักดันให้เกิดการดำเนินการตามแผนการลดก๊าซเรือนกระจกซึ่งเกี่ยวข้องกับสาขาการผลิตที่หลากหลาย โดยบูรณาการความร่วมมือให้การทำงานมีความสอดประสานและไม่เกิดความซ้ำซ้อน โดยเฉพาะเครือข่ายภาคเอกชนซึ่งจะช่วยส่งเสริมการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังควรพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรเครือข่ายทุกระดับ เพื่อให้มีองค์ความรู้และสามารถรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อส่งเสริมธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ ภาษีคาร์บอนและการยกเว้นภาษีเงินได้แก่นิติบุคคลที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลดก๊าซเรือนกระจกโดยสมัครใจมากยิ่งขึ้น

13

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

SDG 13.3

พัฒนาการศึกษา การสร้างความตระหนักรู้ และขีดความสามารถของมนุษย์และของสถาบันในเรื่องการลดก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวและการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเตือนภัยล่วงหน้า

ประเทศไทยเป็นหนึ่งใน 10 ประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสูงที่สุดในช่วงปี 2542 - 2561 ซึ่งสะท้อนในดัชนีความเสี่ยงด้านสภาพอากาศ (Climate Risk Index) ที่จัดทำโดยองค์กร Germanwatch โดยได้รับผลกระทบทั้งจากอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น อุทกภัย ภัยแล้ง วาตภัย และการกัดเซาะชายฝั่งที่มีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมความตระหนักรู้และเพิ่มขีดความสามารถของประชากร ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เกี่ยวกับการบรรเทาผลกระทบและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงเป็นเรื่องสำคัญ รวมถึงการพัฒนาระบบการเตือนภัยล่วงหน้าเพื่อสนับสนุนให้มีการบริหารจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ และช่วยลดการสูญเสียทั้งต่อชีวิตมนุษย์และทรัพย์สิน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน เท่าเทียม และทั่วถึง หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อาทิ ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเป็นพลเมืองโลก

ในด้านหลักสูตร ได้มีการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาแกนกลางกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ให้กับกลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนในรายวิชาบังคับใน 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระทักษะการเรียนรู้ สาระความรู้พื้นฐาน สาระการประกอบอาชีพ สาระทักษะการดำเนินชีวิต และสาระการพัฒนาสังคม ซึ่งในเรื่องความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในสาระการพัฒนาสังคม รายวิชาสังคมศึกษา รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง และรายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันเสริมสร้างการตระหนักรู้และปลูกฝังจิตสำนักด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ หลักสูตรและกิจกรรมต้นแบบและสื่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกและการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อาทิ โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สนับสนุนแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเน้นการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ โดยในปัจจุบันมีจำนวนโรงเรียนสิ่งแวดล้อมฯ 189 โรงเรียนครอบคลุมทุกภาคทั่วประเทศและได้สนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย โรงเรียนและเครือข่ายเยาวชน อาทิ โครงการมหิงสาสายสืบปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 8 ปี และโครงการมหิงสาสายสืบสำหรับเด็กอายุ 8 - 18 ปี เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพตามช่วงวัย โดยการทำกิจกรรมสำรวจและดูแลรักษาพื้นที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

SDG 13.3

พัฒนาการศึกษา การสร้างความตระหนักรู้ และขีดความสามารถของมนุษย์และของสถาบันในเรื่องการลดก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวและการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเตือนภัยล่วงหน้า

ในช่วงปี 2561 - 2562 ภาครัฐได้ดำเนินโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกและความรู้ในการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เช่น โครงการค่ายเยาวชนรักษ์พงไพร และโครงการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) นอกจากนี้ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้นำประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศพัฒนาคู่มือครูให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 รวมทั้งได้ดำเนินโครงการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมโลก (GLOBE) ซึ่งเป็นโครงการนานาชาติที่ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมในระดับโรงเรียน

ขณะที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้จัดทำ (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ระดับประเทศด้านปฏิบัติการเสริมพลังความร่วมมือด้านภูมิอากาศเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามภารกิจ "การปฏิบัติการเพื่อเสริมพลังรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ" ทั้งด้านการศึกษา ฝึกอบรมและการสร้างความตระหนักรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนองค์กร และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ได้จัดตั้งศูนย์วิชาการนานาชาติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change International Technical and Training Center: CITC) ซึ่งจะเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้ทั้งหน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยพัฒนาและจัดทำหลักสูตรด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งหลักสูตรภาษาไทยและนานาชาติ

ความท้าทาย

แม้ว่าในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาภายใต้แผนปฏิบัติการสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี 2564-2573 ได้มีการสนับสนุนการทำ Flagship Project โครงการพัฒนาหลักสูตรด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการลดก๊าซเรือนกระจกในทุกระดับการเรียนรู้หน่วยงานหลัก แต่เนื่องจากปัจจุบันแผนดังกล่าวอยู่ระหว่างการปรับปรุง ทำให้ยังไม่ได้มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งอาจจะทำให้การดำเนินการตามโครงการมีความล่าช้า นอกจากนี้ในช่องทางของ CITC ที่ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลหลักสูตรออนไลน์ได้นั้น ในบางครั้งประสบปัญหาในการเชื่อมต่อระบบและการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนและประชาสังคมในการดำเนินการที่สำคัญ เช่น โครงการจับคู่บริษัทไทยกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่และประชาสังคมในการร่วมกันจัดการสิ่งแวดล้อมและโครงการสำนึกอนุรักษ์ชุมชนบ้านเกิด อีกทั้งทุกภาคส่วนยังควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในทุกระดับการเรียนรู้ โดยต้องพัฒนาทั้งหลักสูตรเพื่อการศึกษาในระบบและนอกระบบ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและนำประเทศไทยไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

13

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

SDG 13.a

ดำเนินการให้เกิดผลตามพันธกรณีที่ผูกพันต่อประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มีเป้าหมายร่วมกันระดมทุนจากทุกแหล่งให้ได้จำนวน 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ภายในปี 2563 เพื่อสนองความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา ภายใต้บริบทของการดำเนินการลดก๊าซเรือนกระจกที่ชัดเจนและมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตลอดจนทำให้กองทุนภูมิอากาศสีเขียว (Green Climate Fund) ดำเนินการได้อย่างเต็มรูปแบบผ่านการระดมทุนโดยเร็วที่สุด

ในการบรรลุข้อตกลงปารีสในการประชุมสมัชชาประเทศภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ 21 (COP21) ในเดือนธันวาคม 2558 ณ กรุงปารีส ประเทศพัฒนาแล้วได้ให้คำมั่นว่าจะให้เงินทุนสนับสนุนแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในการดำเนินการด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยจะระดมทุนจำนวน 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี ภายในปี 2563 ซึ่งรวมถึงการให้ทุนสนับสนุนกองทุนภูมิอากาศสีเขียว[1] (Green Climate Fund: GCF) และจะยังคงให้การสนับสนุนเงินทุนขั้นต่ำปีละ 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อย่างต่อเนื่องไปจนถึงปี 2568 โดยจะหารือถึงจำนวนเงินทุนสนับสนุนที่จะปรับเพิ่มขึ้นอีกครั้ง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2558 มอบหมายให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานหลัก (National Designated Authority) ของกองทุนภูมิอากาศสีเขียว ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการบูรณาด้านการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับผู้เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาสังคม ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศ เพื่อก่อให้เกิดการประสานเป้าหมายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้ากับแหล่งทุนต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศอันจะนำไปสู่นโยบายที่มีประสิทธิภาพ มีระบบการติดตามการดำเนินการที่ครอบคลุมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาด้านการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ อย่างไรก็ดี ประเทศไทยเป็นประเทศนอกภาคผนวกและเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงไม่มีพันธกรณีในการระดมทุนภายใต้ UNFCCC โดยประเทศไทยเป็นผู้ได้รับการสนับสนุนภายใต้กองทุน GCF โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณแล้ว 5.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อเพิ่มศักยภาพและเตรียมความพร้อมของหน่วยประสานงานหลักของประเทศ 7 กิจกรรม

[1] กองทุนภูมิอากาศสีเขียวเป็นกลไกทางการเงินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของประชาคมโลกสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับต่ำและมีความสามารถในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยคำนึงถึงความต้องการของประเทศเป็นหลัก โดยจะมีการจัดสรรเงินทุนที่ระดมได้ในสัดส่วนที่เท่ากันเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวต่อผลกระทบ โดยร้อยละ 50 ของเงินด้านการปรับตัวจะจัดสรรให้กับประเทศที่มีความเปราะบางเป็นพิเศษ ได้แก่ ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และกลุ่มประเทศแอฟริกา โดยได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์เพื่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 4 ด้าน ได้แก่ (1) เพิ่มการผลิตและการเข้าถึงพลังงานที่มีการปล่อยคาร์บอนต่ำ (2) เพิ่มการขนส่งที่มีระบบการปล่อยคาร์บอนต่ำ (3) อาคาร เมืองอุตสาหกรรมและอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และ (4) การใช้ที่ดิน การตัดไม้ทำลายป่าการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน เพิ่มการดูดกลับคาร์บอนในภาคป่าไม้ และเพื่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 4 ด้าน ได้แก่ (1) สุขภาพความเป็นอยู่และความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ (2) การดำรงชีวิตของผู้คนและชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัย (3) ระบบสาธารณูปโภคและสภาวะแวดล้อม และ (4) ระบบนิเวศและการบริการ

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

13

SDG 13.a

ดำเนินการให้เกิดผลตามพันธกรณีที่ผูกพันต่อประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มีเป้าหมายร่วมกันระดมทุนจากทุกแหล่งให้ได้จำนวน 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ภายในปี 2563 เพื่อสนองความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา ภายใต้บริบทของการดำเนินการลดก๊าซเรือนกระจกที่ชัดเจนและมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตลอดจนทำให้กองทุนภูมิอากาศสีเขียว (Green Climate Fund) ดำเนินการได้อย่างเต็มรูปแบบผ่านการระดมทุนโดยเร็วที่สุด

การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เสนอขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุน GCF เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทย ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และภาคสถาบันการเงินการธนาคาร โดยขอรับการสนับสนุนโครงการเตรียมความพร้อม 5 โครงการ ประกอบด้วย (1) NDA Strengthening support for Thailand through GIZ (2) Strategic framework support for Thailand through CTCN and UNEP (3) Strategic framework support for Thailand through GIZ (4) Strategic framework support for Thailand through GGGI และ (5) NDC Strengthening and country programming support for Thailand through GIZ และยังได้เสนอโครงการเพิ่มเติม ได้แก่ โครงการ Building Climate Change Mitigation and Climate Resilient Coastal Communities and Ecosystems in Asia เพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่ง และโครงการ Enhance Climate Resilience in Thailand through Effective Water Management and Sustainable Agriculture ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสังคมที่มั่นคงและมีความทนทานต่อสภาพภูมิอากาศผ่านการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ

ความท้าทาย

ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากกองทุนภูมิอากาศสีเขียว ซึ่งมุ่งเน้นการสนับสนุนทางการเงินแก่โครงการและแผนงานที่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยต้องเป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์ของ GCF โดยหน่วยงานปฏิบัติการที่ได้รับการรับรอง (Accredited Entity: AE) ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เนื่องจากอยู่ระหว่างขั้นตอนการสมัครของกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีโครงการอยู่ระหว่างรอการพิจารณาจากกองทุนเป็นจำนวนมากทำให้เกิดความล่าช้า ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยกระดับศักยภาพของหน่วยงานให้มีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานการขอรับทุนสนับสนุนจาก GCF เพื่อที่จะได้สามารถใช้ประโยชน์จาก GCF ได้อย่างสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ประชาคมโลกควรเร่งรัดการดำเนินการตามพันธสัญญาที่ร่วมให้สัตยาบันเข้าร่วมในข้อตกลงปารีส เพื่อให้การดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความเข้มข้นและบรรลุเป้าหมายได้โดยเร็ว ในส่วนของประเทศไทย ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานปฏิบัติทั้งภาครัฐและเอกชนที่สนใจเข้ารับการสนับสนุนจาก GCF และสนับสนุนหน่วยงานเหล่านั้นในการเข้าถึงเงินทุนจากกองทุนสีเขียวมากขึ้น อีกทั้งควรมีความจริงจังในการสนับสนุนการบรรจุมิติการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไว้ในแผนงานหรือโครงการ เพื่อให้เกิดการบูรณาการในทุกภาคส่วน

13

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

SDG 13.b

ส่งเสริมกลไกที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการวางแผนและการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิผล ในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และให้ความสำคัญต่อผู้หญิง เยาวชน และชุมชนท้องถิ่นและชายขอบ

การต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกประเทศในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเสริมสร้างขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้วยระดับการพัฒนาของประเทศที่แตกต่างกันส่งผลต่อศักยภาพในการดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา และประเทศพัฒนาน้อยที่สุดที่ยังมีข้อจำกัดในด้านเงินทุน เทคโนโลยี องค์ความรู้และความเชี่ยวชาญ รวมทั้งมีประเด็นปัญหาเร่งด่วนเฉพาะหน้าอื่น ๆ เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น การสนับสนุนทางการเงินและวิชาการแก่ประเทศเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกันของโลกเพื่อยับยั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่กลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและประเทศที่เป็นหมู่เกาะในหลากหลายด้าน อาทิ การจัดการภัยพิบัติ การรับมือและการสร้างความสามารถในการปรับตัว โดยที่ผ่านมา กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ในฐานะผู้ประสานงานหลักได้จัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระยะแรก (พ.ศ.2560 - 2562) ผ่านหลักสูตรศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนานาชาติ (Thailand International Postgraduate Programme: TIPP) นอกจากนี้ ยังได้วางแผนการจัดทำโครงการต่อเนื่องในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2563 - 2565) โดยได้คัดเลือกหลักสูตรปริญญาโทนานาชาติเพื่อบรรจุในแผนงานแล้วจำนวน 11 หลักสูตรและจัดอบรมระยะสั้นเพื่อให้ความรู้กับประเทศต่าง ๆ จากทุกภูมิภาคทั่วโลก ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของสตรี โดยมีแนวโน้มผู้รับทุนที่เป็นเพศหญิงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 38.07 ในปี 2560 เป็นร้อยละ 48.72 ในปี 2562

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผ่านหน่วยงานทุกภาคส่วน อาทิ การจัดการอบรมภายใต้โครงการ Green Energy for Low Carbon Society โดยคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ของไทยด้านพลังงานสะอาด เช่น โครงการส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาคในการวางแผนปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ความเปราะบางของพื้นที่ชุมชนรอยต่อระหว่างประเทศ และช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเสริมสร้างความร่วมมือของประชาชนในชุมชนรอยต่อระหว่างประเทศ นอกจากนี้ มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้ดำเนินโครงการเพื่อบริหารจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอีกหลายโครงการ อาทิ เครือข่ายเมืองเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Asian Cities Climate Change Resilience Network: ACCCRN) มุ่งเน้นการดำเนินการให้ 10 เมืองนำร่องของ 4 ประเทศในเอเชีย ได้แก่ ไทย เวียดนาม อินโดนีเซีย และอินเดีย มีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศผ่านการบูรณาการระหว่างหุ้นส่วนการพัฒนาในระดับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

13

SDG 13.b

ส่งเสริมกลไกที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการวางแผนและการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิผล ในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และให้ความสำคัญต่อผู้หญิง เยาวชน และชุมชนท้องถิ่นและชายขอบ

ความท้าทาย

การให้ความช่วยเหลือของประเทศไทยต่อประเทศอื่น ๆ เป็นการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของความช่วยเหลือทางวิชาการเป็นหลัก จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสภาพภูมิอากาศให้แก่บุคลากรจากประเทศกำลังพัฒนายังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากพื้นฐานความรู้ของผู้รับการอบรม อีกทั้งระบบการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศอาจเป็นอุปสรรคในการศึกษาต่อของผู้รับทุน รวมถึงการเก็บข้อมูลของประเทศไทยยังไม่มีการเก็บแบบเฉพาะเจาะจงจำแนกตามเพศ และแยกเป็นรายสาขาวิชาที่ให้ทุน

ข้อเสนอแนะ

การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการควรมีการจัดหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วน เช่น ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศมีความครอบคลุม ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้มากขึ้น และมีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ ควรมีการจัดเก็บข้อมูลที่มีการจำแนกตามรายสาขาวิชาหรือรายภูมิภาค โดยระบุผู้ได้รับทุนตามเพศ เพื่อสะท้อนถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกันและเป็นแนวทางในการจัดสรรทุนให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เป้าหมายที่

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14: Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14

มหาสมุทรและทะเลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก ไม่ว่าจะเป็นวัฏจักรฝน น้ำดื่ม ภูมิอากาศ ชายฝั่ง รวมถึงแหล่งอาหารและกิจกรรมต่าง ๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับมหาสมุทรและทะเล โดยประเทศไทยมีพื้นที่ทะเลและชายฝั่งคิดเป็นร้อยละ 60 ของอาณาเขตทางบก ทรัพยากรทางทะเลเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและหล่อเลี้ยงชีวิต อย่างไรก็ดี ปัญหาท้องทะเลไทยที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง เช่น มลพิษทางทะเล ปรากฏการณ์ทะเลกรด การกัดเซาะชายฝั่ง ปริมาณสัตว์ทะเลลดลง เช่น การทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และการควบคุม (IUU Fishing) และการทำประมงพื้นบ้าน จากการตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยจึงส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ประเทศไทย**ได้จัดทำคู่มือการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการของการจัดการที่มีระบบนิเวศเป็นศูนย์กลาง และการวางแผนพื้นที่ทะเลและชายฝั่ง** เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ทะเลและชายฝั่งให้ครอบคลุมทุกมิติ และ**ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาการประมง IUU** จนสามารถปลดใบเหลืองของคณะกรรมาธิการยุโรปได้อย่างเป็นทางการในปี 2562 จากผลการประเมินดัชนีคุณภาพมหาสมุทร (Ocean Health Index:OHI) ปี 2562 ประเทศไทยได้ 66 คะแนน จาก 100 คะแนน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก (71 คะแนน) และถูกจัดอยู่อันดับที่ 130 จาก 221 เขตเศรษฐกิจจำเพาะ โดยมีตัวชี้วัดที่ต้องเฝ้าระวัง ได้แก่ การเป็นแหล่งอาหาร และผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ นอกจากนี้ ข้อมูลจาก UN Global SDG Database ประเมินว่าปริมาณขยะทะเลของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 447,946 ชิ้น ต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2559 เป็น 804,727 ชิ้นต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2561 ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 79.65 และมีความเข้มข้นของคลอโรฟิลล์-เอ ที่ผิดปกติจากการสำรวจระยะไกล (Chlorophyl-a Anomaly, Remote Sensing) อยู่ในระดับที่สูง โดยอยู่ที่ร้อยละ 1.36 ในปี 2563 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.57 ในปี 2561 บ่งชี้ถึงสถานการณ์การเกิดปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชั่นในท้องทะเลไทย

ผลการประเมินดัชนีคุณภาพมหาสมุทร ของประเทศไทย ปี 2562

ที่มา: Ocean Health Index

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์และบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน อาทิ การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งแห่งชาติ การจัดทำแผนการบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศไทย พ.ศ. 2563–2567 การจัดทำแผนอนุรักษ์พะยูนแห่งชาติระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563–2565) การออกระเบียบกรมประมงว่าด้วยการขอและการออกใบรับรองมาตรฐานการทำประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืนและแปรรูปสินค้าประมงพื้นบ้าน พ.ศ. 2563 ตลอดจนการจัดทำ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561–2573 และแผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 –2564)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ติดตามระดับความเป็นกรดของทะเลและมหาสมุทรโดยตรวจวัดด้วยเครื่องสเปกโตรโฟโตมิเตอร์ความละเอียดสูง รวมทั้งบูรณาการข้อมูลจากเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศและข้อมูลอื่น ๆ เพื่อให้การวิเคราะห์และประมวลผลเป็นไปอย่างแม่นยำและรวดเร็วยิ่งขึ้นตลอดจนพัฒนาส่วนเชื่อมต่อแบบจำลอง pyGNOME เพื่อใช้ในการคาดการณ์ผลกระทบที่จากน้ำมันรั่วไหลต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ในการแก้ไขปัญหาการประมง IUU ภาครัฐได้จัดตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขการทำประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหา โดยปรับปรุงกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการทำการประมง ดำเนินมาตรการประเทศไทยปลอดสัตว์น้ำและสินค้าสัตว์น้ำ

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่มาจากการทำประมง IUU รวมทั้งผลักดันให้มีการจัดตั้งเครือข่ายอาเซียนเพื่อต่อต้านการประมง IUU เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเพิ่มประสิทธิภาพมาตรการตรวจสอบ ควบคุมและเฝ้าระวังของประเทศสมาชิกในการต่อต้านการประมง IUU ในอาเซียนและได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ทำหน้าที่ในการคุ้มกันผลประโยชน์ทางทะเลเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562

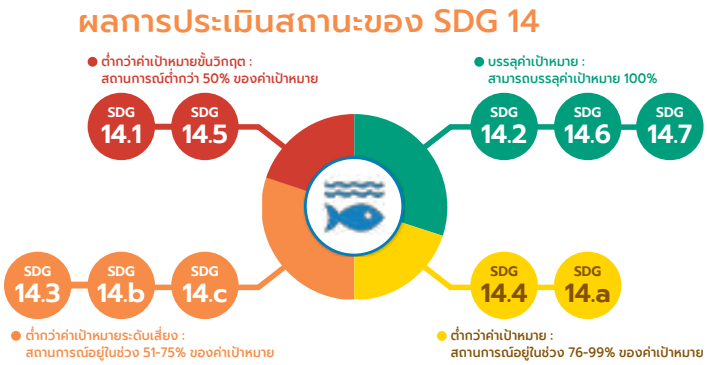
นอกจากนี้ ได้ทบทวนและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเลให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รวมทั้ง เตรียมการเพื่อรองรับพันธกรณีและพัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศที่จะมีการตราขึ้นมาใหม่และที่จะปรับเปลี่ยนไปในอนาคต

ความท้าทาย

การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีความซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะในทะเล ที่ต้องมีการจัดการและบำบัดขยะที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ต้นกำเนิดทั้งบนแผ่นดินและในมหาสมุทร ปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชั่นของพื้นที่แนวชายฝั่ง ซึ่งต้องมีการจัดการของเสียและมลพิษจากการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมทั้งความเป็นกรดของทะเลและมหาสมุทรอันเนื่องมาจากปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เพิ่มสูงขึ้นในชั้นบรรยากาศ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เป็นต้นเหตุสำคัญของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โดยเฉพาะภาคพลังงาน ภาคอุตสาหกรรม และภาคคมนาคมขนส่ง นอกจากนี้ การพัฒนาการประมงอย่างยั่งยืนของประเทศไทยยังคงมีความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เช่น การห้ามการทำประมงที่ทำลายสัตว์วัยอ่อน และการลดจำนวนของเรือปั่นไฟจับสัตว์น้ำที่ใช้อวนตาถี่

ข้อเสนอแนะ

การบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน SDG 14 ให้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งควรพัฒนาฐานข้อมูลด้านทรัพยากรทางทะเลที่ครอบคลุมและสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนนำใช้เทคโนโลยีและข้อมูลภูมิสารสนเทศที่ทันสมัยมาสนับสนุนการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการทำประมงและประชาชนทั่วไปให้เห็นถึงความสำคัญของการทำประมงอย่างยั่งยืนที่รับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งดำเนินมาตรการที่สนับสนุนการปรับตัวของผู้ประกอบการทำประมงขนาดเล็กควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อขจัดการทำประมง IUU โดยคำนึงถึงความมั่นคงทางอาหาร วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของการทำประมงพื้นบ้าน

กรณีศึกษา

แนวคิด SEACOSYSTEM เพื่อทะเลไทยยั่งยืน

แนวคิด SEACOSYSTEM เป็นความร่วมมือในการพัฒนาและฟื้นฟูท้องทะเลไทยระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนเจ้าของพื้นที่ ในการจัดการกับปัญหาทะเลไทยที่กำลังเข้าสู่ระยะวิกฤติจากปัญหาขยะในทะเลปะการังฟอกขาวปะการังเสื่อมโทรมการสูญพันธุ์ของมวลสัตว์น้ำ ตลอดจนผลกระทบต่อการทำประมงพื้นบ้าน ซึ่งแนวคิด SEACOSYSTEM จะยึดหลักการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเลเชิงบูรณาการผ่านการดำเนินโครงการที่หลากหลาย โดยเน้นความสำคัญ 5 ด้าน **ตั้งแต่นโยบายในการพัฒนารูปแบบการทำธุรกิจที่ยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน** โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย **การส่งเสริมศักยภาพชีวิตชุมชน** โดยพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนด้วยรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม **การสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยสัตว์น้ำ** เช่น โครงการป่าชายเลน โครงการปะการังเทียม บ้านปลา แนวเขตและกติกาเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน **การขยายพันธุ์สัตว์น้ำ** เช่น โครงการธนาคารสัตว์น้ำ และ **การวิจัยและพัฒนา** โดยร่วมผลักดันให้เกิดการพัฒนาด้านทรัพยากรทางทะเลระดับประเทศ ผ่านงานวิจัยที่เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด มูลนิธิเจริญโภคภัณฑ์ และบริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ร่วมกับ กรมประมง และกลุ่มภาคประชาสังคมในพื้นที่ ได้ดำเนินการในโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดวางปะการังเทียมระยะที่ 1 จำนวน 1,000 แท่ง ในพื้นที่ตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา และตำบลปะนาเระ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

2. การจัดวางปะการังเทียมระยะที่ 2 จำนวน 1,000 แท่ง ในพื้นที่ชุมชนทะเลชายฝั่ง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา และอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

3. โครงการซีพีเอฟ ปลูก ปัน ป้อง ป่าชายเลน ที่ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2557 โดยสามารถร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนได้รวม 2,388 ไร่ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ ระยอง สมุทรสาคร ชุมพร สงขลา และพังงา

4. รณรงค์ลดใช้ถุงพลาสติกตามเกาะต่าง ๆ ในทะเลฝั่งอันดามันและอ่าวไทย เช่น โครงการเก็บขยะข้ามเวลาบริเวณอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเภตรา และอ่าวต่าง ๆ บนเกาะเขาใหญ่ แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของชาวสตูล

5. กิจกรรรมรณรงค์สร้างการเรียนรู้การจัดการขยะสู่การพัฒนาการขับเคลื่อนตรังยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจลดภัยสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติการ Save เพื่อนมาเรียมรณรงค์เก็บขยะทะเล เขตเลเสบ้าน เพื่อตรังยั่งยืน

6. การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล ตลอดจนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: เครือเจริญโภคภัณฑ์

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.1

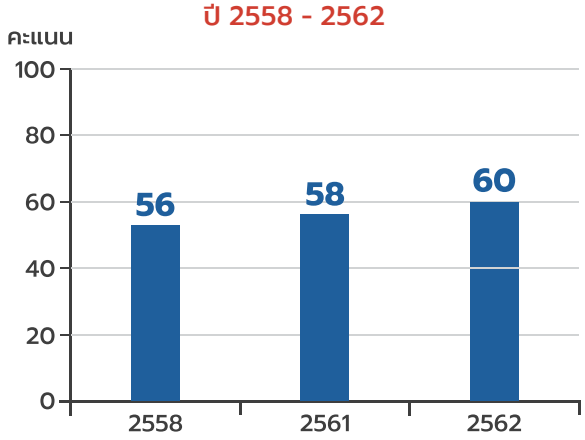
ป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงเศษซากขยะในทะเล และมลพิษจากธาตุอาหาร (nutrient pollution) ภายในปี 2568

ปัญหามลพิษทางทะเลมีความซับซ้อนอย่างยิ่งเนื่องด้วยลักษณะของทะเลที่อยู่ปลายน้ำทำให้กิจกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนแผ่นดินและชายฝั่งมีโอกาสทำให้เกิดสิ่งปนเปื้อนลงสู่ทะเล อาทิ การปล่อยน้ำเสีย ภาวะอุทกภัย การทิ้งขยะจากแผ่นดินและชายฝั่ง ตลอดจนการปนเปื้อนของมลพิษจากการทำกิจกรรมการเกษตรและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลทำให้คุณภาพน้ำทะเลมีสภาพไม่เหมาะกับการเจริญเติบโตของพืชพรรณและสัตว์ทะเล ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตพื้นถิ่นในทะเล

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

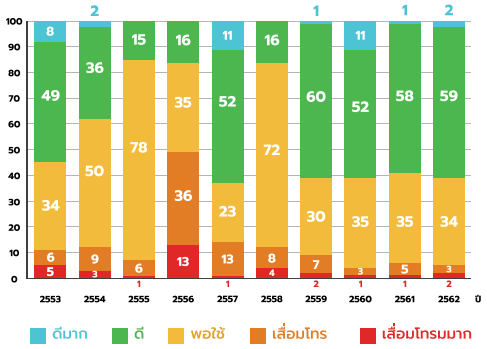
ผลการประเมินคะแนนของตัวชี้วัดด้านคุณภาพน้ำทะเล (Clean ocean waters) ภายใต้ดัชนีคุณภาพมหาสมุทร (Ocean Health Index: OHI) ที่จัดทำโดย Global OHI Team ซึ่งครอบคลุมการวัดการปนเปื้อนของน้ำทะเลจากสารเคมี ธาตุอาหารส่วนเกิน จุลินทรีย์ที่มาจากมนุษย์และขยะ พบว่า ในปี 2562 คุณภาพมหาสมุทรของประเทศไทยปรับตัวดีขึ้น จาก 58 คะแนน ในปี 2561 เป็น 60 คะแนน จาก 100 คะแนนเต็ม และอยู่ในอันดับที่ 107 จาก 221 ประเทศ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่จัดเก็บโดยกรมควบคุมมลพิษที่ระบุว่าในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งของไทยที่อยู่ในเกณฑ์ดีมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2562 คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งของไทยอยู่ในเกณฑ์ดีมีสัดส่วนร้อยละ 59 พอใช้ร้อยละ 34 เสื่อมโทรมร้อยละ 3 เสื่อมโทรมมากร้อยละ 2 และระดับดีมากร้อยละ 2

ผลการประเมินคะแนนคุณภาพน้ำทะเลของประเทศไทย ปี 2558 - 2562

ที่มา: Ocean Health Index

คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งของประเทศไทย ปี 2553 - 2562

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ด้านการจัดการและลดขยะทะเลของประเทศไทยยังไม่ดีเท่าที่ควร และมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถบรรลุ SDG 14.1 ภายในปี 2568 และเป้าหมายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มุ่งลดขยะในทะเลลงร้อยละ 50 ภายในปี 2570 โดยในปี 2560 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่จังหวัดชายฝั่งทะเล 23 จังหวัด มากถึง 11.47 ล้านตัน แบ่งเป็นขยะที่มีการกำจัดอย่างถูกต้อง 6.89 ล้านตัน (ร้อยละ 60) นำกลับไปใช้ประโยชน์ 3.02 ล้านตัน (ร้อยละ 26) และกำจัดไม่ถูกต้อง 1.55 ล้านตัน (ร้อยละ 14) ในจำนวนดังกล่าวจะมีขยะพลาสติกอยู่ประมาณ 340,000 ตัน โดยร้อยละ 10-15 มีโอกาสปนเปื้อนลงสู่ทะเลได้ นอกจากนี้ ข้อมูลจาก UN Global SDG Database ประเมินว่าในปี 2561 ประเทศไทยมีปริมาณขยะทะเล (beach litter) 804,727 ชิ้น ต่อตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นจาก 447,946 ชิ้นต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2559 และมีความเข้มข้นของคลอโรฟิลล์-เอ ที่ผิดปกติจากการสำรวจระยะไกล (Chlorophyl-a anomaly, remote sensing) อยู่ในระดับที่สูง โดยอยู่ที่ร้อยละ 1.36 ในปี 2563 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.57 ในปี 2561 ซึ่งข้อมูลคลอโรฟิลล์-เอ ดังกล่าวช่วยบ่งชี้สถานการณ์การเกิดปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชั่น

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14.1

ป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงเศษซากขยะในทะเล และมลพิษจากธาตุอาหาร (nutrient pollution) ภายในปี 2568

การดำเนินการที่ผ่านมา

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้จัดทำฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพืชทะเล สัตว์ทะเล การกัดเซาะชายฝั่ง และการบริหารจัดการในเขตพื้นที่อนุรักษ์ อาทิ โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลอ่าวไทย และโครงการบริหารจัดการขยะทะเล ขณะเดียวกัน ยังได้ดำเนินการวัดความถี่ของการเกิดปรากฏการณ์น้ำทะเลเปลี่ยนสี (redtide)ในพื้นที่อ่าวไทยตอนบน และออกมาตรการที่เกี่ยวข้องทางกฎหมาย และการรณรงค์ต่าง ๆ

นอกจากนี้ ได้มีการจัดทำ Roadmap การจัดการขยะพลาสติกพ.ศ. 2561–2573 และขับเคลื่อนแผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559–2564) ซึ่งมุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอยให้ครอบคลุมทั้งต้นทางกลางทาง และปลายทาง รวมทั้งเร่งดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งยกเลิกการใช้พลาสติก 4 ประเภท[1] อย่างสิ้นเชิง และนำพลาสติกกลับเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี 2565 ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์การเกิดปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชั่นหรือสภาวะที่มีธาตุอาหารในมวลน้ำอุดมสมบูรณ์มากเกินไปและทำให้แพลงก์ตอนพืชเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จนส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศในทะเลของประเทศไทย

ความท้าทาย

การจัดเก็บขยะส่วนใหญ่ที่ดำเนินการอยู่ในประเทศไม่มีการแยกประเภทของขยะ ตลอดจนระดับและประสิทธิภาพของการใช้ประโยชน์หรือการแปรรูปขยะเป็นพลังงานยังมีขีดความสามารถที่จำกัด โดยส่วนใหญ่จบลงด้วยการเทกองการเผาแบบเปิด การฝังกลบที่ไม่ถูกหลักการเผาในเตาเผา และการทิ้งในแม่น้ำลำคลองและมหาสมุทร ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลสัตว์ทะเล การประมง และการท่องเที่ยว รวมถึงทำให้คุณภาพน้ำทะเลเสื่อมโทรมลงอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะและน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันไม่ให้ไหลลงสู่ทะเล นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ก่อมลพิษที่มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลโดยตรง พร้อมทั้งพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการบริหารจัดการและกำจัดขยะที่ทันสมัย เพื่อจัดการขยะอย่างถูกวิธีและนำขยะกลับมาใช้ใหม่ พร้อมกันนี้ควรบูรณาการข้อมูลทะเลและชายฝั่งให้เป็นระบบและครอบคลุมประเด็นมลพิษทางทะเลในทุกมิติ เพื่อให้เกิดการวัดผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง

[1] พลาสติก 4 ประเภท ประกอบด้วย (1) ถุงพลาสติกหูหิ้ว แบบบาง ถุงพลาสติกหูหิ้ว ความหนาน้อยกว่า 36 ไมครอน (2) กล่องโฟมบรรจุอาหาร ไม่รวมถึงโฟมที่ใช้กันกระแทกในภาคอุตสาหกรรม (3) แก้วพลาสติกบาง แก้วพลาสติก ความหนาน้อยกว่า 100 ไมครอน และ (4) หลอดพลาสติก ยกเว้นการใช้กรณีจำเป็น ได้แก่ การใช้ในเด็ก คนชรา ผู้ป่วย

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.2

บริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบที่มีนัยสำคัญ รวมถึงการเสริมภูมิต้านทานและปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูเพื่อบรรลุการมีมหาสมุทรที่มีสุขภาพดีและมีผลิตภาพ ภายในปี 2563

การบริหารจัดการเพื่อปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา มุ่งเน้นการใช้แนวทางการจัดการที่มีระบบนิเวศเป็นศูนย์กลาง (Ecosystem Approach: EA หรือ Ecosystem-based Management: EBM) เป็นกลยุทธ์สำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ ด้วยการสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เสมอภาค ร่วมกับการฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรม โดยตระหนักว่าสวัสดิภาพของมนุษย์และสุขภาพของสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับคู่มือ Taking Steps toward Marine and Coastal Ecosystem-based Management ที่จัดทำโดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) เพื่อแนะนำหลักการและแนวปฏิบัติของ EBM ในการจัดการพื้นที่ทะเลและชายฝั่งบนฐานของระบบนิเวศ ตั้งแต่กระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ไปถึงการนำไปปฏิบัติ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2562 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้จัดทำคู่มือการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Guidelines of Marine Spatial Planning) เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนเชิงพื้นที่ทะเลและการจัดการชายฝั่งที่ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ และให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทะเลและชายฝั่งเป็นไปอย่างสมดุล นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาด้านความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศใต้ทะเลจากคะแนนดัชนีคุณภาพมหาสมุทร (OHI) แสดงให้เห็นว่า ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศใต้ทะเลของไทยปรับตัวดีขึ้นจาก 89 คะแนน ในปี 2561 เป็น 90 คะแนน ในปี 2562 และจัดอยู่ในลำดับที่ 79 จากทั้งหมด 221 ประเทศ อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากสถิติสัตว์ทะเลหายากเกยตื้นกลับพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 294 ตัว ในปี 2555 เป็น 801 ตัว ในปี 2563 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเต่าทะเลโลมา และวาฬ โดยสาเหตุหลักที่ทำให้สัตว์ทะเลโดยเฉพาะเต่าทะเลและพะยูนเกยตื้นมากที่สุด ได้แก่ การติดเครื่องมือประมงและถูกกระแทก รวมทั้งการป่วยจากมลพิษและขยะทะเล

ที่มา: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14.2

บริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบที่มีนัยสำคัญ รวมถึงการเสริมภูมิต้านทานและปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูเพื่อบรรลุการมีมหาสมุทรที่มีสุขภาพดีและมีผลิตภาพ ภายในปี 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูปกป้องทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเลป่าชายเลนปะการัง และสัตว์ทะเลอย่างเป็นระบบ โดยมีแผนงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนบริหารจัดการทรัพยากรประมงแห่งชาตินโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งแห่งชาติ แผนการบริหารจัดการแนวปะการังและแผนบริหารจัดการพะยูนและแหล่งหญ้าทะเล โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ดำเนินการฟื้นฟูและติดตามปะการังที่ดำเนินการปลูกฟื้นฟูในพื้นที่ 150 ไร่ อย่างต่อเนื่อง ร่วมกับทดลองจัดวางวัสดุสำหรับเป็นฐานลงเกาะของตัวอ่อนปะการัง และฟื้นฟูป่าชายโดยบูรณาการการทวงคืน (พลิกฟื้น) ผืนป่าชายเลนจำนวน 621.15 ไร่ ในจังหวัดระยอง สมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี ระนอง พังงา กระบี่ และตรัง ขณะที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมประมงได้ดำเนินการกำหนดเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำในทะเล กำหนดประเภทเครื่องมือและวิธีการทำการประมง รวมถึงกำหนดพื้นที่และระยะเวลาฤดูสัตว์น้ำมีไข่ วางไข่ เลี้ยงตัวอ่อนในที่จับสัตว์น้ำ เป็นต้น

ความท้าทาย

ความเสื่อมโทรมลงทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณของทุนทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีที่มาจากหลายสาเหตุทั้งที่เป็นการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ การใช้เครื่องมือทำการประมงผิดประเภท การบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน การปล่อยน้ำเสียและสารเคมีอันตรายลงสู่ทะเล และจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ระดับอุณหภูมิในท้องทะเลเกิดความผันผวน การดำเนินงานเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลดังกล่าว เป็นงานที่จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เนื่องจากทรัพยากรทางทะเลเป็นสิ่งที่มีชีวิตและเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลาตามกระแสน้ำที่พัดพาเอาอาหารและสารอาหารที่จำเป็นตามฤดูกาลมาหล่อเลี้ยงชีวิต ซึ่งการเคลื่อนย้ายเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันในทุกส่วนของมหาสมุทร จากทะเลลึกไปยังน้ำตื้น จากชายฝั่งไปยังชายฝั่ง และขยายขอบเขตไปถึงพื้นดินตามแนวป่าชายเลน การดำเนินงานในขอบเขตของพื้นที่รับผิดชอบภายใต้อาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงประเทศเดียว จึงเป็นเพียงส่วนต่อของภาพใหญ่ระดับโลก ที่ยังจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากนานาประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และมาตรฐานสากลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดสมดุลระหว่างการสร้างรายได้/ใช้ประโยชน์กับการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟู บนหลักการของขีดความสามารถในการฟื้นฟูตัวเองกลับมาอยู่ในสภาพเดิมได้ของทรัพยากรทางทะเล และหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เพื่อให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญ และผลกระทบที่จะตามมาจากมลพิษทางทะเลที่จะเกิดขึ้น โดยการดำเนินงานในประเทศต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมกำกับการใช้เครื่องมือประมงที่ไม่เป็นภัยคุกคามต่อสัตว์ทะเลหายากและดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง และให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเล ด้านการท่องเที่ยวด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่คำนึงถึงสมดุลของนิเวศทางทะเล พร้อมไปกับการให้ความสำคัญกับการสำรวจศึกษาข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ทางทะเลเพื่อใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.3

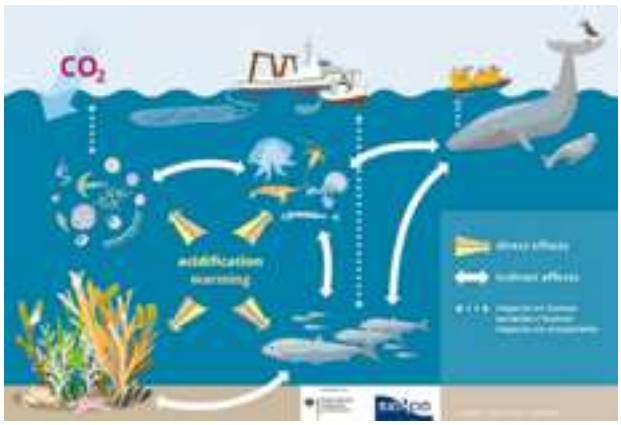
ลดและแก้ปัญหาผลกระทบของการเป็นกรดในมหาสมุทร โดยรวมถึงผ่านการเพิ่มพูนความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ในทุกระดับ

ความเป็นกรดของทะเลและมหาสมุทร (Ocean Acidification) หมายถึง ภาวะการลดลงของค่าความเป็นกรด-ด่าง หรือการเข้าสู่สภาพความเป็นกรดของน้ำทะเลอันมีสาเหตุมาจากปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เพิ่มสูงขึ้นในชั้นบรรยากาศและได้ทำละลายกับน้ำในมหาสมุทร โดยปัญหากรดในมหาสมุทรจัดเป็นปัญหามลพิษทางทะเลที่มีความสำคัญ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อการผุกร่อนของปะการังที่กำลังเจริญเติบโต ทำให้แนวปะการังซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและพืชต่าง ๆ ถูกทำลาย นอกจากนี้ ยังส่งผลโดยตรงต่อสัตว์ที่มีโครงสร้างหินปูน เช่น เม่นทะเล หอย ทำให้ตัวอ่อนเจริญเติบโตเป็นตัวเต็มวัยช้าลงหรือมีสภาพไม่สมบูรณ์และถูกล่าได้ง่ายขึ้น ดังนั้น ความเป็นกรดของน้ำทะเลที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลกระทบต่อระบบห่วงโซ่อาหาร และเพิ่มความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ทะเล

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ติดตามตรวจสอบค่า pH ของน้ำทะเลในแหล่งประมงฝั่งอ่าวไทยและทะเลอันดามัน จำนวน 108 สถานี พบว่าระดับค่า pH เฉลี่ยทั้งฝั่งอ่าวไทยและทะเลอันดามันลดลงเล็กน้อย ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ทะเลไทยมีแนวโน้มความเป็นกรดเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ค่า pH ของน้ำทะเลในอ่าวไทย ทั้งฝั่งตะวันออก อ่าวไทยตอนบน และอ่าวไทยตอนล่างมีค่าลดลง ขณะที่อ่าวไทยตอนกลางมีค่าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้จากค่าเฉลี่ย pH ของน้ำทะเลในอ่าวไทยโดยรวมลดลงจาก 7.993 ในปี 2561 เป็น 7.973 ในปี 2562 เช่นเดียวกับค่า pH ในทะเลฝั่งอันดามันที่ลดลงจากค่าเฉลี่ยที่ 7.994 ในปี 2561 เป็น 7.973 ในปี 2562

ผลกระทบจากความเป็นกรดของทะเลและมหาสมุทร

ที่มา: BIOACID

การตรวจวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) โดยด้วยวิธีสเปกโตรโฟโตมิเตอร์ในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ปี 2561 – 2562

	2561			2562		
	(pH)	เฉลี่ย	±	(pH)	เฉลี่ย	±
อ่าวไทยฝั่งตะวันออก	7.368 - 8.168	7.985	± 0.064	7.738 - 8.006	7.958	± 0.057
อ่าวไทยฝั่งตอนบน	7.844 - 8.210	8.003	± 0.085	7.905 - 7.988	7.958	± 0.019
อ่าวไทยฝั่งตอนกลาง	7.633 - 8.049	7.982	± 0.069	7.834 - 8.088	8.011	± 0.059
อ่าวไทยฝั่งตอนล่าง	7.905 - 8.068	8.003	± 0.035	7.922 - 8.008	7.966	± 0.021
ทะเลอันดามัน	7.945 - 8.056	7.994	± 0.020	7.878 - 8.061	7.973	± 0.030

* โดยทั่วไปน้ำทะเลมีค่า pH ประมาณ 8.0 - 8.1

ที่มา: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลดและแก้ปัญหาผลกระทบของการเป็นกรดในมหาสมุทร โดยรวมถึงผ่านการเพิ่มพูนความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ในทุกระดับ

การดำเนินการที่ผ่านมา

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้จัดทำฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และติดตามระดับความเป็นกรดของทะเลและมหาสมุทรด้วยการตรวจวัดด้วยเครื่องสเปกโตรโฟโตมิเตอร์ความละเอียดสูงในพื้นที่อ่าวไทยและอันดามัน รวมทั้งทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพืชทะเลสัตว์ทะเลการกัดเซาะชายฝั่งและการบริหารจัดการในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ครอบคลุมการศึกษาทางทะเลมากที่สุดในปัจจุบัน อาทิ โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลอ่าวไทย โครงการบริหารจัดการขยะทะเลตลอดจนการดำเนินงานผ่านการออกมาตรการควบคุมมาตรการทางกฎหมายและการรณรงค์ต่าง ๆ

ความท้าทาย

ภาวะความเป็นกรดของน้ำทะเลเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศซึ่งถูกปล่อยมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลก ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลต่อภาวะความเป็นกรดในมหาสมุทร ซึ่งการดำเนินการเพื่อควบคุมค่า pH ของน้ำทะเลให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เป็นสาเหตุสำคัญของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โดยเฉพาะภาคพลังงาน ภาคอุตสาหกรรม และภาคคมนาคมขนส่ง นอกจากนี้ ระบบนิเวศในทะเลยังเผชิญกับความท้าทายจากระดับอุณหภูมิของน้ำทะเลที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลก

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซเรือนกระจกอื่น ๆ ตามที่ประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ (Nationally Determined Contribution: NDC) รวมทั้งส่งเสริมการลดปัจจัยที่จะก่อให้เกิดมลพิษในท้องทะเลจากการดำเนินกิจกรรมบนบกและชายฝั่งที่ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ตลอดจนเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอน รวมทั้ง ส่งเสริมการศึกษาวิจัยผลกระทบของสภาวะทะเลเป็นกรดต่อระบบนิเวศทางทะเลและเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อวางแนวทางรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.4

ภายในปี 2563 ให้กำกับการทำการประมงอย่างมีประสิทธิผล และยุติการประมงเกินขีดจำกัด การประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU) และแนวปฏิบัติด้านการประมงที่เป็นไปในทางทำลาย รวมทั้งดำเนินการให้เป็นผลตามแผนการบริหารจัดการที่อยู่บนฐานวิทยาศาสตร์ เพื่อจะฟื้นฟูมวลสัตว์น้ำ (fish stock) อย่างน้อยที่สุดให้อยู่ในระดับผลผลิตสูงสุดที่ยั่งยืน (maximum sustainable yield) ตามคุณลักษณะทางชีววิทยาของสัตว์น้ำเหล่านั้นภายในเวลาที่สั้นที่สุดที่จะเป็นไปได้

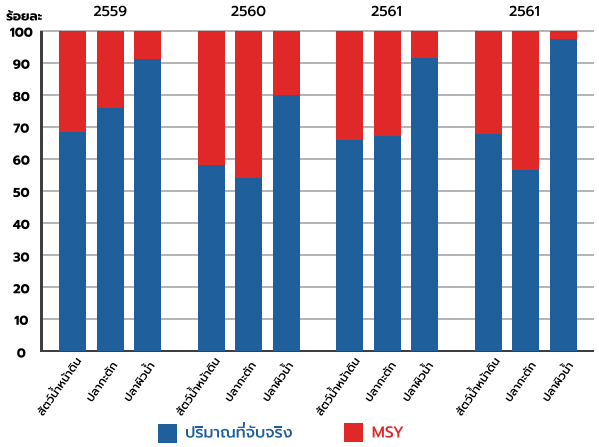
การทำประมงเป็นหนึ่งในกิจกรรมสำคัญของเศรษฐกิจภาคทะเล ซึ่งเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของชุมชนและระดับอุตสาหกรรม รวมถึงเป็นแหล่งอาหารให้แก่มนุษย์มาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ดี จากการพัฒนาของเทคโนโลยีส่งผลให้การทำประมงมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถจับสัตว์น้ำได้เป็นจำนวนมาก จนก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศ โดยรวมจากการจับปลามากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำหลากหลายชนิดในอนาคต ด้วยเหตุนี้ จึงควรให้ความสำคัญกับการทำประมงอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับมวลสัตว์น้ำ (fish stock) และระดับผลผลิตสูงสุดที่ยั่งยืน (Maximum Sustainable Yield: MSY) ซึ่งหมายถึง ค่าเฉลี่ยปริมาณการจับสูงสุดต่อปีที่สามารถจับสัตว์น้ำจากกลุ่มประชากรสัตว์น้ำในช่วงเวลาหนึ่ง โดยไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อทรัพยากรที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมปกติ และเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยควรดำเนินการควบคู่ไปกับการดูแลควบคุม เฝ้าระวัง ไม่ให้เกิดการประมงที่ผิดกฎหมาย การจับสัตว์น้ำที่เกินศักยภาพการผลิต พร้อมทั้งนำแผนการบริหารจัดการเชิงวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อฟื้นฟูมวลสัตว์น้ำให้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะที่ผ่านมามีการดำเนินการฟื้นฟูสัตว์ทะเลในประเทศไทย อาทิ การตรวจสอบวงจรชีวิตปลาทูในอ่าวไทย การจัดสร้างปะการังเทียมเพื่อการประมง เพื่อฟื้นฟูมวลสัตว์น้ำในเวลาที่สั้นที่สุดที่จะเป็นไปได้อย่างน้อยที่สุดในระดับที่สามารถไปถึงระดับ MSY ตามคุณลักษณะทางชีววิทยาของสัตว์น้ำ จากข้อมูลปริมาณการจับสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวไทยและทะเลอันดามันระหว่างปี 2559 – 2562 ในกลุ่มสัตว์น้ำหน้าดิน กลุ่มปลากะตัก และกลุ่มปลาผิวน้ำ พบว่ายังมีปริมาณการจับไม่เกินระดับ MSY ยกเว้นปริมาณการจับปลาผิวน้ำในทะเลอันดามันในปี 2560 และ 2561

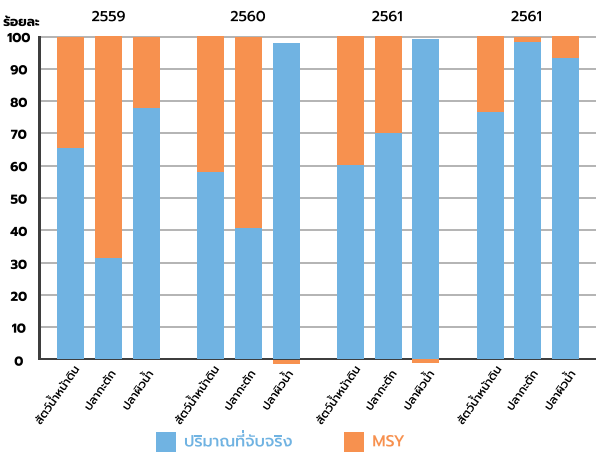

สัดส่วนการจับสัตว์น้ำต่อผลผลิตสูงสุดที่ยั่งยืน (MSY) อ่าวไทย

ที่มา: กรมประมง ประมวลโดย สศช.

สัดส่วนการจับสัตว์น้ำต่อผลผลิตสูงสุดที่ยั่งยืน (MSY) อันดามัน

ที่มา: กรมประมง ประมวลโดย สศช.

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14.4

ภายในปี 2563 ให้กำกับการทำการประมงอย่างมีประสิทธิผล และยุติการประมงเกินขีดจำกัด การประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU) และแนวปฏิบัติด้านการประมงที่เป็นไปในทางทำลาย รวมทั้งดำเนินการให้เป็นผลตามแผนการบริหารจัดการที่อยู่บนฐานวิทยาศาสตร์ เพื่อจะฟื้นฟูมวลสัตว์น้ำ (fish stock) อย่างน้อยที่สุดให้อยู่ในระดับผลผลิตสูงสุดที่ยั่งยืน (maximum sustainable yield) ตามคุณลักษณะทางชีววิทยาของสัตว์น้ำเหล่านั้นภายในเวลาที่สั้นที่สุดที่จะเป็นไปได้

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้จัดทำแผนการบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศไทย พ.ศ. 2563 – 2567 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการการทำประมงทะเล ทั้งเรือประมงพื้นบ้านและเรือพาณิชย์ และการทำประมงทะเลโดยเรือประมงไทยที่ทำในน่านน้ำและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่นและในทะเลหลวง และในน่านน้ำไทย ตลอดจนการประเมิน MSY และการกำหนดปริมาณสัตว์น้ำทั้งหมดที่อนุญาตให้ทำการประมง (Total Allowable Catch: TAC) ที่จัดสรรให้กับเรือประมงทุกลำ นอกจากนี้ ได้มีการปรับปรุงกฎระเบียบมาตรการ ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการทำประมงผิดกฎหมายทั้งจากเรือประมงในประเทศและที่ลักลอบเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน ปรับปรุงประสิทธิภาพการตรวจสอบย้อนกลับสินค้าประมงเพื่อปลอดสินค้าที่มาจากการทำประมง IUU รวมทั้งดำเนินมาตรการประเทศไทยปลอดสัตว์น้ำและสินค้าสัตว์น้ำที่มาจากการทำประมงแบบ IUU (IUU Free Thailand)

ข้อเสนอแนะ

การฟื้นฟูมวลสัตว์น้ำให้มีความยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการปฏิบัติตามแนวทางการทำประมงยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานที่ครอบคลุม ตั้งแต่การอนุบาลสัตว์วัยอ่อน การจับปลาตามฤดูกาล และการไม่จับปลามากเกินไป ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด และการสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์น้ำ แก่ชาวประมงและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ยังควรเร่งปรับปรุงกฎระเบียบตลอดจนหลักเกณฑ์การขอใบอนุญาตทำการประมงสำหรับเรือประมงขนาดเล็กและขนาดกลาง เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพที่แท้จริงของเรือแต่ละประเภท และเป็นการลดอุปสรรคในการขึ้นทะเบียนเรือ อันจะเป็นผลดีต่อการติดตามและควบคุมการทำประมงผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความท้าทาย

มวลสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยยังมีปริมาณต่ำ อันเป็นผลจากการจับปลาเกินไปในอดีตที่ผ่านมา อีกทั้งการฟื้นฟูต้องอาศัยระยะเวลานาน ทำให้ค่า MSY อยู่ในระดับต่ำกว่าความต้องการของตลาด นอกจากนี้ การปรับปรุงกฎระเบียบและดำเนินมาตรการเพื่อปลดใบเหลือง IUU ของสหภาพยุโรป ส่งผลให้เรือประมงไทยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขด้านความปลอดภัยเครื่องมือและประเภทเรือ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง เป็นข้อจำกัดสำหรับเรือประมงขนาดเล็กและขนาดกลางในการขอใบอนุญาตทำการประมงนอกน่านน้ำ อีกทั้งการจำกัดการเดินทางข้ามแดนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้แรงงานต่างด้าวที่ทำงานบนเรือประมงไทยขาดแคลน

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.5

ภายในปี 2563 อนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ 10 โดยให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศและภายในประเทศ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่มีอยู่

การกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเลเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน และจะส่งผลให้เกิดการกำหนดขอบเขตทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ นิเวศบริการ หรือวัฒนธรรมที่สมควรได้รับการสงวนรักษาไว้ในระยะยาว ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้วยเครื่องมือทางกฎหมายหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพอื่น ๆ เพื่อคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศทางทะเล โดยประชาคมระหว่างประเทศได้กำหนดนิยามของพื้นที่คุ้มครองทางทะเลไว้ 2 แบบ คือ พื้นที่คุ้มครองทางทะเล (Marine Protected Area: MPA) โดยองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN)[1] และพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่ง (Marine and Coastal Protected Area: MCPA)[2] ที่ปรากฏในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) ซึ่งเน้นการกำหนดเขตที่เชื่อมต่อระหว่างบกและทะเลที่ได้รับผลกระทบจากทางบกและทางทะเล เช่น ปากแม่น้ำ และพื้นที่ชุ่มน้ำเค็ม ทั้งนี้ ประเทศไทยใช้นิยามของทั้ง IUCN และ CBD รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ในการประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเล อาทิ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติประมง เพื่อเป็นกรอบในการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองทางทะเล อาทิ อุทยานแห่งชาติทางทะเล เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่สงวนชีวมณฑล พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประกาศพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองที่ครอบคลุมพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 โดยได้ดำเนินการประกาศอุทยานแห่งชาติทางทะเลแล้ว 23 แห่ง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่มีพื้นที่ทางทะเล 3 แห่ง พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม 6 แห่ง พื้นที่สงวนชีวมณฑล 1 แห่ง พื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ 56 แห่งและพื้นที่ชุ่มน้ำ 9 แห่ง รวมเป็นพื้นที่ 15,336 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 4.74 ของพื้นที่ทางทะเลทั้งหมดของประเทศ ซึ่งเป็นไปตามแผนการดำเนินการประกาศพื้นที่และมาตรการคุ้มครอง (ตามมาตรา 20 และ 22 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558) ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ อย่างไรก็ดี สัดส่วนรวมของพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่งที่มีการประกาศไปแล้วยังคงห่างจากค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 10 ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ยังมีข้อจำกัดในการระบุพิกัดและขนาดพื้นที่โบราณคดีใต้น้ำ 46 แห่ง จึงยังไม่สามารถนำมาคำนวณรวมกับพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่งที่ประกาศไปแล้วได้

พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองที่ครอบคลุม พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง

ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

[1] IUCN กำหนดให้พื้นที่คุ้มครองทางทะเล หมายถึง พื้นที่บริเวณน้ำขึ้นน้ำลงหรือบริเวณพื้นท้องทะเล รวมทั้งมวลน้ำเหนือบริเวณนั้น สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งต้องสงวนรักษาไว้ด้วยกฎหมายหรือด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพอื่นเพื่อคุ้มครองส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดของสิ่งแวดล้อมบริเวณนั้น

[2] อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) กำหนดให้พื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่ง หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดไว้ภายในหรือติดกับสิ่งแวดล้อมทางทะเล อันรวมทั้งมวลน้ำ สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ลักษณะสำคัญ ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่อยู่เหนือพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งได้รับการสงวน โดยการออกกฎหมายหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพอื่น ๆ รวมทั้งประเพณี เพื่อให้สามารถคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลและชายฝั่งและสิ่งแวดล้อมมากกว่าบริเวณที่อยู่ข้างเคียง

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14.5

ภายในปี 2563 อนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ 10 โดยให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศและภายในประเทศ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่มีอยู่

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ระหว่างการเตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติทางทะเลเพิ่มเติม 3 แห่ง และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม 3 แห่ง ได้แก่ หมู่เกาะกระ จังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่ชายฝั่งทะเล จังหวัดตรัง หมู่เกาะไข่ จังหวัดพังงา หมู่เกาะมัน จังหวัดระยอง เกาะราชา จังหวัดภูเก็ต และเกาะโลซิน จังหวัดปัตตานี รวมเป็นพื้นที่ 2,122.35 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเมื่อดำเนินการประกาศแล้วเสร็จจะทำให้สัดส่วนของพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทะเลและชายฝั่งเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.39

นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ สทอภ. ได้ดำเนินการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและให้บริการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนเชิงพื้นที่และการติดตามเฝ้าระวังในพื้นที่คุ้มครองทางทะเลได้แก่การพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพของระบบชี้เป้ามลพิษและติดตามเรือแบบกึ่งอัตโนมัติ (Geo-Spatial for Maritime System: GMaS) ซึ่งเป็นการบูรณาการข้อมูลจากเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศและข้อมูลอื่น ๆ อาทิ ภาพถ่ายดาวเทียม เรดาร์ชายฝั่ง และระบบแสดงตัวตนเรืออัตโนมัติเพื่อให้การวิเคราะห์และประมวลผลเป็นไปอย่างแม่นยำและรวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ได้มีการพัฒนาส่วนเชื่อมต่อแบบจำลอง pyGNOME เพื่อใช้ในการคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดจากน้ำมันรั่วไหลต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ความท้าทาย

การประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเลเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนการดำเนินงานหลายขั้นตอน เนื่องจากต้องอาศัยการพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้านและการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดยการประกาศพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 3 ปี/แห่ง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้ ปีที่ 1 วางแผนคัดเลือกพื้นที่ และรวบรวมข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ ปีที่ 2 นำเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อทราบ/พิจารณา จัดเวทีชี้แจงเหตุผล จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียและเสนอร่างกฎกระทรวง/ประกาศต่อคณะกรรมการระดับจังหวัด และปีที่ 3 นำเสนอร่างกฎกระทรวง/ประกาศกระทรวงต่อคณะกรรมการระดับชาติ รัฐมนตรีประจำกระทรวง และคณะรัฐมนตรี รวมถึงการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนั้น การประกาศพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทะเลและชายฝั่งให้ได้ตามเป้าหมายที่ร้อยละ 10 จึงมีแนวโน้มจะต้องใช้ระยะเวลาหลายปี เนื่องจากเป็นกระบวนการขั้นตอนดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานจำนวนมาก รวมทั้งประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ ซึ่งอาจมีกฎระเบียบที่สนับสนุนและ/หรือขัดแย้งกันในหลายมิติ

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในมิติของการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่หน่วยงานได้รับมอบหมายและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งนำใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย อาทิ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ เพื่อลดระยะเวลาการดำเนินงานประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเลโดยที่ไม่ลดทอนความรอบคอบในการพิจารณาและระดับการมีส่วนร่วม อาทิ การดำเนินการรวบรวมข้อมูลในระดับพื้นที่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีไปพร้อมกับการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนและภาคส่วนในพื้นที่

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.6

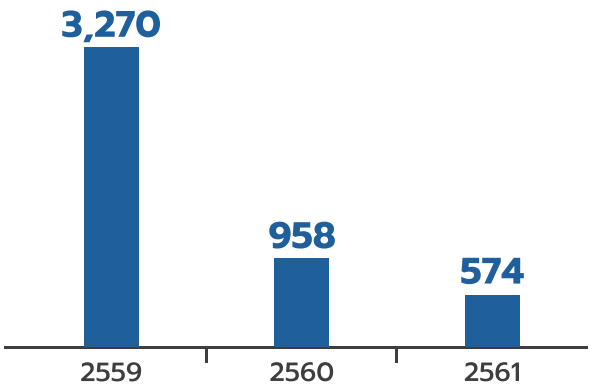
ภายในปี 2563 ยับยั้งการอุดหนุนการประมงบางรูปแบบที่มีส่วนทำให้เกิดการประมงเกินขีดจำกัด ขจัดการอุดหนุนที่มีส่วนทำให้เกิดการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม และระงับการริเริ่มการอุดหนุนในลักษณะดังกล่าว โดยตระหนักว่าการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างที่เหมาะสมและมีประสิทธิผลสำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดควรเป็นส่วนควบในการเจรจาการอุดหนุนการประมงขององค์การการค้าโลก

การประมงเกินขีดจำกัด หรือการจับสัตว์น้ำในปริมาณที่มากเกินศักยภาพการผลิตทดแทนตามธรรมชาติ และการใช้เครื่องมือประมงที่ไม่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สัตว์ทะเลมีแนวโน้มลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของระบบนิเวศมหาสมุทรและความมั่นคงด้านอาหารในระยะยาว ดังนั้น การทำประมงที่ยั่งยืนจำเป็นต้องคำนึงถึงการรักษาสมดุลของจำนวนสัตว์ทะเล และต้องอาศัยกลไกการควบคุมและการติดตามเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยที่ผ่านมา ประชาคมระหว่างประเทศได้ร่วมมือกันเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated (IUU) Fishing) รวมทั้งการใช้มาตรการทางการค้าเพื่อขจัดการทำประมง IUU

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากเหตุการณ์ที่สหภาพยุโรปได้ให้ใบเหลืองแก่ประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2558 เพื่อเป็นการเตือนอย่างเป็นทางการต่อกรณีที่ไทยไม่มีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องการทำประมง IUU ซึ่งไทยได้เร่งแก้ไขปัญหาโดยจัดตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขการทำประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) พร้อมทั้งจัดทำแผนงาน/โครงการภายใต้แผนการบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศไทย และนโยบายแห่งชาติว่าด้วยการจัดการประมงทะเล พ.ศ. 2558 - 2562 อาทิ การสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์กรบริหารจัดการประมงระดับภูมิภาค การปรับปรุงกฎหมายให้รองรับกับมาตรการและกฎหมายระหว่างประเทศ แก้ไขกฎระเบียบการตรวจเรือประมงให้มีความเข้มงวด โครงการจัดทำนโยบายประมงร่วมอาเซียนเพื่อการต่อต้านการประมง IUU ส่งผลให้สถิติการเกิดคดีการทำประมงผิดกฎหมายของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 3,270 คดี ในปี 2559 เป็น 958 คดี และ 574 คดี ในปี 2560 และ 2561 ตามลำดับ ผลการดำเนินงานดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย โดยในวันที่ 8 มกราคม 2562 สหภาพยุโรปได้ประกาศปลดใบเหลืองให้แก่ประเทศไทยอย่างเป็นทางการ และภายหลังจากการปลดใบเหลืองจึงได้มีการยกเลิก ศปมผ. และจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่ในการคุ้มกันผลประโยชน์ทางทะเลเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562

จำนวนคดีเกี่ยวกับการทำประมงผิดกฎหมาย

ที่มา: กระทรวงการต่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

กรมประมงได้ดำเนินการด้านการพัฒนากฎหมาย ได้แก่ การจัดทำอนุบัญญัติจำนวน 2 เรื่อง คือ ร่างกฎกระทรวงกำหนดวิธีปฏิบัติของเจ้าของเรือประมงที่ใช้สนับสนุนเรือที่ใช้ทำการประมงหรือเรือขนถ่ายสัตว์น้ำ พ.ศ.....และร่างกฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตทำการประมงพื้นบ้าน พ.ศ. .... รวมทั้งดำเนินการเพื่อขจัดปัญหาการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม ได้แก่ (1) การกำหนดมาตรการรัฐเจ้าของท่า (Port State Measures: PSM) ที่เข้มงวดในการควบคุมการนำเข้าสินค้าประมงผ่านทางตู้คอนเทนเนอร์ เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นสัตว์น้ำที่ไม่ได้มาจากการทำประมง

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14.6

ภายในปี 2563 ยับยั้งการอุดหนุนการประมงบางรูปแบบที่มีส่วนทำให้เกิดการประมงเกินขีดจำกัด ขจัดการอุดหนุนที่มีส่วนทำให้เกิดการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม และระงับการริเริ่มการอุดหนุนในลักษณะดังกล่าว โดยตระหนักว่าการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างที่เหมาะสมและมีประสิทธิผลสำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดควรเป็นส่วนควบในการเจรจาการอุดหนุนการประมงขององค์การการค้าโลก

IUU (2) อนุวัติการความตกลงเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการสากลเพื่อการอนุรักษ์และจัดการโดยเรือประมงในทะเลหลวง พ.ศ. 2563 (1993 Agreement to Promote Compliance with International Conservation and Management Measures by Fishing Vessels on the High Seas หรือ 1993 FAO Compliance Agreement) และ (3)การดำเนินมาตรการประเทศไทยปลอดสัตว์น้ำและสินค้าสัตว์น้ำที่มาจากการทำประมงแบบ IUU (IUU Free Thailand) นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการประมงผิดกฎหมาย อาทิ การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศกับรัฐเจ้าของธงรัฐเจ้าของท่าและรัฐชายฝั่งและรัฐเจ้าของตลาดในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเรือประมงการทำประมงและอื่นๆเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ และดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายอาเซียนเพื่อต่อต้านการประมง IUU(ASEAN Network for Combating IUU Fishing: AN-IUU) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล เพิ่มประสิทธิภาพมาตรการตรวจสอบควบคุมและเฝ้าระวังของประเทศสมาชิกในการต่อต้านการประมง IUU ในภูมิภาคอาเซียนอีกด้วย

ความท้าทาย

แม้ว่ามาตรการต่าง ๆ ที่ออกมาเพื่อควบคุมการทำประมงที่ผิดกฎหมายในช่วงปี 2558 – 2561 จะมีผลให้ประเทศไทยได้รับการปลดใบเหลืองการประมง IUU จากสหภาพยุโรป แต่ได้สร้างแรงกดดันต่อชาวประมงขนาดเล็กที่ไม่มีเงินทุนเพียงพอในการปรับปรุงเครื่องมือและการจ้างแรงงานให้ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้ไม่สามารถออกเรือได้หรือต้องเปลี่ยนอาชีพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของชาวประมง วิถีชีวิตและเศรษฐกิจท้องถิ่น นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อควบคุมจำนวนการออกใบอนุญาตการทำประมงพาณิชย์และการกำหนดจำนวนวันทำการประมง เพื่อไม่ให้ปริมาณการจับสัตว์น้ำเกินกว่าปริมาณการผลิตทดแทนตามธรรมชาติ โดยการประเมินค่าผลผลิตสูงสุดที่ยั่งยืน (Maximum Sustainable Yield: MSY) ของสัตว์น้ำ อย่างไรก็ดี MSY ที่มีการประเมินขึ้นในปัจจุบันยังไม่มีการจำแนกตามชนิดพันธุ์ของสัตว์น้ำเชิงพาณิชย์ที่สำคัญ อีกทั้งยังไม่ได้จำแนก MSY ตามพื้นที่อย่างครบถ้วน รวมทั้งยังขาดการควบคุมการจับสัตว์น้ำวัยอ่อน ซึ่งอาจทำให้ชนิดพันธุ์ของสัตว์น้ำที่มีความต้องการสูงแต่มีอัตราผลผลิตสูงสุดที่ยั่งยืนต่ำและสัตว์น้ำในพื้นที่ที่มีระบบนิเวศเปราะบาง มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ได้

ข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินงานในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้และสนับสนุนการปรับตัวของผู้ประกอบการประมงขนาดเล็กไปสู่การทำประมงอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนเครื่องมือการประมงเป็นประเภทที่ไม่ทำลายล้าง ควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรพิจารณาให้มีการกำหนดปริมาณควบคุมการจับสัตว์น้ำที่แบ่งตามชนิดพันธุ์และพื้นที่การทำประมง รวมทั้ง ใช้มาตรการควบคุมไม่ให้มีการจับสัตว์น้ำวัยอ่อน เพื่อลดความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำ โดยในทุกการดำเนินงานต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะชุมชนชาวประมงพื้นถิ่นขนาดเล็ก รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการปรับตัวต่อบริบททางสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยที่วัฒนธรรมและวิถีชีวิตการหาเลี้ยงชีพด้วยการทำประมงยังคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

14

SDG 14.7

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภายในปี 2573 เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และประเทศกลุ่มพัฒนาน้อยที่สุดจากการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน รวมถึงผ่านทางการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในด้านการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว

รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กเป็นกลุ่มประเทศที่มีลักษณะทางกายภาพอันส่งผลให้มีความล่อแหลมและเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบรุนแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้านขนาดของตลาดภายในประเทศและฐานทรัพยากร โดยทะเลเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ที่เป็นทั้งแหล่งอาหารเพื่อการดำรงชีพของประชากรและเป็นฐานทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงควรสนับสนุนให้มีการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยมีบทบาทด้านความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในสาขาที่ประเทศไทยมีศักยภาพ โดยเฉพาะในบริบทของกรอบความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South Cooperation) ซึ่งเป็นความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในด้านการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยในระดับอนุภูมิภาค ประเทศไทยมีความร่วมมือทางวิชาการผ่านองค์กรระหว่างประเทศและกรอบความร่วมมือต่าง ๆ อาทิ คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (MRC) ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAFDEC) แผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) และแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) และในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือ ประเทศไทยมีความร่วมมือระดับทวิภาคีภายใต้กรอบบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางวิชาการและเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในกลุ่มพัฒนาน้อยที่สุดได้แก่ (1) ความร่วมมือกับประเทศเมียนมาด้านการต่อต้านการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU) และการค้าสินค้าประมงผิดกฎหมาย ตลอดจนเพื่อเสริมสร้างและสนับสนุนความร่วมมือทางด้านวิชาการ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการส่งเสริมการค้าสินค้าประมง (2) ความร่วมมือกับประเทศ สปป.ลาว ด้านเทคโนโลยีการประมง การแลกเปลี่ยนข่าวสาร การค้า การฝึกอบรม วิทยาศาสตร์และวิชาการ และการบังคับใช้กฎหมายระหว่างคู่ภาคี และ (3) ความร่วมมือกับประเทศติมอร์-เลสเต เพื่อให้ความช่วยเหลือทางวิชาการด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การพัฒนาชุมชนชายฝั่งอย่างยั่งยืน และการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรและชุมชน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการประมงทั้งในระดับอนุภูมิภาคและทวิภาคี โดยประเทศไทยเป็นผู้ผลักดันการจัดตั้งเครือข่ายอาเซียนเพื่อต่อต้านการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (AN-IUU) เพื่อเพิ่มพูนความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างทันท่วงที และเพิ่มขีดความสามารถของประเทศสมาชิกในการติดตามควบคุมและเฝ้าระวังเพื่อต่อต้านการทำประมง IUU และในปี 2563 กรมประมงร่วมกับรัฐบาลญี่ปุ่นจัดซื้อเรือ "ปลาลัง" ขนาด 44.99 ตันกรอสเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงเป็นเรืออวนลากต้นแบบ ให้เป็นตัวอย่างในการพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือทำการประมงเพื่อลดต้นทุนและลดผลกระทบต่อแหล่งทำการประมงและสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการใช้พลังงานเชื้อเพลิงอย่างคุ้มค่า

เรืออวนลากต้นแบบ

ที่มา: กรมประมง

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14.7

ภายในปี 2573 เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และประเทศกลุ่มพัฒนาน้อยที่สุดจากการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน รวมถึงผ่านทางการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในด้านการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว

ในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนภายในประเทศ กรมประมงได้ออกมาตรฐานการทำประมงและแปรรูปสินค้าประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2563 เพื่อผลักดันผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำประมงพื้นบ้านยั่งยืนสู่ตลาดสากล ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวครอบคลุมกระบวนการจับสัตว์น้ำการดูแลสัตว์น้ำหลังการจับ และการแปรรูป เพื่อยกระดับวิถีและสินค้าประมงพื้นบ้านของไทยมีมาตรฐานอาหารปลอดภัยและรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ภาครัฐมีแนวทางการสนับสนุนชุมชนประมงในหลายแหล่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอวิถีชีวิตชาวประมงท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก อาทิ ชุมชนบ้านไม้รูด จังหวัดตราด ศูนย์เรียนรู้ประมงพื้นบ้านเชียงคาน จังหวัดเลย ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร ที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตของชาวประมงดั้งเดิมและภูมิปัญญาที่สะท้อนการพึ่งพากันระหว่างชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเลควบคู่ไปกับการทำประมงยั่งยืนตามวิถีประมงพื้นบ้าน

ความท้าทาย

การให้ความช่วยเหลือของประเทศไทยแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กในระดับทวิภาคียังจำกัดอยู่ในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและในอนุภูมิภาคเป็นหลัก นอกจากนี้ การพัฒนาการประมงอย่างยั่งยืนของประเทศไทยยังคงมีความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เช่น การห้ามการทำประมงที่ทำลายสัตว์วัยอ่อนการใช้เครื่องมืออวนล้อมจับการลดจำนวนของเรือปั่นไฟจับสัตว์น้ำที่ใช้อวนตาถี่และการกำหนดระยะห่างจากชายฝั่งของเรือพาณิชย์ให้มีประสิทธิภาพพร้อมกันนี้การออกมาตรฐานการทำประมงและแปรรูปสินค้าประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืนจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มประมงพื้นบ้านเข้าร่วมในทุกพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรสนับสนุนการทำประมงพื้นบ้านให้มีความเข้มแข็ง เนื่องจากยังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้น้อย มีอุปสรรคทางกฎหมาย และมีความเสียเปรียบเมื่อเทียบกับการทำประมงพาณิชย์ที่มีอุปกรณ์ทันสมัย ซึ่งการส่งเสริมการประมงพื้นบ้านควบคู่ไปกับการทำประมงยั่งยืน จะเกิดประโยชน์ต่อมวลสัตว์น้ำโดยรวม เพราะเครื่องมือพื้นบ้านเป็นอันตรายน้อยกว่าสำหรับสัตว์วัยอ่อน รวมถึงเรือประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่มีขนาดเล็กกว่า 10 ตันกรอส ทำให้จับปลาได้ปริมาณที่ไม่มากเกินไป ซึ่งเป็นไปในแนวทางของการรับผิดชอบต่อการประมง ด้วยเหตุนี้ การสนับสนุนมาตรการที่เป็นรูปธรรม อาทิ การออกกฎหมายให้ประมงพื้นบ้านได้รับการขึ้นทะเบียนและได้รับความคุ้มครอง การส่งเสริมสินค้าจากแหล่งประมงพื้นบ้าน ซึ่งการสนับสนุนที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.a

เพิ่มความรู้ทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาขีดความสามารถในการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเลของคณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยสมุทรศาสตร์ เพื่อจะพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของมหาสมุทรและเพิ่มพูนให้ความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศกลุ่มพัฒนาน้อยที่สุด

ในปัจจุบัน หลายประเทศหันมาให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน หรือ เศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำประมง การท่องเที่ยว แหล่งพลังงาน การขนส่งทางเรือ รวมทั้งการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์จากชั้นบรรยากาศ โดย OECD คาดการณ์ว่าภายในปี 2573 เศรษฐกิจสีน้ำเงินจะมีมูลค่ากว่า 3 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ และทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 1 ล้านตำแหน่ง ซึ่งความร่วมมือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิทยาศาสตร์และพัฒนาขีดความสามารถทางการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล จะช่วยสนับสนุนให้ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลได้อย่างยั่งยืน สำหรับประเทศไทยมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลหลากหลายรูปแบบ โดยเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของคนในประเทศและเป็นที่อยู่อาศัยของมวลสัตว์น้ำที่ช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาองค์ความรู้และเพิ่มพูนขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีทางทะเลที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล จึงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศได้อย่างยั่งยืนและส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยมีแนวโน้มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในภาพรวมเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบค่าใช้จ่ายทางการวิจัยและพัฒนาของประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GERD/GDP) พบว่าระหว่างปี 2559 – 2561 มีทิศทางการลงทุนทางการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้น และลดลงเล็กน้อยในปี 2562 โดยในปี 2562 มีสัดส่วน GERD/GDP อยู่ที่ร้อยละ 1 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.78 ในปี 2559 โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาวิจัยด้านเทคโนโลยีทางทะเลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม งบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อการวิจัยทางทะเลในปีงบประมาณ 2563 ลดลงเหลือ ประมาณ 52.45 ล้านบาท จากประมาณ 105.62 ล้านบาทในปี 2559 อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนบทบาทของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านข้อมูลการวิจัยไปยังสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลการจัดเก็บรวมถึงการวิจัยในส่วนของมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ทางทะเล และภาคเอกชนที่ยังไม่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครอบคลุมในขณะนี้

การจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยด้านทะเล ปี 2559 -2562

ปีงบประมาณ	งบวิจัยด้านทะเล (บาท)	จำนวนโครงการ	จำนวนหน่วยงานที่ได้รับจัดสรร
2559	105,618,460	114	38
2560	52,134,724	101	14
2561	28,265,790	64	11
2562	44,368,500	63	18

ที่มา: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14.a

เพิ่มความรู้ทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาขีดความสามารถในการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเลของคณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยสมุทรศาสตร์ เพื่อจะพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของมหาสมุทรและเพิ่มพูนให้ความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศกลุ่มพัฒนาน้อยที่สุด

การดำเนินการที่ผ่านมา

นอกจากการสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางทะเลแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการต่อยอดการศึกษาวิจัยทางด้านสมุทรศาสตร์ สัตว์ทะเล ปะการัง ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง และน้ำทะเลเปลี่ยนสี โดยได้เผยแพร่งานศึกษาวิจัยเหล่านี้ทางเว็บไซต์ นอกจากนี้ สกสว. ได้ดำเนินการสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทะเลโดยการขับเคลื่อนประเด็นวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ในเรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงทางทะเล อาทิ ชุดโครงการยุทธศาสตร์การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ชุดโครงการแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจทางทะเลบนฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน ชุดโครงการความรู้เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายทางทะเลแห่งชาติสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 14) และการจัดทำแผนที่นำทางการวิจัยประเด็นวิจัยยุทธศาสตร์เรื่องผลประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงทางทะเล

ความท้าทาย

ยังมีข้อจำกัดในการนำงานวิจัยและข้อเสนอแนะมาใช้ในทางปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เนื่องจากปัญหาส่วนใหญ่มีสาเหตุจากผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน และต้องอาศัยทรัพยากรคนและงบประมาณจำนวนมากเพื่อแก้ไข อาทิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ปะการังฟอกขาว ขยะทะเล การสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำ และการฟื้นฟูมวลปลา ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการศึกษาวิจัยอย่างเร่งด่วน เพื่อหาแนวทางการแก้ไขให้เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การจัดทำฐานข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับท้องทะเลให้เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปศึกษาวิจัย แลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้ระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านท้องทะเลไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนประเทศอื่น ๆ อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐที่เป็นหน่วยเก็บข้อมูลและหน่วยงานวิจัย ให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและสถิติต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะที่มีสถาบันเกี่ยวกับทรัพยากรทะเล เพื่อให้เกิดการต่อยอดและประยุกต์ใช้ความรู้และเทคโนโลยีทางทะเล ตลอดจนสนับสนุนให้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในทุกพื้นที่ โดยผลที่เกิดจากการส่งเสริมการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทย และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืน

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.b

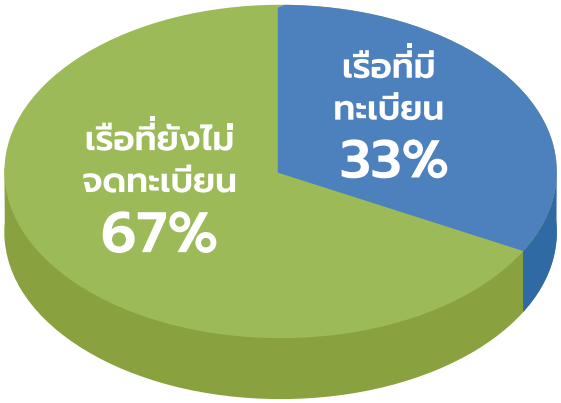
จัดให้ชาวประมงพื้นบ้านรายเล็กเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลและตลาด

ประมงชายฝั่ง (inshore fisheries) หรือประมงพื้นบ้าน (artisanal fisheries) คือ การประมงเพื่อยังชีพ หรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปจะใช้เรือขนาดเล็กหรือเรือพื้นบ้าน ซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์ด้วย โดยใช้เครื่องมือประมง เช่น แห หรือเบ็ดแบบง่าย ๆ ซึ่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ได้กำหนดให้ผู้ทำการประมงพื้นบ้านต้องได้รับใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้าน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำการประมงที่กรมประมงกำหนด อย่างไรก็ดี แม้ว่าการที่ประเทศไทยได้เร่งแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และการควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated (IUU) Fishing) เพื่อปลดใบเหลือง ที่คณะกรรมาธิการยุโรปประเมินว่าประเทศไทยไม่ให้ความร่วมมือตามกฎระเบียบ IUU และจัดให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่ถูกเตือน โดยได้มีการปรับปรุงกฎหมาย การขึ้นทะเบียน และนโยบายเร่งด่วนต่าง ๆ จนทำให้ประเทศไทยเลื่อนมาอยู่ในกลุ่มประเทศเฝ้าระวัง จะส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมประมงไทยในภาพรวม แต่ประมงพื้นบ้านที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์กลับได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง อาทิ พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2560 รวมถึงข้อบังคับกว่า 300 ฉบับ เพื่อแก้ไขปัญหา IUU และปลดใบเหลืองด้านการประมงของประเทศไทย ซึ่งกลับส่งผลกระทบอย่างมากต่อการทำประมงพื้นบ้าน เช่น การห้ามเรื่องเครื่องมือประมง การขึ้นทะเบียนเรือประมงที่ต้องมีอาชญาบัตรร่วมด้วย และการติดตั้งระบบติดตามเรือซึ่งภาครัฐตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและได้ดำเนินการส่งเสริมการประมงพื้นบ้านให้เกิดความยั่งยืนโดยได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาการทำประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนชาวประมงพื้นบ้าน ผู้แทนชาวประมงพาณิชย์ ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา เพื่อร่วมกันหารือและจัดทำข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการทำประมงพื้นบ้านให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

จำนวนเรือประมงพื้นบ้านที่ผ่านการตรวจอัตลักษณ์ (51,490 ลำ)

ที่มา: กรมเจ้าท่า

ในระยะที่ผ่านมา ภาครัฐได้กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านหรือชาวประมงพื้นบ้านเช่นเดียวกับเกษตรกรสาขาอื่น ๆ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ และให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐได้มากขึ้น และได้เปิดให้จดทะเบียนเรือประมงพื้นบ้านทั้งหมดของประเทศไทยเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลเรือประมงพื้นบ้านและจัดทำอัตลักษณ์เรือประมงพื้นบ้านทุกลำ ซึ่งในปี 2563 มีจำนวนเรือประมงพื้นบ้านที่ผ่านการตรวจอัตลักษณ์ทั้งสิ้น 51,490 ลำ โดยเป็นเรือที่มีทะเบียน 16,910 ลำ และยังไม่ได้จดทะเบียน 34,580 ลำ

จัดให้ชาวประมงพื้นบ้านรายเล็กเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลและตลาด

นอกจากนี้ ได้มีการออกระเบียบกรมประมงว่าด้วยการขอและการออกใบรับรองมาตรฐานการทำการประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน และการแปรรูปสินค้าประมงพื้นบ้าน พ.ศ. 2563 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการทำการประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน และการแปรรูปสินค้าประมงพื้นบ้านให้มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค เพื่อผลักดันผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำประมงพื้นบ้านยั่งยืนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

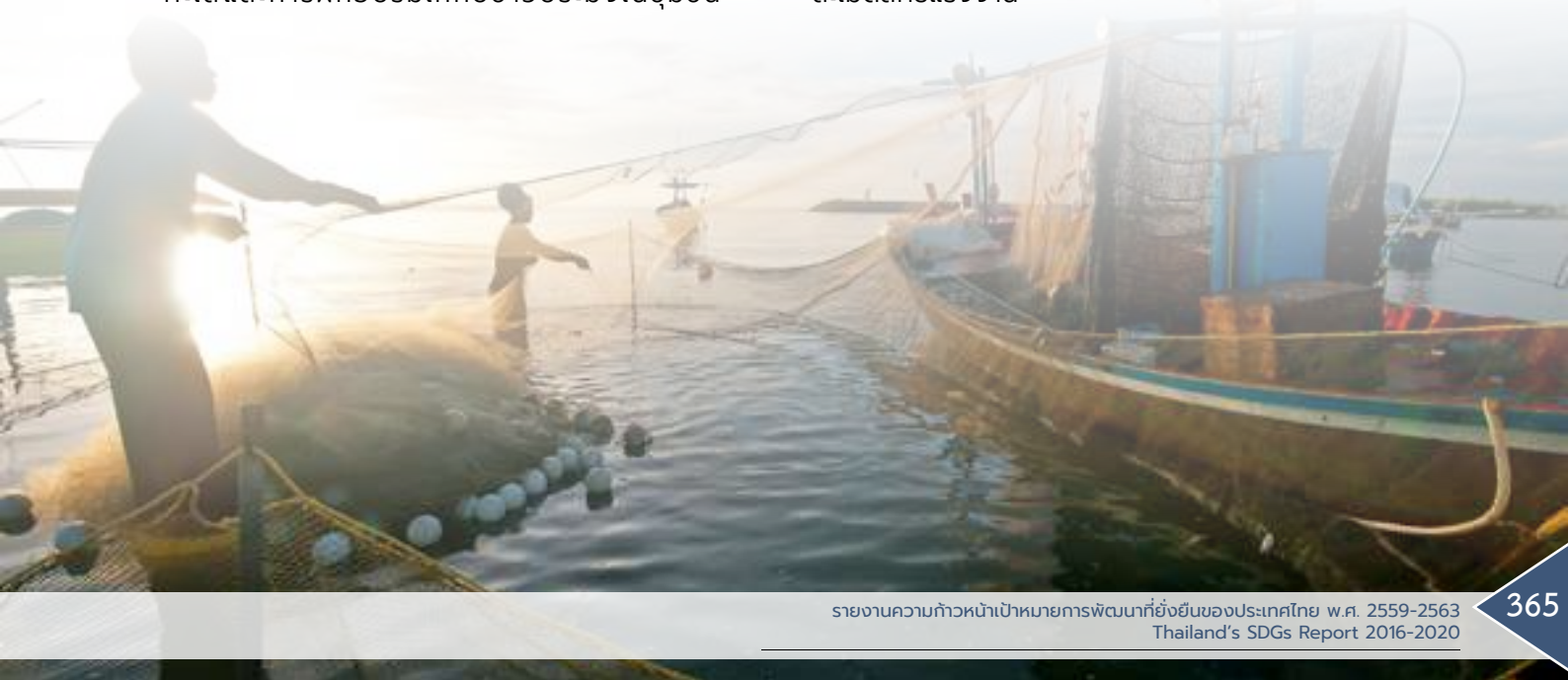
นอกจากการจัดตั้งกลไกและมาตรการเพื่อสนับสนุนการทำประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืนแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำประมงอย่างถูกต้องผลักดันให้เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น ส่งเสริมการรวมกลุ่มประมงชายฝั่งและประมงพื้นบ้าน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ และการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์และสินค้าประมงพื้นบ้าน เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน ไทยอาทิการดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรประมงเชิงระบบนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายฝั่งทะเลและการฝึกอบรมให้กับชาวประมงในชุมชน

ความท้าทาย

มาตรการและกฎระเบียบที่บังคับใช้ไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างการประมงพาณิชย์และการประมงพื้นบ้าน และผลกระทบของการประมงพาณิชย์ต่อชาวประมงรายย่อย อาทิ ปัญหาการทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อน เช่น ปลาทู ปลาลัง ปลากุเลา ปลาอินทรี และปูม้า โดยการใช้เครื่องมือจับปลาประสิทธิภาพสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อมวลสัตว์น้ำ และการออกหาปลาของชาวประมงพื้นบ้าน นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในการออกใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้านแก่เรือที่มีระวางบรรทุกน้อยกว่า 10 ตันกรอส

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งรัดการจดทะเบียนเรือประมงขนาดน้อยกว่า 10 ตันกรอสให้ครอบคลุม เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายสนับสนุนการทำประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลและตลาดของชาวประมงพื้นบ้าน รวมทั้ง ควรบังคับใช้กฎหมายเพื่อหยุดยั้งการประมงที่ทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อนและการจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนและรับผิดชอบอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะการตรวจสอบแหล่งที่มาของผลผลิต เพื่อป้องกันการทำประมง IUU การสวมทะเบียนเรือประมง และการละเมิดสิทธิแรงงาน

14

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 14.c

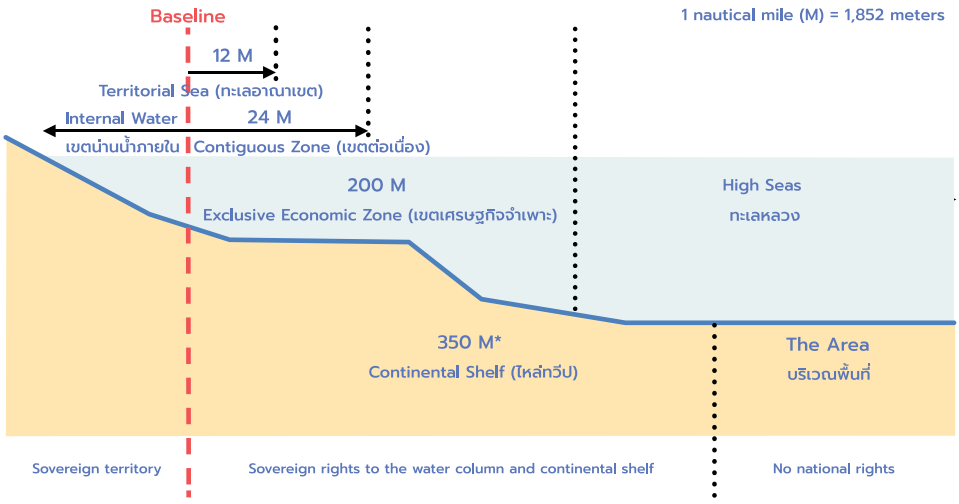
เพิ่มพูนการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยการดำเนินการให้เกิดผลตามกฎหมายระหว่างประเทศตามที่สะท้อนใน UNCLOS ซึ่งเป็นกรอบทางกฎหมายสำหรับการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรเหล่านั้นอย่างยั่งยืน ตามที่ระบุในวรรค 158 ของเอกสาร The Future We Want

ทะเลและมหาสมุทรเป็นแหล่งทรัพยากรทางทะเลที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ รวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ที่หลากหลาย อาทิ การประมง พาณิชย์นาวี การท่องเที่ยว การผลิตก๊าซธรรมชาติและปิโตรเลียม อันทำให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลมีความซับซ้อนและมีความเกี่ยวเนื่องกันในหลายมิติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและอาจทำให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อจัดการปัญหาทางทะเล โดยมีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea 1982) หรือ UNCLOS ซึ่งครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ สิทธิและหน้าที่ของรัฐต่าง ๆ ในเขตทางทะเล ทั้งน่านน้ำภายใน ทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่องการเดินเรือ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ไหล่ทวีป ทะเลหลวง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล การคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และการวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 มิถุนายน 2555 ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ทางทะเลของไทยได้รับการรับรองตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งในเรื่องเขตอำนาจอธิปไตยและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย จึงจำเป็นต้องกำหนดเขตจังหวัดทางทะเลและชายฝั่งให้ชัดเจน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

การเข้าเป็นภาคีของรัฐ/ประเทศจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติทั้งหมด โดยไม่มีข้อสงวน อย่างไรก็ดี ประเทศไทยยังไม่มีการอนุวัติการกฎหมายภายในตาม UNCLOS อย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เช่น ในข้อที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเขตอำนาจและหน้าที่ของรัฐชายฝั่งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และสิทธิของชายฝั่งเหนือไหล่ทวีป โดยที่ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุง หรือเพิ่มเติมกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการดูและรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 และการจัดทำ(ร่าง)พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ....

ภาพตัดขวางแสดงเขตทางทะเลตาม UNCLOS 1982

ที่มา: ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

14

SDG 14.c

เพิ่มพูนการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยการดำเนินการให้เกิดผลตามกฎหมายระหว่างประเทศตามที่สะท้อนใน UNCLOS ซึ่งเป็นกรอบทางกฎหมายสำหรับการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรเหล่านั้นอย่างยั่งยืน ตามที่ระบุในวรรค 158 ของเอกสาร The Future We Want

การดำเนินการที่ผ่านมา

แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กำหนดให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเลให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 โดยในระยะที่ผ่านมาได้ขับเคลื่อนผ่านกลไกคณะอนุกรรมการ 5 คณะ ได้แก่ (1) คณะอนุกรรมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ (2) คณะอนุกรรมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมีชีวิต (3) คณะอนุกรรมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรไม่มีชีวิต (4) คณะอนุกรรมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางภาษี ศุลกากร การวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเลการถ่ายทอดเทคโนโลยีมลพิษและสิ่งแวดล้อมการตรวจคนเข้าเมืองการสาธารณสุขและโบราณคดี และ (5) คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวกับการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยได้เริ่มศึกษาและดำเนินการแก้ไขกฎหมายบางฉบับแล้ว

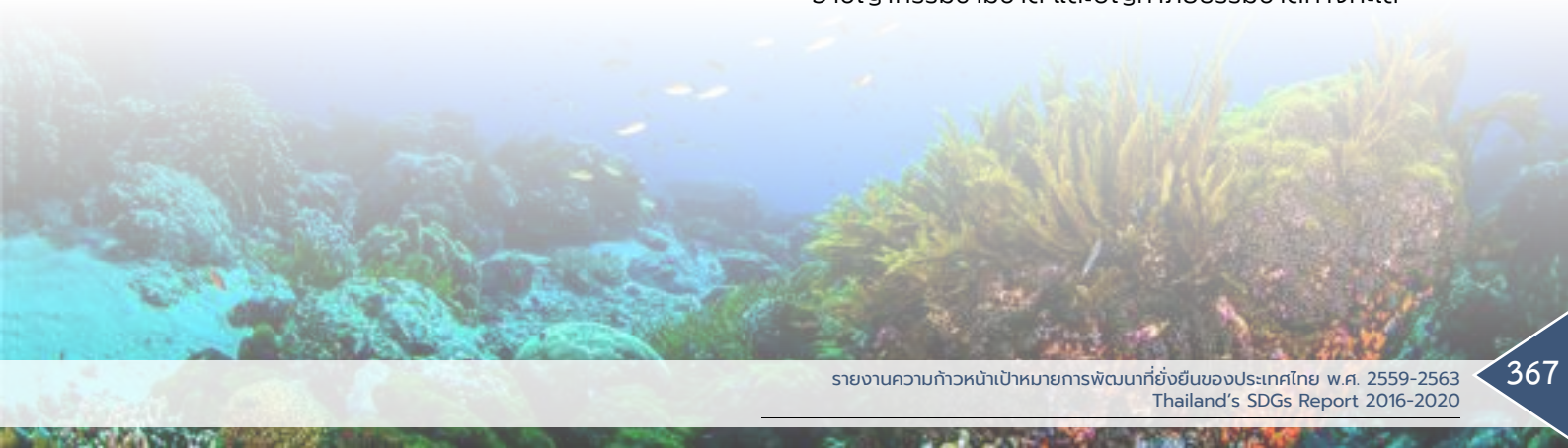
นอกจากนี้ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ ยังมีการดำเนินการทบทวนและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องและรองรับพันธกรณีและพัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศที่จะมีการตราขึ้นมาใหม่และที่จะปรับเปลี่ยนไปในอนาคต เช่น ร่างตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันทางกฎหมายภายใต้อนุสัญญาฯเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการใช้อย่างยั่งยืนซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลในพื้นที่นอกเขตอำนาจรัฐ (biological diversity of areas beyond national jurisdiction) ซึ่งอยู่ระหว่างการหารือของรัฐสมาชิก

ความท้าทาย

การดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีของ UNCLOS มีความล่าช้า เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับมาตรการและกฎหมายหลายฉบับ และต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถใช้สิทธิที่ได้ตามที่ให้ในสัตยาบันได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและอาจส่งผลกระทบไปยังอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ การอนุวัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบต่อความมั่นคงเศรษฐกิจและปัญหาอาณาเขตทางทะเลของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาและเร่งรัดการดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์ตามสิทธิตามอนุสัญญาฯ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมกลไกระดับชาติที่มีอยู่เดิม อาทิ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) เพื่อหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคของกฎหมายในประเทศ ส่งเสริมการอนุวัติกฎหมายให้เป็นไปตามพันธกรณีของ UNCLOS ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการโดยมองเป้าหมายและความท้าทายร่วมกันในแบบองค์รวม เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของประเทศจากการเป็นภาคีใน UNCLOS และเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล รวมทั้งช่วยให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเล อาทิ การอ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเล ความปลอดภัยของเส้นทางเดินเรือ อาชญากรรมข้ามชาติ และปัญหาภัยธรรมชาติทางทะเล

เป้าหมายที่

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดิน และฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG 15: Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

การพัฒนาเศรษฐกิจในศตวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ การใช้สารเคมีเกินขนาดในภาคการเกษตร การผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษและก๊าซเรือนกระจก การขยายตัวของเขตเมืองที่รุกล้ำพื้นที่ป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งพฤติกรรมการบริโภคของมนุษย์ที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของที่ดินและระบบนิเวศบนบก ส่งผลให้สิ่งมีชีวิตต้องสูญพันธุ์ สูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัย หรืออยู่ในสถานภาพที่มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ จึงมีความพยายามทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศเพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศบนบก รวมถึงปกป้องคุ้มครองพันธุ์พืชและสัตว์ไม่ให้สูญพันธุ์จากการถูกคุกคามโดยมนุษย์และการถูกรุกรานโดยชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ตลอดจนส่งเสริมให้มีการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เท่าเทียมและเป็นธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา **พื้นที่ป่าไม้ของประเทศมีระดับคงที่อยู่ที่ประมาณร้อยละ 32** ของพื้นที่ประเทศ โดยในปี 2563 มีพื้นที่ป่าไม้ 102.35 ล้านไร่ ซึ่งภาครัฐได้ส่งเสริมการจัดการป่าไม้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมผ่านการจัดตั้งป่าชุมชนกว่า 7.63 ล้านไร่ มีชุมชนเข้าร่วมโครงการ 17,442 หมู่บ้าน ในปี 2562 นอกจากนี้ **สถานการณ์ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินมีแนวโน้มที่ดีขึ้น** โดยปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์ดินมีขนาดลดลงจาก 66.38 ล้านไร่ในปี 2550 เป็น 60.03 ล้านไร่ ในปี 2563 **การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่ามีแนวโน้มลดลง** โดยในปี 2563 มีคดีเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่า 29 คดี ตรวจยึดสัตว์ป่าของกลาง 2,099 ตัวและซากสัตว์ป่าของกลาง 60 ซาก ลดลงจาก 627 คดีในปี 2559 ซึ่งตรวจยึดสัตว์ป่าของกลางได้ 13,428 ตัวและซากสัตว์ป่า 1,204 ซาก

นอกจากนี้ **ประเทศไทยให้ความสำคัญด้านระดมและเพิ่มทรัพยากรทางการเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น** โดยงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมในปีงบประมาณ 2563 ได้รับการจัดสรร 12,689 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 6,947 ล้านบาทในปีงบประมาณ 2559 อย่างไรก็ดี สถานการณ์ด้านความหลากหลายทางชีวภาพมีแนวโน้มแย่ลง โดยดัชนีบัญชีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม (Red List Index) ของประเทศไทยลดลงจาก 0.810 ในปี 2553 เป็น 0.776 ในปี 2563 ซึ่งบ่งชี้ว่าประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพลดลงและมีชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ถูกคุกคามมากขึ้น โดยในปี 2559 มีจำนวนสัตว์มีกระดูกสันหลังสูญพันธุ์ไปแล้ว 8 ชนิด และมีสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติอีก 4 ชนิด นอกจากนี้ การประเมินสถานภาพการอนุรักษ์ของชนิดพันธุ์พืชปี 2558 พบว่ามีจำนวนพันธุ์พืชที่สูญพันธุ์ในธรรมชาติ 2 ชนิด อยู่ในสถานะมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ 737 ชนิดใกล้สูญพันธุ์ 207 ชนิด และใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง 20 ชนิด

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้มีการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าในรูปแบบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า กำหนดให้มีแผนการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ รวมทั้งนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการป่าไม้มากขึ้น อาทิ ระบบสำรวจและติดตามการเปลี่ยนแปลงสถานสภาพทรัพยากรป่าไม้ และระบบการตรวจวัด ติดตาม และรายงานทรัพยากรป่าไม้แห่งชาติ รวมทั้งจัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดิน (Land Degradation Neutrality: LDN) เพื่อกำหนดมาตรการการจัดการดินเสื่อมโทรม นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ (National Biobank of Thailand: NBT) เพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในการอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และจุลินทรีย์

ในส่วน**การดำเนินการด้านโยบาย กฎระเบียบ และกฎหมาย** ประเทศไทยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่เน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและแหล่งที่อยู่

15

SDG 15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

อาศัยตามธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืน ร่วมกับการบังคับใช้กฎหมาย อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 รวมไปถึงยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน SDG 15

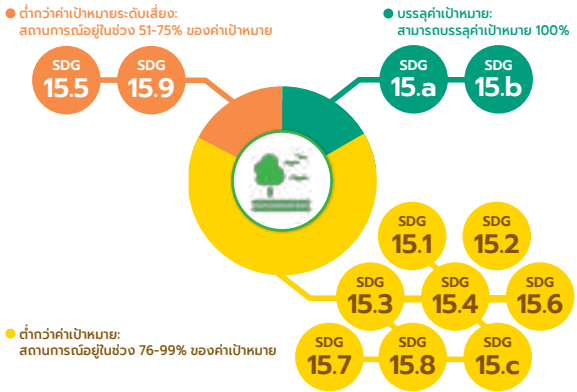
ความท้าทาย

ทรัพยากรป่าไม้ที่ลดลง และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพจากการที่แหล่งที่อยู่อาศัยของพันธุ์พืชและสัตว์ถูกทำลายเป็นความท้าทายของการบรรลุ SDG 15 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ยั่งยืน การขยายตัวของเมืองและพื้นที่เกษตรกรรม การลักลอบล่าและค้าชนิดพันธุ์พืชและสัตว์คุ้มครองอย่างผิดกฎหมาย ตลอดจนพฤติกรรมการบริโภคของมนุษย์ที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในการจัดการองค์ความรู้และการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการติดตามสถานการณ์เฝ้าระวังและสนับสนุนการกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่แม่นยำและทันท่วงที อีกทั้งยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรที่ครอบคลุมทุกมิติ ทำให้มีข้อจำกัดในการจัดทำบัญชีบริวารและบัญชีประชาชาติที่ผนวกรวมต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ที่บูรณาการคุณค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งยังไม่มีการกำหนดกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนในการร่วมระดมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อร่วมขับเคลื่อนนโยบายด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ควรดำเนินการให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการจัดการป่าไม้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างสมดุลและยั่งยืน และควรเร่งรัดปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมาย เพื่อสนับสนุนการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้และป้องกันการขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเข้าไปในพื้นที่ป่าสงวน ตลอดจนจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ มีมาตรการเร่งด่วนในการยุติการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมายทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทาน และบังคับใช้กฎหมายด้านการคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชอย่างเข้มงวดมากขึ้น อีกทั้งยังควรเร่งพัฒนาฐานข้อมูลให้ครอบคลุมและเชื่อมโยง รวมถึงควรจัดทำบัญชีบริวารด้านสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุม เพื่อให้มีการจัดทำบัญชีประชาชาติที่ผนวกรวมต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของประเทศต่อไป

ผลการประเมินสถานะของ SDG 15

กรณีศึกษา

"ปฏิรูปการปกป้องพื้นป่าด้วยเทคโนโลยี กับ SMART Patrol System"

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ป่าครอบคลุมกว่า 102 ล้านไร่ โดยในปี 2561 มีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นกว่า 332,000 ไร่ (อ้างอิงข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ปี 2560-2561 โดยกรมป่าไม้) จะเห็นได้ว่าภารกิจในการปกป้องพื้นป่าของไทยนั้นครอบคลุมพื้นที่กว่าร้อยละ 32 ของประเทศและนับเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องท่ามกลางความท้าทายในการปกป้องพื้นป่าและสัตว์ป่าดังกล่าว ประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปการทำงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์คุ้มครอง โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการทำงานของทุกภาคส่วนภายใต้การพัฒนาระบบที่ชื่อว่า "การปฏิรูประบบลาดตระเวนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามมาตรฐานการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART Patrol System)" เป็นการบูรณาการทำงานที่ครอบคลุมทุกมิติโดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ได้รับการพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ร่วมกับ สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า (WCS) ประเทศไทย ในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลาดตระเวนในระดับต่าง ๆ ภายใต้โครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพและเทคนิคการลาดตระเวน และได้ดำเนินการพัฒนาการทำงานที่มีการดึงเอาระบบฐานข้อมูล "สมาร์ท" (Spatial Monitoring And Reporting Tool: SMART) เข้ามาใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและการเชื่อมโยงข้อมูลและมาตรฐานกับสากล และยังเป็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนาเครือข่ายการทำงานของผู้เชี่ยวชาญข้ามสาขาโดยมีการพัฒนาความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอื่น ๆ ในการร่วมกันเสริมประสิทธิภาพการทำงานของระบบ ทั้งในระดับฐานข้อมูลการเพิ่มพูนทักษะการลาดตระเวน การใช้งานเทคโนโลยีสมัยใหม่

ปัจจุบันประเทศไทยมีการดำเนินการโครงการ SMART Patrol System ในพื้นที่นำร่อง เช่นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง-ทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ โดยองค์การยูเนสโก ตั้งแต่ ปี 2534 ซึ่งผลการดำเนินเป็นไปได้อย่างดีและอยู่ระหว่างการขยายโครงการลาดตระเวนเชิงคุณภาพฯ ดังกล่าวไปยังพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทยด้วยเช่นกัน

15

SDG 15.1

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

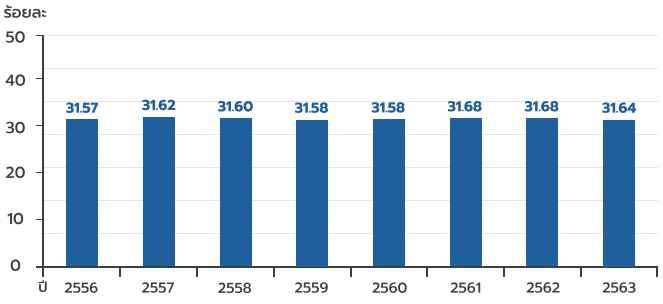
สร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ระบบนิเวศบนบกและแหล่งน้ำในแผ่นดินรวมทั้งบริการจากระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ ภูเขาและเขตแห้งแล้ง โดยเป็นไปตามข้อบังคับภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศ ภายในปี 2563

ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ แหล่งน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงทรัพยากรธรณี ซึ่งเป็นฐานการผลิตที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะที่ผ่านมาแต่ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การตัดไม้ทำลายป่า การขาดแคลนน้ำ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ความเสี่ยงต่อการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ปัญหามลพิษทางอากาศและทางน้ำ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะระบบนิเวศบนบกและแหล่งน้ำจืดในแผ่นดิน รวมถึงป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ ภูเขาและเขตแห้งแล้ง โดยภาคีสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) ที่ประเทศไทยร่วมเป็นภาคีสมาชิกตั้งแต่ปี 2546 ได้รับรองแผนกลยุทธ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 2011 - 2020 และเป้าหมายไอจิ (Aichi Targets) ซึ่งในเป้าหมายไอจิ C11 กำหนดให้อนุรักษ์แหล่งน้ำบนบกและในแผ่นดินอย่างน้อยร้อยละ 17 โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพและบริการจากระบบนิเวศภายในปี 2563

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะที่ผ่านมาพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศค่อนข้างคงที่อยู่ที่ประมาณร้อยละ 32 ของพื้นที่ประเทศ โดยในปี 2563 มีพื้นที่ป่าไม้ 102.35 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.64 ของพื้นที่ทั้งหมด ลดลงจากปีก่อนหน้า 130,587.95 ไร่ ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2565) ที่กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 (ประมาณ 129.41 ล้านไร่) โดยแบ่งเป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ร้อยละ 25 (ประมาณ 80.88 ล้านไร่) และป่าเพื่อเศรษฐกิจร้อยละ 15 (ประมาณ 48.53 ล้านไร่) ซึ่งระหว่างปี 2559 - 2563 ได้ขยายพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมดจาก 66.31 ล้านไร่ในปี 2559 เป็น 73.72 ล้านไร่ในปี 2563 ประกอบด้วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติ 133 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 60 แห่ง เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 96 แห่ง พื้นที่เตรียมการอุทยานแห่งชาติ 22 แห่ง พื้นที่เตรียมการเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 แห่ง วนอุทยาน 91 แห่ง สวนรุกขชาติ 53 แห่งและสวนพฤกษศาสตร์ 18 แห่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.78 ของพื้นที่ประเทศ

สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย พ.ศ. 2556 - 2563

ที่มา: กรมป่าไม้

นอกจากนี้ ได้ดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำประกอบด้วย ป่าชายเลน ป่าพรุ หนอง บึง สนุ่น ทะเลสาบ และแม่น้ำ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 22.88 ล้านไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (แรมซาร์ไซต์)[1] 15 แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 69 แห่งและพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ 47 แห่ง อีกทั้งได้มีการกำหนดพื้นที่สงวนชีวมณฑล 4 แห่ง พื้นที่ประมาณ 1.67 ล้านไร่

[1] พื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในการเป็นถิ่นที่อยู่ของนกน้ำ หรืออนุสัญญาแรมซาร์ (Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat: Ramsar Convention) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

สร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ระบบนิเวศบนบกและแหล่งน้ำในแผ่นดินรวมทั้งบริการจากระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ ภูเขาและเขตแห้งแล้ง โดยเป็นไปตามข้อบังคับภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศ ภายในปี 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างต่อเนื่อง โดยได้ดำเนินโครงการสำคัญ อาทิ การจัดทำรายงานข้อมูลสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศไทยที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือ Ramsar site Management Effectiveness Tracking Tool (R-METT)และระบบการติดตามสถานการณ์การเก็บรวบรวม ส่งผ่านข้อมูลด้านพื้นที่ชุ่มน้ำจากระดับพื้นที่เข้าสู่ส่วนกลางอย่างเป็นระบบในรูปแบบ Mobile Site และ Mobile Application เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสถานการณ์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในและรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ชุมชน พ.ศ. 2562 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยอนุญาตให้ชุมชนที่มีความพร้อมสามารถขอจัดตั้งป่าชุมชนได้เฉพาะในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและที่ดินอื่นของรัฐซึ่งครอบคลุมถึงการใช้ประโยชน์จากผลผลิตและบริการจากป่าชุมชน

ความท้าทาย

เนื่องจากปัจจุบัน แนวเขตป่าไม้อนุรักษ์และที่ดินประเภทอื่น อาทิ พื้นที่เพื่อการเกษตร และพื้นที่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ มีความไม่ชัดเจนและทับซ้อนกัน ประกอบกับการจำแนกพื้นที่ที่ดินป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการการแบ่งเขตพื้นที่ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริง ทำให้เกิดความขัดแย้งหรือมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของผู้ครอบครองพื้นที่ อีกทั้งยังมีการขยายการทำการเกษตรหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้าไปยังพื้นที่อนุรักษ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ความพยายามในการเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ใช้ประโยชน์หรืออยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม้ได้

ข้อเสนอแนะ

การอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศและมุ่งให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการจัดการป่าไม้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมโดยส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน นอกจากนี้ ควรกำหนดมาตรการเยียวยาหรือชดเชยให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างเหมาะสม รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลแปลงที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในการบริหารจัดการการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้และที่ดินของรัฐ ซึ่งจะเป็นการตัดสิทธิของผู้ที่ขาดคุณสมบัติและให้สิทธิกับประชาชนที่ยากจนได้มีที่ทำกินแทน รวมทั้งพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

15

SDG 15.2

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

ส่งเสริมการดำเนินการด้านการบริหารจัดการป่าไม้ทุกประเภทอย่างยั่งยืน หยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า ฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม และเพิ่มการปลูกป่า และฟื้นฟูป่าทั่วโลกอย่างจริงจัง ภายในปี 2563

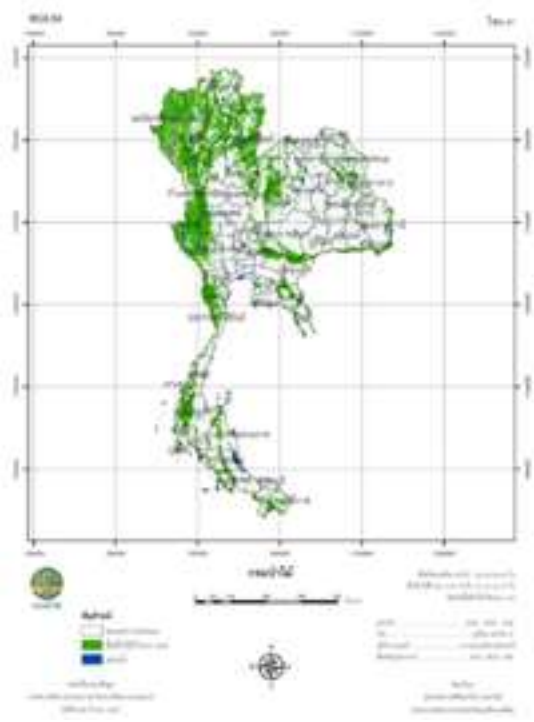
การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะสถานภาพของพืชและสัตว์หลายชนิด โดยบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว และบางชนิดเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หายาก และถูกคุกคาม นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมหรือมีการจัดสรรการใช้ประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ที่ตอบสนองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รักษาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และไม่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ปี 2562 ได้กำหนดแนวทางการจัดการป่าไม้เชิงบูรณาการ โดยมุ่งเน้นการประสานความร่วมมือในทุกระดับ และกำหนดให้เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ ทั้งป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจ และป่าชุมชน โดยกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ อย่างไรก็ตาม ในปี 2563 มีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 31.64 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งลดลงจากปีก่อนหน้าร้อยละ 0.13 โดยเป็นพื้นที่อนุรักษ์ร้อยละ 22.78 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20.90 ในปี 2562 นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งป่าชุมชน โดยมีพื้นที่ป่าชุมชนสะสมทั้งสิ้นกว่า 7.63 ล้านไร่ ณ สิ้นปี 2562 มีชุมชนเข้าร่วมโครงการ 17,442 หมู่บ้าน และมีสวนป่าที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากลของ Forest Stewardship Council (FSC) รวม 38 สวนป่า โดยเป็นของภาครัฐ 28 สวนป่า และภาคเอกชน 10 สวนป่า

เมื่อพิจารณาข้อมูลมวลชีวภาพเหนือพื้นดินในพื้นที่ป่าไม้ (above-ground biomass stock in forest) จากผลการประเมินทรัพยากรป่าไม้โลก ปี 2563 (Global Forest Resources Assessment 2020) ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) พบว่าในปี 2563 ประเทศไทยมีมวลชีวภาพเหนือพื้นดิน 142.5 ตัน/เฮกแตร์ และมีปริมาณธาตุคาร์บอนที่สะสมในมวลชีวภาพ 83.07 ตัน/เฮกแตร์ ซึ่งมวลชีวภาพมีบทบาทสำคัญในการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์จากบรรยากาศและกักเก็บคาร์บอนไว้ในรูปของมวลชีวภาพ

พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย

ที่มา: กรมป่าไม้

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ดำเนินการเพื่อรักษาและส่งเสริมความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าไม้อย่างต่อเนื่อง อาทิ (1) การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการพิทักษ์ป่า (ศปก.พป.) เพื่อบูรณาการการปฏิบัติภารกิจของเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และเพื่อเป็นศูนย์บัญชาการหยุดยั้งการลักลอบ

ส่งเสริมการดำเนินการด้านการบริหารจัดการป่าไม้ทุกประเภทอย่างยั่งยืน หยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า ฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม และเพิ่มการปลูกป่าและฟื้นฟูป่าทั่วโลกอย่างจริงจัง ภายในปี 2563

ตัดไม้ทำลายป่า รวมไปถึงการทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกถือครองพื้นที่ป่าไม้ โดยมีชอบด้วยกฎหมาย (2) โครงการประกวดอุทยานแห่งชาติสีเขียว ปี 2563 โดยตรวจประเมินอุทยานแห่งชาติสีเขียว 30แห่งเพื่อยกระดับอุทยานแห่งชาติเข้าสู่มาตรฐาน IUCN GREEN List Standard (3) โครงการปฏิรูประบบลาดตระเวนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามมาตรฐานระบบลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART Patrol) เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวางแผนและการเก็บข้อมูลการลาดตระเวน เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว 213 ไร่ ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และ(4) โครงการปลูกป่าฟื้นฟูในพื้นที่อนุรักษ์ โดยเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ได้มีการปลูกเสริมป่าในพื้นที่อนุรักษ์รวมเนื้อที่ 47,000 ไร่

นอกจากนี้ ภาครัฐยังมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการดำเนินการด้านการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระบบสำรวจและติดตามการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทรัพยากรป่าไม้ โดยทำการติดตั้งแปลงตัวอย่างถาวรในพื้นที่อนุรักษ์ทั่วประเทศและการจัดทำระบบการตรวจวัดติดตาม และรายงานทรัพยากรป่าไม้แห่งชาติ

ความท้าทาย

การพัฒนาที่ดินและการขยายตัวของเมืองในระยะที่ผ่านมาก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้ อาทิ การขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้ และนำที่ดินป่าไม้มาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างไม่ถูกกฎหมาย รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรมจากการใช้ประโยชน์จนเกินขีดจำกัด ไฟป่าที่ขาดการควบคุม การลักลอบตัดไม้ ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งรัดการปรับปรุงหรือพัฒนากฎหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ รวมทั้งจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการถ่ายทอดนโยบายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาติสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ยังควรเร่งรัดการพัฒนาระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมและในระดับพื้นที่ให้มีมาตรฐาน และทันต่อสถานการณ์ และเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรอื่นของประเทศ รวมทั้งการจัดทำข้อมูลสำหรับประเมินการกักเก็บคาร์บอนของป่าไม้แต่ละประเภทอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาและขยายตลาดการซื้อขายคาร์บอนเครดิตที่ได้มาตรฐานสากล สร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่การพัฒนาเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

15

SDG 15.3

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

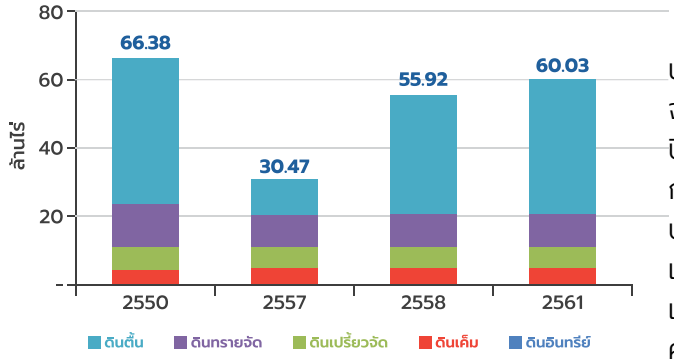
ต่อต้านการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ฟื้นฟูที่ดินและดินที่เสื่อมโทรม รวมถึงที่ดินที่ได้รับผลกระทบจากการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ภัยแล้ง และอุทกภัย และพยายามที่จะบรรลุความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืน ภายในปี 2573

ประสบปัญหาความแห้งแล้งและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น ตลอดจนการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสมกับคุณสมบัติของดิน การตัดไม้แผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธารทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินอย่างรุนแรง การพัฒนาแหล่งน้ำในบริเวณที่มีเกลือสะสมอยู่มากทำให้เกิดปัญหาดินเค็ม และการปนเปื้อนของสารเคมีในดินจากการทำการเกษตร ดังนั้น ภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมถึงการวางแผนการใช้ที่ดิน และการอนุรักษ์ดินและน้ำ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2561 ประเทศไทยมีเนื้อที่ของดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ประกอบด้วย (1) ดินเปรี้ยวจัด 5.42 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.69 ของเนื้อที่ประเทศ (2) ดินเค็มจัด 4.02 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.31 ของเนื้อที่ประเทศ (3) ดินทราย 11.86 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.70 ของเนื้อที่ประเทศ (4) ดินอินทรีย์ 0.35 ล้านไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ประเทศ และ(5) ดินตื้น 38.19 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11.91 ของเนื้อที่ประเทศ จึงมีพื้นที่ของดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติรวมกันทั้งสิ้นประมาณ 60.03 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 18.72 ของเนื้อที่ประเทศ ซึ่งมีขนาดเพิ่มขึ้นจากปี 2558 ที่มีเนื้อที่ประมาณ 55.92 ล้านไร่ (ร้อยละ 17.44 ของเนื้อที่ประเทศ)

เนื้อที่ของดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติของประเทศ พ.ศ. 2550, 2557, 2558 และ 2561

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการจัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดิน (Land Degradation Neutrality: LDN) ซึ่งเป็นโครงการนำร่องในการพัฒนาศักยภาพของประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง (UNCCD) เพื่อกำหนดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อประเมินแนวโน้มความเสื่อมโทรม สภาพแวดล้อมที่เป็นตัวกระตุ้นความเสื่อมโทรมของที่ดินและติดตามสถานะการเปลี่ยนแปลงของความเสื่อมโทรมของดิน ตลอดจนกำหนดมาตรการในการจัดการที่ดินที่เหมาะสมเพื่ออนุรักษ์ลดผลกระทบและฟื้นฟูที่ดิน ซึ่งในปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานผู้ประสานงานระดับชาติสำหรับการดำเนินการตามอนุสัญญา UNCCD ได้จัดทำตัวชี้วัดพื้นฐานทั้ง 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดสิ่งปกคลุมดิน ตัวชี้วัดผลิตภาพของที่ดินและตัวชี้วัดคาร์บอนในดินเพื่อติดตามความเปลี่ยนแปลงของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจากปี 2558 ถึง 2573

นอกจากนี้ โดยกรมพัฒนาที่ดินยังได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติอนุสัญญา UNCCD ปี 2562 - 2564 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานตามอนุสัญญาฯ ของประเทศไทยโดยทุกหน่วยงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ และนำแผนไปปฏิบัติให้สอดคล้องตามแนวคิดความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดิน เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG 15.3

ต่อต้านการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ฟื้นฟูที่ดินและดินที่เสื่อมโทรม รวมถึงที่ดินที่ได้รับผลกระทบจากการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ภัยแล้ง และอุทกภัย และพยายามที่จะบรรลุความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืน ภายในปี 2573

ความท้าทาย

แม้ว่าประเทศไทยจะได้กำหนดตัวชี้วัดพื้นฐานทั้ง 3 ตัวชี้วัด แต่เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำตัวชี้วัดมาจากแหล่งที่มาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ฐานข้อมูลของสิ่งปกคลุมดินเป็นข้อมูลในระดับประเทศ ในขณะที่ข้อมูลของผลิตภาพของที่ดินและคาร์บอนในดินนำมาจากฐานข้อมูลระดับโลกโดย Trends.Earth ซึ่งมีความละเอียดของข้อมูลที่ต่ำกว่าฐานข้อมูลระดับประเทศจึงอาจทำให้ผลการประเมินความเสื่อมโทรมของประเทศมีความคลาดเคลื่อน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการกำหนดเป้าหมายการจัดการทรัพยากรดิน และการติดตามผลสถานะความเสื่อมโทรมของที่ดิน อีกทั้งยังไม่สามารถนำตัวชี้วัดทั้ง 3 ตัวชี้วัดมาวิเคราะห์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศไทยเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากข้อจำกัดด้านความรู้เรื่องดินและการจัดการที่ดินของเกษตรกร อาทิ การทำการเกษตรขึ้นลงตามแนวความลาดชันในพื้นที่สูงและพื้นที่ดอนทำให้เพิ่มอัตราการชะล้างพังทลายหน้าดินและธาตุอาหารในดินไปจากพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งจัดทำข้อมูลในระดับประเทศของผลิตภาพของที่ดินและคาร์บอนในดิน เพื่อจะได้มีฐานข้อมูลตัวชี้วัดในความละเอียดระดับเดียวกัน เพื่อมาวิเคราะห์ร่วมกันทั้ง 3 ตัวชี้วัด และลดความคลาดเคลื่อนของผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ ควรเร่งแก้ไขปัญหาที่ดินเสื่อมโทรมอย่างจริงจัง โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดินและการจัดการที่ดินสำหรับการทำเกษตรอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูแร่ธาตุในดิน ตลอดจนควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกรผู้ใช้ที่ดินในการดูแลทรัพยากรดินเพื่อลดการพึ่งพาสารเคมีหรือโลหะหนักที่จะปนเปื้อนและสะสมในดินได้ รวมทั้งควรส่งเสริมให้หน่วยงานท้องถิ่นทำการสำรวจมาตรฐานคุณภาพดินอย่างสม่ำเสมอเพื่อตรวจสอบการปนเปื้อนของดิน

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG 15.4

สร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ระบบนิเวศภูเขา และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศเหล่านั้น เพื่อเพิ่มพูนขีดความสามารถของระบบนิเวศในการสร้างผลประโยชน์อันสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี 2573

ระบบนิเวศภูเขาเป็นระบบนิเวศที่มีปัจจัยแวดล้อมต่างจากระบบนิเวศอื่น ๆ อาทิ ลักษณะภูมิอากาศที่แปรผันตามระดับความสูงของพื้นที่ และเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะพืชและสัตว์เฉพาะถิ่น อีกทั้งยังเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญและหล่อเลี้ยงระบบนิเวศอื่น ๆ เป็นแหล่งผลิตอาหาร และยังเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ โดยในช่วงที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขยายพื้นที่เกษตรกรรม และการตัดไม้ทำลายป่า ได้ส่งผลต่อระบบนิเวศภูเขาทั่วโลก และนำมาสู่ปัญหาต่าง ๆ อาทิ ดินถล่ม อุทกภัย จึงควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศภูเขาและคงความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและรักษาวิถีชีวิตของชุมชน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยยังไม่มีการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพบนภูเขาแยกออกจากพื้นที่ป่าไม้อนุรักษ์อื่น ๆ โดยระหว่างปี 2559 - 2563 ได้ขยายพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมดจาก 66.31 ล้านไร่ในปี 2559 เป็น 73.72 ล้านไร่ในปี 2563 หรือคิดเป็นร้อยละ 22.78 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20.49 ในปี 2559 เมื่อพิจารณาข้อมูลจาก UN Global SDG Database พบว่าสัดส่วนโดยเฉลี่ยของพื้นที่สำคัญด้านความหลากหลายทางชีวภาพ (Key Biodivesity Areas: KBA) ของภูเขา[1] ที่อยู่ในเขตอนุรักษ์ของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้นจากร้อยละ 83.34 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 88.43 ในปี 2562 โดยพื้นที่เขตภูเขาที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ KBA ของประเทศไทย ประกอบด้วยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง และอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ซึ่งในการกำหนด KBA จะประเมินความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ รวมถึงความเสี่ยงจากการถูกคุกคามในด้านต่าง ๆ อาทิ การเกษตรที่อยู่อาศัยการคมนาคม พันธุ์ต่างถิ่น มลพิษ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนอกจากนี้ ข้อมูลดัชนีพื้นที่ภูเขาสีเขียว (Mountain Green Cover Index) ของประเทศไทยในทุกช่วงระดับความสูงตั้งแต่ 300 – 3,500 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางในปี 2561 อยู่ที่ 99.85 ลดลงจาก 99.87 ในปี 2543 โดยดัชนีพื้นที่ภูเขาสีเขียวใช้วัดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่สีเขียวเช่น ป่าไม้ ทุ่งหญ้า และพุ่มไม้ในเขตภูเขาซึ่งจะช่วยบ่งชี้สถานะของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในเขตภูเขา

การดำเนินการที่ผ่านมา

การดำเนินการด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพมุ่งเน้นไปที่การจัดการพื้นที่ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติโดยรวมโดยเฉพาะในเขตป่าอนุรักษ์ซึ่งบางส่วนเป็นเขตภูเขา อาทิ อุทยานแห่งชาติวนอุทยานและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยได้กฎหมายที่เกี่ยวกับการปกป้องทรัพยากรป่าไม้พันธุ์พืชและสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าว อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้มีการคุ้มครองพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นต้นน้ำลำธาร ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ภูเขาหรือเนินสูง มีความลาดชันค่อนข้างมาก ไม่ให้ถูกทำลายหรือได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมของมนุษย์ นอกจากนี้ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สูงโดยรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

[1] Key Biodiversity Areas (KBA) เป็นการระบุพื้นที่ที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติตามมาตรฐานสากล เพื่อสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์และป้องกันการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ระบบนิเวศที่หลากหลาย ทั้งมหาสมุทร ภูเขา และทะเลทราย

สร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ระบบนิเวศภูเขา และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศเหล่านั้น เพื่อเพิ่มพูนขีดความสามารถของระบบนิเวศในการสร้างผลประโยชน์อันสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี 2573

ความท้าทาย

ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดข้อมูลที่จำแนกเฉพาะด้านความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศภูเขา ซึ่งอาจส่งผลให้การติดตามสถานการณ์และเฝ้าระวังความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังไม่มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลด้านการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ภูเขาโดยตรง แต่อยู่ในความดูแลร่วมกันของหลายหน่วยงาน อาทิ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ส่งผลให้การบริหารจัดการพื้นที่ภูเขาอาจขาดเอกภาพในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในระบบนิเวศภูเขา นอกจากนี้ยังพบการรุกล้ำของประชาชนเข้าไปในพื้นที่ป่าตามแนวเขา ทั้งจากการตั้งถิ่นฐานเพื่ออยู่อาศัย และการบุกรุกที่ดินเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างความเสื่อมโทรมแก่ระบบนิเวศภูเขา

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรพัฒนาฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศภูเขาที่ครอบคลุม และทันต่อสถานการณ์ เพื่อนำมาใช้ติดตามและเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งควรมีการหารือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของภูเขาที่ชัดเจน โดยอาจใช้เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนและประชาสังคมที่มีการดำเนินการในพื้นที่

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน
จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย
หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่
และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG 15.5

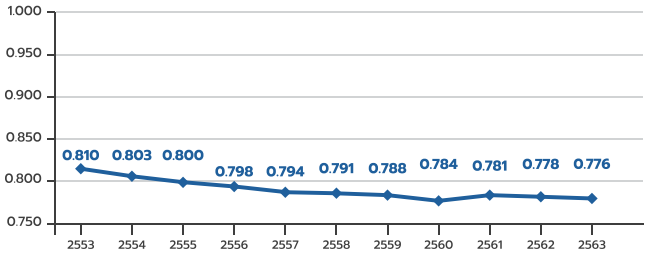
ปฏิบัติการที่จำเป็นและเร่งด่วนเพื่อลดการเสื่อมโทรมของถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ หยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ภายในปี 2563 ปกป้อง และป้องกันการสูญพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม

ด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในเขตร้อนชื้นแถบศูนย์สูตร ทำให้พื้นที่ป่าตามธรรมชาติในประเทศไทยเป็นแหล่งอาศัยของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์พืชและสัตว์ป่า อย่างไรก็ตามความหลากหลายทางชีวภาพนี้กำลังถูกคุกคามโดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืน นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) ซึ่งกำหนดให้ภาคีจำแนกและวินิจฉัยองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยระบุตามประเภทชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ชนิดพันธุ์หายาก และชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นหรือชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม อีกทั้งยังกำหนดให้ภาคีจัดทำหรือธำรงรักษากฎข้อบังคับที่จำเป็นและ/หรือข้อกำหนดระเบียบบังคับต่าง ๆ เพื่อการคุ้มครองชนิดพันธุ์และประชากรที่ถูกคุกคาม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากดัชนีบัญชีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม (Red List Index) ที่วัดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ตามที่จำแนกโดยบัญชีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม (IUCN Red List of Threatened Species) โดยค่าของ Red List Index ของประเทศไทยระหว่างปี 2553 – 2563 มีแนวโน้มลดลงจาก 0.810 ในปี 2553 เหลือ 0.776 ในปี 2563 ซึ่งสะท้อนว่าประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพลดลง และมีชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ถูกคุกคามมากขึ้น

ดัชนีบัญชีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม (Red List Index) ของประเทศไทย ระหว่างปี 2553-2563

ที่มา: UN Global SDG Database

สอดคล้องกับข้อมูลสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามของประเทศไทย โดยในปี 2559 มีจำนวนสัตว์มีกระดูกสันหลังสูญพันธุ์ไปแล้ว 8 ชนิด ได้แก่ สมัน กูปรีกระซู่ แรด นกพงหญ้า นกช้อนหอยใหญ่ นกหัวขวานด่างหน้าผากเหลือง และปลาหวีเกศ และมีสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติอีก 4 ชนิด ได้แก่นกกระสาคอดำ นกช้อนหอยดำ ตะโขง และปลาเสือตอ อีกทั้งมีชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพที่ถูกคุกคาม 569 ชนิด จำแนกเป็น มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) 282 ชนิดใกล้สูญพันธุ์ (EN) 185 ชนิด และใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) 102 ชนิด นอกจากนี้ การประเมินสถานภาพการอนุรักษ์ของชนิดพันธุ์พืชในประเทศไทยในปี 2558 ซึ่งประกอบด้วยเฟิร์นพืชเมล็ดเปลือยพืชใบเลี้ยงเดี่ยว และพืชใบเลี้ยงคู่ พบว่ามีพันธุ์พืชที่อยู่ในสถานะมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ 737 ชนิด

สัตว์มีกระดูกสันหลังที่ได้ประเมินสถานการณ์ชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย ปี 2559

สัตว์มีกระดูกสันหลัง	จำนวนชนิดพันธุ์ในไทย	จำนวนชนิดพันธุ์ที่มีการประเมินสถานภาพการถูกคุกคาม									
		สูญพันธุ์	สูญพันธุ์ในธรรมชาติ	ชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม				ใกล้ถูกคุกคาม	กลุ่มที่เป็นห่วงน้อยที่สุด	ข้อมูลไม่เพียงพอ	รวมชนิดพันธุ์ที่ประเมิน
				ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง	ใกล้สูญพันธุ์	มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์	รวม				
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	345	4	-	17	40	66	123	30	157	31	345
นก	1,012	3	2	43	58	70	171	122	707	7	1,012
สัตว์เลื้อยคลาน	392	-	1	16	17	16	49	62	265	15	392
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	157	-	1	-	4	14	18	19	103	17	157
ปลา	2,825	1	1	26	66	116	208	59	-	101	370
รวม	4,731	8	4	102	185	282	569	291	1,233	171	2,276

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ใกล้สูญพันธุ์ 207 ชนิด และใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง 20 ชนิดโดยมีชนิดพันธุ์ที่สูญพันธุ์ในธรรมชาติ 2 ชนิด ได้แก่ ฟ้ามุ่ยน้อย และโสกระย้า

ปฏิบัติการที่จำเป็นและเร่งด่วนเพื่อลดการเสื่อมโทรมของถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ หยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ภายในปี 2563 ปกป้อง และป้องกันการสูญพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม

การดำเนินการที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ติดตามสถานการณ์ด้านการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อประเมินสถานภาพพรรณพืชในโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย เพื่อจัดลำดับความสำคัญให้แก่พรรณพืชที่เสี่ยงต่อการถูกคุกคามและสูญพันธุ์ โดยใช้หลักเกณฑ์ตาม IUCN Red List Categories ให้แก่พืชที่ถูกคุกคามในประเทศไทย 940 ชนิด รวมทั้งวิจัยด้านความหลากหลายและการใช้ประโยชน์จากพรรณพืช ระบบนิเวศป่าบุ่งป่าทาม เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านพรรณพืชที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของระบบนิเวศและองค์ความรู้พื้นบ้านที่ใกล้สูญหายไป ตลอดจนช่วยให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของระบบนิเวศ

ในด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า ได้มีการจัดทำฐานข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์ในแต่ละกลุ่มที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนสำหรับจัดทำดัชนี Red List และสรุปจำนวนชนิดพันธุ์ของแต่ละกลุ่มสถานภาพที่ถูกคุกคามและคำนวณค่าดัชนี Red List รวมของประเทศไทย และสำหรับสัตว์มีกระดูกสันหลัง และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังนอกจากนี้ ยังได้ดำเนินโครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 4 กลุ่ม ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการอนุรักษ์และการจัดการพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 15 แห่ง และจัดทำแผนปฏิบัติการคุ้มครองดูแลชนิดสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองที่ใกล้สูญพันธุ์ 13 ชนิด ได้แก่ กวางผา นกแต้วแล้วท้องดำ ควายป่า สมเสร็จ เก้งหม้อ พะยูน เสือโคร่ง วัวแดง จระเข้น้ำจืด ไก่ฟ้าหางลายขวาง เนื้อทราย ละอง-ละมั่ง นกยูงไทย

ความท้าทาย

สาเหตุสำคัญของการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยเกิดจากความเสื่อมโทรมของถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ อันเนื่องมาจากการขยายตัวของเขตเมืองและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ยั่งยืนตลอดจนพฤติกรรมการบริโภคของมนุษย์ที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์เพื่อผลิตเป็นอาหารและการค้าโดยให้ความสำคัญกับพันธุ์พืชและสัตว์เพียงไม่กี่ชนิดอาจส่งผลให้ชนิดพันธุ์ท้องถิ่นดั้งเดิมสูญหายไป

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยเร่งรัดการสนับสนุนให้เกษตรกรปรับรูปแบบการผลิตสู่เกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรชีวภาพ เนื่องจากเป็นแนวทางการผลิตอาหารที่ลดการใช้สารเคมี ซึ่งจะช่วยลดการสะสมของมลพิษในระบบนิเวศ รวมทั้ง ควรสร้างความตระหนักรู้ให้กับคนในชุมชนถึงความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพต่อวิถีชีวิตและความมั่นคงทางอาหาร เพื่อกระตุ้นความรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน และร่วมป้องกันการลักลอบค้าพันธุ์พืชและสัตว์ป่าโดยผิดกฎหมาย

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน
จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย
หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่
และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG 15.6

ส่งเสริมการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรม อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้น อย่างเหมาะสม ตามความตกลงระหว่างประเทศ

ความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต รวมถึงการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งทรัพยากรพันธุกรรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา วิจัย พัฒนา สร้างนวัตกรรม ผลิตสินค้าและบริการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพจึงเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไป ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) ตั้งแต่ปี 2546 และได้รับรองแผนกลยุทธ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 2011 – 2020 และเป้าหมายไอจิ (Aichi Targets) ซึ่งในเป้าหมายไอจิ D16 กำหนดให้บังคับใช้และปฏิบัติตามพิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบระดับชาติ ภายในปี 2558 ซึ่งพิธีสารนาโงยาฯ มีวัตถุประสงค์ให้เป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายภายในประเทศของประเทศสมาชิกเพื่อ (1) แบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม (2) ส่งเสริมการเข้าถึงและถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และ (3) สนับสนุนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่ได้ให้สัตยาบันในพิธีสารนาโงยาฯ แต่ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อม โดยทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 และการใช้ระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.) ว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ พ.ศ. 2554

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพที่มีสภาพบังคับใช้แล้วหลายฉบับ อาทิ (1) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ที่ส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าในที่ดินของรัฐและเอกชนและให้การรองรับและคุ้มครองสิทธิการทำไม้หวงห้ามในส่วนป่า เพื่อการใช้ประโยชน์จากไม้และความหลากหลายทางชีวภาพในสวนป่า (2) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 ที่ปรับปรุงบัญชี อัตราค่าธรรมเนียม ค่าภาคหลวง และค่าบำรุงป่า รวมไปถึงใบอนุญาตใช้ประโยชน์และอยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพในปัจจุบันและพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เพื่อจัดให้มีมาตรการในการควบคุมการครอบครองการค้า การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าตลอดจนการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยใช้ระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ.2554 เป็นกรอบในการบริหารจัดการการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมของประเทศ และในปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำ(ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.... ซึ่งมีการกำหนดกลไกในการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพตามหลักการที่กำหนดไว้ในพิธีสารนาโงยาฯ และส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้นอย่างเหมาะสม โดย(ร่าง) พ.ร.บ.ฯ ดังกล่าวได้ผ่านกระบวนการขอรับฟังความคิดเห็น

ส่งเสริมการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรม อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้น อย่างเหมาะสม ตามความตกลงระหว่างประเทศ

จากสาธารณะแล้ว และอยู่ระหว่างการบังคับเป็นกฎหมายต่อไป รวมทั้งยังได้มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตาม(ร่าง)พ.ร.บ.ความหลากหลายทาง ชีวภาพ พ.ศ. .... เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตาม (ร่าง) พ.ร.บ. ฯ ดังกล่าวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย การยินยอมโดยการแจ้งล่วงหน้า(Prior Informed Consent: PIC) การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (Mutually Agreed Terms: MAT) และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้ดำเนินโครงการจัดตั้งธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ (National Biobank of Thailand: NBT) ซึ่งผ่านมติคณะรัฐมนตรีในการจัดตั้งเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561 เพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในการสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยทำการจัดเก็บครอบคลุมทั้งพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ บำรุงรักษาตัวอย่างเหล่านี้ให้คงสภาพมีชีวิตแบบระยะยาว เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกหลายด้าน อาทิ การวิเคราะห์ระดับโมเลกุลเพื่อการปรับปรุงพันธุ์พืช การวิเคราะห์ระดับโมเลกุล เพื่อการใช้ประโยชน์สารมูลค่าสูง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในห่วงโซ่การพัฒนาเศรษฐกิจ

ความท้าทาย

แม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพแต่ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ดูแลในทรัพยากรชีวภาพบางประเภท อาทิ พันธุกรรมสัตว์ และจุลินทรีย์ ซึ่งนับเป็นทรัพยากรชีวภาพที่สำคัญและมีบทบาทสูงในปัจจุบันรวมทั้งไม่มีการบังคับใช้กฎหมายที่กำหนดกลไกให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามพิธีสารนาโงยาฯ นอกจากนี้ ยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่จะสนับสนุนให้มีการศึกษาและวิจัยข้อมูลของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับยังมีความทับซ้อนในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และความหลากหลายทางชีวภาพทั้งชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ซึ่งอาจก่อให้เกิดความท้าทายในการประสานงานและการขับเคลื่อนนโยบายที่ไม่เป็นเอกภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรเร่งรัดการประกาศและบังคับใช้ (ร่าง) พ.ร.บ. ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบกฎหมายและกลไกภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมให้สัตยาบันในพิธีสารนาโงยาฯ ในอนาคตรวมทั้งเพิ่มพูนการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรม ตลอดจนเร่งพัฒนาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อรองรับการดำเนินงานของประเทศในระยะต่อไป นอกจากนี้ ยังควรบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดเอกภาพในการดำเนินงานตามข้อผูกพันของพิธีสารนาโงยาฯ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียมกัน

15

SDG 15.7

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อจะยุติการลักลอบล่าและค้าชนิดพันธุ์พืชและสัตว์คุ้มครองและแก้ปัญหาทั้งอุปสงค์และอุปทานของผลิตภัณฑ์สัตว์ป่าที่ผิดกฎหมาย

ทรัพยากรสัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีความสำคัญต่อความสมดุลของระบบนิเวศ รวมทั้งมีประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา วิทยาศาสตร์ และการแพทย์ แต่ในปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการสูญพันธุ์และการลดจำนวนลงของสัตว์ป่าและพันธุ์พืชอย่างรวดเร็ว โดยสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่า รวมทั้งการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านสัตว์ป่าและพืชป่าอย่างผิดกฎหมาย ประเทศไทยจึงได้เร่งดำเนินการในการสงวน คุ้มครอง และอนุรักษ์สัตว์ป่าและพืชป่าของไทย รวมถึงสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าอย่างถูกกฎหมายและยั่งยืน ตลอดจนดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมายอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) หรือ ไซเตส (CITES) โดยให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2526 ซึ่งไซเตสมีเป้าหมายเพื่อควบคุมไม่ให้การค้าสัตว์ป่าและพืชป่าระหว่างประเทศเป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ในธรรมชาติ โดยเฉพาะสัตว์ป่าและพืชป่าที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์หรือถูกคุกคามที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายของอนุสัญญาไซเตส ซึ่งประเทศไทยได้มีความพยายามในการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ มาอย่างต่อเนื่องโดยได้ออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งชนิดสัตว์ป่าที่อนุสัญญาไซเตสควบคุม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินงานสืบสวน จับกุม และดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับการกระทำผิดด้านสัตว์ป่าและพืชป่า การสืบติดตามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าทางอินเตอร์เน็ต รวมถึงการลักลอบนำเข้า-ส่งออกสัตว์ป่าและพืชป่าตามด่านสัตว์ป่าระหว่างประเทศ จุดผ่อนปรน หรือจุดข้ามพรมแดนอย่างเข้มงวดมากขึ้นส่งผลให้จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าลดลงจาก 627 คดี และตรวจยึดสัตว์ป่าของกลางได้ 12,428 ตัว และซากสัตว์ป่าของกลาง 1,204 ซาก ในปี 2559 เหลือเพียง 29 คดี พร้อมสัตว์ป่าของกลาง 2,099 ตัว และซากสัตว์ป่าของกลาง 60 ซาก ในปี 2563 อย่างไรก็ดี แม้ว่าจำนวนคดีเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าจะลดลงอย่างมาก แต่สัดส่วนของกลางที่ตรวจยึดได้ต่อคดีกลับเพิ่มสูงขึ้นนอกจากนี้ สถิติคดีการลักลอบนำเข้าส่งออก นำผ่าน ซึ่งชนิดสัตว์ป่าตามบัญชีไซเตส ระหว่างปีงบประมาณพ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2563 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 181 คดีโดยส่วนมากเป็นการจับกุมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (69 คดี) และพื้นที่ท่าอากาศยาน (61 คดี) โดยเฉพาะการตรวจยึดตัวลิ่น/เกล็ดลิ่น แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ประเทศไทยยังคงมีความเสี่ยงในการเป็นประเทศทางผ่านของการลักลอบค้าสัตว์ป่า

สถิติคดีเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่า พ.ศ. 2559 - 2563

ปี (พ.ศ.)	จำนวนคดี	จำนวนผู้ต้องหา	ตรวจยึดสัตว์ป่าของกลาง (ตัว)	ตรวจยึดซากสัตว์ป่าของกลาง (ซาก)
2559	627	668	13,428	1,204
2560	554	546	4,852	1,039
2561	565	604	7,318	1,521
2562	29	29	848	1,969
2563	34	34	2,099	60

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น โดยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 เพื่อให้การสงวน อนุรักษ์ คุ้มครอง และบำรุงรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และการบริหารจัดการสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีการกำหนดชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองที่สอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตสและเพิ่มบทลงโทษให้รุนแรงมากขึ้น

ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อจะยุติการลักลอบล่าและค้าชนิดพันธุ์พืชและสัตว์คุ้มครองและแก้ปัญหาทั้งอุปสงค์และอุปทานของผลิตภัณฑ์สัตว์ป่าที่ผิดกฎหมาย

เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสงวน อนุรักษ์ คุ้มครอง ดูแลและฟื้นฟูสัตว์ป่า แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า รวมถึงรักษาทรัพยากรธรรมชาติอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการเพื่อยุติการล่าและการขนย้ายชนิดพันธุ์พืชและสัตว์คุ้มครองตามมาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่องโดยมีการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ (1) โครงการปฏิรูประบบลาดตระเวนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ตามมาตรฐานการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART Patrol System) โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวางแผนและการเก็บข้อมูลการลาดตระเวน เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์และดำเนินการปราบปราม และจับกุมการลักลอบค้านำเข้า-ส่งออกสัตว์ป่า (2) โครงการชุดปฏิบัติการปราบปรามการกระทำผิดด้านสัตว์ป่าได้ดำเนินการตรวจปราบปราม จับกุม และยึดของกลาง ในการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 และ พ.ร.บ. งาช้าง พ.ศ. 2558 โดยมุ่งเน้นการป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าทางอินเตอร์เน็ตหรือทางสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ ยังได้เข้มงวดการตรวจสอบสินค้าที่นำเข้า-ส่งออกและนำผ่านรวมถึงตรวจสอบการลักลอบนำเข้า-ส่งออกของนักท่องเที่ยวบริเวณด่านตรวจสัตว์ป่าทุกแห่ง นอกจากนี้ ในปี 2562 ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการควบคุมและปราบปรามการค้างาช้างผิดกฎหมาย และได้หลุดพ้นจากกลุ่มประเทศเฝ้าระวัง (Primary Concern) ที่ต้องจัดทำและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการงาช้างแห่งชาติอันเป็นผลจากการปรับปรุงกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ

ความท้าทาย

แม้ว่าประเทศไทยจะปฏิบัติตามอนุสัญญาไซเตสในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าและพืชป่า และดำเนินการป้องกันปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจุบันยังพบว่ามีการลักลอบซื้อขายสัตว์ป่าและพืชป่าอย่างผิดกฎหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เติบโตและขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว และกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากกระทำได้ง่าย รวดเร็ว และติดตามจับกุมได้ยาก นอกจากนี้ การรายงานเรื่องการจับกุมชิ้นส่วนของสัตว์ที่อยู่ในรายการบัญชีไซเตส พบว่า ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการนำเข้าและส่งออกชิ้นส่วนสัตว์ในบัญชีไซเตสที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาค สะท้อนให้เห็นว่ากลไกทางกฎหมาย และการปฏิบัติของประเทศไทยยังอาจมีข้อจำกัดอยู่ โดยเฉพาะการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ป่าข้ามพรมแดนจากประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรมีมาตรการเร่งด่วนในการยุติการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมาย ทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทาน และบังคับใช้กฎหมายด้านการคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชอย่างเข้มงวดมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเฝ้าระวังทางสื่อสังคมออนไลน์อาทิ เฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์ เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าผ่านช่องทางออนไลน์ และใช้สื่อดังกล่าวในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสัตว์ป่าและพืชป่าตลอดจนกระตุ้นเตือนให้ประชาชนไม่ซื้อสัตว์ป่าที่ถูกนำมาขายในประเทศอย่างผิดกฎหมาย รวมถึงรายงานการกระทำผิดของกลุ่มค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายแก่ภาครัฐด้วย นอกจากนี้ควรเพิ่มพูนความร่วมมือและประสานการทำงานร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อกวดขันการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าและพันธุ์พืชให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน
จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย
หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่
และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG
15.8

นำใช้มาตรการเพื่อป้องกันการนำเข้าและลดผลกระทบของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานในระบบนิเวศบกและน้ำ และควบคุมหรือกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่มีลำดับความสำคัญสูง (priority species) ภายในปี 2563

การรุกรานของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรงต่อความหลากหลายทางชีวภาพและส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศและเศรษฐกิจ อาทิ ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร โดยหลายประเทศประสบปัญหาการรุกรานของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ ประเทศไทยจึงต้องให้ความสำคัญในการจัดการและควบคุมปัญหานี้ เนื่องจากพื้นที่ตั้งของประเทศอยู่ในภูมิภาคเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตร ซึ่งเป็นเขตที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและมีระบบนิเวศที่ซับซ้อน ทำให้มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกคุกคามจากชนิดพันธุ์ต่างถิ่น อีกทั้งยังมีความพร้อมและศักยภาพในการรับมือค่อนข้างต่ำ โดยในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาจากการรุกรานของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นหลายชนิด อาทิ ไมยราบยักษ์ ผักตบชวา ปลาซัคเกอร์ และหอยเชอรี่

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมป้องกันชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ได้แก่ พระราชบัญญัติกำจัดผักตบชวา พ.ศ. 2456 พระราชบัญญัติกักพืชพ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 และ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 ที่กำหนดมาตรการป้องกันควบคุม หรือกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่นชนิดต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชนิดพันธุ์ต่างถิ่นอยู่หลายฉบับ แต่ก็ยังประสบปัญหาการแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นอย่างมาก และยังมีผู้นำเข้าชนิดพันธุ์ต่างถิ่นใหม่ ๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งบางชนิดสามารถดำรงชีวิตได้ดีในสภาพธรรมชาติและกลายเป็นพืชและสัตว์ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ บางชนิดมีการแพร่กระจายจนกลายเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานส่งผลคุกคามความหลากหลายทางชีวภาพ และก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจหากไม่สามารถควบคุมได้อย่างทันท่วงที โดยในปี 2561 ได้มีการปรับปรุงทะเบียนรายการชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่ควรป้องกันควบคุม กำจัดของประเทศไทย จำนวน 323 ชนิด เพิ่มขึ้นจากจำนวน 273 ชนิดในปี 2552 ซึ่งแบ่งตามสถานภาพได้ดังนี้ (1) ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานแล้ว 138 ชนิดโดยเป็นชนิดพันธุ์ที่ต้องมีมาตรการป้องกันเฉพาะ 16 ชนิด (2) ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่มีแนวโน้มรุกราน จำนวน 58 ชนิด โดยเป็นชนิดพันธุ์ที่ต้องมีมาตรการป้องกันเฉพาะ 15 ชนิด (3) ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่มีประวัติว่ารุกรานแล้วในประเทศอื่น แต่ยังไม่รุกรานในประเทศไทย 45 ชนิด โดยเป็นชนิดพันธุ์ที่ต้องมีมาตรการป้องกันเฉพาะ 4 ชนิด และ (4) ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานที่ยังไม่เข้ามาในประเทศไทย 82 ชนิด

นอกจากนี้ ในการควบคุมหรือกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่มีลำดับความสำคัญสูง ประเทศไทยได้จัดลำดับความสำคัญของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานและเส้นทางแพร่ระบาด รวมทั้งกำหนดแนวทางการควบคุมหรือกำจัดชนิดพันธุ์ดังกล่าว รวม 23 ชนิด แยกเป็นพันธุ์สัตว์ต่างถิ่น 12 ชนิด อาทิ ปลาหมอสีคางดำ เต่าแก้มแดง และหอยทากยักษ์แอฟริกา และพันธุ์พืชต่างถิ่น 11 ชนิด อาทิ จอกหูหนูยักษ์ ธูปฤาษี และผักตบชวา

นำใช้มาตรการเพื่อป้องกันการนำเข้าและลดผลกระทบของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานในระบบนิเวศบกและน้ำ และควบคุมหรือกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่มีลำดับความสำคัญสูง (priority species) ภายในปี 2563

การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำหนังสือเผยแพร่เรื่อง "พืชต่างถิ่นรุกรานในพื้นที่ป่าอนุรักษ์" เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานในพื้นที่ที่ตนเองดูแลและได้ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติและหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และได้ปรับปรุงทะเบียนชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่ควรป้องกัน ควบคุม และกำจัดของประเทศไทยให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและมาตรฐานโลก รวมทั้งเพิ่มกลุ่มของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่มีการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการกำหนดมาตรการป้องกันเฉพาะที่รัดกุม เพื่อป้องกันไม่ให้ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นขยายพันธุ์และแพร่กระจายเข้าไปในพื้นที่อนุรักษ์

นอกจากนี้ ยังได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... โดยในหมวดว่าด้วยการควบคุมผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ กำหนดให้มีการควบคุมกิจกรรมที่เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพประเภทชนิดพันธุ์ต่างถิ่นและการจัดทำบัญชีชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน ควบคู่ไปกับมาตรการป้องกัน ควบคุม หรือกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่นนั้น โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อ ควบคุม ป้องกันภัยคุกคามและผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

ความท้าทาย

การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกัน ควบคุม และกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่น จำเป็นต้องมีฐานข้อมูลการนำเข้าของชนิดพันธุ์ต่างถิ่น เพื่อนำไปใช้ในการตรวจสอบการอนุญาตการนำเข้า และควบคุมชนิดพันธุ์ต่างถิ่นไม่ให้มีการแพร่กระจายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีข้อมูลดังกล่าวน้อยมาก และขาดความต่อเนื่องของข้อมูลสถิติเกี่ยวกับจำนวนชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นที่พบในประเทศไทย และจำนวนชนิดพันธุ์พืชต่างถิ่นที่ควรป้องกัน ควบคุม และกำจัดของประเทศไทย ทำให้ยากต่อการติดตามสถานการณ์และการจัดการการรุกรานของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นได้อย่างทันท่วงที

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดทำฐานข้อมูลชนิดพันธุ์ต่างถิ่นในระดับประเทศเพื่อใช้ในการตรวจสอบการอนุญาตการนำเข้า ควบคุมชนิดพันธุ์ต่างถิ่นไม่ให้มีการแพร่กระจาย และมีระบบตรวจสอบและติดตามการนำเข้าชนิดพันธุ์ต่างถิ่น โดยให้มีการติดตามตั้งแต่เริ่มแรกที่มีการนำเข้าเพื่อที่จะสามารถควบคุมและกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่นนั้นได้อย่างทันท่วงทีและช่วยลดผลกระทบและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศและความหลายหลายทางชีวภาพของประเทศ ตลอดจนการจัดตั้งช่องทางสื่อสารระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ อาทิ แอปพลิเคชันสำหรับการแจ้งเตือนและการระบุจุดที่พบการรุกรานของพันธุ์ต่างถิ่น

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG 15.9

บูรณาการคุณค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเข้าสู่การจัดทำแผนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ กระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์การขจัดความยากจน และการจัดทำบัญชีประชาชาติ ภายในปี 2563

มูลค่าทางเศรษฐกิจของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพยังไม่ถูกบูรณาการสู่กระบวนการกำหนดนโยบายและจัดทำยุทธศาสตร์อย่างแพร่หลายนัก โดยเฉพาะในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและการขจัดความยากจน ซึ่งการบูรณาการคุณค่าของบริการจากระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพในกระบวนการจัดทำแผนและกำหนดนโยบายจะช่วยสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งจำเป็นต้องมีแนวทางการประเมินมูลค่าของความหลากหลายทางชีวภาพที่เหมาะสม ซึ่งที่ผ่านมา การประเมินมูลค่าระบบนิเวศของประเทศไทยเป็นการประเมินเฉพาะส่วน เช่น การประเมินมูลค่าชนิดพันธุ์ที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ในระบบนิเวศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยมีกลไกการรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 2011 - 2020 และเป้าหมายไอจิ (Aichi Targets) ซึ่งในปี 2562 ได้จัดทำรายงานแห่งชาติว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ฉบับที่ 6 เพื่อสื่อสารความก้าวหน้าในการดำเนินงานของประเทศในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศชนิดพันธุ์ และพันธุกรรมอย่างยั่งยืนและเผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณะอย่างไรก็ดี มูลค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพยังไม่ค่อยถูกนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนและกำหนดนโยบายอย่างแพร่หลายนักทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ เนื่องจากยังขาดข้อมูลและความเชี่ยวชาญในการประเมินมูลค่าของระบบนิเวศ ซึ่งที่ผ่านมาเป็นการประเมินเฉพาะส่วน อาทิ การประเมินมูลค่าระบบนิเวศทะเลและชายฝั่ง การประเมินมูลค่าระบบนิเวศป่าไม้ และการประเมินมูลค่าชนิดพันธุ์ที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ในระบบนิเวศ

นอกจากนี้ ยังไม่มีการผนวกประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพเข้าสู่ระบบการรายงานและดำเนินการจัดทำบัญชีประชาชาติที่ผนวกรวมต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม (System of Environmental-Economic Accounting: SEEA) อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เริ่มดำเนินการศึกษาแนวทางการจัดทำ SEEA อาทิ การบูรณาการต้นทุนทางธรรมชาติไว้ในแผนด้านการพัฒนา และการจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวที่รวมต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม (Tourism Satellite Account-System of Environmental Economic Accounting: TSA-SEEA) รวมถึงการศึกษาแนวทางจัดทำบัญชีบริวาร(satellite account) ในด้านต่าง ๆ เช่น บัญชีบริวารด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเล

การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ระหว่างดำเนินโครงการ Integration of Natural Capital Accounting in Public and Private Sector Policy and Decision-Making for Sustainable Landscapes ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลกเพื่อบูรณาการต้นทุนธรรมชาติไว้ในการจัดทำแผนและนโยบายของภาครัฐและภาคเอกชน โดยดำเนินการในพื้นที่นำร่องในภาคเศรษฐกิจที่เป็นพื้นที่ภาคการผลิต ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี 2565 นอกจากนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ดำเนินการจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวที่รวมต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม (Tourism Satellite Account System of Environmental Economic Accounting: TSA-SEEA) ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยว 3 รูปแบบ ได้แก่ ภูเขา ทะเล และวัฒนธรรม อาทิ การจัดทำ TSA-SEEA ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอันดามัน เขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขงและมรดกโลกด้านวัฒนธรรม

บูรณาการคุณค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเข้าสู่การจัดทำแผนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ กระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์การขจัดความยากจน และการจัดทำบัญชีประชาชาติ ภายในปี 2563

ในระดับนโยบาย ได้มีการผนวกประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพในกฎหมายและแผนระดับชาติที่สำคัญ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชกำหนดการประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560 - 2564 และแผนส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) เป็นต้น โดยในการขับเคลื่อนระดับพื้นที่ ได้มีการผนวกประเด็นการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพไว้ในแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด 2 กลุ่ม (ภาคตะวันออกและภาคเหนือตอนบน)และแผนพัฒนาจังหวัด 9 จังหวัด (เชียงใหม่ เชียงราย น่าน ลำปาง แม่ฮ่องสอน ชัยนาท ชัยภูมิ ฉะเชิงเทรา และจันทบุรี) และในระดับท้องถิ่นได้แก่ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลพรหมสวัสดิ์ เรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560 ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสัง เรื่อง การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและป่าไม้ในเขตป่าสาธารณประโยชน์ตำบลโนนสังพ.ศ.2559และข้อบัญญัติองค์การบริหารสวนตำบลท่าเคย เรื่อง การคุ้มครองดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพ.ศ.2560

ความท้าทาย

ข้อมูลด้านการประเมินมูลค่าของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ ทำให้มีข้อจำกัดในการจัดทำบัญชีบริวาร และบัญชีประชาชาติที่ผนวกรวมต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาและกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่บูรณาการคุณค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ หน่วยงานยังขาดข้อมูลและความเชี่ยวชาญในการจัดทำนโยบายและแผนที่ผนวกมิติความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดแผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน อีกทั้งความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพและความเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติยังอยู่ในวงจำกัด

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรเร่งดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ทุกภาคส่วนถึงความสำคัญของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพต่อการดำรงชีวิตและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงการขยายผลการดำเนินการสู่ระดับพื้นที่ ตลอดจนพัฒนาฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ประยุกต์ใช้และพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ นอกจากนี้ ควรเร่งรัดการจัดทำบัญชีบริวารด้านสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมเพื่อสนับสนุนการจัดทำบัญชี SEEA ในภาพรวมของประเทศต่อไป

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน
จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย
หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่
และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG
15.a

ระดมและเพิ่มทรัพยากรทางการเงินจากทุกแหล่ง เพื่ออนุรักษ์ และใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

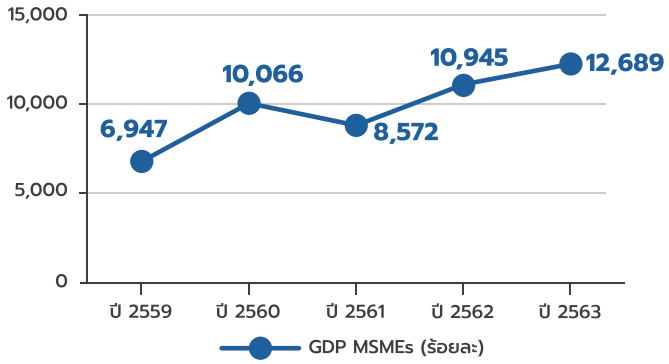
ประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง แต่ทรัพยากรทางชีวภาพของประเทศกำลังถูกคุกคามจากปัจจัยหลายด้าน เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบล่าสัตว์ป่าและพืชป่าเพื่อการค้าอย่างผิดกฎหมาย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น การสนับสนุนด้านงบประมาณและการบริหารจัดการที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินการเพื่อปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างการเติบโตสีเขียว และการสนับสนุนกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเศรษฐกิจชีวภาพให้เป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ระหว่างปี 2559 – 2563 งบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมปรับตัวเพิ่มขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2563 ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 12,689 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 6,947 ล้านบาท ในปี 2559 โดยงบประมาณที่จัดสรรด้านการรักษาระบบนิเวศวิทยาและภูมิทัศน์คิดเป็นร้อยละ 15.77 ของงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมดในปี 2563 ซึ่งลดลงจากร้อยละ 22.02 ในปี 2560

นอกจากนี้ ข้อมูลจาก UN Global SDG Database ระบุว่า ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ในด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ระหว่างปี 2559 – 2561 คิดเป็นมูลค่า 33.51 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 1.05 พันล้านบาท

งบประมาณด้านสิ่งแวดล้อม
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 - 2563

ที่มา: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

ระดมและเพิ่มทรัพยากรทางการเงินจากทุกแหล่ง เพื่ออนุรักษ์และใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยร่วมดำเนินโครงการริเริ่มการลงทุนเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity Finance Initiative: BIOFIN) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ(UNDP)ซึ่งเป็นการใช้กรอบการพัฒนาแผนการระดมทุนเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างรายได้และวางกรอบงบประมาณที่เหมาะสม โดยหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในอนาคต และสนับสนุนให้เกิดการลงทุนด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยกลไกการเงินเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรความหลากหลายของพื้นที่นอกบริเวณพื้นที่คุ้มครองโดยนวัตกรรมการเงิน ณ เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตกอย่างยั่งยืน โดยนวัตกรรมการเงินเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพผ่านการจัดทำแผ่นป้ายทะเบียนรูปสัตว์อนุรักษ์ในบริเวณห้วยขาแข้งและทุ่งใหญ่นเรศวร นอกจากนี้ได้มีการระดมทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างยั่งยืนของภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ ในปี 2561 ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ได้ออกพันธบัตรสีเขียว(GreenBond)มูลค่า60ล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 1,850 ล้านบาท อายุ 7 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเงินไปสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนในโครงการที่เท่าทันต่อสภาพภูมิอากาศ (climate-smart project)

ในด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากสวนพฤกษศาสตร์หลวงเมืองคิว สหราชอาณาจักร ในปี 2560 ในการดำเนินโครงการThe Millennium Seed Bank Project เพื่อทำการเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์พืชที่มีประโยชน์ พืชถิ่นเดียวของไทย และพืชที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ เพื่อการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของประเทศไทย โดยได้รวบรวมพันธุ์พืชที่เป็นไม้ต้นได้ 81 ชนิด นำไปฝากเก็บรักษาไว้ที่ Millennium Seed Bank

ความท้าทาย

ในปัจจุบัน ยังไม่มีการกำหนดกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนในการร่วมระดมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อร่วมขับเคลื่อนนโยบายด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งส่งผลต่อการจัดลำดับความสำคัญ ความเป็นเอกภาพ และความต่อเนื่องของโครงการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิค-19 ยังเป็นความท้าทายของทุกภาคส่วนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรมีบทบาทในการผสานความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนเพื่อเสริมประสิทธิภาพการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่ภาคเอกชนและประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากความสมบูรณ์ของระบบนิเวศเพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรจากแหล่งทุนที่นอกเหนือจากภาครัฐ นอกจากนี้ ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิค-19 ภาครัฐควรนำกรอบแนวคิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (Green Recovery) มาใช้ในการระดมทุนและจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อาทิ การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) เพื่อให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สิ้นสุดลงที่ดีขึ้นกว่าก่อนช่วงการแพร่ระบาดและเพื่อให้ระบบนิเวศมีความยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกันในการรับมือกับภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน
จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย
หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่
และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG
15.b

ระดมทรัพยากรจากทุกแหล่งและทุกระดับเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน และสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมแก่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์และการปลูกป่า

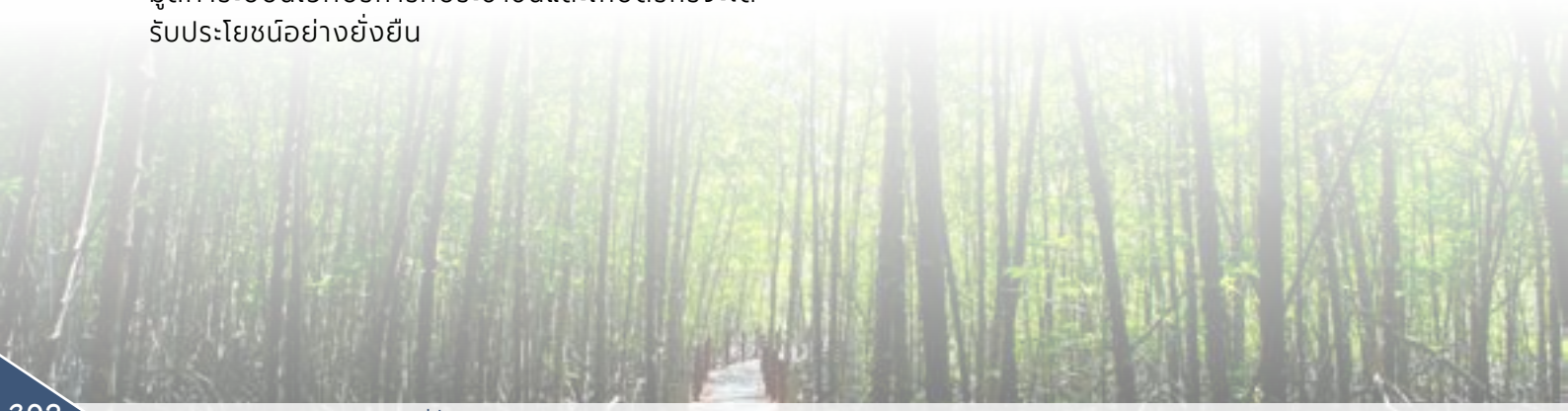
การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรอื่น ๆ อีกหลายด้าน รวมถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ รวมถึงความสามารถของป่าไม้ในการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากบรรยากาศและการป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ดังนั้น ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

การระดมทรัพยากรทางการเงินเพื่อสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มมากขึ้น พิจารณาจากวงเงินงบประมาณแผ่นดินจากภาครัฐในช่วงปี 2559 - 2563 และความช่วยเหลือทางการเงินและทางวิชาการจากองค์กรระหว่างประเทศที่สนับสนุนการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยในภาคประชาชนและภาคเอกชนพบว่ามีการดำเนินโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน การอนุรักษ์และการปลูกป่า อาทิ การออกพันธบัตรเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Green Bond) ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส) วงเงิน 20,000 ล้านบาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการระดมทุนในโครงการต่าง ๆ ของเอกชนที่ส่งเสริมการปลูกป่าสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และในส่วนของโครงการที่ ธ.ก.ส. ดำเนินการเองจะมุ่งเน้นการส่งเสริมการปลูกต้นไม้และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน 4 รูปแบบ ประกอบด้วยการปลูกไม้เพื่อการออม รูปแบบวนผลิตภัณฑ์ รูปแบบวนเกษตร และการปลูกไม้เศรษฐกิจ โดยตั้งเป้าที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าในประเทศไทย 500,000 ไร่ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และเพิ่มมูลค่าระบบนิเวศบริการที่ประชาชนและเกษตรกรจะได้รับประโยชน์อย่างยั่งยืน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐยังได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในและรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ชุมชน พ.ศ.2562 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยอนุญาตให้ชุมชนที่มีความพร้อมสามารถ ขอจัดตั้งป่าชุมชนได้เฉพาะในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและที่ดินอื่นของรัฐ ซึ่งครอบคลุมถึงการใช้ประโยชน์จากผลผลิตและบริการจากป่าชุมชน อาทิ การเก็บหาของป่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนและการใช้ประโยชน์จากไม้ตามความจำเป็นเพื่อใช้สอยในครัวเรือนของสมาชิกป่าชุมชน โดยมีพื้นที่ป่าชุมชนสะสมทั้งสิ้นกว่า 7.63 ล้านไร่ณ สิ้นปี 2562 และมีชุมชนเข้าร่วมโครงการจำนวน 17,442 หมู่บ้าน

SDG 15.b

ระดมทรัพยากรจากทุกแหล่งและทุกระดับเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน และสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมแก่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์และการปลูกป่า

ความท้าทาย

แนวเขตป่าไม้อนุรักษ์และที่ดินประเภทอื่นในปัจจุบัน อาทิ พื้นที่เพื่อการเกษตร และพื้นที่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจยังมีความไม่ชัดเจนและทับซ้อนกัน ประกอบกับการจำแนกพื้นที่ที่ดินป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการ การแบ่งเขตพื้นที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริงในปัจจุบัน ทำให้เกิดความขัดแย้งหรือมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของผู้ครอบครองพื้นที่ อีกทั้งยังมีการขยายการทำการเกษตรหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้าไปยังพื้นที่อนุรักษ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศและมุ่งให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการจัดการป่าไม้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์เช่น อุทยานแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยภาครัฐควรมีบทบาทในการประสานความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนเพื่อเสริมประสิทธิภาพการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่ภาคเอกชนและประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรจากแหล่งทุนที่นอกเหนือจากภาครัฐในการดำเนินงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

15

ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน
จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย
หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่
และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

SDG
15.c

เพิ่มพูนการสนับสนุนในระดับโลกด้านการต่อสู้กับการลักลอบล่าและค้าชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครอง รวมถึงโดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการแสวงหาโอกาสในการดำรงชีพอย่างยั่งยืน

ปัญหาการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าอย่างผิดกฎหมายส่งผลกระทบต่อการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บริเวณรอบพื้นที่ป่าซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพืชป่า เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นพื้นฐาน เช่น เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งอาหาร และยาสมุนไพร ดังนั้น ในการบริหารจัดการเพื่อป้องกันการลักลอบค้า นำเข้า ส่งออก สัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมาย จึงควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) หรือ ไซเตส (CITES) โดยให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2526 ซึ่งอนุสัญญาไซเตสมีเป้าหมายเพื่อควบคุมไม่ให้การค้าสัตว์ป่าและพืชป่าระหว่างประเทศเป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ในธรรมชาติ โดยเฉพาะสัตว์ป่าและพืชป่าที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์หรือถูกคุกคามที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายของอนุสัญญาไซเตส และที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีความพยายามในการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ มาอย่างต่อเนื่องโดยได้ออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออกและนำผ่านซึ่งชนิดสัตว์ป่าที่อนุสัญญาไซเตสควบคุม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยดำเนินการได้มีการส่งเสริมเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมป้องกันการลักลอบค้า นำเข้า ส่งออก สัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมาย อาทิ (1) ความร่วมมือในระดับท้องถิ่นกับหน่วยงานของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารป้องกันการลักลอบค้า นำเข้า ส่งออก สัตว์ป่าข้ามชาติ (2) การร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น กองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wild Fund for Nature:WWF) สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า (Wildlife Conservation Society: WCS) และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) เพื่อกำหนดแผนงานป้องกันการลักลอบค้า นำเข้าส่งออก สัตว์ป่าในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในการกระทำความผิดสูง และ (3) การจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในปัจจุบัน ภาครัฐได้วางแผนและปรับปรุงระเบียบกฎหมาย เพื่อรองรับกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 โดยกำหนดให้ผู้ที่จะดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าต้องขอรับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อให้มีมาตรการควบคุมดูแลให้เหมาะสมและลดภาระซ้ำซ้อนให้ผู้ประกอบกิจการที่ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย

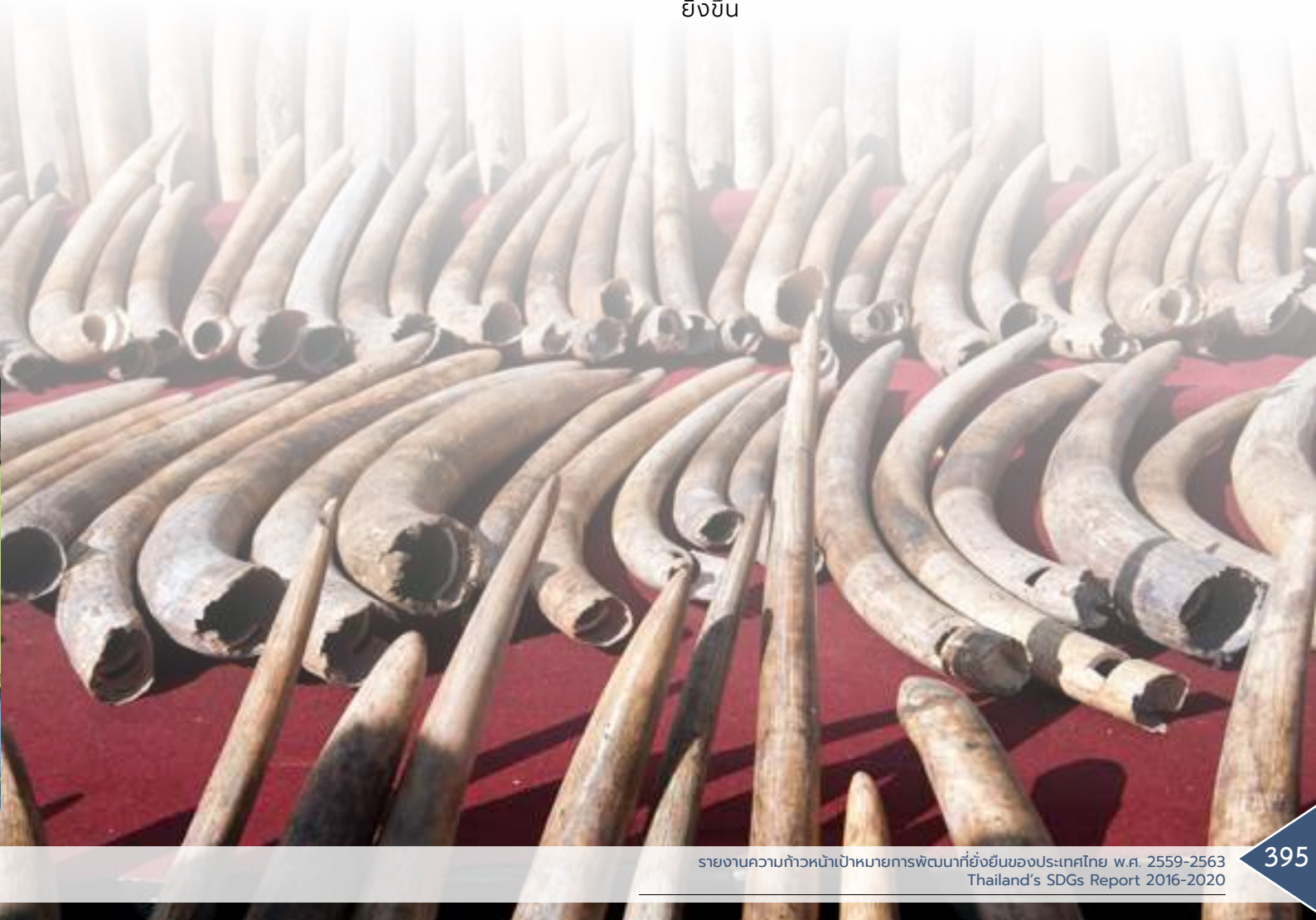
เพิ่มพูนการสนับสนุนในระดับโลกด้านการต่อสู้กับการลักลอบล่าและค้าชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครอง รวมถึงโดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการแสวงหาโอกาสในการดำรงชีพอย่างยั่งยืน

ความท้าทาย

แม้ว่าประเทศไทยได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เพื่อให้การสงวน อนุรักษ์ คุ้มครองและบำรุงรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน แต่ยังพบการลักลอบค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปยังประเทศปลายทางที่นิยมบริโภคสัตว์ป่า นอกจากนี้ การเข้าถึงสิทธิในการใช้ประโยชน์ของประชาชนและชุมชน ท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดและไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ และอาจทำให้เกิดปัญหาการละเมิดกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชของชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ป่าตามมาได้

ข้อเสนอแนะ

ควรมีมาตรการเร่งด่วนในการยุติการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชอย่างเข้มงวดมากขึ้น รวมทั้งดำเนินการเชิงรุกร่วมกับชุมชนและภาคประชาชน โดยเฉพาะในการเฝ้าระวังทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าผ่านช่องทางออนไลน์ได้อย่างทันท่วงที และยังควรเร่งสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสัตว์ป่าและพืชป่า ตลอดจนกระตุ้นเตือนให้ประชาชนไม่ซื้อสัตว์ป่าที่ถูกนำมาขายในประเทศอย่างผิดกฎหมาย รวมทั้งควรเพิ่มพูนความร่วมมือและประสานการทำงานร่วมกันกับนานาประเทศ เพื่อร่วมมือกับปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าและพันธุ์พืชให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เป้าหมายที่

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

16

SDG 16

สังคมที่สงบสุขจะต้องมีความมั่นคง มีสันติภาพ ประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน และมีระบบการปกครองบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 16 มุ่งเน้นการตัดวงจรความขัดแย้ง การข่มเหง การแสวงหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ การใช้ความรุนแรง และการทรมานทุกรูปแบบ เพื่อสร้างความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชน และสร้างหลักประกันว่าทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม มีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม และมีส่วนร่วมในทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาเชิงสถาบันให้มีประสิทธิภาพตลอดจนมีการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

การดำเนินงานของประเทศไทยใน**การมีส่วนร่วมในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลกอยู่ในระดับดี**โดยได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (ECOSOC) วาระปี 2563-2565 และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกคณะกรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา (CCPCJ) วาระปี 2561-2564 **นอกจากนี้ ในปี 2563 ยังได้รับการจัดอันดับจากดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index) ให้อยู่ในอันดับที่ 71 จาก 128 ประเทศทั่วโลก** ขยับสูงขึ้น 5 อันดับจากปี 2562 และยังมีความก้าวหน้าในการพัฒนาเชิงสถาบัน โดยเฉพาะการปรับปรุงการให้บริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ โดย**ในปี 2561 ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของหน่วยงานของรัฐในภาพรวม ร้อยละ 84.50** ซึ่งใกล้เคียงกับค่าเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 85 ภายในปี 2565 นอกจากนี้ ในปี 2563 ประเทศไทยได้คะแนน Corruption Perceptions Index (CPI) ที่ 36 คะแนน เท่ากับปี 2562 และอยู่ในอันดับที่ 104 ลดลง 3 อันดับจากปี 2562

ในด้านการจัดให้มีอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน **ประเทศไทยมีแนวโน้มการจดทะเบียนเกิดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง** สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการควบคุมให้มีการจดทะเบียนเกิดที่ถูกต้องตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มที่ตกหล่นจากทะเบียนราษฎร์โดยเฉพาะผู้ที่เกิดในพื้นที่ห่างไกลและบุคคลไร้รัฐ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงบริการของรัฐ ภาษา และการเดินทาง ในส่วนของการส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติ **ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการไม่เลือกปฏิบัติและความเท่าเทียม** รวมทั้ง**ยังได้ระบุเรื่องความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560** ที่กำหนดให้บุคคลย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังมีความก้าวหน้าในการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นจากสถานะของประเทศไทยในปี 2563 ที่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา (The Trafficking in Persons:TIP Report 2020) จัดให้อยู่ในระดับ 2 (Tier 2) ซึ่งเป็นระดับที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2561 พัฒนาขึ้นจากปีก่อนหน้าที่เคยถูกจัดให้อยู่ในระดับ 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) และระดับ 3 (Tier 3)

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วงที่ผ่านมา ภาครัฐได้ส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ปัญหาอาชญากรรมมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้พัฒนาช่องทางการให้บริการในรูปแบบที่หลากหลาย และครอบคลุม เพื่อให้บริการกับประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ยังได้กำหนดให้มีการพัฒนาระบบกลางเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์และกำหนด

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแนวทางปฏิบัติในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐในการบังคับใช้กฎหมายให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

ภาครัฐยังได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในขั้นตอนการพิจารณาคดี โดยศาลปกครองได้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการคดีและสถิติคดี เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามสถานะของแต่ละคดี รวมทั้งการปรับปรุงห้องพิจารณาคดีห้องไต่สวนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courtrooms) เพื่อลดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมบางขั้นตอน นอกจากนั้น ยังได้มีการดำเนินงานเพื่อยุติการข่มเหง การใช้หาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ การใช้ความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบที่มีต่อเด็ก โดยการปรับปรุงและปฏิบัติตามกฎหมาย/ระเบียบที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พ.ศ. 2562 ซึ่งมีบทบัญญัติใหม่เพื่อกำหนดลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ และกำหนดโทษให้เหมาะสมมากขึ้น

กระทรวงการยุติธรรมได้จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562-2565) เพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิที่พึงจะได้รับอย่างทั่วถึง เสมอภาค และเท่าเทียม รวมถึงยกระดับการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของไทยให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพด้านการป้องกันและปราบปรามแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และการค้ามนุษย์ในพื้นที่ชายแดน โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและความคุ้มครองตามมาตรฐานสากลเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ดำเนินการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและวิชาการ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการใช้อำนาจแบบนุ่มนวลของประเทศไทยในการแสดงศักยภาพ การสร้างความเข้าใจ การยอมรับภาพลักษณ์ และความนิยมไทยในเวทีโลก

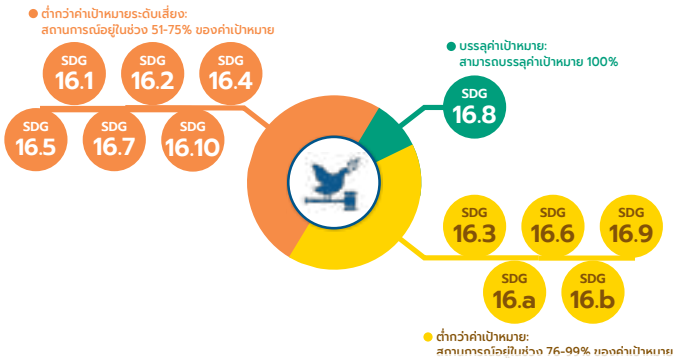
ความท้าทาย

ประเทศไทยยังมีความท้าทายในการพัฒนาระบบการบริหารงานด้านการยุติธรรมที่ยังต้องเร่งสร้างความเชื่อมโยงกันทั้งกระบวนการตามหลักสากล ทำให้การมองเป้าหมายในการพัฒนาระบบยุติธรรมและการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเป็นไปได้อย่างจำกัด รวมทั้งยังมีขอบเขตการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการออกกฎหมายหรือการร่วมกำหนดแนวนโยบายเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมในด้านต่าง ๆ ทำให้ไม่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของสังคมในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและส่งเสริมให้มีการป้องกันอาชญากรรมมากขึ้น โดยดำเนินการควบคู่ไปกับมาตรการปราบปรามอาชญากรรม รวมทั้งควรเร่งพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญในการดำเนินการเชิงรุกเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะด้านแรงงานผิดกฎหมาย ตลอดจนควรดำเนินมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง และเร่งนำเทคโนโลยีมาช่วยในการบังคับใช้กฎหมาย สนับสนุนการปฏิบัติงานและสร้างความเท่าเทียมกันทางโอกาสและสังคม และควรสร้างความตระหนักรู้ให้ทุกภาคส่วนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่สังคมที่ยุติธรรม ด้วยการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเคารพกติกา

ผลการประเมินสถานะของ SDG 16

กรณีศึกษา

Leaving No One Behind ด้วยกองทุนยุติธรรม

ในปี 2549 กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการจัดตั้ง "กองทุนยุติธรรม" ขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างหลักประกันในการช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมทั้งเน้นการดำเนินการที่เชื่อมโยงแนวคิดตามหลักสากลสู่การปฏิบัติในระดับประเทศ การจัดตั้งกองทุนยุติธรรมนั้นได้รับการยกระดับทางกฎหมายขึ้นด้วยการตราพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ขึ้นมารองรับการดำเนินงานของกองทุนฯ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้วันที่ 24 เมษายน 2559

ในภาพรวมการดำเนินการในปัจจุบัน พบว่า การมีอยู่ของกองทุนยุติธรรมได้ช่วยให้ประชาชนที่เดือดร้อนสามารถเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมายมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยระหว่างปี 2560-2563 มีการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไปแล้วจำนวนรวมกว่า 23,733 ราย

นอกจากนี้ บทบาทที่สำคัญยิ่งอีกส่วนหนึ่งของกองทุนยุติธรรมคือการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมุ่งเป้าหมายในการสร้างความตระหนักรู้ถึงสิทธิและข้อกฎหมายต่าง ๆ แก่กลุ่มประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมตามกฎหมาย กระทรวงยุติธรรมได้พัฒนาระบบการให้บริการที่ทันสมัยโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการให้บริการและการเผยแพร่องค์ความรู้ อาทิ การพัฒนาแอปพลิเคชั่นในชื่อ Justice Care ยุติธรรมใส่ใจ เพื่อให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ในการส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ทางกฎหมายและหลักนิติธรรมต่าง ๆ แก่สังคม อาทิ ความร่วมมือกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) ในการพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมหลักนิติธรรมและการพัฒนาสังคม เป็นต้น

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.1

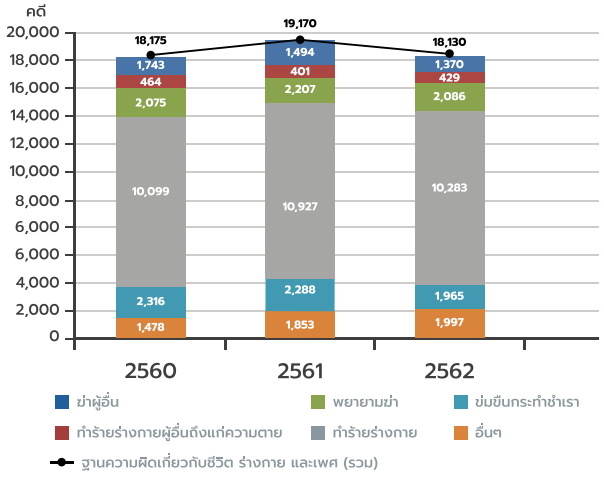
ลดความรุนแรงทุกรูปแบบและอัตราการเสียชีวิตที่เกี่ยวข้องในทุกแห่งให้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประชากรโลกเผชิญกับความเสี่ยงที่สูงขึ้น และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่ลดลง อันเนื่องมาจากการก่อการร้าย ความขัดแย้งทางการเมือง และการใช้ความรุนแรงในการจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ตั้งแต่ปัญหาการฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย ตลอดจนการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเป็นการลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และสร้างความไม่มั่นคงในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

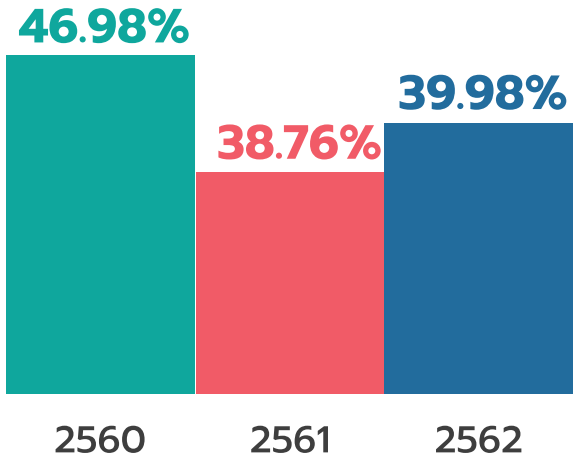
ในปี 2562 ประเทศไทยมีสถิติคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ 18,130 คดี ลดลงจากปี 2561 ที่มี 19,170 คดี หรือคิดเป็นอัตราลดร้อยละ 5.43 โดยเป็นคดีทำร้ายร่างกายมากที่สุด 10,283 คดี (ร้อยละ 56.72) รองลงมา ได้แก่ คดีพยายามฆ่า 2,086 คดี (ร้อยละ 11.51) คดีอื่น ๆ 1,997 คดี (ร้อยละ 11.01) และคดีข่มขืนกระทำชำเรา 1,965 คดี (ร้อยละ 10.84) เมื่อพิจารณาสถิติความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคดีดังกล่าว พบว่ากรณีฆ่าผู้อื่นและกรณีข่มขืนกระทำชำเรามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2560-2562 ในขณะที่กรณีทำร้ายร่างกายผู้อื่นถึงแก่ความเสียชีวิต กรณีพยายามฆ่าและกรณีทำร้ายร่างกายไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

สถิติคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงานทั่วประเทศ

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ร้อยละของประชาชนที่มีความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นอกจากนั้น ข้อมูลทางสถิติของศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระบุว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีเพิ่มสูงขึ้นในช่วงปี 2559 - 2562 โดยมีรายงานว่าพบเด็กผู้หญิงอายุไม่เกิน 18 ปี ถูกกระทำรุนแรงเพิ่มขึ้นจาก 259 ครั้ง ในปี 2559 เป็น 455 ครั้ง ในปี 2562 สอดคล้องกับข้อมูลของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุขที่ระบุในปี 2562 มีรายงานการกระทำความรุนแรงทางเพศ 5,191 ราย จากผู้ถูกกระทำความรุนแรงเพศหญิง 15,797 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 32.86 อย่างไรก็ตาม ประชาชนมีความหวาดกลัวต่อภัยอาชญากรรมลดลงระหว่างปี 2560-2562 โดยลดลงจากร้อยละ 46.98 เป็นร้อยละ 39.98 ในช่วงเวลาดังกล่าว

ลดความรุนแรงทุกรูปแบบและอัตราการเสียชีวิตที่เกี่ยวข้องในทุกแห่งให้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

การดำเนินการที่ผ่านมา

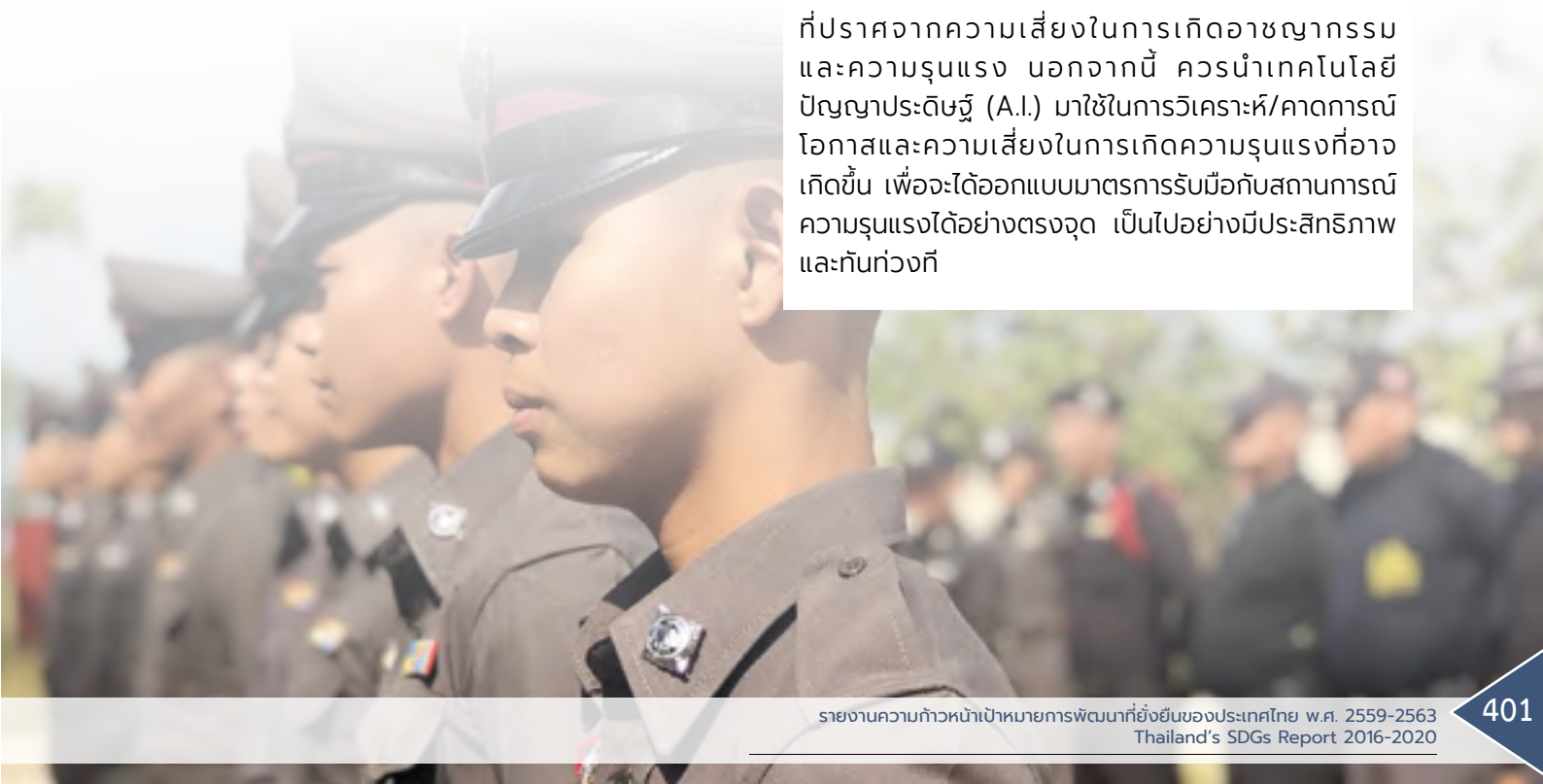
ประเทศไทยได้ดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในทุกรูปแบบ อาทิ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมระดับตำบล การปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้วยการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิดในจุดเสี่ยง และการจัดทำฐานข้อมูลพิกัดอาชญากรรมในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมตั้งแต่วัยเด็กผ่านการเลี้ยงดูภายในครอบครัว ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการเลี้ยงดูเด็กโดยไม่ใช้ความรุนแรงและการดูแลเด็กที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้เด็กมีพฤติกรรมความรุนแรงในอนาคต ตลอดจนช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงผ่านการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ความท้าทาย

การลดความรุนแรงทุกรูปแบบและอัตราการเสียชีวิตที่เกี่ยวข้องในทุกแห่งให้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญนอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาหลังจากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นแล้ว ความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมของพลเมือง รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ให้เหมาะสมและปลอดภัยจากการเกิดอาชญากรรมและการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

ทุกภาคส่วนควรบูรณาการร่วมกันเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมของพลเมือง โดยปลูกฝังและพัฒนาแนวคิด/แนวปฏิบัติของพลเมืองที่ดีตั้งแต่วัยเยาว์และต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงผลกระทบของความรุนแรงและเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยสันติวิธี รวมทั้งควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยกับการดำเนินชีวิต ตั้งแต่การบริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงให้มีความปลอดภัย ตลอดจนการออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ปราศจากความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมและความรุนแรง นอกจากนี้ ควรนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (A.I.) มาใช้ในการวิเคราะห์/คาดการณ์โอกาสและความเสี่ยงในการเกิดความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อจะได้ออกแบบมาตรการรับมือกับสถานการณ์ความรุนแรงได้อย่างตรงจุด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.2

ยุติการข่มเหง การใช้หาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ และความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบที่มีต่อเด็ก

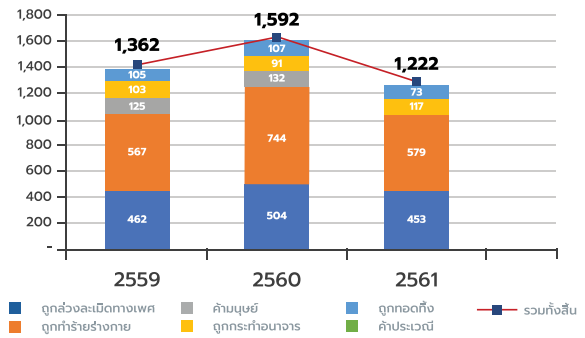
การค้ามนุษย์และอาชญากรรมที่กระทำต่อเด็กถือเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ โดยการใช้ประโยชน์จากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม หลอกลวง หน่วงเหนี่ยว กักขัง ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ กระทำทารุณกรรม และแสวงหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้องจากผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มเปราะบาง เป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2563 รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา (The Trafficking in Persons: TIP Report 2020) จัดให้ไทยอยู่ในระดับ 2 (Tier 2) ซึ่งเป็นระดับที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2561 ทั้งนี้ ในช่วงที่ผ่านมาไทยเคยถูกจัดให้อยู่ในระดับ 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) ในช่วงปี 2559-2560 และระดับ 3 (Tier 3) ในช่วงปี 2557 - 2558 สะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานอย่างจริงจังของภาครัฐในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ตามมาตรการต่อต้านการค้ามนุษย์ (Trafficking Victims Protection's Act: TVPA) ของสหรัฐอเมริกา

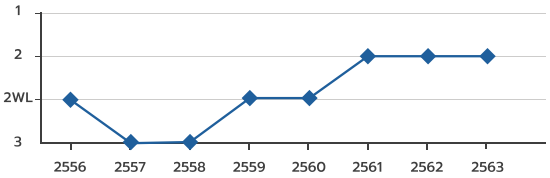
จากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าในปี 2562 มีคดีค้ามนุษย์ 288 คดี ลดลงจากปี 2561 ที่มี 313 คดี หรือลดลงร้อยละ 7.99 อย่างไรก็ตาม ในปี 2562 พบว่ามีจำนวนผู้เสียหาย 1,821 ราย เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 188.59 จากปี 2561 ที่มีผู้เสียหายเพียง 631 ราย โดยการแสวงหาประโยชน์ทางเพศลดลง ในขณะที่การบังคับใช้แรงงานเพิ่มสูงขึ้น

สถิติความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

ที่มา: ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

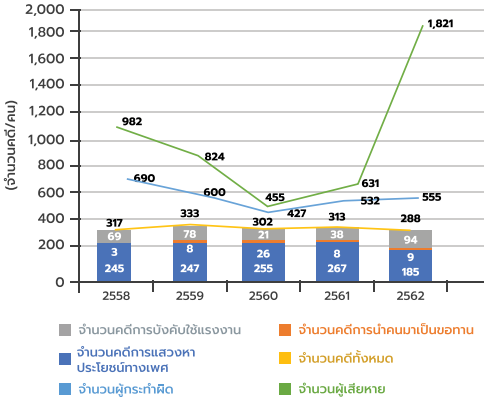
ผลการจัดระดับประเทศไทยในรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์

หมายเหตุ: WL = Watch List

ที่มา: รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons Report)

จำนวนคดีและผู้เสียหายด้านการค้ามนุษย์

ที่มา: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ข้อมูลสถิติคดีค้ามนุษย์แยกตามประเภทการกระทำความผิดของสำนักงานอัยการสูงสุด พบว่า ในปี 2562 มีคดีที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวม 364 คดี เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ที่มี 340 คดี โดยประเภทการกระทำความผิดที่มีมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การเอาคนลงเป็นทาสหรือให้มีลักษณะคล้ายทาส และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (ไม่เกี่ยวกับประมง/ประมง/อุตสาหกรรม)

จากสถิติของศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าในปี 2561 เกิดความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน 1,222 ราย ลดลงร้อยละ 23.24 จากปี 2560 แบ่งเป็นความรุนแรงที่เกิดในครอบครัวร้อยละ 55.73 และนอกครอบครัวร้อยละ 44.27 โดยเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ถูกทำร้ายร่างกาย

ยุติการข่มเหง การใช้หาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ และความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบที่มีต่อเด็ก

(ร้อยละ 47.38) รองลงมา ได้แก่ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ (ร้อยละ 37.07) การถูกกระทำอนาจาร (ร้อยละ 9.57) และการถูกทอดทิ้ง (ร้อยละ 5.97) ตามลำดับ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้มีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 พระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พ.ศ. 2562 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เป็นต้น พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ยังได้พัฒนากลไกเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว โดยจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564 รวมทั้งจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2565) เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิที่พึงจะได้รับอย่างทั่วถึง เสมอภาค และเท่าเทียม ตลอดจนยกระดับการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของประเทศไทยให้ทัดเทียมมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล และครอบคลุมกลุ่มเปราะบาง รวมทั้งดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยมาตรการทางการบริหารในการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2558

ภาครัฐยังได้บูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งในและระหว่างประเทศเพื่อป้องกันและสกัดกั้นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ทั้งแรงงานต่างด้าว กลุ่มชาติพันธุ์ และชนกลุ่มน้อย โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และยังได้พัฒนาระบบคุ้มครองช่วยเหลือให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลด้วย นอกจากนั้นยังได้ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ผ่านโครงการตำบลเข้มแข็งไร้ความรุนแรง

ความท้าทาย

ความท้าทายที่สำคัญในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หลบหนีเข้าเมืองและผู้ที่เป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ทั้งจากการหลอกลวงและการสมัครใจเข้าสู่วงจรค้ามนุษย์ ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความมั่นคงของชาติกับหลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ หรือกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศได้ รวมถึงปัญหาการใช้แรงงานเด็กและเยาวชนที่ผิดกฎหมายและปัญหาการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมของผู้ที่เป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และแรงงานต่างด้าว

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งดำเนินการเชิงรุกเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะด้านแรงงาน ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งแรงงานทั่วไปและแรงงานในภาคประมง ป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง พัฒนาระบบฐานข้อมูลการค้ามนุษย์ให้มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ควรเร่งปราบปรามปัญหาการใช้แรงงานเด็กอย่างผิดกฎหมาย ทั้งในธุรกิจที่ผิดกฎหมายโดยตรงและธุรกิจที่มีแนวปฏิบัติต่อแรงงานเด็กและเยาวชนอย่างผิดกฎหมาย และประชาสัมพันธ์ให้แรงงานตระหนักถึงสิทธิที่พึงมีพึงได้ อาทิ ค่าแรง จำนวนชั่วโมงพักผ่อน และสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานต่อการให้สวัสดิการกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นบุตรหลานของแรงงานต่างด้าว รวมทั้งควรเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เสริมสร้างสัมพันธภาพของคนในครอบครัวและลดความรุนแรงในครอบครัว

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.3

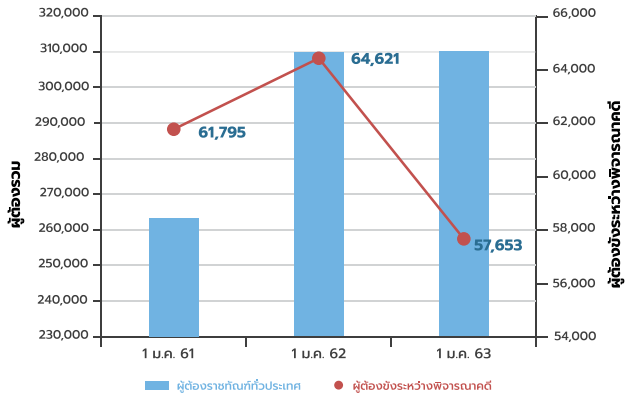
ส่งเสริมนิติธรรมทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมแก่ทุกคน

การส่งเสริมหลักนิติธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานที่จะนำไปสู่สังคมที่ยุติธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงโอกาสและสิทธิขั้นพื้นฐาน มีความเท่าเทียมกันในทุกระดับชั้นโดยปราศจากเลือกปฏิบัติ โดยกระบวนการยุติธรรมจะเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐในการสร้างความสงบเรียบร้อย และอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2562 ประเทศไทยมีจำนวนคดีที่รับคำร้องทุกข์ 787,355 คดี ซึ่งสามารถดำเนินคดีและจับกุมได้ 738,613 คดี คิดเป็นร้อยละ 93.81 จำแนกได้เป็น 4 ประเภทฐานความผิด ได้แก่ ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ (ร้อยละ 3) ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ (ร้อยละ 8) ฐานความผิดพิเศษ (ร้อยละ 3) และฐานความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย (ร้อยละ 86) นอกจากนี้ ไทยยังมีผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดี 57,653 คน หรือร้อยละ 15.67 ของจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2563) โดยมีแนวโน้มลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี 2562 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 17.2 และปี 2561 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 19.00

สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ

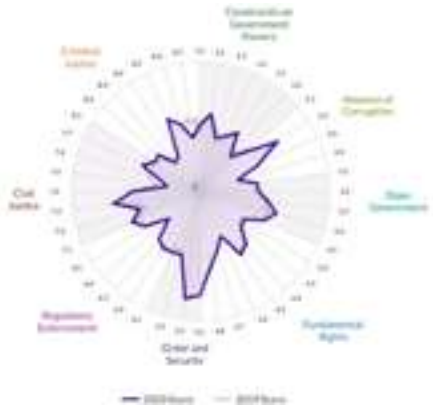

ที่มา: กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

จากสถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี ซึ่งจะเป็นการลดปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการบังคับคดีและเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสังคม พบว่าสัดส่วนของคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2563 มีคดีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยทั้งสิ้น 23,776 คดี และไกล่เกลี่ยสำเร็จ 22,009 คดี คิดเป็นร้อยละ 92.57 ของคู่ความที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยเพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 91.02

เมื่อพิจารณาดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index) ที่จัดทำขึ้นโดย The World Justice Project ซึ่งสะท้อนให้เกณฑ์การวัดหลักนิติธรรมจากปัจจัยอื่น ๆ อาทิ การจำกัดอำนาจของรัฐบาล การปราศจากคอร์รัปชั่น รัฐบาลที่โปร่งใส สิทธิขั้นพื้นฐาน ระเบียบและความมั่นคง การบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่าในปี 2563 ประเทศไทยได้คะแนนรวม 0.51 คะแนน จากคะแนนเต็ม 1.00 ซึ่งหากเปรียบเทียบกับปี 2562 พบว่าคะแนนรวมของไทยเปลี่ยนแปลงดีขึ้นเล็กน้อย โดยในปี2563 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 71 จาก 128 ประเทศทั่วโลก ขยับสูงขึ้น 5 อันดับจากปีก่อนหน้าที่อยู่ในอันดับที่ 76 จาก 126 ประเทศทั่วโลก ซึ่งหากเปรียบเทียบกับประเทศในอาเซียนแล้ว ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 4 ตามหลังจากสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

คะแนนดัชนีนิติธรรมของประเทศไทย ปี 2563

ที่มา: The World Justice Project Rule of Law Index 2020

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.3

ส่งเสริมนิติธรรมทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมแก่ทุกคน

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงยุติธรรมได้ยกระดับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งเน้นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ปัญหาอาชญากรรม ผ่านการทำงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่มีอยู่ทั่วทุกจังหวัดให้เป็นกลไกต้นน้ำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนอันเป็นการลดปริมาณคดีไม่ให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก รวมทั้งจัดตั้ง "กองทุนยุติธรรม" เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการเงินกับผู้มีรายได้น้อยให้ได้รับโอกาสและสามารถเข้าถึงความเป็นธรรมได้ ตลอดจนพัฒนาช่องทางให้บริการในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ สายด่วนยุติธรรม 1111 กด 77 และ Application Justice Care เพื่อรองรับการให้บริการกับประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และง่ายขึ้น

นอกจากนั้น ยังได้พัฒนาระบบกลางด้านกฎหมายและจัดทำร่างพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมายแบบต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงโดยสะดวกสำหรับในขั้นตอนการพิจารณาคดีศาลปกครองได้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการคดีและสถิติคดีโดยใช้ Web-based Application เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามสถานะของแต่ละคดี รวมทั้งการปรับปรุงห้องพิจารณาคดีห้องไต่สวนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courtrooms) เพื่อลดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการนำมาตรการทางเลือกที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยเยียวยาชดใช้ความเสียหายให้กับผู้เสียหาย และมีการใช้มาตรการควบคุมตัวผู้กระทำผิดด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) ในการปล่อยตัวชั่วคราวแทนการจำคุกกักขัง

ความท้าทาย

การจำกัดขอบเขตการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการออกกฎหมายหรือกำหนดแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องนับเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนในสังคม นอกจากนั้น ข้อกฎหมายโดยส่วนใหญ่ยังได้กำหนดไว้ให้เป็นการนำโทษทางอาญามาใช้กับพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ทำให้มีการนำคดีเข้าสู่ระบบยุติธรรมมากเกินสมควร ไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสมกับการกระทำความผิดแต่ละระดับส่งผลต่อความล่าช้าในการดำเนินคดี และก่อให้เกิดปัญหานักโทษจำนวนมากที่เกินกว่าความจุของเรือนจำ รวมถึงปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ที่เคยต้องโทษที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการฟื้นฟูและแก้ไขผู้กระทำผิดให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและส่งเสริมให้มีการป้องกันอาชญากรรมให้มากขึ้น โดยดำเนินการควบคู่ไปกับมาตรการปราบปรามอาชญากรรม อาทิ การให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อการสร้างอาสาสมัครเพื่อเฝ้าระวังในชุมชน รวมทั้งควรส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ยอมความ และการใช้ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมให้มากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้มีบทบาทในกิจกรรมของกระบวนการยุติธรรมโดยตรง ทั้งในด้านการออกกฎหมาย การกำหนดนโยบาย และการตรวจสอบ ตลอดจนควรส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการทำงานจากภาคส่วนที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในมุมมองใหม่ ๆ นำมาใช้ในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมายต่อไป

นอกจากนี้ ยังควรที่จะนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยในการบังคับใช้กฎหมาย สนับสนุนการปฏิบัติงานและสร้างความเท่าเทียมกันทางโอกาสและสังคม รวมทั้งรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของหลักนิติธรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่สังคมที่ยุติธรรมด้วยการร่วมสร้างวัฒนธรรมแห่งการเคารพกติกา รวมทั้งยังควรปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการรักษากติกาให้เป็นรากฐานที่สำคัญเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมนิติธรรมได้อย่างแท้จริง

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.4

ลดการลักลอบเคลื่อนย้ายอาวุธและเงิน เสริมความแข็งแกร่งของกระบวนการติดตามและการส่งคืนสินทรัพย์ที่ถูกขโมยไป และต่อสู้กับอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรทุกรูปแบบ ภายในปี 2573

การป้องกันและแก้ไขปัญหาการอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย โดยการสกัดกั้นและเฝ้าระวังการเป็นทางผ่านและแหล่งจัดหาทรัพย์สิน อาวุธ และที่พักพิงของกลุ่มผู้ก่อการร้าย โดยเฉพาะการก่อการร้ายที่มีส่วนเชื่อมโยงมาจากต่างประเทศและใช้ประเทศไทยเป็นสถานที่ก่อเหตุเป็นทางผ่านหรือเป็นแหล่งระดมเงินทุนสนับสนุนแหล่งพักพิง แหล่งจัดหาอาวุธและทรัพยากร รวมทั้งการแสวงประโยชน์ของประเทศให้สนับสนุนแก่การก่อการร้ายในทุกด้าน เป็นประเด็นด้านความมั่นคงที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน โดยทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันเฝ้าระวัง ป้องกันและปราบปรามปัญหาดังกล่าวอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสงบสุขและความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคม

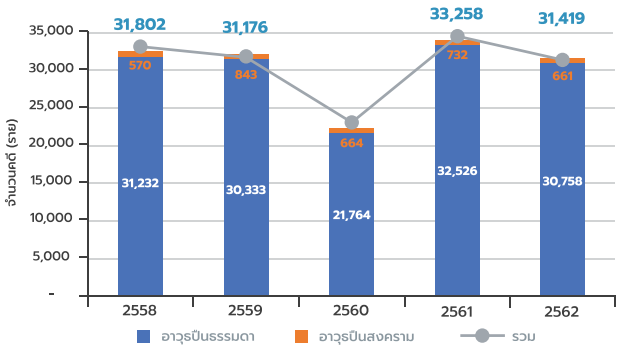
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

จากรายงานการค้าผิดกฎหมายปี 2562 (Illicit Trade Report 2019) ขององค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) ด้านความมั่นคงพบว่าในปี 2562 ประเทศไทยเป็นแหล่งกำเนิด ปลายทางหรือจุดแวะพักในการขนส่งอาวุธและกระสุนผิดกฎหมาย 5-50 ครั้ง ทั้งนี้ จากสถิติการจับกุมกลุ่มคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายของสำนักตำรวจแห่งชาติ พบคดีที่มีความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน ในปี 2562 รวมทั้งสิ้น 31,419 รายลดลงร้อยละ 5.53 จากปี 2561 ที่มีคดีความผิด 33,258 รายแบ่งเป็นความผิดประเภท อาวุธปืนธรรมดา 30,758 ราย และอาวุธปืนสงคราม 661 ราย

นอกจากนี้ รายงานการวิเคราะห์กระแสเข้าออกของเงินที่ผิดกฎหมายจาก 148 ประเทศกำลังพัฒนา ในช่วงปี 2549-2558 (Illicit Financial Flows to and from 148 Developing Countries: 2006-2015) ของ Global Financial Integrity (GFI) ฉบับเดือนมกราคม 2562 ระบุว่า ประเทศไทยเป็น 1 ใน 30 อันดับแรกของประเทศที่มีมูลค่าของกระแสเข้าออกของเงินที่ผิดกฎหมายสูงที่สุด โดยในปี 2558 จากชุดข้อมูล Direction of Trade Statistics (DOTS) ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ได้ประมาณการว่ามีกระแสเงินที่ผิดกฎหมายเข้าสู่ประเทศไทยโดยวิธีการออกใบแจ้งหนี้ที่เป็นเท็จประมาณ 22,888 ล้านดอลลาร์สหรัฐลดลงร้อยละ 50.50 จากปี 2557 ที่มีมูลค่า 45,319 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณการสูงสุดร้อยละ 10 ของมูลค่าการค้ารวม) และมีกระแสเงินที่ผิดกฎหมายออกจากประเทศไทยโดยวิธีการออกใบแจ้งหนี้ที่เป็นเท็จประมาณ 14,725 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 18.77 จากปี 2557 ที่มีมูลค่า 18,127.60 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณการสูงสุดร้อยละ 4 ของมูลค่าการค้ารวม)

อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงเผชิญกับปัญหาภาวะการขยายตัวของการผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งส่งผลให้สถานการณ์ยาเสพติดมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านความถี่และปริมาณที่ลักลอบนำเข้า โดยในปีงบประมาณ 2562 สามารถจับกุมคดียาเสพติดได้ทั้งหมด 359,688 คดี มีผู้ต้องหา 381,475 คน ซึ่งประเทศไทยมีสถานะเป็นทางผ่านและปลายทางสำคัญของขบวนการค้ายาเสพติดเครือข่ายทั่วโลก

สถิติการจับกุมกลุ่มคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ประเภทอาวุธปืน

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ลดการลักลอบเคลื่อนย้ายอาวุธและเงิน เสริมความแข็งแกร่งของกระบวนการติดตามและการส่งคืนสินทรัพย์ที่ถูกขโมยไป และต่อสู้กับอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรทุกรูปแบบ ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบเคลื่อนย้ายอาวุธและเงินที่ผิดกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง พ.ศ. 2559 เป็นต้น ควบคู่กับการปฏิบัติตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคง เช่น สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ (Arms Trade Treaty: ATT) เพื่อให้การค้าอาวุธระหว่างประเทศมีความโปร่งใส ป้องกันการลักลอบค้าอาวุธอย่างผิดกฎหมายหรือเบี่ยงเบนปลายทางของอาวุธไปสู่ผู้ใช้ที่ไม่ได้รับอนุญาต และแผนปฏิบัติการสหประชาชาติเพื่อป้องกัน ต่อสู้ และกำจัดการค้าอาวุธเล็กและอาวุธเบาอย่างผิดกฎหมายในทุกรูปแบบ (UN Programme of Action to Prevent, Combatand Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects: UN PoA) ซึ่งได้บังคับใช้กฎหมายภายในประเทศอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาวุธเล็กและอาวุธเบาเพื่อเป็นกลไกหลักในการปฏิบัติตาม UN PoA ตลอดจนทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) กรมศุลกากร สำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทยยังมีบทบาทอย่างมากในการคัดกรองติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาของทรัพย์สินที่ผิดปกติหรือผิดกฎหมาย โดย ปปง. ได้ดำเนินโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการกำกับตรวจสอบและประเมินผลตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการสนับสนุนทางการเงินแก่การแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง และโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายฐานข้อมูลอาวุธปืนและตรวจเปรียบเทียบลูกกระสุนปืน ปลอกกระสุนปืนด้วยระบบอัตโนมัติในส่วนภูมิภาค

ความท้าทาย

ความท้าทายสำคัญในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ การเพิ่มขึ้นขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบและช่องทางในการก่ออาชญากรรมที่หลากหลาย ซับซ้อน เชื่อมโยงหลายมิติจนเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ และใช้ธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศเป็นช่องทางในการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนทางการเงินแก่องค์กรก่อการร้ายสากลโดยอาศัยการค้าผิดกฎหมาย ซึ่งต้องระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และปราบปรามอย่างเข้มข้นต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้องค์กรอาชญากรรมดังกล่าวแทรกซึมและขยายเครือข่ายจนยากแก่การปราบปราม

ข้อเสนอแนะ

นอกจากการบังคับใช้ การกำกับ การตรวจสอบ และการประเมินผลกฎหมายอย่างจริงจังแล้ว ควรสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถและเพิ่มบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดจากการเคลื่อนย้ายสินค้าและเงินตราในระบบการค้าระหว่างประเทศ พร้อมทั้งสนับสนุนการเชื่อมโยงข้อมูลและบูรณาการการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการ การตรวจสอบ การสืบสวนสอบสวน การปฏิบัติการด้านการข่าวกรอง ควบคู่กับการเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับมาตรการในการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่ออาชญากรรมร้ายแรงต่าง ๆ ให้แก่ทุกภาคส่วน

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.5

การลดการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่และการรับสินบนทุกรูปแบบ

การทุจริตเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง โดยปัจจุบันรูปแบบของการทุจริตมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งมีทั้งการทุจริตทางตรงและทางอ้อม รวมไปถึงการทุจริตเชิงนโยบายและการทุจริตข้ามชาติ ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมและปัญหาสังคมอื่น ๆ ดังนั้น การป้องกันและปราบปรามการทุจริตจึงเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการลดการทุจริตในภาครัฐและการสร้างกลไกทางสังคมเพื่อป้องกันการทุจริตและการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) ได้มีการจัดอันดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ของ 180 ประเทศทั่วโลก พบว่าในปี 2563 ประเทศไทยได้คะแนน CPI อยู่ที่ 36 คะแนน เท่ากับปี 2562 และอยู่ในอันดับที่ 104 ลดลง 3 อันดับจากปี 2562[1] นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ได้มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติผลการดำเนินการด้านการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยพิจารณาจาก (1) จำนวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในภาพรวม (2) จำนวนข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกชี้มูลเรื่องวินัย (3) จำนวนข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ถูกชี้มูลว่ากระทำผิด และ (4) จำนวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยในปี 2562 มีจำนวนเรื่องร้องเรียนด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบใหม่จำนวน 3,267 เรื่อง โดยได้ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 4,767 เรื่อง[2] ถึงแม้ว่าจำนวนเรื่องร้องเรียนใหม่จะลดลงจากปี 2561 ซึ่งมี 4,622 เรื่อง แต่หากพิจารณาแนวโน้มย้อนหลังตั้งแต่ช่วงปี 2558 - 2561 จะเห็นได้ว่าจำนวนคดีเรื่องร้องเรียนยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลสถิติผลการดำเนินงานชี้มูลความผิดเจ้าพนักงานของรัฐ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จำแนกข้อมูลตามประเภทคดี/ลักษณะของคดี และตำแหน่งเจ้าพนักงานของรัฐ/เจ้าหน้าที่ของรัฐกลุ่มคดีด้านจริยธรรมและความประพฤติมิชอบซึ่งประกอบด้วย (1) ร่ำรวยผิดปกติ (2) เบียดบังทรัพย์ ยักยอกทรัพย์และใช้ทรัพยากรของราชการ (3) เรียกรับสินบนและผลประโยชน์ตอบแทนอื่น (4) การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม (5) การเสนอ แปรญัตติ อนุมัติจัดสรร เบิกจ่าย และการใช้จ่ายเงินงบประมาณ และ (6) การปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งโดยมิชอบพบว่ามีการชี้มูลความผิดทั้งสิ้น 76 ราย ในปีงบประมาณ 2562 ลดลงจาก 350 ราย ในปีงบประมาณ 2561 โดยคดีการเรียกรับสินบนและผลประโยชน์ตอบแทนอื่นในปีงบประมาณ 2562 มี 19 คดี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.4 ของจำนวนคดีทุจริตการชี้มูลความผิดเจ้าพนักงานของรัฐ ทั้งหมดลดลงอย่างมากจากปีงบประมาณ 2561 ที่มี 31 คดี หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.5 ของจำนวนคดีทุจริตการชี้มูลความผิดเจ้าพนักงานของรัฐทั้งหมดในปีนั้น

สถิติผลการดำเนินการด้านปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของสำนักงาน ป.ป.ช.

▶2558		▶2559		▶2560		▶2561		▶2562	
จำนวนเรื่องร้องเรียนใหม่ (เรื่อง)	ดำเนินการแล้วเสร็จ (เรื่อง)	จำนวนเรื่องร้องเรียนใหม่ (เรื่อง)	ดำเนินการแล้วเสร็จ (เรื่อง)	จำนวนเรื่องร้องเรียนใหม่ (เรื่อง)	ดำเนินการแล้วเสร็จ (เรื่อง)	จำนวนเรื่องร้องเรียนใหม่ (เรื่อง)	ดำเนินการแล้วเสร็จ (เรื่อง)	จำนวนเรื่องร้องเรียนใหม่ (เรื่อง)	ดำเนินการแล้วเสร็จ (เรื่อง)
3,051	1,619	5,382	2,411	4,896	3,459	4,622	3,752	3,267	4,767

ที่มา: สำนักงาน ป.ป.ช.

[1] https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=7433&filename=anti_coruption

[2] https://www.dsi.go.th/th/Detail/Report_action_plan_prevention_corruption_DSI_2020

การลดการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่และการรับสินบนทุกรูปแบบ

การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงาน ป.ป.ช. ได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) เพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศที่มีมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรม เป็นสังคมที่ประชาชนไม่เพิกเฉยต่อการทุจริตทุกรูปแบบผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการ STRONG โครงการหมาเฝ้าบ้าน (Watch Dog) ซึ่งได้รับความร่วมมือจากฝ่ายการเมือง หน่วยงานของรัฐ ตลอดจนประชาชนในการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความซื่อตรงในการบริหารงานภาครัฐ เพื่อดำเนินการจัดทำเอกสารทางวิชาการเรื่องการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตของประเทศไทย (Thailand Integrity Review) ระยะที่ 2 และจัดทำโครงการสร้างระบบเฝ้าระวังและป้องกันการทุจริตเชิงรุกในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อพัฒนากระบวนการเฝ้าระวังและป้องกันการทุจริตเชิงรุก โดยการจัดตั้งคลินิกส่งเสริมธรรมาภิบาลต่อต้านการทุจริตภายในสำนักงาน ป.ป.ท. และสำนักงาน ป.ป.ท. เขต 1-9 เพื่อให้ความรู้และทำการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเพื่อสกัดกั้นการทุจริตในภาครัฐ และจัดทำคู่มือการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริตและประพฤติมิชอบสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสำหรับประชาชน รวมทั้งรณรงค์ให้ทุกหน่วยงานของรัฐประกาศนโยบายไม่รับประโยชน์ใด ๆ จากการปฏิบัติหน้าที่

ความท้าทาย

การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทุจริตและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศยังไม่เพียงพอต่อการรับมือกับพลวัตรูปแบบการทุจริต โดยเฉพาะการทุจริตเชิงนโยบายและการเรียกรับสินบนที่มักเกิดจากการใช้ช่องว่างทางกฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญต่อการดำเนินการเพื่อลดจำนวนคดีทุจริต กอปรกับการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งยังพบว่ามีข้อจำกัดในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทำให้ไม่สามารถบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมกลไกป้องกันการทุจริตและระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมการปราบปรามการทุจริตและการบังคับใช้กฎหมายให้มีความรวดเร็ว เด็ดขาดและเป็นธรรม นอกจากนี้ ควรมุ่งให้ความสำคัญกับ (1) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการรวบรวมและเชื่อมโยงกับข้อมูลเกี่ยวกับคดีทุจริตโดยเฉพาะคดีทุจริตที่มีนัยสำคัญ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมและ (2) ปรับปรุงกฎระเบียบวิธีการจัดซื้อจัดจ้าง รวมทั้งสร้างรูปแบบการตรวจสอบบัญชีให้ทันต่อสถานการณ์การทุจริตทุกรูปแบบ เพื่อป้องกันการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างและการเรียกรับสินบนต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมที่ดีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน และสนับสนุนให้เกิดภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อเฝ้าระวังการทุจริตในภาครัฐ

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.6

พัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิผล มีความรับผิดชอบ และโปร่งใสในทุกระดับ

การพัฒนาสถาบันให้มีประสิทธิผล มีความรับผิดชอบ และโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีความสงบสุขและครอบคลุม โดยสัดส่วนการเบิกจ่ายรายจ่ายภาครัฐขั้นพื้นฐาน เทียบกับวงเงินงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติในแต่ละปีงบประมาณ จะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความโปร่งใสของภาครัฐ ในการจัดการด้านงบประมาณและการจัดสรรการให้บริการภาครัฐในทุกระดับให้มีความครอบคลุม มีคุณภาพ และส่งผลต่อความเป็นอยู่และประโยชน์สุขของประชาชนในประเทศ

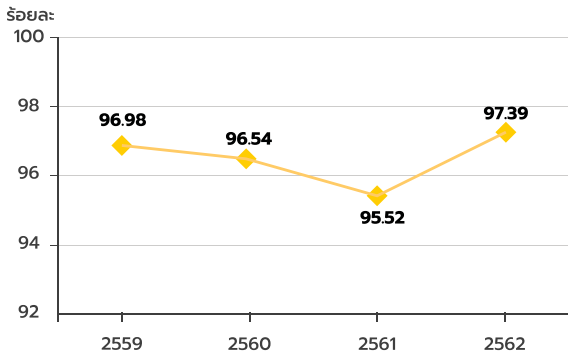
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปีงบประมาณ 2562 ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เบิกจ่ายเพื่อนำไปจัดสรรสินค้าและบริการสาธารณะคิดเป็นร้อยละ 97.39 ของงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติ ซึ่งใกล้เคียงกับค่าเป้าหมายการใช้จ่ายงบประมาณที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 100 (ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559)

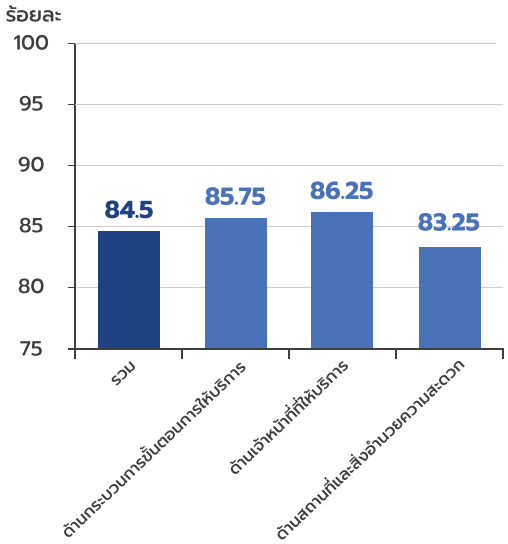
นอกจากนี้ จากการสำรวจในปี 2561 พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของหน่วยงานของรัฐในภาพรวมร้อยละ 84.50 จำแนกเป็น (1) ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ ร้อยละ 85.75 (2) ด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 86.25 และ (3) ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 83.25 ซึ่งใกล้เคียงกับค่าเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ ที่กำหนดระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของภาครัฐไว้ที่ร้อยละ 85 ภายในปี 2565 แสดงให้เห็นว่าการบริการของภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ มีความสะดวกและรวดเร็วในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

สัดส่วนการเบิกจ่ายรายจ่ายภาครัฐขั้นพื้นฐานต่องบประมาณที่ได้รับการอนุมัติรายปีงบประมาณ (ร้อยละ)

ที่มา: ระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS)

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐจากการสำรวจปี 2561 (ร้อยละ)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

พัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิผล มีความรับผิดชอบ และโปร่งใสในทุกระดับ

การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการปรับกระบวนงานบริการประชาชนและการขอใบอนุญาตต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล อาทิ การขึ้นทะเบียนนายจ้าง การขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจการนำเที่ยว การออกใบอนุญาตขายสุรา และการขอใบอนุญาตขายยาสูบ เพื่อเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และความโปร่งใสในการให้บริการ นอกจากนี้ กรมศุลกากรยังได้พัฒนาระบบ National Single Window (NSW) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มในการเชื่อมโยงข้อมูลจาก 36 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกในการนำเข้าและส่งออกสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเข้าและการส่งออกสินค้าด้วยการลดระยะเวลา ต้นทุน และขั้นตอนการดำเนินการ นอกจากนั้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังได้พัฒนาระบบการติดตามประมวลผลแห่งชาติ (eMENSCR) ซึ่งเป็นเครื่องมือของภาครัฐได้จัดทำขึ้นเพื่อการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานรายไตรมาสของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้พัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนทุกช่วงวัยแบบชี้เป้า (TPMAP) ซึ่งทั้งสองระบบเป็นการประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการกำหนดโครงการและการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด มีความคุ้มค่าในเชิงการจัดสรรและใช้จ่ายเงินงบประมาณให้เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้พัฒนาเว็บไซต์ “ภาษีไปไหน” เพื่อแสดงการใช้จ่ายของภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นให้ประชาชนสามารถเข้ามาตรวจสอบการใช้จ่ายภาษี เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนให้สามารถเข้ามาแสดงความเห็นต่อการใช้จ่ายของภาครัฐ ร้องเรียน และแจ้งเบาะแสการทุจริตไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

ความท้าทาย

หน่วยงานภาครัฐและส่วนราชการยังมีข้อจำกัดในการปรับตัวเข้ากับการใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างสมบูรณ์แบบและไร้รอยต่อ ส่งผลให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัลทำงานได้อย่างไม่เต็มศักยภาพ รวมถึงการสร้างการยอมรับและความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีของประชาชนในการรับรู้ถึงประโยชน์และทัศนคติที่มีต่อการใช้ประโยชน์ นับเป็นอีกปัจจัยท้าทายสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของการให้บริการภาครัฐ นอกจากนี้ การเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานให้มีความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังเป็นข้อจำกัดในการจัดทำระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อการประยุกต์ใช้ในการจัดทำนโยบายบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรปรับรูปแบบการทำงานให้มีความทันสมัยและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน โดยควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีมาตรฐาน รวดเร็ว ทันสมัย และลดความซ้ำซ้อนของการทำงานที่ไม่จำเป็น รวมถึงการพัฒนาทักษะและความสามารถด้านดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงานนั้นเกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งการประยุกต์ใช้ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ในกระบวนการนโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บและการจัดการข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือทันสมัย สามารถนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรเร่งการเตรียมความพร้อมองค์กรให้สามารถปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างไร้รอยต่อ นอกจากนี้ การพัฒนาการเบิกจ่ายของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพต้องมีการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อติดตามผลลัพธ์ ตรวจสอบการดำเนินงานและความโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.7

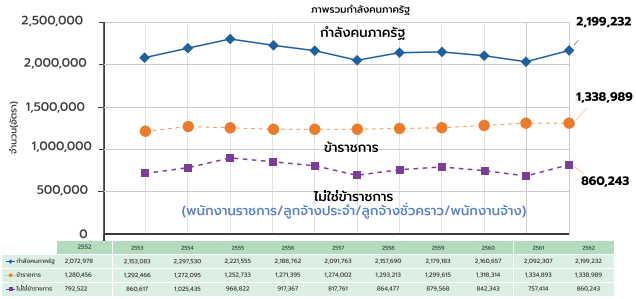
สร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวแทนที่ดี ในทุกระดับการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจในทุกระดับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อสะท้อนถึงความต้องการของประชาชน รวมทั้งช่วยให้การตัดสินใจของรัฐบาลมีความโปร่งใส รอบคอบ และสอดรับกับปัญหามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจที่ดีนั้นจะต้องครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกสถานะทางเศรษฐกิจ และทุกสถานะทางสังคม ดังนั้นการสร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวแทนที่ดีในทุกระดับการตัดสินใจ จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมอยากเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนในการขับเคลื่อนประเทศเพิ่มขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปีงบประมาณ 2562 ประเทศไทยมีกำลังคนในภาครัฐ 2,199,232 คน ซึ่งเป็นข้าราชการ 1,338,989 คน โดยอยู่ในฝ่ายพลเรือน 427,453 คน และเมื่อจำแนกข้าราชการพลเรือนในรายละเอียดพบว่า มีสัดส่วนข้าราชการสามัญเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิง 268,198 คน คิดเป็นร้อยละ 67.74 ของจำนวนข้าราชการในฝ่ายพลเรือนทั้งหมด และเพศชาย 127,702 คน คิดเป็นร้อยละ 32.26 หากจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 67.62 รองลงมาเป็นปริญญาโท ร้อยละ 14.35 ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ16.30 และปริญญาเอก ร้อยละ 1.73 อย่างไรก็ตาม เมื่อจำแนกตามประเภทกำลังคนในภาครัฐ พบว่า ส่วนใหญ่กำลังคนภาครัฐกระจุกตัวในกลุ่มข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รองลงมาเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญและข้าราชการตำรวจ ซึ่งจากข้อมูลเชิงสถิติดังกล่าวสะท้อนถึงความหลากหลายของบุคลากรที่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประเทศได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ หากพิจารณาจากคนพิการซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางในสังคม พบว่า ในปี 2562 ภาครัฐต้องจ้างคนพิการทั้งหมด 17,999 คน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 ที่กำหนดให้มีการจ้างงานคนพิการร้อยละ 1 ของจำนวนผู้ปฏิบัติงานทั่วประเทศ แต่มีการจ้างคนพิการเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐแล้วเพียง 7,105 คน (ร้อยละ 39.47) เท่านั้น (ข้อมูล ณ วันที่ 12 กันยายน 2562)

ภาพรวมกำลังคนภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ 2562

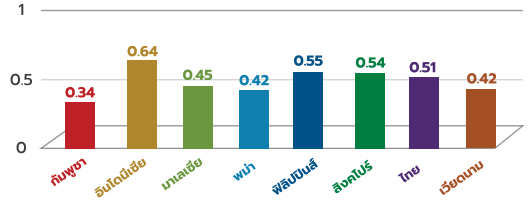

	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562
กำลังคนภาครัฐ	2,072,978	2,153,083	2,297,530	2,221,555	2,188,762	2,091,763	2,157,690	2,179,183	2,360,657	2,092,307	2,199,232
ข้าราชการ	1,280,456	1,292,466	1,272,095	1,252,733	1,271,395	1,274,002	1,293,213	1,299,615	1,318,314	1,334,893	1,338,989
ไม่ใช่ข้าราชการ	792,522	860,617	1,025,435	968,822	917,367	817,761	864,477	879,568	842,343	757,414	860,243

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

นอกจากนี้ สำหรับสัดส่วนของประชากรที่เชื่อว่ามีกระบวนการตัดสินใจที่ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการจำแนกตามเพศ อายุ ความพิการและกลุ่มประชากรสามารถเทียบเคียงจากดัชนีนิติธรรม (Rule of Law)[1] ปัจจัยหลักรัฐบาลโปร่งใส ปัจจัยย่อยประชาชนสามารถมีส่วนร่วม โดยรายงานตัวชี้วัดดัชนีนิติธรรม ปี 2562 ระบุว่าประเทศไทยมีคะแนนปัจจัยย่อย ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ที่ 0.51 คะแนนปรับเพิ่มเล็กน้อยจากปี 2560 - 2561 ที่มี 0.50 คะแนนและเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน พบว่าในปี 2562 ประเทศไทยมีคะแนนสูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของภูมิภาคที่ 0.48 คะแนน โดยประเทศที่มีคะแนนสูงสุด 2 อันดับแรก คือ อินโดนีเซีย (0.64 คะแนน) และฟิลิปปินส์ (0.55 คะแนน)

ดัชนีนิติธรรม: ปัจจัยย่อยประชาชนมีส่วนร่วม

ที่มา: The World Justice Project

[1] อ้างอิงจากผลการศึกษาโครงการศึกษาวิจัย การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมายสำหรับเป้าหมายที่ 16 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2560, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย,

สร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวแทนที่ดี ในทุกระดับการตัดสินใจ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง สะท้อนได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 58 รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการและต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน นอกจากนี้ยังมีกฎหมายหลายฉบับที่ประกันสิทธิของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมและกำหนดหน้าที่ของภาครัฐในการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อาทิ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548

ภาครัฐยังได้ดำเนินงานที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม อาทิ การเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อโครงการของรัฐที่กำลังดำเนินการผ่านทางสายด่วน 09-6806-0962 หรือเว็บไซต์ www.publicconsultation.opm.go.th และเปิดช่องทางสายด่วน 1111 เพื่อให้ประชาชนแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSCR) เพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ

ความท้าทาย

แม้หน่วยงานภาครัฐจะมีแนวโน้มเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีหลายกรณีที่อำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงเป็นของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังประสบปัญหาในทางปฏิบัติทำให้ผลลัพธ์จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ประสบความสำเร็จและยังไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเท่าที่ควร รวมทั้งช่องทางในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมยังคงมีข้อจำกัด นอกจากนี้ กฎหมายหลายฉบับ แม้จะแสดงเจตนารมณ์และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่ระบุอำนาจหรือบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจไว้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ควรนำกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนมาใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการอย่างเป็นรูปธรรม และตระหนักถึงการนำผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งนำเทคโนโลยีดิจิทัลประยุกต์ใช้ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อาทิ ประชาพิจารณ์ออนไลน์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เน้นให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว ตลอดจนเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบกระบวนการตัดสินใจของรัฐให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากประชาชน นอกจากนี้ ควรทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.8

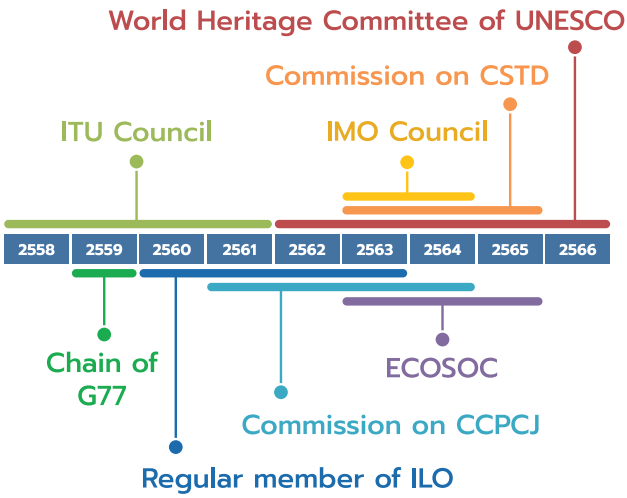
ขยายและเสริมความแข็งแกร่งของการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลก

องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลกถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านการเป็นเวทีไกล่เกลี่ยการเจรจาต่อรองอำนาจทางการเมือง สนับสนุนความร่วมมือ และพัฒนากิจกรรมเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการอยู่ร่วมกันของประเทศสมาชิกและมวลมนุษยชาติ การมีบทบาทในองค์การระหว่างประเทศนั้น นอกจากจะส่งผลดีต่อการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ของประเทศอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมแล้ว ยังสามารถดำเนินการทางการทูตผ่านองค์การระหว่างประเทศเพื่อแก้ไข/ยับยั้งปัญหาและลดความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสันติภาพได้อีกด้วย นอกจากนี้ การได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในองค์การระหว่างประเทศยังแสดงถึงศักยภาพของประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ อันนำมาซึ่งเกียรติภูมิและอำนาจต่อรองในเวทีโลก ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีบทบาทนำในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในเวทีระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลักดันประเด็นสำคัญ รวมทั้งสนับสนุนผลประโยชน์แห่งชาติและผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

การประเมินสถานการณ์การบรรลุเป้าหมายของประเทศไทยพิจารณาจากบทบาทของไทยในองค์การระหว่างประเทศระหว่างปี 2559 – 2563 ซึ่งไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกและมีสิทธิออกเสียงในองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลกหลายองค์การด้วยกัน ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกสหประชาชาติลำดับที่ 55 ซึ่งทำให้เป็นสมาชิกสมัชชาแห่งสหประชาชาติและมีสิทธิออกเสียงหนึ่งเสียงโดยอัตโนมัติ เมื่อปี 2559 ไทยได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่ม 77 (G77) หรือการรวมกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติ จำนวน 77 ประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและการยอมรับของประเทศกำลังพัฒนาที่มีต่อประเทศไทย รวมทั้งยังคงได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (ECOSOC) วาระปี 2563-2565 ซึ่งมีภารกิจหลักในการเสนอแนะและทบทวนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี 2573 นอกจากนี้ ไทยยังได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกคณะกรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา (CCPCJ) วาระปี 2561-2564 และสมาชิกคณะกรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา (CSTD) วาระปี 2563-2565 ในที่ประชุมคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติอีกด้วย อีกทั้งไทยยังได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

สถานการณ์การดำรงตำแหน่งสำคัญของประเทศไทยในองค์การระหว่างประเทศ

ที่มา: กระทรวงการต่างประเทศ

สำคัญในองค์การชำนัญพิเศษแห่งสหประชาชาติ อาทิ การเป็นสมาชิกสภาบริหารสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) วาระปี 2558-2561 ต่อเนื่องเป็นสมัยที่ 9 การดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะมนตรีองค์การทางทะเลระหว่างประเทศ (IMO) วาระปี 2563-2564 ต่อเนื่องเป็นสมัยที่ 8 การเป็นสมาชิกประจำคณะประศาสน์การองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) วาระปี 2560-2563 การดำรงตำแหน่งคณะกรรมการมรดกโลกขององค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) วาระปี 2562-2566 ซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดในการเลือกตั้งถึง 156 เสียง

ขยายและเสริมความแข็งแกร่งของการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลก

จากทั้งหมด 170 ประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของประเทศไทย และความเชื่อมั่นจากนานาประเทศ ทั้งยังเป็นการเพิ่มสัดส่วนประเทศกำลังพัฒนาให้เข้าไปมีบทบาทในองค์กรระหว่างประเทศอีกด้วย ทั้งนี้ สถาบันธรรมาภิบาลโลกบางแห่งที่เกี่ยวกับธนาคาร/การเงินกำหนดสิทธิการออกเสียงตามสัดส่วนของการถือหุ้นในองค์การระหว่างประเทศ มีเพียงธนาคารโลก/ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการเท่านั้นที่ทุกประเทศมีสิทธิออกเสียงหนึ่งเสียงเท่ากัน โดยไทยเป็นสมาชิกในหลายสถาบันฯ อาทิ บรรษัทเงินทุนระหว่างประเทศ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ องค์การการค้าโลก และธนาคารพัฒนาเอเชีย

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงการต่างประเทศได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายการพัฒนาดำเนินการส่งเสริมสถานะและบทบาทของประเทศไทยในเวทีโลกผ่านการจัดโครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและวิชาการ ซึ่งส่งเสริมการใช้อำนาจแบบนุ่มนวลของไทยในการแสดงศักยภาพ การสร้างความเข้าใจ การยอมรับภาพลักษณ์ และความนิยมไทยในสากล รวมทั้งพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิกในองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่สนับสนุนผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนผลประโยชน์ของภูมิภาค กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการสนับสนุนการลงสมัครรับเลือกตั้งในองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับธรรมาภิบาลโลก โดยรณรงค์หาเสียงกับประเทศต่าง ๆ ผ่านคณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ สถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทย รวมทั้งหยิบยกประเด็นการขอเสียง/แลกเสียงสนับสนุนในโอกาสการหารือทวิภาคีของเจ้าหน้าที่ระดับสูงซึ่งส่งเสริมการแสดงบทบาทนำของไทยในฐานะตัวแทนประเทศกำลังพัฒนาในเวทีโลก

ความท้าทาย

ประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดในการเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน เสถียรภาพทางการเมือง การยกระดับศักยภาพของภาคส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศ ความคืบหน้าในการดำเนินการตามมาตรฐานสากล รวมถึงการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพันธมิตรที่จะเป็นคะแนนเสียงให้กับประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ ทั้งนี้ การตกลงหรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งต่อบทบาทนำของไทยในกรณีมีประเทศที่มีศักยภาพใกล้เคียงหรือสูงกว่าลงสมัครรับเลือกตั้งเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการของประเทศไทยในการส่งเสริมการขยายและเสริมความแข็งแกร่งของการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลกควรมุ่งเน้นการดำเนินนโยบายที่เป็นการส่งเสริมสถานะของไทยในเวทีระหว่างประเทศ เร่งรัดการขับเคลื่อนด้านสิทธิมนุษยชน การรักษาเสถียรภาพการเมือง การรักษามาตรฐานสากลด้านต่าง ๆ การปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ พร้อมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถให้ทุกภาคส่วนของไทยมีศักยภาพเพื่อเพิ่มโอกาสการมีบทบาทนำของไทยในฐานะตัวแทนประเทศกำลังพัฒนาในเวทีโลก รวมถึงสนับสนุนประเทศพันธมิตรในภาคี/ภูมิภาคให้เข้าไปมีบทบาทในองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลก เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลประโยชน์แห่งชาติ และผลประโยชน์ของภูมิภาคต่อไป

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.9

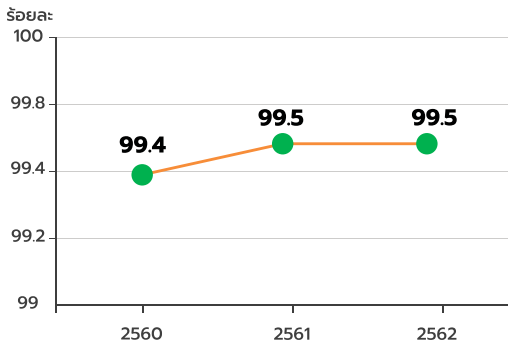
จัดให้มีอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน โดยรวมถึงการให้มีการจดทะเบียนเกิด (สูติบัตร) ภายในปี 2573

การจัดการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคนถือเป็นหลักพื้นฐานที่พลเมืองทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ สูติบัตรถือเป็นเอกสารหลักฐานสำคัญฉบับแรกที่ทางราชการออกให้แก่เด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 เพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงการแจ้งเกิด ถิ่นที่เกิด และความสัมพันธ์กับบิดามารดาของเด็ก รวมทั้งสามารถใช้เป็นเอกสารในการพิสูจน์ ตรวจสอบ หรือยืนยันตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหลักฐานในการขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน (สูติบัตรและใบแจ้งการย้ายที่อยู่) การขอจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนบ้าน (มรณบัตร) การทำบัตรประชาชนเพื่อยืนยันการมีสัญชาติไทย รวมทั้งการขอเลขเกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคล อาทิ การศึกษา การประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล และการเลือกตั้ง ดังนั้น สูติบัตรจึงเป็นเอกสารสำคัญตั้งต้นที่จะมีผลกับการดำรงชีวิตของคนไทยทุกช่วงวัย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีการแจ้งเกิดกับเจ้าพนักงานของรัฐมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2562 มีการจดทะเบียนเกิดร้อยละ 99.5 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 99.4 ในปี 2560 ซึ่งเป็นระดับที่สูงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีสัดส่วนร้อยละ 82 และภูมิภาคเอเชียใต้/กลาง ที่มีสัดส่วนร้อยละ 62 (Sustainable Development Goals Report 2018) สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยสามารถควบคุมให้เกิดการจดทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มที่ตกหล่นจากทะเบียนราษฎรโดยเฉพาะผู้ที่เกิดในพื้นที่ห่างไกลและบุคคลไร้รัฐ เนื่องจากมีอุปสรรคด้านการเข้าถึงบริการของรัฐ ด้านภาษา และด้านการถูกจำกัดการเดินทาง ทำให้การขอทะเบียนการเกิดเป็นเรื่องลำบาก ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ถือเป็นกลุ่มเปราะบางที่จะมีปัญหาในส่วนของการไร้สถานะและการเข้าถึงสิทธิของบุคคลขั้นพื้นฐาน

ข้อมูลการจดทะเบียนเกิด ปี 2560 - 2562

ที่มา: กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการเพื่อให้มีการจดทะเบียนเกิดที่ครอบคลุมมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ กรมการปกครองได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาในส่วนของเด็กที่ตกหล่นจากทะเบียนราษฎรให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยโดยมีการแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งได้มีการปรับปรุงวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร เพื่อให้นายทะเบียนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งอำนวยความสะดวกและความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น ผ่านการกำหนดสิทธิในการยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยของเด็กและบุคคลตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศได้มีแผนการดำเนินงานร่วมกับ UNHCR, UNICEF และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากระบวนการกฎหมายการให้สัญชาติ การจดทะเบียนเกิดและกระบวนการอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเด็กไร้รัฐและไร้สัญชาติ อาทิ การปรับปรุงคู่มือปฏิบัติงานด้านสัญชาติและทะเบียนราษฎรสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในพื้นที่ให้ทันสมัยและครอบคลุมยิ่งขึ้น

จัดให้มีอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน โดยรวมถึงการให้มีการจดทะเบียนเกิด (สูติบัตร) ภายในปี 2573

ความท้าทาย

การให้การรับรองอัตลักษณ์บุคคล โดยเฉพาะการแจ้งเกิดของเด็กที่เกิดในประเทศไทยจำเป็นต้องใช้เอกสารเพื่อยืนยันตัวตนของผู้แจ้งเกิด (บิดา/มารดา หรือเจ้าบ้าน) อาทิ ทะเบียนบ้าน สำเนาทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชนของบิดา/มารดา หรือเจ้าบ้าน หรือหนังสือรับรองการเกิดจากโรงพยาบาล โดยให้ผู้แจ้งเกิดแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งภายใน 15 วัน นับแต่วันเกิด และในกรณีจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ตามกำหนดให้แจ้งภายหลังได้แต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันที่เกิด ซึ่งในกรณีที่ผู้แจ้งเกิดไม่สามารถแจ้งเกิดได้เนื่องจากขาดเอกสารยืนยันตัวตนของผู้แจ้งเกิดหรือเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในประเทศไทยมานานแต่อาจจะไม่ได้รับการสำรวจเพราะอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และ/หรือมีข้อจำกัดเรื่องการสื่อสารภาษาไทย ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารเพื่อยืนยันว่ามีถิ่นที่เกิดในประเทศไทยอาจส่งผลให้เด็กที่เกิดจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวไม่มีเอกสารสูติบัตรและกลายเป็นเด็กตกหล่น นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายในส่วนของข้อกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมกับตัวบุคคลที่ไม่มีการจดทะเบียนการเกิดเนื่องจากบุคคลเหล่านี้ยังขาดความเข้าใจในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ตกหล่นจากทะเบียนราษฎรและไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรจะได้รับ อาทิ สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิทางการศึกษา และสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะ

การมีอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน โดยรวมถึงการให้มีการจดทะเบียนเกิด (สูติบัตร) ภายในปี 2573 จะสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์นั้นจำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไขข้อกฎหมายที่อาจเป็นอุปสรรคในการแจ้งเกิดของเด็กที่เกิดในประเทศไทยจากบิดา/มารดาที่ไม่มีเอกสารแสดงตัวตน รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการพัฒนากระบวนการจดทะเบียนเกิดและกระบวนการอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ภาครัฐยังควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของประเทศในปัจจุบัน อาทิ ระบบ TPMAP ที่สามารถชี้เป้ากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือและการพัฒนาในระดับครัวเรือนและบุคคล รวมทั้งสามารถระบุกลุ่มคนที่ตกสำรวจที่อาจต้องการความช่วยเหลือ แต่ไม่อยู่ในระบบเนื่องจากไม่มีข้อมูลในการระบุตัวบุคคลเพราะไม่มีสูติบัตร (exclusion error) ซึ่งจะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มประชากรดังกล่าวได้

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.10

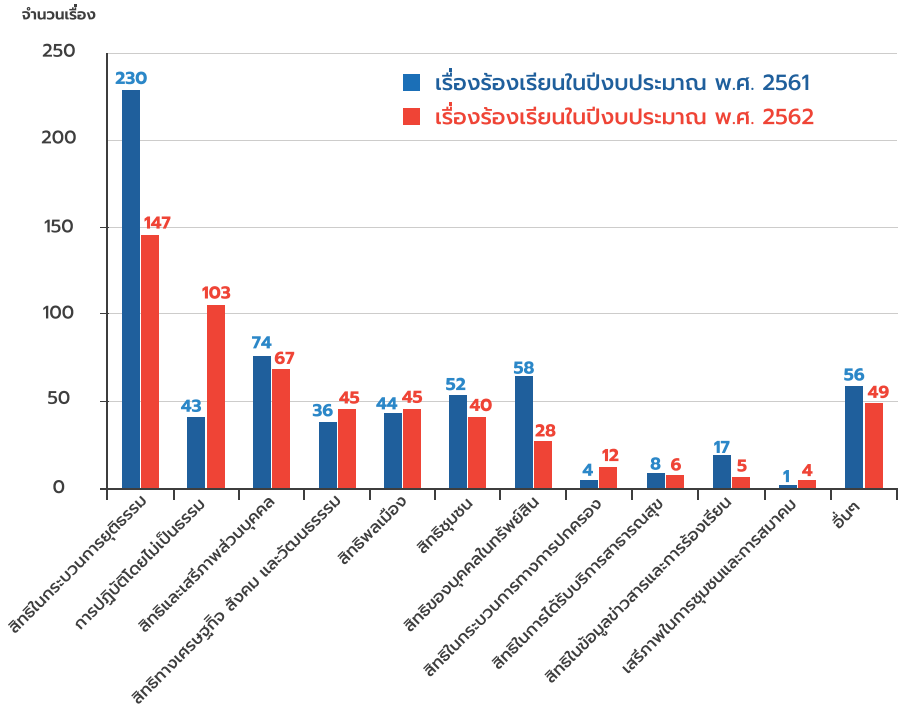
สร้างหลักประกันว่าสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูล และมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายภายในประเทศและข้อตกลงระหว่างประเทศ

นานาประเทศล้วนเห็นพ้องกันว่าสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนควรได้รับการปกป้องรักษาไว้ เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างเสรีและเท่าเทียมกัน โดยได้มีการร่วมกันรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเสรีภาพและความเท่าเทียมของคนทุกกลุ่มทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยได้ดำเนินการตามหลักปฏิญญาดังกล่าว โดยได้มีการหลักประกันให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ รวมทั้งมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับอย่างทั่วถึงเท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติระบุว่า ในปีงบประมาณ 2562 มีสถิติการร้องเรียนในกระบวนการยุติธรรม 147 เรื่อง ลดลงจาก 230 เรื่องในปีงบประมาณ 2561 ในขณะที่สถิติการร้องเรียนเรื่องการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพิ่มขึ้นจาก 43 เรื่องในปีงบประมาณ 2561 เป็น 103 เรื่อง ในปีงบประมาณ 2562 สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงการถูกเลือกปฏิบัติ การเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรม และการถูกกีดกันในบริการสาธารณะที่พึงมีพึงได้ ยังคงพบได้ในสังคมไทย ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญในการบรรลุ SDG 16.10

สถิติเรื่องร้องเรียนที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้รับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สร้างหลักประกันว่าสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูล และมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายภายในประเทศและข้อตกลงระหว่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการส่งเสริมการสร้างหลักประกันว่าสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลของทางราชการและมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง โดยได้กำหนดเป็นหลักการพื้นฐานไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ว่าด้วยการรับรองให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ดำเนินการร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผ่านการบังคับใช้กฎหมายและอนุสัญญาต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560 อีกทั้งยังได้ขยายความร่วมมือกับภาคีในอนุสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ อันเนื่องมาจากการเข้าเป็นภาคีทั้งสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง อาทิ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of all Persons from Enforced disappearance: CED) และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT)

ความท้าทาย

ถึงแม้ไทยจะมีความพยายามในการผลักดันและปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบอย่างต่อเนื่อง แต่การปฏิบัติตามข้อตกลงที่เป็นหลักสากลต่าง ๆ อาจยังไม่เพียงพอจึงทำให้เกิดการละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน เช่น การค้ามนุษย์และการปฏิบัติกับลูกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ มาตรการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอาจยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน อาทิ กระบวนการเยียวยาด้านจิตใจที่ควรให้ความสำคัญอย่างมาก ตลอดจนยังมีข้อจำกัดในเรื่องการสร้างการรับรู้ของภาคประชาชนกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้ประชาชนยังมีการร้องเรียนในเรื่องของสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐอยู่

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาในประเด็นสิทธิและเสรีภาพตามหลักสากลร่วมกัน นอกจากนี้ ยังควรเร่งดำเนินการสร้างหลักประกันว่าสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกฎหมายภายในประเทศและข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะการส่งเสริมองค์ความรู้แก่สาธารณะและพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบังคับใช้งานกฎหมายเพื่อให้มีมาตรการการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและครอบคลุมทั่วทั้งประเทศตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งพัฒนาแนวทางการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.a

เสริมความแข็งแกร่งของสถาบันระดับชาติที่เกี่ยวข้อง โดยรวมถึงกระทำผ่านทางความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อสร้างขีดความสามารถในทุกระดับ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อจะป้องกันความรุนแรง และต่อสู้กับการก่อการร้าย และอาชญากรรม

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันระดับชาติ โดยเฉพาะสถาบันหรือองค์กรอิสระที่ส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศจะสามารถส่งเสริมให้สังคมมีความสงบสุข มีความครอบคลุม และมีความรับผิดชอบได้ โดยการจัดตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีความเป็นอิสระและสอดคล้องกับหลักการปารีส (Paris Principle) จะนำไปสู่การความตระหนักรู้ในสังคมเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน การปกป้องสิทธิเสรีภาพ และการปฏิรูปกฎหมาย ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาความรุนแรง การก่อการร้าย และอาชญากรรมลดลงได้

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ ซึ่งเป็นรากฐานให้สังคมมีความเข้มแข็งและประเทศมีสันติสุขได้อย่างยั่งยืน โดยขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดกิจกรรมเพื่อถวายพระเกียรติและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา และส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เป็นไปอย่างอิสระและมีเอกภาพ โดยได้มีองค์กรอิสระด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับหลักการปารีส (Paris Principles) อาทิ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ โดยในปีงบประมาณ 2562 มีเรื่องร้องเรียนที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 551 เรื่อง ลดลงร้อยละ 11.56 จากปีงบประมาณ 2561 ที่มีเรื่องร้องเรียน 623 เรื่อง การร้องเรียนในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล และสิทธิชุมชนลดลง ในขณะที่การร้องเรียนในเรื่องการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ในไตรมาสที่ 1-2 ปีงบประมาณ 2563 สถิติเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมี 231 เรื่อง โดยกว่าร้อยละ 31 (72 เรื่อง) เป็นเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างต่อเนื่องนี้จะเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคมได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังได้เสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการป้องกันภัยคุกคามความมั่นคงของชาติ โดยบูรณาการการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดการฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติ (C-MEX) และการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบบบูรณาการ (IDMEx) เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงหลายมิติ โดยในปี 2563 ได้จัดให้มีการดำเนินงานผ่านกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของไทยให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรง ซึ่งจะส่งผลให้สามารถบรรลุเป้าหมายย่อย 16.A ได้

การดำเนินการที่ผ่านมา

หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินแผนงาน/โครงการสำคัญเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ ป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง การก่อการร้าย และอาชญากรรม รวมทั้งบูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง อาทิ การขยายผลโครงการพระราชดำริ การดำเนินการตามแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนา การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ด้านสิทธิมนุษย์กับองค์กรต่าง ๆ ในการศึกษาวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ เผยแพร่เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สร้างความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการการยกระดับมาตรการรับมือภัยก่อการร้ายต่อพื้นที่เสี่ยงในเขตเมือง การจัดการฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติ (C-MEX) อาทิ การฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระหว่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการภัยจากนิวเคลียร์และรังสีระหว่างไทยและสาธารณรัฐเกาหลี และการฝึก

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.a

เสริมความแข็งแกร่งของสถาบันระดับชาติที่เกี่ยวข้อง โดยรวมถึงกระทำผ่านทางความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อสร้างขีดความสามารถในทุกระดับ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อจะป้องกันความรุนแรง และต่อสู้กับการก่อการร้าย และอาชญากรรม

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบบบูรณาการ (IDMEx) การดำเนินโครงการสร้างเครือข่ายบูรณาการความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และประชาชนต่อการสร้างสรรค์ สร้างประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมในโลกดิจิทัล และการแลกเปลี่ยนข้อมูลการข่าวกรองและหารือข้อราชการผ่านกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงเฉพาะด้านกับประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เป็นต้น

การฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติ ประจำปี 2563 (C-MEX 20) การฝึกภาคสนาม/ภาคทะเล (FTX) ประจำปี 2563

ที่มา: ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ภาค 2

ความท้าทาย

การแก้ไขปัญหาการแอบอ้าง/นำสถาบันหลักมาเกี่ยวข้องในความขัดแย้ง และการรักษาดุลยภาพของความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ นับเป็นความท้าทายสำคัญอีกประการหนึ่งที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญและดำเนินการด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ

ข้อเสนอแนะ

ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์และบทบาทของสถาบันหลักอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดการปฏิรูปกลไกที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้าใจและแก้ไขปัญหาด้านสถาบัน ป้องกันการบิดเบือนหลักคำสอนของศาสนา และการแอบอ้าง/การนำสถาบันหลักมาเกี่ยวข้องในความขัดแย้ง รวมทั้งควรส่งเสริมให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการได้อย่างโปร่งใส เป็นอิสระ และให้ประชาชนสามารถร้องเรียน/เข้าถึงความช่วยเหลือได้โดยง่าย

16

ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

SDG 16.b

ส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การไม่เลือกปฏิบัติเป็นหลักพื้นฐานของความเสมอภาค ซึ่งรัฐควรบัญญัติไว้เป็นกฎหมายหรือข้อบังคับทางสังคม เพื่อสร้างความคุ้มครองให้กับคนทุกกลุ่ม รวมทั้งควรกำหนดนโยบายและดำเนินมาตรการส่งเสริมความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในทุกมิติ ตลอดจนกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการไม่เลือกปฏิบัติและความเท่าเทียม จำนวน 8 ฉบับ อาทิ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งยังได้กำหนดประเด็นความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ว่าบุคคลย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ดังนั้นหากมีการเลือกปฏิบัติจะถือเป็นการขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังได้มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

การดำเนินการที่ผ่านมา

นอกจากการบัญญัติประเด็นดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญฯ และตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว หน่วยงานภาครัฐยังได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการใช้กฎหมาย/นโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้มีการศึกษาวิจัย เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติจัดทำเป็นข้อเสนอมาตรฐานและแนวทางในการกำหนดให้มีกติกากลางว่าด้วยความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ ที่จะประกันความเป็นธรรมในการให้การคุ้มครองแก่บุคคลตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ฉบับที่ 4 - 7 โดยได้เน้นย้ำเจตนารมณ์ที่มุ่งมั่นของรัฐบาลไทยในฐานะรัฐภาคีที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ โดยเฉพาะการเคารพสิทธิมนุษยชนแก่บุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนภาพลักษณ์ที่ดีด้านสิทธิมนุษยชนให้กับประเทศไทยในฐานะสมาชิกของสหประชาชาติในการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

ส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความท้าทาย

การส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมาย/นโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยังมีความท้าทายในประเด็นการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเท่าเทียมในทุกกลุ่ม ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกของคนในสังคมและผู้บังคับใช้กฎหมายในการปฏิบัติตามกฎหมาย การตระหนักรู้ในสิทธิของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งกฎระเบียบที่ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังการสร้างจิตสำนึกความเท่าเทียม เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติในทุกกรณี และควรมีการบังคับใช้บทลงโทษสำหรับผู้ที่เลือก โดยเฉพาะกับผู้บังคับใช้กฎหมายที่เลือกปฏิบัติ นอกจากนี้ ควรสร้างการตระหนักรู้ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิทธิพื้นฐานของตน ตลอดจนพัฒนานวัตกรรมและนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายให้เหมาะสม เพื่อให้ครอบคลุมการกระทำผิดในทุกรูปแบบ รวมถึงแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายมีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป

เป้าหมายที่
17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17: Strengthen the means of implementation and revitalize the Global Partnership for Sustainable Development

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

17

SDG 17

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 17 มุ่งยกระดับหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก โดยเฉพาะความร่วมมือหลายภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ผ่านการระดมทุนที่เป็นตัวเงิน เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในการดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ตามความต้องการ จนสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ภายในปี 2573

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ความสามารถในการระดมเงินทุนเพื่อการพัฒนาของไทยในภาพรวมอยู่ในระดับที่เหมาะสม เห็นได้จาก **สัดส่วนรายได้สุทธิของรัฐต่อ GDP และสัดส่วนงบประมาณภายในประเทศที่จัดสรรจากภาษีภายในประเทศที่สูงกว่าค่าเป้าหมาย** ในขณะที่สัดส่วนภาระการชำระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการของลดลงอย่างต่อเนื่องและอยู่ในระดับต่ำกว่าเพดานที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ดี **การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิที่รวมการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Net FDI) ในปี 2562 ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในช่วงปี 2554 - 2561** ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างบทบาทความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาผ่านการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศในหลายรูปแบบ อาทิ การให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแก่ประเทศกำลังพัฒนา การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในมิติการพัฒนาที่หลากหลาย การสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์และการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัครไปปฏิบัติหน้าที่ยังต่างประเทศ และการปฏิบัติตามพันธะสัญญาทางด้านภาษีขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) การให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดด้วยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา (Duty Free Quota Free: DFQF) แก่สินค้าที่ส่งมายังประเทศไทย เป็นต้น

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในด้านการระดมเงินทุนเพื่อการพัฒนา ภาครัฐได้พัฒนาระบบภาษี โดยขยายฐานภาษีให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เช่น การปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตรถยนต์ให้เป็นไปตามการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และการปรับปรุงอัตราภาษีสำหรับเครื่องดื่มตามมูลค่าและตามปริมาณความหวาน อีกทั้งได้ดำเนินการภายใต้มาตรการรองรับการย้ายฐานการผลิตของนักลงทุนต่างชาติ (Thailand Plus Package) และมาตรการการเงินการคลังต่าง ๆ เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

ในด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้มีการดำเนินการในหลายด้าน เช่น การถ่ายทอดความรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการตรวจวัดกัมมันตภาพรังสีและระดับรังสีในสิ่งแวดล้อมใน สปป.ลาว และกัมพูชา การพัฒนานโยบายและระบบติดตามคุณภาพอากาศในเมียนมา การสนับสนุนโรงสีข้าวให้รัฐยะไข่ในเมียนมา การพัฒนาโรงพยาบาลเมืองโพนโฮงในสปป.ลาว และการจัดสรรทุนการศึกษา

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เพื่อการพัฒนามนุษย์ผ่านทุนฝึกอบรมนานาชาติประจำปี และทุนศึกษาปริญญาโทนานาชาติในสาขาที่เกี่ยวข้อง และการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา นอกจากนี้ ภาครัฐได้มีการดำเนินการในประเทศเพื่อความร่วมมือหลายภาคส่วน อาทิ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและภาคเอกชนในคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) โดยได้จัดตั้งคณะทำงานร่วมภาคประชาสังคมและภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Open-ended Working Group for SDGs: OEWG for SDGs)

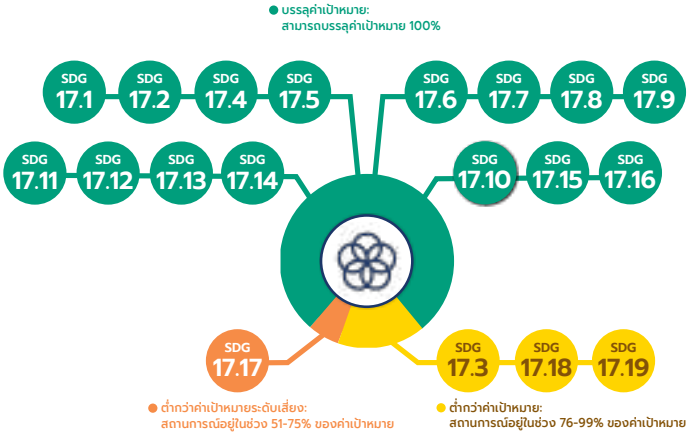
ความท้าทาย

การจัดเก็บภาษีในประเทศไทยยังคงมีช่องว่างระหว่างศักยภาพในการจัดเก็บภาษีตามศักยภาพทางเศรษฐกิจและภาษีที่จัดเก็บได้จริง (tax space) นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ภาครัฐต้องกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งส่วนหนึ่งต้องอาศัยการกู้เงินจากต่างประเทศ ส่งผลให้ต้องมีภาระหนี้ต่างประเทศเพิ่มขึ้น ในขณะที่ค่าจ้างแรงงานของประเทศที่อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับค่าจ้างแรงงานของประเทศเพื่อนบ้านทำให้การลงทุนจากต่างประเทศยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก นอกจากนี้ การติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการความช่วยเหลือของไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ยังไม่เห็นผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะในแง่ของการสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศผู้รับ

ข้อเสนอแนะ

ควรมุ่งบริหารการจัดเก็บรายได้และการใช้จ่ายให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนการคลังระยะปานกลาง โดยการขยายฐานและปรับโครงสร้างภาษี ตลอดจนยกระดับความสามารถในการจัดเก็บภาษีของภาครัฐ ในขณะเดียวกัน ควรสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชน เพื่อให้การระดมทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในประเทศและการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศอยู่ในระดับที่เหมาะสม นอกจากนี้ การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศควรดำเนินการในรูปแบบไตรภาคีร่วมกับประเทศพัฒนาแล้วและองค์การระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเพื่อลดข้อจำกัดด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีของไทย ซึ่งจะทำให้การให้ความช่วยเหลือมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งยังควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการในประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในระยะต่อไป

ผลการประเมินสถานะของ SDG 17

กรณีศึกษา

การทูตเพื่อการพัฒนา: การสนับสนุน ติมอร์-เลสเต ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความร่วมมือระหว่างไทยและติมอร์-เลสเต มีมาอย่างยาวนาน โดยได้มีบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ (MOU on Economic and Technical Cooperation) ระหว่างกันตั้งแต่ปี 2546 และมีโครงการความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อีกหลายโครงการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยแบ่งออกเป็น 3 สาขาหลัก ได้แก่ การเกษตร การศึกษา และสาธารณสุข

สำหรับภาคการเกษตร ประเทศไทยได้ส่งเสริมการพัฒนาทั้งในกรอบทวิภาคีและกรอบไตรภาคีภายใต้โครงการ Sufficiency Economy and Business Promotion in the Agricultural Sector ระหว่างประเทศไทย เยอรมนี และติมอร์-เลสเต โดยมุ่งพัฒนาขีดความสามารถของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ และสร้างชุมชนต้นแบบ ทั้งในด้านการปลูกพืชแบบผสมผสาน การผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการเพาะปลูก การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร รวมถึงจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ และแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเกษตรกรและยุวเกษตรกรผู้สนใจ

ด้านการศึกษา ประเทศไทยให้ความร่วมมือทางวิชาการเพื่อช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่ติมอร์-เลสเต มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยการให้ทุนฝึกอบรม/ดูงาน พ.ศ. 2544 ในสาขาที่มีความสำคัญเช่น การเกษตร สาธารณสุขศึกษา นอกจากนี้ ยังได้ริเริ่มโครงการความร่วมมือการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ปี 2557 เพื่อส่งเสริมการศึกษา สุขภาพ อนามัย โภชนาการและการเรียนรู้ด้านการเกษตรให้กับเด็กนักเรียน โดยมีโรงเรียนเข้าร่วมจำนวน 4 โรงเรียน และโรงเรียนที่ขอพระราชทานเข้าร่วมโครงการฯ อีกจำนวน 2 โรงเรียน ในกรุงดิลี จังหวัด Emera และจังหวัด Baucau

ในด้านสาธารณสุข ได้มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยได้ริเริ่มหารือถึงความร่วมมือไตรภาคีในด้านสาธารณสุขระหว่างติมอร์-เลสเต ประเทศไทย และ UNFPA เพื่อส่งเสริมสุขอนามัยแม่และเด็ก ผดุงครรภ์ และการทำให้ผู้ป่วย HIV อยู่ในสังคมร่วมกับคนทั่วไปได้ โดยติมอร์-เลสเตยังให้ความสนใจต่อการพัฒนาสาธารณสุขขั้นพื้นฐานผ่านการจัดหลักสูตรฝึกอบรมและเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการกลุ่มโรคที่ไม่ติดต่อเรื้อรังซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่ในกลุ่มวัยรุ่น เช่น การห้ามสูบบุหรี่และห้ามดื่มแอลกอฮอล์

ที่มา: กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงสาธารณสุข
ที่มาของภาพ: เว็บไซต์สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงดิลี

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.1

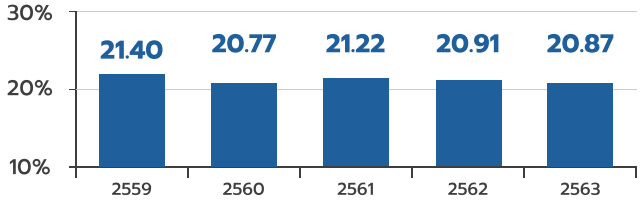
เสริมความเข้มแข็งของการระดมทรัพยากรภายในประเทศ โดยรวมถึงการสนับสนุนระหว่างประเทศไปยังประเทศกำลังพัฒนา เพื่อปรับปรุงขีดความสามารถของประเทศในการเก็บภาษีและรายได้อื่นของรัฐ

ระบบการจัดเก็บภาษีและรายได้อื่น ๆ ของภาครัฐถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมทรัพยากร เพื่อการบริหารและขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ เว้นตลอดจนการกระจายทรัพยากรไปยังประชากรกลุ่มต่าง ๆ นอกจากนี้ ภาษียังสามารถใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการส่งเสริมหรือลดบทบาทของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมทั้งยังสามารถลดภาระทางการคลังที่เพิ่มสูงขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งให้ระบบภาษีจะส่งผลให้เศรษฐกิจภายในประเทศเติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพและมั่นคงมากขึ้น

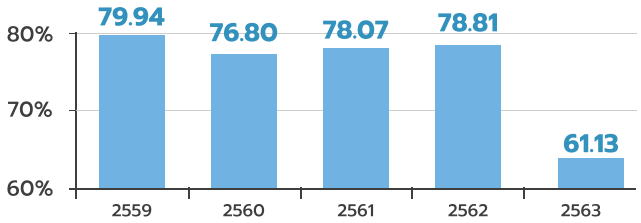
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2563 สัดส่วนรายได้สุทธิของรัฐต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ 20.87 ปรับตัวลดลงจากร้อยละ 21.40 ในปี 2559 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการเก็บภาษีและรายได้อื่นของรัฐลดลงเล็กน้อย อย่างไรก็ดี สัดส่วนดังกล่าวยังคงสูงกว่าค่าเป้าหมายของกระทรวงการคลัง ซึ่งกำหนดไว้ที่ร้อยละ 19.6 ในปี 2568 ในส่วนของสัดส่วนงบประมาณภายในประเทศที่จัดสรรจากภาษีภายในประเทศ พบว่าตั้งแต่ปี 2559-2562 มีสัดส่วนค่อนข้างคงที่ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 78.4 ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70.56 ในปี 2568 ก่อนที่จะปรับตัวลดลงมาที่ร้อยละ 61.13 ในปี 2563 โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในประเทศอันเนื่องมาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

สัดส่วนรายได้รัฐสุทธิต่อ GDP (%)

สัดส่วนรายได้สุทธิต่อวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี (%)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อปรับปรุงระบบภาษีมาอย่างต่อเนื่อง โดย (1) ขยายฐานภาษีให้มีความครอบคลุมมากขึ้นด้วยการพัฒนาระบบข้อมูลและการนำเทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) มาช่วยในการวิเคราะห์หาผู้ประกอบการรายใหม่ที่อยู่นอกระบบฐานภาษี การบูรณาการข้อมูลภายในและภายนอกเพื่อเชื่อมโยงไปยังรายได้ที่แท้จริงของผู้ประกอบการ การปรับปรุงระบบการคัดเลือกผู้เสียภาษีเพื่อกำกับและตรวจสอบ(Risk-Based Audit System: RBA) เพื่อให้ระบบมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และการปรับปรุงระบบการคัดกรองผู้ประกอบการที่มีความผิดปกติเพื่อขยายฐานภาษีและสร้างความสมัครใจในการเสียภาษี และ (2) ปรับปรุงระบบภาษีร่วมกับการบรรลุเป้าหมายอื่น เช่น การปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตรถยนต์ให้อยู่บนฐานของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์แทนฐานปริมาตรความจุกระบอกสูบแบบเดิม การปรับปรุงอัตราภาษีสำหรับเครื่องดื่มที่เติมสารอาหารหรือสารอื่น โดยการจัดเก็บอัตราภาษีตามมูลค่าและตามปริมาณความหวานของเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และการปรับเพิ่มอัตราภาษีการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของรัฐ เป็นต้น

SDG 17.1

เสริมความเข้มแข็งของการระดมทรัพยากรภายในประเทศ โดยรวมถึงการสนับสนุนระหว่างประเทศไปยังประเทศกำลังพัฒนา เพื่อปรับปรุงขีดความสามารถของประเทศในการเก็บภาษีและรายได้อื่นของรัฐ

ความท้าทาย

การจัดเก็บภาษีในประเทศไทยยังคงมีช่องว่างระหว่างศักยภาพในการจัดเก็บภาษีตามศักยภาพทางเศรษฐกิจและภาษีที่จัดเก็บได้จริง (Tax Space) ทั้งนี้ ในปี 2557-2562 สัดส่วนรายได้ภาษีต่อ GDP ของประเทศไทยเฉลี่ยร้อยละ 17 ขณะที่ศักยภาพของระบบเศรษฐกิจไทยนั้นสามารถมีรายได้ภาษีอยู่ที่ร้อยละ 25 ของ GDP ดังนั้น เศรษฐกิจไทยยังมีช่องว่างให้เก็บภาษีเพิ่มเติมได้อีกร้อยละ 8 โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดเก็บรายได้ภาษีของไทยต่ำกว่าระดับศักยภาพของระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ (1) ฐานจำนวนผู้ยื่นแบบและเสียภาษีเงินได้มีขนาดเล็ก เนื่องจากโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำกัดให้ผู้มีรายได้จำนวนน้อยที่ต้องเสียภาษี ขณะที่เศรษฐกิจนอกระบบของไทยยังมีขนาดใหญ่ ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากไม่อยู่ในฐานภาษีเงินได้ และ (2) อัตราภาษีของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่การปรับลดอัตราภาษีและการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยการปรับลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลและการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุนของประเทศ ส่งผลให้รายได้จากภาษีนิติบุคคลลดลง นอกจากนี้ การให้สิทธิลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาภาษีเพิ่มขึ้นส่งผลให้รายรับจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาลดลง ในขณะเดียวกัน ยังมีประเด็นความท้าทายจากปัจจัยโครงสร้างของประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลในขณะเดียวกัน ก็จะเป็นการเพิ่มภาระด้านรายจ่ายภาครัฐในการดูแลผู้สูงอายุในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ควรมุ่งบริหารการจัดเก็บรายได้และการใช้จ่ายให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนการคลังระยะปานกลาง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้และการปรับอัตราภาษีที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แนวโน้มการใช้จ่ายเงินกู้เนื่องจากผลกระทบของโรคโควิด-19 ดังนี้ (1) เร่งรัดกฎหมายที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล เช่น ประมวลรัษฎากรเพื่อรองรับระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ประกอบการอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ การจัดเก็บภาษีเงินได้จากการลงทุนในตราสารหนี้ผ่านกองทุนรวมให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว (2) ขยายฐานภาษีโดยการปรับปรุงระบบอิเล็กทรอนิกส์และพัฒนาฐานข้อมูลที่ใช้ติดตามการจัดเก็บภาษี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ ขยายฐานภาษี และปรับปรุงโครงสร้างภาษีให้มีความเป็นธรรม ความเท่าเทียม และความเหมาะสมกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป รวมทั้งใช้การขยายรายได้ภาษีเป็นเครื่องมือในการบรรลุวัตถุประสงค์อื่น ๆ ด้วย เช่น การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการสร้างทุนทรัพยากรมนุษย์ (3) ทบทวนความคุ้มค่าของการใช้มาตรการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลและสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศควบคู่กับการขยายฐานภาษีและการพิจารณาให้สิทธิประโยชน์พิเศษทางภาษีในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น หรือการเลือกใช้แนวทางการพัฒนาปัจจัยอื่น ๆ ที่สร้างความสามารถทางการแข่งขันที่มีความคุ้มค่า เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การลงทุนเพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิต และการสนับสนุนความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจในประเทศ เป็นต้น และ (4) ปรับโครงสร้างภาษีให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจในยุคดิจิทัลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน เพื่อช่วยให้ภาครัฐสามารถนำพื้นที่ทางการคลังกลับมาได้ส่วนหนึ่ง โดยไม่เพิ่มภาระต่อผู้ที่เสียภาษีอย่างถูกต้องในปัจจุบัน

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.2

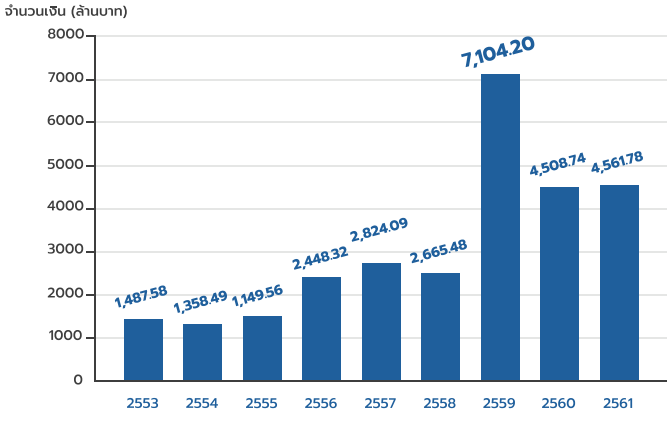
ประเทศพัฒนาแล้วจะดำเนินการให้เป็นผลตามพันธกรณีเรื่องการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) อย่างเต็มที่ โดยรวมถึงพันธกรณีที่ให้ไว้โดยประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศที่จะบรรลุเป้าหมายการมีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา ร้อยละ 0.7 และมีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ร้อยละ 0.15 ถึง 0.20 โดยผู้ให้ ODA ควรพิจารณาตั้งเป้าหมายที่จะให้มีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

การให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการโดยภาครัฐ (ODA) มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับความเป็นอยู่และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้ องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ได้กำหนดให้กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วมีพันธกรณีที่จะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาโดยมีสัดส่วนความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการต่อรายได้มวลรวมประชาชาติที่ร้อยละ 0.7 สำหรับประเทศกำลังพัฒนาและร้อยละ 0.15 ถึง 0.20 สำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2561 ประเทศไทยมีมูลค่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา 4,561.78 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของรายได้มวลรวมประชาชาติ จำแนกเป็นเงินกู้ 447.01 ล้านบาท (ร้อยละ 9.80) เงินให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการ 1,662.45 ล้านบาท (ร้อยละ 36.44) และเงินบริจาคให้แก่องค์การระหว่างประเทศ 2,452.32 ล้านบาท (ร้อยละ 53.76) โดยมูลค่าการให้ความช่วยเหลือของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเทียบช่วงที่ผ่านมา ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยยังคงถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจึงเป็นการแสดงถึงสถานะและบทบาทของประเทศไทยเทียบเท่ากับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วรวมถึงแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้บรรลุเป้าหมายเกินกว่าค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้

มูลค่าการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย (พ.ศ. 2553 - 2561)

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ประเทศไทยมีความร่วมมือในการพัฒนากับนานาประเทศ 4 สาขาหลัก ได้แก่ ความเชื่อมโยงโครงข่าย การคมนาคมพลังงานการพัฒนาเมืองและการพัฒนาบุคลากร โดยในระยะที่ผ่านมาได้ดำเนินโครงการสำคัญอาทิ โครงการปรับปรุงและลาดยางผิวจราจรเส้นทาง R48 (ตราด-เกาะกง-สแรอ็อมเบิล) โครงการพัฒนาถนนสาย 67 (อันลองเวง-เสียมราฐ) ในกัมพูชา โครงการก่อสร้างทางรถไฟสายท่านาแล้ง-เวียงจันทน์ และโครงการปรับปรุงสนามบินวัดไตใน สปป.ลาว ซึ่งโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคให้เข้มแข็งมั่นคงและยั่งยืน

นอกจากนี้ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ได้ขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อการพัฒนา 4 รูปแบบ ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดส่งอาสาสมัครเพื่อนไทย (Friends from Thailand) เพื่อไปปฏิบัติงาน ณ ประเทศคู่ร่วมมือภายใต้โครงการหรือตามคำขอและการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญตามคำขอเพื่อไปปฏิบัติงาน ณ ประเทศคู่ร่วมมือภายใต้โครงการ ในส่วนของสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินการจัดตั้งความร่วมมือด้านการเงินและด้านวิชาการใน 7 ประเทศ ได้แก่ สปป.ลาว เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ภูฏาน ศรีลังกา และติมอร์-เลสเต จำนวน 78 โครงการ มูลค่ารวม 17,591.33 ล้านบาท โดยเป็นความช่วยเหลือด้าน

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศพัฒนาแล้วจะดำเนินการให้เป็นผลตามพันธกรณีเรื่องการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) อย่างเต็มที่ โดยรวมถึงพันธกรณีที่ให้ไว้โดยประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศที่จะบรรลุเป้าหมายการมีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา ร้อยละ 0.7 และมีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ร้อยละ 0.15 ถึง 0.20 โดยผู้ให้ ODA ควรพิจารณาตั้งเป้าหมายที่จะให้มีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

การเงิน (เงินกู้เงื่อนไขผ่อนปรน) 24 โครงการเป็นเงิน 17,292.78 ล้านบาท การพัฒนาบุคลากร โดยการอบรม 406 คนรวม 36 โครงการมูลค่า 23.29 ล้านบาท และความร่วมมือทางวิชาการ 19 โครงการ มูลค่า 275.26 ล้านบาท

ความท้าทาย

ประเทศไทยยังขาดระบบการติดตามและตรวจสอบการดำเนินการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย ทำให้ไม่มีข้อมูลการใช้ประโยชน์ของเงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ไทยได้มอบให้ประเทศต่าง ๆ รวมถึงรายละเอียดผลประโยชน์และผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้เพิ่มความท้าทายในแง่ของสถานะทางการคลังของประเทศไทย ซึ่งมีความไม่คล่องตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากจำเป็นต้องนำงบประมาณบางส่วนใช้รับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน ดังนั้น ประเทศไทยอาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการช่วยเหลือแก่ต่างประเทศเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดทำฐานข้อมูลกลางสำหรับโครงการการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา โดยบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและวางระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสะดวกต่อการใช้งาน นอกจากนี้ ยังควรพิจารณากระจายความช่วยเหลือไปยังกลุ่มประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือในภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างอำนาจในการต่อรองในด้านการค้าให้ครอบคลุมมากขึ้น รวมทั้งจะเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีของประเทศไทยเพื่อทำให้ประเทศต่าง ๆ รู้จักประเทศไทยมากขึ้นและเข้าร่วมเป็นภาคีเพื่อสนับสนุนให้ประเทศไทยดำรงตำแหน่งสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.3

ระดมทรัพยากรทางการเงินสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มเติม จากแหล่งที่หลากหลาย

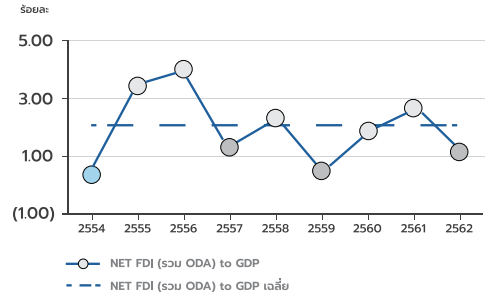
ความท้าทายหนึ่งของประเทศกำลังพัฒนาคือความสามารถในการระดมทรัพยากรทางการเงินไม่เพียงพอกับความต้องการเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ ภายนอกประเทศ อาทิ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) และความร่วมมือใต้-ใต้ จะช่วยเพิ่มศักยภาพของประเทศ โดยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและกระตุ้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในประเทศ ทั้งนี้ การระดมทรัพยากรดังกล่าวไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของเม็ดเงินการลงทุนเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยี องค์ความรู้ ระบบการบริหารจัดการ และทุนทางปัญญาด้วย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2562 ประเทศไทยมีมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิที่รวมการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Net FDI) จำนวน 198,591 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.18 ของ GDP โดยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในช่วงปี 2554-2561 ซึ่งอยู่ที่ 270,832 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 1.96 ของ GDP ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการออกไปลงทุนในต่างประเทศของนักลงทุนไทย ประกอบกับการลดลงของการลงทุนจากต่างประเทศเนื่องจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกและความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ

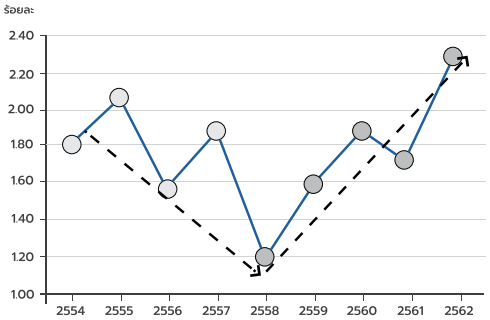
สำหรับมูลค่าเงินโอนกลับประเทศในช่วงปี 2554-2562 พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 202,678 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.79 ของ GDP ในปี 2554 เป็น 382,352 ล้านบาทหรือร้อยละ 2.27 ของ GDP ในปี 2562 โดยหลังจากปี 2558 เป็นต้นมา แนวโน้มของเงินโอนกลับประเทศเกิดจากการปรับตัวดีขึ้นของเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการเงินที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศถูกลงและมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (รวม ODA) ต่อ GDP

ที่มา: สศช. และธนาคารแห่งประเทศไทย

เงินโอนกลับประเทศต่อ GDP

ที่มา: สศช. และธนาคารแห่งประเทศไทย

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในส่วนของการลงทุนในประเทศ ภาครัฐดำเนินมาตรการรองรับการย้ายฐานการผลิตของนักลงทุนต่างชาติ (Thailand Plus Package) และมาตรการทางการเงินการคลังต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการลงทุนในประเทศ ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่และการอำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนจากต่างประเทศในการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยรวมถึงการอำนวยความสะดวกให้

ระดมทรัพยากรทางการเงินสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มเติม จากแหล่งที่หลากหลาย

แก่แรงงานและผู้ประกอบการไทยที่อยู่ต่างประเทศในการโอนรายได้กลับเข้ามาในประเทศไทย รวมไปถึงการผลักดันนโยบาย Fin Tech เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมทางการเงินของประเทศ

ในขณะเดียวกัน ในส่วนของการลงทุนในต่างประเทศ ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการต่างๆ อาทิ (1) การเปิดเสรีให้นักลงทุนไทยรายย่อยออกไปลงทุนในหลักทรัพย์ต่างประเทศได้เองภายในวงเงินไม่เกิน 200,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ปี จากเดิมที่ต้องลงทุนผ่านตัวกลางในประเทศหรือต้องเป็นนักลงทุนที่มีความมั่งคั่งสูงตามเกณฑ์ที่กำหนด (qualified investor) (2) การเพิ่มวงเงินรวมสำหรับการลงทุนในหลักทรัพย์ต่างประเทศที่จัดสรรให้นักลงทุนสถาบันภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (3) มาตรการเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำผ่าน EXIM bank สำหรับผู้ที่จะลงทุนในต่างประเทศโดยเฉพาะผู้ที่จะไปลงทุนในประเทศกลุ่ม CLMV (4) บริการประกันความเสี่ยงการลงทุนให้กับสำหรับผู้ที่จะลงทุนในต่างประเทศ (5) การยกเว้นภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรแก่บุคคลตามสัญญาว่าด้วยการเก็บภาษีซ้อน และ (6) การผลักดันให้ผู้ประกอบการไทยเข้าร่วมงานแสดงสินค้าอุตสาหกรรมระดับโลก อาทิ AAPEX, THE BIG 5 SHOW, AUTOMECHANIKA DUBAI, MEDICA เพื่อหาโอกาสการจับคู่ทางธุรกิจ

ความท้าทาย

ความท้าทายประการหนึ่ง คือ โครงสร้างของค่าจ้างแรงงานของประเทศที่อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับค่าจ้างแรงงานของประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบกับปัญหาและอุปสรรคต่อการประกอบการธุรกิจที่นักลงทุนและผู้ประกอบการชาวต่างชาติเผชิญ โดยเฉพาะการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ ความยุ่งยากของการขอ Visa และใบอนุญาตทำงานของชาวต่างชาติ และขั้นตอนระบบศุลกากร นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจของนักลงทุนได้ เช่น เสถียรภาพทางการเมือง ความพร้อมในระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานโดยเฉพาะเรื่องของโลจิสติกส์ รวมทั้งโครงสร้างประชากรของประเทศที่มีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ในระยะสั้นถึงปานกลาง ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชน โดยให้ความสำคัญกับการติดตามและขับเคลื่อนมาตรการเพื่อสนับสนุนการลงทุนของประเทศ โดยเฉพาะมาตรการรองรับการย้ายฐานการผลิตของนักลงทุนต่างชาติและมาตรการการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนการลงทุนของประเทศต่าง ๆ การขับเคลื่อนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของภาครัฐและการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานทักษะสูง การขอใบอนุญาตทำงานของชาวต่างชาติและการขอ Visa ในระยะยาว ภาครัฐควรมุ่งเน้นปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อยกระดับศักยภาพการขยายตัวของเศรษฐกิจและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตลอดจนการกระจายผลจากการพัฒนาสู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างเป็นธรรม ในขณะเดียวกันควรสนับสนุนการกระจายการลงทุนของผู้ประกอบการไทยในต่างประเทศ โดยการอำนวยความสะดวกด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปกับการขยายช่องทางการตลาดให้เกิดความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าของภูมิภาคและของโลก

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.4

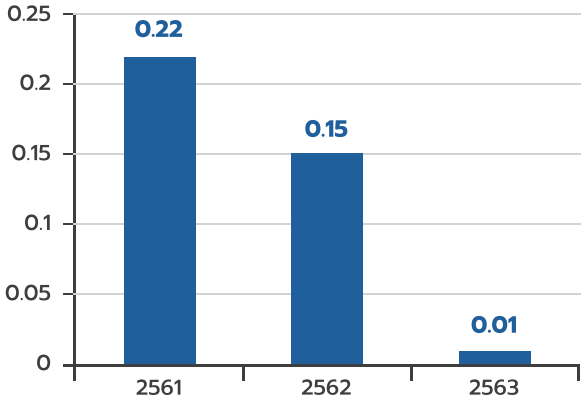
ช่วยประเทศกำลังพัฒนาในการบรรลุความยั่งยืนของหนี้ระยะยาว โดยใช้นโยบายที่ประสานงานกันที่มุ่งส่งเสริมการจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้ การบรรเทาหนี้ และการปรับโครงสร้างหนี้ตามความเหมาะสม และแก้ปัญหาหนี้ต่างประเทศของประเทศยากจนที่มีหนี้สินในระดับสูงเพื่อลดการประสบปัญหาหนี้

การก่อหนี้จากต่างประเทศถือเป็นแนวทางการระดมทรัพยากรแนวทางหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ดี สิ่งที่ภาครัฐต้องคำนึงถึงคือการก่อหนี้จากต่างประเทศจะต้องไม่นำไปสู่ความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และต้องไม่อยู่ในระดับสูงมากเกินกว่าความสามารถในการหารายได้ของประเทศจนทำให้ระดับภาระของการชำระหนี้ต่อรายได้ของประเทศอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ หากระดับภาระการชำระหนี้ต่อรายได้ของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจนำไปสู่ภาวะวิกฤตการณ์หนี้ต่างประเทศ ซึ่งเป็นภาวะที่ภาครัฐไม่สามารถชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย จนต้องขอผัดผ่อนการชำระหนี้ และจะส่งผลเสียต่อความน่าเชื่อถือในฐานะการเงินและเศรษฐกิจของประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ปัจจุบัน สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ของประเทศไทย ณ สิ้นปี 2563 อยู่ที่ประมาณร้อยละ 52.1 เพิ่มขึ้นจากช่วงสิ้นปี 2562 ที่อยู่ประมาณร้อยละ 41.2 โดยส่วนหนึ่งเป็นผลจาก GDP ที่หดตัวลง ประกอบกับรัฐบาลต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาพยุงเศรษฐกิจจากผลกระทบของการระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งนี้ ประเทศไทยกำหนดกรอบหนี้สาธารณะไว้ไม่ให้เกินร้อยละ 60 ของ GDP จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงประโยชน์และประสิทธิภาพของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจากการสร้างหนี้เพิ่มเพื่อรักษาระดับหนี้สาธารณะต่อ GDP ไว้ให้ต่ำกว่าร้อยละ 60 อย่างไรก็ตาม สัดส่วนภาระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการของไทยใน ปี 2563 อยู่ที่ร้อยละ 0.01 ลดลงจากร้อยละ 0.15 ในปี 2562 และร้อยละ 0.22 ในปี 2561 ซึ่งต่ำกว่าเพดานสัดส่วนภาระหนี้สาธารณะที่เป็นเงินตราต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการเอาไว้ในพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ที่กำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 5[1] ตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของไทยในระยะยาวจากผลกระทบของภาระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ซึ่งมีความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ ยังอยู่ในระดับต่ำ

สัดส่วนภาระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการ (ร้อยละ)

ที่มา: สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้มีการดำเนินนโยบายทางการเงินต่าง ๆ เพื่อให้สัดส่วนภาระการชำระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการของไทยไม่สูงกว่าเพดานที่กำหนดไว้ เช่น การดูแลระดับของอัตราดอกเบี้ยนโยบายในประเทศให้เหมาะสม การรักษาอัตราแลกเปลี่ยนไม่ให้มีความผันผวนมากเกินไป การดูแลการเคลื่อนย้ายของเงินทุนระหว่างประเทศผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมถึงการรักษาระดับเงินสำรองระหว่างประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและเพียงพอรองรับในกรณีหนี้ต่างประเทศทั้งหมดไม่ได้รับการต่ออายุได้

[1] คณะกรรมการนโยบายการเงินการคลังของรัฐกำหนดให้กระทรวงการคลังทบทวนสัดส่วนดังกล่าวอย่างน้อยทุก 3 ปี (นับตั้งแต่ปี 2561)

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

17

SDG 17.4

ช่วยประเทศกำลังพัฒนาในการบรรลุความยั่งยืนของหนี้ระยะยาว โดยใช้นโยบายที่ประสานงานกันที่มุ่งส่งเสริมการจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้ การบรรเทาหนี้ และการปรับโครงสร้างหนี้ตามความเหมาะสม และแก้ปัญหาหนี้ต่างประเทศของประเทศยากจนที่มีหนี้สินในระดับสูงเพื่อลดการประสบปัญหาหนี้

ความท้าทาย

ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ภาครัฐได้ออกพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งต้องอาศัยการกู้เงินจากต่างประเทศ ส่งผลให้ต้องมีภาระหนี้ต่างประเทศเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ความผันผวนของนโยบายการเงินของประเทศสำคัญ อัตราแลกเปลี่ยน ตลอดจนภาวะความไม่แน่นอนของภาวะการค้าการลงทุนระหว่างประเทศยังเป็นความท้าทายสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องติดตามและจับสัญญาณความเสี่ยงต่าง ๆ เหล่านี้ให้ได้อย่างรวดเร็วเพื่อที่จะเฝ้าระวังผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับระบบการเงินของไทย

ข้อเสนอแนะ

ภายใต้บริบทความเชื่อมโยงกันที่ซับซ้อนมากขึ้นของระบบการเงินของโลก ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลเสถียรภาพทางการเงินในทุกมิติ โดยมุ่งเน้นการดำเนินนโยบายการเงินให้สอดคล้องกับเป้าหมายนโยบายการเงินและการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการดูแลรักษาสภาพคล่องในระบบการเงิน ปริมาณสินเชื่อ ปริมาณการออกหุ้นกู้ และตราสารหนี้ และการดูแลภาระหนี้ทั้งในและต่างประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม นอกจากนี้ ภายใต้เศรษฐกิจที่ยังเผชิญกับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการระบาดของโรคโควิด-19 ภาครัฐควรมุ่งเน้นการดำเนินมาตรการทางการเงินเพื่อบรรเทาภาระหนี้และเพิ่มสภาพคล่องให้ลูกหนี้ที่เดือดร้อน โดยเฉพาะลูกหนี้รายย่อยและ SMEs ที่ได้รับผลกระทบในระดับที่เพียงพออย่างต่อเนื่อง อาทิ การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การเร่งปรับโครงสร้างหนี้ การเลื่อนการชำระหนี้ ในขณะเดียวกันควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเงิน โดยเฉพาะสกุลเงินดิจิทัล รวมถึงการประเมินและจับสัญญาณความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยทางเศรษฐกิจการเงินของโลกที่อาจจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของไทยด้วย

17

SDG 17.5

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ใช้และดำเนินการให้เกิดผลตามระบอบการส่งเสริมการลงทุนสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

การส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด นอกจากจะเป็นประโยชน์สำหรับนักลงทุนไทยในเชิงของการขยายตลาดต่างประเทศ และการเข้าถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ วัตถุดิบ และตลาดแรงงานที่มีต้นทุนต่ำแล้ว ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้กับประเทศผู้รับการลงทุน ผ่านการจ้างงานและการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมในสาขาที่ไทยมีศักยภาพ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในแอฟริกา อาทิ โมซัมบิก แทนซาเนีย และมาดากัสการ์ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศเป้าหมายที่ไทยให้ความสำคัญผ่านการสร้างโอกาสการลงทุนของภาคธุรกิจของไทยในกลุ่มประเทศตลาดใหม่

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2562 ยอดเงินคงค้างเงินลงทุนโดยตรงของไทย (Thailand Direct Investment Stock: TDI Stock) ในกลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมียอดเงินลงทุนคงค้างสูงสุดอยู่ในเมียนมา จำนวน 150,593.3 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 134,869.2 ล้านบาทในปี 2559 นอกจากนี้ ไทยยังได้ส่งเสริมการลงทุนในประเทศแถบแอฟริกา โดยมี TDI Stock สูงสุดในโมซัมบิกเป็นจำนวน 13,535.5 ล้านบาท ในปี 2562

อย่างไรก็ดี เงินลงทุนโดยตรงของไทยในต่างประเทศ (Thailand Direct Investment Outflow: TDI Outflow) ในหมู่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดมีแนวโน้มลดลงในช่วงระยะเวลาเดียวกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการชะลอการลงทุนของนักลงทุนไทยในภาวะที่เศรษฐกิจโลกยังคงมีความเปราะบาง

ยอดคงค้างเงินลงทุนโดยตรงของไทยในต่างประเทศ
Thailand Direct Investment Stock: TDI Stock

หน่วย:ล้านบาท

ประเทศ	2559	2560	2561	2562
เมียนมา	134,869.2	137,876.5	147,328.4	150,593.3
สปป.ลาว	112,910.9	114,431.0	123,310.9	129,364.4
กัมพูชา	37,571.1	41,736.5	51,084.1	51,621.5
โมซัมบิก	10,580.1	10,218.1	11,217.1	13,535.5
มาดากัสการ์	142.6	118.8	126.0	89.3
แทนซาเนีย	36.2	71.1	90.5	84.1

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563)

การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทยและเพิ่มบทบาทของประเทศไทยในเวทีการลงทุนระหว่างประเทศ โดยได้นำนักลงทุนไปสำรวจโอกาสในการลงทุนและให้บริการจับคู่ธุรกิจกับนักลงทุนท้องถิ่นในประเทศเพื่อนบ้านของไทย การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการให้บริการที่ปรึกษาในต่างประเทศเพื่อประสานงานและแก้ไขปัญหาให้กับนักลงทุนไทย โดยเฉพาะในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยจัดให้มีที่ปรึกษาประจำใน 5 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม และอินโดนีเซีย อีกทั้งยังเน้นการสร้างความตระหนักรู้สำหรับนักลงทุนในแง่ของกฎระเบียบการทำธุรกิจ เศรษฐกิจ และภาคอุตสาหกรรมที่นักลงทุนไทยสามารถแข่งขันและเติบโตได้ดี อาทิ การลงทุนในอุตสาหกรรม เครื่องนุ่งห่ม และธุรกิจโรงพยาบาลในกัมพูชา อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปและธุรกิจโรงแรมใน สปป.ลาว รวมถึงอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม และธุรกิจร้านอาหารในเมียนมา

นอกจากนี้ สกท. ยังได้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการลงทุนไทยในต่างประเทศ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและคำปรึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญแก่นักลงทุนที่ประสงค์จะไปลงทุนในต่างประเทศ และศูนย์พัฒนาการลงทุนไทยในต่างประเทศ (Thailand Overseas Investment Support Center: TOISE) เพื่อจัดหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและ

ใช้และดำเนินการให้เกิดผลตามระบอบการส่งเสริมการลงทุนสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

ศักยภาพแก่นักลงทุนไทยในกลุ่มประเทศตลาดเป้าหมาย ได้แก่ เมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม อินโดนีเซีย กลุ่มประเทศเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และกลุ่มประเทศในแอฟริกา

ความท้าทาย

นโยบายการส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศของไทยยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยเฉพาะการลงทุนในกลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุด เนื่องจากกระบวนการขอคืนภาษีซ้อนของไทยที่ผู้ประกอบการยังคงมองว่ามีความซับซ้อน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอย่างสิงคโปร์และมาเลเซีย ที่ให้ความสำคัญกับมาตรการสนับสนุนทางภาษีที่ชัดเจนและเป็นระบบ รวมถึงการเข้าไปมีบทบาทของรัฐผ่านการร่วมลงทุนในโครงการสำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมเทคโนโลยี ดิจิทัลและนวัตกรรมของไทยที่ยังไม่พร้อมแข่งขัน แต่เป็นสาขาการลงทุนที่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดต้องการ ประกอบกับวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมและรายย่อย (MSMEs) ยังเผชิญกับข้อจำกัดทางด้านศักยภาพ เงินทุนและองค์ความรู้ในการขยายตลาดในต่างประเทศภายใต้บริบทการแข่งขันทางธุรกิจที่เปลี่ยนไป ความท้าทายยังรวมไปถึงความไม่แน่นอนของกฎระเบียบและต้นทุนการทำธุรกิจในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ควรมุ่งเน้นดำเนินมาตรการส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศของไทย ผ่านการปรับปรุงมาตรการทางภาษี การให้ความช่วยเหลือกับ MSMEs ในการออกไปลงทุนในรูปแบบของการให้เงินกู้ยืมหรือการให้เงินช่วยเหลือแบบให้เปล่า รวมถึงการส่งเสริมให้รัฐเข้าไปเป็นผู้ร่วมลงทุนในกิจการที่มีความจำเป็นต่อการลงทุน มีความเสี่ยงสูง และใช้เงินลงทุนสูง เช่น การสร้างนิคมอุตสาหกรรม การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคระบบการติดต่อสื่อสารและโลจิสติกส์ ในประเทศผู้รับทุนที่เป็นกลุ่มประเทศเป้าหมาย นอกจากนี้ ควรประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการไทยในการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้า โดยเฉพาะจากความตกลงว่าด้วยการลงทุนอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement) รวมทั้งควรพัฒนากลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการการพัฒนาทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานในยุคดิจิทัล

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.6

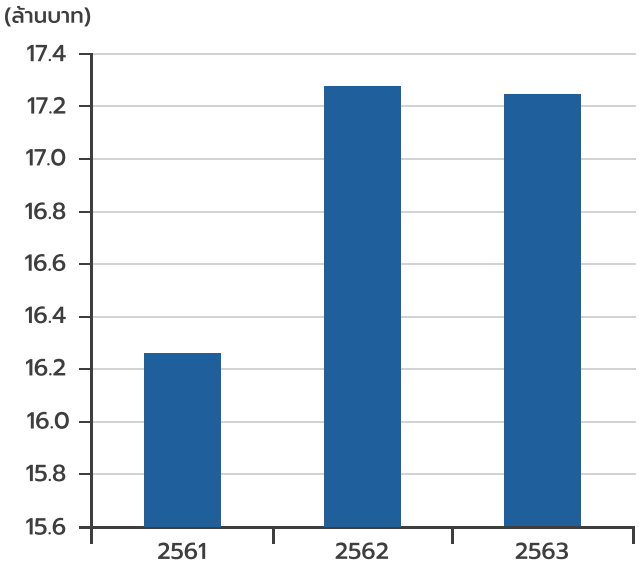
ส่งเสริมความร่วมมือเหนือ-ใต้ ใต้-ใต้ และไตรภาคีในระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ และการเข้าถึงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ ตามข้อตกลงร่วมกัน โดยรวมถึงการปรับปรุงกลไกประสานงานที่มีอยู่ โดยเฉพาะระดับสหประชาชาติ และผ่านกลไกการอำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยีระดับโลก

การดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งระดับทวิภาคี ไตรภาคี ภูมิภาค และพหุภาคี มีส่วนช่วยในการส่งเสริมศักยภาพการผลิตของประเทศกำลังพัฒนา นำไปสู่การยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ทั้งนี้ ในส่วนของประเทศไทย ได้มีการจัดสรรงบประมาณและการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาด้านดังกล่าวในฐานะประเทศผู้ให้โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านมาอย่างต่อเนื่อง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

มูลค่าการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในช่วงปี 2559 - 2561 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2561 มีมูลค่าอยู่ที่ 17.28 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 16.25 ล้านบาท ในปี 2559 ทั้งนี้ การดำเนินการส่วนใหญ่เป็นโครงการให้ความช่วยเหลือในลักษณะการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน โดยเน้นความร่วมมือระดับทวิภาคีและดำเนินการในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเป็นหลัก

มูลค่าการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมของไทย

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินโครงการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมในระดับทวิภาคี อาทิ การถ่ายทอดความรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการตรวจวัดกัมมันตภาพรังสีและระดับรังสีในสิ่งแวดล้อมใน สปป.ลาว และกัมพูชา ภายใต้กรอบความร่วมมือเครือข่ายหน่วยงานกำกับดูแลความปลอดภัยจากพลังงานปรมาณูในภูมิภาคอาเซียน (ASEANTOM) และแผนความร่วมมือด้านนวัตกรรมไทย-ลาว พ.ศ. 2560-2562 ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างเครือข่ายและกลไกในการปรึกษาหารือและถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างผู้กำหนดนโยบายและนักวิจัย นอกจากนี้ ยังมีโครงการบางส่วนอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือแบบไตรภาคีกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ อาทิ โครงการ Application of Science and Technology for Water Resource Management ใน สปป.ลาว ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย องค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐฯ (United States Agency for International Development: USAID) และมูลนิธิ/สถาบันต่าง ๆ ผ่านการดำเนินการในลักษณะ Public-Private Parnership (PPP) โดยได้ติดตั้งระบบติดตามปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการน้ำของ สปป.ลาว และการให้ทุนการศึกษาหลักสูตร Promotion and Dissemination of High Quality Biofuels Production Technology for Automotive Utilization in ASEAN ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยและรัฐบาลญี่ปุ่น ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2559

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.6

ส่งเสริมความร่วมมือเหนือ-ใต้ ใต้-ใต้ และไตรภาคีในระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ และการเข้าถึงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ ตามข้อตกลงร่วมกัน โดยรวมถึงการปรับปรุงกลไกประสานงานที่มีอยู่ โดยเฉพาะระดับสหประชาชาติ และผ่านกลไกการอำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยีระดับโลก

ความท้าทาย

ศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดจนงบประมาณเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของไทยที่มีอยู่อย่างจำกัดเมื่อเทียบกับประเทศที่มีรายได้สูงและองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ ทำให้การให้ความช่วยเหลือในสาขาดังกล่าวยังไม่ก้าวหน้านัก นอกจากนี้ ประชาชนยังขาดความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการที่ประเทศไทยให้ความช่วยเหลือต่างประเทศในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากยังมองว่าควรนำงบประมาณความช่วยเหลือเหล่านั้นมาใช้พัฒนาภายในประเทศที่ยังขาดแคลนก่อน ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วความช่วยเหลือในลักษณะดังกล่าวเป็นความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาซึ่งจะเป็นประโยชน์ที่ส่งผลต่อประเทศไทยเนื่องจากเมื่อต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านมีระดับการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นจะช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ไทย รวมทั้งช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยในระดับสากล

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการดำเนินโครงการและงบประมาณในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศเรื่องการสร้างการเข้าถึงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งในรูปแบบทวิภาคีใต้-ใต้และไตรภาคีร่วมกับประเทศพัฒนาแล้วและองค์การระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจให้กับภาคประชาชนถึงเหตุผลการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ การดำเนินการช่วยเหลือฯ ควรมุ่งเป้าหมายไปที่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงหรือกลุ่มประเทศ CLMV ที่เป็นเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์เป็นหลัก เนื่องจากไม่เพียงแต่จะช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทยแล้ว ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยในสายตานานาประเทศ เนื่องจากเป็นการพัฒนาทั้งด้านมาตรฐานการครองชีพ สาธารณสุขและสาธารณูปโภคพื้นฐาน รวมทั้งจัดการปัญหาทางด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ ปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ปัญหาการลักลอบคนข้ามชาติ รวมทั้งปัญหาการข้ามชาติของแรงงานต่างชาติที่มักลักลอบเข้ามาประเทศไทยเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับโลก ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคให้เข้มแข็งเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในด้านการค้า และการเติบโตของเศรษฐกิจในภูมิภาคได้อีกด้วย

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.7

ส่งเสริมการพัฒนา การถ่ายทอด การเผยแพร่ และการกระจายของเทคโนโลยี ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาบนข้อตกลงภายใต้เงื่อนไข ที่อำนวยประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งตามเงื่อนไขสิทธิพิเศษ ตามที่ตกลงร่วมกัน

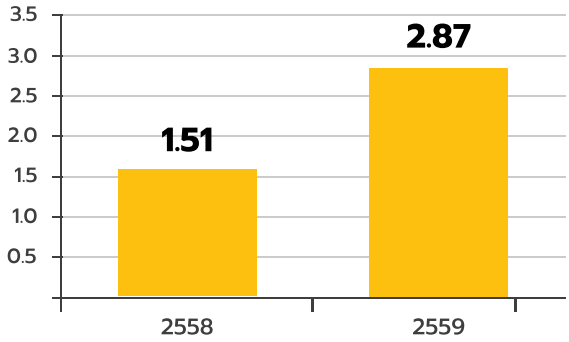
การพัฒนา การถ่ายทอด การเผยแพร่ และการกระจายของเทคโนโลยีไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อยกระดับผลิตภาพการผลิต ตลอดจนรายได้และความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญ อย่างไรก็ดี การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีควรมุ่งเน้นเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ผ่านการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในปี 2559 ประเทศไทยมีมูลค่าเงินทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างเป็นทางการ โดยได้ส่งเสริมเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาเป็นจำนวน 2.87 ล้านเหรียญ สรอ. เพิ่มขึ้นจาก 1.51 ล้านเหรียญ สรอ. ในปี 2558 หรือคิดเป็นเพิ่มขึ้นร้อยละ 90 สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยที่ได้ส่งเสริมการยกระดับและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ในประเทศกำลังพัฒนาตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

มูลค่าเงินทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาฯ เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแก่ประเทศกำลังพัฒนาของไทย

(ล้านเหรียญ สรอ.)

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในระยะที่ผ่านมา ภาครัฐได้เผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 4 โครงการ ประกอบด้วย การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนใน สปป.ลาว 1 โครงการ การบริหารจัดการด้านการควบคุมมลพิษและการจัดการสิ่งแวดล้อมใน สปป.ลาว 2 โครงการ และการพัฒนานโยบายและระบบติดตามคุณภาพอากาศในเมียนมา 1 โครงการ

นอกจากนี้ ภาคเอกชนไทยยังได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปสู่ระดับสากล อาทิ ในปี 2562 บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียมจำกัด (มหาชน) ได้นำผลงานการคิดค้นเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปเผยแพร่ลงวารสารและการประชุมวิชาการระดับนานาชาติจำนวน 12 เรื่อง ขณะที่บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ได้ลงทุนในธุรกิจสตาร์ทอัพชื่อว่า Logivan ที่เกี่ยวข้องกับกิจการโลจิสติกส์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศเวียดนาม และ Adatos บริษัทที่ทำธุรกิจเทคโนโลยีการเกษตรในสิงคโปร์ ในขณะที่บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) ได้ดำเนินการจัดสัมมนา Social Business Day 2019 ครั้งที่ 9 โดยมีประเด็นหัวข้อเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงานสีเขียวเป็นส่วนหนึ่งของการประชุมและมีผู้เข้าร่วมงานกว่า 1,500 คน จาก 58 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งจัดงาน Thailand Sustainability Expo 2020 (TSX) เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้รู้จักและเข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนให้เกิดผลในวงกว้าง

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

17

SDG 17.7

ส่งเสริมการพัฒนา การถ่ายทอด การเผยแพร่ และการกระจายของเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาบนข้อตกลงภายใต้เงื่อนไขที่อำนวยประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งตามเงื่อนไขสิทธิพิเศษตามที่ตกลงร่วมกัน

ความท้าทาย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีบทบาทในการเป็นประเทศให้ความช่วยเหลือในด้านการเผยแพร่เทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น แต่ก็ยังไม่ใช่ผู้ผลิตและคิดค้นเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยตรง นอกจากนี้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ มักจะพบอยู่ในกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่เท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดด้านเงินลงทุนในการวิจัยและพัฒนา (R&D) ทำให้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่มีศักยภาพอื่น ๆ เช่น กลุ่มธุรกิจ MSMEs มีอยู่จำกัด

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาและความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และภาควิชาการ ผ่านการสนับสนุนทางนโยบายเพื่อทำให้ประเทศไทยสามารถเพิ่มศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้มากขึ้น ซึ่งไม่เพียงจะทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับในการระดับสากลมากขึ้นในฐานะผู้มีส่วนในการพัฒนาและช่วยเหลือประเทศอื่น ๆ แต่ยังจะเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเองอีกด้วย

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.8

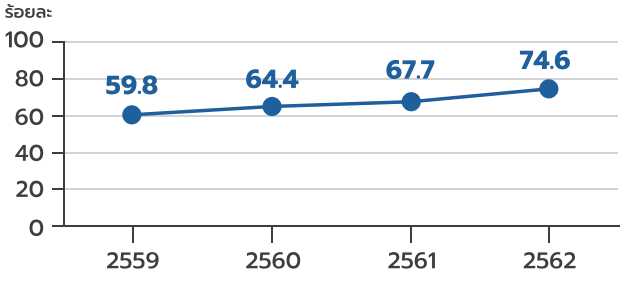
ให้ธนาคารเทคโนโลยีและกลไกการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสาหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ทำงานได้อย่างเต็มที่ ภายในปี 2560 และเพิ่มพูนการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ภาครัฐได้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในที่รวดเร็วในยุคดิจิทัล เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐและเอกชนที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าด้วยระบบออนไลน์ รวมทั้งเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ผ่านการดำเนินนโยบายที่มีความสอดประสาน ครอบคลุมการยกระดับโครงข่ายอินเทอร์เน็ตที่ได้มาตรฐานทั่วประเทศและระหว่างประเทศมีการพัฒนาเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่เข้าใจได้ง่ายและหลากหลายตลอดจนพัฒนาทักษะและความสามารถของประชาชนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงปี 2559-2562 ประเทศไทยมีจำนวนครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพิ่มสูงขึ้น โดยอยู่ที่ร้อยละ 74.6 ในปี 2562 ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 59.8 ในปี 2559 ซึ่งนับว่าได้บรรลุเป้าหมายตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัลซึ่งกำหนดอัตราส่วนของครัวเรือนที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 70 ภายในปี 2565 อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในระดับภูมิภาค ร้อยละของครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยในปี 2561 ค่าเฉลี่ยของภาคกลางเป็นร้อยละ 73.9 ในขณะที่สัดส่วนดังกล่าวในภาคใต้อยู่ที่ร้อยละ 69.3 ภาคเหนือที่ร้อยละ 58.8 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ร้อยละ 57.9

ร้อยละของครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเตอร์เน็ต

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563)

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้ดำเนินการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคม โดยขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ (โครงการเน็ตประชารัฐ) ผ่านการติดตั้งโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่านสื่อสัญญาณสายเคเบิลใยแก้วนำแสงพร้อมจัดให้มีจุดให้บริการอินเทอร์เน็ตแบบไร้สายหมู่บ้านละ 1 จุด ครอบคลุมหมู่บ้านห่างไกลเป้าหมายสำเร็จครบจำนวน 24,700 หมู่บ้าน และได้มีการปรับเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการเป็นความเร็ว 100 Mbps/50 Mbps (Download/Upload) โดยการดำเนินการดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการบริการของภาครัฐได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลระหว่างชุมชนเมืองและชนบทอีกทางหนึ่ง กระทรวงสาธารณสุขและ กสทช. ยังได้ร่วมกันพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระบบบริการสาธารณสุขผ่านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชนบท (Telehealth) โดยได้เริ่มต้นดำเนินการใน 8 จังหวัด 15 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 4 คลินิกหมอครอบครัว และ 5 โรงพยาบาลชุมชน แล้ว นอกจากนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมได้ขับเคลื่อนโครงการสำคัญที่สนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับวิสาหกิจขนาดต่าง ๆ เช่น โครงการเพิ่มศักยภาพ SMEs ด้วยระบบดิจิทัลโดยยกระดับ SMEs สู่ตลาดโลกด้วยการตลาดออนไลน์และ

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ให้ธนาคารเทคโนโลยีและกลไกการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสาหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ทำงานได้อย่างเต็มที่ภายในปี 2560 และเพิ่มพูนการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โครงการศึกษาแนวทางการยกระดับผลิตภาพ และสร้างมูลค่าของภาคเศรษฐกิจไทยด้วยหุ่นยนต์ระบบอัตโนมัติและดิจิทัล ตลอดจนโครงการเพิ่มพูนศักยภาพของผู้ประกอบการให้มีความเท่าทันและสามารถใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ความท้าทาย

อัตราการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตของครัวเรือนในประเทศไทยยังมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบรายภูมิภาค รวมทั้งระหว่างชุมชนเมืองและชนบท เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ต่างจังหวัดเห็นว่าอัตราค่าใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อกับครัวเรือนยังอยู่ในระดับที่เกินกำลังซื้อเมื่อเทียบกับค่าครองชีพ ในขณะที่จำนวนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากรในชุมชนเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความแตกต่างนี้อาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพิ่มสูงขึ้น ข้อจำกัดด้านความรู้และทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตของประชาชนโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุยังส่งผลต่อการเข้าถึงระบบบริการของภาครัฐในยุคดิจิทัล อาทิ ระบบสาธารณสุข และการเข้าถึงมาตรการเยียวยาของภาครัฐที่มุ่งลดผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากนี้ ผู้ประกอบการวิสาหกิจยังมีความเข้าใจและกลยุทธ์ทางการตลาดในช่องทางออนไลน์ที่จำกัด ตลอดจนมาตรการของภาครัฐที่อาจยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินธุรกิจผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเต็มรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐและภาคีเครือข่ายจำเป็นต้องเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลเพื่อสร้างโอกาสและยกระดับการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทักษะด้านดิจิทัลของประชาชนกลุ่มเปราะบางที่อาจไม่สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างทันท่วงที อาทิ ผู้สูงอายุและประชากรกลุ่มยากจนเพื่อลดช่องว่างและสนับสนุนให้สามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ ยังควรเน้นย้ำการใช้ประโยชน์จากระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อขยายตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้เศรษฐกิจฐานราก และผู้ประกอบการ SMEs ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การตลาด และการจัดการ รวมทั้งการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีให้กับชุมชน ตลอดจนการใช้สื่อออนไลน์ของภาคธุรกิจเป็นตัวกลางในการจำหน่ายสินค้าชุมชนเพื่อขยายการเข้าถึงตลาดในวงกว้าง

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.9

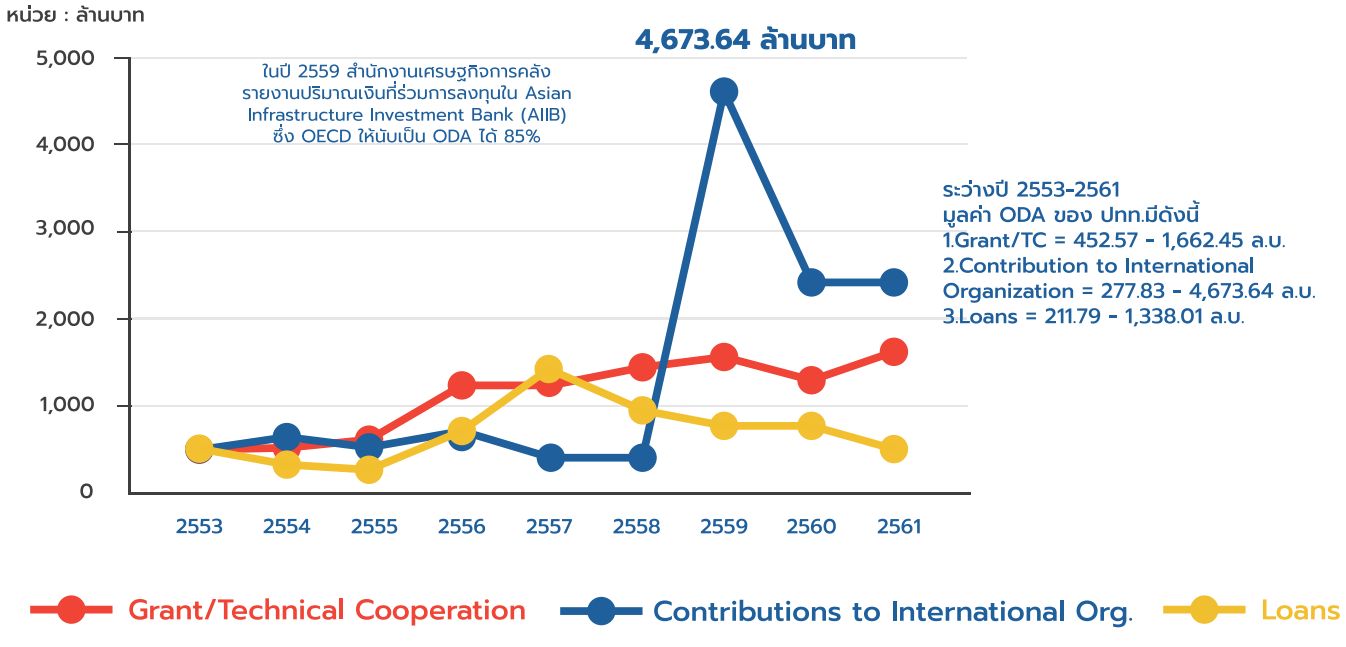
เพิ่มพูนการสนับสนุนระหว่างประเทศสำหรับการดำเนินการด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถที่มีประสิทธิผลและมีการตั้งเป้าในประเทศกำลังพัฒนาเพื่อสนับสนุนแผนระดับชาติที่จะดำเนินงานในทุกเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงผ่านทางความร่วมมือแบบเหนือ-ใต้ ใต้-ใต้ และไตรภาคี

การขับเคลื่อนแผนระดับชาติเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในทุกภาคส่วน ดังนั้น การดำเนินการเพื่อการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้ การสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าวจากนานาประเทศทั้งการให้เงินสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี ตลอดจนการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนา จะช่วยลดข้อจำกัดของประเทศกำลังพัฒนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพของประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

แนวโน้มมูลค่าการให้ความช่วยเหลือของไทยในทุกรูปแบบเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาจากสถิติมูลค่าความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของประเทศไทย พบว่า มูลค่ารวมของความร่วมมือเพื่อการพัฒนามีมูลค่าสูงสุดในปี 2559 อยู่ที่ 7,104.20 ล้านบาท เนื่องจากรวมปริมาณเงินที่ลงทุนในธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย (AIIB) ด้วย อย่างไรก็ดี ในปี 2560 และปี 2561 มูลค่ารวมของความร่วมมือเพื่อการพัฒนามีมูลค่า 4,508.74 และ 4,561.78 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งแม้จะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าปี 2559 แต่ก็มีแนวโน้มสูงขึ้นจากช่วงที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ มูลค่าการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศของไทยยังมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสอดคล้องกับสถานะประเทศผู้ให้รายใหม่ (emerging donor) ของไทย ซึ่งจัดโดยองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) อีกด้วย

มูลค่าความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย จำแนกตามประเภทการให้ความช่วยเหลือ (พ.ศ. 2553 - 2561)

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.9

เพิ่มพูนการสนับสนุนระหว่างประเทศสำหรับการดำเนินการด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถที่มีประสิทธิผลและมีการตั้งเป้าในประเทศกำลังพัฒนาเพื่อสนับสนุนแผนระดับชาติที่จะดำเนินงานในทุกเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงผ่านทางความร่วมมือแบบเหนือ-ใต้ ใต้-ใต้ และไตรภาคี

การดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงการต่างประเทศได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในมิติการพัฒนาที่หลากหลาย ครอบคลุมการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี การสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ การจัดส่งผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัคร การก่อสร้างหรือพัฒนาอาคารสถานที่ โดยมีการดำเนินโครงการที่เป็นรูปธรรมในหลายประเทศ เช่น โครงการสนับสนุนโรงสีข้าวให้รัฐยะไข่ (เมียนมา) โครงการพัฒนาโรงพยาบาลเมืองโพนโฮง (สปป.ลาว) และโครงการกำจัดขยะในกรุงทิมพู (ภูฏาน) เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้จัดสรรทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์ผ่านทุนฝึกอบรมนานาชาติประจำปี และทุนศึกษาปริญญาโทนานาชาติ ในสาขาที่เกี่ยวข้อง อาทิ ความมั่นทางอาหาร การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสาธารณสุขในส่วนของความช่วยเหลือทางการเงิน สำนักงานความร่วมมือพัฒนา เศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) ได้ให้เงินกู้ผ่อนปรนแก่ประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานพลังงานและการพัฒนาชุมชนเมือง ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการปล่อยกู้ในโครงการสำคัญ อาทิ โครงการก่อสร้างทางรถไฟหนองคาย-ท่านาแล้ง (สปป.ลาว) และโครงการพัฒนาจุดผ่านแดนถาวรสตึงบทและถนนเชื่อมโยงไปยังถนนหมายเลข 5 (กัมพูชา)

ความท้าทาย

ถึงแม้ว่าประเทศไทยได้รับสถานะเป็นประเทศผู้ให้รายใหม่ ไทยยังจัดเป็นประเทศกำลังพัฒนาซึ่งยังมีข้อจำกัดทางด้านการเงิน องค์ความรู้ และเทคโนโลยี ประกอบกับทิศทางการดำเนินงานเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศของหน่วยงานไทยยังมีความซ้ำซ้อนและค่อนข้างกระจุกตัวเฉพาะบางภูมิภาค และการขาดการบูรณาการกับภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาควิชาการ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ก็ยังเป็นส่วนที่ทำให้ลดผลสัมฤทธิ์ของพลังผสานจากนโยบายการพัฒนา (policy synergy)

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาควรเน้นย้ำการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานไทย โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างกลยุทธ์ให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศเสริมสร้างภาพลักษณ์และโอกาสสำหรับอาสาสมัครและนักลงทุนไทย นอกจากนี้ ยังควรปรับเปลี่ยนการดำเนินงานจากการให้ความสำคัญเชิงภูมิภาค (area-based) เป็นการให้ความสำคัญเชิงสาขา (sector-based) เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและสามารถกระจายองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญ และเงินสนับสนุนของไทยไปยังทุกภูมิภาคทั่วโลก ควรกำหนดเป้าหมายระยะยาวในแง่ปริมาณเงินสนับสนุนเพื่อสร้างกลไกในการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือไตรภาคีกับหุ้นส่วนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.10

ส่งเสริมระบบการค้าพหุภาคีที่เป็นสากล มีกติกา เปิดกว้าง ไม่เลือกปฏิบัติ และเสมอภาค ภายใต้องค์การการค้าโลกโดยรวมถึงผ่านข้อสรุปของการเจรจาภายใต้วาระการพัฒนารอบโดฮา

ระบบการค้าพหุภาคีมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งลดข้อจำกัด ตลอดจนข้อกีดกันทางการค้าที่เป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้การค้าระหว่างประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างเสรี โดยมีองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ทำหน้าที่กำกับดูแลและเป็นเวทีในการเจรจาจัดทำกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนให้มีความเสรียิ่งขึ้นบนพื้นฐานของการแข่งขันที่เท่าเทียมกัน โดยวาระการพัฒนาโดฮาเป็นกรอบการเจรจาการค้ารอบสุดท้ายภายใน WTO ซึ่งมีเป้าหมายในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (The Least Developed Countries: LDCs) ผ่านการกำจัดข้อกีดกันทางการค้าและลดการอุดหนุนด้านการเกษตร ด้วยการเปิดเสรีทางการค้าและกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้การค้าโลกมีความเสรีและเป็นธรรมมากขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากนานาประเทศอย่างกว้างขวางในด้านการทำตามพันธะสัญญาทางด้านภาษี จากข้อมูล World Tariff Profiles 2020[1] ประเทศไทยมีระดับการผูกพันภาษีครอบคลุมร้อยละ 75.2 ของสินค้าทั้งหมด และร้อยละ 71.4 สำหรับสินค้านอกภาคการเกษตร นอกจากนี้ ในปี 2562 เอกอัครราชทูตคณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก (WTO) และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ณ นครเจนีวา ได้เข้ารับตำแหน่งประธานคณะมนตรีใหญ่ WTO ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของ WTO ทำหน้าที่กำกับดูแลภาพรวมการดำเนินงานขององค์กร สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อถือและความไว้วางใจของนานาชาติที่มีต่อไทย

สรุปภาษีและการนำเข้าในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทย

Thailand
Part A.1

Tariffs and imports: Summary and duty ranges

Summary		Total	Ag	Non-Ag	WTO member since				1995
Simple average final bound		27.9	38.5	25.6	Binding coverage:			Total	75.2
Simple average final bound	2019	10.2	29.0	7.2				Non-Ag	71.4
Trade weighted average	2018	5.0	16.5	4.4	Ag: Tariff quotas (in %)				7.4
Imports in billion US$	2018	245.9	12.6	233.3	Ag:Special safeguards (in %)				7.8

Frequency distribution	Duty-free	0 <= 5	5 <= 10	10 <= 15	15 <= 25	25 <= 50	50 <= 100	>100	NAV in %
	tariff lines and import values (in %)								
Agricultural products									
Final bound	2.0	0 <= 5	5 <= 10	10 <= 15	15 <= 25	25 <= 50	50 <= 100	>100	44.0
MFN applied 2019	12.3	0 <= 5	5 <= 10	10 <= 15	15 <= 25	25 <= 50	50 <= 100	>100	27.8
Imports 2018	18.2	0 <= 5	5 <= 10	10 <= 15	15 <= 25	25 <= 50	50 <= 100	>100	25.5
Non-agricultural products									
Final boundS	2.3	2.9	1.3	2.4	13.3	48.8	0.4	0.0	14.9
MFN applied 2019	40.2	27.5	17.5	0.1	5.0	9.2	0.5	0.0	6.4
Imports 2018	60.0	15.0	18.5	0.0	1.8	4.0	0.7	0.0	1.2

ที่มา: องค์การการค้าโลก

[1] https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tariff_profiles20_e.pdf

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.10

ส่งเสริมระบบการค้าพหุภาคีที่เป็นสากล มีกติกา เปิดกว้าง ไม่เลือกปฏิบัติ และเสมอภาค ภายใต้องค์การการค้าโลกโดยรวมถึงผ่านข้อสรุปของการเจรจาภายใต้วาระการพัฒนารอบโดฮา

การดำเนินการที่ผ่านมา

นับตั้งแต่การเข้าเป็นสมาชิก WTO ประเทศไทยได้แสดงบทบาทในการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้า ทั้งด้านการส่งออกและด้านการให้ความคุ้มครองปกป้องสินค้าและบริการภายในประเทศที่มีความอ่อนไหวภายใต้กรอบ WTO นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนระบบการค้าพหุภาคีและ WTO รวมทั้งการผลักดันการเจรจารอบโดฮามาโดยตลอด โดยได้ดำเนินการทั้งในนามของประเทศไทย และร่วมกับประเทศสมาชิกรายอื่นดำเนินการในลักษณะกลุ่มเช่นอาเซียนและเอเปคเป็นต้น เพื่อให้การดำเนินการหรือผลักดันในประเด็นต่าง ๆ มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังได้มีการออกประกาศกระทรวงการคลังเรื่องการยกเว้นอากรลดและเพิ่มอัตราอากรศุลกากรเพื่อปฏิบัติตามข้อผูกพันในความตกลงมาร์ราเกซจัดตั้งองค์การการค้าโลกและความตกลงการค้าพหุภาคีอื่นที่ผนวกท้ายความตกลงดังกล่าว รวมทั้งพิธีสารมติและตราสารอื่น ๆ อันเป็นผลจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยและข้อผูกพันตามพิธีสารว่าด้วยการนำพิกัดศุลกากรฮาร์โมไนซ์อาเซียนมาใช้โดยได้ยกเว้นอากรและลดอัตราอากรศุลกากรสำหรับสินค้าที่ต้องเสียอากรในอัตราที่สูงกว่าอัตราที่ประเทศไทยได้ผูกพันไว้ในความตกลงต่าง ๆ ดังกล่าว และให้ลดอัตราอากรลงเหลือเทียบเท่าอัตราตามราคาในสินค้าที่อัตราตามสภาพมีร้อยละของราคาแล้วสูงกว่าอัตราตามราคา

ความท้าทาย

เนื่องจากการเจรจาภายใต้วาระการพัฒนารอบโดฮามีวิธีการบรรลุความตกลงในหลักการ Single Undertaking ซึ่งหมายถึงการที่ประเทศสมาชิกจะต้องตกลงเพื่อลงนามเห็นชอบทีเดียวในทุกเรื่องที่มีการเจรจา ดังนั้น จึงทำให้เกิดการชะงักงันในการเจรจาเพื่อให้ได้ข้อสรุปของทุกประเทศสมาชิก

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรใช้โอกาสในเวทีการประชุมต่าง ๆ เพื่อผลักดันข้อสรุปของการเจรจาภายใต้วาระการพัฒนารอบโดฮาให้สำเร็จและเป็นไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์กับประเทศ โดยประเทศไทยอาจใช้การรวมกลุ่มกับประเทศอื่น ๆ ทั้งทางด้านภูมิภาค กรอบความร่วมมือ และผู้ค้าสำคัญ อาทิ อาเซียน เอเปค และกลุ่มเครนส์ (กลุ่มผู้ส่งออกสินค้าเกษตร) เพื่อสนับสนุนการเจรจาในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง เช่น ลดการอุดหนุนภายในสินค้าเกษตรที่บิดเบือนการค้า รวมทั้งยกเลิกการอุดหนุนประมงที่ก่อให้เกิดการทำประมงเกินขนาด เกินศักยภาพการผลิตและการอุดหนุนประมง IUU ทั้งนี้ ยังให้คงการสนับสนุนการปฏิบัติที่พิเศษและแตกต่างแก่ประเทศกำลังพัฒนาดังเดิม โดยการบรรลุการเจรจาดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565)

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.11

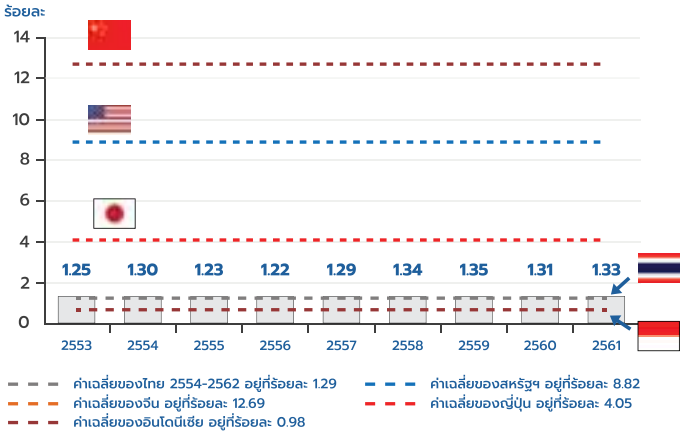
เพิ่มส่วนแบ่งการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนาให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยมุ่งเพิ่มส่วนแบ่งของประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในการส่งออกทั่วโลก ให้สูงขึ้น 2 เท่าในปี 2563

การพัฒนาภาคการส่งออกเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สำคัญของหลายประเทศ อย่างไรก็ดี ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด มักประสบความท้าทายในการส่งออกสินค้าและบริการ อันเนื่องมาจากหลายปัจจัย ตั้งแต่ข้อจำกัดด้านกำลังการผลิตและการยกระดับมาตรฐานสินค้า ตลอดจนผลกระทบจากการกีดกันการค้าในรูปแบบอื่น ๆ เห็นได้จากสัดส่วนมูลค่าการส่งออกของประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในการส่งออกทั่วโลก ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่ควร ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาภาคการส่งออกจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกของไทยต่อมูลค่าการส่งออกของโลก (เฉพาะการส่งออกสินค้า) ในปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 1.33 ต่ำกว่าปี 2559 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 1.34 เล็กน้อย โดยตั้งแต่ปี 2558 สัดส่วนดังกล่าวค่อนข้างคงที่ แสดงให้เห็นว่าการส่งออกของไทยนั้นยังคงมีบทบาทมากขึ้นในตลาดโลกอย่างต่อเนื่อง โดยสินค้าส่งออกของไทยที่สำคัญ ได้แก่ รถยนต์และส่วนประกอบ คอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ สินค้าเครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร

สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกไทยต่อมูลค่าการส่งออกของโลก*

หมายเหตุ: มีประเทศรายงานข้อมูลในช่วงปี 2554 - 2563 ดังนี้
ปี 2554 มี 93 ประเทศ ปี 2555 มี 94 ประเทศ
ปี 2556 มี 95 ประเทศ ปี 2557 มี 96 ประเทศ
ปี 2558 มี 97 ประเทศ ปี 2559 มี 102 ประเทศ
ปี 2560 มี 102 ประเทศ ปี 2561 มี 101 ประเทศ
และปี 2562 มี 98 ประเทศ

ที่มา: Global Trade Atlas *เฉพาะการส่งออกสินค้า

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการส่งออกและผลักดันให้สินค้าไทยมีบทบาทในตลาดต่างประเทศมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ การเร่งเจรจาสร้างความสัมพันธ์และผลักดันความร่วมมือทางการค้าทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศต่าง ๆ การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดให้กับสินค้าสำคัญ ๆ ในตลาดหลัก การหาแนวทางในการจับคู่ธุรกิจระหว่างผู้ส่งออกไทยกับผู้นำเข้าต่างประเทศผ่านช่องทางการแสดงสินค้าและช่องทางอื่น ๆ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสร้างความสะดวกให้กับทั้งผู้นำเข้าและผู้ส่งออกสินค้า นอกจากนี้ ภาครัฐยังคงติดตามและประเมินผลกระทบของการค้าไทยจากปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยเฉพาะแนวโน้มเศรษฐกิจโลกในภาพรวม ประกอบกับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ผลจากมาตรการกีดกันทางการค้า ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ตลอดจนความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นต้น

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.11

เพิ่มส่วนแบ่งการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนาให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยมุ่งเพิ่มส่วนแบ่งของประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในการส่งออกทั่วโลก ให้สูงขึ้น 2 เท่าในปี 2563

ความท้าทาย

แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมา สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกของไทยเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้เกิดรายได้และการจ้างงานภายในประเทศปรับตัวสูงขึ้น แต่ก็นับเป็นข้อจำกัดและความเสี่ยงที่สำคัญเนื่องจากเศรษฐกิจไทยจะขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าเป็นสำคัญ หากเศรษฐกิจโลกชะลอตัวหรือมีความผันผวนดังเช่นที่เผชิญกับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หรือการดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญ อาทิ มาตรการกีดกันทางการค้า ก็จะส่งผลกระทบต่อการส่งออกและเศรษฐกิจไทยในภาพรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการส่งออกสินค้าของไทยยังมีลักษณะพึ่งพิงเทคโนโลยีขั้นสูง รวมทั้งต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงเป็นหลัก ดังนั้นจึงถือเป็นความท้าทายในการที่ประเทศไทยจะสามารถยกระดับขีดความสามารถของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการที่เป็นของคนไทยให้สูงขึ้นควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการที่เป็นเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการร่วมทุนกับผู้ประกอบการไทย เพื่อยกระดับการผลิตสำหรับการเป็นแหล่งในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิตให้กับผู้ประกอบการไทยได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังคงมีประเด็นความท้าทายและข้อจำกัดบางประการของสินค้าส่งออกไทย เช่น มาตรฐานการผลิตสินค้าบางชนิดที่ยังไม่อยู่ในระดับมาตรฐานการส่งออกโดยเฉพาะสินค้าที่อยู่ในกลุ่มของ SMEs ปัจจัยด้านการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะฝีมือระดับสูงทำให้การผลิตสินค้าในบางสาขามีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะส่งออก รวมถึงประเด็นความท้าทายจากสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ทำให้แนวโน้มการดำเนินนโยบายการค้าของโลกเริ่มหันกลับพึ่งพาตลาดในประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความเชื่อมโยงทางการค้าภายในภูมิภาคมากขึ้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมดิจิทัล ประกอบกับพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและรูปแบบการประกอบธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จะส่งผลกระทบต่อรูปแบบของห่วงโซ่คุณค่าและโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นความท้าทายสำคัญของการส่งเสริมและขยายตลาดของสินค้าไทยในตลาดโลกในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับ (1) การขับเคลื่อนการส่งออกสินค้าที่มีโอกาสได้รับประโยชน์จากการดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าทั้งในตลาดสหรัฐฯ และตลาดจีน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับสินค้าส่งออกที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (2) การให้ความช่วยเหลือผู้ส่งออกสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้าและการแพร่ระบาดฯ (3) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการในการหาตลาดใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปรับเปลี่ยนทิศทางการส่งออกไปยังตลาดอื่นได้เร็วขึ้นในกรณีที่ตลาดหลักเกิดปัญหา (4) การเร่งรัดดำเนินการหาข้อสรุปของการเจรจาภายใต้กรอบความร่วมมือทางการค้าที่สำคัญต่าง ๆ และ (5) การสนับสนุนให้ผู้ประกอบการส่งออกบริหารความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนควบคู่ไปกับการอำนวยความสะดวกและลดต้นทุนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรมุ่งเน้นในเรื่องของการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยพัฒนาสินค้าไทยให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ และแสวงหาช่องทางการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงตลาดต่างประเทศใหม่ ๆ เพื่อเป็นแหล่งกระจายสินค้าของไทย และการถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมจากต่างประเทศมาพัฒนาต่อยอดศักยภาพการผลิตของประเทศ

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.12

ทำให้เกิดการดำเนินการในเวลาที่เหมาะสมในเรื่องการเข้าถึงตลาดปลอดภาษีและปลอดการจำกัดปริมาณในระยะยาวสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยให้สอดคล้องกับคำตัดสินขององค์การการค้าโลก โดยรวมถึงการสร้างหลักประกันว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าที่ใช้กับประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจะมีความโปร่งใส เรียบง่าย และมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาด

นับตั้งแต่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ได้มีการดำเนินการเจรจาเพื่อส่งเสริมการเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามระดับความพร้อมและระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิก รวมถึงการกำหนดกฎกติกาต่าง ๆ ให้มีการปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษ (Special and Differential Treatment: S&D) แก่ประเทศกำลังพัฒนา เพื่อให้สามารถเข้าร่วมในระบบการค้าพหุภาคีได้[1] ซึ่งในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด คือ การให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าเป็นกรณีพิเศษโดยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา (Duty Free Quota Free: DFQF) แก่สินค้าที่ส่งมาจากประเทศพัฒนาน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้ปฏิบัติตามข้อผูกพันที่มีต่อองค์การระหว่างประเทศและส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในทวีปต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

การให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา (Duty Free Quota Free: DFQF) เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2558 สำหรับสินค้า 6,997 รายการ คิดเป็นร้อยละ 73.21 จากรายการสินค้าทั้งหมด 9,558 รายการ แบ่งออกเป็น (1) สินค้าเกษตร 1,226 รายการ คิดเป็นร้อยละ 76.98 ของรายการสินค้าเกษตรทั้งหมด 1,594 รายการ เช่น สัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ ปลาแช่เย็น พืชมีชีวิต ถั่วลิสง ไม้ไผ่ เมล็ดโกโก้ และ (2) สินค้าอุตสาหกรรม 5,771 รายการ คิดเป็นร้อยละ 72.46 ของรายการสินค้าอุตสาหกรรมทั้งหมด 7,964 รายการ เช่น สินแร่และหัวแร่ดีบุก เครื่องจักรสาน กระดาษ ด้าย ฝ้าย ผ้าทอ เพชรไม่ได้ตกแต่ง นิกเกิล อลูมิเนียม ตะกั่ว สังกะสี โดยในปี 2561 มีมูลค่าการนำเข้าประมาณ 1.24 ล้านบาท และเป็นการนำเข้าจากเอธิโอเปียทั้งหมด ในกลุ่มสินค้าได้แก่ เสื้อเชิ้ตที่ทำจากใยสังเคราะห์ ขณะที่ในปี 2562 ประเทศไทยมีมูลค่าการนำเข้าภายใต้โครงการ DFQF ประมาณ 39.36 ล้านบาท เป็นการนำเข้าจาก 2 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย สำหรับสินค้าเสื้อเชิ้ตและสูท และบังกลาเทศ สำหรับสินค้า อาทิ เมล็ดงา ของใช้ในบ้านที่ทำด้วยพลาสติกและด้าย[2]

[1] https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c306000a368?cate=5d5bcb4e15e39c3060006872

[2] https://api.dtn.go.th/files/v3/5e6aeb32ef4140d2973f1f49/download

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.12

ทำให้เกิดการดำเนินการในเวลาที่เหมาะสมในเรื่องการเข้าถึงตลาดปลอดภาษีและปลอดการจำกัดปริมาณในระยะยาวสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยให้สอดคล้องกับคำตัดสินขององค์การการค้าโลก โดยรวมถึงการสร้างหลักประกันว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าที่ใช้กับประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจะมีความโปร่งใส เรียบง่าย และมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาด

การดำเนินการที่ผ่านมา

กรมการค้าต่างประเทศรับผิดชอบโครงการ DFQF ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการป้องกันผลกระทบอันเนื่องจาก การให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยการยกเลิกภาษีนำเข้าและโควตา ซึ่งมีหน้าที่ระงับสิทธิพิเศษ และใช้มาตรการปกป้องต่าง ๆ หากมีการนำเข้าภายใต้ DFQF สูงขึ้นผิดปกติจนกระทบผู้ประกอบการในประเทศ โดยที่ผ่านมายังไม่มีการร้องเรียนจากผู้ประกอบการภายในประเทศว่ามีการนำเข้าภายใต้สิทธิพิเศษดังกล่าวจนเกิดผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศ

ความท้าทาย

การนำเข้าสินค้าในโครงการ DFQF มีเงื่อนไขที่ต้องผ่านเกณฑ์ถิ่นกำเนิดของสินค้าที่ไทยกำหนดไว้ คือ มีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มภายในประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของราคาสินค้าและมีหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า (Form DFQF) ที่ออกโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศผู้ส่งออกแนบมาเป็นหลักฐาน และก่อนการเริ่มต้นใช้สิทธิเป็นครั้งแรกจำเป็นต้องส่งลายมือชื่อ (specimen signature) ของผู้มีอำนาจลงนามในหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้ามาให้กรมศุลกากรเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตรวจสอบความถูกต้องของหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ซึ่งกรมศุลกากรได้รับเอกสารลายมือชื่อฯ จากเพียง 3 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย บังกลาเทศ และเบนิน เท่านั้น และยังไม่รับเอกสารดังกล่าวจากประเทศอื่น ๆ ทำให้ยังไม่สามารถใช้สิทธิในโครงการ DFQF ได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

การให้สิทธิพิเศษในโครงการ DFQF อยู่ระหว่างการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสินค้าบางรายการในประเทศ ซึ่งจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและคำนึงถึงผลประโยชน์ของภาคเอกชนไทยเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดฝ่ายเดียวทั้งนี้ หากมีการต่ออายุการดำเนินโครงการ DFQF ควรส่งเสริมประชาสัมพันธ์โครงการให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น พร้อมกับชี้แจงเงื่อนไขต่าง ๆ แก่ภาคเอกชนเพื่อให้ใช้ประโยชน์จากโครงการนี้ รวมถึงจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางการค้า และสร้างความเข้มแข็งแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดได้

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.13

เพิ่มเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคผ่านการประสานนโยบาย

การยกระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กับการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคในทุกมิติ เพื่อให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความมั่นคงและยั่งยืน โดยกลไกสำคัญในการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจ คือ การประสานงานด้านนโยบายเศรษฐกิจมหภาคระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีเอกภาพ โดยประเทศไทยมีหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญประกอบด้วย กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งจะร่วมกันรับผิดชอบในประเด็นที่แตกต่างกันออกไปโดยมีการทำงานกันอย่างประสานใกล้ชิด

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยสามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏตามตัวชี้วัดด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศที่สำคัญ ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อทั่วไป อัตราการว่างงาน สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ สัดส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) ต่อสินเชื่อรวม ตลอดจนตัวชี้วัดด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อาทิ สัดส่วนดุลบัญชีเดินสะพัดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ สัดส่วนหนี้ต่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และสัดส่วนทุนสำรองระหว่างประเทศต่อมูลค่าการนำเข้ารายเดือน ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับที่เหมาะสม

ตัวชี้วัดด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

เครื่องชี้ด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ	2560	2561	2562
เสถียรภาพเศรษฐกิจในประเทศไทย			
อัตราเงินเฟ้อทั่วไป (ร้อยละ)	0.7	1.1	0.7
อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)	1.2	1.1	1.0
หนี้สาธารณะต่อ GDP (ร้อยละ)	41.2	41.9	41.2
สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวม (ร้อยละ)	1.4	1.4	1.5
เสถียรภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศ			
ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP (ร้อยละ)	9.6	5.6	7.0
หนี้ต่างประเทศต่อ GDP (ร้อยละ)	36.7	35.5	34.3
ทุนสำรองระหว่างประเทศต่อมูลค่าการนำเข้ารายเดือน (เดือน)	10.5	9.5	10.9

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีความก้าวหน้าที่สำคัญ ได้แก่ ด้านการคลังในส่วนของนโยบายทางการคลังเพื่อสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้มีความต่อเนื่องที่สำคัญ เช่น มาตรการการคลังเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะต่าง ๆ มาตรการยกระดับรายได้เกษตรกร มาตรการภาษี เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการในประเทศ โดยเฉพาะ SMEs และวิสาหกิจชุมชน มาตรการสนับสนุนนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงการปรับปรุงพัฒนากฎระเบียบเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของภาคธุรกิจและการลงทุนในประเทศและการดำเนินโครงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังได้มีการตราพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนการคลังระยะปานกลางทุก 3 ปี เพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการด้านการคลังและงบประมาณของรัฐบาล รวมถึงยังได้มีการกำหนดสัดส่วนทางการคลังที่สำคัญ เพื่อให้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลไม่ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการคลัง การปรับปรุงกฎหมายวิธีการงบประมาณ เพื่อปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดทำงบประมาณ การบริหารและการควบคุมงบประมาณรายจ่าย ตลอดจนการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าสูงสุด และการจัดทำกลยุทธ์การบริหารหนี้สาธารณะระยะปานกลาง 5 ปี และกรอบการบริหารหนี้ (portfolio benchmark)

เพิ่มเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคผ่านการประสานนโยบาย

เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนและความเสี่ยงในการบริหารหนี้ของรัฐบาลและหนี้ที่เป็นภาระต่องบประมาณตามกรอบวินัยการคลัง

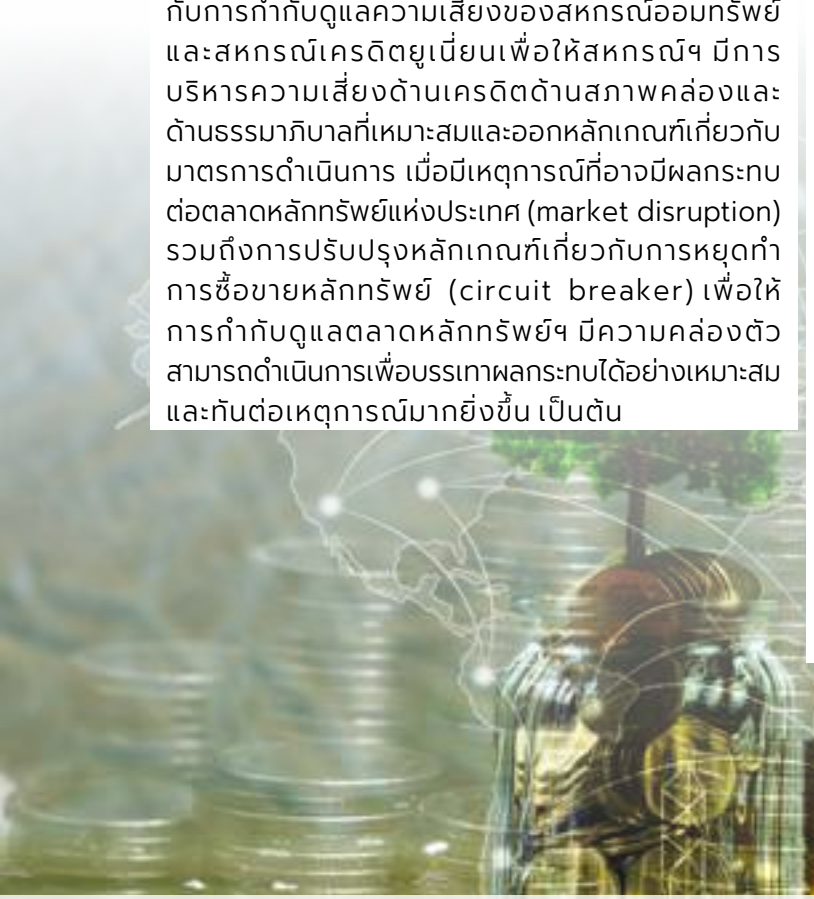
ใน**ด้านการเงิน** ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายเงินเฟ้อทั่วไปสำหรับปี 2563 ที่ร้อยละ 1-3 ซึ่งสะท้อนแนวโน้มระดับราคาที่เป็นปัจจุบันมากขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานกำกับดูแลภาคการเงินได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจ อาทิ การปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 (Thai Financial Reporting Standards: TFRS9) เพื่อให้งบการเงินของสถาบันการเงินสะท้อนความเสี่ยงด้านเครดิตที่แท้จริง การกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (Loan To Value : LTV) เพื่อลดความเสี่ยงจากการการเก็งกำไรในตลาดอสังหาริมทรัพย์การกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนเพื่อให้สหกรณ์ฯ มีการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิตด้านสภาพคล่องและด้านธรรมาภิบาลที่เหมาะสมและออกหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรการดำเนินการ เมื่อมีเหตุการณ์ที่อาจมีผลกระทบต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศ (market disruption) รวมถึงการปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการหยุดทำการซื้อขายหลักทรัพย์ (circuit breaker) เพื่อให้การกำกับดูแลตลาดหลักทรัพย์ฯ มีความคล่องตัวสามารถดำเนินการเพื่อบรรเทาผลกระทบได้อย่างเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์มากยิ่งขึ้น เป็นต้น

ความท้าทาย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาจก่อให้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ซึ่งจะส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการเพิ่มขึ้นของระดับหนี้สาธารณะอันเนื่องมาจากการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาลในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว อาทิการช่วยเหลือ ฟื้นฟู และเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และอัตราการว่างงาน นอกจากนี้ หากการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจภายหลังการสิ้นสุดลงของการแพร่ระบาดดังกล่าวเป็นไปอย่างเชื่องช้า ดุลบัญชีเดินสะพัดที่ลดลงจากการลดลงของมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการจะเพิ่มแรงกดดันด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐจำเป็นที่จะต้องประสานการดำเนินนโยบายการเงินการคลังเพื่อประคับประคองและลดผลกระทบจากการปรับตัวลดลงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยการสร้างความมั่นใจว่ามาตรการเยียวยาทั้งทางการคลังและการเงินสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและตรงตามกลุ่มที่เดือดร้อนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะมาตรการสินเชื่อ นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลควบคุมและป้องกันการลุกลามของความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เกิดในภาคเศรษฐกิจจริงที่อาจส่งผลกระทบลุกลามไปยังภาคการเงินและภาคการคลัง ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยจะต้องให้ความสำคัญเป็นกรณีพิเศษกับเครื่องชี้วัดที่สามารถสะท้อนผลกระทบทางเสถียรภาพเศรษฐกิจ อาทิ อัตราการว่างงานหนี้สินภาคธุรกิจโดยเฉพาะหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หนี้สินภาคครัวเรือนและหนี้สาธารณะ

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.14

ยกระดับความสอดคล้องเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การยกระดับความสอดคล้องเชิงนโยบายเพื่อการทำงานที่สอดประสานกันระหว่างภาครัฐในทุกระดับ ตลอดจนภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุมและสมดุล โดยการสร้างความสอดคล้องเชิงนโยบายเป็นกลไกสำคัญในการทำให้นโยบายเพื่อการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับพื้นที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน สามารถดำเนินการได้จริง และมีประสิทธิภาพในระยะยาว

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

การดำเนินการยกระดับความสอดคล้องเชิงนโยบายของไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเห็นได้จากการนำหลักการของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ามาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) โดยหน่วยงานภาครัฐในทุกระดับได้ใช้เอกสารทั้งสองฉบับเป็นกรอบการกำหนดและดำเนินนโยบายในช่วงที่ผ่านมา ก่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างนโยบายระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ นอกจากนี้ ในปี 2556 ได้มีการจัดทำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2556 ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อเป็นกลไกในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมถึงกำกับการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้วางแผนไว้ โดยภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย 4 คณะอนุกรรมการ ได้แก่ (1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืน และ (4) คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

การดำเนินการที่ผ่านมา

จากการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 1/2562 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2562 ได้มีการนำเสนอร่างแผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand's SDGs Roadmap) เพื่อให้มีกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนเป้าหมายในการดำเนินการที่ชัดเจนนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติอย่างบูรณาการ โดยมีหลักการคือ การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผนทั้ง 3 ระดับของประเทศ บูรณาการการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการจัดทำโครงการ/การดำเนินงาน และการบูรณาการระบบข้อมูลและการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSCR) นอกจากนี้ ได้มีการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่บุคลากรภาครัฐในระดับจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การกำหนดและดำเนินนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติ

ยกระดับความสอดคล้องเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความท้าทาย

การเสริมสร้างความสอดคล้องเชิงนโยบายในระดับต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีอุปสรรคสำคัญคือ การที่แต่ละจังหวัดและพื้นที่มีบริบทการพัฒนาที่แตกต่างกันไป ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้การกำหนดนโยบายการพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนระดับชาติอาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การติดตามและประเมินผลการดำเนินนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนยังประสบปัญหาในด้านการจัดเก็บข้อมูลทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ ทำให้การใช้ข้อมูลเพื่อประเมินผลและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไปตามหลักการดำเนินนโยบายที่มีหลักฐานรองรับเป็นไปอย่างจำกัด

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดระดับประเทศ (national indicators) ที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เพื่อใช้ในการติดตามความก้าวหน้าการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยการเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมเพื่อให้นโยบาย/แนวทางนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างตรงจุด

17

SDG 17.15

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

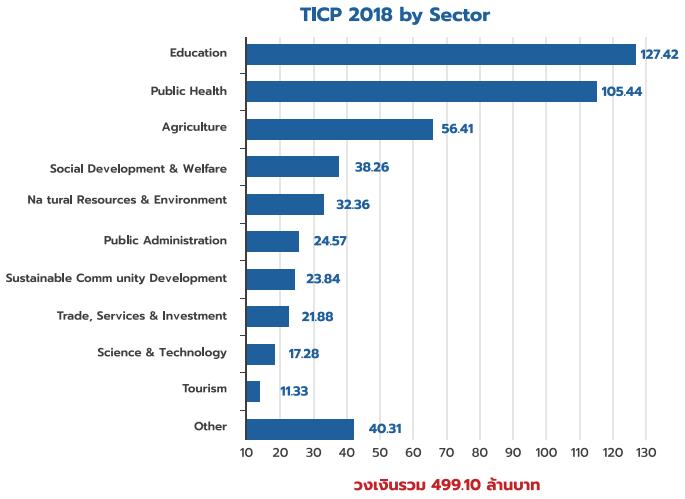
เคารพพื้นที่ทางนโยบายและความเป็นผู้นำของแต่ละประเทศ ที่จะสร้างและดำเนินงานตามนโยบายเพื่อการขจัดความยากจน และการพัฒนาที่ยั่งยืน

การให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการโดยภาครัฐและภาคีการพัฒนาอื่น ๆ แก่ประเทศกำลังพัฒนาจำเป็นต้องคำนึงประเทศผู้รับเป็นหลัก เนื่องจากการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในแต่ละประเทศควรขึ้นอยู่กับบริบทการพัฒนาและประเด็นเร่งด่วนที่ประเทศนั้น ๆ ให้ความสำคัญเพื่อให้ทิศทางการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด ดังนั้น ในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประเทศผู้รับจะต้องกำหนดและดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาของตนเอง โดยมีประเทศผู้ให้หรือภาคีการพัฒนาเป็นผู้สนับสนุนความช่วยเหลือตามต้องการบนพื้นฐานความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาของแต่ละประเทศ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ประเทศไทยได้ดำเนินการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่นานาประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ CLMV และประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคต่าง ๆ ผ่านโครงการความร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ อาทิ การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการให้ทุนการศึกษาและการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญไปปฏิบัติงานในประเทศผู้รับ โดยคำนึงถึงประสิทธิผลของความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (aid effectiveness) และความต้องการของประเทศคู่ร่วมมือเป็นหลัก ในปี 2561 มีมูลค่าความร่วมมือเพื่อการพัฒนา 4,561.78 ล้านบาท[1] หรือคิดเป็นร้อยละ 0.03 ของรายได้มวลรวมประชาชาติ (Gross National Income: GNI) โดยแบ่งเป็น (1) เงินกู้ 477.01 ล้านบาท (ร้อยละ 9.8) (2) เงินให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการ 1,662.45 ล้านบาท (ร้อยละ 36.44) และ (3) เงินบริจาคให้แก่องค์การระหว่างประเทศ 2,452.32 ล้านบาท (ร้อยละ 53.76) ทั้งนี้ ในปี 2561 กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้ดำเนินโครงการจำนวน 87 โครงการใน 15 ประเทศ คิดเป็นมูลค่า 499.10 ล้านบาท[2] ปัจจุบันแม้ว่าไทยยังคงถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศผู้รับในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางในระดับสูงตามเกณฑ์ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)

มูลค่าความร่วมมือเพื่อการพัฒนาให้แก่ต่างประเทศ โดย TICA จำแนกตามรายสาขาความร่วมมือ ในปี 2561

ที่มา: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (TICA)

[1] https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/page/มูลค่าภาพรวม-oda-ประเทศไทย?menu=5f44fc12904e0523fc266684

[2] https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/page/มูลค่าภาพรวม-oda-ประจำปี-2561-ผ่าน-tica?menu=5f36328ad68bca0d54302feb

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.15

เคารพพื้นที่ทางนโยบายและความเป็นผู้นำของแต่ละประเทศ ที่จะสร้างและดำเนินงานตามนโยบายเพื่อการขจัดความยากจน และการพัฒนาที่ยั่งยืน

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในปี 2563 ภาครัฐมีการดำเนินงานโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานหรือมีแผนจะดำเนินงานทั้งหมด 148 โครงการ โดยแบ่งเป็นโครงการด้านเศรษฐกิจ 64 โครงการใน 16 ประเทศ ประกอบด้วยโครงการด้านการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วิสาหกิจชุมชน อุตสาหกรรม การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว และการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ซึ่งส่วนมากดำเนินการในเมียนมาและ สปป.ลาว และโครงการด้านสังคม 84 โครงการใน 13 ประเทศ ประกอบด้วยโครงการด้านสาธารณสุข การพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาสังคมซึ่งส่วนมากดำเนินการในกัมพูชาและสปป.ลาว ทั้งนี้ แผนกิจกรรมทั้งหมดเป็นไปตามผลการประชุมที่เกี่ยวข้องและนโยบายหรือข้อเสนอของประเทศผู้รับ

ความท้าทาย

ประเทศผู้รับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาจากไทยบางส่วนยังมีข้อจำกัดในด้านศักยภาพเชิงนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินนโยบายที่มีหลักฐานรองรับ (evidence-based policy making) ซึ่งอาจส่งผลให้การกำหนดสาขาความร่วมมือหรือโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ โครงการส่วนใหญ่ของไทยเน้นการดำเนินงานในระยะสั้นหรือประมาณ 1 ปี ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเร่งรัดและในบางครั้งขาดความเป็นระบบและยากต่อการประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรมีการจัดทำแผนพัฒนาโครงการระยะยาว โดยมีระยะเวลาประมาณ 3-5 ปี เพื่อให้สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทั้งในมิติเรื่องเวลาและทรัพยากร ผ่านการวางแผนโครงการจากการสำรวจแนวทางนโยบายและความพร้อมในการดำเนินงาน พร้อมทั้งจัดทำแผนงาน กำหนดตัวชี้วัดรวมและมอบหมายผู้รับผิดชอบงานในแต่ละส่วนให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัดอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำข้อมูลไปปรับแก้ให้โครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาจจัดทำในรูปแบบรายงานประจำปีหรือรายไตรมาส

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.16

ยกระดับหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือหลายภาคส่วนในการระดมและแบ่งปันความรู้ ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยี และทรัพยากรเงิน เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกประเทศโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา

การยกระดับหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เริ่มต้นที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศ อาทิ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ในการระดมความรู้ ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยี และทรัพยากรทางการเงินเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การพัฒนากลไกความร่วมมือหลายภาคส่วน ตลอดจนระบบการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานร่วมกัน จะมีส่วนช่วยให้ประเทศต่าง ๆ สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ตามกรอบเวลาที่กำหนด

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยสะท้อนให้เห็นจากองค์ประกอบของคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ตลอดจน 4 คณะอนุกรรมการภายใต้ กพย. ในฐานะกลไกระดับชาติในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ ซึ่งมีผู้แทนจากหลายภาคส่วน อาทิ (1) ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2) ภาควิชาการ ได้แก่ ผู้แทนสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ และผู้แทนสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และ (3) ภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้แทนมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยและผู้แทนสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ในปี 2561 ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมภาคประชาสังคมและภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Open-ended Working Group for SDGs: OEWG for SDGs) เพื่อส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยอีกด้วย

การดำเนินการที่ผ่านมา

OEWG for SDGs ได้มีส่วนสำคัญในการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และเป็นเวทีในการหารือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมตลอดจนภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีความสนใจ โดยได้จัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ อาทิ บทบาทของสตรีในการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาคธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของโครงการขนาดใหญ่ และการระดมทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งในปี 2563 ภาคเอกชนได้มีการจัดนิทรรศการ Thailand Sustainable Expo (TSX) ขึ้นเพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่สังคมในวงกว้าง และเพื่อแสดงบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ของภาคเอกชนในช่วงที่ผ่านมา นอกจากนี้ ได้มีการจัดงาน Youth in Charge Symposium โดยเกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ร่วมกันหารือและเสนอความคิดเห็นในประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และจะมีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างบทบาทของเยาวชนในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

17

SDG 17.16

ยกระดับหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือหลายภาคส่วนในการระดมและแบ่งปันความรู้ ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยี และทรัพยากรเงิน เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกประเทศโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา

ความท้าทาย

แม้ว่าภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่องผ่านเวทีและกลไกที่ได้จัดตั้งขึ้น แต่การดำเนินงานเพื่อยกระดับหุ้นส่วนความร่วมมือหลายภาคส่วนของไทยยังไม่มีระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน ทำให้การติดตามความก้าวหน้าและการระบุประเด็นความท้าทายในด้านดังกล่าวยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร นอกจากนี้ การดำเนินโครงการและกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในรูปแบบหุ้นส่วน ความร่วมมือหลายภาคส่วนยังไม่เป็นเอกภาพ ซึ่งอาจทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานได้

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการและกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในรูปแบบหุ้นส่วนความร่วมมือหลายภาคส่วน เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงาน ตลอดจนความก้าวหน้าและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งระบบดังกล่าวจะช่วยให้ลดความซ้ำซ้อนของการทำงานระหว่างหน่วยงานพร้อมทั้งชี้เป้าให้ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ภายในปี 2573

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.17

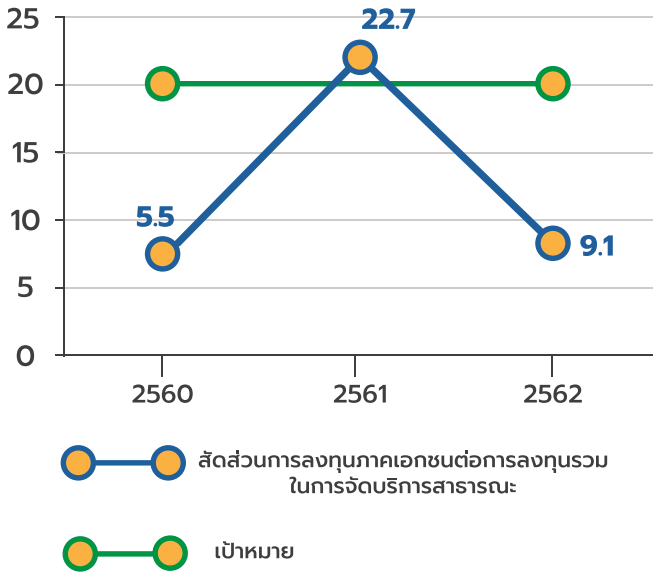
สนับสนุนและส่งเสริมหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยต่อยอดจากประสบการณ์และกลยุทธ์ด้านจัดหาทรัพยากรของหุ้นส่วน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในบริการสาธารณะมีความสำคัญต่อการปรับสมดุลภาครัฐ ซึ่งมุ่งเน้นการสนับสนุนบทบาทของภาคเอกชนและประชาสังคม และลดขนาดภาครัฐให้มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการประกอบการ ผ่านการกำหนดกฎระเบียบที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจภาคเอกชนทุกขนาด และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ได้มากขึ้น มีทางเลือกที่หลากหลาย และยังช่วยพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการบริการสาธารณะให้สูงขึ้นอีกด้วย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

บทบาทของภาคเอกชนในการร่วมลงทุนในบริการสาธารณะโดยภาพรวมกระจายตัวอยู่ในโครงการที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคม การสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงการศึกษาและสาธารณสุข ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเทียบเคียงจากข้อมูลการลงทุนในบริการสาธารณะที่ภาคเอกชนร่วมลงทุนกับภาครัฐพบว่า ในปี 2560 มีสัดส่วนการลงทุนของภาคเอกชนต่อการลงทุนรวมในการจัดบริการสาธารณะอยู่ที่ร้อยละ 5.5 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.7 ในปี 2561 และลดลงเป็นร้อยละ 9.1 ในปี 2562 โดยเฉลี่ยทั้ง 3 ปี อยู่ที่ร้อยละ 12.5 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้กำหนดเกณฑ์เป้าหมายในการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะอย่างเหมาะสมภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐไว้ที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ในช่วงปี 2561-2565 ซึ่งถือว่าการดำเนินการของไทยดังกล่าวยังอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายดังกล่าว

สัดส่วนการลงทุนภาคเอกชนต่อการลงทุนรวมในการจัดการบริหารสาธารณะ

ที่มา: สศช., รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติปี 2562

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

17

SDG 17.17

สนับสนุนและส่งเสริมหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยต่อยอดจากประสบการณ์และกลยุทธ์ด้านจัดหาทรัพยากรของหุ้นส่วน

การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ กระทรวงการคลัง ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2558 – 2562 ซึ่งได้กำหนดกิจการที่ (1) ส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุน อาทิ ถนนที่มีการเก็บค่าผ่านทางระหว่างเมือง สถานีขนส่งบรรจุแยกและกระจายสินค้า ระบบตั๋วร่วม โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดจนเศรษฐกิจดิจิทัล และ (2) สมควรให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุน อาทิ ระบบขนส่งมวลชนทางรางในเมือง ระบบรถไฟความเร็วสูง โครงข่ายโทรคมนาคม ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โดยมีประมาณการมูลค่าเงินลงทุนรวมทั้งสองประเภทอยู่ที่ 1.58 ล้านล้านบาท ทั้งนี้ โครงการสำคัญที่เอกชนร่วมลงทุน ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการ เช่น โครงการรถไฟฟ้าสายสีส้มช่วงศูนย์วัฒนธรรม–มีนบุรี ของการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย และโครงการระบบขนส่งมวลชนทางรางในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ช่วงบางซื่อ – รังสิต ของการรถไฟแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ ยังได้มีการดำเนินการด้านอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนเป้าหมายที่กำหนด อาทิ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และการจัดบริการด้านสาธารณสุขของภาคเอกชน

ความท้าทาย

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยังเผชิญกับข้อจำกัดในการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในส่วนท้องถิ่นที่ยังมีกระบวนการความร่วมมือค่อนข้างน้อยซึ่งอาจก่อให้เกิดผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มได้ อีกทั้งยังขาดนโยบายที่ชัดเจนในการให้เอกชนเข้าร่วมดำเนินการในบางด้าน อาทิ ด้านการศึกษาและสาธารณสุข เนื่องจากโครงการร่วมทุนในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นโครงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ นอกจากนี้กระบวนการดำเนินการที่ค่อนข้างซับซ้อนของภาครัฐทำให้เกิดความล่าช้าและขาดประสิทธิภาพในบางขั้นตอน อาทิ กระบวนการสำรวจและประกวดราคา การจัดสรรกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนอาจมีความเป็นไปได้ที่ต้องลดทอนคุณภาพการให้บริการหรืออาจมีการผลักภาระต้นทุนไปสู่ประชาชน อันเนื่องมาจากต้นทุนในการให้บริการที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการมุ่งเน้นคุณภาพการบริการและผลประโยชน์ต่อประชาชน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญในการกำกับดูแลเพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ ควรสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างทั่วถึง ทั้งในระดับนโยบาย ส่วนกลาง ระดับปฏิบัติ และระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดกระบวนการความร่วมมือมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสนับสนุนการผลักดันรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดบริการด้านอื่น ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการด้านการศึกษาและบริการสาธารณสุขในพื้นที่

17

SDG
17.18

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยกระดับการสนับสนุนด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ให้เพิ่มการมีอยู่ของข้อมูลที่มีคุณภาพ ทันเวลาและเชื่อถือได้ จำแนกตามรายได้ เพศ อายุ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สถานะการอพยพ ความพิการ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามบริบทของประเทศ ภายในปี 2563

การมีฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ มีความทันสมัย และเป็นปัจจุบัน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละประเทศ เนื่องจากข้อมูลเป็นองค์ประกอบหลักในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ที่มีหลักฐานรองรับ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการดำเนินนโยบายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น การสนับสนุนด้านขีดความสามารถในการจัดเก็บและนำข้อมูลไปใช้ได้ประโยชน์อย่างเหมาะสมให้กับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด จึงเป็นสาขาความร่วมมือที่นานาประเทศควรให้ความสำคัญ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

ในช่วงที่ผ่านมา สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับการดำเนินงานทางสถิติของหน่วยงานภาครัฐ ตามพระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2550 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการพัฒนาประเทศ โดยได้ร่วมกับหน่วยงานระดับกระทรวงทุกแห่งจัดทำแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทยโดยเน้นกระบวนการหารือและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยได้เริ่มใช้แผนแม่บทสถิติฯ ฉบับที่ 1 ระหว่างปี 2554 - 2558 และในปัจจุบันอยู่ระหว่างการประกาศใช้แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 - 2564) นอกจากนี้ ภาครัฐยังอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำ "หลักการพื้นฐานสถิติทางการ" เพื่อส่งเสริมให้ข้อมูลตัวชี้วัดที่มีอยู่สามารถจัดจำแนกย่อยในมิติต่าง ๆ อาทิ เพศ อายุ และพื้นที่

การดำเนินการที่ผ่านมา

ในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสถิติทางการ สสช. ได้ร่วมกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย (national indicators) ที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล อันจะนำไปสู่ตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดสากล (global indicators) ตัวชี้วัดทดแทน (proxy indicators) และตัวชี้วัดเพิ่มเติม (additional indicators) ที่สามารถสะท้อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับสากลและระดับประเทศไทยได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ สสช. ยังมีความร่วมมือกับธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ในการศึกษาการใช้ประโยชน์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ในการจัดทำแผนพัฒนาข้อมูลและเสริมสร้างศักยภาพทางสถิติ ระยะ 5 ปี (ค.ศ. 2017 - 2021) โดยเน้นข้อมูลเพื่อสนับสนุนการประเมินและติดตามนโยบายด้านความเท่าเทียมของเด็กซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเปราะบาง และประเทศไทยได้ตอบรับเข้าร่วมเป็น Pilot Country โครงการ Civil Registration and Vital Statistics ภายใต้การสนับสนุนของ UNESCAP เพื่อจัดทำรายงานการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการประเมินความครอบคลุมของการจดทะเบียนการเกิดและการจดทะเบียนการตาย นอกจากนี้ ยังได้มีการดำเนินการศึกษาการปรับปรุงพระราชบัญญัติสถิติฯ เพื่อให้สามารถเข้าถึงและนำข้อมูลจากระบบทะเบียนมาใช้เพื่องานด้านสถิติให้มากขึ้น

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG 17.18

ยกระดับการสนับสนุนด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ให้เพิ่มการมีอยู่ของข้อมูลที่มีคุณภาพ ทันเวลาและเชื่อถือได้ จำแนกตามรายได้ เพศ อายุ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สถานะการอพยพ ความพิการ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามบริบทของประเทศ ภายในปี 2563

ความท้าทาย

การดำเนินการให้เป็นตามหลักการพื้นฐานสถิติทางการ เพื่อให้สามารถจำแนกข้อมูลตามรายได้ เพศ อายุ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สถานะการอพยพ ความพิการ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ และคุณลักษณะอื่น ๆ เป็นความท้าทายที่สำคัญของการจัดการข้อมูลสถิติระดับประเทศ เนื่องจากจะต้องรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งอาจจะต้องกำหนดรูปแบบการสำรวจหรือรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติขึ้นใหม่ ที่จำเป็นต้องอาศัยความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถิติศาสตร์และความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ นอกจากนี้ การปกป้องข้อมูลความเป็นส่วนตัว (data privacy) ที่มีความเข้มงวดมากเกินไป จนไม่สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ได้ ยังนับเป็นความท้าทายที่สำคัญในการใช้ประโยชน์ของข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรมีระบบการบริหารจัดการสถิติแบบรวมศูนย์ โดยควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักเรื่องสถิติของประเทศ (statistical gateway) เพื่อให้สามารถบริหารจัดการข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องบูรณาการความร่วมมืออย่างจริงจัง นอกจากนี้ ยังควรเร่งใช้ประโยชน์จากข้อมูลเชิงสถิติในการกำหนดนโยบายและดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

17

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

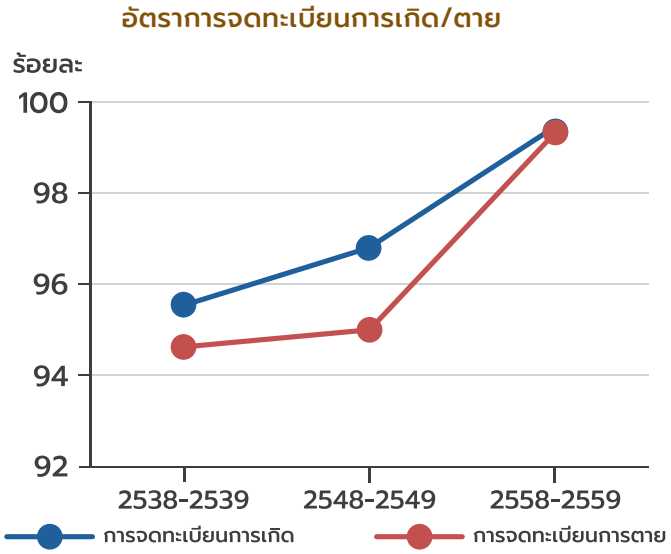
SDG 17.19

ต่อยอดจากข้อริเริ่มที่มีอยู่แล้วในการพัฒนาตัวชี้วัดความก้าวหน้าของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และสนับสนุนการสร้างขีดความสามารถด้านสถิติในประเทศกำลังพัฒนา ภายในปี 2573

การติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) แล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่ครอบคลุมประเด็นการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยชุดข้อมูลที่สำคัญจำนวนมากต้องมาจากการทำสำมะโนประชากรและเคหะ ซึ่งจะมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ผลการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประชากรกลุ่มต่าง ๆ โดยแยกตามเพศอายุ ระดับรายได้ และอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินนโยบายและมาตรการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนส่งผลกระทบในเชิงบวกแก่ทุกกลุ่มในสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายย่อย

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้เริ่มจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2503 และได้มีการดำเนินการสำรวจและจัดทำข้อมูลดังกล่าวอย่างต่อเนื่องทุก 10 ปี โดยสำมะโนประชากรและเคหะฉบับล่าสุดได้จัดทำในปี 2553 นอกจากนี้ได้มีการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากรทุก 10 ปี โดยข้อมูลล่าสุดจากรายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2558 - 2559 พบว่าอัตราการจดทะเบียนการเกิดของไทยอยู่ที่ร้อยละ 99.4 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 96.4 ในปี 2548 - 2549 แต่ยังต่ำกว่าค่าเป้าหมายของสหประชาชาติ ซึ่งกำหนดให้มีอัตราการจดทะเบียนการเกิดร้อยละ 100 ในขณะที่อัตราการจดทะเบียนการตายอยู่ที่ร้อยละ 99.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 95.2 ในปี 2548 – 2549 สูงกว่าค่าเป้าหมาย ซึ่งกำหนดให้มีอัตราการจดทะเบียนการตายอยู่ที่ร้อยละ 80

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากนี้ ประเทศไทยมีการดำเนินการเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดความก้าวหน้าการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยปัจจุบัน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ร่วมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคีการพัฒนาทั้งในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นและภาคีการพัฒนาระหว่างประเทศ อาทิ UNDP และ OECD ในการพัฒนาการติดตามความก้าวหน้าและวัดผลการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน โดยเฉพาะการยกระดับมาตรฐานทางสถิติในการวัดผลความก้าวหน้าการขับเคลื่อนการพัฒนาของไทยในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการให้การส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถทางสถิติของประเทศอาเซียน ผ่านกลไกการทำงานของอาเซียน เช่น คณะกรรมการระบบสถิติของประชาคมอาเซียน (The ASEAN Community Statistical System Committee)

ในขณะเดียวกัน ข้อมูลผลการจัดอันดับประเทศที่มีความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเครือข่าย Sustainable Development Solutions Network (SDSN) ซึ่งเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนการทำงานของผู้เชี่ยวชาญอิสระทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติระดับโลกปี 2562 ระบุว่า ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับในอันดับที่ 41 จาก 166 ประเทศ ลดลงมา 1 อันดับ จากปีก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศไทยยังคงถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 1 ตามมาด้วยเวียดนามในอันดับที่ 2 (อันดับที่ 49 จาก 166 ประเทศ)

เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

17

SDG 17.19

ต่อยอดจากข้อริเริ่มที่มีอยู่แล้วในการพัฒนาตัวชี้วัดความก้าวหน้าของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และสนับสนุนการสร้างขีดความสามารถด้านสถิติในประเทศกำลังพัฒนา ภายในปี 2573

การดำเนินการที่ผ่านมา

ภาครัฐได้ดำเนินการยกระดับขีดความสามารถเชิงสถิติของภาคีและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 ประเทศไทยในฐานะประธานอาเซียนได้ผลักดันการจัดทำสถิติด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาและใช้งานนวัตกรรมในการเก็บรวบรวม ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูล และให้การสนับสนุนการต่อยอดความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านสถิติของอาเซียนผ่านโครงการเสริมสร้างศักยภาพการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคด้านสถิติ นอกจากนี้ ในส่วนของการดำเนินงานในประเทศ สำนักงานสถิติแห่งชาติได้กำหนดให้มีการจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะฉบับใหม่ในปี 2563 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและลักษณะพื้นฐานของประชากรตามที่อยู่อาศัยจริงครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นสำหรับใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อย่างไรก็ดี จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ไม่สามารถดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์จากประชาชนผู้ให้คำตอบโดยตรงได้ อีกทั้งการจัดเก็บข้อมูลในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาจทำให้ได้ข้อมูลสถิติประชากรที่มีความคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากลักษณะทางประชากรและการย้ายถิ่นของประชากรมีความเปลี่ยนแปลงไปจากสถานการณ์ปกติ จึงมีความจำเป็นต้องเลื่อนการดำเนินการดังกล่าวออกไปจนกว่าสถานการณ์การระบาดจะสิ้นสุด

ความท้าทาย

การจัดทำข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนหลายตัวมีความท้าทาย โดยเฉพาะในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ เนื่องจากกระบวนการจัดเก็บและการประมวลผลข้อมูลมีความละเอียดซับซ้อน รวมทั้งต้องอาศัยงบประมาณเทคโนโลยีสารสนเทศและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายจากระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ยังไม่เป็นเอกภาพ และยังไม่มีแพลตฟอร์มกลางในการบูรณาการข้อมูล ทำให้ยากต่อการนำไปข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

ควรเร่งรัดการตั้งเครือข่ายกลไกความร่วมมือร่วมระดับชาติในการจัดทำข้อมูลการติดตามความก้าวหน้าการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาจพิจารณาการบูรณาการการทำงานร่วมกับเครือข่ายการพัฒนาของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเพื่อให้การรายงานและติดตามผลการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นไปอย่างรอบด้านและเป็นข้อมูลที่มีเอกภาพ

ประเด็นท้าทาย และการดำเนินการในระยะต่อไป

ประเด็นท้าทาย และการดำเนินการในระยะต่อไป

ความท้าทาย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2562 จนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบรุนแรงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปทั่วโลก และมีแนวโน้มที่จะทำให้ความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทยถดถอยลงในหลายด้าน โดยผลจากรายงานการประเมินผลกระทบรวมด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย บ่งชี้ว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อความคืบหน้าของประเทศไทยในการบรรลุ SDGs โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ เป้าหมายที่ 8 การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และเป้าหมายที่ 16 ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง

นอกจากนี้ การติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าในการบรรลุ SDGs ของประเทศไทย ยังคงมีความท้าทายในด้านข้อมูลที่บางตัวชี้วัดยังไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและระเบียบวิธีการที่กำหนดโดยสหประชาชาติ เนื่องจากประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการจัดเก็บข้อมูลแบบจำแนกแยกประเภท (disaggregated data) และข้อมูลสถิติสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องใช้ความเชี่ยวชาญและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย อาทิ ข้อมูลดาวเทียม ข้อมูลชีวกายภาพ และข้อมูลภูมิสารสนเทศ อีกทั้งบางตัวชี้วัดที่กำหนดไม่สามารถสะท้อนบริบทการพัฒนาของประเทศได้อย่างครบถ้วน และครอบคลุม

แม้ว่าการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทยในระยะ 5 ปีแรกของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) หรือในช่วงปี 2559 – 2563 จะมีความก้าวหน้าไปอย่างมีนัยสำคัญแล้วก็ตาม แต่พบว่ายังมีบางประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการโดยผลการประเมินสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ให้เห็นว่า มี 9 เป้าหมายย่อยที่มีสถานการณ์อยู่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมายที่กำหนด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

[1] รายงานการประเมินผลกระทบรวมด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย (Socio-Economic Impact Assessment of COVID-19 in Thailand) ซึ่งเผยแพร่ในเดือนตุลาคม 2563 เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หน่วยงานสหประชาชาติในประเทศไทย นำโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB)

ประเด็นท้าทายที่ควรเร่งดำเนินการ

การยุติความหิวโหยและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการ

(เป้าหมายย่อยที่ 2.1)

แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมาสถานการณ์การเข้าถึงอาหารของคนไทยจะปรับตัวดีขึ้น โดยเห็นได้จากสัดส่วนคนยากจนด้านอาหารที่ลดลง และดัชนีความมั่นคงทางอาหารโลกที่ไทยได้รับคะแนนสูงขึ้น แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนความชุกของภาวะขาดสารอาหาร พบว่าในปี 2562 ไทยยังมีสัดส่วนดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 9.3 โดยเพิ่มอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 8.6 ในปี 2558 ทั้งนี้ จากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย (MICS) ครั้งที่ 6 พบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนยากจนมักขาดสารอาหารและมีภาวะเตี้ยแคระแกร็นมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการในระดับที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนยากจนและเปราะบางยังเป็นความท้าทายสำคัญของไทย ซึ่งหากไม่มีการเร่งรัดการดำเนินการ อาจส่งผลให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการยุติความหิวโหยได้ภายในปี 2573

เนื่องจากปัญหาการขาดสารอาหารอันเนื่องมาจากข้อจำกัดในการเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการ มักเกิดขึ้นในกลุ่มคนยากจนและเปราะบาง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงควรใช้เครื่องมือการดำเนินนโยบายแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย (targeted policy instruments) เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความแม่นยำและครอบคลุมมากขึ้น โดยอาจพิจารณาใช้ฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้ว อาทิ ฐานข้อมูลผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ควบคู่กับการดำเนินการเชิงรุกผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น เครือข่ายผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการค้นหาและเข้าถึงกลุ่มคนยากจนและเปราะบาง เพื่อให้สามารถดำเนินการช่วยเหลือได้ต่อไป ทั้งนี้ รูปแบบการให้ความช่วยเหลืออาจต้องพิจารณาตามความเหมาะสม ตั้งแต่การจ่ายเงินสวัสดิการแบบมีเงื่อนไข (conditional cash transfer: CCT) ไปจนถึงการส่งเสริมการผลิตและกระจายอาหารผ่านธนาคารอาหารชุมชน

การยุติภาวะทุพโภชนาการ

(เป้าหมายย่อยที่ 2.2)

ปัญหาภาวะทุพโภชนาการยังเป็นความท้าทายสำคัญในการดำเนินการเพื่อยุติความหิวโหยและการยกระดับโภชนาการของประเทศไทย เห็นได้จากสัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีภาวะทุพโภชนาการทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ ภาวะเตี้ยแคระแกร็น ผอมแห้งและอ้วน ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา โดยสัดส่วนของเด็กที่มีภาวะเตี้ยในปี 2563 อยู่ที่ร้อยละ 15.54 ในขณะที่สัดส่วนของเด็กที่มีภาวะผอมแห้งอยู่ที่ร้อยละ 6.13 และสัดส่วนของเด็กที่มีภาวะน้ำหนักเกินอยู่ที่ร้อยละ 11.2 สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดให้สัดส่วนดังกล่าวอยู่ที่ร้อยละ 8 ร้อยละ 5 และร้อยละ 8 ตามลำดับ โดยการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนเด็กที่มีภาวะเตี้ยและผอมแห้งแสดงให้เห็นว่ายังมีบางครัวเรือน โดยเฉพาะในกลุ่มยากจนและเปราะบาง ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงโครงการส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการที่รัฐจัดให้ ในขณะที่สัดส่วนเด็กที่มีภาวะอ้วนอาจเพิ่มขึ้นจากพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กได้รับพลังงานมากจนเกินไป หรือได้รับสารอาหารหลักในสัดส่วนที่ไม่สมดุล

การดำเนินงานในระยะต่อไปเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการจากการได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ (ภาวะเตี้ยแคระแกร็นและผอมแห้ง) ควรมุ่งเน้นการยกระดับการเข้าถึงโครงการส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการของรัฐในกลุ่มครัวเรือนยากจนและเปราะบางผ่านการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐทุกระดับและการส่งเสริมบทบาทของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น รวมถึงเครือข่ายต่าง ๆ อาทิ เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีข้อได้เปรียบในด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการเชิงรุกเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ครัวเรือนที่ต้องการความช่วยเหลือรับทราบถึงโครงการต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการตามกลุ่มวัยและสนับสนุนให้ครัวเรือนเหล่านี้สามารถเข้าถึงดังกล่าวได้มากขึ้น ทั้งนี้ ในส่วนของการแก้ไขปัญหาภาวะน้ำหนักเกิน ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในด้านโภชนาการแก่ประชาชนทั้งในโรงเรียน สถานพยาบาล และในชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ได้ในปริมาณและสัดส่วนที่พอเหมาะ ควบคู่กับการใช้มาตรการอื่น ๆ อาทิ ภาษีน้ำตาล และภาษีเกลือและโซเดียม เพื่อลดการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มบางประเภท

ระบบเกษตรและอาหารที่ยั่งยืน

(เป้าหมายย่อยที่ 2.4)

การดำเนินการตามนโยบายส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืนของประเทศไทยส่งผลให้พื้นที่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นจาก 1.08 ล้านไร่ในปี 2560 เป็น 1.15 ล้านไร่ในปี 2563 แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมายของยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่กำหนดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน 7.5 ล้านไร่ และ 10 ล้านไร่ ภายในปี 2568 และ 2573 ตามลำดับอยู่มาก ทำให้มีแนวโน้มว่าอาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ตามกรอบเวลาที่กำหนด

โดยหนึ่งในปัจจัยหลักที่ทำให้เกษตรกรจำนวนมากยังไม่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน คือ การขาดแรงจูงใจด้านรายได้ เนื่องจากต้องใช้ต้นทุนและเวลาในระยะแรกของการเปลี่ยนรูปแบบการผลิต ประกอบกับความไม่มั่นใจในตลาดสินค้าเกษตรกรรมยั่งยืน ช่องทางการจำหน่ายเฉพาะยังมีไม่มากนักและสินค้ามีราคาสูงกว่าสินค้าเกษตรทั่วไป ทำให้ผู้บริโภคในวงกว้างไม่สามารถเข้าถึงได้ อีกทั้งยังขาดข้อมูลการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของผลประโยชน์ทางด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความคุ้มค่าของการเปลี่ยนการผลิตสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเทคโนโลยีที่จะช่วยเพิ่มผลิตภาพในการทำเกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรกรรมที่มีภูมิคุ้มกันต่อสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนมาตรฐานทางการเกษตรที่มีอยู่หลากหลายทั้งมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งแนวทางการประเมินระบบเกษตรกรรมยั่งยืนของประเทศไทยที่ยังแตกต่างจากแนวทางสากลทำให้ขาดความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติและอาจเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันทางการค้าและการส่งออกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในอนาคต

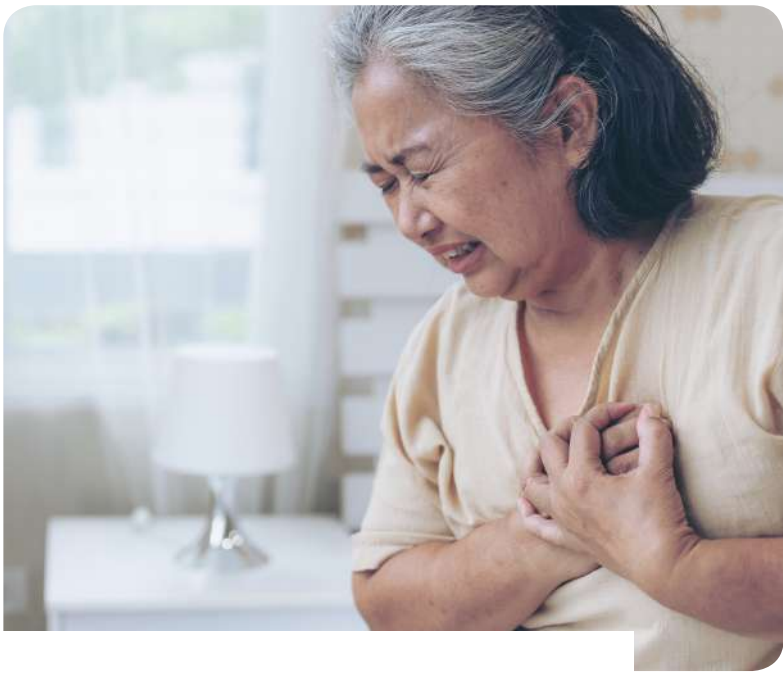

ในระยะต่อไปภาครัฐควรร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคเอกชนมีความพร้อมและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ในการเร่งดำเนินการสร้างแรงจูงใจและลดต้นทุนของเกษตรกรในการเปลี่ยนสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมและต้นทุนทางสุขภาพ อันเป็นผลจากการทำเกษตรกรรมในรูปแบบดั้งเดิม โดยการกำหนดมาตรการและนำใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ต่าง ๆ อาทิ การใช้มาตรการพักชำระหนี้ ตลอดจนการให้สินเชื่อสีเขียวเพื่อเป็นเงินทุนให้เกษตรกรใช้เป็นค่าใช้จ่ายหมุนเวียนในการทำเกษตรแบบยั่งยืนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การจัดเก็บภาษีสารเคมีทางการเกษตรและการควบคุมการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่เข้มงวด การลดภาษีให้ผู้ประกอบการที่สนับสนุนสินค้าเกษตรยั่งยืนควบคู่กับการให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการทำเกษตรกรรมยั่งยืน นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการขยายช่องทางการจำหน่วยสินค้าเกษตรยั่งยืนในประเทศและพัฒนาระบบประเมินผลเกษตรกรรมยั่งยืนและมาตรฐานการผลิตที่ยั่งยืนของสินค้าเกษตรส่งออกสำคัญของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล อาทิ มาตรฐานการผลิตข้าวที่ยั่งยืน และมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนเพื่อเสริมศักยภาพในการส่งออกของสินค้าเกษตรไทย

การลดการเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อ

(เป้าหมายย่อยที่ 3.4)

การเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจากโรคมะเร็ง โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และโรคทางเดินหายใจ ซึ่งโรคมะเร็งยังคงเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับหนึ่ง โดยมีอัตราการตายที่ 120.3 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2561 เพิ่มจาก 117.7 ในปี 2559 เช่นเดียวกับอัตราการฆ่าตัวตายที่เพิ่มขึ้นจาก 6.35 ต่อประชากรแสนคนในปี 2559 เป็น 6.64 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2562 ซึ่งสถิติเหล่านี้สวนทางกับค่าเป้าหมายที่มุ่งลดอัตราการตายลงหนึ่งในสามภายในปี 2573 ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญมาจากพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ภาวะเครียด สิ่งแวดล้อมในเมืองที่เสื่อมโทรม รวมทั้งความท้าทายเชิงระบบสาธารณสุข อาทิ ข้อจำกัดในการบูรณาการข้อมูลทางสาธารณสุขของหน่วยที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชนเพื่อการรักษาอย่างเหมาะสมการส่งต่อผู้ป่วยไปยังสถานพยาบาลขนาดใหญ่ที่ยังไม่มีความคล่องตัว การกระจุกตัวของบุคลากรและอุปกรณ์ทางสาธารณสุขในพื้นที่เมือง นอกจากนี้ผลกระทบที่รุนแรงทางเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประชาชนจำนวนมากเผชิญกับความเสี่ยงทางสุขภาพจิตและมีข้อจำกัดในดำเนินชีวิตให้มีสุขภาพดี ซึ่งอาจส่งผลให้การเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อและการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้นในระยะต่อไป

ดังนั้น นโยบายและแนวทางสำคัญที่สนับสนุนการลดอัตราการตายจากโรคไม่ติดต่อ ควรมุ่งเน้นการสร้างความรอบรู้และควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาวะที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม รวมทั้งการพัฒนาภาคีเครือข่ายภาคประชาชนให้มีความสามารถในการป้องกันโรค การพัฒนาระบบส่งต่อและการบูรณาการฐานข้อมูลโรคไม่ติดต่อเรื้อรังให้เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อย่างครอบคลุม เพื่อตอบสนองนโยบายผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินวิกฤตมีสิทธิ์ทุกที่ (Universal Coverage for Emergency Patients: UCEP) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัยในการรักษา เน้นใช้ประโยชน์จากระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) เพื่อคงอัตราและขยายการเข้าถึงการรักษาผู้ป่วย โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและกระจายบุคคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตและสาขาโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินงานในระดับพื้นที่เชิงรุกผ่านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่และแกนนำชุมชน เพื่อเฝ้าระวังและคัดกรองสมาชิกในชุมชนที่มีความเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อต่าง ๆ ได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

การลดการเสียชีวิตและการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน

(เป้าหมายย่อยที่ 3.6)

การบาดเจ็บและเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุทางถนนถือเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การสูญเสียทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยอย่างมีนัยสำคัญ ถึงแม้จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนจะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2559 - 2563 แต่ก็ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดให้มีการลดจำนวนการเสียชีวิตและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจากการจราจรทางถนนครึ่งหนึ่งภายในปี 2563 ทั้งนี้ ในปี 2563 มีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนจำนวน 17,831 คน ลดลงจาก 21,745 คน ในปี 2559 หรือลดลงเพียงร้อยละ 18 ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตมาจากการขับขี่ยานพาหนะโดยมีระดับแอลกอฮอล์เกินกว่าปริมาณที่กำหนด การขับขี่ยานพาหนะเกินความเร็วที่กฎหมายอนุญาต และการขาดความรู้และจิตสำนึกที่ดีในการใช้ท้องถนน นอกจากนี้ ปัญหาทางกายภาพของโครงสร้างพื้นฐานทางถนนเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของอุบัติเหตุทางถนน รวมถึงหลักสูตรการศึกษาที่ยังไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม ระบบการจัดการฐานข้อมูลอุบัติเหตุของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการบูรณาการอย่างเต็มประสิทธิภาพ ตลอดจนข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายทั้งในด้านกำลังคนและเทคโนโลยี โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัดและชุมชน

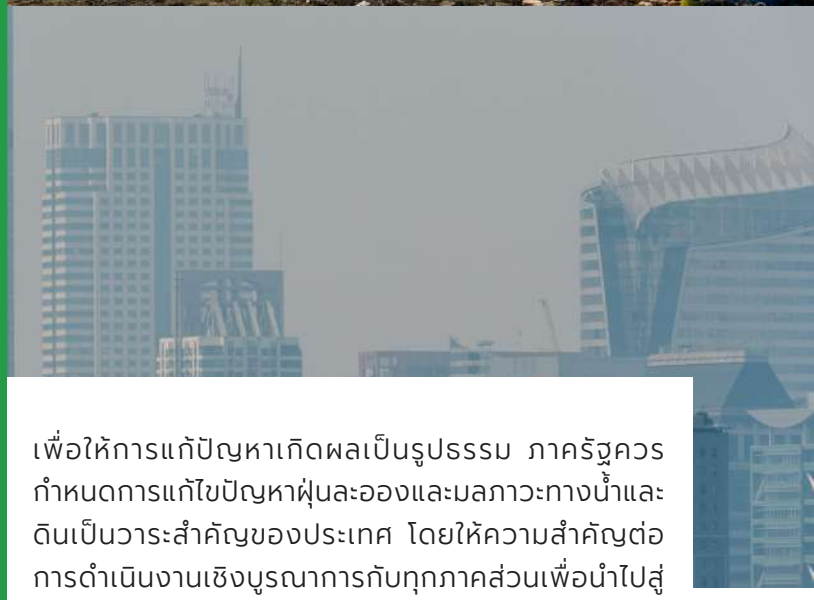
เพื่อเร่งรัดการดำเนินการลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจากการจราจรทางถนนอย่างมีประสิทธิภาพ ภาครัฐควรร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อบ่มเพาะองค์ความรู้การใช้รถและถนนสำหรับผู้ขับขี่ทุกวัยอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนให้ความสำคัญกับการแก้ไขกฎหมายการออกใบอนุญาตขับขี่ให้มีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น การบังคับใช้กฎหมายและแนวปฏิบัติที่มีมาตรฐานอย่างจริงจัง อาทิ การเชื่อมโยงค่าปรับกับการต่อภาษีประจำปี การต่ออายุใบอนุญาตขับรถ รวมถึงการตัดคะแนนใบอนุญาตขับรถ พร้อมทั้งยกระดับกลไกความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานในระดับพื้นที่ การปรับปรุงถนนและป้ายสัญญาณต่าง ๆ ให้มีมาตรฐาน รวมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดความเสี่ยงของอุบัติเหตุทางถนน ตลอดจนการพัฒนาระบบการขนส่งสาธารณะที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างทางเลือกการเดินทางที่ปลอดภัยสำหรับประชาชนในอนาคต

การลดการเสียชีวิตและการเจ็บป่วยจากสารเคมีอันตราย มลพิษ และการปนเปื้อนทางอากาศ น้ำ และดิน

(เป้าหมายย่อยที่ 3.9)

ปัญหามลพิษและการปนเปื้อนทางอากาศ น้ำ และดิน เป็นความท้าทายที่สะสมมาอย่างยาวนาน เนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งในภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร ภาคบริการ รวมถึงครัวเรือน ก่อให้เกิดการปล่อยและการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ โดยรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562 ระบุว่าปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ ทวีความรุนแรงขึ้นทุกปี และเกินค่ามาตรฐานในหลายพื้นที่ โดยมีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง สูงกว่าค่ามาตรฐานของประเทศที่กำหนดไว้ 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญของปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กมาจากการเผาในที่โล่ง การก่อสร้าง และการคมนาคม กอรปกับข้อจำกัดของกลไกการดำเนินงานซึ่งยังไม่สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา $PM_{2.5}$ เชิงบูรณาการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ขณะที่สถานการณ์คุณภาพน้ำก็มีทิศทางแย่ลงเช่นเดียวกัน โดยจำนวนแม่น้ำสายหลักและแหล่งน้ำผิวดินได้รับการประเมินให้อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชระหว่างปี 2559 – 2562 มีจำนวน 17,595 ราย ในจำนวนดังกล่าวมีผู้เสียชีวิตมากถึง 2,193 ราย โดยสาเหตุหลักมาจากการใช้สารเคมีในภาคเกษตรและของเสียจากภาคการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยมีเกษตรกรจำนวนมากที่ยังขาดความรู้และอุปกรณ์ในการป้องกันตนเองอย่างเพียงพอ ในขณะเดียวกันภาคอุตสาหกรรมยังคงปล่อยของเสียที่ไม่ได้รับการบำบัดอย่างถูกวิธีสู่แหล่งธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและยังเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชนใกล้เคียง

เพื่อให้การแก้ปัญหาเกิดผลเป็นรูปธรรม ภาครัฐควรกำหนดการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองและมลภาวะทางน้ำและดินเป็นวาระสำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานเชิงบูรณาการกับทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในทุกมิติ อาทิ การกำหนดมาตรการจูงใจเพื่อลดการเผาในที่โล่ง การสนับสนุนการใช้รถยนต์ไฟฟ้า การบังคับใช้กฎหมายและลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง การกำหนดมาตรการสำหรับภาคครัวเรือนและมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ที่สร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้ประกอบการมีการจัดการของเสียอย่างถูกต้องก่อนปล่อยสู่แหล่งธรรมชาติ การสนับสนุนการทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรกรรมยั่งยืนให้เป็นที่แพร่หลาย รวมทั้งการรณรงค์ให้เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องรู้จักป้องกันตนเองจากมลพิษและสามารถเข้าถึงการรักษาได้อย่างทันท่วงที ตลอดจนการใช้กลไกการควบคุมวัตถุอันตรายให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักวิชาการและหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างเข้มงวดและรอบด้านยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างครบวงจร

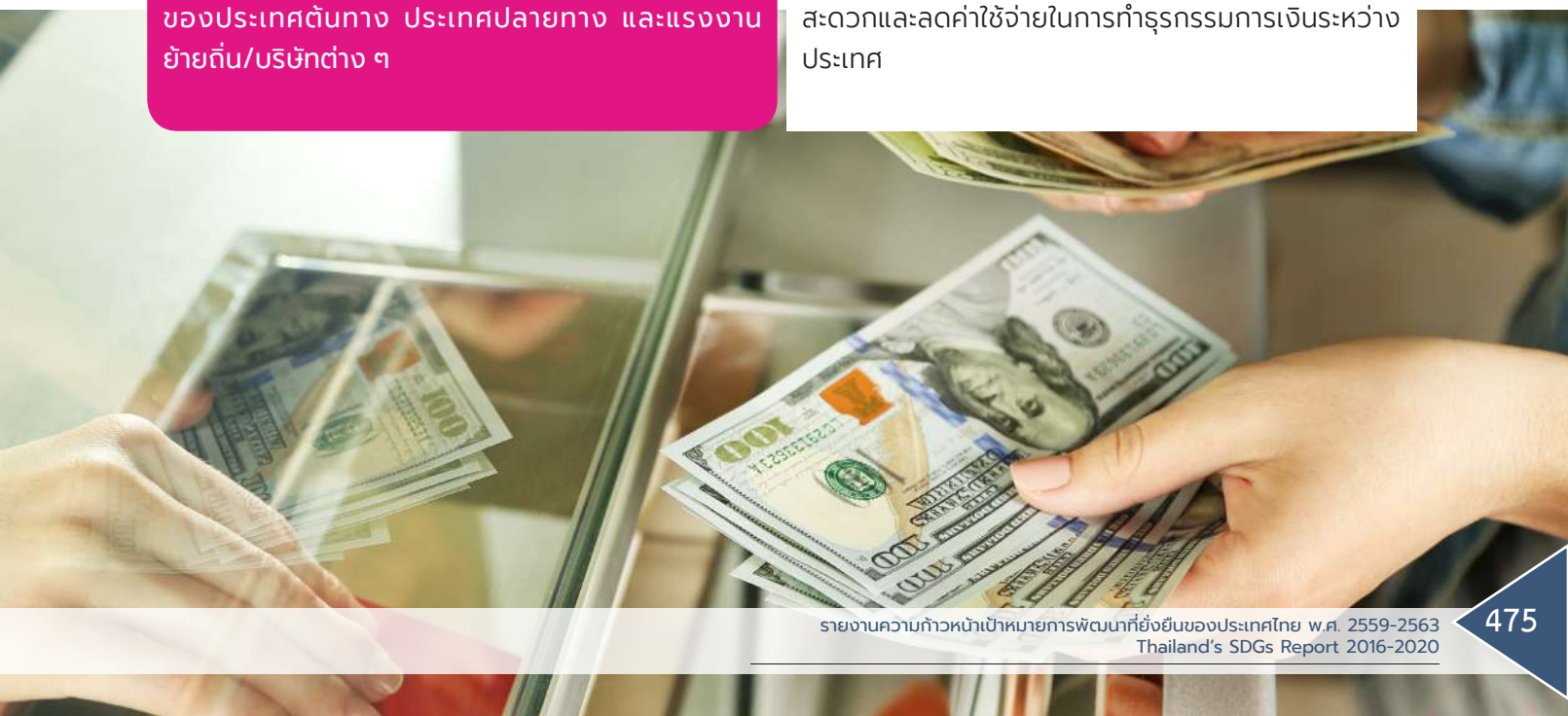
การลดค่าธรรมเนียมการโอนเงินระหว่างประเทศ

(เป้าหมายย่อยที่ 10.c)

การทำธุรกรรมระหว่างประเทศมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคโลกาภิวัฒน์ที่มีการเติบโตของกระแสการเคลื่อนย้ายถิ่นระหว่างประเทศและธุรกิจระหว่างประเทศ ในปัจจุบัน มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของแรงงานย้ายถิ่นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยถือเป็นทั้งประเทศต้นทางและปลายทางที่สำคัญสำหรับการเคลื่อนย้ายแรงงานดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีอัตราการเติบโตของบริษัทรวมทั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ซึ่งทำการค้าระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีอัตราค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมของการดำเนินการส่งเงินกลับประเทศของแรงงานย้ายถิ่นและการชำระเงินระหว่างประเทศที่อยู่ในระดับสูง โดยในปี 2561 มีอัตราค่าใช้จ่ายสำหรับการส่งเงิน 500 ดอลลาร์สหรัฐฯ กลับต่างประเทศของแรงงานย้ายถิ่นเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 10 และมีอัตราค่าใช้จ่ายสำหรับการชำระเงินระหว่างประเทศเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 8.94 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก เนื่องจากมีกระบวนการ ขั้นตอน รวมถึงต้องการข้อมูลและเอกสารจำนวนมาก ประเทศไทยจึงยังมีความท้าทายในการลดค่าใช้จ่ายดังกล่าวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสนับสนุนให้การค้าระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศต้นทาง ประเทศปลายทาง และแรงงานย้ายถิ่น/บริษัทต่าง ๆ

ดังนั้น ภาครัฐจึงควรดำเนินการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการเงินรวมทั้งร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่เพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินในรูปแบบที่หลากหลาย ต้นทุนต่ำ สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเข้าถึงง่าย นอกจากนี้ สถาบันทางการเงินของไทยยังควรขยายความร่วมมือกับสถาบันการเงินในต่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกและลดค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมการเงินระหว่างประเทศ

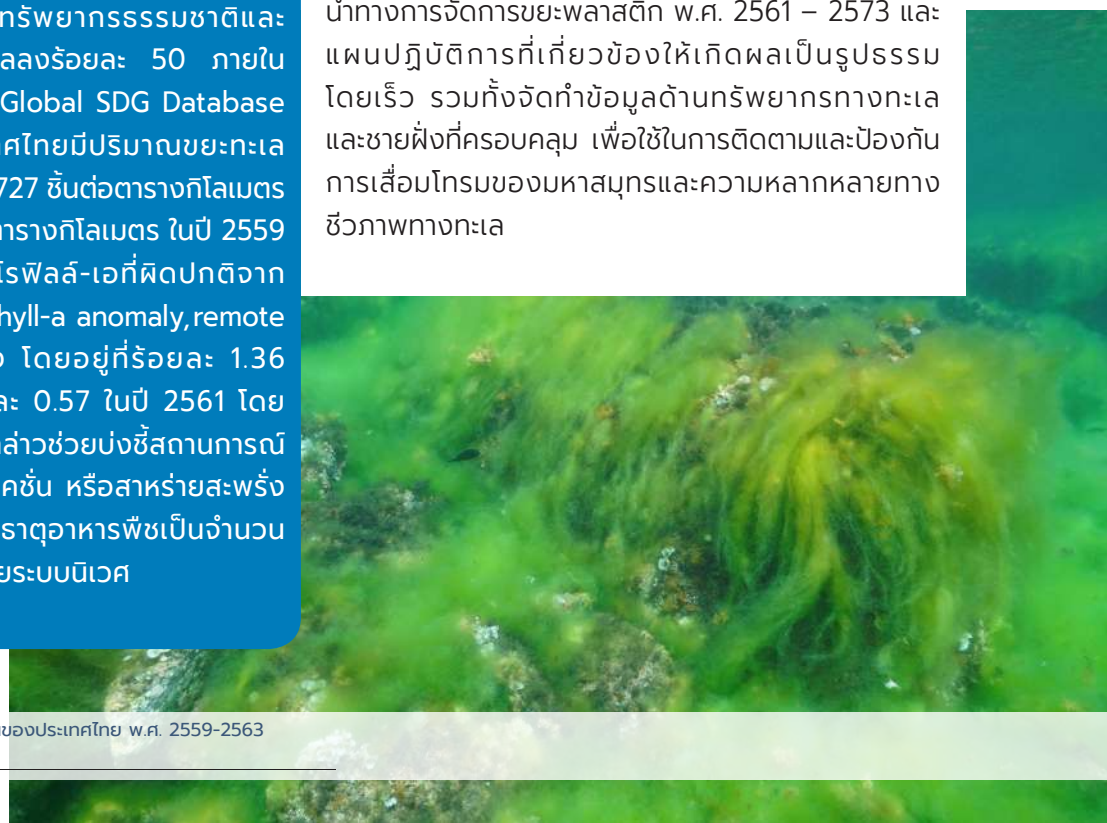
การลดมลพิษทางทะเล

(เป้าหมายย่อยที่ 14.1)

ปัญหามลพิษทางทะเล ซึ่งรวมถึงขยะทะเล สารเคมี และมลพิษจากธาตุอาหาร อันเป็นผลจากการดำเนินกิจกรรมทั้งบนบกและในทะเล ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรม การสะสมของสารเคมีจากภาคเกษตร การรั่วไหลของน้ำมัน และเศษซากขยะในทะเล โดยเฉพาะขยะพลาสติก ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งที่มีความสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งทำมาหากินของมนุษย์ และช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อันเป็นสาเหตุสำคัญของภาวะโลกร้อน ซึ่งแม้ว่าในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยได้ให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางทะเล แต่เนื่องจากปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจังตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงการบูรณาการระหว่างทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ จึงทำให้ผลลัพธ์ด้านการจัดการและลดขยะทะเลของประเทศไทยยังไม่ดีเท่าที่ควร และมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายย่อยที่ 14.1 ภายในปี 2568 และเป้าหมายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มุ่งลดขยะในทะเลลงร้อยละ 50 ภายในปี 2570 โดยข้อมูลจาก UN Global SDG Database ประเมินว่าในปี 2561 ประเทศไทยมีปริมาณขยะทะเล (beach litter) ประมาณ 804,727 ชิ้นต่อตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นจาก 447,946 ชิ้นต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2559 และมีความเข้มข้นของคลอโรฟิลล์-เอที่ผิดปกติจากการสำรวจระยะไกล (Chlorophyll-a anomaly, remote sensing) อยู่ในระดับที่สูง โดยอยู่ที่ร้อยละ 1.36 ในปี 2563 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.57 ในปี 2561 โดยระดับของคลอโรฟิลล์-เอดังกล่าวช่วยบ่งชี้สถานการณ์การเกิดปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชั่น หรือสาหร่ายสะพรั่ง ซึ่งเกิดในแหล่งน้ำที่มีปริมาณธาตุอาหารพืชเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดมลพิษและทำลายระบบนิเวศ

การแก้ไขปัญหามลพิษทางทะเลให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการบริหารจัดการและควบคุมต้นกำเนิดมลพิษบนบกจากภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร การท่องเที่ยวและบริการ และภาคครัวเรือน รวมถึงการจัดการขยะและมลพิษที่เกิดในทะเล โดยใช้มาตรการทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์เพื่อควบคุมผู้ก่อมลพิษอย่างจริงจังและให้เกิดการจัดการของเสียและมลพิษที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพัฒนาและประยุกต์ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการติดตามและควบคุมการปล่อยของเสีย ตลอดจนการบริหารจัดการและกำจัดขยะอย่างถูกวิธีและส่งเสริมการนำกลับมาใช้ใหม่ นอกจากนี้ ควรเร่งรัดการดำเนินการตามแผนที่นำทางการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 – 2573 และแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว รวมทั้งจัดทำข้อมูลด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ครอบคลุม เพื่อใช้ในการติดตามและป้องกันการเสื่อมโทรมของมหาสมุทรและความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล

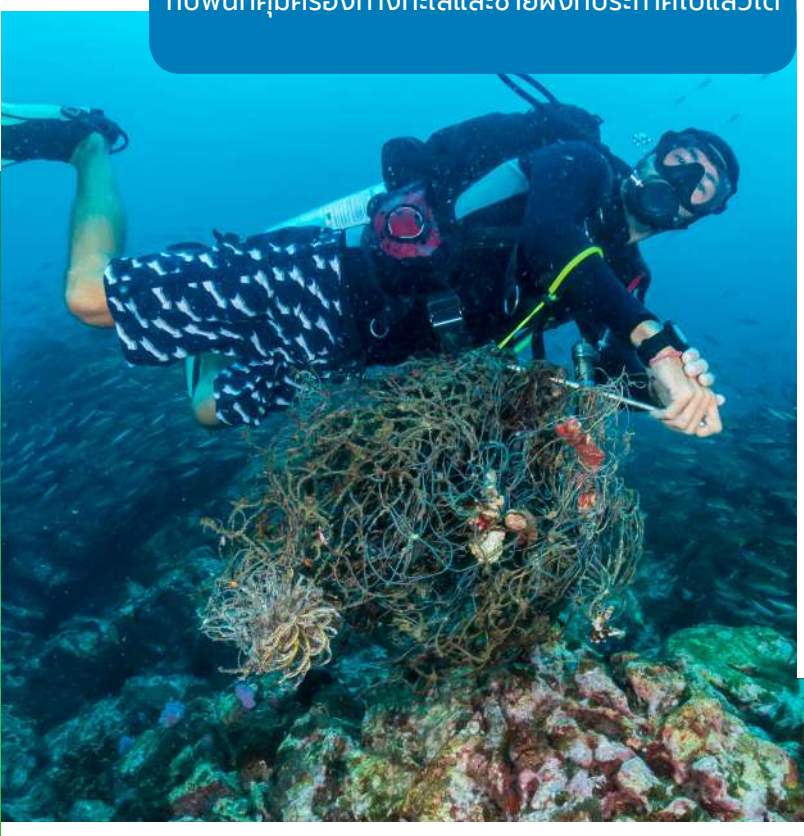

การอนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง

(เป้าหมายย่อยที่ 14.5)

แม้ว่าประเทศไทยได้ประกาศพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองที่ครอบคลุมพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 รวมเป็นพื้นที่ 15,336 ตารางกิโลเมตรหรือคิดเป็นร้อยละ 4.74 ของพื้นที่ทางทะเลทั้งหมดของประเทศ อย่างไรก็ดี สัดส่วนรวมของพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่งที่มีการประกาศไปแล้วยังคงห่างจากค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 10 ค่อนข้างมากเนื่องจากยังมีข้อจำกัดในการระบุพิกัดและขนาดพื้นที่โบราณคดีใต้น้ำ 46 แห่ง จึงยังไม่สามารถนำคำนวณรวมกับพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่งที่ประกาศไปแล้วได้

ในระยะต่อไปจึงควรให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในมิติของการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่หน่วยงานได้รับมอบหมายและการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งนำใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย อาทิ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ เพื่อลดระยะเวลาการดำเนินงานประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเล โดยที่ไม่ลดทอนความรอบคอบในการพิจารณาและระดับการมีส่วนร่วม อาทิ การดำเนินการรวบรวมข้อมูลในระดับพื้นที่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีไปพร้อมกับการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนและภาคส่วนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะการดำเนินการในระยะต่อไป

ผลการประเมินความก้าวหน้าการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในช่วง 5 ปีแรก (พ.ศ. 2559 – 2563) ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยได้ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ที่สมาชิกสหประชาชาติร่วมกันรับรองไว้ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วง 10 ปีต่อจากนี้ ซึ่งสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็น "ทศวรรษแห่งการดำเนินการอย่างจริงจัง" หรือ "Decade of Action" จะต้องให้ความสำคัญในหลายประเด็น โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติส่วนร่วม โดยมีข้อเสนอแนะการดำเนินการในระยะต่อไป ดังนี้

1. **เร่งดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและปรับปรุงสถานการณ์ในเป้าหมายย่อยที่มีสถานะต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต (สีแดง)** รวมทั้งดำเนินการเพื่อปรับปรุงสถานการณ์ในเป้าหมายย่อยที่มีสถานะการดำเนินการต่ำกว่าค่าเป้าหมายในระดับเสี่ยง (สีส้ม) อาทิ การขจัดความยากจนในทุกมิติ การเข้าถึงความคุ้มครองทางสังคม ความรุนแรงโดยเฉพาะต่อเด็กและสตรี การค้ามนุษย์ การเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย การจัดการขยะ การลักลอบเคลื่อนย้ายอาวุธและเงินผิดกฎหมาย การเข้าถึงข้อมูลและการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และการทุจริตคอร์รัปชัน

2. **บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน** เพื่อดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรมภายใต้งบประมาณและทรัพยากรที่จำกัด โดยเฉพาะการขับเคลื่อนเป้าหมายย่อยที่เกื้อกูล (synergy) และเป็นแรงหนุนให้เป้าหมายย่อยอื่น ๆ สามารถประสบผลสำเร็จได้ในคราวเดียวกัน เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน (เป้าหมายที่ 1) จะเกื้อหนุนให้เกิดความก้าวหน้าในการขจัดความหิวโหยและภาวะทุพโภชนาการ (เป้าหมายที่ 2) ลดความเหลื่อมล้ำ (เป้าหมายที่ 10) ตลอดจนส่งเสริมการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน (เป้าหมายที่ 3) และเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (เป้าหมายที่ 6 7 และ 11) ที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ (เป้าหมายที่ 8)

3. **สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในวงกว้าง** ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันสร้างทัศนคติและจิตสำนึกความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคน ไม่ใช่หน้าที่ของภาคส่วนใดเป็นการเฉพาะ ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันวิชาการ องค์กรอิสระ องค์กรไม่แสวงหากำไร องค์กรระหว่างประเทศ หรือประชาชนทั่วไป จะต้องมีจิตสำนึกในการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน

4. **พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางและระบบการติดตามประเมินผลให้มีมาตรฐานสากล** โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูลแบบจำแนกแยกประเภท และข้อมูลที่สามารถสะท้อนบริบทการพัฒนาของประเทศได้อย่างครอบคลุม โดยนำใช้เทคโนโลยีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการเชื่อมโยงฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนให้มีการออกแบบนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและบูรณาการบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อสถานการณ์มากยิ่งขึ้น

5. **เตรียมพร้อมรับมือกับทุกสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น** บทเรียนจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เห็นถึงความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ส่งผลต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จะทำให้การขับเคลื่อนประเทศมีความมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น โดยใช้หลักการ "ล้มแล้ว ลุกไว" หรือ Resilience เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นเรื่องท้าทาย หากปราศจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ดังนั้น ความร่วมมือจึงเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้น ซึ่งทุกคนควรเข้ามามีบทบาทในการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและลงมือทำทันที เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ให้กับประเทศไทยและกับโลกใบนี้ บนหลักการพัฒนาที่ครอบคลุม ยืดหยุ่นและยั่งยืน อย่างไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

ประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

sdgs.nesdc.go.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
โทรศัพท์ : 02-280-4085 | เว็บไซต์ : https://sdgs.nesdc.go.th/